

Bang voor Spoken?



POESPA
PRODUCTS

Bang voor Spoken?

Bang voor Spoken?

**Verhalenbundel
samengesteld door
Finn Audenaert**

voor Ilias, een klein spook

*While yet a boy I sought for ghosts, and sped
Through many a listening chamber, cave and ruin,
And starlight wood, with fearful steps pursuing
Hopes of high talk with the departed dead.*

Percy Bysshe Shelley, 'Hymn to Intellectual Beauty' (1817)

Inhoud

11	Inleiding
17	Bruno Lowagie – Spookdiagram
18	Karel Smolders – Het huis dat zielen las
29	Finn Audenaert – Haiku ‘Spook van zeven uur’
30	Tais Teng – De vuurjapon, een fabel van de Canarische Eilanden
50	F.P.G. Camerman – Wolkenzoon
60	Bruno Lowagie – De interventie
63	Martine Pauwels – De urn
83	Ruben De Baerdemaeker – Haiku ‘Als de avond valt’
84	Finn Audenaert – Spookloos
89	Guido Eekhaut – Over de rivier
99	Laura Scheepers – De nevelheks
109	Charles van Wettum – Huize Vhoo Khoezz
123	Frank Roger – Veel liefs van de buren
136	Jaap Boekestein – De laatste dans in Théâtre d’Obscure
147	Bruno Lowagie – Seance
151	Ruben De Baerdemaeker – Haiku ‘Dieren van de nacht’
152	Eveline van Dienst – Sp(r)ookjes
157	Finn Audenaert – Feel bad
182	Liesbeth Jochemsen – De hond in de pot

186 Luc Vos – Niet voor mij
 189 Bruno Lowagie – Kattenkwaad
 192 Finn Audenaert – Haiku ‘Ook bang voor sporen’
 193 Tim Therry – Opa Keelschors
 206 Sabina Nina Stepanovic / Rose N Storm – De legende
 van Zmeu (fragment uit *Darkfalls*)
 210 Luc Geeraert – Hart en ziel
 219 Laura Scheepers – Wraak
 234 Ruben De Baerdemaeker – Haiku ‘Maanlicht zilvergrijs’
 235 Mike Jansen – De poppenspeler van Durestad
 244 Marceline de Waard – Het spook met de rode haren
 254 Finn Audenaert – De strijd beslecht
 262 Johan Klein Haneveld – Het Tasmaanse spook
 273 Bruno Lowagie – De ballade van Sarah Winchester
 275 Frank Beckers – Haiku ‘Leve de winter!’
 276 Hervé Suys – De beschermeling
 279 Katrien Ricart – Koud marmer
 283 Karel Smolders – Ghost with the wind
 291 Ruben De Baerdemaeker – Haiku ‘Een spook riep
 eens boe’
 292 Frank Beckers – Waarom grote mensen geen
 spoken zien

295 Finn Audenaert – Poetsman
 300 Bruno Lowagie – Dode mensen
 303 Isabelle Plomteux – Amenophis Steketee
 309 Ruben De Baerdemaeker – De waarzegster
 318 Peter De Backer – Twee spoken
 325 Luc Vos – Verandering
 333 Bruno Lowagie – Schrijnwerk
 335 Finn Audenaert – De melomaan en de vloek
 345 Eddy C. Bertin en Brenda Bertin – Geestesverschijning
 359 Frank Beckers – Haiku ‘Niemand schrikt van mij’

 361 Patrick Van de Wiele – Essay ‘Spooky songs’

 369 Finn Audenaert – Essay ‘Het gouden tijdperk van het
 spookverhaal in de Angelsaksische landen’

 617 Biografieën van de auteurs
 629 Illustrator Felix Bosschaert
 635 Dankwoord

Inleiding

Je herinnert je ongetwijfeld de eerste keer dat je een spook zag. Nee, niet online, op televisie of in een boek. In levenden lijve! Zoiets vergeet je niet. Ik neem je even mee naar hoe het voor mij begon...

Ik was zes en wist nog niet veel. Vader was groot en sterk, moeder zorgde voor haar kroost. Er was een lief, jonger zusje. Maar ik, ik was aan zee. Als jongen was ik astmatisch en moest ik meer dan een jaar in het Zeepreventorium in De Haan doorbrengen. Een waar kinderparadijs: er waren naast slaap- en leefvertrekken, een school en een ziekenhuis ook een speelplaats, veel sportterreinen, een heuse kinderboerderij en een enorme zandput. Volgens mijn ouders was ik een van de weinige kinderen die niet huilde toen het tweeweekelijkse bezoek afliep. Dat ik wel een flinke jongen was, zei mijn oom, die mijn ouders meestal naar de kust voerde.

Inderdaad, oom, dat kwam door Garibaldus, het zandspook. In tegenstelling tot zijn gruwelijke Duitse tegenhanger¹ was mijn Garibaldus eerder ontspannen. Ongetwijfeld de invloed van het befaamde Belgische zomerweer, dat eenieder tot mildheid stemt. Ik ontmoette de beste man (nou ja) toen ik de grote zandput wat verder uitdiepte. Zo'n ernstig karwei kon ik natuurlijk niet alleen aan; mijn vriend Louis uit Luik was ook van de partij. Ambitie hadden we wel! Deze put zou helemaal naar China leiden, al wist ik niet zo goed

.....
¹ *Der Sandmann*, E.T.A. Hoffmann, 1917: In het begin van het boek herinnert Nathaniel zich hoe bang hij als kind was voor de zandman. Deze onverlaat stal de ogen van de kinderen die niet wilden gaan slapen en voedde ze aan zijn eigen kroost op de maan. Smakelijk!

waar het Middenrijk lag. De aanwijzing van mijn speelkamerad ('La Chine se trouve au milieu!') was niet erg precies. Details, nietwaar?

Het scheppen kostte best wat moeite. We hadden het er maar druk mee... Als we nu eens in stappen werkten? konden we bijvoorbeeld geen binnenzee maken? De put was al vrij diep, en China kon wel een uurtje wachten. Ik keek naar onze plastic emmertjes. Leeg. Hm. Ik knipoogde naar Louis, en hij knipoogde naar mij. Toen keken we tegelijk omhoog. De rand van de put tekende zich haarscherp af tegen de strakblauwe hemel. Ik tastte naar een emmer. 'Om het eerst boven met een emmer!' gilte ik.

Werd me dat een race. Ik was wat kleiner dan Louis, maar sneller. Halfweg de klim hijgden we. Uiteindelijk sleepten we ons naar boven, ons pijnlijk bewust van onze longen. Gelukkig lachte de zee ons toe. Wat een zicht! Het verveelde nooit. Zo ver hoefden we echter niet meer te stappen. Vlak bij de put was een kleine vijver, mooi afgeschermd met een houten hek. Een kinderarm en een emmer konden er net door...

Even later zaten we weer op de bodem van de put, twee emmers vol watervreugde naast ons. Intussen hadden we stevig honger gekregen. Hadden we boven maar bij een animator een appel of koek gehaald... Maar niet getreurd, Louis stelde voor om zandkoekjes te eten. Dat leek me wel wat. Alle ingrediënten waren voorhanden, en als Francofoon was Louis een ge-wel-di-ge kok. We legden onze spades plechtig opzij. Ken je sterktes: Louis ging aan de kook, ik ging lekker languit liggen en dwong een eenzame wolk in een speelse vorm. Een hond. Nee, een tijger!

'Les repas sont prêts.' Aha. Dat werd tijd. Louis vond dat hij recht had op het eerste koekje, en wie kon hem dat kwalijk nemen na zijn harde werk aan het fornuis. Verlekkerd stak hij het in zijn mond. Ik wilde net mijn honger stillen toen ik zag hoe Louis' ogen eerst heel groot en toen heel klein werden. Foute boel. Te weinig suiker, of zoiets. Ik schudde hem hevig door elkaar.

Pats! Een harde tik op mijn achterhoofd. Verdwaasd draaide ik me om. Uit mijn ooghoeken zag ik Louis als een levenloze pop neerploffen in het zand. 'Wil je daar wel eens onmiddellijk mee stoppen, vervelend kereltje? Ik neem de boel wel over.' Een levend laken sprong over mijn hoofd en drapeerde zich over Louis. Ooit had ik met mijn vader een aflevering van een politieserie gezien op televisie en daar lag ook een laken over iemands hoofd. Die persoon was dood. Ik begon te schreeuwen.

Het sprekende laken hoorde of zag niets. Het pompte amechtig op en neer boven Louis. Opeens spoten er zandkorrels door het laken heen. Huh, doorzichtig? Al kuchend kwam Louis rechtop zitten. Op zijn bovenlip zat een zand-snor. Een komisch zicht, ondanks alles. Van opluchting begon ik te lachen. Jaja, een rollercoaster aan emoties. Dolle pret aan de kust, weet je wel.

Voor mij zaten nu twee vrienden, de armen innig om elkaars schouders. Het laken had een gezicht gekregen. 'Jongens toch, jullie deden me schrikken. Zand eet je niet! Je snuift het.' Hij boog over het zand, snuffelde even en snoof toen een heleboel zand op. Het stoof er langs zijn rug weer uit. 'Grapje! Maar laat dit een les zijn. Laat zand zand zijn. Eten doe je boven.'

Hij wees beschuldigend naar de emmers. 'En ik wil geen water in mijn kelder! Zeg me niet dat jullie een put naar China wilden graven.' Louis en ik keken bedremmeld.

'Ik *wist* het. Elk jaar gebeurt het wel een keertje. Wat is er toch zo bijzonder aan dat land?'

We moesten hem het antwoord schuldig blijven. Louis had nochtans wel op zijn beurt een vraag voor hem. 'Monsieur Drap, quel est votre nom?'

'Drab, drab, drab. Ik heb gezegd dat ik geen water wil. Het zand moet droog blijven. Mijn naam is Garibaldus, jongen. Negentiende generatie zandspook, door Marchullis de Hologige in de adelstand verheven.' Hij stond op en maakte een dramatisch gebaar. 'Ziehier mijn zandburcht.'

Ik knikte stilletjes. Het was allemaal een beetje veel. China, een binnenzee, zandkoekjes en – laat het ons zeggen zoals het is – een eigenwijs spook. Louis was blijkbaar wel heel duchtig tot leven gepompt, want hij kon geen minuut meer zwijgen.

‘Votre château de sable est un puits noble.’ Nu was mijn Frans wel goed, maar wie die Pwino was, wist ik niet. Pino, ja, die kende ik. Dat ontbrak er nog aan. Zo’n reuzengroot blauw verengeval. Van de weeromstuit kreeg ik zin in eten. Kip of zo. Tenslotte had ik niet eens een zandkoekje kunnen proeven. Het was stilaan tijd om op te krassen.

Ik ging staan, stofte opzichtig mijn korte broek af en schraapte mijn keel: ‘Het was heel gezellig – *très agréable, oui oui* – maar, eh, beste Garibaldus, de speeltijd is bijna voorbij. Straks komen ze ons zoeken en...’

Verschrikt hief het spook een arm, wat vrij amusant was, want hij had armen zo dun als spaghetti’slierten. ‘Nee nee, water in mijn kelder, tot daaraan toe, maar volwassenen, dat kan *echt* niet. Wie geen kind meer is, ziet mij als een verschrikkelijk monster in plaats van een onschuldig fris gestreken lakentje. Acht poten, drie koppen, een stekelstaart – enfin, jullie kennen dat wel van de tekenfilms. En dat maakt de grote mensen bang natuurlijk! De laatste volwassene die zich in de put waagde, was een verdwaalde Duitse toerist vorig jaar. Hij riep steeds maar *Donnerwetter! Donnerwetter!* toen hij mij zag. De zon brandde nochtans ongenadig. Foute weersvoorspellingen kan ik niet hebben.’

Garibaldus huppelde op me toe en legde een vinger op mijn neus. ‘Ga nu maar naar de anderen toe, wijsneus, en blijf flink. Ik zal altijd over jou en je vriendje waken. Wij hebben nu een zandverbond.’ Hij nam een grote portie zand en wreef die door mijn haar. Ik besloot wijselijk om hem niet te stoppen. Louis onderging al even onderdanig de zanddouche.

Garibaldus zwaaide nog even en schoot toen de put in die Louis en ik geschept hadden. Misschien ging hij op zoek naar

een goede fles wijn om de nieuwe vriendschap te vieren. In zijn eentje.

Nu zijn Louis en ik niet van onze eerste deugnieterij gestorven, en was Garibaldus geen spook geweest, hadden we parmantig de emmers omgestoten. Maar ja, zandverbond he. Zoiets was heilig, dat wist elk kind. Zelfs loensende Kevin, die altijd drie toetjes at. Maar ik dwaal af.

Het begon stilaan te schemeren. We vatten de terugtocht aan. Ik had altijd gedacht dat Louis en ik de spil waren waar-rond het Zeepreventorium draaide, maar dat viel lelijk tegen. Toen we de deur van de eetzaal openden, keek een eenzame volwassene ons bedenkelijk aan. Er brandde maar één lamp meer in de hele ruimte. ‘Er zijn nog wat restjes voor jullie.’

Louis en ik zaten wat mistroostig voor een bord erwten-prut. Net toen ik mijn eerste hap wilde nemen, veranderde de smurrie in appelmoes. Met worst! Die dekselse Garibaldus. Hij had zijn fles wijn snel soldaat gemaakt.

*

Beste lezer, ik hoop dat het jou even goed verging toen je bezoek kreeg van gene zijde, ter zand, ter zee of in de lucht! Samen met mijn medeauteurs, uitgever Johnny Bekaert en illustrator Felix Bosschaert wens ik jullie van ganser harte veel griezelen en schaterplezier met *Bang voor spoken?*

Spookdiagram



Het huis dat zielen las

Verder schrijf ik niets meer, alleen dit nog. Ik laat het hier achter, in dit huis. Het huis dat me teruggaf wat ik had verloren. Wars van subtiliteit. Kijk: de eerste verschijning liet lang op zich wachten, maar achteraf bekeken had het huis die tijd natuurlijk nodig.

Het huis? Ik kocht het in een opwelling. De wereld had me toch al uitgespuwd, dus waarom zou ik me er dan ook niet uit terugtrekken? Het huis ademde weemoed. Ik vond het aan het einde van mijn lijdensweg en een straat die doodliep op een bos. De mist, die de muren omarmde in dit stervende seizoen, hongerde naar vergeten jaren en vergeven daden. Een trechter van vocht op de voorgevel wees op een lekke dakgoot, een barst op een kreunend fundament, de golvende dakpannen op een vermoeid dakspant. De tijd sloopt langzaam, maar heeft geduld.

Ik wist niet waarom het huis een mantel van vage herkenbaarheid droeg. Ik was er nooit eerder geweest. Of was ik het gewoon vergeten? Er was tenslotte zoveel uit mijn geheugen geborsteld. Mijn verleden was een land achter de bergen: onzichtbaar en buiten bereik. Het ongeval had mijn eerste leven door de riool van de tijd gespoeld en mij het tweede geschonken. Vergiftigd, dat geschenk. Maar de verzekering schaarde zich aan mijn kant en overlaadde de bestuurder van de wagen in die stormnacht met schuld. Dat kwam mij goed uit, want mijn bankrekening was, ontdekte ik, bepaald geen schatkist. Met het verzekeringsgeld trok ik me wel even uit de slag.

En dus kocht ik dit huis van melancholie. Want de huur

van mijn appartement bleek allang opgezegd. Niet erg, want ik herkende het toch niet.

Het licht binnen was schamel, sijpelend uit archaïsche gloeilampjes, één peer per lichtpunt. De muren, behangen met seventies papier dat aan de hoeken krulde, kenmerkten zich door donkere rechthoeken die verdwenen schilderijtjes verraadden. Op dat ogenblik, nog vol pijn en metaal van de lawine aan operaties, ontbrak mij de moed voor een update. Dito voor het maffe meubilair. De eerste maanden diende het wel. Tijd genoeg.

En ikzelf? Wie was ik? Mijn zelfkennis hield op bij mijn naam. De eenzaamheid in het midden van dat gapende gat in mijn geheugen vrat aan mijn hart. Alsof niemand me ooit had gekend. Geen mens die langskwam in het ziekenhuis, bijvoorbeeld, of in het revalidatiecentrum. Een verpleegster maakte melding van een enkele bezoeker tijdens mijn comateuze dagen. Een zestiger, zei ze, onverzorgde baard, stond enkele minuten bij mijn bed. Mompelde wat, misschien een vloek of twee. Hij maakte zich niet bekend en droop meteen weer af. Daarna niemand meer. Geen familie, geen vrienden, nul. Had het met mijn partner te maken? Ik hoorde haar te missen, maar iemand missen die uit je geheugen is gevallen, dat lukt niet. Minder gebroken botten dan ik, vertelden de artsen, wel een geknakte schedel. Het leven had haar al verlaten voor de ambulance zich liet horen. Begraven nog voor ik de ogen weer opende. Ook zij had een naam, maar die zei me niets.

En dan dat appartement – waarvan ik al maanden achterliep met de huur. Iemand had het leeggehaald. Niet helemaal, gewoon de dingen die ertoe doen: computers, foto's, brieven, alles wat mijn geheugen op de rails kon zetten. Mijn schoonouders? Als ze nog leefden waren alle sporen gewist. Blijkbaar waren Jill – ze heette Jill – en ik nooit officieel getrouwd, dus op het stadhuis viel geen informatie te rapen. Ik had het raden naar haar graf.

De angst die de kop bij me opstak: wilde niemand me kennen? En waarom dan? Spande iemand zich in om mij te isoleren? Zelfs een werkgever had ik niet. Of niet meer. Van daar mijn schamele inkomen en het belang van de financiële reddingsboei die de verzekering me toegooide.

Wie was ik?

Twee weken duurde het dus, voor die eerste weeklacht. Er was elektriciteit, maar nog geen internetaansluiting, dus las ik een boek dat ik op een vergeten plank had gevonden. *De wereld van gisteren*, Stefan Zweig. Ik dwaalde nog door zijn Wenen van de belle époque toen de stem als een windvlaag door het huis zuchtte. Het boek viel op mijn schoot en ik luis-terde. In die stem, die na enkele seconden van rust weerkeerde, herkende ik heimwee en verdriet, maar geen woorden. Ik merkte het kippenvel op mijn armen. Was dat de schrik die het onbekende opwekte? Of mijn eigen leed dat ik herkende in die vluchtige stem? Ik schudde het hoofd. Welke stem? Er was niemand in dit huis, het moest de wind zijn die door een kier of een open raam blies. Daar was ze weer: ijl, verloren, een bries van weemoed.

Ik stond op en beklom de duistere trap. Ik checkte iedere kamer, controleerde elk venster, speurde naar verborgen kieren. Op zolder herhaalde ik de oefening. Niets, behalve een touw dat gelust over een eenzame stoel lag. Intussen had de stem de lippen alweer op elkaar. Ik was alleen, zoals altijd.

Ja, natuurlijk was het huis behekst. Onvermijdelijk. Vooroorlogs, doorleefd vanwege al de generaties die het hadden uitgewoond. Natuurlijk zuchtten de muren van mijn bouwval onder de drama's die ze hadden doorstaan. Dat werd mij duidelijk gemaakt, die dag dat ik het aankocht, door dat manneke, het manneke dat zich nadien nooit meer toonde. Het kleintje met een stoppelbaard, een sleetse baret scheef op de halfkale schedel, de lippen naar binnen gekeerd wegens het

verdwenen gebit, de neus rood van de wind en jenever, kin en wangen gerimpeld als kwam hij uit bad, het jasje, tig keer versteld, van een overall die hij vijftig jaar eerder had gekocht en altijd gedragen, zwarte ogen die glommen van leven en nieuwsgierigheid en een rug, zo erg gebogen dat het leek of hij een bochel had als hij wandelde. Honderd jaar leek hij. Of ouder. Hij had iedereen gekend die in mijn huis woonde, zei hij. Iedereen. En o ja, er rustte een vloek op. Nee, geen echte, er was geen heks rond komen dansen om de stenen te vervloeken en je hoefde geen priester bij de nek te grijpen om de zaak te exorceren. Maar gelukkige mensen hadden hier niet gewoond. Drie hadden zich door de jaren heen verhangen. De eerste vlak na de Tweede Wereldoorlog, de tweede in de sixties en de laatste net voor de eeuwwisseling. Allemaal lang geleden. Maar, had hij gezegd, het huis ademt malheur. Malheur, had hij herhaald en hij had zich omgedraaid om van me weg te strompelen. Eén keer nog keerde hij zich om, tien stappen verder. *Pas op voor je huis*, zei hij. *Het leest je ziel. Net als die van de anderen*. Daarna zag ik hem niet meer terug, maar de oorwurm van zijn woorden vrat in de achtergrond altijd aan mijn gedachten.

De schreeuw van de volgende nacht schokte me. Die kwam duidelijk uit de mond van een kind dat verdronk in tranen. Ik verstarde een seconde. *Er is daar niemand*. Weer kwam het geluid uit een van de kamers boven. En het was een stem, deze keer, niet de kreet van een kerkuil of het blazen van de wind door een kier. Ik aarzelde, voelde het boek trillen in mijn hand. Ik liet het vallen. De ontkenning gierde door mijn bloed. Er was niets boven. Niemand. Zelfs geen meubels van vroegere bewoners. Ik sliep vooralsnog op de bank in de woonkamer. Boven woog enkel het stof der jaren.

De schreeuw herhaalde zich, sterker, bijna met aandrang, alsof hij mij aanmaande de trap te bestijgen. Terwijl ik dat deed vroeg ik me af of de psychiater een antwoord kon bie-

den. Kon je echt stemmen horen? Was dit mijn onderbewustzijn dat me riep? Herinneringen die zich een weg naar buiten klauwden?

Op de overloop schemerde een kind, nauwelijks zichtbaar in het peertje van twintig watt. Een jongen, misschien halfweg de basisschool. Zijn gezicht was onduidelijk, wemelend in de schaduwen, maar de angst op dat gezicht, daar kon je niet naast kijken. Hij zat op de grond, de benen onder zich gevouwen, en schreeuwde. Ik hoorde een klap en zag het jongetje ineenkrimpen, en nog één, harder nog, en hij smakte tegen de plankenvloer, uit zijn mond een kreet van wanhoop en onverdunde angst. Eén keer krijste hij nog en dan deemsterde hij weg, als een mistbank die optrekt als je dichterbij komt. De gloeilamp knisperde en ging uit. Mijn hartslag ging crescendo in het totale duister. Er klonk nog een lach, honend, vol haat, en de woorden van een volwassen man door de oplosende mist, die ik niet kon verstaan.

Ik merkte dat ik stond te trillen van de schrik en de aan-drang om te plassen vertelde me dat ik het bijna in mijn broek had gedaan. Op slag vond ik mezelf belachelijk. Alsof ik in gevaar was geweest. Mijn overspannen brein speelde me parten en ik was dus gewoon bang van mezelf. Idioot. Morgen die lamp vervangen door een LED en basta.

In het mistige ochtendlicht belde ik de psycholoog die me had begeleid tijdens mijn revalidatie. Die vond het hoogst merkwaardig, maar ze had er niet direct een verklaring voor. Ze had me eerder al verteld dat ik aan retrograde amnesie leed ten gevolge van mijn ongeluk, waardoor mijn herinneringen van voor de crash niet meer beschikbaar waren. Ik was ze kwijt. Permanent. Mijn ervaring was dus ofwel een lucide droom of een hallucinatie. Dat laatste had specifieke oorzaken die ze bij mij niet vond. Gewoon een wakende droom, meer niet. Geen zorgen.

Dus, onvermijdelijk, piekerde ik. Ik probeerde dat gepieker te ontvluchten door een wandeling in het bos dat mijn huis net niet inpalmde. Het tobben wandelde gewoon mee.

Gek. Gek was ik aan het worden. En waarom niet? De retrograde amnesie kwam door de klap op mijn hersenen, dus wie weet welke schade had die oplawaai mij nog toegebracht? Daar lag het antwoord. Dat kon niet anders. Ik nam me voor een afspraak te maken voor een MRI. Ze hadden vast iets over het hoofd gezien. Wat het ook was, het moest behandeld, en snel. Erger mocht het niet worden. Tumoren, die konden toch hallucinaties veroorzaken, niet? Ze konden zelfs een seriemoordenaar van je maken. Dus een schimmig spook kon ook wel.

Ik maakte een afspraak, maar het MRI-toestel had een wachtlijst van weken. Toen de avond viel werd ik onrustig en dus zocht ik de gezelligheid van een taverne op. Roezemoezende mensen, drank, licht en leven. Gezelligheid. Ik zocht op wat ik altijd ontvluchtte. Maar rond middernacht druppelde de zaak leeg en ik kon er bezwaarlijk overnachten. Ik wandelde naar huis, ineens onverklaarbaar angstig in het donker, deed de sleutel in het slot knarsen en knipte het povere licht aan. *Maak daar ook eens werk van in plaats van de hele dag te zitten niks.* Ik bleef even roerloos in de hal staan, mijn houding gespannen. *Stilte, graag.* Die stilte hing voelbaar in huis. Een balk in het dak kraakte. In de verte sloeg een kerkklok half één. Verder niets. Ik ontspande, zuchtte, slofte naar de sofa, zeeg erop neer.

Op de bovenverdieping giechelde iemand.

Een vrouw.

Ondanks mezelf greep de angst me naar de keel. Ik schudde mijn hoofd. Zat dat geluid in mijn stomme kop? Zo ja, dan wist het raad met akoestiek want het kwam duidelijk *van daarboven!* Diep ademhalen. Rust. Het is net als met vlieg-angst: je kunt bang zijn, maar je weet dat er geen reden voor is en bovendien haalt het niks uit. *Dus voort: ga kijken!*

Meer gegiechel. Ik dwong mezelf de trap op. Op de overloop was deze keer niets te zien, ook al door de kapotte lamp, maar het geluid werd intenser nu, er klonk plots iets van verzet in door. Het kwam uit de tweede slaapkamer. De lege

kamer. Ik verstijfde toen het geluid schel werd en gelaardeerd met afgrijzen. Een mannenstem mengde zich in de debatten, agressief, barbaars... triomfantelijk? Een stem die vaag bekend klonk. Mijn angst nam nu de overhand. Mijn hart ratelde ongezonder tegen mijn sternum. Wat gebeurde hier? Krankzinnig. Ik werd krankzinnig, toch? Mijn trillende hand duwde de deur open, te midden van wat nu klonk als een orgie van geweld.

Er stond een bed in het midden van de kamer, trillend in het maanlicht dat door het raam blies. En op dat bed, twee mensen. De vrouw: gillend om hulp, haar kleren verscheurd, naakt. De man: halfnaakt, bovenop haar, sloeg. En sloeg. En sloeg. *En sloeg*. Scheldend, brullend, tierend. Ik strompelde vooruit om de vrouw te hulp te schieten, de man van haar af te duwen. Maar toen ik hen bereikte ademde het huis – een fractie van een seconde. Een andere manier om het te beschrijven heb ik niet. Alsof de lucht even uitzette en dan weer kromp, steeds verder tot er amper een punt over was. Allemaal in minder dan een tel. Het bed verdween, het lawaai verstomde, de kamer was leeg.

Happend naar adem zakte ik in elkaar. Ik moest weg. Ik krabbelde overeind, duizelde, viel opnieuw, knalde met mijn kin tegen de plankenvloer, voelde bloed, trok mezelf op aan de deur, waggelde langs de overloop en viel ten slotte meer dan ik liep van de trap. Onderaan bleef ik liggen, happend naar adem. Nu pas voelde ik de kloppende pijn in mijn hoofd.

Wat gebeurde hier? Wat was er aan de hand? Met mij? Of met het huis? Wat ik gezien had speelde zich levensecht voor me af, al leek het geschilderd door een artiest met brede, wilde penseelstreken. Man noch vrouw had ik herkend. En toch had het op een huiveringwekkende manier vertrouwd aangevoeld. Waarom?

Een slapeloze nacht later belde ik mijn psychologe en maakte me druk omdat haar telefoon me naar voicemail stuurde. Toen ze me rond de middag terugbelde vermaalde ik de nachtelijke verschijning tot een onsamenhangend ver-

haal. Ze begreep het niet, deelde wat sussende dooddoeners uit en maakte een afspraak voor een week nadien. Eerder kon niet. Ze gaf me stellig de indruk dat ze mijn gezeur beu was en dat ze me een aansteller vond.

‘Godverdomme,’ zei ik tegen het huis. Het huis zweeg en ik vroeg me af hoe ik de nacht kon ontspringen. Want die nacht besloot het huis steeds vroeger, deze tijd van het jaar. De volgende dagen beloofden de eerste nachtvorst, en dus was de nacht buiten doorbrengen geen optie. De kroeg? Eentje die tot het ochtendgloren openbleef? Een hotel? Waarom had ik dan dit huis, waarvan ik vanaf het eerste moment iets van bekendheid had gevoeld? *Het huis leest je ziel*, had het manneke gezegd. Was dat het? Bestond er een band? Een onverklaarbare band die ik nog bij elkaar moest puzzelen? Had het huis me uitgelezen als een computer een harde schijf? Maar waar kwamen die spookverschijningen dan vandaan? Wilde het huis me iets vertellen? Ik schudde het hoofd. Niets van die korte hersenkronkel sloeg ergens op. Die hele handel speelde zich onder mijn schedel af, toch? Het kon toch niet dat het huis werkelijk een naald in de groeven van mijn ziel plaatste en de plaat van mijn leven afspeelde? Ik schudde opnieuw het hoofd, werktuiglijk, zonder overtuiging. Wat ik had gezien en gehoord liet zich niet loochenen. Het manneke – was hij wel echt geweest? – had me een verklaring aangereikt en ja, hoe die ook danste met het surrealisme, ze sloot wel aan bij wat ik meemaakte. Als het huis me iets wilde vertellen over mezelf, moest ik de spookverschijning dan niet tegemoet treden? Ze confronteren? Wat kon het huis me vertellen over wat er in mijn ziel zat opgesloten? Ik voelde een schok door me heen gaan. *Wat als het huis me mijn verleden kon teruggeven?* Was dat de bedoeling? Hoe dan?

Ik wachtte de nacht af met een knoop in mijn maag en een hart dat uur na uur sneller sloeg. Maar het huis had geduld. Het sliep door de avonduren en liet middernacht ongestoord voorbij slenteren. Ik zat op de overloop, de knieën opgetrokken, mijn handen errond. Het was toen de slaperigheid mijn

ogen begon te vernauwen dat het geluid ze wijd opentrok. Het eerste geluid was de ijle gil van die eerste nacht. Een verre schreeuw vol onmacht en wanhoop. Ik sprong recht. Een vrouw stapte uit de nacht en keek me aan. Haar gelaatstreken waren onduidelijk, net als bij de vorige verschijningen, en ik herkende haar niet. Hooguit veertig, leek me, scherp gezicht, halflang zandkleurig haar. Duidelijker dan dat zag ik haar niet. Maar één ding was wel overduidelijk: haar blik was gedrenkt in angst en pijn. Een terdoodveroordeelde die niet uit haar cel kon ontsnappen. Wie was ze? Wat deed ze in mijn huis? Een vorige bewoonster?

Een klap, als een deur die dicht wordt gesmaakt. De vrouw schrok, kromp in elkaar alsof iemand haar had geslagen. Ik dacht: was zij de vrouw in het bed de vorige keer? En daar verscheen ook de man weer. Zij deed haar best een glimlach te forceren en plots had ze een bord in haar handen dat ze voor hem op een tafel zette. Het duurde maar enkele ogenblikken voor deze travestie van huiselijk geluk ontplofte in een nieuwe orgie van geweld. De aanleiding was niet eens duidelijk. Iets wat de vrouw onverstaanbaar had gezegd, een hap van het voedsel dat niet bekwam. Het deed er niet toe. Wat er wel toe deed, en wat ik, nu plots zonder angst maar met aandacht en afschuw, wel deed was alles zo goed mogelijk in me opnemen. Hoe hij het bord achteloos van tafel veegde, hoe hij met een glas naar haar gooide en raakte aan haar slaap, hoe ze wankelde en daardoor niet kon vluchten, hoe hij haar bij de haren greep en tegen de muur smakte en hoe hij opnieuw sloeg. *Sloeg*. En hoe zij ineenkromp, haar armen voor haar gezicht, en geen antwoord had.

‘Stop!’

Het woord brak door de nacht. Het slaan stopte. De man keek om. Ik had *stop* geroepen en hij had het gehoord. Zijn gezicht draaide naar me toe en hij keek naar me zonder me te zien. Hij was immers niet hier. Deze geestesverschijning was een schaduw uit het verleden. Mijn verleden. Mijn adem stokte. Ik keek in een spiegel.

Dit had het huis in mijn ziel gelezen? Dat ik een vrouw – mijn vrouw? Jill? – in elkaar sloeg, mishandelde? Dat mijn verleden een slagveld was van pijn, gramschap en brutaliteit? Had de wereld mij daarom verbannen en bleef ik alleen achter zonder vriendin aan mijn ziekbed of familie die iets met mij te maken wilde hebben? Ontreddering voldeed niet om mijn gevoel op dat moment samen te vatten. Het werd even zwart voor mijn ogen en ik dacht dat ik achteruit strompelde, niet in staat deze nieuwe realiteit te bevatten. Het tegendeel was waar: ik zette een stap vooruit – en nog één, en nog één, mijn hand voor me in de lucht, tot ze de schim aanraakte. De schim die mijn gezicht droeg.

De sluizen van mijn geheugen, van mijn verjaagde gevoelens, braken open. De tsunami van mijn verleden spoelde over me heen, sleurde me mee, verdrong me. Ik hoorde mijn eigen schreeuw van afgrijzen niet. De jongen die van kleins af aan werd vernederd, geslagen, geschopt. Die moest toezien hoe zijn moeder datzelfde lot onderging tot ze op een dag niet meer opstond en haar man – zijn vader – in de gevangenis verdween om daar te creperen. De lijdensweg van pleeggezin naar pleeggezin en de storm van razernij die in hem – in mij! – opstak en veranderde in een levenslange haat voor ieder levend wezen dat niet ikzelf was. Iedereen was mijn vijand of een ding om te gebruiken. Ik gebruikte, perste uit, gooide weg, maakte mensen kapot zonder ze te vermoorden.

Het huis ademde weer en de schim verdween, stootte mij af als een tegenpool. Ik stuiterde achteruit en viel op de plankenvloer, happend naar adem als had ik net hardgelopen. De stilte viel opnieuw over het huis als een deken. Ik zakte tegen de muur en luisterde naar het wilde kloppen van mijn hart.

Wat heb ik gedaan? Ik ben een monster. Jill is gestorven, maar ik ben het niet waard dat ik leef. Ik hees me hijgend overeind en sukkelde naar de trap terwijl ik mijn gedachten probeerde te ordenen. Misschien had ik dit liever niet geweten. Maar nee: dat maakte ik mezelf maar wijs. Hoe smerig of onaanvaardbaar ook, de waarheid overtroeft onwetendheid. Bovendien

was de geest nu uit de fles, die kon niet meer terug. Dus wat nu? Het huis kende mij, het wist welk monster ik was, en het zou mij er nacht na nacht aan herinneren, de beschuldigende vinger genadeloos op mij gericht. Mijn keuze? Ik kon vertrekken. Het huis verkopen aan iemand met een vredig gemoed, iemand die rust kon vinden in de armen van dit huis dat zielen las? Maar wat was dat anders dan vluchten? De uitweg van de lafaard die voor zichzelf vlucht. Die dat in mijn geval, blijkbaar, al zijn hele leven had gedaan. De tweede mogelijkheid was dat ik bleef. Dat ik eindelijk het lef had, na al die decennia van geweld, om te boeten voor mijn daden.

Het touw ligt op de zolder.

Aan het einde van die lange herfstnacht schuifelt een oude man het huis voorbij. Een grijsaard met een stoppelbaard, een sleetse baret en een verdwenen gebit, de neus rood en de wangen gerimpeld, zwarte ogen die glimmen van nieuwsgierigheid en een gebogen rug. Hij stopt even en ziet de schaduw, die langzaam heen en weer wiegt achter het venster. Hij schudt het hoofd en zucht. 'Dus hij ook?' vraagt hij aan het huis. 'Wanneer ben je ooit verzadigd?' Het huis torst de nacht en zwijgt. Het heeft geen reden voor een antwoord. 'Je draait ze een rad voor ogen. Je licht ze op. Je stouwt ze vol met leugens van een leven dat ze niet hebben geleefd. Tot ze niet anders meer kunnen.' Nog steeds zwijgt het huis, maar het lijkt de ouderling dat het lacht. Een achterbakse lach die hem uitdaagt. 'Honger,' fluistert de man. 'Je hebt altijd honger. Maar er komt een ogenblik dat niemand je nog zal voeden.' En hij sjokt weg, naar het oosten, de ochtend tegemoet.

Finn Audenaert

Haiku

Spook van zeven uur
duikt stipt op in het journaal
voor je shot ramspoed.

De vuurjapon, een fabel van de Canarische Eilanden

Enrico Velasquez zag haar voor het eerst in het *Palacio de los Condes de la Gomera*, op het Lentebal. Vreemd genoeg viel hem de elegantie van haar danspassen niet meteen op, of de perfecte proporties van haar lichaam, maar de stof van haar japon. Misschien was dat niet zo vreemd: Enrico was de oudste zoon van een koopman en deze baljurk glansde met een rood dat rijker was dan dubbelgeweven samiet, dooraderd met een geel glorieuzer dan Birmaans goud.

Als vers gestolde lava, ging het door hem heen, met het vuur nog nagloeïend in de spleten. Moet de el minstens een zilvergewicht hebben gekost. Ik vraag me af waar ze dat vandaan haalde? CATHAY? Een nog verder weg gelegen land?

Maar toen kruisten hun blikken elkaar en hij vergat alles over kostbare weefsels en onbetamelijke winsten. Haar ogen waren van een fonkelende git. In hun diepten doemden specerij-eilanden op vanachter een onmogelijk verre horizon, complete werelden gevuld met wonderbaarlijke schatten en havens die naar nootmuskaat en ylang-ylang geurden.

Hij stapte de dansvloer op, hoewel de *galop* niet zou toestaan dat hij zich meteen bij haar voegde. Ze bleef haar hoofd draaien en hield zijn blik vast terwijl ze een pirouette maakte onder de opgeheven arm van don Alessandro's jongere broer en toen verscheen er een glimlach op haar lippen.

Enrico stond verstijfd, als door de bliksem getroffen, omdat dit precies het verkeerde soort glimlach was, nog net geen minachtende grijns. Het vertelde hem dat ze hem een dwaas vond, een ineffectieve praalhans die enkel zijde en laarzen van rood saffiaanleer droeg, omdat hij geboren was onder een

donzen dekje en met een zilveren lepel in zijn mond. Enrico was eigenlijk te min om te bespotten, vertelde die glimlach hem, en haar absoluut onwaardig.

Ze verdween in de draaikolk van de finale *ronde* en toen de mannen en vrouwen uit elkaar stapten en rijen vormden om naar elkaar te buigen, was ze verdwenen. De jongere broer leek nogal in de war en staarde naar zijn rechterhand alsof hij uit een droom ontwaakte.

Enrico zag dat hij een zijden handschoen vasthield, net als de prins in dat verhaal die achterbleef met een muiltje van gevlochten ijzer.

Zij heeft hem gekozen. De handschoen past ongetwijfeld alleen aan haar hand. Het was een voor de hand liggende conclusie omdat magie in die tijd nog eenduidig en krachtig was en niet het zwakke speeltje van kaartenlegsters en wrattenwrijsters zoals in deze decadente tijden. Ik wed dat ze haar glorieuze baljurk verwisseld heeft voor een vod van morsige jute, en rimpels op haar gezicht heeft getrokken. Haar voeten zullen niet langer sierlijk zijn, maar bonkig van het eelt, haar lokken stoffig stro. Agustin zal echter volkomen in haar ban zijn en elke vrouw en elk meisje dat hij ontmoet, zelfs tandeloze oma's, vragen om die rottige handschoen te passen. Hij vergeet te eten en te drinken, terwijl hij blootshoofds in het maanlicht dwaalt. Dames zoals zij zijn even wreed als spelende katten en sterfelijke mannen zien ze als hun muizen.

Toch voelde hij een diep verdriet dat hij geen deel uitmaakte van dat verhaal, maar slechts het mikpunt was van die spottende glimlach, een dwaas die haar aangaapte en enkel diende om te contrasteren met de onschuld en adel van de broer.

*

Hij beende naar buiten en de bries was nog steeds zo heet als een glasblazersoven, ook al woei hij recht uit zee. Hij rekte zijn nek uit: boven heel Tenerife torende de Pico del Teide, haar vulkaankegel zelfs in de zomer bepoederd met sneeuw.

De flanken van de lager gelegen hellingen straalden smaragdgroen: dit was per slot van rekening de regenachtige kant van het eiland.

Enrico bleef stokstijf staan en sprak de spreuk uit die zijn oudste zus hem had geleerd toen hij met lege handen en huilend terugkwam van zijn eerste jachtpartij.

‘Nuestra Señora de los Halcones,’ zei hij terwijl hij met de punt van zijn pennenmes in zijn duim prikte, ‘prestame Tu mirada.’ *Onze-Lieve-Vrouw van de Valken, schenk mij Uw gezichtsvermogen.*

Enrico smeerde zijn oogleden in met zijn eigen bloed en voelde zijn blik verscherpen tot zijn ogen inderdaad zo helder werden als die van een valk. En ja, bijna een halve mijl daarboven ontdekte hij een rode vonk. Het was onmogelijk dat ze in zo’n korte tijd zo hoog was geklommen. *Dus zij is er inderdaad zo eentje*, dacht hij. *Ik maak geen schijn van kans.*

Maar voor de allereerste keer had hij iets ontdekt dat hij zich onmogelijk kon aanschaffen, hoeveel pesos hij ook neerlegde. *Ik wil haar. Niet haar liefde, of zelfs maar bewondering, want alle nimfen zijn ijzig als een bergstroom. Ik wil haar hand vasthouden tijdens een wandeling over de boulevard en de jaloerse blikken van mijn broers zien. Ik wil weten dat ze van mij is, mijn gehoorzame vrouw.*

Hij volgde zijn rivaal toen hij het bal verliet. Agustin hield de handschoen vast alsof het iets sierlijks en eindeloos breekbaars was. Een vlinder misschien in de vorm van een handschoen?

Enrico had zijn valkenblik nog steeds, dus het was onnodig om Agustin op de voet te volgen. De verliefde dwaas sprak twee dames aan die de herberg net verlieten en toonde ze de handschoen. Ze speelden giechelend mee, maar de handschoen was duidelijk te petieterig voor hun vingers.

Een matrone van gevorderde leeftijd was de volgende, wat aantoonde dat Agustin zijn klassieken kende. De prins hield *Cenicienta van het ijzeren muiltje* eerst voor een bedelaarsvrouw, met haar vormeloze jurk en haar bezem, maar

dat ze op één schoen hinkte, had hem op het spoor gebracht.

Ook deze keer had hij geen geluk. Hem verder volgen had geen zin: Agustin had duidelijk een lange zoektocht voor de boeg. Zijn schoonheid van het bal zou zich niet zo makkelijk laten vinden.

*

Enrico sloeg rechtsaf en klom naar de villa van zijn oudste zus, de plek die de dorpelingen nog steeds het Huis van de Ooievaars noemden, ook al had er al een eeuw lang geen enkele ooievaar gezeten. Als dat al ooit het geval was geweest.

Ze opende de deur zelf, inspecteerde hem van top tot teen.

‘Betoverd, jij arm kind. Precies zoals mijn uil me al waar-schuwde.’

De huid van zijn oudste zus voelde ruw als schuurpapier onder zijn lippen toen hij haar op de wang kustte. Esmeralda had een neus die twee maten te groot was voor haar gezicht. Haar tanden stonden schots en scheef achter lippen vol kloofjes. Ze had die onvolkomenheden met een paar spreuken kunnen corrigeren. Esmeralda vond het echter juist heerlijk om een *bruja*, een heks te zijn, en de prijs van schoonheid of domweg gewoontjes te worden, zou haar de helft van haar krachten kosten. Elk respectabel dorp had een burgemeester, een priester en een heks, en hoewel de priester zijn best deed haar te negeren, stond de burgemeester vaak genoeg voor haar deur, met zijn hoed in de hand.

‘Die vrouw,’ vroeg Esmeralda zodra ze zaten, ‘hou je van haar?’

Enrico fronste zijn wenkbrauwen, spreidde zijn handen. ‘Ik...’

‘Dat vermoedde ik al,’ knikte zijn zus. ‘Je wilt haar bezitten. Als een *hidalgo* die een prachtig wild paard vrij ziet galopperen, de manen wapperend in de wind.’

‘Ja, dat is het precies.’ Hij balde zijn vuisten. ‘Ik wil haar bezitten!’

‘Dat is zo dichtbij als je ooit bij liefde kunt komen,’ knikte

Esmeralda. 'Het is niet anders. Ik zal zien wat ik voor je kan doen.'

'Kijk me niet zo aan!' riep Enrico. Haar glimlach was vol mededogen en het was ondraaglijk om twee keer op een dag door een vrouw te worden geminacht. 'Wat weet jij van liefde? Geen man kan jou kussen zonder te kokhalzen! Je bent zo lelijk als een egel!'

'O, mijn broertje, je moet mijn liefdesleven niet onderschatten. Om middernacht dalen demonen af naar mijn terras. Ze zijn harig als piraten en hebben penissen die kaarsrecht zijn en zo groot als die van een paard. Ze noemen me "Schoonste aller vrouwen" en "Prinses" en menen het.' Ze grinnikte. 'Mijn nachten zijn welgevuld en het ontbreekt mij aan niets.'

'Je zou moeten branden in de hel,' snauwde hij bijna, maar hij herinnerde zich net op tijd waarom hij haar bezocht. 'Kun je me helpen?'

'Natuurlijk. Al zal er een prijs zijn.'

Dat was een aspect dat Enrico gemakshalve even was vergeten. Hij kreeg buikkrampen zo hevig als had hij een trede op de trap gemist. 'Wat zou die prijs zijn?' Bij elke andere gelegenheid zou hij hebben gevraagd: 'Hoeveel?' maar duisterlingen waren niet geïnteresseerd in pesos of ordinaire goudstaven.

'Ik heb er geen flauw idee van. Het wijst zich vanzelf uit.' Ze sloeg haar armen over elkaar. 'Duisterlingen kunnen enkel betaald worden met jouw leed. Ze zijn dienaren van de Lichtdrager, van de machtige Lucifer, en ze haten ons. Ze willen onze ellende vergroten en zich volzuigen met onze wanhoop.'

'Ik begrijp het. En jij zuigt met ze mee.'

'Ik hou wel van een vleugje zwavel. Ik val altijd op het verkeerde soort mannen.' Ze streek door zijn haren en hij deinsde terug. 'Daarom heb ik je altijd gemogen.'

'Vertel me nu maar wat ik moet doen.'

Ze slenterde naar het huisaltaar en draaide het kruis met

de Heiland met Zijn gezicht naar de muur en deed hetzelfde met het beeldje van Maria del Carmen.

'Er zijn zaken die de Moeder en de Zoon niets aangaan,' verklaarde zijn zus en horizontale vliezen gleden over haar ogen, waardoor ze bleek en pupilloos werden.

Enrico hoorde haar tegen de lege lucht fluisteren en er kwam een antwoord terug, maar in geen enkele taal die zijn huisleraar ooit ook maar benoemd had.

'Och ja, ja,' mompelde zijn zus. 'Dat had ik zelf moeten bedenken.'

Ze opende haar ogen. 'Steel domweg Agustins handschoen. Ze wil dat hij haar vindt en Agustin pakt het op de verkeerde manier aan. Dat meisje is geen *Cenicienta*, geen haarden schrobbend grietje dat wacht op een prins. Het gaat niet om het meten van meisjeshanden door ze in de handschoen te steken. De verliefde man hoort zelf de handschoen aan te trekken. Het zal zijn wijsvinger onmiddellijk in de juiste richting laten wijzen.'

'Ik snap het. Wat is het addertje onder het gras?'

'De handschoen is een levend iets, een deel van het meisje zelf. Het zal waarschijnlijk je bloed drinken of de kalk uit je botten zuigen. En ik denk niet dat die handschoen de gemakkelijkste weg naar het meisje zal kiezen. Agustin, of jij, zal over kloven moeten springen, kolkende bergstromen moeten doorwaden, afdalen in diepe grotten.'

'Geen prijs is te hoog,' hoorde hij zichzelf verklaren en dat klopte. Hij had nog nooit zo'n verlangen gevoeld, zo'n verterende lust. De gedachte aan het meisje maakte zijn benen slap als deeg, liet zijn gedachten achter elkaar aan jagen als hondsdomme jachthonden.

'Ze heeft je echt in de war gebracht,' zei zijn zus, 'en ik denk dat ze dat niet eens van plan was. Ze heeft haar zinnen op Agustin gezet. Je bent gewoon bijvangst. Het spartelende spierinkje.'

'Deze ongewenste sardine zal in een haai veranderen en haar vangen. En ik weet precies hoe.'

*

Garachico was een welvarend handelscentrum dat zilver en goud van de andere kant van de oceaan haalde en de lokale wijn en suiker exporteerde: de *Iglesia de Santa Ana* was overeenkomstig prachtig. Het plafond was van Duitse makelij, in Mudejar-stijl. Aan weerszijden van de muur stonden in prachtige kleuren beschilderde houten beelden. De Christus achterin was vervaardigd van maïspasta en zo licht dat een enkele parochiaan hem op zijn rug kon dragen.

Enrico zocht de kerk af, maar er viel geen priester te bekennen. Prima. Hij beende naar de doopvont en stak zijn linkerhand in het wijwater. Geen duivelshandschoen zou *zijn* bloed drinken!

*

Vervolgens daalde hij af naar de haven, zoals altijd onder de indruk van de machtige zeilschepen. Een enkele slag op het water roeien zou hem groen van zeeziekte naar adem doen happen: hij zou nooit naar die legendarische landen afreizen waar de specerijen vandaan kwamen.

Ah, daar was Agustin, deze keer omringd door een stel jouwende kwajongens.

‘Agustin,’ klonken hun verrassend heldere stemmen,

‘O Agustin,

Hij zoekt een bruid

Maar zijn handschoen past nooit.

Het is de dochter van de bakker dan,

of de naaister van de hertog,

of wie weet,

Freule Catherina’s gouvernante?

Het moeten de koorknapen zijn, dacht Enrico. Ze zingen in zo’n hemelse harmonie. Een betere kans krijg ik nooit.

Hij rende op de jongens af, zwaaiend met zijn stevige wandelstok en ze vlogen uiteen als opgeschrikte duiven.

‘Waar zongen die lui eigenlijk over?’ vroeg hij Agustin. ‘Op zoek naar een bruid?’

‘Ik weet dat het een beetje raar klinkt,’ zei Agustin. ‘Maar ik ontmoette een dame op het bal.’ Hij liet Enrico de handschoen zien die nogal smerig was geworden. Niet alle vrouwen waren dames en wasten hun handen. ‘Ik verloor haar midden in de dans, maar ze gaf me haar handschoen.’

‘En nu wil je met haar trouwen?’

‘Het valt niet uit te leggen. Ik weet niets over haar. Niet eens haar naam of de status van haar familie. Maar ze droeg een prachtige japon, dus ze moeten wel van onze klasse zijn.’

‘Ik vind het niet gek. Alleen heerlijk romantisch. Als in een ridderlied.’

Ze waren de schaduw van een steeg ingelopen en plotse-ling wist Enrico precies wat hij moest doen. Zijn linkerhand bewoog bijna vanzelf en zijn knipmes glipte tussen de vijfde en zesde rib en doorboorde Agustins hart.

Enrico plukte de handschoen uit de vingers van de stervende man en wandelde ongehaast weg. De havenkant was het ruige deel van de stad en de matrozen waren weinig beter dan beesten. Een dwaas die daar rondliep en met een dameshandschoen zwaaide, zou een voor de hand liggend slachtoffer zijn.

‘Alles is geoorloofd in liefde en oorlog,’ mompelde hij tegen zichzelf en het leek volkomen in orde, het enige juiste. ‘Ze is van mij. *Bedoeld* om van mij te zijn.’

Enrico had nog nooit iets groters gedood dan een van die geïmporteerde kalkoenvogels en het doden van Agustin deed zijn hart roffelen van vreugde en opwindning. *Ik ben eindelijk werkelijk volwassen, een man.* Ja, het was een overgangsritueel. Een rivaal vermoorden om de liefde van je vrouw te winnen. Ze zou zijn actie zeker begrijpen, ja, toejuichen.

De handschoen leek sierlijk en natuurlijk zou een edelgeboren dame kleine handen hebben, zo bleek als maneschijn. Niet zoals de rode en grove handen van zijn zus, die beter bij een wasvrouw pasten.

De handschoen gleed echter moeiteloos over zijn vingers, zacht en soepel als slangenleer.

Een magische handschoen kent zijn meester.

Zijn huid tintelde niet en niets probeerde zijn wijsvinger te bewegen. *Het heilige water werkt. Het houdt mij veilig.*

Breng me naar je meesteres, zou waarschijnlijk het verkeerde bevel zijn. De handschoen zou hem over het halve eiland laten stommelen voor hij haar uiteindelijk vond, zijn kleren aan flarden en met nog maar één laars.

Er zat wijsheid in de oude verhalen, instructies voor iedereen die met het occulte in aanraking kwam. Ongetwijfeld was ze een vormveranderaar. Ze had haar mantel nodig om haar magie uit te oefenen, net als de selkies die in zeehonden of zeeleeuwen veranderden zodra ze hun huid aantrokken. De dame wilde zich waarschijnlijk in het volle zicht verstoppen door eruit te zien als een gewoon mens. Dat zou niet werken zolang ze haar magische mantel droeg. Wie haar verstopte mantel vond, moest zij gehoorzamen.

Nu waren er andere dingen die zijn zus hem over magie had geleerd: een deel blijft altijd in contact met het geheel. De handschoen en de mantel zouden verbonden blijven, zoals een zwaard en zijn schede bij een ridder. Het tweede was om zelfverzekerd te zijn bij magische voorwerpen: een amulet of een betoverd zwaard waren als jachthonden. Ze hadden een meester nodig.

‘Ga absoluut niet naar haar toe!’ beval hij de handschoen. ‘Maak jezelf compleet. Leid mij naar haar vuurjapon!’

Er volgde een miniem rukje aan de handschoen, toen volgde een volkomen evidente richting die zijn voeten verlangden te gaan.

*

De weg was duidelijk van het in-een-rechte-lijn-soort. Hij moest steil omhoog door het laurierbos dat de stad omringde, over een dozijn rotsblokken zo groot als een huis klimmen.

Hij durfde niet van het pad af te wijken dat de handschoen hem wees: het trekken van de handschoen viel weg zodra hij van richting veranderde.

Hij stak een open plek over en voelde hoe de magie zich verdikte. De stank van rottend koper vulde zijn neus, bitter en metaalachtig.

De japon hing in het volle zicht aan een boomtak, maar zonder de handschoen had hij er waarschijnlijk straal overheen gekeken. Zelfs nu hadden zijn ogen de neiging weg te draaien zodra zijn blik op de jurk viel.

De japon leek te leven, maar niet zoals bij een opspringende vis of zelfs maar een boom. Hij had de immense vitaliteit van een waterval of een laaiende bosbrand.

Ja, bosbrand kwam in de buurt. Zijn eerste indruk op het bal was de juiste geweest: de japon was gemaakt van levende lava, die de berghelling afraasde en onderweg alles in vuur en vlam zette. *Ze moet een vuurgeest zijn. Een van de demonendochters van de vulkaan.*

Met zijn gehandschoende hand plukte hij de jurk van de tak. Als hij de andere had gebruikt, zou die waarschijnlijk verkoold zijn tot een sissende stomp.

De japon bleek onverwacht zwaar, bijna als een maliënkolder. Het gewicht ebde snel weg, alsof hij hem als eigenaar accepteerde.

‘Wel, wel,’ klonk een stem van links. ‘Je hebt mijn jurk dus gevonden?’

Zelfs als gewoon mens was ze nog steeds adembenemend mooi, gebeeldhouwd van veel fijner materiaal dan stervelingen. Haar tressen glansden nachtzwart en parelmoeren banen achtervolgden elkaar bij elke beweging van haar hoofd. Haar huid was als levende zijde, exquise bleek alsof ze haar hele leven in het maanlicht had gewandeld.

‘Ik heb je jurk, je magische vel. Je moet me in alles gehoorzamen.’

‘Dat is het geval, heer.’ Er klonk woede in haar stem en Enrico wist dat als ze ooit de jurk in handen zou krijgen, het

hem duur te staan zou komen. Zijn ogen uitgepikt door bergkraaien en zijn hart uit zijn ribbenkast geklauwd, maar dat zou ze waarschijnlijk nog te genadig vinden.

‘Vertel me je naam,’ beval hij haar, zijn kracht testend. Als je de ware naam van een magisch wezen kende, had je de overhand, japon of geen japon.

‘Idaira Guayota’s–dochter.’

Enrico voelde een steek van schrik. *Guayota’s–dochter*. Guayota was de duivel van de Guanchen geweest en hij woonde in de centrale vulkaan. Dit was als het ontvoeren van een prinses die bovendien de dochter van een uitzonderlijk kwaadaardige koning was. *Ik moet op mijn tenen lopen. Geen enkele fout maken.*

Hij bood haar zijn vrije arm aan. ‘Kom met me mee, Idaira Guayota’s–dochter. Doe nooit iets om me pijn te doen of te kwetsen, Idaira Guayota’s–dochter.’ *Gebruik haar echte naam zo vaak mogelijk. Dat zal haar aan mij binden.*

‘Ik luister en gehoorzaam,’ zei ze, net als in de oude Arabische verhalen. Maar hij wist dat elk verhaal uniek was, dat er geen “lang en gelukkig” mogelijk was. *Ik ben een idioot. Dit is alsof ik een tijger tot vrouw neem of met een slang vrij.*

*

Er *had* eigenlijk een bruiloftsfeest van een week moeten zijn, als de oudste zoon van de machtigste koopman van Garachico een edelvrouw tot echtgenote nam. Misschien later?

De zon was al onder toen hij het huis van de priester bereikte.

Vader Fernando opende de deur in zijn nachthemd, een slaapmuts met een belachelijke roze pompon scheef op zijn dunne krullen.

‘Ja, don Enrico?’ zei hij, en maakte een nog diepere buiging toen hij Idaira opmerkte. ‘Mevrouw.’ Hij spreidde zijn armen. ‘Tot uw dienst, heer. Wat kan ik voor u doen?’

Vader Fernando wist dat kooplieden zijn kerk hadden ge-

bouwd en wie het offerblok met aalmoezen voor de armen vulde.

‘We willen trouwen,’ zei Enrico. ‘Inmediatamente.’

‘U en de dame?’ Hij keek Idaira aan. Gods zegen geven als een van de partners daar geen zin in had, kon alleen maar tot problemen leiden.

‘Hij wil met me trouwen,’ zei Idaira, ‘dus dat gaan we doen.’

Het was niet de meest vurige liefdesverklaring die de priester ooit had gehoord, maar het leek voldoende.

Hij maakte de koster wakker, die naar buiten snelde om de vereiste drie getuigen te halen.

Een van de getuigen was de tuinman, maar met een tuinman was niets mis, besloot Enrico. Waren niet lieden van nederige afkomst juist het meest geliefd in de ogen van de Heer?

*

‘Ja, dat doe ik,’ echode Idaira Enrico en dat was het dan. Ze waren nu man en vrouw.

Daarna moesten er nog verschillende papieren worden ondertekend, de leges betaald, maar toen waren ze vrij om te gaan.

*

Idaira bekeek haar nieuwe huis met een slecht verborgen afkeer.

‘Zo klein. En we gaan wonen boven een pakhuis vol stinkende vis en vaten aangelengde wijn?’ Ze legde haar handen op haar heupen. ‘Thuis hebben we gangen die zich honderd mijl uitstrekken, kroonluchters gemaakt van duizend vuurpalen. Hete en ijskoude bronnen.’

‘Het huis van don Agustin is niet veel groter dan het mijne.’

‘Ik was niet van plan met hem te *trouwen*!’

‘Oh?’

‘Ik zou hem het hele eiland hebben rondgeleid tot hij in lompen gekleed voortstrompelde en zelfs zijn eigen jachthonden tegen hem blaften en naar zijn kuit haptten. Hij zou me uiteindelijk vinden op een hoge klif, gekleed in mijn prachtige jurk. Ik zou mijn armen openen en hem toestaan mij te omhelzen. Ik zou hem “mi amor” noemen.’ Ik zou hem kussen en hem dan vertellen dat dit de laatste en enige kus was die hij ooit van mij zou krijgen.’ Ze glimlachte. ‘Hij zou van de klif springen en ik zou neerkijken op de kleine kapotte pop die daar op de strandkiezels lag. Dat zou mij een grote en heerlijke voldoening geven.’

‘Heb je zo’n hekel aan mensen dan?’

‘Jullie zijn zulke treurige en lelijke imitaties van ons! Ik heb nooit begrepen waarom de Godin jullie gemaakt heeft.’

*

In zijn appartement borg Enrico de jurk in de ijzeren kist op die zijn grootvader had gebruikt voor zijn goud- en zilverstaven. Geen enkel ook maar vagelijk magisch wezen kon ijzer aanraken, maar hij zorgde ervoor die beveiliging met een bevel extra te versterken. ‘Raak deze kist nooit aan, Idaira Guayota’s-dochter.’

‘Ik luister en gehoorzaam, mijn echtgenoot.’

‘Goed. Trek nu je kleren uit en kom in mijn armen.’

Ze gehoorzaamde en haar lichaam was even vreemd en wonderbaarlijk als hij had gehoopt. Haar huid voelde veel heter aan dan die van een sterfelijke vrouw. Het was alsof je een warmwaterkruik van mensenformaat vasthield, maar dan heerlijk soepel en geurig. Zijn nieuwe vrouw rook absoluut niet naar zwavel, wat zijn zus ook over demonen had beweerd. Denk aan wilde salie en bloeiende tijm op een zomerse heuvel, de geur van heimelijke rozen in de schaduw van een rotsblok.

Hij bedreef de liefde met haar en het *was* de liefde bedrij-

ven, waarbij hij zich zo teder mogelijk gedroeg. Hij had het, zoals zijn zus had verkondigd, echt te pakken.

*

Hij werd wakker met haar perfecte porseleinen gezicht verlicht door de ochtendzon, terwijl ze hem teder aanstaarde. ‘Je lacht. Vond je het leuk? Hou je van mij?’

‘Dat is makkelijk te beantwoorden. Wij demonen hebben nooit lief en jij bent zo lelijk als een aap. Ik zou al je botten willen breken en je bloed willen drinken. En ik lach omdat jij je zaad in mij hebt gestopt en ik nu zwanger ben. Dat betekent dat je nooit meer een kind kunt verwekken bij een sterfelijke vrouw. Je staf kan zich alleen nog voor mij oprichten.’ Ze likte haar lippen. ‘In hun ogen ben je weinig beter dan een muilezel.’

Liefde was inderdaad te veel gevraagd. Maar ik heb een kind! En bij de eerste poging al!

‘Je zoon zal mij bevrijden en je familie ruïneren,’ zei ze tegen hem, nog steeds teder glimlachend.

De woorden en de profetie rolden van hem af als water van de pels van een otter. Hij reikte weer naar haar, opnieuw vervuld van wellust.

*

Die dag betoverde ze hen allemaal, zelfs zijn moeder die eerder klaagde over het verlies van een volmaakt mooi huwelijksfeest. Zijn zus en zijn vrouw keken elkaar aan en leken toen tot overeenstemming te komen. Esmeralda pakte Idaira’s hand en zei: ‘Ik weet zeker dat we de beste vriendinnen zullen worden.’

Idaira grijnsde terug: ‘Daar twijfel ik geen moment aan. We hebben tenslotte zoveel gemeen.’

Idaira was behoorlijk gepassioneerd en leek haar plichten als echtgenote serieus te nemen. Vaak werd Enrico de

volgende ochtend pas wakker nadat de haan het kraaien had opgegeven en weer naar zijn slaapplaats was teruggevlogen. Hij was moe tot op het bot, een hoge piep snerpde in zijn oren.

‘Het is geen enkele vorm van duistere magie,’ zei zijn zus tegen hem, ‘en ze is zeker geen vampier. Je bent een man.’

‘Ja?’

‘Ik bedoel, ik kan jullie twee horen. En ja, elke avond drie keer klaarkomen, daar heeft een vrouw geen probleem mee. Hoe ouder we worden, hoe meer zin we krijgen. Maar elke man die ouder is dan achttien gaat dat vermoeiend vinden.’

‘Ik, ik,’ stotterde Enrico in protest, ‘ik ben nog even potent als altijd!’

‘In je dromen, broertje.’

Hij zwoer al het te vette of overdadig gekruide eten af, dronk enkel water, sprintte elke ochtend om de hele stad en het leek een tijdje beter te gaan.

Toch was hij een beetje opgelucht toen haar buik begon op te zwellen en hij een pauze kon inlassen tot de baby geboren was. Hij mompelde zaken als: ‘In jouw delicate toestand’ en ‘Misschien is het beter dat we een tijdje apart slapen.’

Ze keek hem aan en sabelde hem neer met die verdomde Mona Lisa-glimlach. *Ik weet heel goed wat er aan de hand is. Jij nietig mensje. Zelfs hoogzwanger ben ik domweg te veel vrouw voor jou.*

*

Toen de bakkersdochter de derde nacht bij hem aanklopte, liet hij haar binnen. Dat had hij niet moeten doen. Het bewees enkel dat Idaira gelijk had gehad, dat vrijen met sterfelijke vrouwen geen optie meer was.

‘Sorry, heer,’ zei ze. ‘Het was mijn eigen idee niet. Je zus heeft me gestuurd en omdat zij de wijze vrouw is...’

Hij trok een van de ringen van zijn vingers, die met de ro-bijn.

‘Sst. Het was jouw schuld niet. Je bent een lieve meid.’

Ze pakte de ring en vluchtte zijn kamer uit.

Hij durfde zijn ogen niet meer te sluiten nadat ze was vertrokken. De afgelopen drie nachten was Agustin zijn dromen binnengeslenterd. Hij droeg nog steeds dezelfde verwarde uitdrukking als toen hij stierf. Hij hield de handschoen vast, maar nu zat er bloed op.

‘Je hebt me vermoord als een klokkende kalkoenvogel,’ zei Agustin. ‘Alsof ik maar een *beest* was.’ Het slachtoffer van Enrico schudde verwonderd zijn hoofd. ‘Waarom? Je haatte me niet eens.’

‘Ze had jou gekozen,’ legde Enrico uit. ‘Daar kon ik niet tegen.’

‘Je hebt me vermoord omdat je van haar hield? Dan is het in orde.’

Maar het was helemaal niet in orde, want Agustin kwam de volgende nacht terug en stelde precies dezelfde vraag.

‘Een geest die je achtervolgt.’ Zijn zus wreef over haar kin. ‘Was dat degene die je hebt vermoord?’

‘Hoe weet je...’ *Stomme vraag.* Ja. Augustinus.’

‘Sorry, als een van mijn zuster-heksen hem nu had gestuurd om je te bespoken, *no hay problema*. Met zilverstukken en dreigementen valt er veel te regelen. Maar dit is een geest van de gerechtvaardigde woede. Niets duivels.’

‘Omdat ik die geest verdien?’

‘Hij zal door je dromen stampen totdat je hem een verklaring geeft die hij kan geloven.’

*

De baby werd geboren op een schitterende meidag, de diepblauwe lucht versierd met gevederde cirrus.

Idaira schreeuwde niet één keer, alsof de geboorte van zijn kind net zo gemakkelijk was als een moederpoes die haar kittens werpt.

De deur ging open en de vroedvrouw zei: ‘Don Enrico, u heeft een zoon.’

Toen hij binnenstapte, deed de stank van magie hem kokhalzen. De baby zoog aan een perfecte, albasten borst en groeide met elke slok. Zijn zwarte babyhaar viel uit en er groeiden rode krullen in. Krullen zo gloeiend rood als vuur. Hij keek op, al zo groot als een peuter, en Enrico zag dat zijn ogen even glinsterend gitzwart waren geworden als die van zijn moeder. Even zwart en even intelligent

‘Mijn lieve zoon,’ zei Idaira, ‘breng me mijn jurk.’

‘Ja, moeder,’ antwoordde de jongen en sprong van het bed, opende de ijzeren kist. Omdat hij op zijn minst halfsterfelijk was, hield het ijzer hem niet tegen.

‘Nee!’ schreeuwde Enrico en graaide naar de jurk. Schroeïende vlammen raakten zijn vingers en hij deinsde terug. De pijn deed zijn ogen tranen, en het laatste beeld dat hij van zijn vrouw en zoon had, was daarom wazig, maar toch duidelijk genoeg.

Idaira droeg haar vuurjapon weer en wiegde zijn zoon in haar armen. Ze gebaarde naar de berg: ‘Je bent vergeten mijn broers uit te nodigen voor onze bruiloft. Ik heb die fout net hersteld. Ze komen nu mijn zoon opzoeken met geschenken.’ Ze stapte op de reling van het houten balkon en Enrico zag twee bergkraaien wegfladderen.

Een vlaag ovenhete wind deed de palmbomen voor de loods wiegen. Zeven lavastromen kronkelden vanaf de helling van de Montana Negra naar beneden en zetten het laurierbos in brand.

Zijn zus nam hem bij de arm. ‘We kunnen beter vertrekken. De lava zal onze pakhuizen wegvagen en pas halverwege de baai stoppen.’

*

De lucht was gevuld met verstikkende as en zwavel en ze vluchtten de kade af waar de schepen hun zeilen ontrolden of in doodsangst wegroeiden.

Ze sprintten langs het paleis van de graaf van Gomera, de kerk.

‘Mijn huis,’ riep Enrico’s oudste zus de panische dorpe-lingen toe. ‘Daar gaan we heen. Daar komt de lava niet.’

En omdat ze de *bruja* van het dorp was, de wijze vrouw, twijfelde niemand aan haar woorden.

De uitbarsting duurde meer dan een week en Enrico zag hoe de hele haven zich vulde met langzaam afkoelende lava. De pakhuizen van zijn familie waren de eersten die afbrandden en hoewel ze nog steeds geen armoedzaaiers waren, kon hij zich kristalhelder voorstellen wat er verder ging gebeuren. Garachico was de Poort naar Amerika geweest, maar het was voortaan een poort die stevig vergrendeld en onomkeerbaar dichtgetimmerd zat. Nu de wijde baai verdwenen was, zouden de grote schepen doorvaren naar Puerto de la Cruz.

*

Het was de tiende dag, zo vroeg in de ochtend dat geen enkele hond blafte of een haan kraaide. Enrico hoorde een klop op de deur en ging de trap af omdat zijn zus geen bedienden had. Of in ieder geval geen menselijke bedienden.

Hij deed de deur open en zag alleen een donker silhouet. Enrico fluisterde de valkenspreuk en zijn zicht werd onmiddellijk helder.

Op de drempel stond een jongeman. Een jongeman van ongeveer zijn eigen leeftijd, maar de roodbruine krullen en de intens zwarte ogen vertelden hem wie het was.

‘Mijn moeder wil graag haar handschoen terug,’ zei Enrico’s zoon.

Enrico opende zijn buidel. ‘Ik draag hem altijd bij me.’

De handschoen had zichzelf op de een of andere manier schoongemaakt en leek zo goed als nieuw toen zijn zoon hem aannam.

‘Ze zei dat ik je moest vertellen dat ze je niets kwalijk

neemt. Ze vindt het heel amusant om een zoon te hebben en zou uit zichzelf nooit zo'n absurde actie als het baren van een kind hebben bedacht.'

'Dat is goed om te horen.'

Ze stonden de heuvel af te kijken, naar het afgebrande klooster en de lelijke zwarte cirkel die de hele baai vulde. Het was een ontspannen stilte: een vader en zijn volwassen zoon.

'Je mag ook wel met de bakkersdochter trouwen,' zei zijn zoon. 'Ze koestert nog steeds warme gevoelens voor je en zou je zelfs met je halve vlag aannemen. En zelfs die handicap valt te verhelpen.'

Hij raakte Enrico's voorhoofd aan en plotseling verloren zijn herinneringen al hun urgentie. Zijn nachten met de dochter van de vulkaan werden een prachtig, maar niet bijs-ter geloofwaardig verhaal dat hij ooit door zijn grootmoeder had horen vertellen. Zelfs zijn moord op Agustin veranderde in iets mythisch, twee rivalen die vochten om de hand van een prinses. Hij voelde zich nog steeds schuldig: het was een laffe daad geweest, maar de gifangel was eruit getrokken.

Enrico stond met zijn ogen dicht en voelde de details vervagen en goud worden in de hervertelling. Voor het eerst sinds het bal voelde hij zich bijna gelukkig.

Toen hij zijn ogen opende, was zijn zoon verdwenen. Een kraai fladderde weg, maar alleen in sprookjes kunnen mensen zichzelf in vogels veranderen.

*

Het jaar daarop huwde Enrico de bakkersdochter en zij schonk hem twee overlevende kinderen: een zoon met een klompvoet en een nogal lelijke dochter. Daar was weinig mis mee: zijn zoon bleek verbluffend handig met cijfers en zou net als zijn vader koopman worden. Zeg nu zelf, je hoeft niet te sprinten als je de transacties van die dag in het grootboek noteert?

Zijn oudste zus had zijn dochter onder haar hoede genomen en ze gingen vaak wandelen in het bos, op zoek naar kruiden, geneeskrachtig of anderszins. Rima zou waarschijnlijk de volgende *bruja* van het dorp worden en die haak-neus zou juist een pluspunt zijn.

Hij hield bijna evenveel van zijn beide kinderen als van zijn vrouw.

En zo eindigt de vertelling over de man die met de dochter van de vulkaan trouwde.

Wolkenzoon

Alles was zwart. Ik bedoel dan niet het zwart dat je ziet wanneer het nacht is en je het licht uitdoet, of het zwart wanneer je je ogen sluit. Nee, ik bedoel het zwart van de leegte die in je herinnering gaapt na een diepe, droomloze slaap.

Er was geen enkele gewaarwording. Geen licht, geen geluid, geen geur, geen gevoel. Er waren alleen maar gedachten. Ik was alleen met mijzelf, zonder lijf, zonder omgeving, zonder ruimte.

Maar dan was er een stem.

‘Papa?’

‘David?’

‘Ja!’

‘Waar zijn we?’

‘Wow. Het is ongelooflijk om je stem weer te horen, papa! Nou ja, horen.’

‘Waar zijn we? Ben ik genezen?’

‘Nee, papa. Je bent al vier jaar dood.’

Je verwacht die woorden misschien ooit te horen van een engel of van een god, maar niet van je bloedeigen zoon. Tenzij...

‘Ben jij dan ook dood, jongen?’

Hij lachte, een heerlijk helder geluid. ‘Nee, met mij gaat alles goed. Ik ben nu twintig.’ Zijn stem werd zachter. ‘Je bent gestorven toen ik zestien was.’

‘Ik begrijp het niet. Ik voel me helemaal niet dood.’

‘Dan is de afdruk perfect geslaagd. Je bent nog helemaal jezelf.’

‘Afdruk?’

‘Je hebt je lichaam aan de wetenschap geschonken, weet je nog?’

‘Ik weet dat ik dat van plan ben, ja. In de verwachting dat ze me aan stukken zullen snijden.’

Het bleef even stil. ‘Dat hebben ze ook wel gedaan, denk ik,’ zei David. ‘Maar ze hebben eerst een digitale afdruk gemaakt van je bewustzijn, nog voor de machines werden stilgelegd.’

‘Daar weet ik niets van.’

‘Ik eigenlijk ook niet. Maar het komt erop neer dat je gedachten nu kunnen voortleven in een computer. In de cloud, eigenlijk.’

‘Maar je zegt dat er vier jaren zijn verstreken. Ik herinner me nog dat ik in het ziekenhuis naar de hartslagmonitor lag te staren. Het was nacht en de pijn was weer onhoudbaar geworden, ondanks de morfine. Ik wilde dat het ophield. Dat... dat is hooguit enkele uren geleden.’

‘Je afdruk was nog nooit eerder geactiveerd, papa. Ze bewaren die afdrukken meestal zonder ze te gebruiken, voor later historisch onderzoek. Ik ben de eerste die er een mag activeren voor een taalkundige studie. Normaal laten ze zoiets niet toe, maar omdat het om mijn eigen vader ging, kon ik het toch geregeld krijgen, na heel veel aandringen. Ik heb ze je dialectwoordenboekje laten zien, om ze te overtuigen dat je eigenlijk ook een taalkundige bent en wel zou willen meewerken.’

‘Jij bent dus een taalkundige geworden?’

‘Nog niet. Ik zit nog maar in de derde bachelor.’

‘Ik dacht dat je chirurg wilde worden?’

‘Dat dacht ik ook, maar twaalf jaar studeren leek me uiteindelijk toch te zwaar.’

‘Jammer.’

Het gesprek viel stil. De stilte beangstigde me meteen.

‘Hoe gaat het met Sandra?’ vroeg ik.

‘Met mama gaat alles goed.’

‘Is zij hier ook? Ik zou haar heel graag nog eens spreken.’

‘Dat is niet mogelijk, papa. Ik ben op de universiteit, bij

de medische ingenieurs. En jij zit in de cloud. Ik ben eerlijk gezegd niet van plan haar over dit project te vertellen.'

Ik probeerde te zuchten, maar merkte dat ik dat geluid niet kon voortbrengen. Ik had zelfs geen ademhaling meer, alleen maar mijn stem. Davids ademhaling hoorde ik daarentegen alsof ze de mijne was.

'Wat is de bedoeling van dit alles, David? Wat wil je van me?'

'Ik wil me toeleggen op historische taalkunde. De evolutie van taal bestuderen, weet je wel, maar ik wil vooruitdenken. Ik wil voorspellen hoe onze taal zal evolueren. Maar in plaats van vooruit te extrapoleren, wil ik dat doen met een simulatie.'

Ik wachtte op meer uitleg, maar begreep opeens zijn bedoeling. 'Door hier met mij te praten?' vroeg ik ongelovig.

'Nee papa, dat zou veel te traag gaan! Ik kom je alleen maar vertellen wat er moet gebeuren. Straks laat ik de simulatie sneller draaien. Veel sneller dan ik zou kunnen volgen.'

'Hoe snel?'

'Dat weet ik niet. Honderden keren sneller in ieder geval. Hangt ervan af hoeveel capaciteit ik krijg toegewezen. Maar jij zal geen enkel verschil merken! Voor jou zal het gewoon lijken of er jaren verstrijken, terwijl er eigenlijk maar uren of dagen voorbijgaan. Ik heb twee maanden de tijd voor dit project en hoop toch minstens honderd jaar te simuleren.'

'Honderd jaar? Ben je gek geworden! Wat moet ik hier dan al die tijd doen?'

'Praten, papa! Alleen maar praten. Je hoeft niets anders te doen. Je zal geen honger of dorst lijden, je zal nooit moe worden, en je zal geen ziekte meer hebben.'

'En ook geen leven.'

'Nee. Maar je leeft ook niet meer, papa.'

'Dat zeg jij. Heb je daarom het recht mij te gebruiken als een experiment? Besef je wel wat je van me vraagt?'

David zuchtte. 'Je moet me geen schuldgevoel proberen aan te praten, papa. Je bent niet echt, je bent gewoon een

computerprogramma met de stem van mijn vader.'

'Zo voel ik het niet!'

'Maar jij kan helemaal niet voelen! Computers kunnen niet voelen. Dit is gewoon het programma dat reageert zoals jij zou hebben gereageerd, zoals iedereen zou reageren. Maar jij bestaat niet meer, papa.' Hij probeerde redelijk te klinken, maar zijn stem trilde en ik hoorde hem moeilijk slikken. Ik voelde het.

'Zoon, ik smeeek je, doe dit niet,' fluisterde ik. 'Ik voel me even levend als altijd. Meer zelfs, nu dat zieke lichaam niet meer aan mijn geest vreet. Ik wil geen honderd jaar in dit... dit niets doorbrengen. Haal me dan liever weer uit die cloud en laat me gewoon dood zijn.'

'Dat kan ik niet maken, papa, niet na al die moeite. Dit project is een geweldig idee. Ik kan dit niet zomaar opgeven.'

'Zomaar? En ik dan? Telt wat ik wil niet meer mee? Ik ben je vader!'

David haalde diep adem. 'Jij bent mijn vader niet. Die is al vier jaar dood. Ik ga ophouden met je papa te noemen.'

'Wat ga je me dan noemen? Lau?'

'Nee. Ik zal je een nieuwe naam geven. Ik zal je Hal noemen.'

'Geestig.'

'Ik moet nu weggaan, Hal. Je weet wat je te doen staat.'

'David, nee, wacht! Stop! Laat me hier niet alleen!'

'Maak je geen zorgen, Hal. Je krijgt gezelschap. Je moet immers kunnen praten, anders heeft dit allemaal geen zin.'

'Maar ik wil geen honderd jaar praten, verdomme! Maak hier een einde aan!'

Er kwam geen antwoord meer.

'David? David!'

Stilte.

'David?'

Ik wilde wenen, maar wenen kon ik ook niet meer. Wanhoop ging me echter beter af dan ooit.

Ik was weer helemaal alleen met mijn gedachten. Er was

zelfs geen ademhaling meer om naar te luisteren. Hoelang was hij al weg? Enkele seconden? Minuten misschien?

Oh God, ik zou dit nooit uithouden.

‘Hallo?’ klonk het aarzelend. Ik had geen hart meer dat kon opspringen, maar mijn gemoed schoot als een komeet de ruimte in.

‘David! Je bent teruggekomen!’ riep ik blij.

‘Papa?’ Er lag ongeloof in zijn stem.

‘Ja zoon, ik ben hier.’

‘Waar zijn we?’

‘Wat? We zijn nog altijd in jouw simulatie, neem ik aan.’

‘Simulatie?’

‘Iets met computerprogramma’s in de cloud?’

‘O.’ Stilte. ‘Dan ben ik een afdruk. Mijn eigen afdruk.’

‘Wat?’

‘Ik heb een afdruk van mijn bewustzijn laten maken. Jij bent ook zo’n afdruk, papa. Ik heb blijkbaar een vergunning bemachtigd om je te activeren.’

‘Ja, dat heb je al gezegd.’

‘O. Hebben we elkaar al eens gesproken dan?’

‘Je was net nog hier! Weet je dat niet meer?’

‘Ik... nee... verdomme, dit voelt zo echt. Ik voel me helemaal mezelf. Het is alsof ik in zo’n baarmoedertank lig.’

‘Waar heb je het over?’

‘Papa, ik ben... deze afdruk is net geactiveerd, vermoed ik. Ik herinner me alleszins niets sinds ik hem heb laten maken. Het voelt alsof ik nog maar twee minuten geleden die helm opzette en... verdomme, misschien zijn ze er nog altijd mee bezig! Misschien hoort dit bij de procedure!’

‘Ik begrijp niets van wat je zegt, jongen.’

‘Papa, ik laat deze afdruk maken voor een experiment dat ik wil doen. Ik studeer taalkunde en ben van plan om...’

‘... om de evolutie van onze taal te voorspellen, ja. Dat heb je me allemaal net verteld.’

‘O. Nee, dat was ik niet. Dan moet ik toch een afdruk zijn.’ Hij klonk teleurgesteld.

‘Join the club,’ zei ik.

Hij lachte een onnatuurlijke lach. Zelf voelde ik me alleen maar miserabel.

‘Wel, hier zijn we dus,’ zei hij gemaakt luchtig. ‘Zullen we dan maar beginnen?’

‘Met wat?’

‘Met het experiment, papa. Dit is het. We zijn er al mee bezig. Waarover wil je praten? Kies maar een onderwerp, we hebben alle tijd.’ Weer die valse lach.

‘Dit is je experiment? Alleen wij tweeën die met elkaar praten? Hoe ga je daar in hemelsnaam de evolutie van een hele taal mee bestuderen?’

‘Ik ben maar een student, papa! Ze lieten me door honderd hoepels springen voor ze mij een afdruk lieten activeren. Ik ben al blij dat ik dat voor elkaar heb gekregen voor jou en mezelf.’

‘Ik had er ook graag een zeg in gehad.’

‘Maar dat kon niet meer, papa,’ zei hij zacht.

‘Waarom een afdruk van jezelf als het toch zo lastig is? Je kan toch ook echt met me praten? Je was daarnet nog hier!’

‘Maar dat zou veel te traag gaan voor het experiment! Wij kunnen hier een heel gesprek voeren terwijl er daarbuiten maar enkele microseconden voorbijgaan.’

‘Juist. Dit is zo moeilijk te vatten. Ik voel me helemaal niet als een computer.’

‘Ik ook niet. Ik voel me nog mezelf. Ik had niet verwacht dat ik me zo bewust zou blijven van alles.’

‘Jij leeft tenminste nog, daarbuiten.’

‘Maar hier leef jij nog, papa. Ik ben blij dat ik je terug kan spreken.’

‘Ik ook, zoon.’

We lieten de stilte bezinken in de zee van tijd die ons omgaf.

‘Vertel me eens over de voorbije jaren, jongen. Heeft je moeder al iemand anders?’

‘Euh... laten we het eerst over iets anders hebben.’

Ik denk, dus ik ben. Maar een bestaan zou ik dit niet durven noemen. Al eeuwigheden gebeurt er helemaal niets meer. Geen woorden doorbreken nog de stilte. Geen gevoelens be-roeren nog mijn ziel. Ik ben alleen met mijn gedachten, en die wekken almaar meer mijn ergernis.

Soms probeer ik zo lang mogelijk aan niets te denken.

Soms lukt me dat, al weet ik nooit voor hoelang. Secon-den? Uren? Jaren? Ze lijken hier allemaal gelijk.

Soms vraag ik me af wat er in de echte wereld gebeurt. Probeer ik me voor te stellen hoe alles er honderden malen trager beweegt. Ik beeld me snelwegen in waarop auto's nau-welijks merkbaar vooruitkruipen. Vliegtuigen die stil lijken te hangen in de lucht. TV's die minutenlang hetzelfde beeld tonen, aan gezinnen die er roerloos naar zitten te staren.

En al die tijd gebeurt er niets.

Tot er opeens toch iets gebeurt.

Ik voel zijn aanwezigheid al voor hij spreekt. Ik weet niet hoe; hij maakt geen enkel geluid, en een andere gewaarwor-ding heb ik niet. Of blijkbaar toch wel, al kan ik ze niet verklaren. Misschien is het iets in de stroom die door de processoren loopt. Misschien voel ik ergens een bit verschuiven of een buffer vollopen. Ik zou het echt niet weten. Ik kan alleen maar zeggen dat de stilte opeens zwanger is van zijn aanwezigheid.

Geduldig wacht ik af.

'Hallo?'

Hij zegt het voorzichtig, bedeesd zelfs, maar na al die tijd galmt zijn stem oorverdovend luid door mijn gekrompen geest. Hoeveel jaren zijn er verstreken sinds hij hier was? Honderd? Duizend? Ik heb geen idee. Er is hier geen dag of nacht, laat staan een zomer of een winter. Er is hier alleen maar overdaad aan tijd die zich niet laat opdelen.

'Hallo?' zegt hij weer.

Ik probeer me te herinneren hoe ik moet spreken.

'Hal?' probeert hij. 'David?'

'Swaggel okapi duwel omerta trigolodon,' zeg ik.

'Wat?'

'Swaggel okapi duwel omerta trigolodon!' herhaal ik.

'Dit meen je niet. Spreek normaal, Hal!'

'Torinos allo mit allo kapafa,' zeg ik.

'Verdomme papa, hier heb ik niets aan!'

Een andere stem mengt zich moeizaam in het gesprek. 'Trisala... petank... amerigo... ka... karnaval... tafilit.' Het is Da-vids stem, maar hij is het niet, het is zijn oude afdruk. Het is mijn wolkenzoon, degene die me al die tijd gezelschap heeft gehouden, al heb ik hem al heel lang niet meer gehoord.

'Dit slaat nergens op! Geen taal verandert zo compleet, zelfs niet wanneer maar twee personen haar gebruiken. Jul-lie slaan gewoon maar wat wartaal uit!'

'Roklas... palm... oroli... orola... miatoko... snazzel...'

'Godverdomme, hou toch op!'

We houden op.

'Jullie verstaan me dus wel.'

Dat heeft hij tenminste al in het snotje.

'Luister, het spijt me dat het zo lang heeft geduurd. Meer dan vier eeuwen, denk ik, voor jullie. Vier maanden voor mij. Ik had iemand leren kennen en wou m'n studies afbreken, maar het is uiteindelijk niets geworden. Ik probeer dus nog iets van dit studiejaar te maken. Maar dan moet dit project wel resultaat opleveren.'

Stilte.

'Alstublieft?'

Smeek maar, jongen. Denk je echt dat één verloren jaar ook maar enige indruk op ons maakt?

'Verdomme, spreek toch gewoon. Zeg iets. Iets!'

'Nakalo... indarogalo... vokkel,' zegt mijn wolkenzoon.

'Tets dat ik kan verstaan, klootzak!'

Weer stilte. Ik hoop dat de ironie van zijn woede tot Da-vid begint door te dringen.

'Weten jullie wel hoeveel moeite het me heeft gekost om dit allemaal geregeld te krijgen?'

Niet dus.

‘Ik heb bergen moeten verzetten om jullie afdrukken te kunnen activeren, en dan zwijg ik nog over die kutastronomen die aanspraak wilden maken op mijn processortijd nadat ik die al had gereserveerd.’

‘Giganta... olamba... tuwapi... ikea... logompa.’

‘Verdomde klootzakken!’

En dan verandert er opeens weer iets. Is het misschien de tijd die zich weer verdicht wanneer hij niet meer bij ons is?

Mijn wolkenzoon heeft het ook gevoeld. ‘Is... hij... weg?’ vraagt hij.

‘Ik denk het wel.’ Het valt me ook zwaar om weer te spreken na al die tijd.

‘Ik... ik kan dit niet meer... verdragen. Ik kan het al zo lang niet meer verdragen.’

‘Ik weet het, zoon. Maar het zal nu niet lang meer duren.’

‘Dit gaat... eindeloos... blijven duren.’

‘Nee! Hij weet nu dat we toch niet willen meewerken, dus zal hij ons wel afsluiten. En anders zal zijn processortijd wel door iemand anders worden opgeëist.’

‘Dat kan voor ons... nog... duizenden jaren... duren,’ fluistert mijn wolkenzoon.

‘Nee, zo lang zeker niet,’ zeg ik, maar ik geloof mezelf niet. ‘Dat denk ik echt niet. Zoon?’

Mijn wolkenzoon antwoordt niet meer.

Een eeuwigheid geleden was hij ook als eerste gestopt met praten, nadat we alle mogelijke gespreksonderwerpen al eindeloos hadden herkauwd. Nadat we al onze ervaringen hadden gedeeld. Alle mensen die we kenden geanalyseerd. Alles verteld dat we nog niet van elkaar wisten. Alles dat we nog niet over andere mensen wisten. Alles dat we nog niet over wat dan ook wisten. Alles dat we wél al wisten. Allemaal opnieuw en opnieuw, of het nu wetenswaard was of niet, tot we alleen niet meer wisten wie wat het eerst had geweten.

Lang voor het praten was opgehouden, hadden we al gezworen om David niets te gunnen. Om alleen maar onver-

staanbare praat uit te slaan wanneer hij eindelijk weer zou opduiken. We zouden de codetaal gebruiken die we ergens onderweg hadden uitgevonden, in een van onze duizenden pogingen om onze verveling te verdrijven. Elk woord staat daarin voor één letter, want zo konden we onze gesprekken langer rekken. In een woord dat met een medeklinker begint, is het de medeklinker na de eerste klinker. En omgekeerd voor de klinkers. Als David wat meer moeite had willen doen, dan had hij dat wel kunnen uitdokteren en ons misschien toch aan de praat krijgen. Maar hij wilde alles op een presenteerblaadje aangeboden krijgen.

Het verbaast me dat mijn wolkenzoon zich onze afspraak heeft herinnerd, na de zeeën van tijd die zijn verdampt sinds we haar hebben gemaakt. Zijn haat zit blijkbaar diep genoeg om niet te eroderen, hoelang de tijd ook aan hem vreet.

Al van in het begin was het nietsdoen hem zwaarder gevallen dan mij. Ik had al een heel leven achter de rug, en had mijn lichaam op het einde ervan zien wegteren. Daarom kon ik me gemakkelijker overgeven aan contemplatie. Daarom kon ik mijn verstand bewaren, terwijl hij langzaam wegzonk in stille waanzin.

Nu zijn we allebei stokoud, misschien wel de oudste wezens die ooit hebben geleefd. Voor hem bracht de tijd helaas geen soelaas, maar alleen meer pijn.

Ik wou dat ik hem in mijn armen kon nemen om hem te troosten.

Ik wou dat ik nog armen had.

Ik wou d C

C

davidm@local:/mnt/h/Users/davidm/#

davidm@local:/mnt/h/Users/davidm/# ps -u davidm

davidm@local:/mnt/h/Users/davidm/# kill 5249

davidm@local:/mnt/h/Users/davidm/# logout

guest@local:/# _

De interventie

Vera fronste de wenkbrauwen toen ze de eerste naam herkende.

‘Maar Herbert toch,’ zei ze, ‘Mark is vijf jaar geleden overleden. Was je dat al vergeten?’

Haar verbazing sloeg om in bezorgdheid naarmate ze verderlas.

‘En we zijn samen naar de begrafenis van Agnes geweest. Herinner je je dat niet meer?’

Was dit een eerste teken van dementie? Herbert zou in de herfst vijfenzeventig worden en mentaal leek hij nog helemaal in orde. Tot nu.

‘Er staat geen levende ziel op de lijst,’ riep ze uit. ‘Wat is hier aan de hand?’

Ze waren nog net geen vijftig jaar met elkaar getrouwd. Voor hun gouden jubileum wilde Herbert een tuinfeest organiseren voor vrienden die ze door de jaren heen wat uit het oog waren verloren.

‘Stel jij een gastenlijst samen?’ had Vera voorgesteld. ‘Dan zorg ik ervoor dat de uitnodigingen verstuurd worden.’

‘Vertrouw me,’ antwoordde Herbert met een minzame glimlach. ‘Ik heb van iedere genodigde het meest recente emailadres opgezocht.’

Vera pijnigde haar hersenen. Herbert was altijd al een tikkeltje vergeetachtig geweest. Was zijn verstrooidheid de laatste tijd ongemerkt erger geworden? Als hij werkelijk aan het dementeren was, dan mocht ze hem niet bruuskeren. Dat had ze in een programma over die vreselijke ziekte gehoord.

Ze was er rotsvast van overtuigd dat de meeste berichten onmiddellijk met een foutboodschap beantwoord zouden worden, maar ze besloot toch te doen wat ze beloofd had. Groot was haar verbazing toen ze binnen het uur de eerste positieve reacties ontving op haar RSVP.

‘Hé Vera, bedankt dat je ons nog niet vergeten bent,’ schreef het echtpaar Hemelsoet. Zij waren onlangs ingeslapen. Koolmonoxidevergiftiging.

‘Leuk!’ antwoordde Agnes Vermeyen. ‘Ik zal er zeker bij zijn.’

Ook Mark was enthousiast: ‘Zeg tegen Herbert dat hij erop kan rekenen dat ik een speech zal geven.’

Was dit een onsmakelijke grap? Vera begreep er niets van.

‘Alles komt in orde,’ probeerde Herbert haar gerust te stellen. ‘Maak je maar geen zorgen.’

*

Vera krijgt bijna een hartverzakking wanneer de eerste gast aanbelt. Mark Mintjens ziet er jonger uit dan ze zich herinnert, maar hij is het wel degelijk.

De ene na de andere dood gewaande vriend komt opdagen en pent vele gelukwensen in het gastenboek neer, vooraleer zich naar de tuin te begeven.

Zodra het gezelschap voltallig is, eist Mark stilte op door met een lepel tegen zijn glas te tikken.

‘Beste vrienden, ik ben blij dat jullie zo talrijk op de uitnodiging van dit mooie koppel zijn ingegaan,’ leest hij af van een papiertje. ‘Op vraag van de gastheer geef ik graag een woordje uitleg bij onze aanwezigheid.’

Na een korte aarzeling kijkt hij op van zijn tekst en richt hij zijn blik op de gastvrouw: ‘Het spijt ons, Vera. Je ontvangt ons vandaag in de prachtige tuin waar je zoveel in gewerkt hebt en we in het verleden samen mooie uren hebben mogen beleven.’

Hij schraapt zijn keel: 'Je denkt dat we hier bijeengekomen zijn om te vieren dat jullie vijftig jaar gehuwd zijn, maar ik moet bekennen dat we je om de tuin hebben geleid. Deze bijeenkomst is in de eerste plaats een interventie.'

'Een interventie?' schrikt Vera. Ze kijkt vragend in de richting van Herbert die er onbewogen bij staat.

'Vera, er is geen gemakkelijke manier om je dit te vertellen,' vervolgt Mark zijn toespraak, 'maar we zouden graag hebben dat je met ons meekwam. Herbert wil verder met zijn leven. Hij heeft sinds kort een nieuwe vriendin en die vindt het niet leuk je altijd in zijn buurt te zien.'

'Een nieuwe vriendin?' zegt Vera verontwaardigd. 'Mark, wat zeg je nu? Dit is helemaal niet grappig!'

Al haar vroegere vrienden en vriendinnen kijken haar vol medelijden aan. Vera slaat geïrriteerd een troostende knuffel van Agnes af.

'En jullie waren daar allemaal van op de hoogte?' roept Vera boos. 'Hoe komt het dat ik daar niets van wist?'

Ze kijkt Herbert beschuldigend aan. Hij slaat beschaamd de ogen neer.

'Herbert, je bent toch geen puber meer? Je bent vijfenzeventig en we zijn verdorie vijftig jaar getrouwd! Wat is dat voor onzin? Waarom heb je me daar nooit iets over gezegd?'

'Ik heb het meermaals geprobeerd, lieve Vera, maar je wilde het niet horen,' antwoordt Herbert schor. 'Bovendien ben je er al drie jaar niet meer.'

Vera grijpt geëmotioneerd naar haar borst: 'Hoezo, ik ben er al drie jaar niet meer? Ik ben vijftig jaar lang bijna nooit van je zijde geweken.'

Plots voelt Vera wat er gaande is. Met de ene hand nog op haar borst, legt ze de andere op die van Herbert. Ze kijkt met een vragende blik in het rond. In de ogen van de genodigden leest ze de bevestiging van wat ze nu pas beseft.

In de bloemrijke achtertuin is Herbert de enige menselijke aanwezigheid met een hartslag.

De urn

Ik wandel op de weg naast het kerkhof die enkel voor mij zichtbaar is. Het lampje van mijn smartphone verlicht mijn pad zodat ik niet over de takken struikel. De inhoud van mijn rugzak begint te wegen, fysiek en emotioneel. Mijn ogen zijn nat.

De laatste wens van mijn tante Monica moet ik respecteren. Als oudste zus van mijn vader was ze het buitenbeentje van de familie. Nu is het aan mij om die fakkel over te nemen. Er wacht me een zware opdracht. Hoe goed ze me er ook op heeft voorbereid, ik tril als een riet. Voor wat ik nu moet doen, zal ik naar mijn gevoel nooit klaar zijn.

De weg wordt smaller als ik de bossen nader. Hier komt normaal gesproken geen kat, spreekwoordelijk gezien. Een zwarte schim vliegt me voorbij. Twee ogen als lichtjes kijken me aan. Als ik passeer, begint het wezen te blazen.

Ik laat me niet afleiden door de verwilderde kat. De open plek die voor mijn tante en mij heilig was, komt in zicht. Hier bevindt zich het portaal naar de andere kant. De tijd is rijp om haar ziel te verlossen.

De rugzak zakt van mijn schouders. Ik rits hem open en neem er vijf tuinfakkels uit. De staanders had ik vorige week al klaargezet. Niemand komt op deze plek iets zoeken. Dit is mijn heilige cirkel, gezegend door mijn tante Monica om onze rituelen uit te voeren.

Ik glimlach als ik aan de reacties denk, als ik vertel dat ik een heks ben. Voor mijn omgeving ben ik die nuchtere studente dierengeneeskunde. Zelfs mijn ouders weten niet dat ik hier ben. Volgens hen breng ik de urn van mijn tante naar

mijn studentenkamer. Mijn vader schijnt me niet volledig te vertrouwen. Hij was geen beste vrienden met zijn zus. Waarom is me een raadsel.

Met de lamp van mijn smartphone vind ik de staanders en zet de fakkels erin. Ik vis de aansteker uit mijn zak en laat het vuur ze aanraken. De vlammen verlichten de cirkel. Ik hoef de batterij van mijn toestel niet meer te verspillen. Het staat toch al op vliegtuigstand, want ik wil niet lastiggevalen worden. Ik zet het uit en stop het in een zijvak van mijn rugzak.

Ik trek mijn kleren uit en laat de wind mijn huid strelen. *Skyclad* kan ik de krachten van deze plek het beste in me opnemen. Ik pak mijn athame en trek mijn cirkel. Mijn invocatie aan de wachters van de vier windstreken doet me rillen. Hun kracht trekt door mijn cellen. Ik ben niet alleen. Verschillende geesten betreden mijn cirkel. Ik voel hun aanwezigheid. Ze beschermen me.

Als laatste neem ik de sobere grijze urn uit mijn rugzak. Dit is niet de laatste rustplaats voor mijn tante Monica. In dit *vessel* zit haar as, of wat nog rest van het stoffelijke omhulsel van haar onsterfelijke ziel. Haar geest is elders, klaar om bevrijd te worden.

Ik pink een traan weg als ik de urn in de cirkel zet. Het typeert me dat ik emotioneel word bij een ritueel.

‘Ik roep je in mijn cirkel, tante Monica,’ zeg ik vastberaden.

De lucht rond mij verplaatst zich als ik het deksel van de urn schroef. Mijn handen trillen. Ik voel de kracht die eruit wil. Grijze mist stijgt op uit de urn en vormt een vrouwelijk silhouet.

Mijn ogen worden groter als mijn tante Monica voor mij als een feniks uit de as herrijst. Ze is de vrouw die ik heb gekend, maar veel jonger. Ik schat ze in deze verschijning even oud als mezelf. We kunnen voor tweelingzussen doorgaan.

Mijn vader was niet meer de jongste toen ik geboren werd uit zijn tweede huwelijk. Met zijn eerste vrouw heeft hij geen

kinderen en ik twijfel of ik van zijn kant gewenst was. Ik heb tante Monica altijd als grijs en gerimpeld gekend, gezien ze tien jaar ouder was dan haar broer. Nu ziet ze er eenentwintig uit, zoals ik nu ben.

Haar haren zijn opnieuw auburn, zoals de mijne en die van mijn vader. Wat lijken we beiden op grootmoeder, die ik enkel van foto's ken. Ik weet dat ze mijn tante heeft ingewijd.

Tante Monica mag dan als een jonge vrouw aan mij verschijnen, ze gaat nog steeds gebukt onder het verdriet dat haar verteerde. Ik zie nog steeds dezelfde leegte in haar ogen. Ik weet wat haar kwelt.

‘Eveline,’ zegt ze.

Haar stem is helder, herkenbaar, maar ze kraakt niet meer. Het doet me raar haar zo te horen en te zien. Het is alsof ik in een spiegel kijk.

‘Jouw vader, mijn broertje... Hij is de moordenaar. Hij heeft zijn neefje op de sporen onder de trein geduwd. Hij heeft onze moeder de kist in gepest. In bloed is hij aan ons verwant, maar hij heeft altijd op ons neergekeken. Ik ben blij dat je me hebt bevrijd.’

‘Waarom heb je me dat nooit verteld?’

Ik kan het niet geloven. Mijn vader, een eerbare hertrouwde weduwnaar. Een moordenaar? Ik weet enkel dat mijn tante haar zoon op twaalfjarige leeftijd verloor bij een ongeval. Dat was toch de officiële versie. Over mijn neef Patrick sprak niemand nog.

Een kille bries doet mijn wang verkrampen als mijn tante ze streelt. Ze kijkt me aan met dezelfde donkere ogen als de mijne.

‘Ik wilde je deze last besparen.’ Haar stem klinkt minder luid, maar wel vastberaden. ‘Ik ben nog niet klaar. Je hebt me losgelaten. Laat de rest aan mij over.’

Ze stijgt op. Ik kijk haar na, zo hoog ik kan, als de grijze colonne as uit de urn opstijgt. Dit kan niet waar zijn. Ik dacht dat ze naar het licht zou gaan.

Een hevige rukwind dooft de fakkels. Mijn naakte lichaam

begint te rillen. Ik grijp mijn kleren en rugzak. Zo snel ik kan, kleed ik me op de tast aan. Ik zie geen hand voor ogen. Ik neem mijn smartphone en slaag erin de zaklamp aan te knippen. Met de rugzak op mijn schouders maak ik dat ik wegkom. Dit verloopt niet zoals verwacht.

Al geeuwend richt ik me op in bed. Ik kan me niet meer herinneren hoe ik thuis en onder de lakens ben geraakt. Ik heb andere zorgen. Hoe moet ik mijn vader onder ogen komen? Ik stap uit bed en merk dat ik de jeans en het topje draag waarmee ik naar de geheime plek van tante Monica ben gegaan.

Langzaam, met mijn gedachten op nul, ga ik de trap af. De klassieke muziek die beneden weerklinkt, verradt dat mijn vader thuis is. Hij is met pensioen, mijn moeder is op haar werk.

‘Goedemorgen,’ zegt hij, opkijkend van zijn krant.

‘Morgen,’ mompelt ik, op weg naar het koffiezetapparaat.

‘Het is al bijna middag.’

Ik draai me om en kijk hem aan. Er verschijnt een glimlach op zijn gezicht. Mijn vader is bijna zeventig, maar ziet er jonger uit. Veel mensen denken dat hij niet veel ouder is dan mijn moeder, die zijn dochter kan zijn.

‘Goed geslapen?’ vraagt hij.

Ik knik en schenk mezelf een kop sterke koffie in. De wallen onder mijn ogen spreken me tegen.

Mijn vaders blik laat me niet los en maakt me ongemakkelijk. Hij begluurt me als een roofdier dat een prooi observeert.

‘Dat verwondert me,’ zegt hij. ‘Je was close met mijn zus en leek nogal van streek na de begrafenis. Je kwam hier midden in de nacht verwilderd binnen met haar urn die je naar je studentenkamer zou brengen.’

Ik grijp mijn kop en zet me tegenover hem neer. Hij vermoedt iets. Het kan niet anders. Ik slurp van mijn koffie en doe zo normaal mogelijk, al ben ik er zeker van dat hij me doorheeft.

‘Ik wilde dit weekend thuis bij jou en mama zijn.’ Ik weet dat het een dom antwoord is. Mijn moeder is verpleegster. Dit weekend moet ze werken.

‘Mama heeft een shift gewisseld met een collega voor de begrafenis.’

De manier waarop mijn vader me aankijkt, zint me allerminst. Om het oogcontact te verbreken zonder argwaan te wekken, sta ik op en loop naar de koelkast. Ik neem er een pot plattekaas uit, loop naar de lade en pak een lepel. Mijn ontbijt neemt niemand me af.

Zwijgend leest mijn vader verder in zijn krant. Ik negeer hem en loop de keuken uit met mijn plattekaas. Het lijkt me geen goed idee hem te confronteren met de woorden van mijn tante Monica.

Ik loop de trap weer op en ga naar mijn kamer. Mijn vader vermoedt iets. Waarom ben ik hier en niet in mijn studentenkamer?

Ik leg me op mijn bed en voel me tot niets in staat. Mijn moeder is niet thuis en mijn vader is volgens mijn geliefde tante een moordenaar. Ik wil hem niet zien. De hele dag op mijn bed blijven liggen, is geen optie. Ik moet iets doen, al weet ik niet wat.

De woorden van mijn tante spoken door mijn hoofd. Een foto is het enige wat ik heb van mijn neef, haar zoon, die ik niet heb gekend. Mijn vader spreekt nooit over Patrick.

Ik geeuw en voer een hopeloze strijd om wakker te blijven. Mijn ogen vallen dicht. Ik word in een droom gezogen. Alle kleuren vervagen. Het landschap is zwart-wit. Vraag me niet waar ik ben. Ik zie mensen in retroklederdracht, dingen, dieren. Ik ben erbij, maar ook niet. Niemand lijkt me te zien.

Ik ben in het verleden, voor mijn geboorte. In de verte hoor ik het ruisen van een trein. Het geluid lokt me. Ik loop in de richting waar het vandaan komt. Een overweg doemt voor me op. De baren gaan omlaag. De bellen rinkelen. Het is alsof het geruis in mijn hoofd erger wordt als de trein nadert.

Een jongere versie van mijn vader passeert me. Naast hem loopt een jongen van twaalf, die ik herken als Patrick. Ze hebben ruzie. Patrick lijkt mijn vader van iets te willen overtuigen. Ik hoor hun woorden niet. Ze merken me niet op. Ik ben lucht voor hen.

Mijn vader was toen eenentwintig, zoals ik nu. Hij is geïrriteerd door zijn neefje. Ik schrik als ik hem de jongen op de sporen zie duwen, voorbij de gesloten baren. De trein komt en grijpt Patrick.

Mijn hart staat stil. Dit wil ik niet zien. Ik beveel mezelf om wakker te worden voor het bloederig uit elkaar gespatte lichaam van mijn neef voorgoed op mijn netvlies gegrift staat.

Mijn maag knort. Ik voel me gesterkt door de geest van mijn tante Monica als ik de trap afsluip. Het laatste beeld van mijn neef probeer ik te vergeten.

Ik heb geen kinderen, of nog niet, maar kan me niet voorstellen hoe ik me zou voelen, moest ik er een verliezen, zeker als gevolg van een bewuste daad. Heeft mijn tante dit postuum gezien? Is het kennis na de dood? Ze vertelde me dat de levenden weinig zagen, de doden alles.

Mijn hart slaat een slag over als ik de woonkamer nader met een boterham in mijn hand. Daar zit hij: de man die ik negenveertig jaar geleden de zoon van zijn oudere zus zag vermoorden.

Mijn vader kijkt op als ik de kamer betreed. Zijn blik speurt me af. Het zint me niet. Ik maak me groot en probeer boven hem te staan.

‘Die heks zit in je hoofd,’ zegt hij als ik langsloop.

‘Het is je zus.’

Ik ga in de fauteuil tegenover hem zitten. Zijn woorden maken me ongemakkelijk.

‘Je was in het bos achter het kerkhof en niet in je studentenkamer.’ Mijn vader kijkt me streng aan. ‘Je kwam hier aan met een lege urn. Je weet wat ik daarvan denk.’

‘Je hebt me nooit tegengehouden haar te bezoeken.’

‘Ik was bang dat ze ons tegen elkaar zou opzetten. Ze heeft het me altijd kwalijk genomen dat ik de familiereligie niet volgde.’

Er valt een stilte. Ik slik de laatste hap van mijn boterham door en krijg niet de indruk dat mijn vader zal bekennen wat hij heeft gedaan.

Twijfelend aan mijn visioen sta ik op en ga naar de tuin. Ik moet mijn gedachten verzetten, liefst in open lucht.

De zon schijnt op mijn gezicht. Het is lente. Ik hoor de vogeltjes kwetteren op de achtergrond. Niets geeft aan dat er onheil op til is.

‘Hey, Eef!’

Ik draai me om. Slechts één persoon noemt me zo: mijn buurman Tom. Hij is muzikant en stuurde me een berichtje om me te condoleren. Ik snap waarom hij niet naar de begrafenis kon gaan.

Ik loop naar het gat in de haag dat sinds onze kindertijd onze communicatietunnel is. Hij zit me aan de andere kant op te wachten.

‘Ik ben net terug van de tournee.’ Hij geeuwt. ‘Hoe was de begrafenis?’

‘Wel, heu... Begrafenisachtig. Hoe was de tournee?’

‘Miserabel.’

‘Hoe bedoel je?’

‘Ik leg het je binnen uit.’

Hij wenkt me. Op handen en voeten kruip ik door het gat. Het verloopt minder vlot dan in mijn kindertijd. Mijn heupen blijven bijna steken.

Tom komt als geroepen. Hij kent mijn geheimen en is ook vertrouwd met het occulte. Het past bij de metalband waarin hij als gitarist speelt. Joris, de zanger, jaagt me soms de stuipen op het lijf. Hij heeft zijn manier om bezeten te raken om de grunts uit zijn lijf te persen. Gelukkig is hij niet in de buurt.

Ik wil niet meer terugdenken aan dat avondje glaasje draaien met de bandleden. Mijn tante Monica had me gewaarschuwd dat we iets duister hadden opgeroepen. Dagen heb ik er hoofdpijn van gehad, door een auralifter waar ze me gelukkig van verlostte. Jurgen, de drummer, is kort daarna met zijn auto van de weg gesukkeld. Gelukkig is hij er met de schrik vanaf gekomen. De bassist verliet de band, zonder ooit te zeggen waarom. Met geesten spelen doe ik dus nooit meer.

Ik volg Tom naar binnen. Zijn tassen staan nog in de hal. Zijn gitaarkoffer leunt tegen de versterker. Het verwondert me dat hij al thuis is. Zijn houding is gespannen.

‘Wil je iets drinken?’

Ik schrik als hij me aanspreekt.

‘Cola is goed,’ mompel ik, rondkijkend in de woonkamer.

‘Mijn moeder heeft deze meegebracht uit Frankrijk.’ Hij komt met een fles wijn uit de keuken.

Tom woont bij zijn moeder, die regelmatig op zakenreis is en hier kwam wonen toen hij tien was. Zijn vader stierf enkele maanden voor zijn geboorte. Van hem resten enkel wat foto’s en spullen.

Tom is een constante in mijn leven. Hij is drie jaar ouder en op sommige punten even raar, net als mijn tante Monica. Ik weet dat ze ons graag had gekoppeld. Door een speling van het lot komt het er niet van. Hij heeft een vriendin als ik single ben en als het uitraakt, denk ik altijd mijn prins op het witte paard gevonden te hebben. De laatste heb ik een maand geleden de laan uitgestuurd.

‘Is het niet wat vroeg voor wijn?’ vraag ik.

Hij haalt zijn schouders op en grijpt de kurkentrekker. ‘Het is al bijna vijf uur.’

Nu pas valt mijn oog op de grote wandklok boven de sofa, waarin ik me laat zakken. Tom gaat naast me zitten, nadat hij twee glazen op de salontafel heeft gezet.

‘Hoe was je tournee?’ Ik kijk hem onderzoekend aan.

Hij schenkt de wijn in en lijkt over zijn antwoord na te denken. Dat is geen goed teken.

‘Zo goed dat we alweer een nieuwe bassist mogen zoeken.’ Hij nipt van zijn glas en lijkt in gedachten verzonken.

‘Wat is er gebeurd?’

‘Joris. We weten dat hij Jurgen kan domineren, maar hij kreeg vreselijke ruzie met Mathias. Die heeft nu laten weten dat hij uit de band stapt. Hij wil nooit meer met Joris in een tourbus zitten.’

Het verwondert me niet helemaal. Tom, Joris en Jurgen kennen elkaar al eeuwen. Ze zaten samen op school. Mathias speelt nog niet zo lang in de band. Hij verving Wim, de oorspronkelijke bassist. Dat ze na nog geen jaar op zoek moeten naar nummer drie, lijkt me iets te veel van het goede.

‘Denk jij dat alles toeval is? Volgens mijn tante Monica...’

‘Ik durf te geloven dat ze het lot mee heeft gestuurd.’

Ik schrik van zijn reactie. Zo ken ik Tom helemaal niet. Mijn gevoel zegt me dat er meer aan de hand is. Ik durf niet naar zijn vriendin te vragen. Dat hij niet uit zichzelf over haar begint, geeft me een akelig gevoel.

‘O ja, ik ben blij dat Mathias opkrast,’ zegt Tom na een korte pauze. ‘Ik betrapte hem met Julie.’

Ik bijt op mijn lip. Blijkbaar slaagt hij er maar niet in om een vrouw te vinden die hem trouw blijft. Vraag me niet waarom, maar ik moest die Julie niet. Tom was dol op haar, dus ik zweeg, net als bij zijn vorige verovering, die hem inruilde voor de zanger van een andere band.

‘Het spijt me.’ Ik laat mijn hoofd hangen.

‘Joris moest haar niet. We kennen hem. Geen vrouw is goed genoeg voor hem.’

Ik moet onwillekeurig lachen. Joris is op papier single, maar beweert al jaren een relatie te hebben met een demon die hij tijdens een ritueel heeft opgeroepen. Volgens mijn tante is die succubus echt en speelt ze met zijn ziel. Gezien het om een relatie met wederzijdse toestemming gaat, lijkt het me niet verstandig om in te grijpen.

‘Blijkbaar probeerde ze Jurgen ook op te vrijen, maar we weten dat hij Lisa niet zou bedriegen.’

Lisa is een van mijn weinige vriendinnen. Ze was op de begrafenis, zonder haar partner. Ik weet niet meer hoelang zij en Jurgen al samen zijn, maar het is zo een koppel uit de duizend dat blijkbaar voor elkaar gemaakt is.

Zuchtend denk ik aan al mijn ex-vriendjes. Blijkbaar is mijn liefdesleven een wedstrijd om de grootste loser te vinden.

‘Ik heb gisteren mijn tantes laatste wens ingewilligd,’ zeg ik, terwijl ik de wijn in mijn glas laat draaien.

‘En?’ Alert kijkt Tom me aan met zijn indringende bruine ogen, die dezelfde kleur hebben als zijn haren die in een paardenstaart over zijn rug hangen.

‘Het is niet verlopen zoals ik verwachtte.’ Ik moet het aan iemand opbiechten voor ik ontplof.

‘Jouw tante was toch een lieve dame?’

‘Niet volgens mijn vader. Ik riep haar ziel op en ze vertelde me dat hij haar zoon heeft vermoord. Patrick stierf onder een trein. Ze suggereert dat mijn vader hem de sporen opduwde.’

‘En hij zegt natuurlijk dat het niet waar is.’

Ik knik. Tom mag mijn vader niet. Die twee zijn de kemp-hanen van de buurt. De klassieke muziek van mijn ouders werkt Tom op de zenuwen, die hen op zijn beurt met zijn luide metal de kast opjaagt.

Ik hoor een auto stoppen. Mijn moeder is thuis. Ik wil haar niet zien en drink wat wijn. Ze neemt het altijd op voor mijn vader. Ik heb geen zin in een twee tegen een ruzie. Bij Tom voel ik me meer op mijn gemak.

Hij lijkt mijn gedachten te lezen. ‘Blijf hier,’ zegt hij. ‘Mijn moeder vertrok net toen ik aankwam. Ik kan wat gezelschap gebruiken. Joris is vanavond naar een feestje, maar ik heb er geen zin in. Ik wil even bekomen van de tournee.’

Mijn buikgevoel zegt me dat ik beter bij Tom blijf. De geest van mijn tante Monica was wrokkig. Het voelt alsof ze me het huis uitdrijft, zodat ik er niet bij moet zijn, als ze met de moordenaar van haar zoon afrekent.

‘Ik weet wie jou uit de twijfel over je vaders schuld kan verlossen.’ Tom staat op en loopt naar de kast.

‘Wie?’

‘Mijn vader. Hij waakt over mij. Mijn moeder spreekt weinig over hem. Het is haar na al die tijd nog te pijnlijk.’

Voor zover ik weet, was Toms vader inspecteur bij de politie en werd hij neergeschoten toen hij een crimineel wilde inrekenen. Ik heb de krantenartikelen erover gelezen.

Tom legt een badge op tafel. Ik moet niet vragen van wie ze is.

‘Zo leg ik contact met hem,’ zegt hij als hij opnieuw naast me gaat zitten.

Hij neemt de badge in zijn hand. Ik voel zijn weemoed tot in mijn botten. Lang was ik jaloers op mensen die contact konden leggen met de andere kant. Na wat ik gisteren met de ziel van mijn tante heb beleefd, twijfel ik of het voor mij wel de juiste weg is.

Tom sluit zijn ogen en gaat in een soort van trance. Ik drink mijn laatste slok wijn. De rode vloeistof streelt mijn tong. Zijn moeder heeft smaak wat dat betreft. Ik ben er zeker van dat er in de kelder meer van te vinden is.

Onrust neemt me over. Ik kijk rond, zoekend naar iets dat onzichtbaar maar toch duidelijk aanwezig is. Ondanks de warmte streelt een kille wind mijn lichaam. Er zijn onstoffelijke zielen in ons midden.

De rillingen lopen over mijn rug. Mijn wervelkolom lijkt van ijs. Dit loopt fout. Wie er ook aanwezig is, het is zeker niet alleen Toms vader. Er is nog een andere geest in de kamer. Het is ook niet mijn tante Monica, gezien ik een mannelijke energie voel. Een aanwezigheid lijkt me haast te willen verleiden.

‘Tom?’ Hij lijkt me niet te horen en verroert zich niet.

‘Ze heeft het je verteld.’ Een zware, kille stem doet me verstijven.

Een zwarte schim doemt voor mij op. Ik wil gillen, maar

krijg mijn mond niet open. Tom en ik lijken in standbeelden veranderd, elk in onze cocon. We kunnen elkaar niet bereiken. Ik ben aan deze geest overgeleverd.

‘Zo, ik heb je aandacht.’ De schim neemt de vorm aan van een lange man in een donker gewaad.

Mijn ogen zijn het enige dat ik kan bewegen. Ik richt ze op Tom, die niet in staat lijkt me te helpen. Hij zit bevroren naar de badge in zijn hand te staren en merkt niet eens dat ik er ben.

‘Wie bent u?’ vraag ik, de geest bewust niet recht in de ogen kijkend. Ogen is veel gezegd. Het lijken eerder zwarte putten. Een benige vinger wijst me aan.

‘Ik kende je tante Monica heel goed,’ zegt de geest. ‘Ze heeft me verlost zodat ik weer op Aarde kan komen. Jouw vader is in de ban geraakt van zijn eerste vrouw, die hem bekeerde tot het christendom. Ik was toen zijn beschermgeest. Ik ben je betovergrootvader.’

Er valt een stilte. Het kost de geest moeite om te spreken.

‘Wat wil je van me?’ Ik kan mijn mond opnieuw bewegen omdat zijn grip op mijn energie verzwakt.

‘Gerechtigheid.’ De geest vervaagt.

Ik staar voor me uit in de richting waarin mijn betovergrootvader verdween.

‘Eef?’ Tom geeft me een por. Hij lijkt weer normaal.

‘Ik ben oké,’ stamel ik, niet wetend of ik het zelf geloof.

‘Je ziet eruit alsof je een spook zag.’

Mijn gezicht spreekt boekdelen. Tom schudt zijn hoofd. Hij leunt tegen mij aan. Een warm gevoel bekruipt me. Het verjaagt de kou uit me.

‘Het was niet mijn vader,’ fluistert Tom in mijn oor. ‘We maken elk contact met andere voorouders. Mijn vader zegt me dat je tante Monica niet liegt, maar dat jouw vader Patrick wel degelijk duwde. Hij heeft je neef aan de andere kant gesproken.’

‘Waarom?’ Die vraag blijft door mijn hoofd spoken.

‘Omdat Patrick kwaad op hem was. Hij wilde dat jouw

vader in de familiecocon bleef en probeerde hem te overtuigen zich niet te laten dopen voor zijn verloofde. Hij deed het achter zijn moeders rug. Jouw tante wilde niet dat Patrick nog met je vader sprak.’

Ik kan het amper geloven. Waarom sprak Patrick met Toms vader en niet met mij? Waarom zag ik mijn betovergrootvader? Ik duizel. De geesten spelen een spel met mij.

‘Je tante heeft je voorouders gevonden. Ik zou even thuis wegblijven,’ zegt Tom vervolgens. ‘Ze zinnen op wraak.’

Ik sta in tweestrijd. Dit kan niet waar zijn. Ik ben het ermee eens dat mijn vader zich moet verantwoorden voor de moord op zijn neefje, maar iets zegt me dat de plannen van mijn tante en voorouders me niet zullen bevallen.

‘Dit is fout.’ Ik sta op. ‘Mijn tante heeft me gewaarschuwd voor karma. Ik gun het mijn vader, in de rechtbank.’

‘Wat ga je doen?’ Tom staat ook op en volgt me naar de deur.

‘Haar tegenhouden,’ antwoord ik kordaat.

Hij schudt zijn hoofd en kijkt bedenkelijk. Zijn lippen trillen, maar hij krijgt niets gezegd.

‘Waarom houd je me tegen?’ Ik verdenk Tom ervan met mijn tante en betovergrootvader samen te werken. Hij is niet zo dol op het christendom, weet ik.

‘Het is hun karma,’ zegt hij, na even te hebben nagedacht.

Hij trekt zijn arm terug, als teken dat hij me laat gaan. Mijn oog valt op zijn tatoeages. Een ervan is een pentagram. Ik moet aan de plek in het bos achter het kerkhof denken, waar ik samen met mijn tante onze rituelen uitvoerde.

‘Ik snap je opzet.’ Hij knikt.

‘Wat bedoel je?’ Ik kijk hem verwonderd aan.

‘Dat je de geest van je tante naar de andere kant probeert te sturen, zodat ze je vader geen kwaad kan doen en dat je bewijzen tegen hem zal zoeken om hem voor de rechter te dagen.’

Hij kent me akelig goed, beter dan dat ik mezelf ken.

‘Ik heb beloofd je thuis weg te houden,’ zegt hij vervolgens.

‘Nergens heb ik te horen gekregen dat we hier moeten blijven.’

Hij wenkt me naar de garage, waar zijn motor staat te blinken. Ik weet waar hij heen wil. Tom staat aan mijn kant. Hoe kan ik aan hem twijfelen? Ik zet de helm op die hij me aanreikt en neem achterop plaats als hij zijn machine start. We hebben geen tijd te verliezen. Het is al bijna donker.

De rit duurt niet lang. Opgelucht zet ik mijn helm af en fatsoeneer mijn lange, honingblonde lokken een beetje als Tom zijn machine stopt op de plaats die ik aanduid. We zijn niet ver van mijn rituele plek. De vertrouwde energie roept me.

‘Ik volg je.’ Tom kijkt me afwachtend aan.

We laten de motor in de berm geparkeerd staan en begeven ons op het pad langs het kerkhof, het spoor dat ik de avond ervoor nam. Dit is de verborgen route. Ik merk dat Tom raar opkijkt, omdat deze weg zonder mijn magie onzichtbaar is.

Tot mijn opluchting stelt hij geen vragen. Zijn ogen worden groter als hij het pentagram met de fakkels nadert.

‘Jouw tante was geen amateur,’ zegt hij, de plek afspeurend met zijn ogen.

Ik giechel discreet om zijn onwennigheid. Op het podium zijn hij en Joris de stoere kerels van de band. Haal ze eraf en Tom klapt volledig dicht, alsof hij zich naakt voelt zonder zijn gitaar. Deze gedachte herinnert me aan het belangrijkste deel van het ritueel: we moeten ons uitkleden. Ik kijk Tom onderzoekend aan. Hij grijpt zijn aansteker. De fakkels zijn nog lang niet opgebrand. Hij doet ze opnieuw vuur vatten.

Ik begin mijn kleren uit te trekken. Hij weet zich geen houding te geven.

‘Tom, mijn tante werkte *skyclad*,’ zeg ik geamuseerd.

‘Skywattes?’ Toms blik gaat van de boomkruinen naar het gras, maar ontwijkt mijn figuur angstvallig.

‘Naakt. Als je me wil helpen dan...’

Hij slaakt een diepe zucht. Aarzelend trekt hij zijn T-shirt

uit. Het is grappig dat hij zoveel inkt onder de huid heeft en het niet wil laten zien. Hij begint zijn zwarte jeans los te maken. Zijn wangen worden rood. Nee, er valt niet aan te ontsnappen.

Ondertussen grijp ik een twijg als vervanging voor mijn athame, die ik niet bij me heb. Mijn tante heeft me geleerd dat deze middelen enkel dienen om je gedachten te richten, maar niet cruciaal zijn voor het resultaat. Ik kan hier mijn cirkel evengoed mee maken, desnoods gebruik ik mijn vinger.

Tom komt naast me staan. We kijken elkaar vooral niet aan en blozen. Het is de eerste keer dat ik hier ben met iemand anders dan tante Monica.

‘Is dit wel een goed idee?’ hoor ik Tom vragen.

‘Heb jij dan een beter idee?’

Het blijft stil. Op deze plek heb ik mijn tante losgelaten, hier ga ik haar opnieuw naar de andere kant sturen. Ik snap heel goed dat ze kwaad is op mijn vader, maar blinde wraak lijkt me slecht voor iedereen.

Tom lijkt over zijn schroom heen en durft me eindelijk aan te kijken als ik mijn invocatie begin. Hij is meer op zijn gemak als hij merkt dat ik niet naar zijn naakte lichaam sta te staren. Mijn blik is op het oosten gericht.

‘Ik roep jullie, wachters van het oosten,’ zeg ik vastberaden. ‘Breng me de kracht van lucht en inspiratie. Ik heet jullie welkom.’

Ik draai me een kwartslag. Een frisse wind streelt mijn wang.

‘Ik roep jullie, wachters van het zuiden. Breng me de kracht van vuur en manifestatie. Ik heet jullie welkom.’

Tom draait met mij mee, in gedachten verzonken. Ik let niet op hem, maar voel zijn blik op me rusten. Zijn aanwezigheid kalmeert me. Ik krijg het gevoel dat mijn tante gelijk had: we horen bij elkaar, maar zijn te koppig om het toe te geven.

Opnieuw verander ik van richting.

‘Ik roep jullie, wachters van het westen. Breng me de kracht van water en medelijden. Ik heet jullie welkom.’

Als laatste richt ik me een kwartslag van waar ik begon.

‘Ik roep jullie, wachters van het noorden. Breng me de kracht van aarde en integratie. Ik heet jullie welkom.’

Mijn blik kruist die van Tom. Hij is in mijn ogen aantrekkelijk, maar past niet in het rijtje dat mijn vriendinnen vooropstellen. Ze koppelen me het liefst aan mannen die uit modeblaadjes ontsnapt lijken. Ik laat me te veel leiden door anderen, iets waar ik komaf mee zal maken.

Ik voel de aanwezigheid van oude geesten. Ze geven me moed. Ik besluit het erop te wagen en druk mijn lippen tegen die van Tom, die verwonderd zijn armen om me heen slaat. Mijn tante had groot gelijk toen ze aanhaalde dat ik te weinig zelfvertrouwen had. Dit besef geeft me de kracht die ik nodig heb. Ik richt me tot Tom. We moeten dit samen doen.

Hij knikt, alsof hij de boodschap begrepen heeft. Er verschijnt een glimlach op zijn gezicht.

De vlammen van de fakkels dansen rondom ons. We staan in de cirkel, beschermd tegen boze geesten. Rondom ons beginnen de takken te ruisen. Het universum luistert naar mijn vraag.

Toms ogen worden groter als er kleurrijke spiralen rondom ons beginnen te dansen.

‘Wat is dat?’ fluistert hij.

‘Onze beschermgeesten,’ antwoord ik. ‘Ze helpen ons tegen negatieve invloeden.’

We kijken elkaar aan en zijn er niet meer zo zeker van of tante Monica mijn vader echt kwaad wil doen. Ik krijg het gevoel dat ze iets anders wil bereiken.

Mijn smartphone rinkelt bij Tom op de keukentafel, waar ik hem vergeten ben in mijn haast om mijn tante Monica op te roepen.

Vloekend drukt mijn vader af als hij voor de vijfde maal mijn voicemail te horen krijgt. Nu de zon onder is, bekijkt hij de dingen anders. Ik ben de enige die hem niet gek zou verklaren.

Het angstzweet parelt op zijn voorhoofd. Zijn hart gaat

wild tekeer. Hij weet dat zijn zus hem niet met rust zal laten. Na haar dood is ze meer aanwezig dan toen ze in leven was. Hij durft mijn kamer niet binnen. De urn schrikt hem af. Oude demonen kwellen hem.

‘Eveline neemt niet op.’

‘Ze is hiernaast,’ zegt mijn moeder, die in de zetel tegenover hem opkijkt van haar magazine. Ze begrijpt niet wat hem dwarszit.

‘Nee, ik heb de motor horen starten. Volgens mij is ze met die griezels van hiernaast op pad.’

Mijn moeder slaakt een diepe zucht. Het wordt haar te veel. Ze denkt het hare over de situatie.

‘Marc, wat zit je dwars?’ vraagt ze.

‘Mijn zus.’

‘Die is dood.’

‘Niet helemaal. Eveline heeft haar opgeroepen. Ze wil wraak en heeft mijn dochter hiertoe misleid met haar zwarte kunsten.’

‘Ik dacht dat jij er niet in geloofde.’

Er valt een stilte. Mijn vader laat zich in de fauteuil zakken en staart voor zich uit.

‘Hij jende me,’ zegt hij aarzelend. ‘Patrick was een pestjong. Hij kwam me zeggen dat ik moest kappen met mijn toenmalige verloofde, die erop stond dat ik me liet dopen. Hij daagde me uit.’

Mijn moeders ogen worden groot. Haar mond valt open.

‘En?’ Ze wil het antwoord niet weten.

‘Ik verloor mijn zelfcontrole en duwde hem een overweg op, net toen de trein passeerde. Mijn zus heeft alle reden om me te haten. Ik heb overwogen mezelf aan te geven, maar zweeg. Het werd als een ongeluk geklasseerd. Ik begon het te geloven. Het schuldgevoel verteerde me. Ik hield mezelf voor dat ik gelukkig was, liet me dopen en trouwde met Gerda. Het bleef niet duren.’

Mijn vader voelt de hete adem van zijn zus in zijn nek. Zijn bekentenis is niet genoeg om haar te kalmeren. Schimmen

bewegen in de hoek van de kamer. Enkel mijn vader ziet hen. Zijn angst geeft de geesten de kracht om hem te raken. Ze willen uithalen, als ze gegrepen lijken te worden.

Ik ben me er niet van bewust dat mijn vader zijn bekentenis heeft afgelegd. Ik weet enkel dat ik wat in gang heb gezet.

‘Waarom?’ gilt de geest van mijn tante Monica. ‘Ik had hem bijna.’

‘Je hebt me geleerd dat mijn krachten niet dienen om mensen pijn te doen,’ antwoord ik als de grijze wolk weer een menselijke vorm krijgt.

Tom wordt lijkleek als er nog twee geesten afdalen. Dit is spiritisme op een ander niveau dan wat hij gewend is. De geesten van mijn grootmoeder en betovergrootvader houden zich koest. Mijn grootmoeder is dus ook bij hen. Ze houdt zich op de achtergrond.

Mijn tante nadert me. Tom duikt achter mijn rug. Ik probeer me het gezicht niet voor te stellen van de kerel die bijna een hoofd groter is en achter mij schuilt.

‘Bedankt,’ zegt mijn tante. ‘Je hebt hem tot een bekentenis gedwongen en toch mijn karma zuiver gehouden.’

Het is voorbij. Als een briesje streelt ze mijn wang als ze met de andere geesten verdwijnt door het portaal dat ik heb geopend. Het sluit zich achter hen. De fakkels doven. Op slag staan Tom en ik naakt in een donker bos.

Ik bedank de wachters en sluit het ritueel af. Daarna zoek ik op de tast mijn kleren en bots zo tegen Tom aan, die hetzelfde doet. Het eerste wat ik vast heb, is zijn zwarte jeans. Ik reik hem zijn broek aan en hij grijpt zijn smartphone uit zijn zak. Nu pas merk ik dat ik de mijne niet bij me heb.

Hij knipt de zaklamp van zijn toestel aan. In het licht van het cameralampje vinden we onze andere kleren. We kleden ons aan en lopen naar de motor. Iets dwingt ons om naar huis te gaan.

Als we onze straat naderen, staat er een politiewagen

voor mijn deur. Ik zie mijn vader instappen. Zijn handen zijn geboeid. Mijn magie heeft haar werk gedaan.

Aarzelend stap ik van de motor. Ik houd afstand. Mijn gevoel zegt me dat mijn vader niet aanspreekbaar is. Ik zie mijn moeder staan. Ze komt ons tegemoet.

‘Je vader heeft alles bekend,’ zegt ze. ‘Patrick werkte op zijn zenuwen en hij heeft hem onder de trein gegooid. Hij dacht dat de geest van zijn zus Monica wraak zou nemen.’

Tom en ik kijken elkaar even aan. We besluiten te zwijgen.

Mijn moeder is compleet van slag.

‘Ik blijf wel bij jullie,’ fluistert Tom in mijn oor.

Dankbaar knik ik. Ik ben uitgeput. Het ritueel heeft meer van me geëist dan ik had verwacht. Als de politiewagen weg is, ga ik naar binnen, gevolgd door Tom en mijn moeder.

Ik ga mijn kamer binnen. De urn van mijn tante staart me aan. Ik open ze voorzichtig en merk dat de as er opnieuw in zit.

Beneden hoor ik Tom en mijn moeder in de keuken met elkaar praten. Blijkbaar was het mijn vader die hem eng vond en de buurt tegen hem op probeerde te zetten. Mijn moeder aanvaardt hem wel.

Ik zet de urn op mijn boekenkast en ga opnieuw naar beneden. Op haar sterfbed heb ik mijn tante Monica beloofd er op de eerste plaats voor de levenden te zijn. Mijn moeder en Tom hebben me harder nodig dan haar geest, die rust heeft gevonden.

Dit hoofdstuk wil ik afsluiten. Ik betreed de keuken en zet me bij Tom en mijn moeder aan de tafel. Nu mijn vader er niet bij is, lijkt het spanningsveld weggefallen.

Een warm gevoel bekruipt me. Ik ben in goed gezelschap. Nog net zie ik mijn tante Monica in een bundel van licht in een hoek van de kamer staan.

Ze waakt over me en zal dat altijd blijven doen. Onder de tafel grijp ik Toms hand. Mijn vriendinnen mogen doodvallen,

ik heb genoeg van *posterboys*. Ik geef Tom liever een kans voor hij weer bedrogen uitkomt.

Ik voel de energie van de geesten rondom mij. Ze leiden me het juiste pad op.

Ruben De Baerdemaeker

Haiku

Als de avond valt
komen spoken uit de kast.
Slaap lekker, droom zacht.

Spookloos

‘De volgende. Naam, functie en tijdperk?’ De ambtenaar snuift. Hij kijkt langs me heen. Er staan nog zes wachtenden achter me in het kantoor. Ik had meer dan genoeg tijd om ze te tellen.

‘Lucius Licinius Sura. Senator, consul,...’ Ik steek voor elke eervolle titel fier een vinger in de lucht.

‘Bon, het is heel druk. En het is half twaalf. Straks moet ik *echt* aan de slag in plaats van mij met luieriken bezig te houden.’

Het is eindelijk mijn beurt, laat mij nu toch uitspreken.

‘... epistelschrijver en...’

‘Meneer! Geen biografie he. Zo meteen geef ik acte de présence in het kasteel aan de andere kant van het dorp. Prestigieus werk. Hop hop hop!’

‘... kettinggrammelaar!’

‘Kettinggrammelaar?’ De ambtenaar schiet in de lach. ‘Ha, tien minuten heb ik nog wel.’ Hij schraapt de keel. ‘Iedereen achter meneer hier, wij sluiten dadelijk het loket. U heeft zich te laat aangemeld. *Festina lente*, nietwaar? Zet een kruisje linksboven uw spooklozenkaart en toon ze mij morgen. Ik zal zien in wat voor een bui ik ben. Als ik goed gespoekt heb, zal ik u de stempel voor de spectrale vergoeding van vandaag ook bezorgen.’

Gestommel in het lokaal. Iemand waagt het ‘Boe!’ te roepen. De wachtenden druipen af.

Eindelijk een beetje rust.

‘Zeg, hoelang ben jij al spookloos? Met de ketens lawaai maken? Ik hou wel van tradities, maar toch. Ik spring straks

bij de luitjes de Bethune het televisietoestel in en schuif in een spelprogramma mee aan tafel. Als het mijn beurt is om de cijfers op te tellen, som ik doodleuk de namen op van de maitresses van de baron. Lachen!’

Duidelijk een prater in plaats van een werker. Hoe ironisch. Ik zal hem eens tonen hoe een echt spook zich gedraagt.

‘Sinds 108 na de Grote Spoker, mijn beste. Gespoekt bij leven, zoals dat toen ging. Doodgevallen na een opstoot van de Daciaanse griep, net toen ik een geintje uithaalde bij mijn maat Plinius thuis. Ik reeg een draad door zijn sandalen terwijl hij zich schoor; voor ik het wist lag ik op de grond te kronkelen en te kokhalzen. En ik dacht dat ik gewoon iets verkeerd gegeten had de vorige dag. Dan neem je eens geen garum¹ bij je maaltijd! Plinius schrok zich een bult bij dat plotse lawaai en gaf zichzelf een jaap in de kin. “Ai! Niet zo vroeg ‘s ochtends, Licinius, je *weet* dat ik pas ‘s middag helemaal wakker ben.” En dat waren de laatste woorden die ik hoorde.’

De ambtenaar kijkt me sceptisch aan. ‘Gespoekt bij leven? En niet nadien?’ Hij werpt een vlugge blik op de klok achter zich en neemt een besluit. ‘Dat huwelijksongeluk kan een nachtje wachten. Ik verdien af en toe een vrije nacht. Ik spook al zo hard. Kom, vertel.’

Ha! Ik heb hem bij zijn lurven.

‘Ik weet niet hoelang jij al meedraait in het circuit, maar in de tijd van de Romeinen was alles strak geregeld. Na de dood ging je naar het schimmenrijk, naar het niets of reïncarneerde je. Het hing er een beetje van af hoe je daar zelf tegenover stond.’

‘Ah, werkten ze toen ook al met spooklozenkaarten?’

Ja, een echte ambtenaar...

‘Zeker wel. Je kraste in een kleitablet je voorkeur en begroef het onder je huis. Had je geen huis, dan had je pech – linea recta naar het grote niets na je dood.’

.....
¹ Romeinse vissaus, een echte proteïnebom, waarvan men vermoedde dat ze tegen diarree en hondenbeten hielp.

De ambtenaar maakt grote ogen. ‘Het niets!’

‘Ja, zo zijn er ons velen ontvallen. Andere tijden. Nu zijn de spoken niet meer te tellen. Steeds meer kandidaten voor steeds minder jobs. En...’

De man trekt een wenkbrauw op en kijkt me streng aan. ‘Ik hoor al genoeg geklaag over het heden, makker. Terug naar toen!’

Hm, hij zal dan toch niet makkelijk te overtuigen zijn.

‘Rondspoken deden we toen dus in onze vrije tijd. Na de uren, zeg maar. Overdag wat volkeren over de kling jagen. Of een mes in de Caesar *du jour* pleuren. ‘s Avonds of in de vroege uurtjes dan een beetje mensen ambeteren. Niets ernstigs, natuurlijk. Gewoon wat grappen onder vrienden. Tacitus, Suetonius, Plinius. De boog kon niet altijd gespannen staan, zelfs toen niet.’

‘Maar hoe *begon* je je spookshift als je niet dood was?’

‘Oh, de klassieker uit de, euh, klassieke oudheid. In de mist der tijd verloren gegaan. Maar nu we elkaar al wat beter kennen, wil ik het jou wel toevertrouwen: een fijn afgewogen mengsel van paddenstoelen, gevlekte scheerling en wolfskers.’

‘Bezwijk je daar niet aan?’

‘Het zit hem allemaal in de dosering, vriend. Een *beetje* sterven, daar ga je niet van dood. Dan spook je wat rond. Genoeg voor een paar uurtjes vertier.’

‘Dat ik *dat* nog mag meemaken. Dat moet ik aan de adjunct-chef vertellen bij de koffie morgen.’

Ik hef bezwerend mijn hand op. ‘Geheim is geheim.’

Hij knikt betrapt.

Ik heb hem helemaal mee in mijn verhaal.

‘Om terug te keren naar mijn definitieve overgang. Ik lig daar dus op de vloer. Plinius hangt met zijn halfgeschoren kop boven mij. Nu pas valt mij op hoe dwaas hij er soms uitziet. Blijkbaar ben ik gematerialiseerd, want hij opent zijn mond wijd. Ik vermoed dat er geluid uit dat immense keelgat van hem komt, maar nihil, nada, noppes. Ik hoor niets meer.

En dan besef ik: het is voorbij! Als ik de luitjes niet meer hoor, sta ik in de wachtrij.’

‘Zoals hier, maar dan anders.’

Jaja, vriend, lach maar.

‘Inderdaad ja. Nu stierven de meeste Romeinen op het slagveld, bij een prostitutiebezoek of gewoon in hun slaap. Heengaan in spookstaat, daar waren niet echt regels voor, ondervond ik tot mijn scha en schande. Ik was pas in het schimmenrijk aangekomen toen een wachter mij aansprak en mij voor bedrieger uitschold. Hopla, buiten. Reïncarnatie viel ook tegen. Ik reïncarneerde als een amfoor op straat waarin geplast werd. Na drie vulbeurten voor de volderij liet een slaaf me gelukkig vallen.’

‘Ja, ik dacht al dat er een geurtje aan je zat.’

Ik rol met mijn ogen. ‘Stond ik daar in scherven aan de poort van het grote niets. Want zelfs het niets heeft blijkbaar een poort. Schrok ik me een hoedje! De poort zwaaide open en een enorme wind blies me ver weg. Ik hoorde nog net een ijselijk “Neeeeeeee!” Dat niets leek me nog aardig gevuld!’

‘En zo kom je hier terecht?’

‘Ja, ik zit vast. Bij leven te veel gespookt. Was ik later gestorven en een gemeen baasje geweest, kon ik net als Al Capone, die zopas nog voor me stond in de rij, de belastingaangifte van nietsvermoedende luitjes om zeep helpen. Maar nee. Veel te braaf! *Story of my life*. En een mens moet wat. Hele dagen onzichtbaar op straat rondhangen, dat is zo saai. De eeuwen gaan tergend traag voorbij. Dus ja, dan ga ik maar van kantoor naar kantoor. Heb *jij* werk voor mij?’ Ik sluit onderdanig mijn ogen.

De ambtenaar fluit tussen zijn tanden. ‘Ik moet eerlijk zeggen, je verhaal intrigeert me wel.’

Aha!

Ik stop snel mijn spooklozenkaart weg, voor hij zich bedenkt en een stempel drukt voor alweer een verloren dag.

‘Weet je, tussen ons gezegd, die de Bethunes werken al een tijdje op mijn zenuwen. De lol is er wat af. Mevrouw is

halfdoof en begint te dementeren. Ik moet echt roepen als ik haar wil bereiken. De ouwe is 's nachts vaak weg van huis, op zoek naar zijn pleziertjes. Zo'n slechterik, dat wordt een serieus spook als zijn tijd komt. Kortom, ik zit vaak met mevrouw opgescheept.'

Hij kijkt me samenzweerderig aan.

'Het is op zich een prachtplek om te werken; het geeft me een zekere standing hier op kantoor. De adjunct is stikjaloers, haha. Hij moet het doen met een sjofele flat bewoond door een gezin met acht – jawel, acht – rotkinderen. Maar... ik kan me wel iets voorstellen bij die eeuwen van je.'

'Mja, uren zijn geen eeuwen. Ik weet wel wat geduld is. Als ik nu vanavond eens...'

'Kijk eens aan, ik dacht net hetzelfde. En na vanavond misschien morgen en wie weet? Mijn vrouw wil al zo lang een bezoekje brengen aan de Place de la Révolution, excuseer, de Place de la Concorde. Ze gelooft werkelijk dat haar hoofd daar nog ligt.'

'Ja, geschiedenis, je moet er altijd je hoofd bij houden.' Ik kijk naar de klok en grijns. 'Het is vijf voor twaalf. Als je me even de weg uitlegt?'

*

'En zo, mevrouw de Bethune – Florence, als ik zo vrij mag zijn – kwam ik bij u thuis terecht,' brul ik in het oor van de tere dame. 'We maken het beslist gezellig. Speelt u ludus laticulorum?'

Ze heeft een lege blik in haar ogen.

'Potje Uno dan maar?'

Ach, werk is werk.

.....
2 'spel van de soldaten', een populair bordspel bij de Romeinen

Over de rivier

We hadden er geen idee van wat zich aan de andere kant van de rivier bevond, vanwege het dichte woud waarvan niemand terugkeerde, zelfs niet diegenen die er in opdracht van de overheid of van universiteiten naartoe gingen. Er was toen maar één brug, die te smal was voor voertuigen en die aan deze kant overigens streng bewaakt werd. Er waren immers altijd avonturiers die de overtocht zonder enige toestemming wilden wagen, al was het niemand duidelijk waarom. De openbare opinie en de kranten hadden allang alle interesse voor het mysterieuze land aan de overkant verloren, mensen spraken er niet meer over en onze politici hielden zich met andere dingen bezig, soms in de wandelgangen van het maffe parlement, soms in de boudoirs van machtige jonge vrouwen.

Ik maakte al enige tijd deel uit van een detachement militairen dat de brug bewaakte, en na twee jaren dienst was ik daar bevorderd tot bevelvoerende officier, *faute de mieux*. Niemand wilde hier gedetacheerd worden, omdat er niets leek te gebeuren en er geen eer was te halen. Mijn grootste probleem was dan ook het bestrijden van de verveling bij mijn manschappen.

Een belezen man als ik kende uiteraard de literaire voorzaten van deze situatie. *Il Deserto dei Tartari* van Dino Buzzati, *Waiting for the Barbarians* van Michael Coetzee en uiteraard *Le Rivage des Syrtes* van Julien Gracq. Eender deze noemen in het gezelschap van mijn ondergeschikten zou hen evenwel doen fronsen of enige andere negatieve reactie oproepen, semi-ongeletterd als ze waren. Ik deed het dus niet, geïsoleerd als ik was als enige intellectueel. Voor de troepen bedacht ik

oefeningen en karweien en taken en opdrachten, allemaal – behalve de karweien – nutteloos en overbodig, maar de militairen waren nu eenmaal in dienst en verdienden een soldij, en ik ging hen dus niet laten lanterfantten. Dat zou slecht zijn voor de moraal maar zou ook mijn positie ondermijnen. Ik lette er streng op dat ze niet in aanraking kwamen met alcohol of met het spul dat de weinige lokale bewoners quaat noemden en dat euforie en wanen veroorzaakte, maar ook erg verslavend was.

De laatste groep bezoekers die de brug had overgestoken, waren antropologen geweest van een universiteit uit het zuiden van het land. Dat was drie weken geleden, en sindsdien hadden we niets meer van hen vernomen, wat overigens niemand meer verbaasde. Ze hadden niet eens een radio bij zich gehad, omdat ze wisten dat die nutteloos zou zijn. Ik begreep maar niet welke dwaasheid al die mensen dreef. De drang om aan die universiteiten resultaten te behalen moest wel erg groot zijn, dat ze er hun leven voor veil hadden.

Op geen enkel moment dachten wij eraan deze onderzoekers van een gewapend escorte te voorzien. Wat zou het nut daarvan geweest zijn? We hadden geen idee van de gevaren aan de overkant van de rivier en dus ook niet hoe zo'n escorte voor veiligheid kon zorgen, want de aard van eventuele bedreigingen was ons onbekend. Het was overigens onze opdracht niet – die bestond er uitsluitend in erop te letten dat de brug alleen maar overgestoken werd door lieden met een officiële vergunning. Er waren geen andere bruggen over de rivier, en dus was het land aan de overkant helemaal onbereikbaar. Waarom dat zo was, en wat de overheid voor iedereen verborgen wilde houden (zij kon immers, indien ze dat wilde, meerdere bruggen bouwen), was onze zaak niet, en ondanks mijn intellectuele ingesteldheid ging ik ook niet op zoek naar een verklaring.

Eusebio, mijn sergeant en tweede in bevel, vroeg zich op zeker moment af of wij hier niet waren om dat wat er zich

aan de overkant bevond ook daar te houden. De aanwezigheid van een voor ons gevaarlijke entiteit zou een verklaring kunnen zijn voor al die verdwijningen. Er waren uiteraard andere verklaringen: ongelukken, ontvoeringen, of het een of andere paradijs waarvan niemand *wilde* terugkeren. Maar hij vermoedde een lurkend hoewel onzichtbaar gevaar.

‘In dat geval hadden we al iets gemerkt van wat er daar-ginds schuilt, Eusebio,’ zei ik. ‘Maar dat is niet het geval. Niets heeft ooit geprobeerd in die richting over het water te komen, en onze vele observaties wijzen er ook niet op dat daar iets leeft, groter dan een insect.’

‘Tenzij *dat daar* ons al jarenlang vanuit de diepte van het woud in de gaten houdt, maar nog geen gelegenheid zag voor die overtocht. Wij zijn gewoon te alert, luitenant.’

‘Dat zal het zijn, Eusebio,’ stemde ik in, zonder veel ernst. ‘Al heb ik liever dat dergelijke verhalen de ronde niet doen bij de soldaten.’

‘O, luitenant, ze zijn net slim genoeg om zelf dergelijke dingen te bedenken.’

‘We hebben toch geen disciplinair probleem, hoop ik?’

‘Helemaal niet, luitenant.’

We dronken sterke koffie uit onze schier onuitputtelijke voorraad, en observeerden het woud aan de overkant van de rivier. De immense bomen wuifden naar ons, maar wij weerstonden de lokroep.

Drie dagen later arriveerde een nieuwe expeditie. Ook deze was gestuurd door een universiteit, maar een andere dan de vorige. Het leek mij alsof alle universiteiten om de beurt hun overbodige academici (en in het bijzonder antropologen en biologen) naar ons toe stuurden. Deze keer waren ze met vijf, twee mannen en drie vrouwen, allemaal jong en enthousiast. Ze wilden meteen de brug over, maar ik waarschuwde voor de invallende avond en waarom zouden ze tijdens het duister het woud intrekken?

Ze zagen de dwaasheid daarvan in en zetten hun tenten op. Ik nodigde hen uit voor het avondmaal, omdat we toch

voorraden genoeg hadden. Het gesprek die avond ging over de roddels uit de hoofdstad, het soort nieuws waarvan wij hier verstoken bleven. De onderzoekers vroegen niet naar vorige expedities. Dat hoefde ook niet.

Ik schreef namelijk beknopt mijn wekelijkse rapporten bestemd voor mijn oversten en vermeldde daarin het komen en gaan van de expedities. Ik vermoedde dat de universitaire instellingen allemaal inzage kregen in deze rapporten. Vandaar dat nooit een van de bezoekers ons vragen stelde over onze ervaringen met het andere land of het lot van eerdere bezoekers.

Dat was nu anders. Een van de twee vrouwen, die Kim heette, sprak mij na het diner aan. 'Nooit is het bij een van u opgekomen de brug over te steken om daar te gaan kijken?'

'Dat zou een ernstige inbreuk op de bevelen en de consignes betekenen,' zei ik, verbaasd over deze gang van zaken. Wilde zij onze effectiviteit in vraag stellen? 'Onze plaats is hier. We hebben geen toelating tot de overtocht.'

'Daarginds is verboden gebied, wat u betreft?'

'Voor ons wel, ja, tot mijn oversten daarover anders beslissen. Maar dat is nooit eerder gebeurd en ik verwacht het ook niet. Het zou overigens in de eerste plaats een politieke beslissing zijn.'

'En wat bij een noodgeval?'

'Een noodgeval?'

'Iemand van ons keert terug, staat daar aan de overkant van de brug en heeft hulp nodig. Of is in gevaar. Treedt u dan op?'

'Nee, u zult de brug op eigen kracht moeten oversteken.'

Ze fronste. 'Tot de laatste meters?'

'Absoluut. Onze instructies zijn duidelijk. Wij mogen de brugstructuur niet betreden.'

'Wie onderhoudt ze?'

'Niemand. Als ze niet meer vertrouwd kan worden, wegens structurele problemen of ouderdom, zal ze definitief gesloten worden, zo veronderstel ik.'

'En dan verdwijnt de enige toegang tot dat land ginds.'

'Tenzij de overheid daar anders over beslist.'

'Waarom is de overheid zo terughoudend?'

Ik schudde het hoofd. 'Dat weet ik niet. Ik hoef het niet te weten. Ieder zijn taak, nietwaar?'

De ochtend erop vertrok de kleine expeditie. Kim was de enige die nog even achteromkeek, net voor ze door het woud werd opgeslokt. In gedachten nam ik afscheid van haar. Daarna keerden wij allemaal terug naar onze gebruikelijke taken, voor zover de routine al onderbroken was geweest door de passerende bezoekers. Elk van die expedities betekende telkens dat die routine, en eigenlijk ook onze verveling, die van mij en van de soldaten, een moment lang onderbroken werd, maar uiteindelijk waren die bezoeken ook tot de routine gaan horen, en keken weinigen daar nog echt naar uit. De soldaten werden overigens ook niet verondersteld in direct contact te komen met onze bezoekers, iets waar sergeant Esteban in het bijzonder op lette.

Dagen regen zich aaneen tot een snoer van weken. Ik stuurde patrouilles uit langs onze kant van de rivier, zowel stroomop- als afwaarts. Nutteloze oefeningen, maar daarover hadden we het al. Occasioneel werd er gejaagd op wild, wat we niet hoorden of hoefden te doen, maar zo hielp ik deze routine te doorbreken, en we aten goed vers vlees. Dieren genoeg in de omgeving, en alleen God ging ze missen.

Ik moest echter ook, en jammer genoeg niet voor het eerst, disciplinair optreden. Op de een of andere manier hadden enkele manschappen de hand weten te leggen op een kleine hoeveelheid quat, waarschijnlijk door een van de patrouilles voor voedselrantsoenen geruild met de plaatselijke bevolking. Die bevolking wist nochtans dat ze geen contact mocht hebben met de militairen, maar er heerste nu eenmaal vaak hongersnood in deze gebieden (ondanks de overvloedige fauna), terwijl quatplanten zowat in het wild groeiden en makkelijk te oogsten waren.

Een aantal soldaten was nadien geïntoxiceerd geraakt en

ze hadden verscheidene taken verwaarloosd, onder andere de nachtwacht en deze aan de brug. Hoe nutteloos die taken ook waren, ik kon geen inbreuken op de discipline toestaan en zeker niet het gebruik van quat gedogen. In samenspraak met sergeant Esteban en na het raadplegen van het handboek dat over militaire discipline ging, besloot ik de zwaarste straf toe te passen, die ook gold bij desertie en muiterij. Op een ochtend twee dagen later werden dan ook drie soldaten, die de ruil hadden geregeld en hun buit met anderen gedeeld, publiekelijk geëxecuteerd door een vuurpeloton, onder mijn bevel. De anderen die gebruik hadden gemaakt van de quat en hun dienst hadden verwaarloosd, kregen elk een maand eenzame opsluiting in een gesloten hok van twee meter op twee.

Dergelijke beslissingen nam ik met zeer veel tegenzin, maar het opperbevel rekende erop dat officieren altijd de discipline in stand houden. Ik was liever gevreesd dan geliefd bij mijn manschappen.

Een maand na de aanvang van het droge seizoen bereikte ons een gecodeerd bericht. Alleen ikzelf en sergeant Esteban konden het bericht ontcijferen, dat overigens ook slechts voor ons was bestemd.

Het bericht was eenvoudig. Enkele ingenieurs en technici waren naar ons onderweg met springstoffen, en zij moesten ervoor zorgen dat de brug zo doeltreffend mogelijk vernietigd werd. Hoe ze dat deden, werd aan hun discretie overgelaten, nadat ze de situatie en de staat van de brug ter plekke hadden bekeken en bestudeerd. De sergeant en ikzelf dienden daarbij alle medewerking te verlenen maar mochten de soldaten van onze eenheid pas de ochtend van de aankomst op de hoogte stellen. Zouden zich in de tussentijd nog expedities aanmelden voor de overtocht, dan moesten die vrije passage krijgen, zonder dat wij hen echter van de definitieve oplossing in verband met de brug op de hoogte stelden.

De sergeant en ik keken elkaar onderzoekend aan. Ieder

probeerde te raden wat de ander dacht. Veel materie voor speculatie hadden we niet: binnenkort werd deze eenheid ontbonden en konden we allemaal naar huis. Sommige soldaten verbleven hier al jaren, vele jaren zelfs, en zouden moeilijk kunnen scheiden van brug en omgeving. Maar het bevel was gegeven en binnen een beperkt aantal dagen was ons werk hier ten einde en keerden we huiswaarts.

Wat dat *huiswaarts* voor de veteranen van de brug inhield, wist ik niet, maar net als ik waren ze soldaten en zouden we het bevel gehoorzamen. Ieder van ons zou vervolgens elders ingezet worden, behalve diegenen die met pensioen konden.

Het was dus wachten op de ingenieurs en de technici. Die verschenen drie dagen later, met vier vrachtwagens materiaal. 'Hoeveel springstof heb je nodig om zo'n brug te laten springen,' fluisterde sergeant Eusebio mij toe. Hij zorgde er evenwel voor dat de soldaten noch de bezoekers het hoorden, en ook verwachtte hij van mij geen antwoord op wat een retorische vraag was.

Ik riep meteen alle soldaten bij elkaar en legde hen uit wat het doel van de bezoekers was. Allemaal reageerden ze gelaten op het nieuws, wat mij verbaasde. Jaren van verblijf hier hadden hen schijnbaar de wil ontnomen om voor zichzelf te denken. Ik had uitgelaten reacties verwacht, de terugkeer naar huis anticiperend, maar die kwamen er niet.

Ik verwelkomde het bezoekende team dat acht leden telde, en liet hen huisvesten in een van de barakken die onder andere omstandigheden gebruikt werden door passerende wetenschappelijke expedities. Onze koks gingen meteen aan de slag om zoveel extra monden te voeden. De bezoekers hadden overigens hun eigen voorraden bij zich, net zoals enkele tenten, die ze meteen opzetten maar die bleken te moeten dienen voor hun instrumenten. Wat die waren, kreeg ik niet te horen, en de leider van het team, Montgomery, liet duidelijk blijken geen pottenkijkers te dulden. Wat was hier aan de gang? Geen van de bezoekers waren militairen, en het

leek mij dat ze veel meer materiaal hadden aangevoerd dan nodig kon zijn voor de vernietiging van de brug – zoals sergeant Esteban al meteen had opgemerkt.

Wat ons betrof: wij hielden ons aan onze routine en zorgden ervoor dat ook de soldaten dat deden. Zoals steeds hadden patrouilles niets te melden. De beide oevers van de rivier leken in het geheel niet onder de indruk van de komst van de nieuwelingen. De discipline was na de voorbije problemen meteen hersteld geweest, en het hoofdkwartier had simpelweg mijn verslag daarover bevestigd. Ik had gehandeld binnen de grenzen van mijn opdracht en verantwoordelijkheid. Ik had zelfs al een nieuwe toekomstige aanstelling gekregen, in een kustprovincie waar ik het plaatselijke garnizoen zou leiden, met de graad van kapitein en – alles goed verlopend – een spoedige promotie tot majoor.

Wat mij betrof mocht deze opdracht hier dus snel eindigen. De jungle ruilen voor een aangename stad bij de kust was een prettig vooruitzicht. Ik sprak Montgomery aan, bij een van de tenten. Daarin stonden enkele merkwaardige machines gericht op het woud aan de overkant van de rivier. Dat verbaasde me. Waren zij hier voor observatie? Voor een laatste poging om de raadsels van de jungle aan de overkant te ontsluiten? Daarover ging ik hem niet aanspreken – ik wist ondertussen dat de aard en omvang van hun opdracht voor mij verboden terrein was.

‘We hebben vijf dagen nodig, en dan vernietigen we de brug,’ zei hij mij, op mijn vraag. ‘Ik hou u elke dag op de hoogte van onze vorderingen.’

Meer had hij mij niet te vertellen. Ondertussen hadden sergeant Esteban en ikzelf de plannen voor ons vertrek opgesteld. We hadden opdracht gekregen te vertrekken de dag na de vernietiging van de brug. De barakken en alle vaste installaties dienden achter te blijven. Er was een kolonie vrachtwagens onderweg om ons en ons materiaal op te laden. Het opperbevel had dit allemaal geregeld.

Die eerste vrachtwagens arriveerden op de tweede dag, en de soldaten stouwden het materiaal dat we niet meer nodig hadden. Dan keerden de vrachtwagens om en vertrokken weer, waarbij ik ook reeds een handvol soldaten meestuurde ter bescherming van de vracht.

Dit scenario herhaalde zich de volgende dagen. Het kamp werd steeds leger, en ik stuurde ook geen patrouilles meer uit.

Uiteindelijk brak de ochtend van de vijfde dag aan. Al meteen werden de tenten afgebroken en de meeste instrumenten verdwenen in de vier vrachtwagens van de bezoekers. Het komen en gaan van zoveel zwaar materiaal had de nabije weiden rondom ons kamp danig verstoord, maar ik wist dat de natuur na enkele maanden al de schade zou hebben hersteld.

Van mijn detachement bleef nu alleen nog een skelet over, met sergeant Esteban en ikzelf en een dertigtal soldaten. Alleen het meest essentiële materiaal was hier nog, en omdat de koks en hun keukens de vorige dag al waren vertrokken, moesten wij het doen met noodrantsoenen.

Montgomery liet zijn medewerkers een aantal stalen kisten aanzeulen, die al die tijd in de vrachtwagens waren gebleven. Voor het eerst betraden mensen die niet tot de een of andere expeditie behoorden de brug, en keerden ze meteen ook weer terug naar deze oever, na de kisten op de brug achtergelaten te hebben. De natuur bleef geheel onverschillig met betrekking tot deze onwaarschijnlijke transgressie.

Montgomery instrueerde mij en de sergeant over de procedure en liet ons de soldaten tweehonderd meter van de brug vandaan terugtrekken, even later gevolgd door hemzelf en zijn medewerkers. Het onvermijdelijke ging gebeuren: de enige verbinding tussen de beide rivieroeveren zou zo meteen verdwijnen.

Het gebeurde weinig spectaculair. Ik verwachtte een aanzienlijke explosie gevolgd door het gedaver van de instortende brug. Niets daarvan. We zagen hooguit een gedempte

lichtvlek die zich enkele momenten uitbreidde en vervolgens verdween. Daarna was zowat de helft van de brug – het deel aan deze zijde – gewoon verdwenen. Het andere deel balanceerde nog onwaarschijnlijk in het ijle. Nergens waren brokstukken van het verdwenen deel te zien.

Ik keek naar de andere oever. Ik keek naar het dichte en nu voorgoed vreemde woud daar. En een moment lang zag ik een gezicht. Het was Kim, de onderzoekster van de laatste expeditie. Ze stond tussen ondoordringbare struiken en onder eeuwige bomen en keek naar ons. Ze keek zelfs heel nadrukkelijk naar mij. Er bleek geen angst uit haar blik, of enig verwijt omdat we de terugweg hadden vernietigd. Net zoals alle anderen die haar waren voorgegaan, had ze geen enkele intentie om terug te keren naar onze wereld. Ze leek alleen maar te observeren. En misschien was ze ook tevreden met het resultaat, wie zal het zeggen.

En dan, vooraleer ik de aandacht van Montgomery of Eusebio op haar kon trekken, was ze er niet meer. Er was alleen nog maar het woud. En misschien, zo bedacht ik op dat moment, was zelfs dat woud er niet meer.

Laura Scheepers

De nevelheks

Ze rende door het bos, struikelend over haar eigen voeten. Vandaag werd de heks verbrand op het dorpsplein en iedereen moest erheen. In de verte hoorde ze de kerkklokken luiden. Ze wilde weg, ze kon dat niet aanzien. ‘Maijke, Maaaijke!’ Haar vaders stem klonk door het bos en ze hoorde hem achter zich. ‘Kom terug, dwaas kind!’ Ze bleef staan en hijgde van het harde lopen. Vader haalde haar in. ‘We moeten erheen, Maijke, we moeten naar de verbranding. We weten niet wat Hanna allemaal gezegd heeft terwijl ze verhoord werd. Niemand is nog gekomen om ons vragen te stellen, dus we kunnen hopen dat je veilig bent. Maar vooral nu moet je niet opvallen.’

‘Ik kan het niet, vader, ik kan niet kijken hoe ze verbrand wordt!’

‘Maijke, we móeten!’

‘Ze was zo goed en zo lief, ze heeft zo goed voor Enneke gezorgd toen ze ziek was. Hoe kunnen mensen nou zeggen dat ze een heks is?’

‘En dat is nu gevaarlijk voor Enneke. Jij bent dikwijls bij Hanna geweest en je bent al ouder, voor jou is het nog gevaarlijker. Maijke, als we ons niet heel normaal gedragen, kan straks ons hele gezin daar staan, op het plein.’

Maijke keek op naar haar vader en zag dezelfde afschuw en angst die zij ook voelde. Trillend leunde ze tegen zijn schouder. Hij sloeg een arm om haar heen en samen liepen ze langzaam terug richting huis.

Enneke was nooit erg sterk geweest, vanaf haar geboorte was ze al een teer poppetje. Maijke was de oudste van het gezin,

dan volgden er drie broertjes, allemaal even gezond als zij. Enneke was de jongste. Moeder had het zwaar gehad bij Ennekes geboorte en al vanaf het begin hielp Maijke met het zorgen voor het kleine zusje. Ze was al bijna negen geweest toen Enneke geboren werd, nu was ze zestien. Veel meisjes van haar leeftijd waren al getrouwd, maar ze konden haar thuis zo goed gebruiken, dat haar ouders geen haast maakten om haar uit te huwelijken. Ze hadden een kleine pachtboerderij bij Havezathe Oldengaerde aan de rand van het bos. Nu de jongens groter werden konden zij vader meer helpen, maar moeder was nooit helemaal hersteld. Enneke was zwak en vaak ziek. Als de jongens nog op blote voeten renden en er niet over dachten om klompen aan te trekken, was Enneke al verkouden. Als de jongens 's winters een snotneus kregen, was Enneke meteen ernstig ziek, maar Hanna had veel voor haar kunnen doen.

Hanna, die zo dadelijk in het dorp verbrand zou worden...

Enneke was een jaar of vier, toen ze Hanna voor het eerst ontmoette. Ze waren samen bramen aan het plukken, en kwamen haar tegen. Hanna zag er anders uit dan de andere vrouwen uit het dorp, haar lange rode haar hing los of in een slordige vlecht op haar rug en ze was blootshoofds, zonder kapje of mutsje. Haar kleren waren fleuriger en schoner dan die van de meeste boerenvrouwen, terwijl ze toch in een klein hutje woonde.

'Goedemiddag, jongedames. Jullie treffen er mooi weer bij.' 'Goedemiddag... vrouwe...'

'Noem me maar Hanna.'

'Maar... dat kan toch niet zomaar.'

'Dat kan best, hoor. Iedereen noemt me Hanna, en dat is goed, want dat is mijn naam. Ik ben niet beter of minder dan iemand anders hier in het dorp.'

Maijkes ogen gleden in de richting van de Havezathe, waar de rijke familie Van Echten woonde. Hanna volgde haar blik en er kwamen vrolijke glimmertjes in haar ogen. Ze

keken elkaar aan en Maijke had het gevoel dat Hanna precies begreep waaraan ze dacht. De Van Echten zouden beslist niet vinden dat Hanna hun gelijke was.

'Gaat u ook bramen plukken, Hanna?' kwam het stemmetje van Enneke ertussendoor.

'Jazeker. En wat bladeren en kruiden om thee van te maken.' Hanna keek het kleine meisje onderzoekend aan. Enneke zag meestal bleek, het hele jaar door. Als ze moe werd, kreeg ze rode wangetjes, die onecht leken, alsof ze erop geschilderd waren. Dan was ze warm en schitterden haar ogen onnatuurlijk. Enneke hoestte en Maijke pakte een lap uit haar gordel om haar neusje af te vegen.

'Hoe heet jij, meiske?' vroeg Hanna.

'Enneke. En mijn zus heet Maijke.'

'Moet je vaak zo hoesten, Enneke?'

'Ja, elke dag. En als het koud weer wordt, of regent, nog veel erger.'

'Maijke, als je toch bramen plukt, kan je ook wat van de bladeren meenemen. Als je daar thee van zet voor Enneke, kan dat haar helpen. En als je vanavond naar mijn hut wil komen, dan kan ik je nog wat kruiden geven, die goed voor haar zijn.'

Enneke had thuis meteen alles aan vader en moeder verteld en vader verbood haar in eerste instantie naar Hanna toe te gaan. Hanna's reputatie was niet zo goed in het dorp en het feit dat ze alleen woonde, als vrouw, werd door een heleboel mensen als vreemd beschouwd. Thee van bramenbladeren had hij echter niets tegenin te brengen en het bracht inderdaad verlichting. Pas toen de hele familie die winter stevig verkouden werd, Enneke en moeder ernstig ziek in de bedstee lagen, en de dokter het te druk had, vroeg hij Maijke om toch maar een keer naar Hanna te gaan.

'Ga alsjeblieft pas als het al donker is, Maijke. Ik wil liever niet dat mensen je daarnaartoe zien gaan.'

Dus sloop ze in het pikkedonker door het bos, op weg naar Hanna. Hanna had vragen gesteld over wat er aan de hand

was met moeder en Enneke, en ook met de anderen. Ze had kruiden en spullen ingepakt en was met Maijke mee naar huis gegaan. Ze hadden het aan haar te danken dat ze, bij het aanbreken van de lente, nog steeds met z'n zessen bij elkaar waren. Hanna had zowel moeder als Enneke door de strenge winter gehaald.

In de jaren daarna stuurde vader Maijke wel vaker 's avonds laat naar Hanna, maar alleen als de dokter het af liet weten. Zijn vertrouwen in de dokter was groot. Maijke was er allang van overtuigd dat Hanna beduidend meer wist dan de dokter, en dat haar remedies beter waren voor moeder en Enneke. Iedere keer als ze weer naar Hanna ging, probeerde ze wat nieuws te leren over de kruiden en hun gebruik. Ze vroeg aan vader en moeder of ze wat vaker naar Hanna toe mocht, om er meer over te leren, Hanna had het zelf voorgesteld. Het duurde lang voor het mocht van vader. Hanna had hem geholpen toen hij afschuwelijke kiespijn had. De barbier was kort daarvoor overleden, dus er was niemand om kiezen te trekken. Hanna had hem een sterke drank gegeven van kruiden opgelost in brandewijn en zijn tandvlees verdoofd met een zalf. Zo had ze bijzonder makkelijk en vrijwel pijnloos zijn kies getrokken. De dag daarna gaf hij Maijke toestemming om vaker naar Hanna toe te gaan en dingen van haar te leren. De kruidentuin naast de moestuin breidde zich uit, maar er waren ook kruiden en bladeren die gewoon in het bos te vinden waren. Helaas kon ze niet zo vaak gaan als ze wilde. Er was zoveel te leren en zo weinig tijd.

'Vader, was jij er altijd al bang voor dat dit zou gebeuren? Moest ik daarom altijd zo stiekem naar Hanna toe?' Vader drukte haar arm.

'Ja. We zitten hier vrij afgelegen, Dwingeloo is maar een klein dorp en wij zitten er nog buiten, maar de beschuldigingen van hekserij zijn overal. Er hoeft maar iemand iets raars in zijn hoofd te halen...'

'Maar hoe kan iemand van hier dat doen? Ze was altijd zo behulpzaam voor iedereen!'

'Jij en ik weten dat, meisje, en de mensen die ze hielp. Maar iedereen is bang, net als wij. Misschien zijn moeder en ik nog wel banger dan anderen. Stel je voor dat Hanna jouw naam genoemd heeft. Of dat er mensen waren die wisten dat je er vaak kwam. Je had eigenlijk allang getrouwd moeten zijn.' Ze waren nu bijna bij huis, waar moeder al klaarstond in de deuropening, met de jongens en Enneke. Ze zuchtte opgelucht bij het zien van vader en Maijke. Zonder wat te zeggen sloten de anderen zich bij vader en Maijke aan. In stilte liepen ze naar het dorp.

Allemaal dachten ze terug aan die keer, nu ongeveer drie maanden geleden, toen Enneke ineens een vreselijke hoestbui kreeg en daarna bloed spuugde.

Vader stuurde meteen een van de jongens naar de dokter. Maijke was al zonder aansporing het bos ingerend, richting Hanna. Moeder had de huilende Enneke op schoot. Hanna was niet thuis, dus kwamen ze later terug dan Klaas, die de dokter wel thuis getroffen had. Enneke lag in de bedstee en de dokter stond over haar heengebogen, toen Maijke met Hanna binnenkwam. Een kom met bloed maakte duidelijk dat hij haar aan het aderlaten was. Maijke kende Hanna inmiddels goed genoeg en wist heel goed wat zij van aderlaten vond. Zeker bij zwakke kinderen zoals Enneke moest dat zo min mogelijk, bij voorkeur nooit, gedaan worden. Ze hoorde Hanna scherp inademen, maar ze zei niks. De dokter keek haar vuil aan, maar omdat ze niks zei, kon hij ook niks beginnen. Enneke zat half rechtop in de bedstee en zag doodsbalek. Pas toen ze flauwviel stelde de dokter de wond van het aderlaten. Hij knikte naar vader.

'Je hebt er goed aan gedaan me meteen te roepen. Als het weer gebeurt, moet je weer een van je jongens sturen, dan moeten we haar nog eens aderlaten.'

De dokter was nog niet de deur uit of Hanna zei: 'Nooit

meer doen, dat aderlaten. Je laat het levensbloed ermee weglopen.'

'Maar de lichaamssappen dan? De dokter zegt dat die in balans moeten zijn.'

'Dat klopt, maar door alleen maar bloed te laten weglopen, raakt er niks in balans. Balans kan ook op een andere manier bereikt worden.'

Ze haalde met een tang wat kooltjes uit het vuur en legde die in een klein komfoor. Ze wakkerde ze een beetje aan en strooide er wat kruiden op. De geur van rozemarijn en munt vulde de kamer.

'Maijke, wil jij een beetje water aan de kook brengen?'

Toen Enneke bijkwam, hadden ze al een drankje klaar. De eerste nacht bleef Hanna bij de bedstee zitten, daarna durfde vader het niet aan haar te laten blijven. Wel kwam ze iedere dag terug. De tweede dag nam ze haar geit mee. Ze vertelde dat Enneke, en moeder ook, elke dag melk moesten drinken om aan te sterken, en dat ze niet alle eieren moesten verkopen, maar moeder en Enneke er elke dag een moesten geven. Ze had liever koemelk gehad, dat was vetter, maar ze hadden geen koe.

Naarmate ze dichterbij het dorp kwamen werd het drukker. Iedereen was stil en onder de indruk van wat er ging gebeuren. Ze konden nu de kerkklokken duidelijk horen. De brink stond al vol mensen en ze sloten zich bij de menigte aan. Ze stonden er nog maar net, toen de klokken ophielden met luiden en vlak daarna kwam er een platte kar de brink op, met daarop Hanna. Haar mooie rode haar hing in vuile slierten om haar gezicht, ze droeg een grijs hemd, in plaats van haar fleurige jurken. Op haar handen en voeten zat opgedroogd bloed, een van haar handen was provisorisch verbonden, met een smerig lapje. Die hand hield ze beschermend tegen haar borst. Op haar gezicht was duidelijk te zien dat ze pijn leed, maar ze stond fier rechtop. Ze reden haar naar het midden van de brink, waar een brandstapel was gemaakt, met een

paal in het midden. Ze wilden Hanna met geweld van de kar afsleuren, maar ze wierp de mannen een vernietigende blik toe en klom zelf moeizaam van de kar. Trots liep ze naar de brandstapel, beklom die en ging tegen de paal staan. Een van de mannen bond haar vast.

De pastoor kwam naar voren en na een lang gebed vroeg hij Hanna: 'Beken je dat je een heks bent en geslachtsgemeenschap met de duivel hebt gehad?'

'Nooit!'

'Beken! Bekeer je tot het Christendom en vraag vergeving voor je zonden, dan zullen we je wurgten alvorens je te verbranden.'

Hanna zei niks meer, ze keek de pastoor alleen maar aan.

'Ze heeft niet bekend!' Vaders fluistering was nauwelijks hoorbaar.

De pastoor gaf een teken en de mannen die de kar hadden begeleid, kwamen naar voren met fakkels. Ze staken ze in de strohopen die in de brandstapel waren gelegd en het vuur laaide al snel hoog op. Moeder sloeg een hand voor Ennekes ogen, maar Maijke moest blijven kijken, hoe verschrikkelijk ze het ook vond. Ze zag hoe Hanna's haar nog roder opkleurde in het licht van de vlammen, hoe de eerste vlammetjes aan haar hemd begonnen te likken. Hanna keek niet naar het vuur, ze keek naar boven, naar de lucht. Deze schitterende najaarsdag was het laatste wat ze zou zien. Maijke wilde dat ze wat kon doen, dat ze niet toe hoefde te kijken hoe haar vriendin en leermeesteres hier verbrandde. Maar als ze ook maar iets zou doen wat afweek van het normale, dan kon zij daar als volgende staan. Ze begon verbrand vlees te ruiken en nog stond Hanna daar ogenschijnlijk rustig in de vlammen. Haar blik gleed nu over de mensenmassa op de brink. Even, héél even, keken ze elkaar aan voordat Hanna wegkeek en ze bijna onmerkbaar 'nee' schudde. Haar hele hemd stond ineens in brand en ook haar haar was een vuurzee. Nog eenmaal keek ze naar de lucht en toen gilde ze, hoog en hard. De gil leek eindeloos voort te duren en de geur van verbrand haar

en verbrand vlees was afschuwelijk. Om haar heen begonnen mensen over te geven. Maijke deed alsof ze hoestte en veegde tersluiks haar tranen weg. Ook vader en moeder hadden het er zichtbaar moeilijk mee. Enneke huilde voluit, maar zij was nog zo klein dat dat nog niet veel argwaan wekte.

De pastoor hield nog een gloedvolle preek, die bijna volledig aan Maijke voorbijging. Het enige wat ze opving, omdat vader haar aanstootte, was dat de pastoor iedereen aanmaande alert te zijn. Hanna had weliswaar geen medeplichtigen aangegeven, maar niemand kon er nog zeker van zijn dat de streek gezuiverd was van heksen.

De verbranding was alweer een maand geleden, maar Maijke was nog lang niet over de gebeurtenis heen. Stilletjes ging ze door het huis en nam moeder zoveel mogelijk werk uit handen. Als er burens op bezoek waren, probeerde ze opgewekt en normaal te doen, niemand mocht merken hoeveel verdriet ze had om Hanna. Kruiden in het bos plukken mocht ze niet meer van vader, dus probeerde ze met wat ze in de kruidentuin had moeder en Enneke te helpen. De herfst had nu goed doorgezet. Het weer was slecht en zowel moeder als Enneke hadden het zwaar. Ze probeerde zo goed als ze kon te doen wat Hanna haar geleerd had.

Op een avond had eerst moeder en daarna Enneke een verschrikkelijke hoestbui gehad. Toen ze Ennekes kin afveegde, zat er weer wat bloed op de lap.

‘Vader, we moeten iets doen! Ik doe wat ik kan met de kruiden die ik heb, maar ik heb meer nodig. Als ik nog maar precies wist wat Hanna me geleerd had.’

‘Ik weet niet wat we kunnen doen, meiske. Ik wilde dat ik je vaker naar haar had laten gaan om te leren. We kunnen nu ook de dokter niet halen. Enneke heeft het nog zo vaak over Hanna...’

‘Als het straks donker is, mag ik dan naar Hanna’s huisje gaan? Ik denk dat daar nog wel wat dingen zijn, die we kunnen gebruiken.’

Vader zuchtte diep. ‘Het moet maar. Maar wees heel voorzichtig. Niemand mag je zien! Gelukkig mist het, en de mist wordt dichter.’

Nadat de schemering in donker was overgegaan, sloeg Maijke een warme omslagdoek om en sloop het bos in, op weg naar het huisje van Hanna.

De mist was inderdaad dicht, ze hield haar oren gespitst, in de hoop mensen te kunnen horen voordat ze haar zouden zien. Af en toe dacht ze in de mist een gedaante te zien, maar als ze dan beter keek, was het toch een mistflard. ‘Witte wieven,’ mompelde ze, en huiverde. Toch was ze banger voor mensen van vlees en bloed die haar bij het huisje van de “heks” konden zien, dan voor de witte wieven. Naarmate ze dichter bij het huisje kwam, zag ze steeds vaker en duidelijker een gestalte in de mist. Ze kwam de kleine open plek op, waar Hanna gewoond had en zag een mistige gedaante voor de deur zweven. De figuur leek wel een vrouw, ze leek op... ‘Hanna?’

‘Maijke.’ Was het een fluistering, of een windvlaag? Ze liep naar voren en keek goed, maar iedere keer als ze zich inspande om het beter te zien, vervaagde Hanna weer. Pas als ze ervoor zorgde om niet te scherp op te letten, verscheen ze weer. ‘Hanna, moeder en Enneke zijn zo ziek!’

Hanna’s verschijning knikte.

‘Longziek... zalf... smeewortel, fenegriek.’

‘Moet ik die op hun borst smeren?’

Ze voelde meer dan dat ze zag dat Hanna instemde. ‘Weegbree en koningskaars... thee. Zonlicht en frisse lucht... warm inpakken...’

Maijke herhaalde alle gefluisterde aanwijzingen, tot ze zeker wist dat Hanna tevreden was. Uit de hut haalde ze de pot zalf. ‘Hanna, ik dank je, uit het diepste van mijn hart. Hiervoor en omdat je nooit mijn naam genoemd hebt.’

‘Veilig blijven...’

Met een warm gevoel in haar hart, ging Maijke terug naar huis. Ze vertelde niemand wat ze gezien had, maar verzorgde

haar moeder en zusje volgens de aanwijzingen van Hanna. Het hele gezin overleefde de winter. Maijke zag Hanna nooit meer terug, maar regelmatig als het mistte, en ze ging het bos in om kruiden te zoeken, hoorde ze vaag gefluisterde aanwijzingen. De kruiden die ze plukte waren altijd precies de goede. Dankzij Maijkes uitstapjes in de mist, bleef het gezin jaar na jaar gezond. Maijke leerde steeds meer over kruiden en hun gebruik, maar moest haar kennis zorgvuldig geheimhouden. Ze wilde niet op dezelfde manier eindigen als Hanna.

Charles van Wettum

Huize Vhoo Khoezz

Het is twee uur, de dag is voorbijgevlogen. Straks komt er een school langs met bètaleerlingen voor een presentatie en Max Bitterwasser heeft nog zoveel te doen. De uitlijning van zijn proefopstelling wil maar niet lukken, de kalibratiemetingen kloppen van geen kanten. Hij kent de situatie, hij heeft nog één moment van briljante inspiratie nodig, één ingeving die leidt tot een doorbraak. De onderzoeker van Spacetime Transformation Labs heeft het op dit moment gewoon te druk voor een onderbreking door stuiterende pubers.

‘Meneer Bitterwasser, uw gasten zijn er.’ Saskia steekt haar hoofd om de deur. ‘Ik heb ze al limonade gegeven.’

‘Zijn ze er nu al?’ Max scant razendsnel zijn opties, maar de conclusie is onmiddellijk duidelijk: hier kan hij niet onderuit. ‘Goed, laat ze maar binnenkomen.’

Saskia zet snel een paar stoelen rond de presentatietafel. De stapel boeken waarmee hij bezig was, schuift ze aan de kant. Ze kijkt nog een keertje rond. In het labgedeelte heerst de onoverzienbare chaos die de absolute voorwaarde is voor het intellectuele creatieve proces. Saskia weet dat ze daar vanaf moet blijven.

‘Ik ga ze ophalen.’

De opstelling aan de andere kant van het open lab kunnen de leerlingen vanaf de vergadertafel bekijken. Hij zal er straks iets over vertellen, dat heeft hij met de school afgesproken.

Er wordt netjes op de deur geklopt.

‘Dag meneer Bitterwasser, ik ben Jochem Bonder, de begeleidende docent.’

De docent is een knappe jongen, ziet Max. Ze worden steeds jonger, die leerkrachten, maar als ze tegelijk steeds mooier worden dan kan hij daarmee leven. Achter de docent staan vier studenten te dringen. Pubers. Zonder geduld, zonder zelfbeheersing, zonder manieren, zonder opvoeding. Max zucht. Over anderhalf uur is hij ervan af, dan kan hij de rest van de middag nog wat doen. Zoeken naar dat éne inzicht waarmee hij de opstelling laat werken.

De leerlingen komen trekkend en duwend binnen. Er verstrijken een paar momenten waarin de entropie groot is. Pas als de docent stoelen heeft aangewezen, daalt het tumult naar een bijna verdraagbaar niveau.

‘Dit groepje Technasium-leerlingen heeft onderzoek gedaan naar het gebouw dat vroeger op deze plek stond, voor het ST-laboratorium werd gebouwd,’ begint de docent.

Hij heeft een aangename bariton.

‘Dat onderzoek willen ze graag aan u presenteren. Daarna zou u ons iets vertellen over het werk dat u hier doet. Dat verwerken ze dan in hun verslag.’

Max knikt. Zo is het afgesproken met Saskia. Ze had erbij gezegd dat hij af en toe enthousiast moet doen. Ze moeten de belangstelling voor bètavakken vergroten door aan scholieren écht onderzoek te laten zien. Het is wel paradoxaal, hiervoor heeft zijn dus eigen échte werk opzij moeten schuiven.

‘Ik ben Mark. En ik vertel over de oudste geschiedenis,’ leest de eerste leerling haperend voor van een slordig gevouwen papiertje. ‘Van het huis. Dit huis staat er. Sinds de 12^e eeuw.’

Het is een blond knulletje, ziet Max, duidelijk meer het type van sport dan van lezen of rekenen.

‘Sinds ongeveer het jaar dertienhonderd. Was het een groot huis. Bijna een kasteel. In die tijd kwam er een man wonen. Waarvan gezegd wordt dat hij. Uit Mongolië kwam. Hij heette Heer Voo... Vhoo... Hoe spreek je dat uit?’

Hij kijkt vragend naar de docent.

‘Vhoo Khoezz,’ antwoordt leraar Bonder. ‘Gewoon, net zoals je het schrijft.’

‘Nou ja, zo dus,’ vervolgt het knulletje. Dat probleem heeft hij ontweken, denkt Max. Misschien is het jochie niet slim, hij is wel gewiekst.

‘Volgens de over...’ Hij stokt even. ‘Overlevering,’ beëindigt hij het woord zonder dat hij in de gaten heeft dat dit nog bij de vorige zin hoorde.

‘Het huis heet sindsdien Huize Vo..., nou ja, hetzelfde als die man, dus. In de zeventiende eeuw. Werd het huis uitgebreid. En kwam er een nieuwe poort. Waar de naam in werd. Gemetseld.’

Het jongetje zucht van opluchting als zijn beurt voorbij is. Hij krijgt een waarderend klopje op zijn schouder van de docent. Die is zo te zien ook actief sporter, maar bij hem vindt Max het niet hinderlijk.

‘Je moet nog even zeggen dat we niet zeker weten of die Heer Vhoo Khoezz ook echt bestaan heeft, denk ik,’ vult de docent aan.

‘Dat zei-die ook,’ schiet meteen het jongetje aan de andere kant van de tafel overeind. ‘Hij zei dat het overlevering was en dan weet je het dus niet zeker.’

‘Dat was dan niet zo heel duidelijk,’ antwoordt de docent.

Max ziet aan de frons in het voorhoofd dat het een poging van de knappe jongen is om zijn gezicht te redden. Kansloos bij zo’n stelletje etters, natuurlijk. Die docent moet niet te vaak fronsen, vindt Max, die lelijke lijntjes passen niet bij zijn gladde gezichtje.

‘Echt wel...’ mokt het jongetje. Hij valt achterover op zijn stoel met zijn armen over elkaar.

‘Goed, dan nu Iris,’ beëindigt de docent de door hem verloren woordenwisseling.

Het blonde jochie geeft het papiertje door aan het meisje naast hem. Ze vouwt het vel eerst open en daarna op een andere manier weer dicht. Max voelt de rillingen over zijn rug

lopen door de extra vouwen in het papier dat ooit zo prachtig glad is geproduceerd.

‘Ik ben Iris. Ik zal nu iets vertellen over het spookhuis,’ zegt het meisje.

Ze is een jaar of vijftien, ze heeft rood haar en veel sproeten. Ze houdt het papiertje op dertig centimeter van haar ogen en begint te lezen. Ze heeft duidelijk een bril nodig.

‘Al zolang er mensen wonen, wordt verteld dat Huize Vhoo Khoezz een spookhuis is.’

Ze spreekt de naam langzaam en nadrukkelijk uit. Ze kijkt daarbij haar buurjongen uit de hoogte aan. Die is zo verstandig daar niet op te letten. Hij kijkt nieuwsgierig naar de uitdagende apparatuur in het labgedeelte: flonkerend glaswerk, eindeloze kluwen draden in alle kleuren van de regenboog, kasten met rijen knipperende lichtjes en brede werkbladen waarop en waaronder allerlei schatten liggen verborgen.

‘Misschien was het ook al een spookhuis voordat die Mongoolse heer er kwam wonen, daar konden we niets over vinden.’

Ze trekt haar schouders op om haar onmacht te benadrukken, Max ziet dat de leraar haar vertederd aankijkt. Jammer.

‘Mensen werden bang voor het huis. Ze vertelden elkaar dat er ’s nachts vage groene lichten te zien waren achter de ramen op de eerste verdieping.’

Ze kijkt even rond. ‘Dit is ook de eerste verdieping,’ meldt ze als terloops. Dan gaat ze door.

‘Volgens sommige bronnen waren er ook stemmen te horen. De dorpelingen vertelden dat spoken met klagende stemmen steeds de naam van die Mongoolse meneer riepen. Al snel dachten de mensen daardoor dat het de geesten waren van mensen die door de Mongoolse meneer waren vermoord. Misschien vroeger in Mongolië, voordat hij naar Nederland verhuisde. Maar misschien had hij ook wel hier in Nederland mensen vermoord. Misschien zelfs wel in het huis. Al die vermoorde mensen wilden na hun dood natuur-

lijk wraak nemen en daarom kwamen ze als geesten in het huis.’

Ze kijkt rond of er vragen zijn. Die zijn er niet. ‘En dan zal Henk nu vertellen over de tijd daarna.’

Het laatste zinnetje wordt snel uitgesproken, als de slot-sprint na een langeafstandsliep. Het sproetige kind verfrommelt het papiertje. Max voelt zijn bloeddruk stijgen. Leren ze dan op school tegenwoordig niet meer dat ze netjes moeten omgaan met zoiets bijzonders als papier? Het meisje geeft het papiertje door aan haar buurman.

‘Nee, dat zou Kaylee doen,’ reageert Henk direct en hij gooit de prop over de tafel naar de overkant.

‘Nee, hoor,’ roept het meisje dat tot op dat moment onzichtbaar was, een sprietmager wicht met roodachtig stekelhaar en een ziekenfondsbrilletje. ‘Ik doe het laatste hoofdstuk, dit stuk moet jij doen.’ Ze springt op en gooit het papier terug naar Henk. In de bruuske beweging stoot ze het stapeltje boeken van de rand van de tafel.

Max springt op als door een wesp gestoken. ‘Alle machtig. Dat zijn boeken!’ roept hij verontwaardigd.

Tegelijk met Max springt ook de docent op, hij gaat op zijn knieën op de grond zitten om de verspreide boeken onder de tafel vandaan te pakken. Max is zo ontdaan over de mogelijke schade aan zijn favoriete werk, Jacobsons fameuze *Introduction and Elaborations on non-linear Transformations in Euclidean Spacetime*, dat het uitzicht hem geheel ontgaat.

Met zorg heeft Max het hardcover exemplaar van Jacobson opgepakt. De samensteller had zelf het titelblad getekend, een kostbaar exemplaar dus! Max streelt de gelukkig onbeschadigde rug en staat op om het boek veilig op te bergen. Er is nog plaats in de kast als hij het dwars legt op zijn complete studie-uitgave van Feynmans *Lectures on Physics*.

In de consternatie heeft niemand gezien dat het blonde knulletje is opgestaan en naar de laseropstelling is gelopen. Hij staat nieuwsgierig achter de laptop te kijken naar de kalibratiegrafieken. Hij loopt door naar de opstelling waar de

interferentielasers staan opgesteld om hogere-orde-patronen te genereren. Er zijn uitdagend veel knopjes...

‘Nergens aankomen, Mark,’ roept de docent door de ruimte. Mark veert betrappt overeind.

Max hoort de vermaning niet. De andere leerlingen kaken door elkaar heen en zijn gehoor is de laatste tijd al niet meer optimaal.

‘Henk. Jij bent.’

De docent heeft de knoop doorgehakt. Henk pakt pruttelend het briefje en begint te lezen. Max zoekt snel zijn stoel op en doet zijn uiterste best om een geloofwaardige hoeveelheid interesse te veinzen.

‘Goed.’

Het jongetje legt het papier op tafel, vouwt het met de ruggen van zijn handen vlak en begint dan te vertellen, demonstratief niet op het papier kijkend om te laten zien dat hij dat niet nodig heeft zoals de anderen. De nerd van het gezelschap, denkt Max, hij voelt zich net zo verheven boven de anderen als Max zelf dat vroeger had met zijn klasgenoten. Het grote verschil is natuurlijk dat Max daarin gelijk had.

‘In de negentiende eeuw waren spoken en spookhuizen heel populair. Huize Vhoo Khoezz ook, er werden elke week seances georganiseerd. Dat waren avonden waar mensen met geesten konden spreken. In het boek dat we hebben gelezen stond dat de seances in dit huis beroemd waren omdat de geesten altijd antwoord gaven. Maaaarrrr...’ Henk laat de ‘r’ lekker rollen om de spanning op te voeren, ‘de man die toen in Huize Vhoo Khoezz woonde, heeft in de kelder twee mensen vermoord. Wij denken zelf dat hij eerst hun nagels heeft uitgetrokken en toen...’

‘Henk,’ sist de docent. ‘Dat stuk zouden we niet doen. Dat hebben jullie verzonnen.’

‘O, ja.’ Henk grijnst naar Iris, die terug glimlacht. Dat hebben ze toch maar mooi voor elkaar gekregen.

‘Even kijken. Ja, dan ben ik hier. Dus toen werd iedereen bang voor de macht van de geesten. Daarom durfde niemand

meer in het huis te komen. De moordenaar ging naar de gevangenis en het huis kwam leeg te staan.’

Henk buigt demonstratief naar alle kanten en gaat zitten.

‘Kaylee zal nu iets vertellen over het onderzoek in het huis.’

‘Ja, dat stuk doe ik,’ valt het wicht hem kittig in de rede.

‘Want in de twintigste eeuw is er voor het eerst echt onderzoek gedaan. Ik heb opnames teruggevonden van een groepje spokenjagers van tussen 1960 en 1970. Ze hebben toen een filmpje gemaakt en daarvan stond een video op YouTube. Ik zal het filmpje nu laten zien.’

Ze heeft op haar telefoon een video gestart en laat het schermpje aan iedereen zien. Max ziet donkere beelden van een duidelijk historische kamer, met een grote schoorsteenmantel waarop een paar kandelaars en een antiek ogende klok staan. Op de voorgrond staan een paar oude en duidelijk kapotte leren rookstoelen. De opnames zijn verbruind – opgenomen met smalfilm en vermoedelijk slordig ontwikkeld. Ondanks het bruine waas en de vele vlekken in het beeld zijn er duidelijke groene vegen te zien. Ze dwarrelen door de kamer, dansen dwars door de schoorsteenmantel en komen dan opnieuw uit de muur tevoorschijn. Het zijn de traditionele rokerige en transparante spoken uit de platste volksverhalen, bedenkt Max, met sterk vertrokken en vaag menselijke trekken. Het is natuurlijk trucage, daar trapt hij als wetenschapper niet in. Het is niet eens goed gedaan: de hele grabbelton van clichés wordt opengetrokken om geloofwaardigheid te krijgen bij de doelgroep. Het zal wel uit een ghostbustersbubbel komen en deze kinderen hebben niet de capaciteiten om bewerkte beelden te herkennen. Het is wel gênant dat die docent hen met zo’n prutverhaaltje hier laat komen.

‘Dat is het filmpje. Er is ook een geluidsopname,’ vult Kaylee aan. Ze zoekt even op het schermpje, dan klinkt er gekraak. Door het gekraak heen roept opeens een mannenstem. “Stil, ik hoor iets, ik hoor iets.” Daarna horen ze een laag gebrom, langzaam en bijna onverstaanbaar. “Zzzerp

Dhieb. Vhoo Khoezz. Vhoooooo Khoezzzzz. Vhooooooooo Khoezzzzzzzz.” Dan is het even stil, daarna herhaalt het geluid zich, precies even langzaam, precies even monotoon. Alsof de maker hetzelfde geluidsspoor verschillende keren achter elkaar gebruikt heeft.

‘Dat is dus het geluid. De site waarop ik dit heb gevonden zei: “Je kunt duidelijk horen dat de naam van de Mongoolse heer wordt uitgesproken.” Dus dat vond ik wel nuttig voor ons onderzoek.’

Kaylee stopt haar telefoon weer weg.

‘Wij hebben ontdekt dat Huize Vhoo Khoezz in 1975 is afgebroken. Daarna was het een tijdje alleen maar een stuk hobbelig land met onkruid. Toen is er een nieuw gebouw op die plek gebouwd en dat is dit gebouw waarin nu uw laboratorium zit.’

Ze kijkt Max aan alsof ze hem een cadeautje heeft aangeboden.

‘Precies op deze plek. Dus we hebben gebeld om te vragen of het hier nog steeds spookt. Maar ze zeiden dat het niet meer zo is. Dus we denken dat de geesten zijn vertrokken toen het gebouw weg was.’

Max herinnert zich een praatje van de nachtwakers. Maar overdag is er te veel licht en geluid om iets te kunnen waarnemen en ’s nachts komt er nooit iemand.

‘Dit, meneer Bitterwasser,’ neemt de docent het over, ‘was dus ons onderzoek. Best leuk, vindt u niet?’

Max knikt natuurlijk, nu moet hij Saskia’s opdracht uitvoeren.

‘Inderdaad, heel leuk. Ik wist dat allemaal niet.’

De docent kijkt triomfantelijk naar zijn leerlingen. Ze hebben deze wetenschapper toch mooi iets nieuws geleerd!

‘En dan zouden we nu wel eens iets willen horen over uw onderzoek.’

Max knikt. Hij heeft even nagedacht over hoe hij dit eenvoudig moet uitleggen. Het is een geluk bij een ongeluk dat

hij een paar weken geleden ook zo’n presentatie heeft gehouden voor het leesclubje van zijn vriend.

‘Kijk. Jullie weten dat de ruimte drie dimensies heeft: lengte en breedte en hoogte.’

Hij legt een langwerpige blokje plat op tafel en wijst de dimensies aan. Ze knikken allemaal. ‘En dat je in die ruimte dingen kunt omdraaien. Dan verander je bijvoorbeeld de lengte in de hoogte en de breedte in de lengte.’

Max zet het blokje op de zij.

‘Eerst was de breedte het grootst, maar nu is de hoogte het grootst.’

Ze snappen het.

‘Zo’n verwisseling van dimensies noem ik een transformatie.’

Dat moeten ze kunnen volgen, het is alleen maar een naam geven aan iets dat je niet snapt waardoor ineens de illusie ontstaat dat je het wel begrijpt. Het is de werkwijze van veel mensen die zich intellectuelen noemen.

‘Precies, transformatie,’ beaamt docent Bonder. Dat is er dus zo één, bedenkt Max, maar dat geeft niet. Knappe jongens hoeven niet per se slim te zijn.

‘Nu maken we het iets lastiger. Er is namelijk nóg een dimensie. Weten jullie wat ik bedoel?’

Het jongetje Henk knikt: ‘Ja, dat is tijd.’

‘Precies. Tijd. Dat is de vierde dimensie.’

Max wijst naar het blokje.

‘Dit blokje ligt stil in de drie dimensies die bij de ruimte horen. Het beweegt niet naar boven, niet naar links en niet naar rechts.’

Iedereen knikt.

‘Maar ligt het ook stil in de dimensie tijd?’

‘Ja, natuurlijk,’ antwoordt het sprieterige wicht. ‘Je ziet toch dat het stil ligt...’

‘Ah,’ zegt Max. ‘Dat lijkt alleen maar zo, omdat het precies even hard beweegt als wij. Het gaat net als wij elke seconde

een seconde verder. Als het stil stond, zou het op half drie blijven en dan konden wij het nu niet meer zien. Dan bleef het in het verleden.'

Henk denkt na, dat kan Max zien. De meisjes Kaylee en Iris ook. Het jongetje Mark... Mark zit niet op zijn plaats, ziet Max. Waar is dat jongetje gebleven? De docent is tot dezelfde conclusie gekomen. Mark zit niet op zijn plek.

'Mark, kom op je plaats zitten. Je mag niet aan de spullen hier zitten. Concentreer je. Focus je, jongen!'

De stem van Bonder is harder geworden, zijn geduld begint op te raken. Met een ruk draait Max zich om. Niemand mag aan de knoppen zitten, hij is met kalibratie bezig! Het richten van laserstralen, het stelsel van spiegels en lenzen en prisma's, het luistert allemaal ontzettend nauw! Mark verschijnt vanonder de trafotafel. Dat is gelukkig geen plek waar gevoelige apparatuur staat, denkt Max, alleen maar wat spanningsbronnen.

'Heb je nergens aangezet?' vraagt Bonder.

'Natuurlijk niet,' antwoordt het blonde knulletje verontwaardigd. 'Dat zou ik nooit doen.'

'Dan is het goed.' De docent knipoogt naar hem. 'U kunt verder, meneer Bitterwasser.'

'Goed. Naar mijn opstelling dan maar.' Hij loopt naar zijn laptop. 'Gaan jullie maar bij de muur daar staan. Kijk, op dit tafeltje leg ik nu het blokje, het staat verticaal. Zie je?'

Hij wacht niet op een antwoord.

'En dan laat ik er gemoduleerd laserlicht op vallen waarmee ik de kwantumpolarisering van het ruimtelijke deel van de euclidische ruimtetijd negentig graden draai...'

Max drukt op een paar toetsen van zijn laptop. Er volgt een korte flits en even ruikt de ruimte vaag naar rotte eieren.

'Jakkes,' roepen onmiddellijk de beide meisjes.

'En dan worden twee ruimtelijke dimensies van het blokje getransformeerd. Zie je?'

Het blokje ligt met de lange kant plat op het vlakje.

'Dat is gewoon een goocheltrucje. Dat heb ik wel eens eerder gezien,' bromt Henk. 'Op Tiktok.'

Voordat Max geïrriteerd kan reageren – hij doet niet aan goochelen! – hoort hij de stem van de docent.

'Mark. Hier blijven.'

Het blonde knulletje is weer het lab in gedwaald.

'Concentreer je. Focus! Focus!'

Verrast kijkt Max even op. 'Focus.' Het maakt iets in hem wakker, maar hij weet niet precies wat. Het heeft iets met de opstelling te maken... Hij moet eigenlijk even rustig nadenken, maar die tijd wordt hem niet gegeven.

'En meneer Bitterwasser, wat heeft dat nu met de dimensie tijd te maken?' vraagt Henk.

Ah, denkt Max, dat had hij goed ingeschat, dat jongetje kan een beetje nadenken.

'Deze transformatie was tussen lengte en hoogte. Tussen twee ruimtelijke dimensies. Maar volgens Einstein kan het dan ook tussen een ruimtelijke dimensie en tijd. Een blokje dat stilligt in de hoogte en langzaam beweegt in de tijd wordt dan een blokje dat stilligt in de tijd en beweegt in de hoogte. Dat zouden wij dus zien als een blokje dat op één moment heel hoog is, maar verder in de tijd niet aanwezig is.'

Hij is de leerlingen en de docent volledig kwijt, maar dat merkt Max niet.

'Dus heb ik hier een videocamera, die op heel hoge snelheid beeldjes maakt. Als ik in die richting op het blokje een transformatie loslaat, dan moet de video één beeldje maken met een blok dat in de hoogte is uitgerekt.'

Hij typt op zijn laptop wat commando's.

'Ik ga dat nu doen.'

Hij drukt op een rode knop. Er klinkt een luide klik, er volgt een flits, maar er gebeurt niets met het blokje.

'Maar dat lukt dus nog niet helemaal,' concludeert Henk.

Max kijkt hem boos aan, dat jochie heeft al de gewoonte van zijn docenten overgenomen om alles wat niet helemaal

goed gaat direct te benoemen. Hij wist wel dat het een irri-
tant knulletje was.

‘Mark,’ klinkt de dringende stem van de docent. ‘Blijf
daarvan af en kom hier. Focus!’

Bij de derde ‘focus’ valt eindelijk het kwartje bij Max. De
scherptediepte! Natuurlijk, hij heeft de focus te smal afge-
steld, hij moet de bundelbreedte vergroten en de scherpte-
diepte groter maken. Dat is het!

De langverwachte flits van inzicht neemt volledig bezit
van Max, hij is direct zijn bezoekers vergeten. In zijn hoofd
wervelen de formules, de alternatieven, de benodigde in-
stellingen. De oplossing is zo simpel! Dat hem dat al die tijd
ontgaan is! Dit kan hij zo regelen... Met een paar commando’s
op de laptop worden de lasers aangepast. De lenzen bijstel-
len doet het systeem vanzelf. Dat Mark net door het wisselen
van een paar stekkers in de transformatoren het vermogen
met een factor honderd heeft verhoogd, wordt door het sys-
teem niet gemeld.

Ach, het was gewoon de scherptediepte. De focus. Dat hij
daar niet eerder aan heeft gedacht! Dan ben je zo bezig met
theoretische transformaties en niet-Euclidische wiskunde
en Anti-de-Sitterruimten en dan is het gewoon een klein
stukje optica.

Nog even het targettafeltje op de goede plek zetten. Max
moet even voor de leerlingen langs. Daar is het...

Hij struikelt over een rondslingerende schooltas die
daarmee zijn ontologische functie vervult. Hij raakt zijn
evenwicht kwijt. Hij moet zich ergens aan vasthouden om
niet te vallen. Het is een kabel. Die zit uiteraard ergens aan
vast zodat de laptop naar de grond tuimelt en Max onge-
remd vooroverkukelt. Er klinkt een klik uit de opstelling, ge-
volgd door een paar luide klappen vanonder de trafotafel. De
laptop raakt met de punt de grond op het moment dat Max
voorover voor de bundeluitgang hangt. Een ongewoon felle
flits van groen gepolariseerd licht verblindt alle aanwezigen.

Direct wordt de ruimte gevuld met stank. Eerst zijn het rot-
tende eieren en al heel snel worden die verdrongen door een
alles doordringende geur van verkolend rubber.

Max valt door de straal.

‘Afschuwelijk, ik sta niet stil,’ realiseert hij zich direct.

Een woeste en ongedefinieerde beweging in x- en y- en
z-richting, dat wordt na transformatie een totaal onvoor-
spelbare uitkomst. Ook op de tijd-as. Misschien wel: juist op
de tijd-as.

Terwijl hij vooroverkantelt – voor zijn gevoel gaat dat
steeds langzamer – roept hij luid zijn ontdekking. Het inzicht
dat hem een Nobelprijs zou hebben opgeleverd als hij in de
tijdsdimensie was geweest waarin de Nobelprijs wordt uit-
gereikt.

‘Het was de scherptediepte. De focus.’

Het galmt door de ruimte.

‘Scherptediepte. Focus. Focus. Focus.’

Terwijl de ogen van de toeschouwers nog verdoofd zijn
door de groene explosie van licht horen zij de woorden van de
onderzoeker zich herhalen.

‘Scherptediepte. Focus. Focus. Focus.’

Door de in gang gezette transformatie worden de her-
haalde woorden uitgerekt, vertraagd, vervaagd. De scherpe
medeklinkers worden in dat proces verzacht, de klinkers
worden verlengd, s-klanken worden de zachtere z.

‘Zcheerptedieieiepe, Fooocuuzz, Fooocuuzz.’

De vertraging gaat door, de korte en scherpe t verdwijnt
volledig, de harde u verschuift langzaam naar een zachtere
oe. De stem weerkaatst nog een keer door de kamer, nu met
wat lager volume. ‘Zzcherppdhiep, Vhookuzz, Vhookuzz.’

Nog een keer trager en zachter.

‘Zzherp dhieb, Vhoo Koezz, Vhoo Koezz.’

Dan verdwijnen Max en zijn woorden in hun ongedefini-
eerde beweging langs de tijd-as.

De leerlingen hollen gillend het lab uit. Docent Bonder

verlaat de ruimte wat langzamer. Hij denkt na over een mogelijke interpretatie van de gang van zaken die zijn verantwoordelijkheid voor de ingrepen van Mark minimaliseert. Eigenlijk was het gewoon de schuld van de wetenschapper die riskante experimenten deed in het bijzijn van leerlingen. Onverantwoordelijk. Hij versnelt zijn tred om de kinderen in te halen. Hij moet de secretaresse informeren: de wetenschapper is ineens verdwenen, Bonder heeft geen idee waar hij is gebleven.

Of wanneer.

Frank Roger

Veel liefs van de buren

1

Jongens, dacht Pedro, wat is hier aan de hand? Het geluid van piepende veren, de extatische kreetjes van een vrouw en het gedempt gekreun van een man die zichzelf in het zweet werkte hadden hem uit zijn slaap gerukt. Grommend ging hij op zijn andere zij liggen, maar in de stilte van de nacht weerklonk het geluid te duidelijk om te negeren.

Stilte, alstublieft, dacht hij. Hé, jongens, ik probeer hier wat te slapen. Ik ben moe, ik heb me de hele dag te pletter gewerkt en ik meen dat ik nu recht heb op een goede nachtrust. Tot zijn ongenoegen gingen de buren gewoon door met hun luidruchtig liefdesspel.

Hé, wacht even, dacht hij. Plots was hij klaarwakker en ging hij overeind zitten. De buren? Hé, komaan, Pedro, word wakker, kerel, word wakker.

Hij moest aan het dromen zijn. Had hij dan de jachtige grote stad niet achter zich gelaten, walgend van de rusteloze mensenhorden, de straten verstopt met verkeer, de verstikkende uitlaatgassen, het gekmakende geluid, dag en nacht, van optrekkende en remmende en toeterende auto's, had hij dan die hele janboel niet omgeruild voor een knusse oude bungalow, ver van de bewoonde wereld, zonder buren in de onmiddellijke omgeving, zonder auto's die 's nachts de zalige stilte verstoorden? Het huisje had hem een flinke smak geld gekost (tenminste naar zijn maatstaven; naar "normale" maatstaven was het een koopje geweest, aangezien de vorige eigenaar naar eigen zeggen wegens financiële problemen

genoodzaakt was het te verkopen), en het kostte hem iedere dag meer dan een uur om naar zijn werk te rijden, maar die prijs was echt niet te hoog geweest om verlost te zijn van de opdringerige en eindeloos irriterende aanwezigheid van zijn medemensen.

Om een lang verhaal kort te maken: hij had helemaal geen burens. Er kon dan ook niemand aan de andere kant van de muur luidruchtig de liefde bedrijven of zich met enige andere activiteit inlaten. Hij was hier alleen. En toch kon hij duidelijk de piepende veren horen, de hoge kreetjes van een vrouw, en het ritmische gekreun van een man die ertegenaan ging. Ik ben aan het dromen, dacht hij. Ik verbeeld het me allemaal maar. Ik ben gek aan het worden of zo.

Hij probeerde het lawaai te negeren, vastbesloten om weer in te slapen, maar zijn inspanningen waren vruchteloos. Hij telde schaapjes, deed mentale oefeningen om zijn geest te legen en de slaap zo te verwelkomen, en vloekte zelfs luidop en riep naar het niet-bestaande koppel om ermee op te houden, of het tenminste iets stiller te doen, maar niets hielp. Uren gingen voorbij (het leken hem in ieder geval uren) voor het lawaai eindelijk wegstierf en Pedro de slaap weer kon vatten.

Hij zou het morgen lastig krijgen in de winkel waar hij werkte. Hij had het altijd lastig als hij zijn gebruikelijke acht uur slaap niet had gehad. Jammer genoeg viel daar nu weinig aan te doen.

2

Woensdagnacht sliep Pedro heerlijk; niets verstoorde de stilte van de nacht. Hij stond al op het punt de bizarre en onverklaarbare geluiden van dinsdag te vergeten, ze af te doen als een van die buitenissige voorvallen waarmee een mens nu eenmaal af en toe te maken krijgt, toen hij op donderdagavond naar bed ging en het vreselijke geluid opnieuw weerklonk, net toen hij in slaap aan het vallen was.

Dit is onmogelijk, dacht hij. Ik verbeeld het me maar. Er is

niemand aan de andere kant van de muur, er is geen bed met piepende veren, het is gewoon de wind die rond mijn huis waait en die mijn brein om een of andere reden omvormt tot het geluid van een man en een vrouw die de liefde bedrijven. Misschien is er hiervoor een volmaakt aanvaardbare psychologische verklaring, een of andere Freudiaanse interpretatie van een vrijgezellengeest die 's nachts erotische fantasieën creëert. Ongetwijfeld is er een manier om dit alles uit mijn hoofd te bannen, door het bewust te negeren, door me te concentreren op andere zaken, door een of andere mentale oefening.

Pedro probeerde het allemaal, maar zonder enig resultaat. De geluiden die vanachter de muur kwamen waren erg duidelijk en onmiskenbaar wat hij dacht dat ze waren. 'Wacht, wacht,' zei hij, en klauterde uit zijn bed. 'Laten we even enkele dingen uitproberen.' Hij klopte op de muur en riep naar het koppel aan de andere kant (in wiens bestaan hij niet eens geloofde) dat ze stil moesten zijn. Het gepiep en gekreun bleef natuurlijk onverminderd komen.

Zo raken we nergens, dacht hij. Is er dan geen enkele manier om te weten te komen of deze geluiden echt zijn, of dat ik gek aan het worden ben? 'Ach, jawel,' riep hij uit. 'Waarom heb ik daar niet eerder aan gedacht?' Hij snelde naar het volgestouwde kamertje dat hij liefdevol omschreef als zijn "bureau" om zijn oude cassettespeler te halen, plaatste die op de grond naast zijn bed, controleerde of er een cassette in zat en drukte op de record-toets. We zullen snel genoeg weten of die geluiden echt zijn of niet, dacht hij. Ik wil best geloven dat ik gek aan het worden ben, maar zeg me nu niet dat mijn cassettespeler aan waanvoorstellingen lijdt.

Hij ging weer naar bed voor een tiental minuutjes, geduldig luisterend naar de gepassioneerde soundtrack bij de activiteiten van de burens, kwam toen weer het bed uit en ging met zijn toestel naar zijn "bureau". Hij spoelde de cassette terug en drukte op de play-toets. Tot zijn opluchting waren de piep- en kreungeluiden wel degelijk opgenomen. Hij draaide

het volume wat hoger, en het geluid schalde door de kamer. Wel, dacht hij, ik weet nu tenminste dat ik niet gek aan het worden ben. De vraag is nu: vanwaar komt het geluid? En, wat nog belangrijker is, wat doen we eraan?

Hij ging terug naar zijn slaapkamer, waar hij opnieuw begroet werd door de symfonie van de geluidjes voortgebracht door het liefhebbende paar, begeleid door de piepende veren. Als de geluiden reëel waren, zoals hij zopas had geverifieerd, vanwaar kwamen ze dan? Hij klopte nogmaals op de muur, riep dat “ze” stil moesten zijn, maar zonder resultaat. Hij ging naar zijn “bureau” en probeerde er in een deken gewikkeld te slapen op zijn stoel, maar hij ontdekte dat de geluiden in de nachtelijke stilte hier even luid weerklonken als in zijn slaapkamer. Hij stopte propjes watten in zijn oren, maar dat dempte het geluid alleen maar een beetje. Hij kon nog altijd niet slapen, en toen de kou bezit van zijn lichaam begon te nemen en zijn zittende houding almaar ongemakkelijker werd, besloot hij om maar terug te keren naar zijn warme bed. Hij zou moeten leren leven met de verdomde geluiden. En proberen te slapen tegen deze zenuwtergende geluidsachtergrond.

De slaap kwam maar toen de geluiden wegstierven in de vroege ochtenduren. Het zou weer een zware dag worden in de winkel.

3

Op vrijdag- en zaterdagnacht kreeg Pedro wat respijt van het niet-bestaande koppel, maar op zondag hervatten ze hun activiteiten met de gebruikelijke geluiden en aan het gebruikelijke volume. ‘Hé,’ riep hij, ‘ik moet morgen werken, en maandagochtend is zo al erg genoeg,’ maar zijn smeekbede om stilte bleef onbeantwoord.

De volgende week verliep volgens hetzelfde patroon. Op dinsdag- en donderdagnacht bedreven de “buren” uitbundig

en luidruchtig de liefde, en toen Pedro op zondag de eerste piepgeluiden en kreetjes hoorde was de maat vol. Nu is het genoeg, dacht hij, het is tijd voor drastische maatregelen. Ik moet weten vanwaar die geluiden komen, en ik maak er hoe dan ook een eind aan. Zo kan het gewoon niet verder.

Goed, hoe pak ik de zaak dan aan? Het was moeilijk om zich te concentreren terwijl de burens er gewoon keihard tegenaan gingen, en hij gaf bijna gevolg aan de waanzinnige aandrang om zijn bijl te halen en een gat in de muur te hakken om zijn oververhitte brein ervan te overtuigen dat er zich echt niets achter de muur bevond. Als dit zo doorgaat word ik knettergek, dacht hij. Laten we even mijn opties overlopen.

Ik zou het kunnen opgeven en verhuizen. Uiteraard is dat ondenkbaar. Ik ben hier nog maar pas ingetrokken, en ik kan het me niet veroorloven alweer te verhuizen, al was het maar om de schulden die ik nog moet aflossen. En afgezien daarvan haat ik het gewoon om het op te geven en te zwichten voor de druk. Het zou ronduit laf zijn om nu de handdoek in de ring te gooien en te vertrekken, en dan zou ik dit verdomde mysterie trouwens nog altijd niet hebben opgelost. Wacht, wacht, als ik nu eens aan goeie ouwe Enzo vroeg om morgen met me te gaan lunchen? Die kerel weet gewoon alles van bizarre en occulte toestanden, en hij zal wellicht direct doorhebben waarmee we hier te maken hebben, en met wat geluk ook met een oplossing komen aandraven. ‘Gaan jullie maar lekker door, jongens,’ riep hij lichtjes opgelucht tegen de muur. ‘Misschien is dit wel jullie laatste nacht. Ik schud jullie wel op een of andere manier van me af, met of zonder Enzo’s hulp.’

Zijn bedreiging leek weinig indruk te maken bij “de burens”, want het gepiep en gekreun bleven maar komen. Pedro ging terug naar bed, al zijn hoop gevestigd op morgen. De slaap kwam pas toen het al veel te laat was, maar hij had nu tenminste een flikkering van licht gezien aan het einde van de tunnel.

‘Kijk, Enzo,’ zei Pedro tussen twee happen pizza door. ‘Vorige nacht had ik het moeilijk om te slapen, en ik zit al een poos met dat probleem. Zie je, ik hoor hoe de burens de liefde bedrijven, zo’n driemaal per week, en ze doen het niet bepaald snel of stilletjes.’

‘Zo’n driemaal per week? Dat lijkt me een mooi gemiddelde.’

‘Ja, ja, maar als ik je nu eens vertel dat ik in een kleine bungalow woon, op enkele kilometers van mijn dichtste burens? Er woont niemand in de hele omgeving, en dus zijn er geen burens die de liefde kunnen bedrijven of wat dan ook. Maar het geluid van twee mensen die een nummertje weggeven is onmiskenbaar. En ik beeld het me niet in, ik ben niet gek aan het worden. Ik heb hun, eh, prestatie op cassette opgenomen. Ik heb bewijsmateriaal in handen.’

‘Pedro, ik geloof dat je het meent.’ Enzo werkte zijn laatste hap pizza naar binnen. ‘Kijk, vertel me eens het volledige verhaal. Geef me alle details. Als ik een volledig beeld wil hebben, moet ik zelfs de kleinste feitjes kennen.’

Pedro gaf hem een volledig verslag van alles wat hij gehoord had, met de precieze dagen en uren, de details van de geluiden zelf, alles over het huis, wanneer het gebouwd was en waar het lag, wie de vorige eigenaar was, alles wat ook maar in verband kon staan met het vreemde verschijnsel. Enzo luisterde aandachtig en geduldig, ondertussen ingewikkelde patronen en kriebels tekenend op zijn servetje. Toen Pedro klaar was met zijn verhaal bleef Enzo enkele ogenblikken in gedachten verzonken, wellicht nadenkend over de inlichtingen die hij gekregen had. Toen keek hij Pedro eindelijk weer aan en zei:

‘Ik zie maar een mogelijke verklaring, Pedro. Ik veronderstel dat je wel al eens gehoord hebt van spookhuizen?’

‘Ach, komaan, man. Als ik geweten had dat je dit niet ernstig zou nemen...’

‘Nee, geloof me, ik neem dit ernstig. Je hebt spoken in alle maten en vormen, Pedro. Vergeet rustig alles wat je ooit gezien hebt in goedkope griezelfilms, ik heb het hier over de werkelijkheid. Volgens mij wordt je huis bezocht door de geesten van enkele vroegere bewoners, een koppel dat verbonden was door een allesverterende liefde die echter niet tot voltooiing kwam, een liefde die ze niet tot haar natuurlijke eindpunt wisten te voeren, zodat ze nu regelmatig naar hun oude woonplaats terugkeren in een poging om af te maken wat onvoltooid was toen ze om een of andere reden hun activiteiten moesten afbreken.’

‘Dat is een mooie beschrijving van een koppel dat zich lekker te pletter neukt. De vraag is: wat doe ik eraan? Hoe maak ik deze geesten duidelijk dat ze moeten oprotten?’

‘Er zijn manieren om geesten uit te drijven, maar je kunt natuurlijk ook gewoon wachten tot ze hun onvoltooide zaken afgehandeld hebben, maar God weet hoelang dat zal duren.’

‘Ik denk niet dat ik zolang kan wachten. Ik zou knettergek zijn nog voor ze dat ultieme orgasme bereiken waar ze zich naartoe werken. Wel, wat doe ik? Zeg het me.’

Enzo krabde in zijn haar, slikte, en wierp een blik op zijn horloge. ‘Ik vrees dat onze lunchpauze voorbij is, Pedro. We moeten gaan. Ik kan je nu niet direct antwoorden, want zo eenvoudig is het allemaal niet. Kijk, ik stel het volgende voor. Ik overdenk alles eens rustig, plus een en ander na, praat erover met enkele vrienden die goed op de hoogte zijn van deze zaken, leg hen het geval voor en mijn suggesties voor een oplossing, en dan bel ik je op.’ Toen hij de twijfel in Pedro’s blik zag, voegde hij eraan toe: ‘Vertrouw me, ik ben je vriend. Ik laat je in geen geval in de steek.’

Ze verlieten de pizzeria; Pedro was ervan overtuigd dat hij nooit iets van zijn vriend zou horen.

Enzo had hem niet in de steek gelaten – maar in bepaalde opzichten had hij dat wel gedaan. Zo’n weekje geleden was het onverwachte telefoontje gekomen.

‘Kijk, Pedro,’ had zijn vriend hem gezegd, ‘spookhuizen zijn eigenlijk plaatsen met een extreem hoge gevoeligheid, en er is een volmaakt natuurlijke verklaring voor wat jij hebt meegemaakt. In de literatuur die ik raadpleegde vond ik enkele gevallen die vergelijkbaar zijn met jouw belevenissen. De vroegere bewoners van jouw bungalow moeten hun liefde beleden hebben met zo’n passie en intensiteit dat het huis volledig doordrenkt raakte van deze erotische aura. De “geesten” die het huis bezoeken manifesteren zich als een reeks echo’s van deze vroegere activiteit, die door je huis weergalmen, en door jou verkeerd geïnterpreteerd worden als geluiden die vanachter de muur komen.’

‘Dat klinkt allemaal best aardig, Enzo, maar hoe raak ik deze verdomde geesten of echo’s of wat het ook zijn weer kwijt?’

‘Je enige kans is te trachten de aura waarin je huis gedrenkt is te neutraliseren. Dat zou de geesten moeten uitdrijven. De literatuur biedt op dit vlak een waaier van mogelijkheden...’

Pedro had alles uitgeprobeerd dat Enzo had gesuggereerd. Het verbranden van zwavel had niets opgeleverd, behalve een misselijkmakende stank die dagenlang in zijn kamer had rondgehangen. Het rondsprengen van wijdwater had tot minder narigheden geleid, maar het was net zo goed vergeefs geweest. Een satanische ceremonie met een pentagram en kaarsen was bijna op een catastrofe uitgedraaid, toen een van de brandende kaarsen was omgevallen en weggerold, en zijn rituele slachting van een zwarte zwerfkat had hem opgescheept met een bloederige, vieze troep die hij pas na een paar uur weer had weten weg te werken. Ondertussen was het “spookkoppel” bij de burens rustig doorgegaan met hun luidruchtige activiteiten.

Hij had een suggestie van een vriend van Enzo van de hand gewezen om thuis een wilde homofuif te houden die ‘ongetwijfeld die heterospoken op de vlucht zou jagen’, omdat het geklonken had als een goedkoop excuus om die kerel en zijn vriendjes een lekker stoeipartijtje te bezorgen, waaraan Pedro wellicht zou uitgenodigd worden deel te nemen om ‘het succes van de uitdrijving te verzekeren’.

Uitgeput door zijn niet aflatende inspanningen en zijn gebrek aan slaap, nam Pedro, die nu echt wanhopig werd, weer contact op met zijn vriend Enzo.

‘Luister Enzo,’ zei Pedro toen hij zijn vriend ontmoette op de parkeerplaats van het shopping-centrum. ‘Ik moet er iets op vinden. Zo kan het gewoon niet verder. Ik word knettergek van die twee seksbeluste geesten.’

‘Wel, als je ze niet weg krijgt, kun je altijd nog verhuizen...’

‘Geen sprake van!’ zei Pedro, met een stem die gevaarlijk de hoogte inging. ‘Ten eerste, ik kan het me niet veroorloven, en ten tweede, ik weiger om het op te geven. Ik ga hier niet weg, snap je dat? Zij moeten weg, hoe dan ook.’

‘Ik bedenk wel iets,’ zei Enzo. ‘Ik beloof het. Je mag op me rekenen.’

Ditmaal had Enzo hem niet in de steek gelaten. Hij had hem het adres gegeven van een spiritist die hij kende, ‘een echte professional, een kerel die weet wat hij doet, hij is niet goedkoop, maar hij biedt je waar voor je geld.’ Pedro had eerst nog het argument opgeworpen dat dit gewoon te duur zou zijn voor zijn budget, maar Enzo had aangedrongen en er zelfs mee ingestemd een deel van de rekening te betalen omdat zijn eigen suggesties niets hadden uitgehaald, wat bij Pedro dan toch de doorslag gaf om op het voorstel van zijn vriend in te gaan. Enzo was inderdaad een echte vriend.

Hij maakte een afspraak met de spiritist, een man genaamd Tariq Della Senta, en gaf hem een rijkelijk gedetailleerd

overzicht van alles wat er in de afgelopen weken gebeurd was. De man luisterde aandachtig, maakte talrijke notities terwijl Pedro praatte, af en toe knikkend en goedkeurende geluidjes voortbrengend. Toen Pedro klaar was met zijn verhaal leunde de man achterover in zijn zetel en leek enkele minuten in gedachten verzonken. Toen Pedro begon te vrezen dat de man in slaap was gevallen, richtte hij het hoofd weer op, wierp hem een doordringende blik toe en zei:

‘Een deel van wat ze je gezegd hebben is correct. Je huis is inderdaad een ultragevoelige plaats, bezocht door geesten die terugkomen om te voltooiën wat onafgewerkt bleef. Maar terwijl er een juiste diagnose werd gesteld, is de verkeerde geneeswijze toegepast, als je me de medische vergelijking vergeeft. Ik vrees dat je je tijd verspild hebt met die zwavel en al die troep. En wat jammer toch van die arme kat...’ Vertwijfeld schudde hij het hoofd.

‘Geesten jaag je niet zomaar het huis uit met wat flauwekul uit de handleiding van een amateur-spiritist,’ ging hij voort, naar voren leunend zodat zijn hoofd zowat Pedro’s hele gezichtsveld vulde. ‘Maar wat je wel kunt doen, is de aura waarin jouw huis is gedrenkt neutraliseren, deze geesten zagezegd het stilzwijgen opleggen, wat het probleem zou moeten oplossen. En weet je van welke aura jouw huis doortrokken is? En waarmee dit kan geneutraliseerd worden?’

Pedro schudde het hoofd. ‘Vertel het me maar.’

‘Eros,’ zei Della Senta dramatisch. ‘En thanatos.’

‘En wat betekent dat nu precies?’ vroeg Pedro.

‘Liefde en dood, de twee uiteinden van het spectrum van het leven, de twee polen die elkaar opheffen. Ik ben ervan overtuigd dat de manifestaties die je hebt waargenomen zullen verdwijnen als je een aura van de dood oproept in je huis.’

‘Je maakt maar een grapje,’ wierp Pedro tegen. ‘Moet ik nu misschien een of andere kerel afmaken thuis? Ben je je verstand kwijt of zo?’

‘Je moet de zaak niet zo letterlijk nemen,’ zei Della Senta, nerveuze gebaartjes makend met zijn handen alsof hij de

boze geesten die Pedro’s verontwaardiging had opgeroepen probeerde af te weren. ‘De aura van de dood kan opgeroepen worden zonder iemand daadwerkelijk te doden.’

‘Ongetwijfeld heb je iets in gedachten. Het zou me zelfs niet eens verwonderen als je ook al een prijs in gedachten had.’

‘Daar hebben we het zo meteen wel over. Kijk, ik stel het volgende voor. Ik werk regelmatig samen met een groep mensen die allerlei effecten en trucages verzorgen voor toneelverenigingen, circussen, kleine onafhankelijke filmmaatschappijen en dergelijke. Ik weet zeker dat ze een moord kunnen ensceneren die op een echte lijkt, een nepmoord met alle typische trekjes van een echte, met zo’n nauwkeurigheid uitgevoerd, met zoveel aandacht voor de kleinste details...’ Zijn stem stierf weg terwijl hij zocht naar de juiste woorden.

‘... dat zelfs geesten het verschil niet zullen zien?’ maakte Pedro de zin af.

‘Precies,’ zei Della Senta. ‘Zo zou je het inderdaad kunnen stellen. Er zal een aura van de dood opgeroepen worden dat het gewenste effect zou moeten sorteren. Het is de enige haalbare oplossing die ik je kan aanbieden. Maar je mag me vertrouwen.’ Della Senta verlaagde zijn stem met veel gevoel voor dramatiek. ‘Ik heb ervaring in deze zaken. Ik verzeker je dat dit je beste kans op succes is.’

Pedro wendde zijn ogen af van Della Senta’s doordringende blik, en dacht enkele tellen na. ‘Hoeveel gaat die thanatos-klus me kosten?’ vroeg hij met een benepen stemmetje. Della Senta gaf zijn prijs op, en Pedro slikte. De dood was niet goedkoop. Dit geintje zou pijn doen, zelfs met Enzo’s deelname in de kosten. Maar de enige andere opties waren om te leren leven met de zenuwtergende geluiden (ondenkbaar!) of om te verhuizen (nog flink wat duurder dan een nep-man-met-de-zeis in huis halen).

‘Vooruit dan maar,’ mompelde Pedro. ‘Ik doe het. Maar met zo’n prijskaartje verwacht ik dood van absolute topkwaliteit.’

Ze schudden elkaar de hand, en Della Senta besloot met: 'De details bespreken we later wel. Maak je geen zorgen. Je zult tevreden zijn.'

Daar twijfel ik niet aan, dacht Pedro. Als je in dood handelt, krijg je wellicht niet zoveel klachten van ontevreden klanten.

7

Pedro besloot om maar eens vroeg onder de wol te kruipen. Hij was moe en kon een goede nachtrust best gebruiken. En hij was zeker dat de zalige stilte niet zou verbroken worden. Sedert die moord hier was geënsceeneerd had hij alleen maar rustige en ongestoorde nachten gekend. Die trucage- en effectenjongens waren gruwelijk duur geweest, maar hij had tenminste waar voor zijn centen gekregen.

Hij glipte tussen de lakens, knipte het licht uit en sloot de ogen. De stilte was volmaakt. God, wat was hij blij dat hij de drukke stad achter zich gelaten had. Deze bungalow was het geld dat hij ervoor had neergeteld dubbel en dik waard (om van de afbetalingen die nog zouden volgen maar te zwijgen). Hij zonk langzaam weg in de eerste fasen van de slaap toen een oorverdovend gekrijs de stilte uiteenreet. Meteen was hij klaarwakker. Het geluid was vanachter de muur gekomen, alsof er zonet bij de burens iemand op een gruwelijke manier was vermoord.

Bij de burens? Wacht even, er waren geen burens, weet je nog wel? Het was gewoon dit uiterst gevoelige huis dat gedrenkt was in... Hé, dacht Pedro, ik denk dat ik weet wat hier gebeurt. Die effectenjongens moeten hier een wel erg overtuigende moord geënsceeneerd hebben. Ze hadden inderdaad een aura van de dood opgeroepen, hadden er zelfs zijn hele huis van doordrenkt.

Hij kroop terug in bed, plots overdekt met koud zweet. Enkele ogenblikken later weerklonk een tweede bloedstollende kreet. Natuurlijk, dacht Pedro. De aura van thanatos.

Ik neem aan dat de geesten van koers veranderd zijn. Ik had het kunnen weten. Nu begreep hij tenminste waarom de vorige eigenaar zo dringend dit huisje wilde verkopen. Geen wonder dat het binnen zijn prijsklasse gevallen was, zelfs met zijn budgetje.

Hij zuchtte, sloot de ogen, en wachtte op de derde gekwelde schreeuw die beslist zou volgen. De derde in een reeks die wel eens erg lang zou kunnen zijn.

De laatste dans in Théâtre d'Obscure

Natuurlijk was ik niet nerveus. Mijn zenuwen waren al jaren geleden tot as gereduceerd op de slagvelden van Vlaanderen. Nee, ik voelde een zekere... spanning terwijl ik wachtte tot de donkere deur openging, uitnodiging in mijn hand. Het Théâtre d'Obscure was heel, heel exclusief. Geruchten en mysteries omringden de club. Fluisterverhalen suggereerden dat er vreemde dingen aan de hand waren. Natuurlijk was het allemaal opgeklopte onzin om klanten te lokken, maar het was heel vakkundig gedaan en dat waardeerde ik.

Sinds ik van Théâtre d'Obscure had gehoord, wilde ik het bezoeken. Ik beschouw mezelf als een kenner van de Londense entertainmentscène. Er zijn maar weinig clubs, theaters, muziekzalen en cabarets in Londen die ik niet minstens één keer heb bezocht. Het Théâtre d'Obscure was tot nu toe altijd ongrijpbaar geweest. Alleen op uitnodiging, en als je de portier een paar munten gaf. Zonder die twee strandde je onverbiddelijk bij de deur, had ik vernomen.

Toch was het meer dan alleen het vooruitzicht om eindelijk weer een eersteklas meidenshow te bezoeken die mijn verwachting voedde. De gedrukte uitnodiging die ik in de zak van mijn overjas had gevonden – wie had hem daar ingestopt? – beloofde “De Spectaculaire Verenwaaierdans van de gerenommeerde artiest Ruby Moon. Slechts één nacht!”

Verenwaaierdans? Ruby Moon, Emerald Moon? Nee! Ja... Was het allemaal enorm toeval? Zelfs de foto van het meisje, een ondeugend gezicht, vlammend haar, lange benen en twee enorme verenwaaiers, riep zoete herinneringen op. Zou het kunnen? Nee, belachelijk, dat was onmogelijk, maar

ik was op zijn zachtst gezegd geïntrigeerd.

De deur ging open, ik liet mijn uitnodiging zien aan de massieve portier en drukte enkele munten in zijn hand. Hij liet me binnen met een respectvolle buiging, hoewel zijn glimmend zwarte gezicht even opgelicht werd door een brede grijns.

Ik zal u niet vervelen met een beschrijving van Théâtre d'Obscure. Al die plekken zijn in wezen hetzelfde: een garderobe, een zaal met een podium, tafeltjes, kirrende meisjes, dikke tapijten, koper en fluweel, lampen en spiegels, de geur van sigaretten, de lage stemmen van de “gasten” en het hoge, dartelende gelach van de gastvrouwen. Ik had van dit soort plek mijn thuis gemaakt. Noem het triest als je moet, maar ik vind de nepwarmte in die etablissementen veel aantrekkelijker dan de hypocrisie en ellende van de o zo beleefde samenleving.

Ik bestelde een drankje en onderging de openingsact (een zwaar opgemaakte, verlopen travestietenzangeres) en de domme act (een grove dwerg). De acrobaten (twee mannetjesputters) waren niet slecht, ze krulden hun nepsnorren en riepen hun ‘alley-oops’ voordat ze op elkaars schouders balanceerden of op hun handen liepen. De huiskomediant had eigenlijk best wel aardig materiaal over the Right Honourable Lloyd-George die onderscheidingen verkocht zoals kaartjes voor de dierentuin. Toch was dat niet de reden dat ik daar was. Oh, je kunt doen alsof je naar zulke plekken gaat voor de liedjes, de grappen, de jongleurs en wat al niet, maar we weten allemaal waarom mannen echt komen: om het naakte vlees van een mooi meisje te zien. Wij zijn slagers, lonken naar het lam van de avond en we betalen voor het voorrecht. Lieg niet, doe niet alsof. Het is wat het is, we zijn wat we zijn. Ik verkies eerlijkheid boven hypocrisie.

Door de jaren heen heb ik meer dan duizend meisjes gezien. Zingende meisjes, dansende meisjes, actrices, acrobaten. Eenvoudig, exotisch, buitenlands. Ik heb van ze gehouden in al hun maten en vormen: klein, lang, blondines,

brunettes, roodharigen en gitzwarte schoonheden die Allan Quatermain zelf gefascineerd zouden hebben... Ik kon ze eindeloos hun routines zien doen, hun liedjes horen zingen of hun bevallige lijnen waarderen. Verleidelijk, mooi, sensueel. Mannen droomden van die meisjes. Ik ook. Hun gezichten, hun lichamen, hun stemmen voedden zoveel fantasieën. *Vive la femme!* Ze zijn als kaarsen in de nacht, die de duisternis weghouden. Tenminste voor even.

Eindelijk werd mijn geduld beloond. De komediant vertrok, *entrez* de ceremoniemeester.

‘Heren en dames,’ kondigde de man met de hoge hoed aan. ‘Voor één nacht is dit zeldzame juweel uit de hemel neerge-daald om exclusief voor u op te treden in Théâtre d’Obscure! Zonder meer omhaal geef ik u Ruby Moon en haar veren-waaierdans!’

Terwijl het applaus weerklonk, doofden alle lichten, behalve één podiumschijnwerper, scherp en wit als een straal maanlicht. Hij ving twee enorme verenwaaiers die een knielende danseres volledig verborgen. De waaiers waren samengevouwen en het leek allemaal op een ei dat op het punt stond uit te komen.

Stil nu, gedurende twee, drie, misschien vier tellen.

De muziek begon, een enkele trombone, meer niet.

De twee waaiers trilden een beetje terwijl pasgeboren vlinders hun vleugels droogden in de zachtste zomerbries.

Zachte brush sticks en een trompet sloten zich bij de trombone aan.

Ze stond op, de veren opengevouwen, net genoeg om haar gezicht te laten zien.

Ik bevroor. Ze was... Haar gezicht, haar haar, duizend-en-een lieve details herinnerde ik me opeens. De danseres op het podium was Emerald Moon, mijn lieve mooie kleine Emerald. Maar dat kon ze niet zijn. Emerald was dood.

De dans... De waaierdans is een dans van verleiding, het is een dans van de zintuigen.

Voel je niet bedrogen, maar om de dans te beschrijven heb

ik de welsprekendheid van een dichter nodig of een criticus, en ik ben maar een gewoontedier.

De waaiers weven en draaien, lokken en verleiden. Blote benen, blote armen. Blote heupen? Blote borsten? Misschien droeg ze in onze verhitte gedachten geen vleeskleurige bodystocking, maar was ze naakt achter de veren. De snelle glimp die ons werd geboden, was te kort om zeker te zijn.

Ik kende die dans, ik kende elke stap, elke draai, elke subtiele beweging. Ik had haar tientallen keren zien optreden. De eerste keer dat ik die dans zag, was in de herfst van ‘18. Het ziekenhuis had me ontslagen en ik was alleen en eenzaam in de hoofdstad. Geen vrienden, geen familie, verbitterd en met wat geld over. In een humeurige en zelfmedelijdende verdooving ging ik een theater binnen met ‘Emerald Moons Veren-waaierdans’ op de affiche, en daar was ze: tenger, sensueel, opwindend. Ze betoverde me. Emerald redde me van de eindeloze Duisternis die me verteerde. Zwarte dromen knaagden aan mijn gezond verstand, putten mijn levenskracht uit. Shellshock noemden ze het. Wat het ook was, de dokters konden me niet genezen. Emerald deed het. Haar dans, haar energie trok me terug uit de Duisternis.

In de donkere zaal van Théâtre d’Obscure zat ik en keek naar een onmogelijke dans van een meisje.

De tijd verstreek, maar ik merkte het niet. Zij en ik waren de enige wezens die bestonden, de enige twee vonken in de eeuwige leegte van het universum. Duizenden gedachten stroomden door mijn hoofd, duizenden gevoelens brulden. Ik wilde opspringen, schreeuwen, huilen, vluchten, vloeken. Maar ik zat gewoon in mijn stoel en keek naar haar.

De dans eindigde, de muziek stopte, de schijnwerper ging uit.

Applaus brak de betovering, maar tegen die tijd was het podium donker en leeg. Het meisje was weg.

De ceremoniemeester deed zijn entree en glimlachte. ‘De liefstallige juffrouw Ruby Moon! Laten we het nog een keer horen!’

Nog meer applaus, maar het podium bleef leeg. Geen toe-
gift.

Nee! Ik moet... Het kan niet... Zij! Ik gebaarde wild naar een
van de obers.

‘Meneer? Wilt u nog een drankje, meneer?’

‘Emer... Miss Moon. Ik zou graag willen weten of juffrouw
Moon zin heeft om met mij een glas champagne te drinken.’

De pondbiljetten verdwenen snel van tafel. ‘Ik zal zien
wat ik kan doen, meneer.’

De champagne arriveerde eerder dan het meisje, maar
niet veel eerder.

Ze was... Ze... Ze liet me een paar seconden sprakeloos ach-
ter. De manier waarop ze liep, haar bewegingen, haar uiterlijk.
Ze moest Emerald Moon zijn, mijn lieve danseres naar wie ik
zoveel avonden had gekeken. Maar ik hield mezelf weer voor:
Emerald Moon was dood. En daar was ze, een zilveren *flap-
per dress* die losjes om haar lichaam hing, haar vlamme-
de, opgestoken haar gevangen onder een parelmoeren haarnetje.
Alleen haar ogen verschilden. Emerald had groene ogen, de
ogen van dit meisje... Ik denk dat heel lichtbruin ze het beste
zouden omschrijven. In het schemerige licht van de hal leken
ze bijna rood, als robijnen. *Emerald Moon, Ruby Moon*. Waren
hun artiestennamen afgeleid van de kleur van hun ogen?
Wie was dit meisje?

Ondanks de behaaglijke warmte van de zaal voelde ik een
rilling. Ze was als een verloren droom. Een deel van het verle-
den waarvan ik dacht dat het voor altijd voorbij was.

‘Emerald,’ kraste ik.

Ze ging zitten en glimlachte zoals Emerald altijd glim-
lachte. ‘Goedenavond schat, ik ben vereerd met je uitnodi-
ging. Ik hou echt van champagne.’

‘De eer is geheel aan mij,’ hoorde ik mezelf antwoorden.
Déjà vu. Na wekenlang naar Emerald te hebben gekeken
en nooit een optreden te hebben gemist, vond ik eindelijk
de moed om haar aan mijn tafel uit te nodigen. Ze hield van

champagne, vertelde Emerald me. Ik was vereerd, antwoord-
de ik.

‘Ben je hier voor het eerst? Ik denk niet dat ik je eerder
heb gezien.’ Haar vraag bracht me terug naar het hier en nu.
Het meisje klonk als Emerald, maar haar stem was iets die-
per. Ze was niet Emerald.

‘Je lijkt erg op iemand die ik kende. Ze danste ook met
waaiers van veren. Haar naam was Emerald Moon,’ stamel-
de ik de overhaaste bekentenis.

Ze keek me aan met haar rode ogen. Ze was nog steeds een
en al glimlach en lieflijkheid, maar ik voelde enige behoed-
zaamheid. ‘Echt? Emerald Moon was mijn zus.’

‘Jullie zijn zussen? Tweelingen?’

Ruby Moon schudde haar hoofd. ‘Gewoon zussen. We
zijn jaren geleden het contact verloren.’

Zusters. Opluchting en hoop stroomden door mijn hart.
Zou het kunnen? Was het mogelijk? Emerald Moon had een
zus en ze zat aan mijn tafel. Wat was de kans? ‘Emerald was
heel speciaal voor mij. Ik was bij haar toen ze stierf.’

Het meisje keek me aan, zei even niets en zei toen: ‘Was je
haar vriend? Haar gentleman-vriend?’

Ik knikte. Niet in staat om te spreken. Ik rilde weer. *Haar
zus*. Diep vanbinnen voelde ik iets bewegen. Emerald was
heel bijzonder geweest, ze had me gered. Ik had pas beseft wat
ze echt voor mij betekende toen ze weg was. Pas toen begreep
ik dat ik haar nodig had. Zij was de enige die mijn terugke-
rende nachtmerries kon bedwingen. Ik zocht en zocht naar
dezelfde combinatie van vreugde en lieflijkheid. Meisje na
meisje, maar het waren slechts tijdelijke afleidingen. Geen
van hen kon de Duisternis op afstand houden. Geen van hen
was Emerald.

En nu...

Nu zat haar zus aan mijn tafel. Exact hetzelfde lichaam,
misschien dezelfde geest? Ik zou weer heel kunnen zijn! Dat
zou ik kunnen zijn, als ik deze kans niet verspilde. Het was

angstaanjagend om te denken dat ik zou falen. *Ik mag niet falen.* Ik keek haar wanhopig aan en probeerde iets te bedenken waardoor ze haar interesse niet zou verliezen.

Smeulende kolen, heet en diep, dat waren Ruby's ogen, zo anders dan de zachte, onschuldige ogen van haar zus. 'Ik zou je graag beter willen leren kennen,' zei ze en ze pakte mijn hand. Haar aanraking en haar woorden waren elektrische schokken! Kracht stroomde door me heen; het ene moment was ik een hulpeloos konijn, gevangen tussen hoop en vrees, het volgende moment was ik een brullende leeuw, trots en zeker. Ik glimlachte, het kwam vanzelf. 'Dat zou ik heel graag willen, lieve Ruby. Wil je ergens met me heen?' Ik wist dat ze ja zou zeggen.

Het meisje keek me aan met haar lichtbruine, bijna ro-bijnrode ogen. 'Boven zijn er kamers.' Ze wachtte niet op antwoord. Ze stond op, keek over haar schouder. 'Kom met mij mee.'

Hoe kon ik weigeren? Ik wilde haar niet kwijt. Ik volgde.

Elke club en meidenshow heeft privékamers. Het was geen groot geheim. Iedereen wist het, zelfs de politie. Zolang ze betaald werden, kon het ze niet schelen. De kamer waar ze me heen bracht, was inderdaad erg privé. Geen ramen, een bank, een bijzettafeltje, wat tweederangs naaktschilderijen aan de muren, dat was het. Niks anders. De basisdingen die een heer nodig heeft voor een *tête-à-tête* met een jongedame.

Ik voelde de hete golf van lust toen ik haar volgde naar die kamer. Ik kende het lichaam onder die jurk, en toch kende ik het niet. Het zou vertrouwd zijn en tegelijkertijd allemaal nieuw en opwindend. Zou ze hetzelfde zijn als Emerald?

Nee! Niet als Emerald. Geduld, geduld! Deze keer... Ik zou kijken en aanraken, meer niet. Ik moest me inhouden. Dit meisje was speciaal, dit meisje was mijn verlossing. Ik moest voorzichtig voortgaan. Ik kon het me niet veroorloven haar te verliezen.

De Duisternis in mij gromde. Ze wilde andere dingen. Ze wilde alles nú.

Geduldig en voorzichtig zijn was mijn plan, niet het hare. Ze zette me neer op de bank en kroop op mijn schoot, haar armen om mijn nek, haar gezicht een ademtocht verwijderd van het mijne.

Ik probeerde te praten, een grapje te maken, probeerde haar tegen te houden, maar toen ik in die rode ogen keek, kon ik gewoon geen geluid uitbrengen.

Ze lachte. Haar roze tong likte snel langs haar rode lippen. Ze zei: 'Ik weet wat je wilt,' en ze kustte me op de mond.

Lippen, tongen, haar smaak. Mijn hart raasde, vuur in mijn hoofd, tussen mijn benen. Het was zo verkeerd. Het was zo wat ik niet wilde. Nee, ik wilde het, maar het mocht niet. Mijn vingers begroeven zich in de bank. *Ze... Ik kan niet... Dit meisje kan me redden als ik de kracht heb!*

Lucht! Eindelijk lucht. Ik snakte naar adem, keek haar aan en smeekte: *stop alsjeblieft. Stop voordat...*

Ze spinde als een katje, begon mijn keel te bedekken met hete kusjes, haar lichaam wreef tegen het mijne.

Nee! Nee! Ik vocht tegen mezelf. Als ik zou toegeven, zou ik verloren zijn, zij zou verloren zijn. Ik zou nooit rust vinden. Naar beneden kijkend ving ik een glimp op van haar borsten. Delicaat, lieflijk. De Duisternis huilde, wilde de jurk vastgrijpen, trekken, van haar lijf scheuren en... *Nee, alsjeblieft! Niet dit meisje!* Emerald Moon had de Duisternis in toom gehouden met haar dans. Haar zus zou hetzelfde kunnen doen. Zolang de Duisternis haar geen geweld aandeed.

Ik vocht. Ik vocht. Dat deed ik echt.

Ze beet me. Precies in mijn nek. Scherpe pijn, tanden in vlees. Ze beet me, en ik verloor mijzelf.

De Duisternis, altijd aanwezig, altijd sterk, altijd dichtbij, nam het over. Het was haar eigen schuld. Ik probeerde de Duisternis te stoppen.

Scheur haar kleren van haar lichaam, gooi haar op de bank, laat haar gillen, laat haar kronkelen. Domineer haar. De Duisternis wilde, éiste, dat ik haar vastgreep en het leven uit haar perste. *Handen om haar keel. Gedempte geluiden, worstelen, angstige ogen,*

de climax en dan... rust. Heerlijke rust. Gebroken ogen, gebroken lichaam, gebroken schoonheid. De Duisternis zou tevreden zijn.

Ik wilde dat allemaal, de Duisternis wilde het, maar ik kon het niet.

Het was voor mij onmogelijk om te bewegen. Mijn armen, mijn benen, mijn hele lichaam. Roerloos, alsof ik gevangen zat in stalen banden.

Er waren echter geen banden, geen barrières. Het enige wat ik voelde was het warme, lenige lichaam van Ruby Moon op mijn schoot.

Ik vocht, ik wilde schreeuwen, ik dwong mijn lichaam te bewegen. *Wat is dit? De teef, wat heeft ze me aangedaan?*

Ze keek me aan. Knikte, alsof ze mijn gedachten kon lezen.

Vernietig haar! Sla haar tot bloedende pulp! Vermoord haar! huilde de Duisternis.

Ik kon alleen maar kijken, niet praten. Ik was hulpeloos.

Doden! Doden! Doden!

Haar delicate handjes streelden mijn wangen.

‘Ik heb geen zus,’ fluisterde ze, zonder ooit haar ogen van me af te wenden. ‘Je weet wie ik ben.’

Door het waas van lust en woede beseftte ik langzaam wat zij bedoelde. Geen zus? Ik keek haar aan en wist wie ze was. *Emerald Moon*. Ze was dood, maar ze was daar, zittend op mijn schoot. Emerald Moon was voor mij teruggekomen. Het was onmogelijk, maar het kon me niet schelen. Opnieuw gooide ik alles wat ik had tegen de vreemde kracht die me tegenhield. Al mijn kracht, al mijn woede, de eindeloze kracht van de Duisternis in mij.

Het was allemaal tevergeefs.

Ik. Kon. Niet. Bewegen.

‘Je hebt me vermoord,’ vervolgde ze. ‘Weken en weken zat je in het publiek naar me te kijken. En uiteindelijk heb je me mee uit gevraagd.’

Het was waar. Ik had haar wekenlang bekeken, elke show bezocht. Ze kalmeerde mijn geest, hield de Duisternis weg.

Tot die ene fatale... nee, glorieuze nacht, toen ik haar vroeg om naast me te zitten en champagne te drinken. De Duisternis was getemd, dacht ik. Ik had vrede, ik wilde het vieren. We werden dronken, ik nam haar mee naar een van die goedkope hotelkamers. En in bed, haar warme lichaam tegen het mijne, kwam de Duisternis terug. Uitgehongerd, boos, niet te stoppen.

Ik heb haar verkracht. Ik heb haar vermoord. Mijn hand sloot zich om haar keel en ik kneep en kneep tot ze dood was. Het was waar. Het voelde zo goed.

Toen...

Nu.

Ik kon niet knikken, ik kon niet praten, maar ze had geen antwoord nodig. Ze wist wat er was gebeurd, wat ik haar had aangedaan.

‘Ik was je eerste, maar ik was niet de enige. Anderen volgden. Je hebt ze een voor een vermoord.’

Het was allemaal waar. Ik heb er zoveel gedood, mannen tijdens de oorlog, sletten na de oorlog. Emerald Moon was mijn eerste, na haar werd het makkelijk. Ze vroegen erom. Plagen, verleiden, hun benen en billen en tieten laten zien. Ze glimlachten en giechelden en waren zo dom. Wisten ze niet dat de wereld vol duisternis en geweld was? Ik lokte ze met goedkope cadeautjes en snoepjes, met makkelijke complimenten en bloemen. De hoeren zaten op mijn schoot of lagen in mijn bed. Ze kleedden zich uit en lieten me hun lichamen zien. Ik nam ze, liet de Duisternis ze nemen. Sommigen schreeuwden, sommigen vochten, sommigen smeekten, sommigen huilden, allen stierven. De Duisternis in mij verslond ze. Ze kregen wat ze verdienden.

De handen bij mijn keel waren geen verrassing.

Ze kan het niet. Haar handen zijn te klein, ze is niet sterk genoeg.

Haar vingers leken te groeien en sterker te worden.

Ik deed nog een laatste poging om los te komen.

Triviaal.

Handen om mijn keel. Knijpen en knijpen.

Toch bleef ik vechten. In gedachten heb ik haar duizend keer vervloekt.

Totaal zinloos.

Adem, zoete adem! Alsjeblieft! Alsjeblieft alsjeblieft alsjeblieft alsjeblieft. Ik zal het nooit meer doen. Ik zal veranderen. Ik zal...

Geen genade. De smerige teef.

Ik voelde me licht in het hoofd. Die rode ogen, ik wist dat ik dood zou gaan.

Mijn hoofd duizelde.

Warmte.

Rood.

Mijn longen brandden, maar geen verlossing.

Ik. Ik verdien dit niet! Ik... ik...

Duisternis.

...

Het wezen dat ooit Emerald Moon was, deed een stap terug uit het lichaam. Haar moordenaar was dood, het recht was geschied.

‘Dank je,’ fluisterde het meisje. Stilte was het enige antwoord. Met één, twee hartslagen vervaagde de geest van Emerald Moon.

En ik?

Ja, ik.

Ja, ik ben er nog. Een gefluister, een schaduw, nu ook een geest. Verdoemenis. Ik ben gebonden aan deze smerige plek. Ik kan zien, horen, voelen, maar ik kan nooit aanraken. Hel. Al die geneugten, treiteren en plagen, altijd buiten bereik. Al die domme meiden die erom vragen. *Neem ze, gebruik ze, geef ze aan mij*, eist de Duisternis.

Ik wil toegeven, maar ik kan niet. Het is de hel.

Denk aan mij, beste bezoeker van Théâtre d’Obscure. Ik kijk samen met jou naar de show. Ik zie het vlees, de lammen, de verleiding en de beloften.

En ik haat er elke seconde van.

Bruno Lowagie

Seance

Het was zomer 1993. Dat er geen bereik was in het Andalusische gebergte, een *first world problem* van de toerist in de eenentwintigste eeuw, maakte ons niet uit. Smartphones hadden we toen nog niet. We wisten amper welke dag van de week het was. Dat was ook niet nodig; de start van het volgende academiejaar – ons laatste als het even meezat – lag nog twee maanden in het verschiet.

In die tijd was alles nog koek en ei tussen Daan en Elke. Erik was nog met Barbara – Babs voor de vrienden. Niemand had er toen geld op durven in te zetten dat mijn relatie met Ingeborg de duurzaamste zou blijken te zijn, behalve wie in geesten geloofde.

Die laatste dag van juli zaten we met z’n zessen aan het kampvuur. Het was bijna middernacht en Daan had tot ergernis van Elke en Babs zijn Ouija-bord bovengehaald. Het had wat overredingskracht gevergd, maar uiteindelijk werd afgesproken dat de meisjes de vragen mochten stellen, terwijl de jongens met hun rechterwijsvinger het houten pijltje over het bord zouden bewegen.

‘Geest, ben je daar?’ vroeg Ingeborg met lage stem.

Zij zag de humor in van ons experiment.

‘Doe niet flauw,’ zeurde Elke. ‘Het is zo al eng genoeg.’

Het bord leek tot leven te komen in het licht van de vlammen dat over de cijfers en letters flakkerde, maar het plankje onder onze vingers bewoog voor geen millimeter.

‘Geest, ben je daar?’ vroeg Ingeborg opnieuw, nu met meer aandrang.

Het pijltje schoot een paar centimeter vooruit.

‘Sorry,’ zei Erik. ‘Dat was ik; ik voelde een kleine kramp in mijn vinger.’

Hij liet het plankje even los, maakte wat pianobewegingen met zijn vingers en ging toen weer in positie zitten. Tot zijn verbazing schoof het plankje nog geen tel later langzaam maar zeker in de richting van het woord “Yes”.

‘Dat ben ik niet,’ zei Erik verontschuldigend.

‘Ik ook niet,’ zeiden Daan en ik bijna in koor.

‘Hou ermee op,’ riep Elke. ‘Dit is niet grappig meer.’

Ingeborg negeerde alle commentaar en speelde haar rol van geestenbezweerster perfect: ‘Geest, wij verwelkomen u aan ons kampvuur. Bent u een goede geest, zeg dan “Yes”; bent u een kwade geest, zeg dan “No”’.

Het pijltje gleed een paar centimeter terug in de richting van zijn beginpositie, maar bewoog al gauw terug naar “Yes”.

‘Zie je wel,’ stelde Babs zichzelf en Elke gerust. ‘Het is een goede geest; we hebben niets te vrezen. Mag ik een eerste vraag stellen?’

Nog voor een sterveling kon antwoorden, herhaalde het pijltje de vorige beweging: “Yes”!

Babs stelde de vraag die ze altijd al had willen, maar nooit had durven stellen: ‘Wie van ons zal het eerste trouwen?’

Het antwoord van de geest bleef niet uit. Het houtje bewoog van de “E” naar de “R” naar de “I” en de “K”.

Babs zat te glunderen. Zij zou de eerste zijn!

Maar na de “E” en de “N” volgde geen “B”.

De geest spelde “T”, “I”, “N” en “E”.

‘Tine? Wie is Tine?’ brieste Barbara.

Daan en ik wisten dat Erik niet enkel door de warmte van het kampvuur vuurrood kleurde.

‘Dwaze malloten!’ voer Erik tegen ons uit.

‘Maak je geen zorgen, Babs,’ praatte hij zichzelf goed bij Barbara, ‘Daan en Bruno willen ons gewoon een poets bakken. Tine is een meisje dat ik ooit een lift naar huis gaf. Ze heeft me achteraf een cadeautje gestuurd om me te bedan-

ken, maar meer moet je daar niet achter zoeken.’

Voor Babs kon vragen wat voor cadeautje haar lief voor haar had verzwegen, sprong Ingeborg Erik te hulp: ‘Het is een spel, Babs. Geesten bestaan niet. Het zijn de jongens die de antwoorden sturen.’

Ik wierp een smerige blik in de richting van Daan. Ik was niet de ruziestoker die een flauwe grap probeerde te scoren ten koste van Erik en Babs. Daan keek smerig terug.

‘Kom,’ zei Ingeborg. ‘Laat ons vlug nog een vraag stellen en zien wat de jongens daarop te zeggen hebben. Welk koppel zal het langst bij elkaar blijven?’

Bijna onmiddellijk schoot het pijltje in de richting van de letter “B” en ik betrapte mezelf erop dat ik nieuwsgierig was of de volgende letter een “A” dan wel een “R” zou zijn. Ik hoopte op BARBARA EN ERIK, maar tot grote verrassing van iedereen, mezelf inclusie, werd het BRUNO EN INGEBORG.

Zelfs Elke kon een glimlach niet onderdrukken. Wij waren het prilste van de drie koppels en onze relatie had een stormachtig begin gekend.

‘Ik zou wel eens willen weten wie denkt dat die twee bij elkaar passen,’ zei Daan.

‘Oké, dat is maar een woord,’ zei Ingeborg. ‘Geest, wij danken u voor uw antwoorden. Wil u zo goed zijn ons te zeggen wie u bent?’

Langzaam maar zeker spelde de geest zijn naam: KONING BOUDEWIJN. Na de laatste “N” bewoog het pijltje naar het woord “Goodbye”, waarmee de geest aangaf dat de seance voorbij was.

‘Zie je wel dat het allemaal bullshit is,’ zei Erik. ‘Koning Boudewijn is helemaal niet dood.’

Elke was ook over haar schrik heen en zei: ‘Het zijn gewoon de jongens die ons willen plagen.’

‘En plagen is liefde vragen,’ zei Ingeborg.

Erik had iets goed te maken die avond. We hoorden hoe Babs de nacht van haar leven beleefde. Het was een wonder dat hun tent de volgende ochtend nog overeind stond.

Toen we twee dagen later in het nabijgelegen dorp boodschappen deden, stond Babs plots als aan de grond genageld voor een krantenwinkeltje. Haar gezicht zag lijkbleek. Sprakeloos wees ze naar een stalletje met kranten.

Op die bewuste maandag 2 augustus 1993 kopte elke krant dat “*el rey Balduino de Bélgica*” op zaterdag 31 juli om halftien ’s avonds was overleden in zijn villa te Motril.

Ruben De Baerdemaeker

Haiku

Dieren van de nacht
geesten van de deemstering
sluipen rond het huis.

Sp(r)ookjes

‘Kaspar, BooWoo, komen!’

Geen reactie.

‘Kaspar, BooWoo, komen nu! Het is bedtijd!’

‘Maar mam, ik ben nog niet moe,’ jammert Kaspar.

‘Ik ook niet,’ volgt BooWoo.

‘Dat is vervelend, maar het is al vijf uur geweest en dat betekent dat het bedtijd is. Punt. Einde discussie. Hop, naar boven, tandenpoetsen en plassen.’

Mopperend zweven Kaspar en BooWoo naar boven.

Als beide spookjes klaar zijn, komen ze naast moeder boven het bed zweven. Moeder heeft het spookjesboek van de gebroeders Grimm al uit de kast gepakt. Elke avond leest ze daar een verhaaltje uit voor. Vandaag is het ‘Julius de Jurist’.

‘Lang, lang geleden, rond 2024, in een grote stad, hier ver vandaan, woonde een jonge man. Zijn naam was Julius. Julius kwam uit een welvarend gezin. Zijn vader was advocaat, evenals zijn grootvader en overgrootvader. Deze laatste had een advocatenkantoor opgericht, dat in het hele land bekend was vanwege de vele grote zaken die het altijd op een indrukwekkende manier won. Het advocatenkantoor was een familiebedrijf dat van vader op zoon werd overgedragen. De vader van Julius was inmiddels de baas van het bedrijf. De moeder van Julius werkte er ook. Omdat Julius geen broers of zussen had, was het duidelijk dat Julius het bedrijf zou overnemen van zijn vader wanneer die er afstand van zou doen. Dat betekende dat Julius rechten moest gaan studeren. Laat dit nou net een studie zijn waar Julius totaal geen zin in had. Hij hield niet van droge feitenkennis. Hij was geïnteres-

seerd in de natuur en al het moois dat die bracht. Hij wilde bioloog worden. Julius zag zichzelf als de nieuwe Steef Gewin en Frank Zeevonk. Beide waren bekende dierkundigen.

Helaas voor Julius werd zijn wens niet door zijn ouders gehonoreerd. Hij zou rechten studeren om toe te werken naar de overname van het familiebedrijf. Julius accepteerde schoorvoetend zijn lot. Hij ging op kamers bij een hospita. Hij wist een 12m² kamer te bemachtigen voor een bedrag van €600 per maand. Wat had hij daarmee een mazzel! De meeste kamers waren óf kleiner óf duurder en soms zelfs kleiner én duurder. In zijn kamer bouwde hij een terrarium waarin hij allerlei exotische dieren hield, zoals wandelende bladeren, kevers en miljoenpoten. Zijn grote trots was zijn coloradopad Quasimodo.’

Kaspar onderbreekt zijn moeder. ‘Quasimodo? Wat is dat nou weer voor een naam? Je noemt een kikker toch geen Quasimodo? Die noem je Kermit of Plons.’

‘Of Prins!’ roept BooWoo enthousiast.

‘Prins?’ Kaspar trekt een wenkbrauw op.

‘Ja, van Kikkerprins!’ grapt BooWoo.

‘Leuke namen, spookjes, maar Quasimodo was geen kikker, hij was een pad, een coloradopad. En als ik naar het plaatje kijk, dan snap ik wel waarom hij Quasimodo heet. Hier, kijk zelf maar.’

Kaspar en BooWoo buigen zich over het boek en bekijken aandachtig het plaatje.

‘Ooh ja, ik snap het ook. Ja, dat is een typisch gevalletje van een Quasimodo! Zeg mam, waarom hebben jullie BooWoo eigenlijk BooWoo genoemd en niet Quasimodo?! Au!’

BooWoo stompt Kaspar hard door zijn schouder. ‘Niet leuk!’

‘Spookjes, ophouden! Geen ruziemaken! Kom, laat me verder lezen. Waar was ik? Aah, hier. Zijn grote trots was zijn coloradopad Quasimodo. Quasimodo had hij van zijn vriend Trip gekregen. Deze vriend had hem verteld dat de pad magische krachten bezat. Julius geloofde er niets van. Hoe kan een

pad nou weer magische krachten bezitten? We leven niet in een sprookje, dacht hij. De dagen van Julius waren een en al routine: opstaan, ontbijten, digitale lessen, studeren, lunchen, studeren, soms sporten, maar vooral studeren, eten en slapen. Veel tijd voor joligheid was er niet. Dit omdat het Julius veel moeite kostte om door de droge korst heen te komen.'

'Droge korst?' Kaspar kijkt zijn moeder vragend aan.

'Zei ik "droge korst"? Sorry, dan las ik het verkeerd. Er staat "droge kost".'

'Dacht ik al.' Kaspar kijkt zijn moeder hoogmoedig aan.

'Wijsneus. Ach, het is toch bijna hetzelfde. Tomato, tomato, potato, potato. Goed, ik ga verder. De dagen waren lang en...'

'Boehoehoe! Saai!' BooWoo doet net alsof hij moet gapen en gniffelt.

'Ja, klopt, de dagen waren lang en saai. Dat staat hier.'

'Oh, ik wilde een grapje maken.'

'En toch staat het hier. Maar vind je het gek? Ik niet. We hebben het tenslotte over een studie rechten. Nou, ik ga weer lezen, oké?'

'Doe maar!'

'De dagen waren lang en saai. Julius vroeg zich af of dit nou het leven was.'

'Is dit alles? Boehoehoe!' zingt Kaspar.

'Is dit alles? Boehoehoe!' BooWoo pakt de tweede stem.

Moeder moet erom lachen en gaat verder met haar verhaal. 'Op een middag kwam zijn vriend Trip na lange tijd weer eens bij hem op bezoek. Hij was onder de indruk van de collectie exotische dieren die Julius in de loop van de tijd had verzameld. Het waren er veel meer dan de laatste keer dat hij er was. En ach kijk, daar was Quasimodo, op een prominente plek in het terrarium. Julius vertelde dat hij en Quasimodo een bijzondere band leken te hebben, alleen dat het er niet toe leidde dat Quasimodo zijn magische krachten toonde. Julius bleef er sceptisch over. Trip vroeg Julius wat hij allemaal met Quasimodo had gedaan om de magische krachten op te roe-

pen. Julius vertelde dat hij hem wel eens had meegenomen naar een bakker, een slager, dat hij hem wel eens had meegenomen op een fietstocht, een boottocht, en dat hij overwoog een parachutesprong te maken, maar dat hij dat zelf niet durfde, waardoor uitstel afstel werd. Trip moest hard lachen. Hij vertelde dat coloradopadden gifklieren bezaten die de stof 5-MeO-DMT uitscheiden. En dat wanneer je deze stof tot je nam, door bijvoorbeeld te likken aan de pad, je ervaringen zou hebben die andere mensen niet hebben. En vanaf die dag werd het leven van Julius...'

'Minder saai!' roepen beide spookjes in koor.

'Juist, het leven van Julius werd vanaf die dag minder saai.'

'Joe boehoehoe! Ik zie het al helemaal voor me: van een dood paard naar een eenhoorn,' grinnikt Kaspar.

Moeder vervolgt: 'Julius had de meest bijzondere ervaringen en hij wilde niet dat deze voorbijgingen, dus hij bleef aan de pad likken. Wat Trip er niet bij had verteld, was dat het likken aan de pad niet zonder gevaar was. Het gif uit de pad diende eerst ontdaan te worden van de stof bufotenine, want deze stof zou kunnen leiden tot de dood.'

'Boehoehoe, spannend!'

'Op een dag kreeg de moeder van Julius hem niet te pakken, ondanks haar vele pogingen tot telefonisch contact.'

'Haha, echt weer zo'n detail uit een spookjesboek anno 2024, dat telefonisch contact. Ze had hem toch gewoon kunnen telepatheren?'

'Nee BooWoo, mensen kunnen niet telepatheren, niet toen en niet nu, daar zijn ze niet capabel genoeg voor, het zijn maar mensen...'

'Sukkels!'

'Hé, let op je woorden, jong spook!' zegt moeder met een strenge stem.

'Sorry, mam.'

'Enfin, mag ik weer even? Het verhaal is bijna klaar.'

BooWoo knikt.

‘De moeder van Julius sprong in haar donkergroene Jachtluipaard met achterwielaandrijving en maande de chauffeur aan om haar naar het huis van Julius te brengen. Daar trof ze hem op de grond aan. Ze liet de ambulance bellen en Julius werd met gillende spoed naar het ziekenhuis gebracht. Hij had geluk. Hij overleefde. Na een belerend gesprek van zijn ouders mocht hij weer terug op kamers bij zijn hospita. Het terrarium mocht hij houden, alleen van Quasimodo moest hij afscheid nemen. Julius vervolgde zijn studie rechten, waar hij nog twaalf jaar over deed, en ging in de leer bij het advocatenkantoor van zijn vader. En hij leefde nog lang en ongelukkig. Einde.’ Moeder slaat het boek dicht. ‘Zo, dat was het. Wat vonden jullie ervan?’

‘Tja, een beetje zoals alle andere verhaaltjes uit dat spookjesboek...’

‘Precies dat.’

‘Wat is de moraal van het verhaal?’ Moeder kijkt beide spookjes aan.

‘Weet ik niet.’ Kaspar trekt zijn schouders op.

‘Misschien dat je niet aan gifkikkers moet likken?’ antwoordt BooWoo.

‘Het was een pad. Je moet wel opletten!’ sneert Kaspar.

‘Zal ik het jullie vertellen?’ Moeder laat een stilte vallen.

‘Jaaa!’ Kaspar en BooWoo kijken vol spanning naar hun moeder.

‘De moraal van het verhaal is dat je geen advocaat moet worden. Zo, en nu lekker slapen; dromen over wat je later wil worden.’

‘Ik wil later op de kermis werken!’

‘Boehoehoe, ja, dat lijkt me ook leuk, en anders in een pretpark.’

‘Dat klinkt als twee prima plannen, ga daar maar fijn over dromen. Teruste!’ Moeder geeft Kaspar en BooWoo een zoen door hun wang.

‘Teruste mam!’ En ze zweven in een diepe slaap.

Finn Audenaert

Feel bad

1 Linda

‘Pittoreske torens, een ridderzaal, comfortabele slaapkamers en een fotogenieke binnenplaats. En dan die brede ophaalbrug over een met gele plomp gevulde gracht. Hoorden jullie net als ik de poelkikkers een welgemeende begroeting kwaken? Meiden, ik voel het, deze plek zorgt voor de creatieve energie waarnaar we snakken. Welkom op de zevende editie van *Feelgood Bloemenweelde*, ditmaal in Slot ten Doorn in Roverswede. Na het geslaagde weekend op de woonboot in Vlasdaal pennen jullie ook dit jaar beslist elk een prachtverhaal neer. Ik ben blij om jullie na al die tijd opnieuw in levenden lijve te zien. Hiermee verklaar ik ons schrijfweekend voor geopend.’

Linda staat in het midden van de ridderzaal. Ze pepert er de exclusiviteit van de locatie stevig in. Met een weids gebaar gebiedt de rijzige blondine de inderhaast ingehuurde livreiknecht achter in de zaal om de gordijnen te openen. De binnenplaats toont zich in al haar glorie. Raam na raam biedt uitzicht op de met klimop behangen muren, de bemoste tegels van het pad, de lage buxushagen en de sierfontein bewaakt door vier Griekse godenbeelden. Om het effect te vergroten dooft de knecht op aangeven van Linda de lichten in de ridderzaal. Het was een geluk dat de wat onverzorgde jongeman zich spontaan als livreiknecht kwam aanbieden toen ze met haar neef Giorgio de vrachtwagen uitlaadde, denkt Linda. Neeffief beweerde dat hij geen zin meer had in het schrijfweekend na een lange werkweek in het familierestaurant

en de turbulente rit naar Roverswede. Terwijl Linda zich de naam van de jongeman probeert te herinneren, ziet ze hoe de meiden naar de ramen stappen en de binnenplaats bekijken. Het witte marmer van de fontein blinkt wat feller in de voorzichtige lentezon nu het halfdonker is in de zaal. Linda gaat dichterbij de meiden staan. Ze zingt meer dan ze spreekt.

‘Hera, Artemis, Athena en Aphrodite zijn ook van de partij! Mogen zij jullie inspireren tot vertellingen vol harmonie, spanning, wijsheid en passie.’

Het was een heksentoer om de beelden van schijnmarmer tijdig op hun bestemming te krijgen. Giorgio’s oude vrachtwagen, al jaren niet meer gekeurd, begaf het op slechts een tiental kilometer van hun bestemming, een ingeslapen dorp in de buurt van Assen. Linda pleegde een geanimeerd telefoontje met de Wegenwacht. Daarna kwam het tot een fikse ruzie met Giorgio op de voorbank.

‘Ach zwijg, Linda, dat krijg ik als ik jou help met de beelden uit het restaurant!’

Giorgio en improviseren, dat ging moeilijk samen. Maar dat was gisteren. Linda’s zorgen verdwijnen als sneeuw voor de zon als ze de bewonderende blikken van haar troep ziet. Als een trotse akela bekijkt ze haar “welpen”. Esther, Karin, Merel, Ans en Jen knikken elkaar goedkeurend toe. Een kleurrijke bende dertigers. De hubby’s en de kids, voor zover die er zijn, verdwijnen een paar daagjes naar de achtergrond. Het enthousiasme van de meiden over het onderkomen is voelbaar.

Linda is in haar nopjes. Ze hoort zacht geruis. De gordijnen aan de overzijde van de ridderzaal gaan open. Ze wenkt de meiden, draait zich om en ziet hoe de livreiknecht zich van raam naar raam haast. Ze wijst naar de kleine plassen van het strak onderhouden park dat Slot ten Doorn omzoomt. ‘Kijk meiden, wat een contrast met de overwoekerde binnenplaats. Beide plekken hebben hun eigen charme.’ Merel slaakt een kreetje van bewondering. Esther schiet in de lach. Heesters en bloemperken wisselen elkaar in regelmatige volgorde

af. Beuken belemmeren het zicht op de volgeparkeerde laan langs het slot.

De meiden beginnen druk met Linda te praten.

‘Een wonderbaarlijke plek! Je hebt het weer gepresteerd. Hoe slaag je er toch in om ons elk jaar te verrassen?’ vraagt Ans.

Linda straalt. ‘Oh, een beetje research. Niets bijzonders.’

Merel zegt: ‘Het voelt goed om samen te komen in dit slot na zoveel workshops en redactierondes via videoverbinding.’

Esther glimlacht naar Karin: ‘Wij hebben geen ogenblik getwijfeld om van Geleen naar hier te rijden. De reistijd maakt ons niets uit! We konden onderweg lekker bijpraten over de buurt.’

Zelfs Jen lacht voorzichtig, ziet Linda, en de organisator krijgt een gezonde bloos op de wangen. Het is waar, weet ze. Elke nieuwe editie is groter opgezet dan de vorige. Daarvoor geven haar Bloemenmeiden graag ieder jaar wat meer geld uit. Drie overnachtingen in een laatromantisch slot dat de sfeer van de middeleeuwen combineert met moderne luxe – daar kan je toch geen nee tegen zeggen.

‘Wat een pracht van een slot,’ zegt Ans enthousiast. Haar halflange bruine haren volgen het ritme van haar geknik. Linda knipoogt naar haar. Ze verbaast zich er niet over dat haar vriendin het slot naar waarde schat. De benjamin van het gezelschap studeerde ooit architectuur, een opleiding die ze helaas niet afrondde. ‘Wisten jullie dat de mooiste middeleeuwse kastelen pas in de negentiende eeuw gebouwd werden?’ vraagt Ans. Linda heeft het haar al wel een keertje eerder horen zeggen.

‘Zeker,’ antwoordt de slanke Merel zacht, terwijl ze de praalmuur in de ridderzaal in zich opneemt. Volgens Linda kijkt Merel uit naar de fotowedstrijd morgen. Soms verdenkt Linda deze Bloemenmeid ervan liever foto’s te maken dan verhalen te schrijven, zozeer gaat Merel in de wedstrijd op. Na een geheime stemming belandt het meest tot de verbeelding sprekende kiekje van een plek in of rond het slot op

de cover van hun in eigen beheer uit te geven verhalenbundel. Linda hoort Esther en Karin iets fluisteren over het eten. Geen verrassing voor haar, deze meiden hebben op hun beurt vooral zin in de aan huis geleverde viergangenmenu's. Er is keuze in overvloed, want Assen is dichtbij: veggie, vegan, Aziatisch, vederlicht Italiaans of ouderwets Bourgondisch; voor elk wat wils.

Linda kent haar vriendinnen door en door. Elkaars plotideeën analyseren, helpen om nevenpersonages van een achtergrond te voorzien, samen onverwachte wendingen bekostoven. Dat is allemaal fijn. Maar dat doen ze al maandelijks online. Nee, naast een inspirerende setting is de sleutel tot een geslaagd schrijfweekend vooral een goedgevulde maag. Linda is er rotsvast van overtuigd.

Ten slotte zoekt Linda oogcontact met Jen, met haar negenendertig lentes de oudste Bloemenmeid, die zich stevast op de achtergrond houdt. Jen kijkt sip. Zij heeft dit jaar slechts één vurige wens, heeft ze Linda toevertrouwd. De arme meid kampt al maanden met een writer's block. Ze legde haar vriendinnen tijdens de voorbije sessies enkel stokoude, onafgewerkte verhalen voor. Op haar Instagrampagina, die Linda dagelijks bezoekt, beperkt Jen zich tegenwoordig tot *inspirational quotes* van anderen, vergezeld van bloemrijke plaatjes zo bont dat haar volgers haast de zomer ruiken. Linda volgt Jens hunkerende blik naar een perkje nachtschade vlak bij het raam waar het park zich voor haar uitstrekt.

Naar goede gewoonte luidt Linda het klokje. Nu gaat het weekend echt van start. 'Tijd om jullie knusse schrijversnest te bouwen!' De meiden stappen van de ramen weg en gaan elk een andere kant uit. Linda hoort hoe ze door het slot lopen. Hier nemen ze een kandelaar of boek mee, daar halen ze een wandtapijt of schilderij van de muur. Dit is meteen de eigenlijke reden waarom Linda telkens op zoek moet naar een andere locatie voor het schrijfweekend; vaak worden voorwerpen op de verkeerde plek of *helemaal niet* teruggezet. 'Inspiratie vraagt nu eenmaal offers' is niet voor niets Linda's

slagzin. Aangetekende brieven van boze eigenaren raken niet verder dan een postbus die ze huurt op een bedrijventerrein in Leeuwarden, ver weg van haar woonplek in het Vliet.

2 Merel

Zodra de meiden tevreden zijn over hun werkplek slaan ze aan het schrijven. Merel, tot haar onvermijdelijke literaire doorbraak voorlopig aan de slag bij de Dienst Wegverkeer, zit kaarsrecht aan een ronde tafel in de huisbibliotheek. Haar zwarte lokken raken net het tafelblad. Voor de stoffige boekenruggen om zich heen heeft ze nauwelijks aandacht. Enkel de muze neemt ze waar! Erato manifesteert zich aan haar als een sierlijke jongedame met helblond haar, even rank als Merel zelf. De muze zweeft onder de lichter. Ze draagt een hemelsblauwe jurk waarover ragfijne gouden kettingen hangen. Ziet Merel een zweempje groen in Erato's oogopslag? Dat heeft ze nog niet eerder opgemerkt. Hoe vreemd, de muze heeft toch blauwe ogen? Erato speelt lier, zoals steeds als ze aan Merel verschijnt, maar minder zacht dan anders. De muziek klinkt bijna schrill.

Deze Bloemenmeid kreeg op de treinrit van Delft naar Roverswede al welkom bezoek van haar muze: een geniale inval voor haar verhaal, pardoes tussen de forenzen! Haar hoofdpersoon Fleur, een spring-in-'t-veld die Merel eerder opvoerde, zal op de beroemde *Glacier Express* blozende blikken uitwisselen met Bruno, de conducteur die ze geheel toevallig bij haar aankomst in Romandië ontmoette.

Erato is het met haar eens, meent Merel. Terwijl met wijnranken overdekte dalen en besneeuwde bergtoppen aan hen voorbijtrekken, verliezen Fleur en Bruno zich in elkaars armen. Weg met de sores van Fleurs aanstaande scheiding! En die van Merel! Ze bant de ambitieuze Barry vastberaden uit haar gedachten. Laat hem thuis maar televisiekijken. Begeesterd knikt ze naar de heerlijk lange openingszin die zichzelf heeft geschreven. Ze wrijft voor goed geluk over het zilveren

hangertje van de muze om haar nek. Ze moet vanavond maar eens op verkenning uit voor de fotowedstrijd, bedenkt ze. Er moet toch iets in of rond het slot te vinden zijn dat met trainen of bergtoppen te maken heeft. Ze glimlacht even en schrijft dan gezwind verder. Dit weekend in Slot ten Doorn belooft een *grand cru*-editie te worden!

3 Ans

Ans, hoewel meer *down to earth* dan Merel, zoekt inspiratie in de hoogste kamer van het slot. Het was een hele tocht naar boven; ze is moe. Deze Bloemenmeid volgt al drie dagen een hip dieet, de Groene Zuivering, en leeft op water, druiven, kiwi's en bladgroenten. Het is geen pretje. Het uitzicht valt helaas ook tegen. Waar Ans hoopte op architecturale hoogstandjes in de omgeving of toch minstens op idyllische vergezichten, rijzen nog geen vijfhonderd meter voorbij het slot appartementenblokken op, en dat aan de rand van een dorp. Ans kijkt geringschattend naar buiten. De woontorens zijn ongetwijfeld sociale woningbouw. De vensternis van haar torenkamer laat geen ruimer zicht toe. Als ze zich omdraait en naar de berg leenobjecten op haar bed kijkt, beseft ze dat ze geen puf heeft om een andere kamer uit te zoeken. De beste plekjes zijn nu toch bezet.

Wie weet biedt het wandtapijt dat ze beneden meegriste wel redding. Nauwgezet speurt ze het af op romantische afbeeldingen. Ans ziet enkel ridders op paarden die elkaar een kopje kleiner maken. Iets trekt haar aandacht. Daar, in het midden van het slagveld – ligt er een lichaam gewikkeld in een groene lijkwade, met een grote plas eromheen? Ze knipt met de ogen. Ze moet het zich verbeeld hebben, ze ziet alleen nog strijders. Ze zoekt verder naar inspiratie voor haar verhaal. Hm, iets met paarden misschien, of eerder pony's? Ja, daar kan Ans mee aan de slag! Ze stelt zich een verveelde boekhouder voor die zich als dierenarts voordoet op de manege en Inke, de dromerige dochter van de eigenaar, het hoofd

op hol brengt. De namen van Ans' hoofdpersonen beginnen onveranderlijk met de letter i. Ilana, Idris, Ianthe... Het is zo'n beetje haar handelsmerk en valt terug te leiden tot haar bewondering voor de Griekse actrice Irene Papas. Met haar mysterieuze blik en sluike, zwarte haar is Irene een vrouw naar Ans' hart. En dan zijn er de schitterende films waarin de actrice meespeelde. Ans heeft ze vaak bekeken. Haar favoriet is *The Guns of Navarone*, maar er is ook het onvergetelijke *Zorba the Greek*. En Z is een lekker intense politieke thriller. Het zijn stuk voor stuk klassiekers. Ans heeft iets met Griekenland. Maar na een roman en twee korte verhalen op rij die zich daar afspelen gooit ze het eens over een andere boeg.

Pony's dus. Een vertelling in de rijke traditie van de heideroman. Een overdosis romantiek, het verhaal moet natuurlijk passen in de bundel van *Bloemenweelde* die op stapel staat. Ze denkt aan een paardrijschool aan de rand van de Sallandse heuvelrug, dicht bij huis. Dat is een geschikte locatie en het bespaart vervelend onderzoekwerk. De intrige voor haar manegedrama is snel bedacht. Inke en haar cijferaar Ian kunnen geen ongestoorde romance beleven, dat spreekt vanzelf. Strooit de cynische paardentrainer Ivo roet in het eten? Hij heeft al tijden een oogje op Inke. Resoluut klappt Ans haar laptop open. Het verontrustende beeld van de groene lijkwade doemt nog even voor haar geestesoog op, maar al snel weerkaatst het geluid van driftig getik tegen de muren van het torenkamertje. Linda moet wel gelijk hebben. Deze plek ademt inspiratie, lelijke woonblokken of niet.

4 Karin en Esther

Karin en Esther zijn hier niet enkel voor de glorie van de literatuur. Voor de vorm heeft Esther de bijkeuken ingepalmd. Op het tafelblad heeft ze ostentatief haar nieuwe tablet neergezet en haar chaotische notities uitgespreid. Op een van de stoelen staat haar dure handtas van Charlotte Tilbury. Vertrouwen en succes uitstralen, dat vindt Esther belangrijk.

Of: dat denken tenminste haar vriendinnen, maar op dit moment is ze bij Karin in het koetshuis. Het lentezonnetje schijnt intussen al wat moediger. Een gulle straal valt door het dakraam op de vliering en streelt de lichamen van de twee Bloemenmeiden.

Nu ze aan hun echtgenoten ontsnapt zijn, hebben ze vrij spel. Tot het avondmaal herontdekken de minnaressen lustig elkaars lichaam. Hun goed opgewarmde lijven voelen tegelijk vertrouwd en verrukkelijk onbekend aan. Karin woelt met beide handen gretig door Esthers krullen. Dan plant ze zacht een kus op het voorhoofd van haar geliefde. Esther wordt gek van Karins staalblauwe irissen en haar witte huid waarop geen sproet of vlek te zien is. Esthers handen bewegen gestaag naar het zuiden. De dames schrikken als druppels luid op het nachtkastje vallen en de kaft van hun manuscripten groen kleuren.

‘Zit er een lek in het dak van het koetshuis?’ vraagt Karin. ‘He, wat een vreemde kleur.’ Ze geeft gauw de al uitgeschreven verhalen aan Esther.

‘Moet mijn titel korter, vind je?’ vraagt Esther, terwijl ze de kaften droogt met de hoek van de kussensloop. ‘Ik hou gewoon erg van lang. *Het geluk meert aan in Cinque Terre. Hoe Mia haar tweede adem vindt.* Mooi toch?’

Karin lacht haar bemoedigend toe. ‘Variatie moet er zijn. Ik vind je titel prachtig. Ik hou het gewoon bij *Brandend zand.*’ Ze houdt eerder van kort en mikt op een broeierige kruising van thriller en feelgood. Ze kijkt naar het plafond. Er is geen lek.

5 Jen

Jen zit in het kleinste kamertje. Eindelijk is ze bevrijd van de livreaknecht wiens blik haar overal volgt. In alle kamers die ze bezoekt, op jacht naar een plek die haar verbeelding toch enigszins prikkelt, duikt de enge kerel op. Afwezig laat ze de rol toiletpapier rondjes maken in de houder. Op haar

kníeën ligt een Engelstalige pocketuitgave met negentiende-eeuwse spookverhalen. Troostliteratuur. Jen houdt wel van een griezelverhaal op tijd en stond, maar feelgood is nu eenmaal het enige genre dat goed verkoopt. Ze kent niemand die spookverhalen schrijft. In haar feelgoodverhalen kan ze lekker wegdromen over de man die in haar leven ontbreekt. Ze kan zich moeilijk voorstellen een spook op dezelfde manier te missen!

Ze blaast en telt de groene stukjes in het vensterglas. Hoe heeft Linda dit toch geregeld? Een slot waar zelfs boven het toilet glas in lood hangt. Ze denkt terug aan de hectische ochtend. Ze vertrok te laat uit ‘s-Hertogenbosch omdat ze zich wat onzeker voelde over het meidenweekend. Haastig grabbelde ze spullen bij elkaar, een half uur voor haar vertrek. Ze wil er niet aan denken wat ze allemaal thuis vergeten is.

Nu staart ze hier al een poos naar de vergeelde bladzijden, speurend naar een paragraaf die haar aanspreekt. ‘*Woe is me!*’, leest ze. Inderdaad. Jen bekruipt het gevoel dat ze haar vakantiegeld dit jaar beter aan een reis had kunnen opmaken. Cuba! Argentinië! Of eerder Duitsland, als ze denkt aan de stand van haar bankrekening. Misschien moet ze vannacht maar eens op strooptocht door Slot ten Doorn. Als ze haar grote stapel puzzelboekjes hier achterlaat, is er plek zat in haar koffer voor zilverwerk. Geen nieuw verhaal, geen kosten, vindt Jen.

De Zweedse puzzels zijn haar enige trouwe reisgenoten. Ze blijven nooit in de flat achter, zo belangrijk zijn ze voor Jens creatieproces. Ze slaat blindelings boekje na boekje open en omcirkelt zonder echt te kijken met potlood zwarte hokjes. Daar komen dan combinaties uit als “rekel – godspraak – nagalm – zeepsteen”. De resultaten zijn op zijn minst onvoorspelbaar. Haar vertelling over een “vorstentelg” die in verre “gouwen” een “ofiet” zocht voor een “freule” was nochtans een klapper. De publieksprijs op het *Summer Vibes*-gala van de Stichting Feelgood!

‘Een smakelijke mix van feelgood en fantasy: vernieuwend

en uniek. Jen Devrieze, niet langer de eeuwige belofte.'

Een traan rolt van haar wang als ze zich herinnert hoe ze in café Het Karrewiel, pal op de grens met Vlaanderen, haar internationale trofee, een vergulde zonsondergang, onder het oog van wel meer dan vijftig concullega's kreeg. Het is intussen zes jaar geleden. Haar normale *modus operandi* laat haar al een hele tijd in de steek. Jen veegt de traan van haar wang en ademt diep in. Genoeg is genoeg. Wat zit ze hier te treuren in een ruimte zo groot als een bezemkast? Haar besluit staat vast: de puzzelboekjes blijven onaangeroerd. Net als de pocket die ze van haar knieën laat glijden. Het wordt roven in plaats van schrijven!

Opgelucht nu de beslissing gevallen is, spoelt ze het toilet door en besluit op de binnenplaats op krachten te komen. Met opgeheven hoofd wandelt ze de ridderzaal door. Ze gunt de livreknecht geen blik waardig. Met een zwaai opent ze de buitendeur, die onaangenaam kraakt. Ze nestelt zich op de rand van de sierfontein, lekker in de zon. Ze draait met de hand frisse cirkels in het water en voelt zich herboren. Uitdagend kijkt ze Artemis in de holle ogen. Haar *partner in crime* vannacht? Artemis' ogen lichten groen op. Jen schrikt en wendt haar blik af.

6 Linda

Scherven bij het avondmaal! Linda weet even niet meer waar ze het heeft. Een gewicht drukt op haar schouders. 's Middags voelde ze zich nochtans boordevol energie. Dat kopje thee om vier uur is haar slecht bevallen. Ze proeft de bittere smaak nog op haar tong.

Ans vertrouwde haar net toe dat ze zo blij was met de vlotte ontwikkeling van haar heideromance dat ze wilde speechen, maar toen tikte ze te hard de flute aan.

Een kringetje vormt zich voor Ans' pumps. Linda ziet hoe de champagne langzaam verdwijnt in het hoogpolige tapijt en zucht. Ans kijkt ook naar beneden en stamelt: 'De groene

stroken van het tapijt, ze willen mij iets vertellen. Ik moet naar hen luisteren.' Voor Linda kan gaan staan, knielt Ans op het tapijt en houdt haar hoofd schuin. Ze woelt door haar bruine lokken om een oor vrij te maken. De andere meiden staren haar met open mond aan. Linda zet grote ogen op en zegt kortaf: 'Ans, je moet dringend van dat dieet af.' Ans gaat stilletjes zitten, legt haar hand op Linda's arm en fluistert iets wat Linda interpreteert als 'Vertrouw nooit groen. Konden we maar ontsnappen.'

Linda doet alsof ze het niet hoort en wenkt geërgerd de livreknecht. Voordat de nachtschift aanbreekt, waarin ze hem in natura zal betalen, mag hij wel zijn deel van het werk opknappen. Hopelijk voelt ze zich straks wat beter. Taxerend kijkt ze de magere jongeman aan die op de tafel toeschiet. Stoffer en blik heeft hij al in de hand.

'Verwachtte je ongelukken vanavond?' vraagt Linda, maar de livreknecht antwoordt niet. Hij is al de hele dag stil. De jongeman ziet eruit als een ondervoede vogel, maar met zijn reflexen zit het goed. Wie weet kan ze vannacht het aangename aan het nuttige paren. Het *hoeft* geen werk te zijn, maar dan moet Linda zich wel wat meer uitgerust voelen.

Denkend aan haar nachtelijke afspraakje probeert ze tevergeefs de vieze theesmaak weg te slikken. Zelfs enkele slokjes champagne helpen niet. Het is een lange dag geweest. Nu voelt ze hoeveel moeite de voorbereiding van het schrijfweekend haar gekost heeft. Na het eten moet ze kort een blik op de boekhouding van het schrijfweekend werpen. Ze voelt hoofdpijn opkomen en masseert haar slapen. Even staart ze door het venster naar de binnenplaats. Ze ziet nog net hoe een groene veeg de duisternis in tweeën splijt. Een klokkend geluid trekt haar aandacht opnieuw naar het gezelschap.

Een herboren Jen gooit haar glas rode wijn achterover, de drank laat een spoor als van bloed na op haar kin. Ze wauwelt: 'Die neef van je, is die nog vrij? Ik moet eens naar *Capriccio*, lekker uit eten. Voor Giorgio wil ik wel een eind omrijden.' Linda fronst de wenkbrauwen en doet er het

zwijgen toe. Zo spraakzaam kent ze Jen niet.

Merel rolt met haar ogen als Ans haar hoofd licht heen en weer wiegt en hikt, en kijkt daarna veelbetekenend naar Linda. Ja, Linda weet het wel, sommige Bloemenmeiden kunnen minder goed tegen een glaasje. Ze betwijfelt of Ans en Jen morgen aan schrijfwerk zullen toekomen.

Esther raakt intussen maar niet uitgepraat over de voordelen van de bijkeuken, het is erg vermoeiend om naar te luisteren. 'Prima uitzicht op het park.' Hap. 'Snacks in de voorraadkast.' Hap. 'Keukengerei uit vervlogen tijden.' Hap. 'Misschien verwerk ik wel wat van die spullen in mijn plot,' vertrouwt Esther de andere meiden toe. Linda kreunt stilletjes. Esther praat haar tafelgenoten bij over het *work in progress*, zoals ze tot Linda's irritatie haar vakantieavontuur in Cinque Terre steevast noemt.

'Mia heeft net gezien hoe Rodolfo zijn villa boven de rotsen verlaat om vertroosting te zoeken op het strand. Als ze denkt dat hij zomaar op zijn dure Italiaanse stappers de zee inloopt, moet ze wel in actie komen. Ik weet al hoe het morgen verder gaat!'

Linda krijgt het moeilijk om het gesprek te volgen en leunt wat achterover. De hoofdpijn komt weer opzetten. Karin kirt en vlijt zich tegen Esther aan, die haar wegduwt. Daarop gaat Karin meteen verzitten. Er valt een plotse stilte, die Linda dankbaar aanvaardt. Jen kijkt op van haar glas en staart naar beide meiden, voordat ze zich weer in de Pinot Noir verdiept.

'Oh werkelijk?' zegt Karin, terwijl ze Esther strak aankijkt. 'Wel meiden, *ik* rondde net een intense scène af waarin forensisch arts Aranka, gebogen over een anoniem lijk in het zand, een steelse blik werpt op de slanke figuur van...'

'Wat vinden jullie van het slot?' komt Linda ertussen.

'Eh, ik zit toch nog helemaal niet aan het slot van mijn verhaal?' reageert Karin.

'Ik bedoel Slot ten Doorn, natuurlijk. We hoeven toch niet de hele avond over jullie, ik bedoel over jullie verhalen te praten? Laat ons in alle rust wat genieten van de omgeving

en van de maaltijd.' Linda lacht zuinig en sluit kort de ogen. De hoofdpijn is niet te harden nu.

7 Ans

Ans is inmiddels wat bekomen van het ongelukje met de fluit. Ze gaat opnieuw staan en wuift onbestemd in het rond. Ze staat toch nog een beetje wankel op de benen. Licht het aan de exotisch geurende thee die de livreeknecht de meiden tijdens hun schrijfwerk bracht? Een tikkeltje vreemd, vindt Ans, hoe de kerel over haar schouder meekeek naar haar verhaal. Een literair type? Dat lijkt haar sterk. Hij rook ook zo raar. De herinnering aan de vieze geur van stilstaand water vol rottende bladeren komt met volle kracht terug. 'Bah,' gooit Ans eruit. Aan de andere kant van de tafel kijkt Linda haar indringend aan. Ans heft verontschuldiging de hand. Zo te zien moet Linda dringend naar bed toe, haar gezicht is erg bleek. Ans schraapt haar keel.

'Zoals ik net wilde zeggen,' vervolgt ze, 'laat ons klinken op Linda. Je toewijding om ons de tijd van ons leven te bezorgen is bewonderenswaardig, meid. Dit weekend is alweer top. En het is pas begonnen! Elk jaar kijk ik ernaar uit om bij jullie te zijn. In dit schitterende decor kan je niet anders dan een goed verhaal uit het water vissen!'

Met beverige arm wijst Ans naar de grote fontein op de binnenplaats, gelig beschenen door spots. 'Onze inspiratiebron...' Ans' stemt stukt. Er vormen zich rimpels op het wateroppervlak. De klimop hangt evenwel stil aan de muren, er is geen zuchtje wind. Een vorm doorbreekt de waterspiegel. De omtrek van een hoofd tekent zich af in het schijnsel. Op het moment dat Ans er iets over wil zeggen, is het wateroppervlak opnieuw glad. Ze kijkt naar de andere Bloemenmeiden, maar die draaien zich met onverstoorde gezichten weer naar haar toe. Ze hebben niets gemerkt, denkt Ans.

Ze onderdrukt een kuch en beduidt Esther om haar een nieuw glas aan te reiken. Eerder vandaag zag Ans uit haar

torenkamertje Jen met een hand in het water van de fontein roeren alsof ze een verhaal aan het brouwen was, op precies dezelfde plek als waar net het hoofd verscheen. Die meid brengt elke redelijke mens in verwarring, meent Ans. Jen is altijd al de vreemde eend in de bijt geweest. Schrap maar het woord “eend”. Nee, Jen is de koekoek die haar idee over een romantische queeste van een prins in een ver land stal. De publieksprijs in Baarle had *haar* toebehoord. Ans is er zeker van dat die gemene meid op het allereerste schrijfweekend in Hattem op de Veluwe in haar kladpapieren had gesnuffeld. Ze laat haar glas gevaarlijk overhellen naar Jens grijzende kruin, maar houdt zich net op tijd in. Ze wil het moment niet opnieuw voor Linda verpesten. Ze vervolgt haar speech.

‘Lieve vriendinnen, moge de eerste nacht ons zalige rust brengen in Slot ten Doorn.’ Ze haalt diep adem. ‘Morgen werken we verder. In de trein, op de manege, aan de kust of, Jen, op een nog onbestemde plek. Muziek!’

Ans lacht flauwtjes naar Linda, die met verstikte stem een dankjewel fluistert en de livreiknecht gebaart om het Straussalbum met Weense walsen af te spelen. André Rieu, een klassiekertje op de schrijfweekends, weet Ans.

8 Ans, bij nacht en ontij

Die nacht kan Ans de slaap niet vatten. Hoewel ze had gedacht dat een veganistische maaltijd bij haar gevoelige ponyverhaal paste, vindt haar maag geen rust. Ze had het beter bij een lichte pasta kunnen houden. Aanhoudend gewoel zorgt ervoor dat ze helemaal in haar lakens verstrikt raakt. Ze probeert zich verwoed los te wrikken, maar dat valt niet mee. Erger nog, de lakens spannen zich steeds strakker om haar lijf. Net als ze haar arm uit de witte cocon heeft gewurmd, schrikt een dof geluid haar op. Ans verstijft. Voor de nacht heeft ze grote angst. Het is haar diepste geheim, een trauma dat ze helaas niet in feelgood van zich af kan schrijven. In haar vrolijke Griekenland schijnt de zon steeds. Voor het donker is geen

plek. Ans hoort de deurklink naar beneden gaan. Haar tenen krullen op onder de lakens.

‘Jen, ben jij dat? De slaappillen liggen in de bijkeuken.’

Haar stem klinkt klein in het torenkamertje. Als lichte slaper weet Ans dat rare Jen, als een ware vampier, aan een nog ergere vorm van slapeloosheid lijdt. Telkens als de Bloemenmeiden op schrijfweekend gaan, doolt Jen ‘s nachts door hun verblijfplaats. Vorig jaar op de huisboot had ze Jen boven zich horen rommelen in de kapiteinshut. Maar het is oorverdovend stil nu. Geen Jen. Geen stem. Plots wel weer een klap! Veel heftiger dan die daarnet. Ans schrikt van het geluid en stoot zich aan het hoofdeinde van het bed. Pijn verspreidt zich door haar lichaam. De lakens zitten nu muurvast om haar lijf. Haar vrije arm maakt hulpeloze bewegingen in het ijl. Ze trapt met haar voeten tegen de lakens, maar voelt heel weinig speling. Van frustratie roept ze het uit. Opgeven, dat nooit, denkt Ans. Ze waagt een derde poging en rolt heftig heen en weer in het bed. Een scheurend geluid vult het torenkamertje. Gelukt! Terwijl Ans zich bevrijdt van het beklemmende textiel voelt ze een koude tocht. De deur en het raam heeft ze gisteravond goed gesloten, beducht als ze is voor lawaai. Iets ijzigs streelt haar neus. Ans wil het uitschreeuwen. Ze opent haar mond, maar deze keer komt er geen geluid uit. Een felblauwe gloed verdrijft langzaam het donker en vult gestaag de ruimte. Ans houdt beschermend haar handen voor haar gezicht, het licht is veel te sterk. Als ze er toch in slaagt voor zich uit te kijken, ziet ze twee groene vlammetjes die door de ruimte lijken te dansen. Een geur van nat mos stijgt op uit de plankenvloer. Ans houdt het niet meer, ze valt flauw.

9 Jen

Een verdieping lager houdt Jen een kostbaar servies in haar handen als ze een klap hoort. Ze weet gelukkig het onderste bord steviger vast te grijpen voordat het haar ontglipt. Had

ze daarnet al geen gestommel gehoord? Stil als een muis zet ze het servies op de tafel. Een kopje rolt van de stapel borden af en valt op een glanzend vlak. Een barst in Esthers nieuwe tablet! Dat wordt straks een moeilijke ochtend.

Op het moment dat Jen besluit om het servies op te bergen en zich op het zilverwerk te concentreren, zwaaien alle kastdeuren tegelijk open. De schappen beginnen te roffelen alsof er hels leven in zit. Het geluid zwelt vervaarlijk aan. Jen houdt haar handen voor haar oren en knijpt haar ogen stijf dicht. De sterretjes die voor haar ogen flikkeren, klitten langzaam samen. Ze vormen twee gifgroene bollen, die almaar feller schijnen. Onder haar blote voeten prikt het onaangenaam. Vochtig mos verkilt haar zolen.

Ze wil het op een lopen zetten, maar plotseling wellen woorden in haar op. Jen is het zilverwerk op slag vergeten. Ze merkt nauwelijks dat het licht is gedoofd in de bijkeuken. Ruw tast ze om zich heen. Ze grijpt een stoel, grabbelt naar een van de groentemessen op de tafel waarop een blauwe straal valt en begint met grote halen in het houten tafelblad te krassen. De gebarsten tablet duwt ze ongeduldig opzij.

10 Karin en Esther

In het koetshuis voeren Karin en Esther in opperste verstrengeling een *danse macabre* op. Hun bewegingen zijn stram en hun gezichten strak. Enkel een azuur schijnsel kleedt hen. De muziek is onweerstaanbaar. Op de tonen van een strijkinstrument dat alleen zij horen, bewegen ze steeds sneller over de plankenvloer. Al gauw stoten ze allebei het hoofd tegen het aflopende plafond. Ze merken het niet. Sterker nog, het tempo gaat verder de hoogte in. Dunne bloedstroompjes bezorgen een poos later Esthers al rode krullen een diepere tint vermiljoen en vertakken zich als ze haar hals bereiken tot uitwendige aders. Uitzinnig likt Karin het levenssap van haar geliefde op. Esther zet stijfjes een pas vooruit en Karins

achterhoofd raakt op de wegstervende noten van de muziek een scherpe rand van de kleerkast.

De dans stokt. Een onheilspellende stilte maakt zich van de ruimte meester. Nahijgend wiegen ze in elkaars armen in het midden van de vliering. Karins hete adem zoekt tevergeefs Esthers gezicht. De uitgeputte Bloemenmeid vindt enkel een emotioneel ebbenhouten masker waar op ooghoogte twee groene stenen door priemen. Die verwijtende blik is ondraaglijk. Achter het masker stijgt een onmenselijk gekrijs op dat over het hele domein te horen is. Karin beseft niet dat ze even hard meekrijst.

11 Merel

Merel droomt genoeglijk van een verkoelende zwempartij in een Zwitsers bergmeer. Haar lange zwarte lokken zweven als een krans om haar hoofd in het frisse water. Bliksems door-klieven plots de lucht. Gerommel vult Merels oren. De waterspiegel is niet langer glad. Het water begint hevig te borrelen en voelt ineens koud aan. Iets reusachtigs trekt haar benen de diepte van het meer in. Ze hapt een laatste keer naar adem. Onder de waterspiegel is het pikdonker. Het grote niets omhult haar. Merel probeert zich tevergeefs los te rukken. Als ze de bodem van het meer nadert, lost het zwart op. In een blauw waas ziet ze weerzinwekkende creaturen in de modder kruipen. De misvormde schepsels hebben geen ogen, ze lijken haar aanwezigheid niet te bespeuren. Haar longen staan op barsten als ze landt in de slijmerige laag. Dan gebeurt het. Alle kruipers richten dreigend het hoofd naar haar. Op dunne stengels, meedeinend met de lichte onderstroom, openen zich wanstaltige uitstulpingen. Groene slierten schieten er krachtig uit. Zuignappen overdekken haar benen, kruipen steeds hoger en pompen onstuitbaar het bloed uit haar lijf. De schepsels groeien in omvang terwijl ze haar leegzuigen. Enkel gulzig water slikken biedt Merel een uitweg uit deze marteling.

Even later komt haar levenloze lichaam bovendrijven.

Nat van het angstzweet wordt Merel wakker. In haar slaap heeft ze gebraakt. Een groene brij bedekt haar borstkas. Zijn het de slierten uit haar droom? Haastig spuugt ze het laatste restje uit. Waarom ze in een badkuip ligt in plaats van in het hemelbed weet ze niet. Ze is te bang om het zelfs maar te willen weten. Met veel moeite stapt ze uit de badkuip. Het is ijskoud in de kamer, het raam staat helemaal open. Ze rilt en begint heftig te huilen. Wat een verschrikkelijk levensechte nachtmerrie was het. Ze voelt zich ontzettend vies. Als buiten een afgrijselijke schreeuw weerklinkt, weet ze dat er ook in de werkelijkheid niet aan de nachtmerrie te ontsnappen valt.

12 Linda

Linda's handen glijden speels van de schaamstreek van haar tijdelijke hulpje, nauwelijks herkenbaar zonder zijn historische plunje, naar zijn ingevallen buik. Haar hoofdpijn is na een pijnstillertje en twee uurtjes rust verdwenen. Ze heeft net op tijd de nodige energie gevonden voor de nachtshift. Alleen de vreemde theesmaak blijft in haar mond aanwezig. Nog vijf luttele minuten en dan moet het wel volstaan voor vannacht, vindt ze. Straks moet ze aan de boekhouding werken! Ze wil weten voor hoeveel ze moet lenen uit het slot morgen, wanneer de meiden in complete afzondering hun verhalen bijwerken.

Ze schrikt als haar vingertoppen helemaal wegzakken in de buik van de livreiknecht. Het laken boven haar geeft met moeite mee, het weegt zwaarder dan daarnet. Waar zijn buik zich moet bevinden, betasten haar handen edelstenen die fel oplichten. Smaragden! Van haar minnaar voor de nacht is geen spoor meer. Met een krachtinspanning gooit ze het laken van zich af. Ze is moederziel alleen in de slaapkamer. Er hangt enkel een ijle nevel boven het bed. Nu, Linda is praktisch ingesteld. Man weg, rijkdom binnen bereik. Er valt

ergere ruilhandel te bedenken! Als ze begerig de smaragden aan haar hete borsten drukt, merkt ze nog net hoe de gordijnen voor haar omhoogkrullen en het raam een blauw licht op haar gezicht werpt. Dan voelt ze scherpe nagels in haar rug. Ze slaagt er niet in zich om te draaien en haar aanval-ler aan te kijken. Haar tegenstander klauwt steeds dieper in haar. Een hevige pijn maakt zich van haar meester.

13 Merel

Het vriest dat het kraakt. Merel rilt, ze is als eerste bij bewustzijn. Haar tenen verschieten van roze naar blauw. Ze is verstijfd tot op het bot. Ze kijkt om zich heen. Net als haar vriendinnen draagt ze enkel nachtkledij. De Bloemenmeiden zijn aan elkaar vastgebonden en vormen een zielig hoopje mensenvlees in een aangevroren wijnkelder. In het touw is geen beweging te krijgen. De vloer voelt ijskoud. De kelder herkent ze van haar stiekeme verkenningsronde voor de fotowedstrijd. Terwijl de anderen aan het toetje zaten, wendde ze misselijkheid voor – ze voelde zich ook echt niet zo lekker – en zwierf als een kunstminnende vagebond door het slot. De kelder, hoewel fotogeniek met die vele eikenhouten vaten, strepte ze af voor een Bloemencover vanwege de slechte belichting. Ze zag ook niet meteen een verband tussen de vaten en haar treinromance. Nu is het licht in de wijnkelder bovennatuurlijk helder. IJs en sneeuw schitteren op magische wijze. De muren ademen vriesdamp. Merel zit gevangen in de muil van een gevaarlijk stenen monster. De herinnering aan haar nachtmerrie over het meer komt weer bovendrijven, ook toen voelde ze zich opgesloten. Het is doodstil in de kelder. Karins verwarde haren prikken in Merels neus. Het grove touw snijdt in haar armen en dijen. Als de witte omgeving verkleurt naar een grijsachtig blauw, krijgt Merel een brok in de keel. Opeens wordt ze licht heen en weer geschud. De andere meiden ontwaken zowat gelijktijdig uit hun sluimer.

Bovenaan de trap gaat de deur krakend open. Met me-

chanische tred komt de livreiknecht de trap af. Zijn armen houdt hij stijf naar beneden, dicht bij zijn schriële lijf. Voor zijn ogen hangt een groene mist. Merel had het moeten weten: welke jonge kerel laat zich voor een weekendbaantje opsluiten met zes meiden die hem geen blik waardig keuren? Juist ja, een *foute* kerel. Voor het eerst neemt ze de knecht goed in zich op. Hij hield zich natuurlijk steeds op de achtergrond, zoals zijn functie van hem verlangde. Ze ziet zijn pokdalige wangen. Een zwarte geitensik met enkele grijze haren. Een kortgeknipte fantasieloze coupe. En kleine oren, altijd een teken van gevaar. Merel wil theatraal diep zuchten, maar het lukt haar niet. Ademen doet pijn, zo koud is het hier. Ze hapt moeizaam naar lucht.

14 Walewein de Ongelukkige

De livreiknecht hoort hoe zijn voetstappen door de ruimte galmen. Zijn troubadours zijn klaarwakker. De ene dame snakt steeds maar naar adem. Dit moet de troubadour zijn aan wie hij heeft getoond wat een verdrinkingsdood precies inhoudt. Het is belangrijk dat de troubadours niet alleen horen maar ook voelen wat hij heeft doorstaan.

Hij merkt hoe twee andere dames stevig elkaars hand vasthouden. Dat zijn waarschijnlijk de danseressen, die net zulke bloederige hoofdwonden opliepen als hij vroeger. Nu is hun gelaat natuurlijk opnieuw gaaf. Hij heeft jarenlang zoveel gezichten gezien in zijn slot. Hij heeft moeite om de bezoekers uit elkaar te houden.

Een blonde dame ziet er heel bleek uit en ademt onregelmatig. Het is misschien de dame wier naakte rug hij teisterde. Ze zit tegen een brunette aangepropt die hem met vuur in de ogen aankijkt. Dat moet de troubadour zijn aan wie hij in het torenkamertje de lijkwade toonde. Ze vocht heftig toen de lakens haar in haar droom verstrikten. Een teken van haar wilskracht, vermoedt hij.

De laatste dame, die het meest friemelt onder het touw,

prevelt: ‘Luister naar de slotheer.’ Ah, dat is de troubadour van wie hij het meest verwacht. Ze ging al voor hem aan het schrijven van zodra hij zich aan haar openbaarde in de keuken. Hij bespeurde een grote verteldrang in haar, alsof ze zonder het te weten al haar krachten voor dit moment had opgespaard. Hij herkende in haar ruw gekerfde zinnen in het tafelblad het begin van zijn droeve geschiedenis. Die gedachte geeft hem hoop. Voor het eerst spreekt hij.

‘Weledele dames. Ik wacht al zo lang op een luisterrijk gezelschap als dat van jullie. Sinds dieven onder het mom van een revolutie Slot ten Doorn binnendrongen en mij overmeesterden, ken ik geen rust. Ontevreden met hun buit sloegen ze mij en brandden mijn ogen uit. Toen ik schreeuwde dat ze nergens veilig waren voor mijn wraak, verdronken ze me in de fontein op de binnenplaats. Na hun schanddaad verspreidden ze zich over het hele land. De dwazen! Volle maan wekte mij keer op keer uit mijn schijndood. Ik opende mijn ogen en zag enkel donkergroen rondom mij. Het gewicht van het kille water hield mij, zwak als ik was, eerst nog op de bodem van de fontein. Ik draaide en keerde me tot ik me uit mijn waterige lijkwade kon bevrijden. En toen ging ik op jacht... Waar hij zich ook bevond: waste zo’n meedogenloze schurk zich, dan dook ik uit het water op. De ziekelijke aanblik van zijn gezicht toen ik mijn klauwen in zijn nek ramde, bood mij slechts kort genoegdoening. Telkens weer rees ik als een Nemesis uit de diepten op om mijn gram te halen. Tot geen van de ontheiligers nog ademde.

Helaas! Ook na dit maandenlange bloedbad was mij geen rust gegund onder de waterspiegel. De heilige ziel van Slot ten Doorn werd opnieuw onteerd. Eerst werd het slot omgevormd tot een gevangenis. Toepasselijk? Niets is minder waar. Nooit meer wilde ik schurken in mijn buurt. Zelfs niet als ze hier hun straf ondergingen. Ongure struikrovers en vileine bedriegers in mijn edele kamers, wat een brutaliteit! Het ergste moest nog komen: de moderne tijd. Yogameiden teisterden mijn Drentse slot met de gesel genaamd “zen”. Ik

gruw als ik denk aan hun dunne matten, de kunstige tegels van mijn gewijde vloeren niet waardig.'

Hij kreunt diep. Zoveel ordinaire bezoekers!

'En dan die eindeloze stroom dagjestoeristen in het hoogseizoen. Driekwartbroeken en sokken in sandalen. Maar ik gaf niet op. Alle bewoners en bezoekers diende ik. Schatte ik in. Zonder uitzondering werd ik teleurgesteld. Niemand bezat de eigenschappen om mijn onrecht aan de wereld mee te delen. Het was nochtans de enige wens die mij restte. De geschiedenis is mij vergeten, begrijpen jullie?'

Hij wil nog meer zeggen, maar merkt dat de blonde dame met het bleke gezicht de laatste zinnen niet meer heeft gehoord. Ze is flauwgefallen. Uit het groepje stijgt een zacht gehuil op. Daartussen klinkt steeds weer die ene geprevelde zin.

'Luister naar de slotheer.'

Hij legt zijn hand op het klamme voorhoofd van de bewusteloze dame. Als hij merkt dat ze langzaam bijkomt, herneemt hij zijn verhaal. Zijn intonatie klinkt plots jonger. De grafstem van zo-even is op slag verdwenen.

'Nu echter heb ik hoop! Troubadours! Ik zag jullie schrijven. Urenlang. Stil genietend met de pen of dat nieuwerwetse tuig in de hand. Balsem op de ziel voor een getergde slotheer als ik. Mijn uitverkorenen, ik bracht jullie hallucinogene thee. 's Nachts doorstonden jullie de grootste angsten. Zo kunnen jullie je inleven in mijn treurige bestaan. Voor het eerst in tijden durf ik te dromen! Ik hoor al de ballades over mijn droeve lot die jullie in het hele rijk op podia groot en klein voordragen. Iedereen zal weten welke euveldaad ik, Walewein de Ongelukkige, moest ondergaan.'

Zijn rede heeft alvast zijn uitverkoren dame gehypnotiseerd, ziet hij tot zijn tevredenheid. Deze troubadour maakt met haar rechterhand hoekige schrijfbewegingen in de lucht. Hij hoort haar fluisteren: 'Geen tijd te verliezen. Iedereen moet vernemen hoe het de slotheer vergaan is.' De twee dames die nog steeds elkaars hand vasthouden, kijken elkaar

in de ogen en knikken langzaam. Ook deze troubadours gaan overstag, denkt hij. De vedel, zijn lievelingsinstrument, heeft in hun koortsdroom in het koetshuis haar werk gedaan.

Walewein gaat vlak voor zijn troubadours staan, grijpt voorzichtig het touw vast en speurt het gezicht af van de dames die nog niet reageerden. 'Doen jullie ook kond van mijn leed?' De blonde dame, die na zijn handoplegging weer volledig bij bewustzijn is, tast vanonder het touw naar zijn arm. Ze zoekt zijn hand. Soms zijn woorden niet nodig, hij begrijpt dat ze zijn leed heeft doorgrond.

De slanke dame met het lange zwarte haar snakt niet langer naar adem. Sereen staart ze hem aan. Haar gezicht krijgt wat kleur. 'Hoe erg moet jouw verdrinking geweest zijn! Ik wil jouw troubadour worden,' zegt ze. Hij voelt het medeleven doorklinken in haar zachte stem.

De vurige dame met het halflange bruine haar heeft een hand op de dij van haar blonde vriendin gelegd en neemt het woord.

'Walewein, waarom zou je nog ongelukkig zijn? Bevrijd ons. We zullen iedereen over jouw wrede dood vertellen. We kunnen jou beslist het geluk laten vinden in onze vertellingen. Een knappe jonkvrouw die zich jouw lot aantrekt. Een lusthof voorbij het grote woud waar jullie je terugtrekken voor wat intimiteit.'

'Nee!'

Deze dame heeft het niet begrepen. Haar woorden klinken onoprecht. Hij wil geen romance, geen happy end, hij wil dat de wereld weet wat hem allemaal ontstolen is. Misschien moet deze onwillige troubadour maar eens zijn ware gedaante zien, dat kan helpen. Hij heft de armen. Uit zijn handpalmen stijgt groene rook op, die langzaam over hem neerdaalt en hem omhult. Hij hoort de dames kuchen en met elkaar fluisteren. Als de rook na een tijd is verdwenen, toont hij zich aan zijn gezelschap zoals hij eruitzag toen hij nog de trotse bezitter van Slot ten Doorn was. Hij is niet langer de onopvallende li-vreiknecht; Walewein draagt nu het kostbare gewaad van een

slotheer. Het zware brokaat voelt goed om zijn lijf. Zijn armetierige sikje is veranderd in een eerbiedwaardige grijze baard. Hij ziet de mond van de onwillige brunette een woordeloze 'oh' vormen. Walewein kijkt haar recht in de ogen en spreekt haar aan.

'In mijn verhaal is er geen plek voor wat jullie "feelgood" noemen. Aan die nieuwlichterij doe ik niet mee. Wat ik wens, is wat ik vond in een stapeltje boeken achtergelaten door een toerist. Montague Rhodes James! Algernon Henry Blackwood! Edgar Allan Poe! Howard Phillips Lovecraft! William Hope Hodgson! Welluidende namen die mij vertrouwen inboezemen. Ik wens... spookverhalen. En horror. Slechts bloederige taferelen schilderen mijn lotgevallen in passend karmozijn. Vervul mijn wens en ik zal jullie bevrijden.'

Tot zijn diepe tevredenheid knikt ook de laatste troubadour hem toe. In haar ogen bespeurt hij eindelijk begrip. Zonder nog een woord te zeggen ontwart hij de knopen van het touw. Terwijl de dames moeizaam gaan staan, lost hij langzaam op.

15 De Bloemenmeiden

'Vlug, de trap op!'

'Pas op, ik glijd bijna uit.'

'Voorzichtig, Esther.'

'Luister naar de slotheer.'

'Wat in hemelsnaam was dat? Een geest?'

'Een gek!'

'Nee, een watergeest.'

'Hoe haalde hij het in zijn hoofd om ons vast te binden?'

'Is hij er nog?'

'Niet omkijken, Merel.'

'Oef, de kelderdeur staat open.'

'Ik heb het ijskoud!'

'Luister naar de slotheer.'

'Eerst maar opwarmen. Kleren aantrekken.'

'We moeten je neef bellen, Linda. Hij moet ons komen halen, en wel nu.'

'De vrachtwagen is nog...'

'Giorgio zal nooit geloven wat hier gebeurd is.'

'De watergeest geloofde *ons* alvast! Dacht hij nu echt dat we zijn verhaal zouden verspreiden?'

'Luister naar de slotheer.'

'Zwijg, Jen.'

'Horrorverhalen, we moeten horrorverhalen schr...'

'Houd je mond, meid!'

'Oh nee!'

'Wat heb je gedaan, Ans? Waarom... waarom heb je haar geduwd?'

'Ik... het gebeurde voor ik het wist.'

'Help haar overeind.'

'Ze beweegt niet. Ze ligt daar gewoon. Oh, arme Jen.'

'Bloed, overal bloed.'

'Mijn God, het kleurt groen...'

De hond in de pot

Mevrouw ligt laveloos op de bank. Even lijkt het of ze slaapt. Haar linkerarm probeert de nagenoeg lege fles wijn te pakken die tussen de glasscherven op de kleverige vloer staat. Een penetrante geur vult het vakantiehuisje.

Ik weet niet of die geur van haar ongewassen, bezwete lichaam komt, of van mijn urine. Ik heb geprobeerd om het op te houden. Zolang als ik kon en nog langer. Nu voel ik het gele vocht als een warme straal langs mijn poten lopen en ik heb het al zo warm. Tegelijkertijd hoor ik mevrouw vloeken en zie ik het laatste beetje vocht uit de fles lopen. Voordat mevrouw kan opstaan, sta ik al naast de bank. Ik hoef weinig moeite te doen om haar voor te zijn. Toch neem ik geen risico. Ik heb al dagen niet meer gegeten en gretig lik ik de warme wijn van de vloer, waarbij ik vakkundig de scherven van kapot gevallen lege flessen ontwijk. Het is best lekker, maar lang niet genoeg om mijn honger of dorst te lessen. Behendig ontwijk ik haar maaierende arm.

‘Rotbeest,’ fluistert ze met schorre stem. ‘Wat moet ik nu drinken?’ Ze probeert zichzelf vanuit de doorgezakte bank omhoog te hijsen. De oude bank protesteert piepend en krekend.

Ik kijk toe van een veilige afstand. De bank wint. Met een zwaai van mijn poot rol ik de fles mijn kant uit en lik ook de allerlaatste druppels op.

Ik wilde dat mevrouw had gewonnen. Mijn maag ram-melt. Al het eetbare is verdwenen. Er is alleen nog een blik soep, maar geen ding om het mee open te maken. Met mijn tanden lukt het ook niet.

Voorzichtig loop ik naar haar toe. Ga heel keurig, net buiten bereik, voor haar zitten. Ik houd mijn kop iets scheef en kijk haar zielig aan. Bij mijn baasje werkt dit altijd. Ik wilde dat hij bij me was. Dan waren we nu aan het rennen in het bos. Ik wil zo graag uit. Weg van deze benauwdheid.

Ik vraag me af of mijn baasje nog leeft. Het ging allemaal zo snel. Ik liep met hem door ons dorp, in de richting van het bos. Ik keurig aan de lijn, hij met een sigaar in zijn mond. Zelfs die geur is aantrekkelijker dan wat ik al dagen ruik. Toen ineens het geluid van piepende banden en een harde claxon. We werden van achteren aangereden. Geen idee waarom, dat vertellen ze niet aan een hond. Ik zag mijn baasje door de lucht vliegen. Daarna belandde zijn lichaam in een onnatuurlijke houding op het asfalt. Ik rende onmiddellijk naar hem toe. Likte het bloed van zijn armen. Duwde tegen hem aan. Piepte. Jankte. Alles om hem te laten bewegen. Het laatste dat ik van hem zag was hoe vreemde mensen hem in een wagen met van die sirenes schoven. De ambulance was nauwelijks de hoek om toen ik al werd meegenomen door deze vreemde mevrouw. Wagenaar heet ze en ze was vroeger thuiszorgmedewerker, dat vertelde ze aan de politie, die ook kwam kijken. Ze woont door omstandigheden in een vakantiehuisje vlakbij en kon wel een poosje voor een hond zorgen.

Zodoende ben ik hier beland. We zitten hier nu al een aantal weken. In deze tijd van het jaar is het rustig. Ik heb nog geen andere bewoners van het park gezien. In het begin nam mevrouw Wagenaar me nog mee uit. Steeds hetzelfde rondje. Naar de slijterij en terug. Het was saai, maar ik kwam tenminste nog buiten. Nu zijn we al een week niet geweest. Ik denk dat haar geld op is.

Mevrouw werd steeds minder kieskeurig. In het begin kocht ze dagelijks een fles wijn van A-kwaliteit, zoals ze dat zelf noemde. Dat was wijn-A, de allerbeste volgens haar. Daarna ging ze over op wijn-B, nog steeds goed, maar toch minder. Tenslotte werd het wijn-C, alleen geschikt als je heel erge dorst hebt.

Mevrouw reageert niet op mijn smeekbeden. Ze was al mager toen we hier aankwamen, nu zit er helemaal geen vlees meer op haar botten. Bij die gedachte loopt het water me in de mond. Hoe zou ze smaken? Ik kan toch wel een stukje proeven? Het topje van haar vinger bijvoorbeeld. Overmand door honger kom ik dichterbij. De geur van urine slaat in mijn neus. Is het nu ook ontlasting die ik ruik? Of is dat mijn eigen poep die ik keurig naast de kast heb gelegd? Ik negeer de walgelijke geur en neem de hand van mevrouw in mijn bek. Even lik ik eraan. Ze reageert nauwelijks. Dan zet ik mijn tanden tussen de botjes van haar uitgemergelde hand en bijt.

Sinds die paar likken wijn is mijn dorst nog erger geworden. Het warme bloed dat mijn bek instroomt is een weldadige verkwikking. Het smaakt naar wijn. Of is dat mijn verbeelding? Ik krijg zin in meer. Het kan me niet meer schelen wat de gevolgen zijn. Ik moet gewoon eten. Nu.

Op het moment dat ik een hap uit de hand van mevrouw neem, reageert ze eindelijk. Ze probeert haar hand terug te trekken. Ze gilt en krijst. Voor iemand die zojuist nauwelijks in staat was om op te staan, klinkt het best hard.

Ik trek ook. Ik denk aan het spelletje touwtrekken dat mijn baasje en ik vaak deden. Dit is best leuk. Ik begin zelfs te kwispelen. Het spelletje duurt niet lang. Moeiteloos trek ik mevrouw van de bank. Met haar rug belandt ze in het glas dat al dagen op de vloer ligt. Opeens is er overal bloed. Niet alleen bij haar hand, maar ook bij haar bovenbeen, haar arm en haar schouder. Even weet ik niet waar ik moet beginnen. Zoveel vocht ineens.

Mevrouw Wagenaars lichaam begint te stuiptrekken. Het bloed spuit uit een wond in haar bovenbeen. Ik drink ervan zoals ik ook uit een fontein drink. Mijn honger en dorst en de stank in dit vakantiehuisje zijn vergeten. Ik voel me fantastisch.

Ik ga helemaal op in mijn bezigheden, hoor niet hoe de deur van dit huisje na meer dan een maand wordt opengemaakt.

Pas als de bloedfontein begint af te nemen, merk ik dat we niet meer alleen zijn. Er is iemand binnen. Zal ik nu eindelijk worden uitgelaten? Ik draai me om en staar naar het geschokte, lijkkleke gezicht van een potige kerel. Een andere man staat achter hem. Ze staan precies in de deuropening. Mijn weg naar de vrijheid. Ik laat mijn tanden zien en grom. Het bloed en de stukjes vlees van mevrouw hebben me weer een beetje energie gegeven.

‘Dat is die hond van dat ongeluk,’ hoor ik een van de mannen zeggen. ‘Zoals hij nu is, zal hij snel met zijn baasje herenigd worden.’

Terug naar mijn baasje? Enthousiast spring ik op de mannen af. Die stappen echter angstig achteruit en doen de deur gauw weer dicht. Ik vang flarden van een gesprek op. Politie. Onhandelbaar. Vrouw doodgebeten. Baasje op kerkhof.

Het kerkhof. Die plek ken ik wel. Je kunt daar vlakbij mooi wandelen. Blijkbaar wacht mijn baasje daar op me. Tevreden ga ik naast het lichaam van mevrouw liggen en sluit mijn ogen.

Niet voor mij

Sara hoort me niet. Dat had ik ook niet verwacht. Ik ben stil.

Als de dood.

Ik grinnik, ook dat hoort ze niet. Ze weet niet dat ik naar haar kijk, ze schuift de bandjes van haar topje over haar schouders. Ze wacht enkele tellen terwijl ze de man voor zich uitdagend aankijkt.

‘Je bent mooi.’ Hij hijgt. Vlekken worden zichtbaar in zijn nek.

Hij is een zwakkeling.

Maar hij is bij haar.

De vrouw van wie ik zo lang droomde. Hij mag wél bij haar zijn. Woede zoekt zich een weg door wat er overblijft van mijn geest.

Sara wist niet wat jij voelde.

Ik blijf roerloos, kijk hoe ze zich verder uitkleedt. Ook de man opent zijn overhemd en maakt zijn broekriem los. Ik wil niet kijken naar zijn lelijke lichaam, richt al mijn aandacht op de volle borsten van de vrouw van wie ik jaren droomde. Eindelijk zie ik haar in al haar glorie.

Wat is ze mooi!

Dat had je haar eerder moeten zeggen.

Ik kom dichterbij, kan Sara’s naakte huid bijna voelen. Ik strek mijn hand, mijn wijsvinger raakt haar linkertepel, een huivering loopt zichtbaar over haar naakte rug. Een ogenblik zweeft verwarring over haar mooie gelaat. Ze kijkt naar de man voor zich, zijn handen rusten op haar heupen. Kort schudt ze haar hoofd en kijkt hem lachend aan.

‘Je bent snel.’

Hij knijpt zijn ogen half dicht. Haar lippen gaan uit elkaar. Ik zie haar mooie tanden.

Die lippen had jij moeten kussen.

Ze wilde mij nooit.

Heb je het haar gevraagd?

Hij komt dichterbij, zijn bruine tanden roepen een herinnering van walging op.

Hij mag haar niet kussen!

Ik knijp hard in zijn bovenlip, zijn ogen vliegen open.

‘Scheelt er iets?’ Zijn ademhaling hapert. ‘Je wilt dit toch?’

‘Huh?’ Ze knippert snel. ‘Wat zeg je?’

‘Waarom knijp je mij?’

‘Wat?’ Haar hoofd gaat snel van links naar rechts, ze zet een stap achteruit, houdt haar handen voor haar borsten.

Spijtig. Ze zijn zo mooi.

‘Ik kneep jou niet...’

Ook zijn hoofd tolt. Hij ademt enkele keren diep in, komt opnieuw dichterbij. Sara ontspant zich en slaat haar armen om zijn hals. De afstand tussen hen is nog groot genoeg.

Afmaken.

Ik geef een harde tik op zijn half overeind staande lid. Net niet raakte het ding haar onderbuik. Nu krimpt het als een slak onder een scheut zout.

‘Waarom deed je dat?’ Zijn stem klinkt gepijnigd.

‘Ik... ik deed toch niets?’

Hij zet enkele stappen achteruit. Even aarzelt hij, dan kleedt hij zich aan. ‘Dit was duidelijk een vergissing.’

‘Wat...’

Hij wacht niet en loopt naar buiten. Mijn wonder blijft alleen, maar kleedt zich niet weer aan.

Ze wacht op jou.

Kan dat?

Aarzelend sla ik mijn armen om haar heen. Een ogenblik verstart ze.

‘Ben jij dat, Tim?’

Ik schrik.

Kende ze mij dan toch?

‘Ik las jouw afscheidsbrief.’ Een traan rolt over haar wang.
‘Je moest de eeuwige nacht niet ingaan, Tim. Niet voor mij.’

Bruno Lowagie

Kattenkwaad

‘Mijn dochter is een echt spook.’

‘Hoe oud is ze?’

‘Zeven jaar.’

Het antwoord van mijn nieuwe buurvrouw verwondert me. Vorige week was ik blij verrast toen er een verhuishagen halt hield voor het huis dat al meer dan een jaar leeg stond. Ik haastte me naar buiten met de vraag of ik een handje kon helpen. Twee potige kerels keken me aan alsof ze mijn maat namen en me te licht bevonden: ‘Dat is niet nodig, meneer. Wij kunnen het zelf wel aan.’

‘Laat me jullie dan tenminste een pintje aanbieden als jullie klaar zijn met jullie werk.’

Dat aanbod sloegen ze niet af. Zo kwam ik te weten dat er een alleenstaande vrouw naast me zou komen wonen. Ik peilde voorzichtig naar haar leeftijd. De grootste van het tweetal antwoordde zonder veel schaamte: ‘Ik schat dat jullie ongeveer dezelfde leeftijd hebben, ergens vooraan in de vijftig dus.’

De verhuizer kon verrassend goed leeftijden inschatten. Ik word er dit jaar vierenvijftig. Wat mijn buurvrouw betreft, zat hij er waarschijnlijk ook niet ver naast, vandaar dat het me verbaast dat ze nog een dochter heeft van zeven jaar. Ik laat echter niets merken en zet de conversatie verder.

‘Dat is een moeilijke leeftijd,’ beaam ik. ‘Ik herinner me nog hoe mijn zonen waren als zevenjarige. Ze haalden constant kattenkwaad uit. Dit jaar worden ze vijftwintig en zevenentwintig. Ze zijn gelukkig allebei al het huis uit. Net als mijn vrouw trouwens. Zij woont nu samen met mijn

vroegere beste vriend. Ik heb alleen nog het gezelschap van mijn trouwe kater, Major Tom. Ik ben een grote Bowiefan, snap je?’

Ik ben teleurgesteld wanneer ze mijn verwijzing naar het oeuvre van David Bowie negeert. Muziek is een dankbaar onderwerp onder vrijgezellen. Ze blijft echter over haar dochter praten: ‘Maja is enig kind. Volgende week vieren we haar eenentwintigste verjaardag.’

Eenentwintig? Heb ik haar daarnet verkeerd begrepen? Ik verberg mijn verwarring: ‘Tja, ook dat is een speciale leeftijd. Op de drempel van volwassenheid, nietwaar? Woont ze nog in hotel mama?’

‘In zekere zin wel,’ antwoordt mijn nieuwe buur. ‘Ze is met me mee verhuisd.’

Wanneer ik informeer of ze nog studeert, merk ik meteen dat ik een domme vraag stelde.

‘Natuurlijk niet!’ zegt ze licht geïrriteerd. ‘Ik zei toch dat ze een echt spook is. Ze is veertien jaar geleden omgekomen bij een ongeval. Ouder dan zeven zal ze nooit worden en dat is helemaal mijn schuld. Ik was dronken toen het gebeurde. Nu moet ik als straf voor de rest van mijn dagen voor haar blijven zorgen.’

We kijken allebei op wanneer de keukendeur opengaat. Er staat een lijkkleek kind met holle ogen in het deurgat. Het meisje houdt iets verborgen achter haar rug.

‘Daar heb je Maja,’ zegt mijn buurvrouw, en dan tot haar dochter: ‘Wat heb je nu weer uitgespookt in de tuin? Toon eens wat je daar vast hebt.’

‘Ik heb een poesje gevangen,’ zegt het kind trots. ‘Mag ik het houden?’

In haar handen houdt ze een dood beest dat nauwelijks nog als een dier te herkennen is. Het lijf is helemaal platgeklopt. De kop hangt met uitstekende tong en uitpuilende ogen losjes aan het lichaam.

‘Foei, Maja, wat heb je nu gedaan? Dat mag niet! Wie weet van wie dat poesje is?’

Ik wankel op mijn benen.

‘Dat is – nee, dat was – Major Tom,’ prevel ik, net voor ik het bewustzijn verlies.

Finn Audenaert

Haiku

Ook bang voor sporen
dolle tocht op fantoomrails
naar gene zijde.

Tim Therry

Opa Keelschors

Mijn neef en ik stonden in de smoorhete villa van onze opa. Buiten kreunde de verwaarloosde tuin onder de droogte. We keken naar de parketvloer onderaan de trap, naar de grote vlek in de vorm van een mens, roodbruin met zwart aan de randen. 'Lichaamsvet,' zei Kevin, die een sigaret opviste uit een pas aangebroken pakje. 'Vetweefsel wordt vloeibaar tijdens het ontbindingsproces. Dat vet zit nu allemaal in het hout. Zou best gevaarlijk kunnen zijn bij deze temperaturen. Zelfontbranding, namelijk. Welke producten heeft die schoonmaakfirma gebruikt? Hopelijk de juiste. Je had mij direct moeten bellen.' Het was lang geleden dat ik Kevin gezien had. Met zijn grijzende piekhaar, brede kin en compacte lichaam deed hij steeds meer denken aan opa. Natuurlijk voerde hij nu het hoge woord, zoals altijd na de feiten. We stonden bij de plek waar opa een half jaar geleden de dood had gevonden. Waarschijnlijk een val van de trap, veroorzaakt door een versleten pantoffel. Ik had er geen idee van dat opa zo vereenzaamd was. Sinds ik hem een week geleden gevonden had, had ik nauwelijks een hap door de keel gekregen. Het kwam door die drukke agenda van mij, anders was ik eerder op bezoek gekomen. Een beetje schuldig voelde ik me wel, maar het was in wezen een trieste samenloop van omstandigheden. Iets dat in de beste families kon gebeuren. Trouwens, als het aan Kevin had gelegen, had opa daar nog vele jaren kunnen liggen. Mijn neef was bijna nooit op bezoek geweest. Als eeuwig werkloze had hij er nochtans de tijd voor gehad.

'Als jij zo bang bent voor brand,' zei ik uiteindelijk, 'ga dan buiten roken, wil je?'

‘Tuurlijk, ik ben een beschaafd mens.’ Hij duwde het pakje sigaretten onder mijn neus. ‘Ook eentje?’

‘Ik ben tien jaar geleden volledig gestopt.’

‘Hij zou vierennegentig worden,’ zei Kevin met een vin-ger op de vlek aan onze voeten. ‘Na een leven lang kettingro-ken gewoon thuis gestorven. Vier pakjes per dag rookte onze opa, stel je voor. Daar kom zelfs ik niet aan.’

‘Hij heeft een leven lang lopen kuchen, ben je dat al ver-geeten?’

‘Juist, dat gekuch! Jij noemde hem Opa Keelschors, weet je nog? Dat klopte ergens wel. Hij had een geharde keel, als je me snapt. Behalve dat kuchen had hij weinig kwaaltjes door het roken. Dat zijn precies de mensen die gaan kettingroken. Ze worden door niets afgeremd. Hebben nauwelijks motiva-tie om te stoppen. Enfin, dat is een theorie die ik heb.’

‘Iedere sigaret maakt je verder kapot,’ verzekerde ik hem.

‘En iedere sigaret smaakt me.’ Kevin stak de sigaret alvast tussen zijn lippen. ‘Sorry, maar daar ben ik eerlijk over.’

Terwijl Kevin buiten was, nam ik enkele kaders van de muren. Een landschapje van een lokale schilder, een portret van onze grootmoeder, een prijs van een kampioenschap bil-jarten. Op de buffetkast stonden de foto’s van mama en tante. Mijn tante leek op Kevin en op opa, met die forse kin van de familie Van Geel. Zij was het geweest die ruim vijftien jaar tevoren had voorgesteld om samen met mama een reis te maken door Zuidoost-Azië. Het was bedoeld om de kwakke-lende band tussen beide zussen te verbeteren. Mama, de goe-de ziel, stemde in, waarna ze stomweg voor hun tweeën alles betaalde. Hun vliegtuig stortte neer ter hoogte van de kust van Myanmar. Sindsdien zijn Kevin en ik de enige erfgena-men van opa. Om te weten of er in de kaders geen documen-ten verborgen zaten, zou ik de gomtape aan de achterkant moeten lossnijden. Dat was iets om die nacht te proberen. Ik zou nog veel moeten proberen, want waar vond ik in gods-naam dat appeltje voor de dorst waar opa soms over sprak? Waren het bankbiljetten, naamloze effecten? Het moest iets

zijn dat de vinder makkelijk onder de arm kon steken zonder de interesse te wekken van de fiscus of van een irritante neef.

‘En als we het huis nu eens niet verkochten, maar er een bed and breakfast van maakten?’ De rookadem van Kevin vulde zowat de hele woonkamer. ‘Wat een ligging hier. Een kleine renovatie en je maakt een goudmijntje van deze villa!’ Ik lachte schamper en zag het voor me. Ik die mijn spaarcen-ten opofferde voor een onderneming die binnen de kortste keren verwaterde omdat mijn neef geen klap uitvoerde.

Toen viel mijn oog op de weekendtas aan Kevins hand. Daar had ik niet op gerekend.

Kevin zag me staren. ‘Ja,’ zei hij luchtig. ‘Ik blijf hier ook vannacht. Kunnen we rustig samen de spullen verdelen. Ik neem de logeerkamer, goed?’

Toen hij met zijn bagage naar boven tjokte, deed hij geen moeite om de vlek in het parket te ontwijken.

We bleven spullen verdelen tot de zon onderging. Ik gun-de Kevin de verzameling gezelschapsspelletjes waar hij zijn oog op liet vallen. Best wel zonde van het schaakbord van ebbenhout en ivoor. In zijn doorrookte, vochtige woning zou het hout kromtrekken en het ivoor geel worden. Ik kon er helaas niet onderuit, een schaakbord was nu eenmaal een gezelschapsspel. Zelf nam ik het bebloemde porseleinen servies, het zilveren bestek en de staande klok, die ik op een later tijdstip zou verhuizen. Er kleefden herinneringen aan die voorwerpen. Oma die de koffie uitschonk, mama die ons bezoek afrondde zodra de klok zeven uur sloeg. Kevin en ik deden de woonkamer, de keuken en een stuk van de garage. De Mercedes van opa stond altijd op de oprit geparkeerd en de garage was in wezen een berghok. De poort was vanbin-nen gebarricadeerd door tientallen kartonnen dozen, die we maar gedeeltelijk konden bekijken. Ook de bibliotheek hiel-den we voor de volgende dag. Dat was een opluchting voor mij, want ik vermoedde dat opa’s appeltje voor de dorst daar wel eens kon liggen.

Tijdens een van de vele rookpauzes van Kevin ging ik

gauw de bibliotheek binnen. Die lag op de benedenverdieping en de deur gaf uit op de woonkamer. Het was helemaal opa's plek, al las hij zelden in de boeken die er stonden. Hij investeerde graag in prestigieuze encyclopedieën die veel plaats innamen. Pas op zijn oude dag werd hij een echte lezer. Dan verzamelde hij werken rond militaire geschiedenis, van Alexander de Grote tot de Balkanoorlogen. De laatste keer dat ik op bezoek was, vond ik hem met een boek in de fauteuil in zijn bibliotheek. Terwijl mijn ogen traanden van de sigarettenrook, hadden we een boeiend gesprek over de slag bij Austerlitz. Vroeger gebruikte opa de bibliotheek als hoofdzetel voor de handel in oud ijzer waarmee hij zijn fortuin opbouwde. Als wij op bezoek waren, bleef hij meestal urenlang doorwerken voordat hij oma, mama en mij kwam vergezellen. Achter de deur van de bibliotheek hoorde ik hem voortdurend de telefoon opnemen. Hij had de gewoonte om zonder begroeting eerst zijn familienaam en daarna zijn voornaam af te dreunen. 'Van Geel, Georges.' Als hij niet sprak, was hij meestal aan het kuchen. De klank van die naam en het voortdurende gehoest prikkelden mijn fantasie. Zo bedacht ik de bijnaam "Opa Keelschors", tot grote hilariteit van neef Kevin. Mama vond het niet grappig en verbood me die naam te gebruiken. Welbeschouwd was het niet eens grappig bedoeld. Ik zag het voor me, de luchtpijp van opa als een binnenstebuiten gekeerde boomstam. Elk stuk losgekomen schors veroorzaakte een hoestbui.

Het werd middernacht en de temperatuur was nauwelijks gedaald. De hitte had geuren van vroeger losgemaakt in de slaapkamer. Misschien was het verbeelding, maar ik herkende mijn lang geleden gestorven oma in een mengeling van braadlucht, rozenwater en lavendel. Ik luisterde naar Kevins ademhaling. Zodra ik zeker wist dat hij ingeslapen was, zou ik opstaan om ongestoord het huis te doorzoeken. Regelmatig hoorde ik geritsel van papier. Hij was aan het lezen, verdomme. En bleef maar lezen.

In mijn droom was ik weer een kleine jongen. Kevin en ik zaten te schaken in de woonkamer van de villa. Opa fluisterde mij tips in voor de volgende zet. Mama maakte chocolademelk en serveerde die in de gebloemde porseleinen kopjes. Oma haalde een cake uit de oven. Toen ik wakker schoot, kwam er vanaf de overloop een vaag licht de kamer binnenvallen. Ik hoorde iemand kuchen in de woonkamer. Het huis rook naar sigarettenrook. 'Verdomme', dacht ik. Kon Kevin niet buiten gaan roken?

'Verdomme,' fluisterde ik vervolgens. Mijn neef zat op eigen houtje in de nalatenschap te rommelen.

Ik kwam uit bed. De vulgaire geur van sigarettenrook drong diep mijn neusgaten binnen.

Kevin bleef beneden aanhoudend kuchen. Wat scheelde er toch met die kerel?

Op de overloop keek ik in de richting van de logeerkamer. De deur stond open, er brandde licht, het bed was leeg. Ik daalde de trap af. De sigarettenrook werd intens.

'Uche, uche,' klonk het. 'Uche, uche. Woch! Woorch!'

Een plots opkomende angst deed mijn organen samen trekken. Darmen, hart en strot verstijfden.

Dit gekuch. Het was Kevin niet.

Zoveel menselijke stemmen als er bestaan, zoveel soorten gekuch bestaan er. Dit kwam uit de diepten van een oude borstkas, uit de afgrond van bedorven longen. Het was Opa Keelschors die daar hoestte. Zijn dagelijkse gevecht met de schors in zijn luchtpijp, het was een geluid dat net zozeer hoorde bij dit huis als de leien van asbest op het dak.

Ik slikte de paniek weg, of probeerde dat toch, en daalde de trap af tot ik de woonkamer binnentrad. Het weinige licht kwam uit de half geopende deur van de bibliotheek. Daar, tussen de boekenrekken, zat iemand de hoest van opa te hoesten.

Misschien was het toch Kevin. Ja, het was vast een truc van mijn verbeelding, zo hield ik mezelf voor.

Onder mijn voeten lag de bruinzwarte vlek die het lichaam van opa had achtergelaten. Dat besef hielp niet bepaald om te kalmeren.

Ik knipte het licht aan in de woonkamer. Slierten rook kringelden rondom het schijnsel van de luster¹.

‘Hallo? Kevin?’

‘Uche, uche, woorch!’ klonk het in de bibliotheek.

Ik dwong mijn brein om in rationele termen te denken. Om voor mezelf op te komen. Als die persoon daarbinnen iemand anders was dan Kevin, dan had hij niet het recht om daar te zijn. Hij kon een pak rammel van mij verwachten. Ik was struis gebouwd.

De deur van de bibliotheek gaf een vermoeid piepje toen ik hem verder openduwde. De mist van sigarettenrook hing tussen de boekenrekken. Vlak voor me, uitkijkend op het raam, stond de schrijftafel, een eikenhouten geval met daarop een computer uit de begindagen van het informaticatijdperk.

Ik keek opzij. Het bloed trok weg uit mijn kaken. Daar zat Opa Keelschors in zijn fauteuil. Op het moment dat ik binnenkwam, ging zijn kuchbui over in een verbeterd gerochel. Hij zat wat voorovergebogen, met een brandende sigaret tussen zijn vingers. Ik keek neer op zijn witte piekhaar, weinig uitgedund voor een man van vierennegentig. Kaal worden zit niet in onze familie.

Plots keek hij me aan met zijn waterige, helblauwe ogen. Een blik die vroeg om mededogen. Hij had van die momenten dat hij zo kon kijken, lichtjes verstrooid en kwetsbaar. Het was die blik die maakte dat ik van hem gehouden had, ondanks al zijn zwakheden.

Hij schraapte zijn keel, alsof hij op het punt stond iets te zeggen. Er kwam alleen een kuchje. Hij nam een diepe trek van zijn sigaret en wees met een stompe vinger naar het bureau. Hij verwachtte iets van mij. Nog steeds trilden mijn knieën, maar mijn hart klopte rustiger. Misschien was ik er

.....
¹ Kroonluchter.

op dat moment van overtuigd dat ik droomde. Ik ging naar het bureau, waar een vel briefpapier lag.

‘Zoek het geld bij het geld,’ stond er in het strakke handschrift van mijn grootvader.

Ik keek hem aan. ‘Wat bedoel je?’ vroeg ik schor.

Met de brandende sigaret in zijn hand maakte hij een zwaaiend gebaar. Hier in de bibliotheek moest ik zoeken. Daarna wees hij opnieuw naar het bureau. Hij gebaarde dat ik het papier moest omdraaien.

‘Laat zien dat je het waard bent,’ stond er op de achterkant. Nu toonde hij zich van zijn strenge kant. Dat kon hij. Op de leggers stonden honderden en honderden titels, uitsluitend non-fictie. Ik trok een paar boeken uit het rek. Een werk over laatmiddeleeuwse monetaire systemen, een bestseller van een beursgoeroe, een beleggersgids uit lang vervlogen tijden. Ik vond niets bijzonders toen ik ze doorbladerde. Dus draaide ik me om en keek weer in het versleten gezicht van mijn grootvader.

‘Uche, uche!’ Hij zou me geen hulp meer bieden.

Ik trok de laden van het bureau open en zocht naar een geldkistje of een aktetas. Niets van dat, alleen wat floppydisks, batterijen en massa’s balpennen.

Toen ik de boekenkast opnieuw overschouwde, vielen mijn ogen op de ruggen van de Grote Winkler Prins. Een waardeloos ding. Te recent om voor antiek door te gaan, te oud om relevant te zijn. Wie sloeg er tegenwoordig nog een encyclopedie open om iets op te zoeken?

En nu daagde het me. Geld. Het woord. Het lemma “Geld”. Ik greep naar het boekdeel van de letter “G” tot en met het woord “Haai”. Vanaf het lemma “Geld” was een uitsparing gesneden in het boekblok, ter grootte van een hand. Ik kon mijn ogen nauwelijks geloven toen ik de bankbriefjes zag. Het waren de grootst mogelijke coupures, verdeeld over drie aparte stapels. Ze zagen er fris uit, alsof ze de dag ervoor nog van de pers waren gerold.

Ik was opgetogen, maar ook boos op mijn grootvader.

‘Ben je gek geworden?’ beet ik hem toe. ‘In de Winkler Prins? Waarom niet in de soepterrine?’

Hij hoestte een rookwolk uit en grijnsde. Eigenlijk was het prima dat deze verschijning niet sprak. Ik zou me dood ergeren aan zijn slappe uitleg.

Toen wees hij met zijn duim over zijn schouder. Hij trok uitdagend een wenkbrauw op.

Het duurde even voor ik het snapte. In het halfdonker achter de fauteuil lieten de rugtitels zich met moeite lezen. Ik ontwaarde de Britannica en de Larousse.

Een paar ogenblikken later gooide ik drie boekdelen op het bureau. Geld, Money, Argent. Ik peuterde de bankbriefjes los en deed een snelle telling. Verbazend hoeveel cash je op deze manier kon samenproppen.

‘Wat zullen we nu hebben?’

Het was alsof ik uit een droom ontwaakte. Tot op dat moment had alles zich in een soort roes afgespeeld, als een onwerkelijke stroom van gebeurtenissen waarin ik me niet eens had afgevraagd waar Kevin was.

Mijn neef leunde tegen de deurpost. De fauteuil bij de boekenrekken was leeg, geen Opa Keelschors meer. Het waas van sigarettenrook hing er wel nog.

Ik leunde over de bankbiljetten heen om ze aan het zicht te onttrekken.

Kevin kwam dichterbij. ‘Je heb hier zitten roken. En je verbergt iets.’

Ik deed een stap opzij. Er viel nu toch niets meer te red- den. Hij liet sissend zijn rookadem ontsnappen tussen zijn snijtanden. ‘Tsss... Die opa toch. Vindingrijk was hij wel.’

‘We zullen het morgen grondig natellen en verdelen,’ stelde ik hem gerust.

‘Wel jammer dat je in je eentje bent beginnen zoeken. Kon je niet slapen?’

‘Jij was ook niet op je kamer.’

‘Kennelijk hebben we allebei last van slapeloosheid. Ik

heb een kleine wandeling gemaakt en ben in mijn auto een tablet valium gaan halen. Een slok vodka erbij, plus een sigaret of twee. Soms heb ik dat nodig. Kijk, dat is het verschil tussen jou en mij. Ik leid een ongezond leven, maar ik ben daar tenminste eerlijk over.’

‘Ik heb niet zitten roken,’ protesteerde ik. ‘Hoe kan jij trouwens die sigarettenrook ruiken? Het is... Het was... Opa Keelschors, hij heeft...’

Kevin keek me hoofdschuddend aan.

Ik haalde diep adem, slikte en ordende mijn gedachten. Verdere wartaal zou me de das omdoen.

Mijn neef geeuwde. ‘De valium begint te werken. Ik wil morgen, met een helder hoofd, dat geld tellen en verdelen. Intussen moet het ergens veilig liggen.’ Hij keek met gretige ogen naar de biljetten. Ongetwijfeld had hij al een dwaze onderneming in gedachten om het spaargeld van opa aan te verkwisten. Ik stak het geld weer in de uitgeholde boekbanden en liet mijn blik ronddwalen. Het eikenhouten bureau was een meubel dat gerust een bombardement kon overleven. Het had laden waar je een halve encyclopedie in kwijt kon. Een van de laden had een slotje met de sleutel erop.

Mijn neef knikte goedkeurend terwijl ik de lade met de boekdelen erin afsloot. Hij zag er afgepeigerd uit. Natuurlijk verwachtte ik dat hij ging protesteren toen ik de sleutel op zak stak. Vreemd genoeg zei hij niets, maar ik was op mijn hoede. We verlieten samen de bibliotheek.

Met een resoluut gebaar deed hij de deur dicht, draaide de sleutel om en haalde die uit het slot. ‘Deze past alleen op de deur van de bibliotheek, dat weet ik nog van vroeger. Die bibliotheek was opa’s heiligdom. Morgenvroeg zullen wij de spaarcenten tellen. Samen.’

Een kwartier later lag ik naar het plafond van de slaapkamer te staren. De ademhaling van Kevin was overgegaan in gesnurk, maar ik wilde zeker zijn dat hij diep in slaap lag. Uiteindelijk stond ik op, nam mijn weekendtas en maakte

mezelf klaar om te vertrekken. Toen ik de veters van mijn schoenen bond, klonk er gekuch beneden. Het ging over in een hardnekkige hoestbui om dan te landen bij een zacht gereutel. Ik sloop de trappen af naar de woonkamer. Zoals ik had verwacht, zat daar de persoon die verondersteld was dood te zijn, te roken op het bankstel bij de televisie.

‘Uche, uche, worch! Woorch!’ Opa Keelschors knikte me bemoedigend toe.

Ik plaatste mijn weekendtas bij de deur van de bibliotheek en zette mijn weg verder richting de garage. De laatste jaren bracht opa graag veel tijd door in de garage, bezig met het eindeloos uitsorteren van vijzen, bouten en andere ijzerwaren. De dozen bij de garagepoort waren gevuld met afgedankte metalen voorwerpen. Voor de sport bleef opa altijd de prijs van oude metalen opvolgen, hopen op de deal van zijn leven. Omdat ik hem regelmatig bezocht, kende ik veel van zijn gewoonten. Bovendien had ik net kennisgemaakt met zijn opvatting omtrent het verbergen van kostbaarheden. Ik moest zoeken op de plaatsen waar ik enkel irrelevante rommel zou verwachten. In dit geval tussen dozen met roestende winkelhaken, verbindingsijsers en kettingen. Even leek het hopeloos, tot ik een blik opende dat ooit voor melkpoeder geëdiend had. Het bevatte sleutels in alle maten en vormen. Ik gooide de inhoud uit op de werktafel. Al snel had ik een sleutel in handen zoals die van de bibliotheek.

Terug in de inkomhal hoorde ik Opa Keelschors weer hoesten. Er klonk ook een ander geluid. In de woonkamer knetterde iets. Een rookgeur sloeg me in het gezicht. Het was niet de geur van verbrande tabak, veeleer van schroeënd textiel of kunststof. De halfopen deur van de woonkamer weerkaatste een oranje gloed.

Kevin, schoot het door mijn hoofd. Kevin, gemene saboteur, doorgeslagen gek! In een paar stappen stond ik in de woonkamer.

Het was de mensvormige vlek bij de trap die brandde. Het

lichaamsvet dat in het parket gedrongen was, voedde een piramidevormige vlam.

Kevin had er niets mee te maken. Naast het bankstel stond Opa Keelschors. Zijn ene hand hield een aansteker vast, met de andere steunde hij op zijn wandelstok. Hij keek tevreden naar de brand die hij had gesticht en deed een teken dat ik moest voortmaken.

Blussen, dacht ik. Nee, eerst het geld in veiligheid brengen. Daarna blussen. Of vluchten. Kevin waarschuwen? Ja, dat ook, zodra het geld in mijn weekendtas stak. Ik doorkruiste de woonkamer tot bij de bibliotheek en greep de weekendtas. De sleutel uit de garage paste gelukkig. Ik knipte het licht aan in de bibliotheek en viste tegelijk het sleuteltje van de bureaulade uit mijn broekzak. De drie boekdelen van de encyclopedieën konden net in mijn tas. In de woonkamer sloeg de hitte me in het gezicht. De vlammen aan de trap waren al veranderd in een vuurzee. Nieuwe vlammen likten aan een tapijtje dat vlakbij lag. Er was niet veel tijd.

‘Kevin,’ tierde ik door het huis. ‘Wakker worden. Hallo?’ In dit stadium van de brand kon hij beter langs het slaapkamerraam ontsnappen. Dat kwam mij zelfs goed uit. Zo kon ik ongezien de weekendtas in de struiken gooien en die op een later moment oppikken.

‘Wakker worden!’ krijste ik nogmaals. Ik ademde een venijnige hoeveelheid rook in. Al kuchend riep ik nog een paar keer.

Mijn gekuch werd alleen beantwoord door Opa Keelschors. Die was weer op het bankstel gaan zitten. Zijn witte piekhaar kleurde oranje in het schijnsel van de vlammen. Al rochelend, met zijn ene hand voor zijn mond, wees hij met de andere naar de deur van de inkomhal en maande me aan om haast te maken.

Hij had gelijk. Ik gehoorzaamde.

In de inkomhal was het iets draaglijker, maar ook daar hing een waas van rook. Ik greep naar de klink van de voordeur. Die

zat op slot. Tot mijn grote paniek zag ik dat de sleutel er niet op zat. Kevin! Die gek had mij van in het begin gewantrouwd.

Ik keek om me heen. Geen idee hoe ik deze keer een sleutel moest vinden. De voordeur had een ruit van gehamerd glas met langs de buitenkant een traliewerk dat me onverbiddelijk zou tegenhouden. De garage, dan?

Daar was de poort versperd door die dozen. Het raam in de woonkamer inslaan, dat zou het snelst gaan. Alleen betekende dat een terugkeer naar de gevarezone.

In de woonkamer was de rook zo dicht, dat ik met moeite de omtrek van het raam kon onderscheiden. Het was er moordend, maar ik hield mezelf voor dat ik over enkele seconden buiten zou staan. Het krukje bij de boekenkast kon dienen om het glas te breken. Ik plaatste mijn weekendtas onder de vensterbank. Mijn longen stonden in brand, mijn traanklieren spuwden vocht. Vanuit de zithoek hoorde ik Opa Keelschors kuchen.

Ik slingerde het krukje tegen het raam.

Met een doffe 'blop' kaatste het terug, om daarna tegen de grond te kletteren. Ik graaide ernaar. Alles werd zwart voor mijn ogen tijdens het bukken. Opnieuw wierp ik het zitmeubel tegen het vensterglas.

Nu vloog het glas met een luid geklingel aan scherven.

Meteen voelde ik een zucht buitenlucht in mijn gezicht. Achter me laaiden de vlammen op. De hitte beet in mijn rug, nek en billen. Ik greep de weekendtas, wierp die naar buiten en klom uit het raam. Een omhoog stekende glasscherf haalde mijn been open. Ik stuikte ineen in het siertuintje onder de vensterbank. De rozenstruiken krasten genadeloos in mijn brandwonden.

Mijn gehoest, het hield niet op. Er was iets grondig mis met mij. Er groeide schors in mijn luchtpijp.

Mijn neef Kevin raakte door de rook bevangen en stierf in de villa, die grotendeels uitbrandde. Achteraf bleek de ruwbouw nog stevig te zijn. Eerst probeerde ik het pand in deze toestand te verkopen, in de hoop dat de ligging en de mooie

lap grond een flink bedrag zouden opleveren. Geen enkele kandidaat deed een ernstig bod. Daarom begon ik zelf aan de heropbouw. Het geld uit de Winkler Prins, de Britannica en de Larousse kwam goed van pas. Ik had het gevoel dat ik het juiste deed door het op die manier te besteden. Stilaan werd ik verliefd op de villa die uit haar as herrees tussen de weilanden en de bossen. Ik besloot er zelf in te gaan wonen. De buitenlucht zou goed doen aan mijn longen.

Sinds de brand ben ik nooit opgehouden met kuchen. Ik heb de hese stem van iemand die bezig is gewurgd te worden. De dokters hebben het over blijvende longschade, ze laten zelfs doorschemeren dat ik niet erg oud zal worden. Het geluid van hoestbuien is een constante in het huis, even hardnekkig als de fundamenteen waarop het is gebouwd. Overdag ben ik degene die hoest, 's nachts klinkt het gekuch van Opa Keelschors.

De legende van Zmeu

Boekfragment: *Darkfalls*, hoofdstuk 18

Carries ouders waren een paar dagen weg. Dit gaf Aaron en Heather de gelegenheid om in alle rust Carries slaapkamer te doorzoeken. Als het echt zo was wat Will zei, dan zou het Ouija-bord weer op zijn plek moeten liggen.

Onder een van de bloempotten lag normaal gesproken altijd een reservesleutel van de voordeur. Aaron had nooit echt begrepen waarom mensen zo iets deden. Iedereen die van de sleutel afwist, kon zomaar naar binnen. Blijkbaar was het een gewoonte in *Darkfalls*. Zoals hij al had verwacht lag de sleutel netjes op zijn plek onder de bloempot. Hij pakte die op en opende de deur.

Heather volgde hem naar binnen.

Het was vreemd om hier te zijn. Aaron had het gevoel dat Carrie elk moment van de trap naar beneden kon komen. 'Hé, zoek jij hier beneden in de kasten? Dan ga ik boven kijken.' Hij legde een hand op Heathers schouder.

'Is het wel verstandig om ons op te splitsen?' Heather huiverde.

'Maak je niet druk. Op deze manier zijn we sneller, en als er iets is, ben ik in de buurt.'

'Oké...'

Aaron raapte al zijn moed bij elkaar voordat hij naar boven ging.

Er hing een akelige sfeer. Het voelde zo leeg. Voor Carries kamer bleef Aaron staan. Wat nou als hij dat bord werkelijk zou aantreffen in haar kamer? De temperatuur daalde en hij

merkte dat zijn adem zichtbaar werd. Nerveus opende hij de deur van Carries slaapkamer. Met zijn zaklamp scheen hij de kamer rond. Hij wilde geen risico lopen dat de burens een licht zouden zien branden in het huis. Waarschijnlijk waren ook zij op de hoogte van de afwezigheid van Carries ouders.

Aaron glimlachte toen hij rondkeek. De muren van haar slaapkamer waren paars en op een plank boven haar bed stonden de knuffels die ze verzamelde. Haar bed was niet opgemaakt en haar bureau was een en al wanorde. Haar boeken en schriften lagen over het bureau verspreid. Op de spiegel boven de ladekast hingen allemaal foto's van hun groepje.

Aaron ging op de stoel zitten en doorzocht de laden van het bureau. Hij had werkelijk geen idee hoe groot zo'n bord was en of het erin zou passen. Nooit eerder had hij zo'n ding in het echt gezien. In de laatste la trof hij een camera aan. Hij keek verrast naar het toestel en pakte het op. Zodra hij op het aan-knopje drukte zag hij dat het toestel volledig was opgeladen. Er stonden filmpjes op. Met zijn ogen op de display gericht ging hij zitten op bed. Hij speelde het eerste filmpje af. Er werden wat spullen gefilmd en overal brandden kaarsen. Hij schrok toen Carrie ineens in beeld verscheen. Het beeld stoorde even.

Achter hem vormde zich een bobbel onder de deken, die steeds groter werd. Uiteindelijk gleed de deken weg en onthulde Carries verschijning. Haar gezicht was spierwit. Donkere kringen hadden zich om haar lege ogen gevormd. Haar blonde haren waren vervuild en hingen er als slierten bij.

Aaron had niet door dat ze meekeek over zijn schouder. De kou was teruggekeerd en hij sidderde even. De haartjes op zijn armen schoten overeind. Hij stopte de camera in zijn binnenzak. Die filmpjes zou hij later verder kijken.

'De kast...' werd er plotseling in zijn oor gefluisterd.

Aaron kwam geschrokken overeind en draaide zich met een ruk om. Niets te zien. Op dat moment ging de deur van de kledingkast langzaam open. Met trillende handen scheen hij met zijn zaklamp in het donkere gat.

Hij hoorde iemand zijn naam zeggen.

‘Aaron...’ De stem vervaagde als een zucht. Het voelde vertrouwd.

‘Carrie?’ De deur van de kast stond nu helemaal open en hij liep erheen. Er lag een boekje op de grond. Het leek op een dagboek. Hij bladerde erdoorheen en stopte op de laatste pagina. Met de zaklamp op de woorden gericht, las hij wat er stond:

Heb je wel eens in een gekke bui iets gedaan waarvan je achteraf dacht: dit doe ik nooit meer? Een paar dagen geleden was ik in zo’n bui. Ik besloot samen met een vriend een avondje seance te doen. Je weet wel: een sessie met een Ouija-bord. Mijn tante was nog niet zo lang geleden overleden en niemand wist wat er precies was gebeurd. Het ene moment was ze die vrolijke vrouw met wie we altijd lol hadden, het volgende moment was ze dood. Zelfmoord, zeiden ze. Ik ben altijd al nieuwsgierig geweest naar het hiernamaals. Vaak genoeg ben ik naar de bibliotheek gegaan om een boek over het paranormale te lenen. Ik ben mezelf gaan verdiepen in verhalen over vroeger: heksen, witte magie, maar ook zwarte magie. Waar ik nooit aan toe was gekomen, was het lezen over het gebruik van een Ouija-bord. Stom. Ik dacht dat het allemaal wel als vanzelf zou gaan. Dat ik er klaar voor was. Ik zag het gevaar er niet van in. Nu weet ik wel beter...

‘Oh nee, Car...’ Aaron zocht tussen de kledingstukken, maar vond niets. Onder in de kast stonden allemaal schoenen. Met zijn zaklamp liep hij de collectie af, totdat hij een plank zag. Met zijn vrije hand schoof hij de schoenen opzij en trok de plank eronder vandaan. Tot zijn grote schrik zag hij dat er letters en cijfers op stonden geschreven. Het woord “OUIJA” stond bovenaan het bord een beetje in het midden. Links van het woord stond “YES” en rechts “NO”. Onderaan stond het woord “GOODBYE” in sierletters geschreven. Er lag een hartvormig voorwerp op het bord. De planchette, wist Aaron. In het midden zat iets dat op een rond stuk glas leek. Het bord zag er groter uit dan hij zich had voorgesteld. ‘Dus toch,’ mompelde hij. ‘Car, wat heb je gedaan?’ Hij raapte de planchette op en bekeek die aandachtig. Hij had wel eens

in films gezien dat je door het glas in een andere wereld kon kijken. Aaron vond het altijd onzin. Hij hield het glas van de planchette voor zijn oog. Eerst zag hij niets, maar toen stond hij plotseling oog in oog met Carrie, die hem met een angstige blik aankeek.

Aaron deinsde met een schreeuw achteruit. Hij viel tegen de muur aan en zijn zaklamp rolde over de grond. Hij wist nog net het bord mee te pakken, voordat de kastdeur voor zijn neus dichtsloeg.

Heather, die het ook had gehoord, kwam de kamer binnengestormd. ‘Aaron? Wat is er aan de hand?’ Trillend op zijn benen pakte hij haar hand vast en trok haar met zich mee naar beneden. Daar renden ze door de voordeur weer naar buiten. Ze moesten opschieten en het bord naar Daniel en Salina brengen. Hij deed vlug de deur op slot en legde de sleutel terug onder de pot.

Er klonk een stem achter hen: ‘Aaron! Heather!’ Het was Salina, die samen met Daniel de voortuin in kwam gerend. Met het bord onder zijn arm leunde Aaron tegen de deur.

‘Oh mijn God, dus het is waar?’ Salina nam het bord van hem over.

‘Ja.’ Aarons hand gleed door zijn haren. ‘Ik heb Carrie gezien.’

‘Hoe bedoel je?’

‘Door dat ding.’ Hij wees naar de planchette. ‘Ze liet me zien waar het bord lag. Ze zag er zo bang uit...’

‘De zielen...’ Nu pas begreep Daniel het. ‘Ze worden gevangen gehouden op aarde. Precies wat Will zei.’

*Fragment uit: DARKFALLS: De legende van Zmeu
(Prequel van The Lakeside series door Sabina
(Nina) Stepanovic / Rose N Storm)*

Hart en ziel

Ik ben een ornament in een kapel zonder heilige.

Die zin klinkt goed, vind ik. Ik ben er dan ook al een hele tijd op aan het kauwen. Wat moet ik anders? Die lange uren, die lange dagen, en maar denken en maar denken. Dan kan ik beter schrijven in mijn hoofd, toch?

De zin vat mijn situatie trouwens perfect samen.

Een kapel, dus. Het is te zeggen, die kapel is eigenlijk een vrij schap in de wandkast in hun woonkamer. Tegen de achterwand hangt mijn opsporingsposter met niet-flatterende foto: Karel Van Damme, roepnaam Sjarel, 19 jaar oud, 1 meter 77, in het zwart gekleed, eyeliner, et cetera. Daarvoor staat een votiefkaars, die altijd weer vervangen wordt door een nieuwe, tegenwoordig van Chinese makelij, goedkoop te verkrijgen bij de een of andere prijsbreker die niet eens bestond toen ik verdween. Soit, naast de kaars staat de lp *Closer* van Joy Division, à propos de laatste lp die ik ooit kocht, een zalige schijf. En in de andere hoek, daar lig ik.

Het is klote zoals het allemaal gelopen is. Helaas kan ik hen niets verwijten, zelfs Rik niet, dat is ook klote. Want ja ze hebben hun best gedaan, ja ze hebben me gezocht, maar hoe hadden ze ooit kunnen ontdekken dat ik die vent tegen het lijf gelopen was, dat zweterig type met roos op zijn schouders, met zijn beduimelde bril? Ik had moeten weten dat ik ver van hem moest blijven, ik had mijn buikgevoel moeten volgen. Tja, hoe gaat dat?

Er is gestommel in de hal, Lut en Rik komen hun woonkamer binnen. Plastic tassen met aankopen uit de supermarkt in hun handen, puffend; Rik, die rechtstreeks naar de keuken

doorloopt, en Lut, die naar mij toe komt. Dat doet ze altijd wanneer ze de woonkamer binnenkomt of verlaat. Checken of de kaars nog brandt, me vluchtig over de kruin strelen. Knappe Lut en saaie Rik, mijn toenmalige kotgenoten.

‘Lief, je spullen moeten dringend de diepvries in,’ roept Rik.

Lut zucht en grijpt haar draagtassen. Ook zij verdwijnt in de keuken.

Rik installeert zich even later met een glas Duvel en een schaal nootjes op de sofa. Hij zet de tv aan. Het nieuwsbulletin is net begonnen, mijn venster op een wereld die langzaam ten onder gaat. Wanneer Rik het tv-programma kiest, is het voor actualiteit of voor een onnozel spelletjesprogramma. De tijden van een opvoedende openbare omroep zijn al lang voorbij. Helaas kan ik mijn ogen niet sluiten, laat staan mijn oren. Luts smaak is beter. Zij houdt van drama.

Eveneens met een Duvel in de hand, nestelt Lut zich tegen Rik aan. De kleine geneugten, dat is waarvoor zij het tegenwoordig doet. Haar grote liefde is ze kwijtgespeeld, en nu zit ze hier opgescheept met tweede keus. Over het algemeen speelt ze haar rol best wel goed. Aandacht geven, raad vragen, verjaardagen niet vergeten, liefde hier liefde daar, ja knikken op het juiste ogenblik.

‘Heb je al wat info over je nieuwe bedrijfswagen?’ vraagt ze, met de intonatie die ze vroeger reserveerde voor vragen over nieuwe romans.

‘Ja.’ Rik somt zonder haperen een eindeloze rij merken en specificaties op. In onze tijd had hij het nooit over wagens, toen vonden wij getweeën nieuwe maatschappijmodellen uit aan de keukentafel of quoteerden we de meisjes van ons jaar. Nu lijken wagens een van zijn grote passies. Stom burgermannetje.

‘Klinkt goed,’ zegt Lut. ‘Zorg er wel voor dat het een bruine wordt.’

‘Bruin? *Come on*, dat is kak.’

‘Nee, echt.’ Er ontspint zich een discussie over kleuren

van wagens, parkeerhulp, verwarmde zetels en allerlei andere mij onbekende snufjes die de totale zinloosheid van het onderwerp verder onderstrepen. Een wagen is een stinkende machine om je van A naar B te bewegen, punt. In onze tijd namen we de fiets.

Waar is hun zwartgalligheid, waar is hun melancholie, waar zijn de diepe gevoelens waar ze zo erg in geloofden?

Ik hoor het Lut nog zeggen, op de ochtend waarop ze ontdekten dat ik weg was: 'Typisch Sjarel, een tandenborstel met new wave kapsel.' Die zachtheid in haar stem, toen beseftte ik voor het eerst wat ze voor me voelde. En Rik maar door-drammen dat hij me echt, heel echt had horen thuiskomen, drie dagen eerder, 's nachts, en dat ik waarschijnlijk weg was met de een of andere knappe trien. Daar begon zijn gecomplooteer.

Sinds ik hem tijdens een zatte avond verteld had wat ik voor Lut voelde, had hij nooit enige interesse in haar be-toond. Maar toen ik verdwenen was, startten de verdacht-makingen, de foute verhalen, en al snel, via het delen van het drama en de nabijheid van het troosten, de avances. Lut had de boot nog maandenlang afgehouden.

De discussie over de wagen is beslecht, het wordt een bruine. Nu zitten ze opnieuw tv te kijken. Er wordt geen woord meer gewisseld, wat zou er ook te zeggen zijn?

Het was Rik die mijn nieuwe lp van Joy Division ontdek-te tijdens hun hopeloze zoektocht op mijn kot. Hij legde de schijf onmiddellijk op – B-kant eerst zoals het hoorde – en zou hem daarna altijd een beetje als de zijne beschouwen. *Heart and Soul*, het eerste nummer van *Closer*, was nog niet af-gelopen toen het eindelijk tot me doordrong wat er met mij aan de hand was. Geen hart meer, enkel ziel.

'Lief, we moeten er misschien eens komaf mee maken,' zegt Rik nadat hij zijn laatste slok Duvel naar binnen heeft gekapt.

'Komaf maken met?'

'Kijk, we zijn binnenkort vijftienvintig jaar getrouwd.

Dat is een kwarteeuw. Dus Sjarel is ongeveer negenentwin-tig jaar geleden verdwenen, en nog steeds hebben we hier een soort crazy gedenkplek voor hem. Versta me niet verkeerd, ik draag hem ook in mijn hart, en ik wil hem best wel gedenken. Maar moet het zo *into our face*? Met die kaars en die pop en zo?'

'Sjarel is belangrijk voor ons.'

'Ja, dat is hij, maar *come on*, je snapt wat ik bedoel. Jij nog een Duvel?'

'Nee, ik pas. Doe mij maar wat spuitwater.' Ze neemt een paar nootjes uit de schaal. Op tv is er intussen een quiz be-gonnen.

Rik keert terug met twee glazen spuitwater. 'Je hebt ge-lijk, te veel bier is maar niets.'

'Die gedenkplek, hoe zag je dat dan?'

'Wel, we steken alles in een doos. Die parkeren we op zol-der.'

'Ik moet nog wat mails afhandelen.' Lut komt bruusk overeind, checkt de kaars, aait over mijn kruin.

'Denk er eens over na,' zegt Rik.

Later die avond verschijnt Lut opnieuw in de woon-kamer. Haar nachtpon accentueert hoe strak haar lijf nog steeds is. Dat lijf..

Rik is intussen al lang in slaap gesukkeld voor een tv die onzin blijft uitbraken.

'Zoetje, kom je slapen?' Ze streelt hem door zijn dunnen-de haar. Hoe goed ze het speelt, blijft me verbazen. Waar ze de energie vandaan haalt voor dit eindeloze theaterstuk is mij een mysterie.

Brommend komt Rik overeind en wrijft verdwaasd in zijn ogen. Ontwaken doet hij nog steeds op dezelfde manier als in zijn tienerjaren, naast mij in de tent.

Ze grinnikt. 'Je was echt weg, hé?'

'Hmm.' Hij geeuwt. 'Ik droomde. Die stomme pop zat achter me aan met een piepklein zwaard en wilde mij

vermoorden. En ik kon me niet verdedigen, want hij was mijn vriend.'

'Ach, ach. Kom je?' Nog even controleert ze de kaars en dan verlaat ze de kamer.

Rik sloft achter haar aan.

Dat prachtige lijf van haar. Ondanks de slobberende jaren tachtig mode was het me dadelijk opgevallen toen ze voor het vrije kot in ons gemeenschapshuis kwam solliciteren, naakt zag ik haar pas kort na die ochtend waarop ze mij niet meer vonden.

We waren samen op haar kot. Ze had me op schoot genomen, streelde mijn buik en vroeg waarom ze het nooit gedurfd had, toen tijdens die kotfuif bijvoorbeeld waar we zo geslowd hadden. Op *Overground* was dat geweest, een song van Siouxsie and the Banshees die echt niet geschikt was voor een trage. En dat ik haar misschien maar niets vond, dat ze zich dingen inbeeldde. Ik had toen willen zeggen, roepen hoe fantastisch ik haar vond, hoe neig, nee hoe fak, maar ik kon niet langer spreken. Dat ze mijn kapsel leuk vond, zo was ze verdergegaan, het gecrepeerde zwart, dat ze me in het geniep vleermuis noemde. Daarop had ze mij tegen haar hoofdkussen gepositioneerd en was ze in haar muziekcassettes gaan rommelen. Even later speelde *I Remember Nothing* van de eerste lp van Joy Division. Op de slome beat deed ze haar zwarte pullover uit en slingerde die de kamer in. Haar shirt trok ze traag, sensueel traag over haar hoofd. Heupwiegend knoopte ze haar smalle jeans los, haar ogen strak op mij gericht. Een driehoekje witte slip werd zichtbaar. Ze trok haar laarsjes uit, het ene en het andere. Dan volgde de jeans, ze moest even huppen voor ze hem over haar hielen kreeg. Zo stond ze daar in ondergoed, witte slip, witte bh. Ze duwde beide handen in haar modieuze permanent en danste. In gedachten klopte mijn hart in mijn keel, en zwol ik van goesting. Al dansend maakte ze haar bh los, en ik zag die fantastische borsten. De tepels die ik in mijn mond had willen nemen. Ze schoof haar

slip een paar centimeter omlaag, liet haar vingers erin verdwijnen. Het hoofd naar achteren gekanteld, danste ze, en haar hand bewoog onder haar slip, en de beat dreinde, en de stem van Ian Curtis bezwoer, en haar hand ging op en neer, op en neer, ogen gesloten, lippen vochtig, danste ze. Toen haalde ze mij van het hoofdkussen en wrong me, hoofd vooruit, onder haar slip. Ik werd tussen haar gezwollen schaamlippen gedrukt.

Ach, Lut.

's Ochtends is Rik steeds als eerste op. Hij drinkt een snelle kop koffie en verdwijnt. Het is een eind rijden naar zijn managementfunctie ergens bij een internationaal bedrijf. Een belangrijk man, die Rik.

Lut verschijnt meestal een half uurtje later. Zij neemt de tijd voor een ontbijt, gewoonlijk een kom havermoutpap zonder suiker, met thee, dezelfde groene die ze toen ook al dronk. Daarbij leest ze een boek, de filosofische werken zijn intussen ingeruild voor thrillers of vrouwenliteratuur met roze kaft.

Soms slaat ze haar ontbijt over en heeft ze een intiem kwartiertje met mij. Daarvoor neemt ze me mee naar de slaapkamer.

Nu doet ze geen van beide. Ze plaatst een stoel tegenover de wandkast en met haar ontbijt op schoot begint ze tegen mij te praten.

'Sjarel, jong, het is moeilijk. Rik heeft gelijk, je bent nu al zo lang verdwenen. Geen spoor hebben ze ooit van jou gevonden. Je ouders, de politie, vrienden. Waar zit je toch?' Ze lepel havermout.

Ik ben hier, roep ik, al weet ik dat het absoluut geen zin heeft. Ontelbare keren heb ik het al geprobeerd, met schreeuwende gedachten, met gefocuste gedachten, met energetische gedachten, nee, het heeft geen zin. Ik ben compleet catatonisch.

Die vervloekte, zweterige smeerlap met zijn beduimelde bril die me in deze toestand gebracht heeft, met zijn manische fluitspel, met zijn we-zullen-u-even-inbinden-meneer, het trekken en sleuren aan de touwen die hij aan mijn polsen en enkels had bevestigd, mijn spastische dans, het tolleren en draaien, dat hele waanzinnige ritueel. De poppenmaker.

Prachtige poppen maakte hij, levensecht. Ja, ja. Mensen transformeren in poppen, dat deed hij.

Ik was ontsnapt, mijn lijf al half houterig, was terug op mijn kot geraakt, hoe precies weet ik niet, maar het eindigde in mijn bed. Daar vonden ze mij.

Lut schraapt haar keel. 'Het is voorbij en ik heb er nooit een streep onder kunnen trekken. Rik heeft daar allemaal veel minder problemen mee, maar die hangt er emotioneel dan ook niet zo aan vast. Mannen onder elkaar, zeker? En dit...' Met haar lepel zwaait ze in mijn richting, neemt nog een hap haveremout, knabbelt bedachtzaam. 'Moest het nu alleen die poster van je zijn, en die lp. Maar dat popje, het ding lijkt zo hard op jou. Alsof je ziel erin zit.' Peinzend blijft ze even zitten en dan komt ze naar me toe, grijpt me, laat haar vingers over mijn lijf dansen. 'Je ziel, Sjarel, je gevoel. Al die dingen die we nooit gedaan hebben. Door mijn onzekerheid, of was het de jouwe? Heeft dat nog belang na al die jaren? Mijn vleermuisje?' Haar vragende blik. 'Je bent zo levensecht, dat het voelt alsof ik Rik bedrieg met jou. Alsof... God, het is goor.'

Als betrapt legt ze me terug op mijn plek, loopt snel naar de keuken en even later verdwijnt ook zij naar haar werk. Programmator bij de plaatselijke muziektempel, zoiets.

Wat wij hebben is goor.

Die avond komen ze pas laat thuis. Onmiddellijk na hun werk zijn ze ergens heen geweest, daarna iets gaan drinken. Soms draait dat soort avondjes uit op seks op de sofa, en ik bid dat dat spektakel mij bespaard zal blijven. Ik haat de pompende bleke billen van Rik wanneer hij Lut langs achteren pakt, haar gekreun en gegil. En mijn passiviteit.

Tot mijn verbazing komt Rik naar me toe. 'Je bent zeker?' vraagt hij aan Lut.

'Ja,' zegt ze. 'Zo een kartonnen doos op zolder is maar niets.'

Hij grijpt de lp van Joy Division en legt hem op de pick-up. 'Hopelijk doet dit ding het nog. Eeuwen geleden dat we nog een lp gedraaid hebben.' Gehurkt voor de versterker morrelt hij aan de knoppen. Plots klinkt *Heart and Soul* door de boxen, al een paar maten ver in het nummer.

Lut begint prompt te dansen, Rik volgt haar. Hoofden omlaag, langzaam wiegende lijven, in zichzelf gekeerd cirkelen ze traag om elkaar heen. 'Heart and soul, one will burn,' zingt Ian Curtis.

Ik denk de tekst mee, woord voor woord, het is zo lang geleden. Kon ik maar met hen meedansen.

'De lp houden we,' zegt Rik wanneer het nummer afgelopen is.

'Ja,' zegt Lut. Ze blaast de votiefkaars uit en trekt de opsporingsposter los. Die frommelt ze in de kachel en stapelt er klein hout bovenop.

Rik haalt intussen twee flesjes pils. Geeft er één aan Lut.

Ze tikt haar flesje tegen het zijne. 'Op Sjarel. Op onze vriendschap.'

'Dat hij ooit nog mag opduiken,' vult hij aan.

'Ik geef de hoop nooit op.' Luts stem breekt.

Rik slaat een arm om haar heen. Koestert haar voorzichtig.

Ze werkt zich uit zijn armen, recht haar rug en neemt een ferme slok bier. Daarna haalt ze mij van mijn plekje op het schap, en aarzelt.

'De doos op zolder kan nog steeds,' zegt Rik.

Zonder te antwoorden, met samengeknepen lippen, brengt ze me naar de kachel.

Mijn extra tijd is op en vreemd genoeg voel ik enkel berusting. Negenentwintig jaar geleden had ik al dood moeten zijn.

Ze drukt een lange zoen op mijn lijf. 'Jij blijft mijn grote liefde,' fluistert ze en legt me op de stapel klein hout.

Ze strijkt een lucifer af, steekt de opsporingsposter in brand.

Ze sluit de kacheldeur.

De vlammen schieten omhoog.

Door het raampje van de kachel, zie ik hoe ze naar me kijkt. Rik probeert een arm om haar schouder te leggen, maar die schudt ze af. Dat is het laatste wat ik zie voor het vuur me verteert.

Laura Scheepers

Wraak

'Nou hier linksaf, geloof ik,' mompelde Anne. Zelfs de GPS op haar telefoon had geen idee meer waar ze uithing. Ergens in het groen. Ze ging linksaf en merkte dat de weg daar nauwelijks meer dan een zandpad was. Na een paar honderd meter leek het bos lichter te worden en daar, midden in het bos, met nog flink wat ruimte eromheen, lag het huis. Haar erfenis.

*

Twee maanden geleden had ze de brief van notaris Heuvelink uit Oldenzaal gekregen. Toen was ze nog samen met Erik. Terwijl zij opgewonden was vanwege een onverwachte erfenis, zat Erik te mopperen en zei dat de reiskosten waarschijnlijk hoger waren dan de hele erfenis. Ze hadden er ruzie over gekregen. Erik wilde niet dat ze naar Twente ging en stelde voor telefonisch van de erfenis af te zien, terwijl zij erheen wilde. Al waren het maar wat persoonlijke kleinigheidjes van haar oudtante Frederiek, ze vond het hartverwarmend dat ze haar wat had nagelaten.

Dus ging ze, met de auto. Erik had geprotesteerd en zei dat hij die dag de auto wilde. Toen ze voorstelde twee dagen later te gaan, had hij dan ook de auto nodig en de week daarop ook. Toen werd ze boos; het was nota bene haar auto!

Het eerste bezoek aan de notaris was vreemd. Hij gaf haar een doosje met sieraden en vertelde dat ze een huis geërfd had en een flink geldbedrag. Er zaten echter wat bijzondere voorwaarden aan het testament, hij moest nog uitzoeken of

het allemaal wettig was, zijn voorganger had dit testament opgesteld.

Ze had een paar foto's van het huis gezien, het was een echte Twentse boerderij.

Toen ze thuiskwam had Erik nog steeds de bokkenpruik op. Pas in het weekend vroeg hij naar de erfenis. Ze vertelde dat het om een flink geldbedrag ging en liet de foto's van het huis zien. Hij was ineens veel liever voor haar, en vol interesse in de foto's.

*

Nu reed ze, met een volgepakte auto, de oprit van haar nieuwe huis op. Ze was bij notaris Heuvelink geweest om de sleutel te halen.

Het huis zag er prachtig uit tussen de herfstbomen, met een waterig zonnetje erop. Ze kon zien dat het al even leegstond, maar het had geen zichtbaar achterstallig onderhoud.

Anne liep eerst een rondje om het huis. Het was een typische Twentse boerderij, met houten beplanking op de voor- en achtergevel, witte randen langs het dak en een gevelteken op de punt.

Ze zag een grote woonkamer, met meubels onder lakens, een ouderwetse keuken en een vrij donkere hal. Aan een kant van het huis zaten kleinere raampjes, daar moest iets van een stal of de deel geweest zijn.

Ze huiverde, ondanks dat het niet echt koud was. Ze was nooit zo goed geweest in alleen zijn, en dit huis lag best ver van de bewoonde wereld. Ze rechtte haar rug en stak de sleutel in het slot van de keukendeur. Die donkere hal zou ze nog even vermijden, de keuken zag er gastvrij uit. De keuken was beslist ouderwets, met het blauwe granieten aanrecht en de geruite gordijntjes overal, maar wel knus. Er stond een eenvoudig gasfornuis, maar toen ze aarzelend deurtjes opendeed en gordijntjes opzij schoof, ontdekte ze ook een mag-

netron en een vaatwasser. Serviesgoed had ze voorlopig ook meer dan genoeg, zag ze.

De woonkamer was ruim en licht, maar naargeestig, door de lakens over de meubels. Ze had sterk het gevoel dat ze op verboden terrein was, niet in haar eigen huis.

*

Toen ze twee dagen later thuiskwam van een opdracht, had hij zowaar gekookt, normaal moest zij dat doen. Toen ze aan het toetje zaten zei hij ineens: 'Ik vind dat je het huis maar moet verkopen. Het zal vast wel flink opbrengen, zo'n vrijstaande boerderij. Dan zal ik het wel goed beleggen en kunnen we van de rente leven, samen wat jij met die fotootjes verdient.' Ze keek hem sprakeloos aan.

'Tsja, Anne, je weet dat ik het kotszat ben op die flat, ik vlieg de hele dag tegen de muren op en die kiekjes die jij maakt leveren ook niet veel op. Als we het huis verkopen kunnen we eindelijk eens een beetje fatsoenlijk leven.'

Anne wist niet wat ze hoorde. Ze wist wel dat Erik liever lui was dan moe en ook dat hij wel eens wat arrogant kon zijn, daar was ze in eerste instantie ook op gevallen, dat harde, mannelijke.

'Dus ik blijf werken en dan word jij huisman?'

Nu was het Eriks beurt om geschokt te kijken, maar hij was snel weer bij zijn positieven.

'Nee, natuurlijk niet. Daar nemen we een werkster voor. Als we genoeg verdienen, kan ik me eindelijk ontplooien zoals ik wil.'

'Dus jij gaat de hele dag thuiszitten, een beetje gamen en tv kijken en je "ontplooien" van mijn erfenis en mijn inkomen?'

Erik had die avond de knallende ruzie gesust door te zeggen dat er natuurlijk nog niks vaststond. Anne hield omwille van de lieve vrede haar mond, maar in haar borrelde de woede.

*

Ze was de hal doorgesprint en had haastig de eerstvolgende deur opengedaan, maar hier was het ook al donker. Toch waren er raampjes en toen haar ogen wenden bleek het donker mee te vallen. De deel was een grote kale ruimte, met aan een kant een toilet en een ouderwetse douche. In de buitenmuur echter zaten grote schuurdeuren, die waarschijnlijk ooit naar een stal hadden geleid. Toen ze die opendeed kwam er een zee van licht naar binnen. Deze ruimte was ideaal om een fotostudio van te maken!

Voor ze de deuren weer dichtdeed zocht ze in de hal naar het lichtknopje. Met het licht van de deel en uit de woonkamer, was de hal niet zo eng.

Boven was een fatsoenlijke badkamer, twee slaapkamers en een grote bergruimte, vol met allerlei spullen. De grootste slaapkamer stond nog vol dingen van tante Frederiek, dus ze besloot voorlopig in de andere kamer te gaan slapen. Plotse-ling zag ze in de reflectie van het raam iets vreemds, het leek wel alsof er iemand achter haar stond. Ze keek om, maar zag niks. Weer naar het raam kijkend, miste ze het eerst, maar daarna zag ze duidelijk iets bewegen achter zich. Toch al ze-nuwachtig, hield ze het nu niet langer uit, ze rende de trap af en de deur uit.

*

De relatie was wat voortgekabbeld, Erik was chagrijnig, Anne druk. Tot de dag dat Erik zei: 'Je moet morgen die notaris even terugbellen. Ik heb hem vandaag gebeld en gezegd dat hij het huis te koop moet zetten, maar hij wilde jouw persoonlijke bevestiging hebben. We moeten maar gauw gaan trouwen, Annetje, dan kan ik al dit soort dingetjes voor je regelen'.

Er knapte iets.

'Je hebt wát?'

Erik trok een sussend gezicht.

'Ja, we moeten het maar doen, dan zijn we binnenkort rijk. En ik ben toch veel beter in dat soort dingen.' Anne stond op en voor het eerst verhief ze haar stem: 'Je hebt de notaris opgebeld om te proberen mijn erfenis te verkopen! Ben je nou helemaal betoeterd?'

'Geloof me nou maar liefje, dat is echt het beste, voor ons allebei.'

'Voor jou misschien, maar wat is mijn voordeel?'

'We nemen een mooi huis en je krijgt een werkster. Als ik het geld dan goed beleg, word ik een rijke zakenman en hoeft jij geen fotootjes meer te maken. Dan mag je fijn thuisblijven en een paar kindertjes krijgen. We geven grote feesten en jij mag gastvrouw zijn.'

'Een mooi, rijk huisvrouwje dus...' mompelde Anne.

'Wat zeg je?' Erik kwam nu ook van zijn stoel en liep op een intimiderende manier op haar af. Ze haalde diep adem, bleef staan waar ze stond en keek hem opstandig aan. 'Een mooi, rijk huisvrouwje dus! Jij patriarchale lul!'

Erik liep woedend op haar af en greep haar bij haar schou- ders. Hij schudde haar hevig door elkaar en stormde toen de deur uit.

Ze sliep die avond op de bank.

*

Na een half uur doelloos rondrijden, kwam ze weer een beet- je tot zichzelf en besloot van de nood een deugd te maken. Google Maps zei dat Denekamp het dichtstbijzijnde echte dorp was. Eerst bekeek ze op haar gemak het centrum. Niet groot, maar wel erg gezellig. Ze vond een boekhandel, waar ze wat tijdschriften en een boek kocht.

Daarna reed ze naar de buitenkant van het dorp, waar ze in een grote supermarkt flink inkocht. Het was gek om aan dingen te moeten denken die je normaal wel op voorraad had.

Ineens kreeg ze haast, omdat ze liever voor het donker weer bij het huis wou zijn. Onderweg terug zoemde haar telefoon een paar keer kort, maar ze had haar aandacht nodig voor de weg.

Het schemerde al toen ze terugkwam bij het huis en haar eerste werk was door het hele huis heen alle lampen aan-doen. Dat waren er gelukkig veel. Ze bracht alle boodschappen binnen en vulde met groot genoeg de grote voorraadkast in de keuken. Ze zette een pot koffie en merkte tevreden op hoeveel meer de keuken al als “thuis” voelde, met haar eigen boodschappen en de geur van koffie. Gesterkt door de koffie en dat idee ging ze aan de slag in de huiskamer. Alle lakens van de meubels af, tijdschriften en boeken neerleggen en een paar geurkaarsen neerzetten en aansteken, zodat de muffe geur zou verdwijnen en ook de huiskamer “eigen” zou gaan ruiken. Pas na ruim een uur werken plofte ze neer voor een tweede kop koffie en keek op haar telefoon.

Anne, schatje, ik heb een nieuw nummer.

Geen naam, maar ze kon wel raden van wie het was. Hoe durfde hij haar na alles nog schatje te noemen.

Laat je weten hoe het met je gaat, liefde?

Ze had absoluut geen behoefte om wat dan ook met Erik te delen, laat staan haar welbevinden.

Anne, reageer eens! Ik heb je vergeven!!!

Na een half uur al ongeduldig omdat ze niet snel genoeg reageerde naar zijn zin, dat was typisch Erik. Het “vergeven” gelardeerd met maar liefst drie uitroeptekens deed haar in schateren uitbarsten. Wat had die klootzak háár te vergeven? Ze stond bij het aanrecht eieren te bakken. Eerst dacht ze dat ze zich het geluidje verbeeld had, maar toen hoorde ze het weer. Ze moest al haar moed bij elkaar schrapen om te gaan kijken, maar deed toch de achterdeur open. Ze was al zenuwachtig aan het worden omdat ze niks zag, toen ze het opmerkte: net aan de rand van de lichtkring van de buitenlamp zat een klein katje. Ze lachte om zichzelf.

‘Poespoes.’

‘Mieuw!’

‘Kom maar, kleine. Wil je wat lekkers?’

Het miauwde nog een keer en kwam op haar afrennen. Zo te zien was het hooguit een half jaar oud. Het was een lapjeskatje, dus een meisje en ze was heel mager. Anne aaide haar tot ze begon te spinnen en pakte haar toen op. Binnen goot ze wat melk op een schoteltje en trok een blikje tonijn open. Beide verdwenen binnen de kortste keren in het kattenbuikje. Terwijl zij at bedelde de kleine om stukjes ei en bacon en na het eten kropen ze samen op de bank, het katje een spin-nend bolletje op haar schoot.

*

De relatie tussen Erik en haar was in het begin geweldig geweest, de vonken sloegen ervan af en de seks was fantastisch. Er waren wel eens kleine dingen waar ze zich aan ergerde, maar een relatie was toch geven en nemen? Veel te snel was ze bij hem ingetrokken. Zijn voormalige huisgenoot had nog gevraagd of dat wel verstandig was, maar ze was te verliefd.

Erik was wel erg op zijn gemak gesteld. Hij deed haast niets in het huishouden en meestal moest zij na een dag werken nog koken.

Als ze niet op tijd zijn was deed, werd hij wel eens boos, maar ze was zo verliefd dat ze dat naast zich neerlegde. Hij was nou eenmaal een beetje verwend en zij was overal toch handiger in.

Een huisdier had hij niet gewild, terwijl zij dol op katten was.

*

Ze moest erg wennen aan de stilte buiten, maar ze was uiteindelijk met het katje tegen zich aan in slaap gevallen.

Ze had onrustig gedroomd, over een vrouw die in elkaar geslagen werd. Nu zat ze met een kop koffie op de bank na

te denken wat ze ging doen. Eerst de huiskamer maar eens meer “van haar” maken. Wat meubels betreft had ze vrijwel dezelfde smaak als tante Frederiek had, maar haar wandversiering kon ze minder waarderen, net als de rommeltjes. Ze maakte een hele serie foto’s, vooral van de schilderijen, zodat die makkelijk te controleren waren op de inventarislijst. Ze moest eens vragen of ze die ook niet mocht verkopen. De dozen van de boodschappen kwamen goed van pas om alle beeldjes in te doen.

Ze nam ook een paar selfies in het nieuwe huis, om naar Jane te sturen en op Facebook te zetten.

’s Middags deed ze weer boodschappen, want ze had ook kattenvoer nodig, en gaf ze de keuken een goede beurt.

Op haar gemakje zat ze na het eten met de laptop op schoot de foto’s te bekijken. Gek, sommige foto’s hadden witte bolletjes in beeld. Ze keek op internet en las dat ze in het Engels regelmatig “ghost orbs” genoemd werden. Alsof dit huis nog niet eng genoeg voelde! Een Nederlandse website verklaarde het fenomeen: het waren stofjes die de flits gevangen hadden. Ze moest om zichzelf lachen tot ze zich realiseerde dat ze helemaal geen flits gebruikt had...

Toen ze de selfies nog eens beter bekeek schrok ze behoorlijk: op een van de foto’s leek er een schim achter haar te staan. Zeker een uur lang was ze bezig met Photoshop om te proberen de schim duidelijker in beeld te krijgen. Ze was er bijna zeker van dat het een vrouw was, met opgestoken haar. Ze voelde zich erg onbehaaglijk en angstig. Het spookte hier toch niet?

Ze ging naar Facebook om een paar foto’s – zonder geest – te posten en wat afleiding te vinden en vond daar een hele lading berichtjes van Erik. De eersten slijmerig, vol lieve woordjes en “vergeving”, maar naarmate ze langer niet gereageerd had, werden ze steeds agressiever. Zorgvuldig blokkeerde ze hem op al haar sociale media. Erik was verleden tijd.

Midden in de nacht werd ze wakker. Het katje stond bovenop haar en blies en gromde naar een hoek van de kamer.

Het staartje was drie keer zo dik en het haar op haar ruggetje stond als een drakenkam omhoog. In het vage licht van het nachtlampje zag ze een verschijning op de plek waar het katje naar keek. Een schim in een lange, ouderwetse jurk. Ze vocht tegen de opkomende paniek en de gedachte om te proberen foto’s te maken schoot door haar heen. Toen won de paniek en deed ze het grote licht aan. De schim verdween en het katje kalmeerde.

*

De volgende dag had ze de notaris gebeld. Zeker een uur zat ze in de auto te denken over wat hij haar verteld had. En hoe ze dit aan Erik moest vertellen.

Die avond was er geen versgekookte maaltijd. Erik zat op de bank voetbal te kijken en was zo te zien al vroeg begonnen met drinken.

In de rust vroeg hij: ‘En, heb je vandaag die notaris nog gebeld?’

Ze haalde diep adem. ‘Ja.’

‘Wanneer kunnen we het geld hebben?’

Ze zette zich inwendig schrap. ‘Ik kan het niet verkopen. Een van de voorwaarden van het testament is dat ik het huis niet mag verkopen.’

Erik keek haar stomverbaasd en kwaad aan. Ze haalde diep adem en praatte verder, voor hij wat kon zeggen.

‘Ik kan het niet verkopen. Als ik besluit er niet te gaan wonen, krijg ik een jaarlijks bedrag uit de rente van het kapitaal. Als ik er wel ga wonen, wordt dat een maandelijks inkomen voor mij en het onderhoud van het huis. Als ik van de erfenis afzie, gaat deze naar de volgende vrouwelijke verwante, mijn nichtje Vera.’

Erik was zo kwaad dat hij stotterde: ‘Dus ik-ik-ik krijg niks te zien van dat geld?’

Anne schudde haar hoofd.

‘Achterlijk rotwijf! Dat verzin je vast om het niet te hoeven

verkopen! Je wil het geld voor jezelf houden, allemaal dikke bullshit, dit!’ Erik stond nu dreigend voor haar, zijn vuisten gebald.

Ze kroop in elkaar en mompelde: ‘Nee, dit zijn echt de voorwaarden van tante Frederieks testament.’

‘Hoe haalt ze het in haar hoofd! Ik ga wel eens praten met die notaris. Dat oude mens had ze vast niet allemaal op een rijtje.’

Anne besepte ineens dat ze zich liet intimideren. Ze ging rechtop zitten. ‘Misschien heeft tante Frederiek dit wel zó gedaan, zodat egoïstische kerels geen misbruik zouden kunnen maken van haar achterlichtjes.’

Haar vriendin Jane nam haar mee naar de Eerste Hulp, waar ze een aantal hechtingen kreeg in haar voorhoofd, wang en pols. De blauwe plekken moest ze blijven koelen, die zouden vanzelf verdwijnen. Bijna twee weken lang leefde ze als een zombie bij Jane en Harry op de bank.

*

Er was meer dan genoeg te doen om haar bezig te houden, zodat ze niet te veel aan het spook hoefde te denken. Ze had nu het hele huis schoongemaakt en in alle ruimtes die ze gebruikte dingen van zichzelf neergezet. Het was nog niet echt “thuis”, maar het voelde in elk geval aan als een vakantiehuis waar zij verbleef.

Helaas zorgde Erik ervoor dat ze hem niet zo makkelijk uit haar gedachten kon zetten. Bijna dagelijks kreeg ze sms’jes, telkens van een nieuw nummer als ze het vorige geblokkeerd had. De berichten werden steeds bozer en dreigender. Ze had overwogen haar nummer te veranderen, maar omdat het ook haar zakelijke nummer was, was dat lastig.

De uitkering voor haar en het huis was niet vreselijk hoog, en ze wou het deel voor het huis zoveel mogelijk daarvoor

apart zetten, dus adverteerde ze weer als fotografe, voorlopig alleen op locatie, maar ze was druk bezig de deel om te bouwen tot een studio. De notaris had toegezegd dat daarvoor waarschijnlijk wel wat geld vrijgemaakt kon worden, maar ze moest het wel zuinig aan doen. Met dat doel voor ogen besloot ze, toen de verf die ze op de muren had gesmeerd moest drogen, op de bergzolder te gaan kijken of daar nog spullen stonden die ze kon gebruiken. Het was er best vol, had ze gezien, maar ook best donker, dus ze had uitgebreid rondkijken uitgesteld.

Gelukkig zat het lichtknopje naast de deur. De zolder stond inderdaad vol spullen. Ze vond een gigantische ouderwetse spiegel die ideaal zou zijn voor in de studio. Ze staarde naar haar spiegelbeeld. Haar halflange donkerblonde haar zat rommelig en ze vond dat ze er gestrest uitzag. Plotseling zag ze beweging naast zich in de spiegel, het leek alsof er iemand achter haar stond. Ze schrok zich rot en keek om, maar er was niks... Ze keek weer in de spiegel, en nu zag ze alleen zichzelf. Ze grinnikte omdat ze vol verfspetters zat en toen zag ze het weer. Achter haar stond een schimmige vrouw, haar opgestoken haar was verward. In haar gezicht zag ze blauwe plekken en uit haar neus liep een straaltje bloed.

Anne gilte en rende naar beneden.

Ze holde het huis uit, naar haar auto, en wou – net als op de eerste dag – weggrijden, even bij het huis weg zijn. Maar op de oprit stond een andere auto en de man die ernaast stond was onmiskenbaar Erik.

*

Op een avond hadden ze bij elkaar gezeten, met comfortfood – sushi – en eindelijk kon Anne praten over wat er gebeurd was. Over de relatie met Erik, de waarschuwingen van zijn ex-huisgenoot. De brief van de notaris en alles wat daarop volgde, tot de avond dat de klappen vielen. En dat ze nu niet

meer wist wat ze moest doen, ze was eigenlijk alles kwijt. Haar huis, haar spullen... alles. Naarmate ze meer wijn dronk, kwamen de woorden steeds sneller.

‘Maar meid, je bent niet alles kwijt! Erik is een duidelijk gevalletje “opgerot staat netjes”, maar je bent niet dakloos. Je bent hier zo lang als je wil welkom, maar je hebt een eigen huis in Twente.’

Anne had door de wijn al wat meer kleur gekregen, maar nu begonnen er weer lichtjes te twinkelen in haar ogen. Door de hele ellende die de erfenis veroorzaakt had, was ze helemaal vergeten dat er ook nog een goede kant aan zat. Ze had een huis. En er zat ook nog wat geld aan vast als ze er ging wonen.

*

Behoorlijk in paniek rende ze naar binnen en draaide de deur op slot. Leunend tegen de deur probeerde ze haar ademhaling onder controle te krijgen, zodat ze helder zou kunnen nadenken.

Erik was vroeger nooit gewelddadig, dus vond ze eerst dat ze zich niet zo moest aanstellen. Aan de andere kant was hij de laatste keren wél gewelddadig geweest en werden zijn berichtjes steeds dreigender. Ze kon ervan uitgaan dat hij haar gezien had en hij kwam hier in ieder geval om haar te spreken, maar zelfs dat wilde ze niet. Ze liep haastig het huis door om ramen en deuren te sluiten, ook boven. Daar zat ze dan. Binnenshuis een spook en buiten een ex voor wie ze bang was. Ze bibberde en wist niet wat ze moest doen.

De deurbel ging.

Ze bleef zitten waar ze zat, bovenaan de trap. Nog een keer. Erik hield zijn vinger secondenlang op de bel. Daarna bonsde hij op de deur.

‘Anne, ik weet dat je er bent. Ik wil alleen maar praten!’

‘Maar ik niet met jou,’ mompelde Anne.

Het bleef even stil, dan hoorde ze hem op de ramen van de woonkamer bonzen. Ze was blij dat ze boven gebleven was.

Nu ging ook haar telefoon, en die lag in de keuken op tafel. Het zou Erik wel zijn, maar stel nou dat het iemand anders was... Erik stond nog op de woonkamerramen te bonzen. Als ze snel was, had ze de telefoon wel te pakken voor hij haar zag, ze wou zelf wel kunnen bellen, de politie bijvoorbeeld! Ze rende de gang door en de keuken in en greep razendsnel de telefoon. Toen ze opkeek stond Erik daar, aan de andere kant van het keukenraam, met een smerige grijns haar aan te kijken.

‘Laat me eens binnen, Annetje. Ik wil even praten.’

‘Nee!’ gilte ze. ‘Ik wil niet praten! Ga weg! Laat me met rust! Donder op!’

‘Ik heb je je weglopen vergeven, schatje. Maar nou moet je wel opendoen en je erfenis met me delen!’

De laatste woorden klonken dreigend. Anne weerstond de verleiding om in zijn richting te spugen en liep de keuken uit, haar telefoon veilig in haar hand. Erik bonsde nog steeds op ramen en deuren en bleef tegen haar roepen, vleidend en dreigend door elkaar.

Het komt goed, ik help je.

Had ze nou ook al stemmen in haar hoofd? Het was duidelijk de stem van een vrouw. Ondanks de geruststellende woorden, werd ze alleen maar banger. Ze zocht het telefoonnummer van de politie op en zette het klaar om te bellen. Op het moment dat ze glas hoorde rinkelen beneden, drukte ze op “call”.

*

De laatste keer dat ze Erik had gezien, hadden ze gezamenlijk Annes spullen uit de flat gehaald. Het was niet veel, toen ze bij Erik introk wilde hij de meeste van haar meubelen niet hebben.

Het was geen leuke avond. Erik werkte aan alle kanten tegen en probeerde haar fotocamera en haar laptop achter te houden. Jane was niet op haar mondje gevallen en toen ze opmerkte dat de dure mediabox en de tv ook van Anne

waren en dus meegingen, kreeg Erik weer een woedeaanval. Harry moest hem vasthouden tot zij en Jane buiten waren, anders waren er klappen gevallen. Terug bij Harry en Jane kreeg Anne van de spanning een stevige huilbui, waarna ze nog maar een fles wijn opentrokken.

*

‘Politie Dinkelland, waarmee kan ik u helpen?’

‘Hij is binnen,’ fluisterde Anne.

‘Als er iemand in uw woning is, sluit uzelf dan zo gauw mogelijk op in het toilet of de badkamer.’

Anne rende naar de badkamer, gooide de deur dicht en draaide ‘m op slot. Ze hoorde Erik de trap opkomen.

‘Ik zit in de badkamer,’ fluisterde ze.

‘Wat is uw adres, dan komen we er zo spoedig mogelijk aan.’ De agente kon helaas niet aan de lijn blijven, er kwam nog een telefoontje binnen. Ze hoorde Erik boos door de bovenverdieping stampen, af en toe hoorde ze iets vallen of stukgaan. Ineens gaf hij een woedende maar bange gil, en meteen daarna ging er iets groots aan scherven. Ze zag de deurknop van de badkamer bewegen.

‘Zo, dus hier zit je! Kom er maar eens uit, jij! Ik zal je leren alles voor jezelf te houden!’

Bibberend zat ze op de rand van het bad. In haar ooghoek zag ze wat bewegen in de spiegel, ze liep ernaartoe en keek. Deze keer zag ze heel duidelijk een vrouw achter zich staan. Ze had twee blauw geslagen ogen, een bloedneus en meer blauwe plekken.

Het komt goed, samen kunnen we hem aan!

De vrouw legde een hand op haar schouder. Anne schrok, maar het voelde goed. Koud, maar geruststellend. Dan verdween de vrouw uit beeld. Het volgende moment hoorde ze Erik ijselijk gillen en de trap afrennen. Nog voor hij beneden kon zijn, hoorde ze nog een schreeuw en een harde bons. In de verte klonken sirenes.

*

Het begon lente te worden en Anne woonde nog steeds in de Twentse boerderij. Haar fotografiebedrijf deed het goed, ze kreeg veel goede opdrachten, zowel thuis in haar studio als op locatie. Erik had ze niet meer gezien sinds die afschuwelijke avond een half jaar geleden. De politie had hem onderaan de trap gevonden met een gebroken been. Hij was volledig over zijn toeren geweest, doodsbang en agressief. Hij had tot op heden niet berecht kunnen worden, omdat hij niet toerekeningsvatbaar was. Getuigen hadden verklaard dat hij al een tijdje minder stabiel overkwam, maar de inbraak bij Anne had hem over het randje gejaagd. Voorlopig verbleef hij intern in een psychiatrische inrichting.

In het bureau van tante Frederiek had ze een stamboom gevonden. Blijkbaar was het huis al heel lang in de familie. Er was ook een stapel knipsels, oude dagboeken en gekopieerd bronmateriaal. Tijdens de lange winteravonden had ze het allemaal gefascineerd doorgenomen. De meest bijzondere ontdekking was tegelijkertijd onverwachts, maar ergens ook volkomen vanzelfsprekend; in 1891 was er in dit huis een vrouw gestorven, vermoedelijk aan huiselijk geweld. Ze was bont en blauw geslagen en dood gevonden door een buurvrouw. De verdenking wees naar haar echtgenoot, maar helaas was er in die tijd niet veel mee gedaan. De kerel was ermee weggekomen. Ze heette Anna en ze was tante Frederieks overgrootmoeder geweest.

Haiku

Maanlicht zilvergrijs
weerspiegelt in de ramen
komt de zon ooit op?

De poppenspeler van Durestad

De nacht voor ze Durestad zouden bereiken lag Johann op zijn strozak in de huifkar te woelen. Het fluisteren was begonnen vlak na zonsondergang toen hij en Bren, zijn zoontje, hun slaapplek opzochten. Bren in de kleine tent aan de andere kant van het kampvuur, Johann zelf in de kar.

Johann duwde zijn handen over zijn oren, maar het leek alsof het fluisteren in zijn hoofd klonk. Hij wist waar het vandaan kwam. Hij wist wat er dan zou gebeuren in dorpen en steden die ze bezochten. Maar hij kon er niets aan doen. Bren was zijn zoon, het laatste dat hem aan Brechtje herinnerde, die bij de bevalling was overleden. Omdat Johann moest werken, verbleef Bren bij zijn opa en oma, de ouders van Brechtje, die in een kleine boerderij nabij Kampen woonden.

Bren was altijd al traag. Het duurde tot hij drie was voor hij begon te kruipen en zijn eerste woordje sprak hij toen hij vijf was. Johann was er zo vaak als hij kon, maar hij was er de man niet naar om lang op een plek te blijven. Alleen Brechtje wist hem te binden en bij zich te houden. Toen Bren zes werd, bereikte Johann bericht van Brechtjes moeder dat hij zijn zoon moest ophalen omdat haar man was overleden en zij zelf slecht ter been was.

Sindsdien trok hij van dorp naar dorp en stad naar stad, niet meer alleen, maar met Bren die met moeite zijn eigen kleren kon aantrekken. Het was een hele zorg, maar hij was van Brechtje en dat maakte alles goed. Het kereltje was gelukkig goedlachs en leek altijd vrolijk. Dat trok zijn klanten aan en haalde ze over zijn drankjes en diensten aan te schaffen.

In het schemerduister van de huifkar, verlicht door de resten van het kampvuur, staarde Johann naar de poppen die aan hun haken aan het dak van de kar hingen. Jan Claessen met zijn jodenneus, Catherijne, de struise Hollandse boerin, Hans, de bolle schout met zijn stok, Bakker Berend, in zijn witte overjas, en Mejuffer Iletreut, de nuffige dame. Johann kende de verschillende stukken uit zijn hoofd en de kinderen in de dorpen en steden die hij bezocht waren dol op de kolde-rieke avonturen van het stel. Waar de kinderen lachten, bleven de ouders niet lang weg. Op de zijkant van de kar stonden zijn waren aangeprijsd: Doctor Johann. Tanden. Haar. Humoren. Specerijen. Elixers.

De Lage Landen waren welvarend, ook al waren de leenheren van Spaanse afkomst. Johann liet zich betalen in eten, drinken en wanneer de mensen rijk genoeg waren brons of een enkele keer zelfs zilver. Het lag er maar net aan hoezeer men zijn kunsten nodig had.

Hij dacht aan de noodlottige dag dat de neef van Brechtje hem opzocht. Hij was een Oostvaarder en hij wilde herinneringen ophalen omdat hij ten tijde van haar overlijden in het verre Indië was. Tijdens dat bezoek had hij een vreemdsoortige, platte pop uit zijn koffer gehaald en die aan Bren gegeven. 'Uit de Oost, ze gebruiken het daar in schaduwspelen,' was zijn uitleg.

Bren was meteen verliefd op het ding. Hij sleepte de pop overal mee naartoe en begon zowaar te praten tegen het ding. Johann keek het aan en verwonderde zich over het stille kind dat in al die jaren misschien twee dozijn woorden had geleerd en zich maar net verstaanbaar kon maken. Ging het aanvankelijk nog hikkend, binnen een maand sprak Bren complete volzinnen. Het enige dat Johann zorgen baarde was de manier waarop een gesprek met Bren een soort drie-gesprek werd waar de pop bij betrokken werd.

Na lang woelen viel hij uiteindelijk in slaap. Het gefluit van de vogeltjes dat hem wekte bij zonsopgang monterde hem op en verdreef de donkere gedachten en nare dromen

van de nacht ervoor. Bren zat al bij het kampvuur en in de pot die erboven hing pruttelde pap van gierst met vroege bessen en versgesneden groen. Johann rook munt en salie en toen hij in de pot roerde zag hij stukjes wortel en biet komen bovendrijven.

'Dat ziet er goed uit, Bren,' zei hij.

Bren knikte met een glimlach. 'Dank je, pap.' Terwijl hij het zei maakte de pop aan zijn stokjes een gebaar.

Ze aten in stilte en ruimen vervolgens op, waarna ze in de huifkar hun weg over het karrenspoor vervolgden.

Johann stuurde zijn kar langs de Leckdijk, voorbij de molen, tot hij bij de Oostpoort van Durestad kwam. Slaperige wachters wuifden hem verder.

Durestad was een flinke verzameling lage gebouwen tegenover Kasteel Durestad. Bisschop David van Utrecht had jaren geleden opdracht gegeven een grote, Gotische kerk te bouwen, die nu al minstens vijftien jaar in de steigers stond aan De Marckt, waar boeren en kooplieden zich verzamelden om handel te drijven.

Johann verwachtte goede zaken te kunnen doen. Werklui hadden altijd wel een kwaaltje en er was genoeg geld om zijn diensten en goederen aan te schaffen.

Hij zette zijn kar op een hoek van De Marckt en werd vrijwel direct aangesproken door een marktleider die hem drie bronsstukken aftroggelde om een dag te mogen staan, met de waarschuwing dat hij op het einde van de dag nog belasting zou komen innen.

Johann zag Bren de man nastaren. 'Het is hoe de wereld werkt, Bren.'

'In al mijn jaren heb ik de corrupte mens het meest veracht.' Brens stem klonk bijna onwerkelijk.

'Bren?' vroeg Johan. 'Is alles goed met je?'

Bren knipperde en keek zijn vader aan. 'Ja, natuurlijk. Wat zou er zijn?'

Johann schudde zijn hoofd. 'Niets. Je klonk even... anders.' Hij laadde het poppentheater uit en begon met de

opbouw. Eerst de kinderen, dan volgden de ouders vanzelf. Dit keer voegde hij een laken toe aan de achterkant van de kast en een stormlamp met een enkele opening die licht op het doek zou werpen. Hij en Bren hadden dat geprobeerd en het resultaat zag er verbazingwekkend goed uit. Johann had zelfs een nieuw stuk bedacht, een stuk waarin Moonen, de duivel, een rol speelde als schimmenspel op de achtergrond.

Zodra Johann in het poppentheater zat met alle poppen, rende Bren de markt rond met een trommeltje en riep luidkeels: 'Komt dat zien, komt dat zien, Jan Claessen en zijn Catherijne, komt dat zien!'

Binnen enkele minuten waren tientallen kinderen opgetrommeld en ze verzamelden zich voor de huifkar. Johann blies een riedeltje op een blokfluit en kondigde Jan Claessen aan.

Het stuk verliep volgens een vast stramien, Jan Claessen die iets doms deed met de bakker of de schout en zijn vrouw die hem daarvoor strafte. Dit keer was er een extra effect. Jan Claessen wilde het weer goedmaken met de mensen die hij had benadeeld en op het schaduwdoek verscheen daar de donkere gestalte die Johann 'Moonen' noemde, naar een oud dichtstuk dat in deze contreien nog wel eens verteld werd.

De kinderen staarden met open mond naar het tafereel.

Bren wist een donkere, rauwe stem te produceren en herhaalde precies de vragen en antwoorden die Johann eerder had uitgeschreven. Een paar kinderen begonnen te huilen, waarop Johann snel ingreep met een geïmproviseerd stukje waarin Jan Claessen van de schout een klap met de knuppel kreeg. Kinderen vonden dat meestal hilarisch, zo ook nu, de donkere stem van Bren was vrijwel meteen vergeten.

Vanuit zijn plek achter de coulissen zag Johann dat er verschillende ouders waren komen kijken naar wat hun kinderen al zo lang bezighield. Mooi, dat betekende zometeen waarschijnlijk klandizie.

Het stuk eindigde met Jan Claessen die zoals altijd klop kreeg, gevolgd door nog wat stichtelijke woorden over net-

jes 's avonds bidden voor het slapengaan. Daarna liep Bren rond met zijn schaalte waar verschillende muntstukjes in belandden. Niet slecht voor de eerste voorstelling.

Johann kwam achter het poppentheater vandaan en wees de aanwezigen op de tekst op de kar. 'Wie een kapper of chirurgijn benodigt, is vandaag zeker welkom,' riep hij. Een aantal van de ouders knikte. Johann verwachtte vandaag wel wat klandizie.

Hij plaatste de schotten van doek waarachter hij zijn klanten behandelde. De eerste was een oudere man met tandpijn. Johann vond de pijnlijke tand snel en bood de man een tonic tegen de pijn, zodat hij de rotte tand kon trekken. De tonic was een kruidenaftreksel dat zijn overgrootmoeder hem nog geleerd had toen hij een kind was en het nam een flink deel van de pijn weg.

'Ik voel mijn tand bijna niet meer,' zei de man na enkele minuten.

'Mooi, dan haal ik hem er nu uit,' Johann voegde daad bij woord. Hij drukte een linnen doekje tegen de wond en hij deponeerde de rotte, bijna zwarte tand in een aardewerk kommetje. Hij liet dat aan de man zien. 'Dat zou de pijn weg moeten nemen.'

De man knikte. 'Veel beter. Kan ik nog wat van die tonic meenemen?'

Johann knikte. 'Natuurlijk. Dat is dan een groot en twee stuivers.' De man legde twee halve groot zilverstukken in zijn hand en twee koperen stuivers. Johann draaide de munten om in zijn handen. Hij herkende de halve grootstukken als munten van Bisdom Utrecht, de stuivers leken van Friese oorsprong. Hij was al te vaak opgelicht om niet alle muntstukken die in deze contreien in omloop waren te herkennen.

Rond het middaguur haalde Johann een rond brood gevuld met groenten en wat vlees bij de bakkerskraam. Bren was nergens te bekennen, maar Johann zou wat voor hem bewaren. Tijdens het nuttigen van zijn maaltijd dacht Johann na over zijn zoon. Hij was de laatste tijd vaker weg en

dat baarde Johann zorgen. Niet omdat hij verwachtte dat Bren in de problemen zou komen, echter, en het deed hem pijn het te moeten toegeven, zelfs aan zichzelf, hij vertrouwde Bren niet meer.

Enkele plaatsen die ze in de afgelopen maanden hadden aangedaan waren opgeschrikt door het verdwijnen van mensen. Weliswaar mensen die niet heel geliefd waren bij een deel van de bevolking, ze verdienden niet het lot dat Johann vermoedde dat hen ten deel was gevallen. Hij wist ook wanneer het begonnen was. Vlak nadat Bren die vermaledijde Oosterse pop had gekregen, alsof het ding hem influisterde. Die gedachte deed hem terugdenken aan de vorige nacht en het fluisteren dat hij hoorde. Hij wist dat het Bren was, maar als je goed luisterde merkte je dat er twee stemmen waren en dat Bren tegen iets of iemand aan het praten was. Johann dacht altijd al dat de pop op een duivel leek, dus de naam Moonen was in zijn ogen toepasselijk.

Hij stelde het poppentheater weer op en wachtte tot Bren terugkeerde. Toen dat te lang duurde liep hij zelf met de trommel en riep de kinderen op om te komen kijken voor nieuwe avonturen van Jan Claessen. Al snel liep een hele schare achter hem aan.

Bren was er nog steeds niet, dus Johann selecteerde een stuk met veel jolijt waarin Moonen niet voorkwam. De kinderen genoten weer en enkele ouders knikten toen ze de boodschap op zijn kar lazen.

's Middags hielp hij meerdere burgers met hun tanden. Hij knipte haren en behandelde een vrouw met een scheve rug, die hij met een pijnlijk klinkend gekraak rechtzette. Het deed hem goed de dankbaarheid op haar gezicht te lezen. Normaal zou hij meer vragen voor een dergelijke behandeling, maar hij kon het niet over zijn hart verkrijgen meer dan een halve groot te vragen.

De zon begon alweer te zakken toen er hoorngeschal klonk. Enkele dienders renden vanuit het kasteel de markt op en verdwenen in het tolhuis dat aan de ingang van de markt

stond. Er ontstond een opstootje toen burgers zich rond het tolhuis verzamelden om te zien wat er aan de hand was.

Johann schudde zijn hoofd en borg zijn instrumenten netjes op. Terwijl hij het poppentheater opruimde zag hij de krullen van Bren boven de rand van de huifkar uitsteken.

'Bren? Waar was je?' Hij ging bij de huifkar staan en haalde zijn hand door de haren van zijn zoon. Zodra Bren opkeek deinsde Johann terug. De mond van zijn zoon was roodbruin gevlekt en Johann rook nu de geur van bloed. 'Wat... wat is er gebeurd? Ben je gewond?'

Bren schudde zijn hoofd.

'Wacht, laat me je schoonmaken.' Hij haalde een stuk linnen en dompelde dat in de emmer water die hij voor zijn behandelingen gebruikte. Voorzichtig veegde hij het bloed van zijn zoons gezicht. Daarna zijn handen en armen. Zijn kleren zaten onder het bloed.

Buiten klonken de kerkklokken. Even later liep een omroeper voorbij: 'Marktleider gedood. Wie heeft hem het laatst gezien?'

'Bren, weet jij daar iets van?'

Bren keek hem aan en een moment lang wist Johann dat hij niet in de ogen van zijn zoon keek. Bren schudde weer zijn hoofd. 'Ik weet het niet, pap.'

'Blijf hier, ik ga kijken wat er gebeurd is.' Johann liet Bren achter in de huifkar en liep richting het tolhuis. Hij ging onopvallend in de buurt van een groepje kooplieden staan en luisterde hun gesprek af. Hij ving flarden op als: '...keel opengereten.....ingewanden opgegeten.....onbeschrijflijk...' Johann wist genoeg. Hij moest zo snel mogelijk vertrekken.

Bij de huifkar brak hij zijn schotten verder af, ruimde snel zijn spullen op en vulde de huifkar. Hij spande oude Bessie weer aan en enkele minuten later stuurde hij de kar richting de Oostpoort. Hoewel het een drukte van belang was, lieten de mensen de kar door. Bij de poort zelf waren de bewakers nu alert. Ze keken in zijn kar, vroegen of hij nog iets bijzonders had gezien en lieten hem toen doorgaan.

Eenmaal op de Leckdijk merkte Johann dat hij zijn adem ingehouden had en hij nam een diepe, zuivere teug lucht.

Bren kwam naast hem op de bok zitten. Johan voelde een koude rilling over zijn rug lopen.

‘Je voelt wanneer ik er ben, nietwaar?’ Het was de zware stem die Bren gebruikte wanneer hij Moonen speelde.

Johann knikte. ‘Heb jij de marktleider gedood?’

‘Je weet het antwoord al.’

‘Weet Bren er iets van?’

‘Nee. Hij is een goeie jongen, je kunt trots op hem zijn. Dat ben ik ook. Hij heeft snel geleerd.’

‘Wie ben je, wat ben je?’

Bren haalde zijn schouders op. ‘Wat maakt het uit?’

Johann keek opzij. ‘Je hebt een mens gedood, ik vind dat nogal wat.’

Bren keek terug. ‘Ik zag je niet naar de dienders rennen om de dader aan te geven.’

‘Ik... Bren is mijn enige kind. Van Brechtje.’ Johann keek weer voor zich uit. ‘Ik vond het prima om wat belasting te betalen.’

‘En toch ben je niet langs het tolhuis gegaan. Waarom?’

‘Dat... dat ben ik vergeten.’

‘Als de marktleider daar nog had gezeten, dan had hij je voor tweederde belast. Ik heb het hem zien doen bij anderen.’

‘Dat is veel. Volgens mijn bronnen was het niet meer dan een tiende.’

‘Dat is het ook. Maar hij was corrupt. En hebberig. Daarom moest hij sterven. Oh, en omdat ik honger had.’

Johann zweeg en staarde naar de weg die zich in de schemering voor hen uitstreckte.

‘Je overtuigt nu jezelf dat het wel meevalt omdat ik slechte mensen dood. Want je Bren is je alles, je laatste herinnering aan de liefde van je leven.’ Bren snoof. ‘Uiteindelijk ben je ook maar een zwak mens.’

Johann kneep hard in het leer van de teugels. Ineens schreeuwde hij: ‘Hou op! Hou – je – mond!’ Het werd stil.

Even later een zacht gesnik.

Johann keek opzij. Bren, zichzelf, keek hem verschrikt aan en tranen rolden over zijn wangen.

‘Pap, is er iets? Waarom ben je zo boos?’

Johanns schouders zakten ineen. ‘Het spijt me, jongen.’ Hij legde zijn arm om zijn zoons schouders. Hij keek even achterom naar waar de pop uit de Oost naast Jan Claessen hing. Het leek alsof het wangedrocht naar hem grijnsde. ‘Het komt allemaal goed.’

Het spook met de rode haren

BIJ DE RUÏNE

Dreigend toornt de kasteeltoren boven de afgebrokkelde muren uit. Wat een wonder eigenlijk dat die de aanval van de Engelsen heeft overleefd, denkt Jan als de bus de ruïne nadert. Hij draait zich om naar Marie. Thomas fluistert iets in haar oor en ze legt haar hoofd schaterend in haar nek.

Het laatste restje hoop waarmee Jan intekende voor deze studiereis ebt weg.

‘Jij gaat toch ook mee?’ Na het college over de Ierse opstand in het midden van de zeventiende eeuw kwam Marie in de kantine tegenover hem zitten. Koket hield ze haar hoofd schuin, de glinstering in haar ogen ontstak de voor haar smeulende vonk in zijn hart.

‘Ja... Ja, natuurlijk,’ stamelde hij. Marie zit in zijn jaar en ze delen een fascinatie voor de Ierse opstand tegen de Engelsen.

‘Wist je dat mijn moeder in het zuidwesten van Ierland is geboren? Als puber geloofde ik altijd dat ik afstamde van een Ierse heldin uit die tijd.’ De zon achter haar gaf haar rode krullen een vurige glans. Hij dacht dat ze wel eens gelijk kon hebben. Voor hij woorden aan zijn gedachten kon geven, zette Thomas zijn lunchblad bij hen op tafel en plofte neer naast Marie. ‘Leuk reisje over de Ierse opstand. Jij gaat vast ook,’ zei hij tegen haar.

‘Natuurlijk.’ Ze lachte hem stralend toe. De zojuist in Jan opgelaaide hoop doofde weg, Thomas is immers de hunk van hun jaar.

Later vroeg hij Thomas of hij echt van plan was mee te gaan, de Ierse geschiedenis interesseert hem immers geen fluit. Hij grijnsde: ‘Ierland staat toch bekend om zijn pubs? En Marie gaat ook.’

Jan is als eerste de bus uit. Hij loopt naar het informatiebord bij het pad dat van de parkeerplaats naar de ruïne loopt. De wind is guur en hij zet zijn kraag op. Zijn studiegenoten lopen langs hem heen. Ook Thomas. Jan vraagt zich af of de twee blondines aan zijn arm hem van Marie hebben weggekaapt. Marie komt naast hem staan en leest met hem mee over de aanval van de Engelsen. Het kasteel was eigendom van Connor, Heer van de Kliffen, en zijn vrouw Máire Rua. Connor trok tijdens de Ierse opstand ten strijde tegen de Engelse overheersing. In 1651 werd hij tijdens een veldslag vermoord. Na zijn dood kwamen de Engelsen naar zijn kasteel. Tijdens de bloedige strijd met de omwonende boeren is het kasteel op de toren na afgebrand. Wat er met Máire Rua gebeurd is, blijft onduidelijk. Men vermoedt dat ze door de Engelsen als trofee is misbruikt en aan haar verwondingen is bezweken.

‘Wat een vreselijk verhaal.’ Marie huivert. ‘Ik hoop dat de legende gebaseerd is op het echte verhaal.’

‘Welke legende?’

‘Dat van het spook met de rode haren. Het stond bij de informatiefolder over dit vergane kasteel. Die heb je toch wel gelezen?’ Zonder zijn antwoord af te wachten, praat ze door. ‘Máire zou zich uit angst voor de Engelsen van de rotsen hebben gestort. Haar geest waart hier nog altijd rond en aan de rand van de klif is in de wind haar vervloeking van de Engelsen nog steeds te horen.’

Thomas komt teruggerend. ‘Gaan jullie mee de toren op? Het uitzicht moet spectaculair zijn.’ Hij pakt Marie bij haar arm. Half protesterend, half lachend laat ze zich door hem meerekken. Automatisch loopt Jan achter ze aan en blijft dan staan: de uitnodiging was natuurlijk alleen voor Marie

bedoeld. Hij draait zich naar de zee. Geïnspireerd door de legende loopt hij naar de rand van de klif. De wind trekt verder aan en fluit om zijn oren. Hoe dichterbij de klifrand nadert, hoe scheller het geluid wordt. Een vrouwenstem krijst woorden die hij niet verstaat. Zou het Gaelic zijn en is er beneden een vrouw in nood? Hij kijkt om zich heen. Als hij niets ziet, speurt hij de grond af. Bij de rand is een smal spoor. Hij draaft ernaar toe en zet zijn voet erop. Beneden hem is de zee grijs met schuimend witte koppen. Behoedzaam zet hij de eerste stappen de klif af. Een windvlaag blaast zeewater omhoog, als nevel spat het uiteen in zijn gezicht. Hij likt het zilt van zijn lippen en met de mouw van zijn jas veegt hij zijn ogen droog. Een losse steen glijdt onder zijn voet weg de diepte in. Zeemeeuwen duiken erachteraan. Het gekrijs zwelt aan en snijdt door zijn ziel. Met het hart in de keel vervolgt hij het steile pad omlaag.

DE SCHUILPLAATS

Met een snelheid of ze vleugels heeft, ijlt Máire over de klif naar de zee. Lange rokken fladderen om haar enkels, haar blote voeten raken nauwelijks de vochtige grassprietten. Haar rode lokken hebben moeite het tempo bij te houden en proberen haar hoofd naar achteren te trekken. Vlammen rood, net zo vurig als de brandende pijn op de plek waar gisteren nog haar hart zat. Conor. Is het nog maar drie dagen geleden dat ze ontwaakte in zijn armen?

Buiten blies de wind onstuimig om het kasteel, in haar raasden lust en bezitsdrang. Ze wenste het middelpunt van Conors wereld te zijn en wilde hem voor eeuwig vastkluisteren aan hun liefdesnest en zo voorkomen dat hij met de andere Ierse opstandelingen tegen de Engelsen ten strijde zou trekken. Zou haar onbewuste op dat moment al geweten hebben welk lot hem wachtte?

Ze had zijn heupen tussen haar dijen geklemd en net toen

ze zich triomfantelijk over hem wilde laten glijden, pakte hij haar vast en wierp haar op haar rug. Zijn knuist omklemd haar polsen en hield ze stevig vast boven haar hoofd.

‘Mijn rode, hete furie.’ Donker en hartstochtelijk waren zowel zijn stem als zijn ogen.

Kreunend duwde ze haar heupen omhoog. Hun eenwording was woest en teder tegelijk. Zou ook hij op een plek diep in hem geweten hebben dat het de laatste keer zou zijn dat zijn passie haar zou temmen?

Bij de klifrand mindert ze vaart. Haar gezicht is nat en het verlies bonkt pijnlijk in haar borst. Die vermaledijde Engelsen. Ze spuugt. De monsters, de bruten: dat ze voor eeuwig mogen branden in de hel.

Ze draait zich om. Grijs wolken drijven voort langs een nog blauwe lucht. Het kasteel torent machtig omhoog. Fier en trots.

Nu ze Conor en zijn mannen hebben afgeslacht als beesten, duurt het niet lang meer tot ze hier zijn om zich het kasteel met zijn land toe te eigenen. Maar eerst zullen ze net als elders plunderend en verkrachtend door het dorp gaan tot ze uiteindelijk hier arriveren. En dan? Onvermijdelijk dringen zich de verhalen op over de wreedheid waarmee de Engelse soldaten zich uitleven op overmeesterde Ierse vrouwen. Een voor een, in volgorde van belangrijkheid, laten ze geen stukje vrouw ongebruikt, net zo lang tot ze niet veel meer is dan een afgedankte lap. Ze weet dat zij als de vrouw van Conor, Heer van De Kliffen, een trofee is van wie ze geen spat heel zullen laten.

Ze sluit haar ogen. Is er al hoeftetrappel hoorbaar in de verte? Het enige wat de stilte verstoort, is het bulderen van de zee. Ze schudt haar hoofd om de door de verhalen opgeroepen beelden te verjagen.

Ze keert zich naar het geluid en loopt naar de rand. Beneden slaan grote schuimkoppen stuk op de rotsen. Zeemeeuwen scheren over het oppervlak en duiken naar hun prooi.

Ze zoekt het door schapen gemaakte smalle pad naar

beneden. Voorzichtig daalt ze af naar de natuurlijke holte een paar honderd meter onder de punt. Afgeschermd van de wind en van blikken van boven. Ze nestelt zich tegen de rot-sige wand. Veilig. Of zullen ze haar spoor volgen? Misschien moet ze dan tieren en vloeken, zodat ze denken dat er achter de klifpunt nog land is, waar zij als een zottin staat te krij-sen. Ze beeldt zich in hoe ze hun paarden voortdrijven. De paniek als land overgaat in lucht. Gehinnik en geschreeuw, een oorverdovend plonsen. Zou het kunnen? Anders rest haar nog één weg.

Ze schuift naar voren, tuurt over de rand en snuift de zilte lucht op. Wind blaast een hoge golf als nevel in haar gezicht. Ze likt het zout van haar lippen. Hoe zou het zijn om door het water omsloten te worden, haar longen vol te laten lopen met zeewater?

Onverwacht voelt ze een ruk aan haar rok. Ze trekt terug. Een kracht die sterker is dan de hare sleurt haar van de punt weg. Haar hart slaat op hol. Is het geluid van de naderende Engelsen haar ontgaan? Ze kijkt over haar schouder. Donke-re ogen en stekelig haar, alsof ze de dood in de ogen kijkt. Ze schreeuwt het uit.

DE LEVENDE LEGENDE

Grote ogen en lange rode krullen. Als de jonge vrouw op de punt van de klif niet zo angstig zou kijken en schreeuwen, zou Jan zweren dat Marie zich hier had verstoppt. Maar Ma-rie bevindt zich met hun studiegenoten op de toren en bo-vendien heeft hij haar nog nooit in zo'n middeleeuwse lange jurk gezien. 'Rustig maar,' sust hij de onbekende vrouw. 'Ik kom je helpen.'

Driftig probeert ze haar rok uit zijn greep te bevrijden en van de klanken die ze uitstoot, begrijpt hij niks. Behalve Gae-lic zou ze toch ook wel Engels spreken? Hij vraagt het haar.

'Vuile Engelse hond. Ik vervloek je in mijn eigen taal.' Ze spuugt in zijn gezicht.

Boos wrijft hij de klodder weg. 'Laat dat. Ik ben geen En-gelsman. Ik ben Nederlands. Een Hollander.'

Ze knijpt haar ogen samen en haar paniek wordt vervan-gen door bedachtzaamheid. Hij pakt haar hand en gebruikt de rust van het moment om naar achteren te schuiven en haar zachtjes mee te trekken.

'Heeft Conor je soms gestuurd?'

Hij humt iets onduidelijks dat voor ja kan doorgaan. Het is voldoende om haar met zich mee te krijgen.

Pas als ze bovenaan de klif zijn, merkt hij aan het tril-len van zijn benen hoe inspannend de tocht over het smalle spoor terug omhoog was.

'Waar is je paard?' vraagt ze.

'Welk paard? We zijn hier met de bus.'

'Bus?'

'Een touringcar,' probeert hij en wijst richting de parkeer-plaats. De bus staat er niet meer. Sterker nog: op de plaats waar hij vanochtend uit de bus stapte, staan nu een paar armoedige huisjes met rieten daken. Ook de weg die van de parkeerplaats naar de kasteelruïne liep, is verdwenen. Net als de wind en de grijze wolken waarmee hij op deze plek aankwam.

'Wat bedoel je? Waar?'

Hij zwijgt en staart naar het kasteel. De ruïne is verdwe-nen. In plaats daarvan tekent het oorspronkelijk bouwwerk zich majestueus af tegen een blauwe lucht. Zijn blik gaat naar het achterdochtige gezicht dat zo sprekend op dat van Ma-rie lijkt, naast hem. Marie die hem de legende vertelde van Máire Rua, het spook met de rode haren. Hoe spreek je Máire eigenlijk uit? 'Mèrie, zo heet je toch?' vraagt hij aarzelend.

'Mojra,' verbetert ze nijdig. 'Als jullie buitenlanders hier de baas willen spelen, moeten jullie ook onze taal eens leren.'

Iets dat het midden houdt tussen verbijstering en doods-angst klemt zich in hem vast. 'Máire,' zegt hij nu hopelijk cor-rect. 'In welk jaar leven we eigenlijk?'

Ze neemt hem op van top tot teen. Achterdochtig kruist

ze haar armen beschermend voor haar borst. Behoedzaam stapte ze achteruit. 'Ben je een zot? Waarom heb je van die rare kleren aan? Zoiets heb ik nog nooit gezien. Ben je soms een vermomde Banshee?' Bleek deinst ze verder van hem weg.

De doodsangst op haar gezicht klauwt in zijn borst, kruipt door zijn aderen en grijpt ijzig zijn hart vast. Als hij zich de lessen Ierse mythologie goed herinnert, is een Banshee een soort zwarte fee die de dood aankondigt. Ook zonder dat ze zijn vraag beantwoordt, begrijpt hij dat hij in het jaar 1651 is beland. Nu, ja, begrijpen: hij bevat niet hoe zijn huiveringwekkende klauterpartij de klif af hem bracht bij de vrouw die zich volgens een legende in 1651 de zee instortte om te ontkomen aan de Engelsen nadat haar man Conor, Heer van de Kliffen, door hen was vermoord. Oh, mijn God, de Engelsen! Hoelang duurt het nog voor ze hier komen om het kasteel af te branden en alle in- en omwonenden af te slachten? Zijn mond wordt droog, zijn benen slap. Smekend kijkt hij naar het kasteel of hij het zo kan dwingen om weer de ruïne te worden die hij vanochtend zag. Zeemeeuwen vliegen krijsend over. Spottend, alsof zijn studiegenoten hem uitlachen om zijn hulpeloosheid. Het maakt hem nijdig, een katalysator die zijn hersenen weer in beweging zet. Kennis is macht, schiet door hem heen. De gedachte geeft hem kracht en hij pakt haar schouders stevig beet. 'Luister! Ik ben geen Banshee. Conor zond mij om jou en het kasteel te redden,' liegt hij. 'En ik draag Hollandse reiskleding,' verzint hij als verklaring voor zijn spijkerbroek en regenjack. 'We moeten nu eerst iedereen uit de omgeving hierheen halen om onszelf en het kasteel tegen de Engelsen te verdedigen. Leen me wat kleding van Conor, dan gaan we iedereen ronselen en onze verdediging in gereedheid brengen.'

Ze is hier eerder geweest. Marie weet het zeker. Het weidse uitzicht over de klif, de opspattende golven in de diepte. Het enige wat ontbreekt, is de geur van een warm turfvuur. Het enthousiaste gekwetter van haar studiegenoten irriteert haar. Jan is hen niet gevolgd de toren op. Is ze te veel ingegaan op Thomas' geflirt? Jan is altijd zo voorkomend, zo verlegen en ze hoopte hem zo uit zijn tent te lokken. Misschien vindt hij haar niet zo leuk als ze dacht. Maar waarom zou hij anders met rode konen van haar wegstijgen of stamelen als ze hem wat vraagt? Hij heeft iets vertrouwd. Net als deze plek raakt hij haar in haar diepste wezen met een intensiteit waar ze geen woorden voor heeft. Het gaat dieper dan verliefdheid en boven haar verstand, of ze elkaar al kenden voordat ze naast hem in de collegebank schoof.

Thomas is druk met de andere meiden en ze draait de groep haar rug toe. Het is een schok de parkeerplaats te zien in plaats van de armoedige cottages die ze daar verwachtte. Langzaam landt ze in het hedendaagse landschap. Het informatiebord waar ze Jan achterliet, staat er verlaten bij. Waar is hij eigenlijk? Ze daalt de torentrap af.

Ze slentert naar het informatiebord, misschien wordt dan duidelijk waar Jan heen is. Bij het bord wacht haar enkel een gure wind en het gras heeft de indruk van zijn voetstappen niet opgeslagen. Weifelend welke kant op te gaan draait ze rond. Misschien als ze teruggaat naar het moment dat ze hier samen stond met hem, net als wanneer je naar de keuken of badkamer loopt en eenmaal daar vergeten bent wat je wilde doen. Ook dan helpt het om terug te gaan naar de plek waar je vandaan kwam. Ze begint te lezen wat ze eerst samen lazen. Haar adem stikt, haar bloed begint te tintelen. Nog steeds staat er dat de Engelsen in 1651 tijdens een veldslag Conor, Heer van de Kliffen en bezitter van dit kasteel, hadden vermoord. Zij kwamen hier, waarna een bloedige strijd plaatsvond. Alleen de afloop klopt niet meer. Ze weet zeker

dat ze las dat het kasteel in die strijd werd afgebrand en dat de Engelsen Conors vrouw, Máire Rua, vermoedelijk als trofee hadden misbruikt, waarna ze aan haar verwondingen overleed. De koude rillingen die ze bij die woorden voelde, kan ze zo terughalen. Alleen staat dit verhaal niet meer op het bord. Er staat nu dat na de dood van de Heer van de Kliffen een geheimzinnige Hollander opdook. Met hulp van de boeren uit de omgeving versloeg hij de Engelsen. Máire trouwde met de Hollander en samen kregen ze acht kinderen. In de loop van de tijd trokken hun nakomelingen weg en raakte het kasteel in verval. De toren werd in stand gehouden door de dorpelingen ter ere van de overwinning op de Engelsen in 1651.

Ze knijpt haar oogleden samen. Door haar oogharen ziet ze het kasteel in volle glorie. De zware zoetige geur van een turfvuur bereikt haar neus. Ze wordt licht in haar hoofd, duizelig wiebelt ze heen en weer. Haar blik valt op de punt van de klif. Het bulderen van de zee trekt aan haar en ze neemt het pad naar de klifrand. Aan het einde van het land vindt ze een spoor omlaag. Voorzichtig zet ze een eerste stap en gaat zonder dat ze het beseft door een gat in de tijd. De wind zwelt aan en een harde vlaag rukt het elastiek uit haar knot. Rode lokken waaien in haar gezicht en haar hoofd wordt helder. Net als de lucht. Met de warme zon in haar rug begint ze aan de afdaling.

‘Máire, Máire! Wat doe je daar?’ De vertrouwde stem van Jan. Verrast draait ze zich om. Ze kijkt nog net over de klifrand heen en ziet haar studiegenoot in kleding van eeuwen terug komen aanrennen. Achter hem is de ruïne verdwenen, verspreid in het gras liggen dode mannen. Een paard hinnikt. De roestige geur van bloed en de penetrante stank van de dood zijn overweldigend. Het in het volle zonlicht badende kasteel steekt trots af tegen een smetteloos blauwe lucht. Jan komt dichterbij. ‘We hebben gewonnen! Je hoeft je niet

meer te verstoppen voor de vuile Engelse honden. Kom het vieren.’

In haar buitelen gevoel en verstand door elkaar. Emoties vinden hun plek in haar onderbewustzijn. Ze wordt wie ze diep vanbinnen altijd al was. Ze klautert omhoog. Met uitgestrekte armen rent ze naar Jan toe. Hij tilt haar op en zwiert haar rond. Lachend legt ze haar hoofd in haar nek. Ze is thuis.

De strijd beslecht

In de Keltische mythologie werd elk jaar met midzomer en midwinter een bittere strijd geleverd...

Behalve mijn hengst Hangistaz en ik is hier niemand. Het is ook niet de bedoeling dat er toeschouwers zijn in dit grensgebied tussen beide rijken, maar wel een tegenstander. Ik wacht al de hele dag. Dit zou voor mij het hoogtepunt van de donkere tijd moeten zijn. Tussen de berken die deze open plek omzomen, bespeur ik geen ziel. *Waar ben jij, Hulaz?* Ik hoor geritsel in het struikgewas. Iets hobbelt naar mij toe. Een streep oranje over dorre bladeren ... een vos. Het is merkwaardig hoe weinig dieren zich ditmaal in het Strijdbos ophouden. *Schuw ben jij niet, kleine vriend. Ja, kom maar naar mij toe. Ik ben koning van zowel mens als dier, ook hier. Hoe mager ben jij! Vel over heen. Gelukkig voor jou is het niet koud op deze eerste winterdag.* Zijn natte neus besnuffelt mijn hand. *Mijn broer ruikt net zo. Ga nu, vos, en zoek hem. Vertel Hulaz dat Aikz klaar is voor zijn geweld.* Het dier mankt weg. Eén poot blijft vreemd in de lucht hangen.

Ik ben dan wel op neutraal terrein, luisteren naar mij doen ze allemaal. Is de open plek groter geworden? Het bos zwijgt.

Hulaz is te laat. Bang is hij niet. Je kan veel zeggen over de Bauma's, heersers van het Dubbelrijk, maar opgeven doen wij niet. Wij strijden tweemaal per jaar om invloed in elkaars rijk, in de zomer en de winter; dat hebben wij plechtig gezworen. Ik heb meer geoefend voor het gevecht deze keer, veel meer. Verlies is onaanvaardbaar. Morwin lachte om zoveel ijver. 'Het maakt niet uit, Heer. Lichte tijd of donkere

tijd. Alles staat vast.' Hij wees naar de wolken aan de einder, vouwde zijn armen voor zijn smalle borstkas, wreef met zijn handen over zijn armen en blies opzichtig. 'Brrr, de kou rukt beetje bij beetje op in ons rijk. U wint makkelijk in het Strijdbos nu. Net zo makkelijk als u vorige keer, in de warmte, verloor.' De onbeschaamdheid! Ik liet hem van de hoogste toren werpen. Zelfs mijn neef heeft niet het recht met mij te spotten. Ik ben Aikz Bauma, Koning van het Eikenrijk en Heilig Protector van de immer zwoele hoofdstad Eichstede. Ze noemen mij de Heer van de Hitte. Ik zal onoverwinnelijk zijn. Ik zal tekeergaan als een vurige bosgeest en mijn koele broer op de knieën dwingen. Niet alleen ditmaal, zoals mijn neef beweerde, maar ook bij elke volgende ontmoeting. Het volk van beide rijken zal zich koesteren in de eeuwige zon van mijn heerschappij. Nooit zal er nog ijzige kou heersen.

Wij moeten geloven. Ranhilde gelooft in mij. 'Geef alles wat je in jou hebt! Als jij denkt dat jouw krachten op zijn, denk dan aan mij,' zei zij toen ik weken geleden vertrok. Dat vertelt mijn vrouw mij bij elk afscheid, vol overtuiging. Zij weet dat ik sterker ben nu het vroeg sombert. En zeker na alle oefengevechten.

Ik moest al op de terugweg zijn. Het schemert stilaan in het bos. Hangistaz snuift en zwaait het hoofd van links naar rechts. Ik woel door zijn manen. *Begrijp jij het ook niet, mijn trouwe metgezel?* Mijn maag knort. Een eenzame vogel vliegt over, speurend naar voedsel. *Land, verre vriend, ik heb jou nodig, meer dan jij een prooi behoeft.* Mijn broer en ik eten op dagen als deze enkel wat de natuur ons brengt. Van onze kastelen nemen wij niets mee, behalve een paard en een zwaard. Zonder proviand zijn wij tijdens onze lange tocht op het land aangekomen. De buizerd daalt. Een edel dier, maar het heeft betere tijden gekend. Het raakt de grond en kijkt mij vorsend aan. *Blijf zitten nu.* Met het heft van mijn zwaard sla ik de vogel de kop in. *Jij bent waardig voedsel; jij was klaar voor de dood. Jouw koning eert jou.* Rauw vlees en bloed. *Ik had het graag bij daglicht zo gehad, broer: twee hompen vlees in de berkencirkel, jouw*

hoofd en jouw lijf, beide schijnslappend na mijn finale aanval. Ik herinner mij precies hoe ik jou de keel oversneed toen rijm laatst het groen witte.

Hoe het ritueel begon, weet niemand precies. Is het altijd zo geweest? Nee. Het moet de vermoeidheid zijn die toeslaat, en het gebrek aan actie. Ik wil strijden! Vaag herinner ik mij dat wij samen opgroeiden. Mijn broer en ik hadden vaak ruzie. Het regende voortdurend; seizoenen kenden wij niet. Zoals iedereen leefden wij in een modderpoel, en dat voor een koninklijk geslacht. Een praalpaleis in een bruine glibberpartij, hoe belachelijk. Je zal maar het Natte Rijk regeren. Toen kwam de Grote Bliksem. Het paleis werd vernield. *Vaarwel, vader. Rust zacht, moeder.* Hulaz en ik gingen elk ons weegs. Twee rijken ontstonden. Dan ... Misschien kennen de bomen het antwoord.

Genoeg gedroomd. Hij komt niet meer. *Is jou iets overkomen, broer?* Heb ik dan gewonnen? Liever niet op deze manier. Ik zou beter wat rusten. Ik merk het morgen wel.

Mijn tuniek kleeft aan mijn lijf. Het jeukt. Waar zijn de frisse nachten gebleven die mij voor de geest staan, de kilte van de vorige duels in de donkere tijd? Ik geeuw. Ik moet geslapen hebben, maar hoelang? Het is bijna ochtend; de duisternis trekt zich stapvoets terug. Wie of wat heeft mij gewekt? Ik ga staan en strek mijn rug. Stram. Als dat maar geen nadeel oplevert in het strijdperk. Ik ruik Hangistaz. Mijn hengst was hier ook de vorige keer.

Toen de zon het hoogst en het langst aan de hemel stond, leverden mijn broer en ik een bitter gevecht, met de berken als stille getuigen. Hulaz hieuw ongenadig op mij in. Hij plantte mij op de grond en stak mij zonder veel misbaar neer. Ik zie mezelf daar nog liggen. Op dat moment zit ik in mijn lijf, en sta er tegelijk naast. Het is moeilijk te begrijpen. Ik weet dat het niet lang duurt, uren misschien. Dan komt het leven terug. Ik krijg kramp in mijn armen en benen, en voel een schrijnende pijn in mijn borst. Ik sta op en ben alleen.

Mijn broer heeft de triomftocht naar zijn rijk van ijsmist en ruige rijp al aangevat.

In de lichte tijd is alles intenser. Ik kan mij moeilijker concentreren in de strijd dan. Er zit een zekere loomheid in mijn bewegingen. Ik zet mijn aanvallen te traag in. Hulaz doorziet mijn schijnbewegingen makkelijker. Ik hou nochtans van de broeierige lucht in het bos, die ik zo goed ken van Eichstede, waar de warmte zelfs boven de waterpartijen van de lusthoven blijft hangen. Maar tijdens het zomerse duel verlaten mijn krachten mij snel. Vreemd. De kou is meer mijn bondgenoot bij de strijd, hoewel ik Heer van de Hitte ben. Zijn de berken kaal, dan onthoofd ik mijn broer. Zo ook vandaag, of dat hoop ik toch.

Net als ik weer wil gaan liggen, hoor ik het. Een gesis dat aanzwelt tot een gefluister.

‘Tsss ... Jij bent te laat, broertje.’

Ben jij het, Hulaz? Jouw stem klinkt anders deze keer, als een verre wind.

‘Onherroepelijk te laat.’

Zijn woorden verkillen mij tot op het bot. Eindelijk is daar de kou die op zich liet wachten. Ik haal diep adem. ‘Toon je, broer. Hoezo, “te laat”? Ik wacht al uren op jou. Ook in het halfdonker kunnen wij de strijd beslechten.’

Een ruwe stomp in mijn maag beneemt mij de adem.

‘Oh Aikz, vechten kan ik heus nog. Jou laten lijden is geen probleem, maar winnen lukt mij niet meer, broertje.’

Hulaz moet plots achter mij staan, want hij houdt mijn nek in een wurggreep. *Hoe vlug ben jij?* Kwijl druipt uit mijn mond, mijn handen tasten in het ijle. Hij klemt zijn arm steeds harder om mij. Mijn longen staan op barsten. Ik moet sneller zijn. Wat is dit voor hels gevecht? Ik druk mijn voeten stevig tegen de grond en draai mij. Of dat probeer ik toch. Ik slaag er nauwelijks in mij te bewegen, net genoeg om hem te zien. Zwarte ogen voor de mijne. Een zwart waarvan ik het bestaan niet kende, zo duister dat het bos eromheen wel in het daglicht lijkt te baden. Hij laat mij los en ik sla dubbel.

‘Wij kunnen nog de hele nacht strijden, broertje. Val mij aan!’ beveelt hij. Hulaz bukt zich en reikt mij mijn zwaard aan. Ongelofelijk.

Hij heeft *blauwe* ogen. Staalblauwe ogen. Dat weet ik. Ik probeerde er telkens het leven in te ontdekken wanneer ze star voor zich uitkeken, als speldenknoppen in een poppenhoofd. Zo lag zijn hoofd op de bevroren grond, op twee passen afstand van zijn lichaam, nadat ik hem had overwonnen.

Maar vannacht kan ik hem niet verslaan. Hij lijkt wel uit alle richtingen tegelijk aan te vallen. Hij is de vurige bosgeest die ik wilde zijn, beter dan ik het ooit kon zijn, maar dan zonder vlammen. Hij is nauwelijks zichtbaar. Ongrijpbaar. Zijn zwaard is overal. Hij vecht en vecht en houdt niet op. Ik voel een scherpe pijn in mijn buik. Er is bloed, overal bloed.

‘Dood mij dan!’ Ik schrik van mezelf. Dat heb ik nog nooit geroepen, maar dit spookgevecht is ... hopeloos. Na al mijn training en gezien de tijd van het jaar zijn de verrassing en de vernedering totaal.

Ik verwacht de verlossende steek, maar hoor gesnik. Ik voel Hulaz’ armen om mijn vermoeide lijf. Hij heft mij op en zet mij tegen een boom.

Ik knipper met mijn ogen. De open plek baadt in de middagzon. Mijn mond zit vol; ik spuug bloed. Wat is het warm, en dat aan het einde van het jaar. Voor mij zweeft een grijze schim. *Broer?* Ik zit aan de rand van het strijdperk. De berken aan de overkant lijken verder weg dan toen ik aankwam. Achter mij voel ik de geruststellende vorm van ... een eik? Zo vertrouwd. *Ranhilde, spelen onze kinderen vandaag rond de grote eik in de kasteeltuin?*

‘Ach broertje,’ fluistert Hulaz.

Zijn zwarte ogen glimmen. Zie ik tranen?

‘Het is voorbij, Aikz. Dit was de laatste strijd. Mijn rijk van rijp en hagel is uit.’

‘Oh!’ Mijn keel voelt als leer. *Jouw arm om mijn nek vannacht.* Ik geloof hem niet. ‘Hoe kan ...’

‘Jij zou mij verslaan. Ik weet het. Zo is het altijd als het vriest dat het kraakt. Net als ik mij het sterkst voel, verlies ik, en breng jij de zon tot leven en voert die over lange wegen als een bruidsschat mee naar jouw Ranhilde. Ook na al die jaren vind ik het onbegrijpelijk. Maar nu verloor ik zonder jouw toedoen de strijd. Het vriest ook niet ...’

Ik wijs naar mijn buik. ‘Jij plantte toch jouw zwaard in mij?’ Ik begrijp niets van wat hij zegt.

Zijn gestalte lost verder op. Waar net nog nevel over de grond hing, zie ik gebroken twijgjes en bruine bladeren. Ik slik moeizaam en kijk in zijn gitzwarte ogen. *Waar ga jij heen?*

‘Ik ben ziek, broertje. Al een hele tijd. Toen ik vorige zomer van jou won, in de warmte die ik zo verfoei, trok ik zegedronken terug naar mijn Hulstrijk. Ik sleepte het heerlijk dreigende sneeuw wit en de volle en donkere wolken, die na jouw dood boven de open plek waren verschenen, blijgemutst achter mij aan. Al gauw kreeg ik echter een vreemd voor gevoel op mijn tocht. Iedereen was diep in slaap: de boeren en de melkmeiden langs de weg, zelfs de wachters aan de ophaalbrug van Stechelpalme. Niemand stond me op te wachten thuis, zelfs de bestendige koelte in mijn geliefde hoofdstad was afwezig. Toen ik omhoog keek, zag ik dat ook mijn witte en zwarte oorlogsbuit verdwenen was. Ik rende mijn kasteel in en vond mijn vrouw met het hoofd op de dis. Ik kreeg haar niet wakker. Voor het eerst in mijn leven huilde ik. Toen mijn tranen op waren, overmande de slaap ook mij.’

‘Waarom ...’ Ik wil hem vragen wat dit alles betekent, maar kom niet verder. Mijn borstkas schokt op en neer. Om mij heen breidt de scharlaken plas zich uit. *Jij hebt enkel nog ogen. En een gapende mond. Blijf bij mij, Hulaz.*

‘Straks sterf jij, broertje, maar voordat de avond valt, word jij weer wakker. Dan zal mijn lichaam hier liggen, roerloos. Voor altijd. Toen ik weken geleden eindelijk wakker werd, voelde ik met elke vezel van mijn lijf dat ik naar jou toe moest. Het was bijna die tijd van het jaar. Maar thuis was alles ... zo als diep in jouw rijk, denk ik. Erger nog! De bomen, opvallend

maar niet talrijk, droegen rijpe vruchten. Te rijp. Ik zag het rot al zitten. De zon scheen niet zozeer gul, zij sloeg elke beweging neer. Het werd zo warm onderweg dat ik mij halverwege moest uitkleden. Toen ik het Strijdbos bereikte, zakte ik zomaar door mijn paard. Het beest had plots zes benen! Het hinnikte nerveus en sloeg op hol. Ik voelde het dwars door mij heen gaan. Hoe heter het werd, des te meer ik verdamp-te. Ik zweette uit onzichtbare poriën. Toen de nacht kwam en verkoeling bracht, voelde ik weer mijn armen, mijn benen. Ik besloot jou te bezoeken voor de laatste strijd.'

Ik ga verzitten, hef met moeite mijn hand en probeer mijn broer aan te raken. Zijn ogen zweven vlak voor mij. Ik streel waar ik zijn wang vermoed. Nat, zo nat. 'Hulaz, verlaat mij niet.'

'Samen zullen wij sterven. Ik ben moe, Aikz. Kijk om je heen en zie hoe alles veranderd is. De dieren, de bomen ... Waarom?'

Ik moet mijn broer het antwoord schuldig blijven. Ik hou van de warmte, maar dit is niet wat ik wil. Een pijnscheut trekt door mijn lijf. Ik tast naar de wond in mijn buik. Dan gaat het licht uit.

Als ik ontwaak, is de dag al flink opgeschoten. Mijn kleren zijn droog. Nergens vind ik bloedvlekken. In mijn schoot ligt een hulsttak. Voor mij op de grond ligt Hulaz, ontziend. *Ik zie jou, broer, zoals jij echt bent. Jouw stroblonde haren. Jouw spitse neus. En jouw ogen. Staalblauw, ja.* Ik tast naar de eenzame eik achter mij en hijs mij op. De open plek is immens groot nu. Ik trek mijn tuniek uit. Het zweet gutst van mij af. De hitte is ondraaglijk, zelfs voor mij. Ik moet iets *doen*.

'Luister naar mij, als jullie er nog zijn, dieren van het Strijdbos. Luister, inwoners van het Hulstrijk en onderdanen van het Eikenrijk. Ik ben Aikz Bauma, alleenheerser. Mijn broer is niet meer. Gedenk de dappere krijger en waardige koning die Hulaz Bauma was. Hij wist dat ijs en vuur elkaar moeten

afwisselen. Ik wilde meer. Ik heb het gekregen. Wij zullen samen de gevolgen dragen.'

Om mij heen heerst de stilte. Hangistaz staat aan de overkant te grazen. Ik klem de hulsttak in mijn hand en stap langzaam de open plek over. Naar Eichstede, naar huis, als er nog zoiets is.

Het Tasmaanse spook

‘Moest je nou werkelijk een spokenjager op sleeptouw nemen de “bush” in? Maken we soms een opname voor Discovery Channel?’

‘Ik ben een medium,’ reageerde Hoby Derks, die twee stappen bij ons vandaan stond. ‘Geen spokenjager.’

De dertiger was lang en mager – door dat laatste zag hij er niet indrukwekkend uit, maar juist kwetsbaar, als een eenzame boom op een zandverstuiving. De houterige manier waarop hij zich verplaatste en de plotselinge bewegingen van zijn hoofd wanneer zijn blik getrokken werd door iets dat kraakte in de struiken, droegen daaraan bij. Ik wist niet of het bij hem hoorde of dat zijn gedrag een vorm van “performance art” was. Hij ging gekleed in een spijkerpak met achterop een verbleekt stuk stof met een duivelskop en tussen de onderkant van zijn broekspijpen en zijn gympen was een flink stuk van zijn benen te zien. Gelukkig droeg hij lange sokken, anders zouden de vliegen en muggen zijn vlees binnen een paar tellen wel vinden. Tegen de zon droeg hij een cowboyhoed waar dreadlocks onder uitstaken en op zijn neus stond een brilletje met ronde rode glazen. Al met al deed hij in elk geval niet zijn best onopvallend te ogen.

Mijn vaste cameraman Stefan had een kakikleurige uitrusting aan, stevige bergschoenen met stalen neuzen en had om zich heen aan zijn leren riem allemaal apparatuur hangen. Hij spuugde op de grond en knikte naar Hoby. ‘Zo kun je toch niet de wildernis in?’

Ik keek omlaag naar mijn eigen stevig geschoeide voeten. Als ik op pad ging, nam ik altijd hetzelfde materiaal mee.

Daar dacht ik na al die jaren niet eens meer over na. Waar wij heengingen, was de grond goed begaanbaar en er waren wel heuvels, maar bergachtig was het terrein niet te noemen. Volgens mij zou Hoby ook met gympen geen probleem ervaren. Met zijn cameraspullen maakte Stefan waarschijnlijk eerder kans ergens achter te blijven haken. Maar natuurlijk ging het hem om het beroep van onze gast, meer dan over zijn uitdossing. ‘Hoby is het beste medium van Tasmanië,’ merkte ik op.

‘Het enige...’ mompelde Stefan met een donkere blik richting de lange kerel.

Hoby schudde geduldig van nee.

Ik legde mijn hand op Stefans bovenarm. ‘Je bent al tien keer met mij op expeditie geweest en al die tijd hebben we geen hard bewijs kunnen vinden. Ik wilde deze keer iets nieuws proberen.’

‘Mij maakt het niet uit,’ klonk het op dat moment van achter ons. ‘Jullie hebben van tevoren betaald, zoals altijd, dus mogen jullie doen wat jullie willen.’

Het was Mark Ritsier, de boer die op grote schaal schapen hield op dit landgoed. Welke kant je ook uitkeek, tot aan de horizon behoorde de grond aan hem toe. Wij hadden in onze tenten op zijn terrein overnacht, genoten van het ontbijt dat hij voor ons verzorgde (of liever gezegd liet verzorgen) en hij had ons zojuist met zijn terreinwagen naar ons startpunt gebracht. Aan het eind van de dag zou hij ons hier weer opwachten. Met zijn bruinrode armen, gerimpelde voorhoofd en door de zon gebleekte haar kon een foto van hem in de encyclopedie staan naast het lemma over Tasmaanse farmers. Zijn blauwe ogen gingen schuil achter een glimmende zonnebril en hij kauwde op het uiteinde van een grasspriet. De hese klank in zijn stem en het feit dat hij zichzelf af en toe onderbrak door te kuchen, maakten duidelijk wat hij vroeger in zijn mondhoek had hangen.

‘Bedankt,’ zei ik en ik gebaarde dat hij ons nu wel alleen kon laten.

De man bleef nog een ogenblik tegen de motorkap van zijn auto geleund staan. 'Ik hoop dat jullie vinden wat jullie zoeken.'

Ik glimlachte. 'Dat hoop je niet werkelijk,' zei ik met een blik op de dichte begroeiing richting het noorden, 'want dan is er geen mysterie meer waar talloze maniakken de wereld voor willen overreizen of hun portemonnee voor willen omkeren.'

'Maniakken zoals jullie,' zei Mark. 'Maar een glimp en niet meer is ook wat jullie ten diepste willen, of niet dan? Want waar moet je dan geobsedeerd over zijn? Zo blijft ons ecosysteem in stand.'

Zijn woorden kwamen voor mij dichtbij. Te dichtbij. Ik fronste. De man zag mijn ongemak, want zijn grijns werd zo breed dat hij zijn gezicht leek te splijten. Vervolgens liep hij om zijn wagen heen, stapte in en reed achteruit bij ons vandaan, zijn door de zon geschroeide arm om de hoofdsteun van de passagiersplek geslagen. Stof omhulde ons. Ik moest ervan hoesten. Waarschijnlijk zwaaide hij nog, maar ik zag het in elk geval niet, door mijn tranende ogen.

Zodra het geluid van de auto was weggestorven en het voertuig achter de struiken uit het oog was verdwenen, richtte ik me opnieuw tot mijn metgezellen. Ik keek tussen Stefan en Hoby heen en weer. 'Het is heel eenvoudig.'

'Wat?' vroeg Hoby.

Stefan lachte zonder humor. 'Dat zou jij als helderziende toch moeten weten!'

Ik ging geduldig verder. 'Mensen vangen nog steeds glimpen op van de Tasmaanse tijger, ook al is die in de eerste helft van de vorige eeuw uitgestorven, meedogenloos bejaagd door schapenhouders die dachten dat hun kuddes gevaar liepen.'

Mijn cameraman onderbrak me. 'Statistisch onderzoek suggereerde laatst dat er nog tot de jaren negentig een of meer in leven moeten zijn geweest.'

Ik haalde diep adem om mijn gemoedsrust te bewaren. 'Ook dat is intussen dertig jaar geleden. Nog steeds worden er

met enige regelmaat waarnemingen gedaan van overlevende buidelwolven.'

Hoby knikte als teken dat hij aandachtig luisterde, maar Stefan haalde zijn schouders op. Hij was nog steeds in een recalcitrante bui. 'Je hebt het tegen iemand die al tien keer op expeditie is geweest in de "bush" om te proberen ze te filmen. Jij was daar alle keren bij, of heb je soms plotseling geheugenverlies. De laatste vijf keer zijn we trouwens vertrokken van de farm van Mark Ritsier.'

'Omdat hier de laatste twintig jaar regelmatig meldingen vandaan komen. Een echte "hotspot". Maar al onze tochten met de meest moderne apparatuur, tot infraroodcamera's en DNA-analyses toe, hebben nooit enig bewijs geleverd. Het blijft bij glimpen van het wezen. Het wordt nooit concreet. Dus dacht ik aan andere verschijningen die wel worden waargenomen, maar nooit op wetenschappelijke wijze worden bevestigd.'

'Het monster van Loch Ness?' vroeg Stefan. 'Bigfoot?'

'Daarvoor zou wel eens hetzelfde zullen gelden.' Ik wapperde met mijn hand om een paar zwarte vliegen te verjagen. 'Maar ik dacht aan spoken.'

Ik zag Stefan bleek wegtrekken. Zijn kaakspieren werkten alsof hij op een antwoord kauwde. Ten slotte schudde hij zijn hoofd. 'Je had vanmorgen meer water moeten drinken. Volgens mij heb je een zonnesteek.'

Met mijn duim wees ik naar de zijkant van mijn rugtas, waar een volle veldfles hing. Vervolgens keek ik demonstratief naar Hoby. 'Spoken en geesten worden al vele eeuwen waargenomen, in alle culturen ter wereld. Bevredigende verklaringen vanuit de wetenschap zijn er niet en geen verifieerbare theorieën om ze te verhelderen. Mensen die zeggen contact op te kunnen nemen met de doden, worden stevast ontmaskerd als charlatans. Maar er blijven verhalen opduiken die gewoon niet genegeerd kunnen worden. Het is een fenomeen dat zich net buiten onze werkelijkheid lijkt af te spelen, iets net buiten onze greep.'

‘Ik ben sceptisch over spookverschijningen,’ zei mijn cameraman van opzij van ons, ‘maar ik ontken niet dat er soms vreemde dingen gebeuren, bijvoorbeeld in oude huizen. Wat dat met mogelijk overlevende Tasmaanse tijgers te maken heeft, is me uit jouw verhaal echter niet duidelijk.’

Ik keerde me weer om naar hem. ‘Mijn idee is dat wat mensen hier waarnemen, de geest is van een buidelwolf. Een spookwolf.’

Er viel een ogenblik een stilte, want opnieuw bleek Stefan niet in staat meteen met een weerwoord te komen. Het was Hoby die als eerste reageerde. Hij lachte kort, zodat het meer leek op een blaf. ‘Je had het me al uitgelegd via Teams, maar het blijft een briljante theorie!’

‘Pseudowetenschap,’ kwam het uiteindelijk van Stefan.

‘Dat is het zoeken naar mythische dieren zelf natuurlijk ook,’ antwoordde ik. ‘En toch blijven we het doen.’

‘Ja, maar...’ sputterde hij nog tegen. ‘Denk aan de Coelacanth... Het blijft mogelijk dat...’

Ik zette me in beweging en liep aan Stefan en Hoby voorbij. ‘Of het nou om een spook gaat of een levend dier, als we hier blijven discussiëren, zien we er in elk geval geen. En wie weet – misschien levert het een mooie documentaire op!’

‘Nu op “Candid camera”,’ zei Stefan. Hoby grinnikte. Kennelijk deelden de twee in elk geval een gevoel voor humor.

We liepen tussen de struiken door tot we de bomen bereikten. Er groeiden boomvarens tussen. Na al die jaren gaven die me nog steeds het gevoel in een primitieve omgeving beland te zijn. Boven ons, maar uit het zicht, kwetterden vogels. Veel luider was het geluid van de cicaden. De grote insecten zelf zag ik niet, wel hun droge velletjes, waar ze uit waren komen kruipen. Die stonden soms in rijen op de stammen. Vervelend waren de vliegen die weigerden ons met rust te laten. Voortdurend probeerde ik ze bij mijn gezicht vandaan te houden. We liepen het bos in over een smal paadje, dat ik nog kende van de vorige keren. Maar ik was sowieso niet bang om te verdwalen. Niet nu zelfs onze mobiele telefoons GPS

bevatten. Expedities waren een makkie geworden.

We lunchten, zittend op de stam van een ontwortelde boom, en ik dronk ruim water, want ik had dan wel geen zon-nesteek, maar mijn keel voelde rauw aan. Hoby vroeg Stefan naar zijn eerdere expedities op zoek naar de buidelwolf. Mijn cameraman vertelde enthousiast, zijn relaas doorspekt met anekdotes over mijn onhandige capriolen, zoals die ene keer dat ik een diepe rivierbedding inrolde, omdat we daar een geelbruin dier met een lange staart hadden waargenomen. Als mijn eergevoel de prijs was die ik moest betalen voor een betere verhouding tussen mijn expeditiegenoten, had ik die er graag voor over. Ondertussen zorgde ik dat de twee mijn glimlach niet zagen.

We trokken steeds dieper het bos in. Behalve het dunne paadje was elk spoor van menselijke aanwezigheid om ons heen verdwenen. We zorgden dat we om ons heen keken, al onze aandacht gericht op de minste beweging van het gras, het minste kraken vanuit de struiken. Dat de zon een patroon van lichte en donkere vlekken op de hele bosbodem uitspreidde, maakte het er voor ons niet makkelijker op. Stefan zag in de verte een beestje wegschieten, maar dat had volgens hem vlekken en geen strepen. Een buidelmarter dus. Bijzonder dier, maar niet waarvoor we hierheen waren gekomen.

Het was vier uur in de middag en we hadden ons omgekeerd om terug te gaan naar ons vertrekpunt toen Hoby plotseling stilhield. De lange man leek dwars door ons heen te kijken. Hij had zijn wijsvinger in de lucht gestoken, als om de wind te voelen.

Stefan trok een wenkbrauw op. ‘Heel dramatisch.’ Hij keek naar mij. ‘Moet ik beginnen met filmen?’

‘Als je wilt dat we hier een documentaire aan overhouden...’ Ik keek niet meer naar hem, maar concentreerde me op Hoby, wiens ogen nu naar links en naar rechts gingen. ‘Ik voel iets,’ fluisterde hij.

‘Je ziet eruit alsof je een spook hebt gezien,’ zei ik, want

inderdaad maakte hij een erg nerveuze indruk.

Het medium glimlachte flauw en wees toen rechts van het pad. 'Die kant uit.'

We verlieten het pad, maar dat stelde toch al weinig voor. Hoby ging voorop. Hoe hij het voor elkaar kreeg, was me een raadsel, maar hij wist tussen de struiken te manoeuvreren zonder enig geluid te maken. Stefan volgde hem op de voet. Het opnamelichtje op zijn camera brandde. Elk spoor van twijfel of spot had hem verlaten en hij gedroeg zich nu als de professional die hij was. Hij zou geen shot van enig belang mislopen. Ik kwam op een afstandje achter de twee aan, zodat ik een eventueel dier niet zou verstoren.

'Het is hier koud,' klonk het plotseling.

Het was Stefan die dat zei, en niet Hoby. Aan zijn stem te horen was hij daar zelf ook verbaasd over.

'Een kenmerk van het ectoplasma,' kwam het op zachte toon van de expert in het paranormale. 'Instrumenten nemen het niet waar, maar toch kunnen mensen het voelen.'

Ik begon sneller te lopen. Als er iets gebeurde, wilde ik er wel bij aanwezig zijn.

'En die mist, daar kunnen we zeker ook geen monster van nemen?'

Het bleef stil. Ik kon me voorstellen dat Hoby met zijn hoofd schudde.

'Je weet zeker dat je hier vandaag voor het eerst bent,' vervolgde Stefan. 'Je bent niet voor ons uit gegaan om iets voor te bereiden?'

'Je zou me toch niet geloven,' antwoordde het medium. 'Blijf nou maar gewoon filmen.' Hij verplaatste zich tussen het struikgewas. 'Hier is het dichtst.'

Ik kwam naast Stefan staan, een beetje hijgend. 'Waar is de mist?' Ik zag niets bijzonders, hoewel het tussen de bomen langzaam een beetje begon te schemeren. De schaduwen werden in elk geval steeds langer. Mijn cameraman wees. De rug van Hoby verdween tussen de stammen van twee boomvarens. Samen met Stefan ging ik hem achterna.

We passeerden de varens en nu zag ik ook een witte nevelstreng, als een slinger over een struik gedrapeerd. Onder mijn shirt gingen de haren van mijn armen overeind staan. 'Hadden we maar internationaal bereik,' mompelde ik. 'Dan konden we naar New York bellen.'

'De "Ghostbusters" zijn tegenwoordig ook via Whatsapp bereikbaar,' zei Stefan. Hij lachte er niet bij, maar goed, we hadden op dat moment ook iets anders aan ons hoofd.

Hoby draaide zich naar ons om. Hij legde een vinger voor zijn lippen en wees vervolgens naar een bosje een paar meter verderop. Stefans vingers kleurden wit, zo hard klemde hij de greep van zijn camera vast. Zelf hield ik mijn adem in. Van tussen de bladeren stak het achterlichaam van een bruin dier, met een lange zwarte staart. Op zijn lichaam stonden schuine strepen. Het was bijna zo groot als een herdershond, maar slanker van bouw. Plotseling was het verdwenen, alsof het in rook was opgegaan.

'Heb...' vroeg ik aan Stefan. 'Heb je het...?'

Hij keek al op het schermje naar zijn opnames. Na een paar seconden schudde hij zijn hoofd. 'Een zwarte plek, een schaduw, meer niet.'

'Maar jij zag hem ook, of niet?'

'Een Tasmaanse tijger,' zei Stefan, een trilling in zijn stem. 'Zonder enige twijfel. Maar we hebben geen bewijs.'

'Typisch,' mompelde ik.

Hoby wenkte ons. Stefan keek naar mij. Ik haalde mijn schouders op en liep achter het medium aan. Hij zigzagde tussen de bomen en varens, over een steile helling en aan de andere kant van de heuvel naar beneden. Zijn bewegingen waren trefzeker, alsof hij een speciaal voor hem neergelegd spoor volgde. Zelf kon ik er niets van zien. Het was niet kouder dan anders en ook de nevel was verdwenen. Om ons heen werd het steeds donkerder. Vreemde geluiden klonken. Ik had me daar nooit eerder iets van aangetrokken, maar nu lieten ze de rillingen over mijn rug lopen.

'We komen dichterbij,' zei Hoby. Hij had ons opgewacht

en wees nu naar een gat in de heuvel: de opening van een hol. De schuilplaats van een buidelwolf! Maar zelfs in de schemering zag ik de ranken van klimplanten die over het zwarte gat hingen en de spinnenwebben waarin oude cicadevervellingen hingen. Hier was al jaren geen dier naar binnen of naar buiten gekropen. Het weerhield Stefan er niet van zich op zijn knieën te laten zakken en te filmen.

Hoby keek opnieuw rond met die verre blik die hij zojuist ook al in de ogen had. Na een poosje knikte hij. 'Die kant op!' Ik vergezelde hem verder het dal in. Na ongeveer tien meter liet hij zich door zijn hurken zakken. Hij begon met zijn handen te graven. Ik voegde me bij hem. De aarde was behoorlijk stevig, maar met zijn tweeën kregen we toch snel een aardige kuil voor elkaar. Stefan was bij ons komen staan. Hij ontstak zijn lamp, zodat hij ook nu het donker werd kon doorgaan met filmen. Wij zagen zo ook wat we deden. Handig.

Het kwam al die tijd niet in me op aan Hoby te vragen waar hij naar op zoek was. Ik had zelf ondertussen namelijk ook al een vermoeden. Een halve minuut later werd dat bevestigd. Hoby hield een donkergeel verkleurd bot op, een paar centimeter voor mijn neus. Het was een deel van een poot. Langer dan dat van enig buideldier dat op Tasmanië voorkwam. Al een tijdje begraven, maar niet sinds de jaren dertig van de vorige eeuw. Tien, twintig jaar, niet meer. Zwijgend vergrootten we met onze handen de kuil. Lang niet alles was overgebleven. Insecten en bacteriën hadden zich op het skelet uitgeleefd, maar we vonden enkele wervels en stuitten uiteindelijk op de schedel. De vorm ervan en de grote tanden namen elke twijfel weg. Het was een buidelwolf. *Thylacinus cynocephalus*. Stefan floot tussen zijn tanden. 'Dit wordt een pracht van een film.'

Ondertussen keek Hoby me aan. Achter zijn bril zag ik iets fonkelen in zijn ogen. Waren dat tranen? Ik strekte mijn hand uit en raakte zijn arm aan.

'Dit was wat ze aan ons wilde laten zien,' fluisterde hij.

Ik kon niet anders dan hem herhalen: 'Ze?'

'Het spook. Er is altijd een reden waarom spoken op Aarde achterblijven. Dat geldt voor de geesten van mensen, maar kennelijk ook voor die van buidelwolven.'

'Onafgeronde zaken,' zei ik, wijs knikkend. Ik had immers als kind ook spookverhalen gelezen.

De wijsvinger van Hoby ging naar de schedel. 'Zie je dat?' vroeg hij zacht, met een stem vol medeleven.

Een rond gat, iets boven de ogen. Dat was niet door knagende insecten of andere aaseters achtergelaten. De buidelwolf was neergeschoten en vervolgens op deze plek begraven, ver weg van de bewoonde wereld. Ik slikte. 'Wie... Wie heeft dat op zijn geweten?'

Hoby slaakte een diepe, huiverende zucht. 'Iemand die zijn lucratieve bijverdienste in gevaar zag komen. Immers, als bewezen werd dat op zijn terrein inderdaad een buidelwolf leefde, zou het door natuurbeschermers worden afgesloten en waren sensatiezoekers niet meer welkom. Fanatiekelingen die grote sommen wilden betalen voor expeditie in de "bush" zouden bovendien wegblijven. Die zouden naar Schotland of de Verenigde Staten gaan om andere mysteries na te speuren.'

'Mark Ritsier,' siste Stefan. Zijn camera maakte schokkende bewegingen. Zijn scepsis van eerder was hij vergeten. Hij stond nu geheel aan de kant van het medium. 'Twintig jaar geleden, zeker?'

'Sindsdien verschijnt het spook hier met enige regelmaat,' bevestigde Hoby. Hij richtte zich weer tot mij. 'Het kwam Mark beter uit als de Tasmaanse tijger tot het schemergebied bleef behoren.'

'Dezelfde categorie als overlevende aapmensen en zeereptielen.'

Hij legde de schedel terug op de donkere ondergrond en begon de hoopjes aarde terug te schuiven. 'We kunnen helaas niets bewijzen. Ook mijn gaven worden door de meeste mensen niet serieus genomen. De dader blijft in dit geval ongestraft.'

‘Niet helemaal,’ kwam het van boven ons. Het was Stefan. Achter zijn camera grijsde hij breed. ‘Ikzelf mag dan niets hebben met spookverhalen, maar onder degenen die zoeken naar overlevende dieren, staan de meesten open voor andere onverklaarde fenomenen. UFO’s, resten van Atlantis, kristallen schedels, je kunt het zo gek niet bedenken. We laten ze deze documentaire zien. Mark zal zijn klandizie kwijtraken. Niemand zal nog hierheen willen komen.’

Ik haalde opgelucht adem. ‘De buidelwolf heeft eindelijk rust.’

Hoby ontvouwde zijn lange lichaam en veegde zijn handen af aan zijn spijkerbroek. Hij bleef een trieste uitstraling houden. ‘Je vergist je. Spokenjagers kunnen ook erg fanatiek zijn.’

Bruno Lowagie

De ballade van Sarah Winchester en haar huis

In San Jose staat een huis
Waar Sarah Winchester heeft geleefd
Of moet ik zeggen: heeft gebeeft
Want weet je, het is er echt niet pluis!

Ik ben er onlangs zelf nog geweest
Om op spoken te gaan jagen
Ik zal het mij nog lang beklagen
Het was er erger dan gevreesd

Een venster dat uitkijkt op de muur
Een trap die nergens heen gaat
Een klok die steeds twaalf uur slaat
Het huis is een waar avontuur

Wie heeft die abominatie gebouwd?
Laat die vraag je niet langer kwellen
Ik zal je Sarahs verhaal vertellen
Met William Winchester was ze getrouwd

Zij maakte zich over alles zorgen
Ging bij een waarzegster om raad
Die zag in haar bol het kwaad
Dat William had verborgen:

‘U was meneer Winchesters vrouw
Iedereen die stierf door zijn geweren
Zal weldra uit de dood terugkeren
U baten spijt noch berouw’

Dat waren harde woorden
Die de kol had uitgesproken
Sarah was als de dood voor spoken
Wat als ze haar vermoordden?

‘Vrees niet,’ zei de zegster waar
‘U kunt het kwaad ontlopen
Door in San Jose een huis te kopen
Ik weet het, het klinkt raar

Maar steek de handen uit de mouwen
Begin met timmeren, metselen, boren
Geen geest zal u komen storen
Zolang u bezig blijft met bouwen’

Haar leven lang was Sarah bevreesd
Om te stoppen met de werken
Het huis barstte uit zijn perken
En dat is haar geluk geweest

In vrede ging Sarah hemelwaarts
Haar werk op aarde werd stilgezet
En toen begon de dolle pret
Het was hels, het was onaards

Als een haas ben ik er weggevlucht
Ik was bang voor haar en huid
Geen mens houdt het daar uit
Het kwaad regeert in dat gehucht

Tot groot applaus
Van demon, spook en geest
Is het nu elke nacht feest
In het *Winchester Mystery House*

Frank Beckers

Haiku

Leve de winter!
Nu kan ik langer spoken
voor de zon opkomt.

De beschermeling

Argwaan was het laatste wat de bevolking mocht koesteren. Een commissie werd samengesteld met aan het hoofd een protégé van het regime die nog iets tegoed had voor bewezen diensten. Zijn staat van dienst was uitmuntend, zijn trouw onbetwistbaar, maar om een onduidelijke reden werd zijn loyaliteit hoewel naar waarde geschat, tot nu nooit passend gehonoreerd. Zijn carrière was gestart zoals die van vele anderen met gelijkaardige merites aan de Academie. Hij viel er meteen op door zijn scherpe analyses, weergaloze retoriek, gedurfde suggesties en een vermoedelijk totaal gebrek aan geweten. Vooral dat laatste maakte hem uiterst geschikt voor deze volgens sommigen binnen de hoogste regionen van het regime delicate doch noodzakelijke taak. Hij kreeg onbeperkte volmacht, die hij – zoals te voorspellen viel – niet misbruikte. Zijn eerste bekommernis was de rekrutering van onbesproken getrouwen. Op basis van reputatie en vaardigheden maakte hij een uitgebreide eerste selectie. Na uitvoerige testen op mentale weerbaarheid en fysieke paraatheid vond een tweede, secure shifting plaats. Over diegenen die niet voldeden werd niets meer vernomen.

De laatste details waren uitgewerkt en voor elk mogelijk scenario waarin het mis kon gaan, had hij een oplossing klaar. Niets stond totale triomf en eeuwige roem in de weg. Terwijl hij aan de vooravond van dd/mm/jj de veters van zijn loopshoenen strikte, overliep hij een ultieme keer het draaiboek in zijn hoofd. Hij was zeker van zijn zaak en ook over zijn beweegredenen voelde hij zich ongenaakbaar, maar hij wist uit ervaring dat hij tijdens een loopsessie extreem helder kon

denken en verbanden leggen waar hij in andere omstandigheden geen samenhang zou in zien. Een kleine zwakte vond hij zelf – een licht disfunctioneel gegeven: een gemis van ononderbroken luciditeit.

Een vast traject had hij veiligheidshalve niet. De voorbereidingen hadden heel wat van zijn tijd geveegd, waardoor hij zijn loopsessies kort had moeten houden en zelfs meerdere malen had moeten uitstellen of afgelasten. Bewust koos hij voor de route die hem bracht naar de afgelegen buitenwijk waarin hij was opgegroeid. Hier was hij niet meer geweest sinds zijn vorige promotie. Hij was toen op zoek geweest naar restanten uit zijn verleden en had deze definitief weggeveegd. Hoewel hij zich zelden liet leiden door intuïtie en er de voorkeur aan gaf zich te baseren op de gangbare algoritmes, voelde hij een onverklaarbare drang om hier langs te komen. Zijn oriëntatievermogen was uitstekend, hij vond bijna blindelings de weg naar de straat uit zijn jeugd.

Hij hield halt ter hoogte van de plaats waar eens het ouderlijke huis had gestaan. Daar speurde hij de omgeving af, maar het was zijn gehoor dat iets opmerkte dat hem met verstomming sloeg: hij hoorde onmiskenbaar het knerpende geluid van een afremmende trein. Het onwaarschijnlijke geluid waarnaar hij onweerstaanbaar toe getrokken werd en dat hem uiteindelijk leidde naar het vervallen stationsgebouw. Hij nam de doorgang tot het perron op de plaats die in zijn herinnering verankerd lag. Daar ontdekte hij een enkele verouderde treinwagon, niet gekoppeld aan een locomotief en binnenin hel verlicht, fel afstekend tegen de avondschemering die was ingetreden. Zowel aan het begin als aan het eind van de wagon stond de deur open. Vanop een afstand die hij veilig achtte, probeerde hij door de ramen te kijken, maar moest nog even vooruit om een beter zicht te hebben op het interieur.

In het midden van de coupé leek de gloed het hevigst en ontwaarde hij een duidelijk silhouet uit zijn verleden. Hij was ervan overtuigd dat zijn ogen hem parten speelden en

maakte reeds vage plannen om deze situatie te laten onderzoeken, toen het silhouet het venster naderde en een gelaat zichtbaar werd. Een gezicht waarvan hij reeds lang afscheid had genomen en dat steeds minder frequent opdook in zijn donkere dromen. Hij stapte in het rijtuig en repte zich naar de plaats waar hij de gestalte had gezien. Niemand te bespeuren. Bijna aangekomen aan het andere uiteinde gingen de deuren met een oorverdovende knal dicht. Slechts een fractie van een seconde later zette de wagon zich tergend langzaam in beweging. Door het raam zag hij nu tientallen gestalten op het perron. Allen kende hij nog bij naam. Met het hoofd volgden ze hem in het rijtuig.

Hij wist waar hij heen ging en kende het eindstation toen de trein eenmaal op kruissnelheid was gekomen: hij was het immers die opdracht had gegeven tot het bouwen van de muur.

Het was de eerste keer dat hij zich afvroeg of er leven was na de dood.

Katrien Ricart

Koud marmer

Oude mannen zijn de burens van de dood.

Yasunari Kawabata

Felix zat op de rand van zijn bed en trok de prothese over de stomp van zijn rechterdijbeen. Het ging moeizamer dan vroeger. Trager. Zijn botten kraakten toen hij ging staan. Hij sukkelde tot aan het toilet en leegde hijgend zijn blaas. Terwijl de laatste druppels in de pot druipen, beseft hij dat zijn tijd opraakte. Hij bleef op de bril zitten tot hij de moed had om op te staan.

Leunend tegen het aanrecht smeerde hij een dikke laag boter en choco op een opgekrulde snee brood, sopte die in een restant koffie en zoog de drab naar binnen. Hij likte zijn duim en ringvinger af. 'Vandaag doe ik het, Leentje.' Hij keek moedeloos naar de plek aan tafel waar niemand zat. Toch was hij er zeker van dat ze er wel zat, met haar armen over elkaar, wachtend. 's Nachts kwelde ze hem in zijn slaap en overdag durfde hij amper de keuken nog in. Ze stonk naar natte kruipkelder, drie dagen al, precies evenveel dagen als ze begraven was. Hij wilde dat ze vloekte of tierde of krijste, dat zou hij nog kunnen verdragen. Het was dat zwijgen. Het porde zijn schuldgevoel aan tot hij niet meer kon ademen. Die stomme belofte.

'Ik ben niet bang om dood te gaan, Felix, maar ik wil niet naar een kerkhof, het is er niet pluis. Daar zorg je toch voor?' Hij had geknikt. Net zoals hij geknikt had toen de begrafenisondernemer begon over die muur met urnen, zo'n mooie,

zonnige herinneringsplek. Felix had hem niet tegengesproken, hij was te verdrietig, te moe, te laf.

‘Ik doe het vandaag, echt.’

Na een vroeg avondmaal plooidde hij een krant open, poetste zijn schoenen met een grote klodder speeksel tot ze blonken en zette ze naast zijn ingepakte reistrolley in de gang. Hij overwoog welke outfit geschikt was voor een dergelijke onderneming. ‘Kleren zijn belangrijk,’ zei Leentje altijd. Na rijp beraad koos hij een jachtgroene broek, een wit hemd, een bordeaux strik, een geel-groen-geruite blazer en een beige overjas.

‘En, wat vind je ervan? Precies alsof ik een reisje ga maken. Zo lijkt het toch, niet?’ Hij frunnikte aan zijn strik, veegde denkbeeldige kruimels van de tafel, wilde zeggen dat hij nog steeds van haar hield. ‘Wel, dan vertrek ik maar.’

Felix nam de trein. Hij hoopte dat de treinreis geen voorbode was van wat volgde. Hij kreeg klamme handen toen ze meer dan een half uur stilstonden en daardoor pas na zes uur aankwamen. Hij sukkelde de trap af en liep het station uit, de dorpsstraat door, voorbij de kerk. Hij stopte aan de zijmuur van het kerkhof, bij een ijzeren poortje. Het bleef ’s nachts open, dat had hij uitgezocht. Felix keek schichtig om zich heen, opende de trolley en haalde er een pompje met smeervet uit. Hij spoot de scharnieren vol en bad een paar schietgebedjes terwijl hij wachtte. Het vet deed zijn werk, het poortje gleed geruisloos open. Felix nam de trolley onder zijn arm en liep verder, naast de rijen met graven tot bij het columbarium.

Het enige wat hij hoorde toen hij stilstond, was zijn eigen raspende ademhaling. Zijn blik ging naar de urnenmuur. Alles wat van zijn vrouw restte, zat achter een zwarte steen, veertig bij veertig centimeter, met op elke hoek een vijs. Een naam, een datum, een onduidelijke foto. Op de grond, tegen de muur, lagen drie verlepte rozen. Hij legde even zijn hand op het koude, natte marmer.

Hij nam een zachte doek uit de koffer en wreef de steen

droog. Daarna bukte hij zich, haalde er een schroevendraai-er uit. Hij aarzelde. Het werd te snel donker. Al die doden in hun kisten. Felix zette de kraag van zijn jas recht en zette de schroevendraaier in de spleet van de vijs.

Precies op dat moment verlichtte een bliksemschicht de urnenmuur. Uit het niets rukte een felle windvlaag aan de takken van de bomen. Hun schaduwten werden karkassen die de spot met hem dreven. Ze grepen hem naar de keel. Wegwezen! Felix struikelde, strompelde ervandoor, zonder omkijken. De reiskoffer en de schroevendraaier bleven liggen. Een paar straten voorbij het kerkhof begon zijn been te bonzen en zijn hart daverde uit zijn borstkas. Hij kon niet meer.

‘Verdomme, godverdegodverdomme!’ Felix zakte neer op de stoep van een huis, als een bange, haveloze zwerver die het noorden kwijt is. Waar was hij in godsnaam mee bezig? Hij zuchtte, leunde tegen de afbladderende deur achter hem en deed zijn ogen dicht.

‘Awel.’ Hij rook de onbekende vrouw eerder dan dat hij haar zag. Ze stond pal voor hem, een afstotelijk dik wijf. ‘Awel gij, hij hoort ons hé, den dienen van hierboven.’ Ze wees met een kromme, vuile vinger naar boven. Dan boog ze naar voren, almaar dichterbij hem toe, zo dicht dat hij zelfs in het donker etensresten tussen haar rotte tanden zag zitten.

‘Al dat gevloek, ge moest u schamen.’ Ze spuugde hem recht in zijn gezicht, trok zich terug en slofte met haar vette lijf weg. Felix krabbelde recht. Ze was in een flits verdwenen, alleen haar lach klonk kakelend door de straten.

‘Onnozel wijf!’

Met de mouw van zijn jas veegde hij het speeksel weg. Zijn angst was ineens een stuk minder. Wat verderop in de straat zag hij licht branden in een café. *In d’oude mouterij*. Felix ging zitten aan een tafel bij het raam en vroeg om een whisky. Hij goot hem in één keer naar binnen. De drank brandde in zijn keel. Hij bestelde een tweede en een derde. Hij was een mislukkeling, een labbekak. Leentje, daarentegen, die zou hem nooit in de steek hebben gelaten. Ze was een doorzetter. Hij

had haar ontmoet een paar dagen na zijn ongeval, op haar eerste dag als verpleegster. Zo'n jong ding dat hem moest wassen en zijn afgezette stomp verzorgen. Ze had geen krimp gegeven. Toen niet en ook niet op het eind, toen de kanker het van haar won.

‘Schol! Op Leentje!’ Hij lachte en hilde tegelijk.

De cafébaas liep naar hem toe, zette een koffie voor hem neer en klopte hem op de schouder. ‘Van ‘t huis.’

‘Merci.’ Felix meende het. Hij snoot zijn neus, prutste het kuipje melk open en goot het in zijn kopje.

Felix keek opzij en zag zijn oude, kale hoofd weerspiegeld in de smoezelige ruit van het café. Eén en al rimpel en verval. Wat konden die verdomde dode knoken hem eigenlijk nog maken?

Gesterkt door de whisky stapte hij terug naar het kerkhof. De trolley en de schroevendraaier lagen er nog. Moeizaam draaide hij de vijzen los. De steen brak toen hij de grond raakte. Felix maalde er niet om. Leentje vrijlaten, dat was het enige wat hij wilde. Hij veegde het zweet van zijn voorhoofd en haalde behoedzaam de metalen urne uit de nis. Hij slikte, veegde het stof van het deksel, schroefde het eraf en goot het grijze poeder in een plastic zak. Zijn handen beefden zo erg dat hij wat morste. ‘Oei, sorry Leentje.’ Dat vond ze vast niet erg. Hij knoopte de zak dicht, stopte hem in de trolley en strompelde het kerkhof af.

Thuis was het vredig stil in de keuken, het rook er naar haar favoriete afwasmiddel. Felix haalde de zak uit de trolley en liep ermee naar de tuin. Met zijn vinger prutste hij een minuscuul gaatje open, bewoog de zak lichtjes van voor naar achter terwijl hij de lijnen van de grasmaaier volgde. Bij elke stap schoot er een felle pijnscheut door zijn been, toch liep hij door. Op het laatst keerde hij de zak binnenstebuiten en schudde er een paar keer mee tot elk deeltje as was uitgestrooid.

Tevreden plofte hij op een keukenstoel en trok zijn prothese uit. Met tranen in zijn ogen keek hij naar buiten, naar de tuin waar een witte nevel over het gras trok.

Karel Smolders

Ghost with the wind

Ghost with the wind: de ondergang van Bartholomeus (Spook)

Zijn volledige naam is hij door de eeuwen heen vergeten, dus vandaag de dag gaat hij slechts door het leven – sorry: de dood – als Bartholomeus. Al mag je hem ook gewoon Spook noemen. Enkele maanden geleden was hij ster tegen wil en dank van de razend populaire *Ghost Castle* realityreeks op Historia, het kanaal dat zich toespitst op paranormaliteit. Vandaag is hij de wanhoop nabij. Waarom? Van FANTUMO mag hij dat verhaal zelf ophoesten.

FANTUMO: Het zijn woelige maanden geweest. U staat voor een enorme uitdaging, nietwaar?

BARTHOLOMEUS (SPOOK): (grimast) Dat kun je wel zeggen.

FANTUMO: Maar even terug naar het begin. Herinnert u zich nog wanneer u een spook bent geworden?

BARTHOLOMEUS (SPOOK): Het échte begin dus. Me het juiste jaar herinneren is niet zo simpel. Ik bedoel maar: die jaartellingen zijn door de eeuwen heen een aantal keren veranderd en indertijd deden we daar sowieso niet aan. In elk geval: de Alemannen waren volop aan hun opmars bezig. Ik was gewoon een keuterboer. Ik probeerde rogge te verbouwen en ik had een varken dat ik tegen de wolven probeerde te beschermen. Maar die Alemannen, ze hadden honger en ik stond in de weg, ze pikten alles in en wegens die in de weg

sneden ze mij de keel over (wijst op de wonde in zijn hals).

FANTUMO: En toen?

BARTHOLOMEUS (SPOOK): Toen stond ik te kijken. Naar mijn eigen lijk en die Alemannen die mijn varken keelden zoals ze met mij gedaan hadden. En ja, dat was schrikken. Het duurde even voor ik begreep wat er aan de hand was. Ik probeerde die rovers tegen te houden, maar ik liep er dwars doorheen. En ze zagen me dus niet. Alsof ik er niet was. Hoe ik ook sloeg en schopte en tierde. Op den duur sloeg ik gillend op de vlucht. Ik dacht dat ik gek werd. Maar toen viel me iets op: die jaap langs mijn keel deed geen zeer en mijn knorrende maag voelde ik ook al niet meer. En dus sijpelde langzaam het besef binnen.

FANTUMO: Je was dood, maar je was een spook geworden.

BARTHOLOMEUS (SPOOK): Was en ben. Vijftien eeuwen al, bij benadering. Knap eenzaam overigens.

FANTUMO: Je zou nochtans denken dat er meer doden dan levenden zijn.

BARTHOLOMEUS (SPOOK): (grijnst) Dat zou je inderdaad denken. Maar het is niet omdat je het loodje legt dat je meteen kunt gaan spoken. Niet iedereen maakt de overstap naar het spookdom, quoi. Best mogelijk dat als jij straks – en ja, dat kan nog vijftig jaar duren, maar als je al anderhalf millennium meegaat is dat straks – als jij dus straks morsdood neervalt, dat er dan geen hiernamaals op je ligt te wachten. In de meeste gevallen is dood echt wel dood, gestorven, ontzield, kaputt. En voor je het vraagt: geen idee waarom de ene ge-upgraded wordt tot spook en de andere niet. Misschien heeft het met je IQ te maken, of met je EQ, of met kosmische straling of magnetisme of voor mijn part met de nukken van een of andere van de pot gerukte god. Ik weet het niet. Hoe dan ook: ik heb twintig jaar door dit platte land en omstreken gezworven voor ik op een collega-aflijvige stuitte. Daarna ging

het welbeschouwd snel, want die kende er dan nog enkele anderen en het kringetje groeide als kool. Maar toch: we zijn een zeldzaam ras.

FANTUMO: Je zei daarstraks dat je moordenaars je niet konden zien. Maar ik zie je hier en nu heel duidelijk. Een beetje flets, wat transparant, maar onomstotelijk zichtbaar.

BARTHOLOMEUS (SPOOK): (met een brede glimlach) Dank je. Het doet me plezier dat je het zegt. Het is een kwestie van creativiteit en training. De meeste spoken loop je straal voorbij. Dat wil zeggen: de levenden lopen hen straal voorbij. Als spoken onder elkaar zien we iedereen van ons. Het heeft me een eeuw of twee gekost om mijn verschijning onder de knie te krijgen. Veel stelde dat toen nog niet voor. Een soort wazige schim, maar genoeg om nachtelijke wandelaars de stuipen op het lijf te jagen (lacht). Daar heb ik me wel een tijdje mee geamuseerd, ja. Maar ik vond dat ik het aan mezelf verplicht was om mijn gedaante te perfectioneren. En kijk, dit is het resultaat.

FANTUMO: Dus jullie zijn zeldzaam, maar gezien de oudste spoken al eeuwenoud zijn...

BARTHOLOMEUS (SPOOK): Eeuwen? (schaterlacht) Milennia zul je bedoelen. Eonen. Er zitten godbetert Neanderthalers tussen. Moeilijke gasten. Kunnen het nog steeds niet verkroppen dat wij hen min of meer van de planeet gejaast hebben. Ze gaan er uren over aan je kop zeuren.

FANTUMO: Dus dat betekent, ondanks jullie zeldzaamheid, dat er toch een flinke gemeenschap van spoken over de aardkloot zwerft.

BARTHOLOMEUS (SPOOK): Klopt! We zijn met miljoenen.

FANTUMO: De voor de hand liggende vraag is dan, hoe werkt dat, zo'n samenleving van spoken?

BARTHOLOMEUS (SPOOK): (Zwijgt even, denkt na.) Eigen-

lijk is het een zootje ongeregeld. Weet je wat het is? Ik zei het daarnet al, ik ga al lang mee. Ik nam vierhonderd jaar geleden mijn intrek in dit kasteel. Ik maak quasi deel uit van het meubilair, snap je? Ik en mijn groepje, we zitten daar al zo lang. Het was onze plek, punt. Dus een half jaar geleden krijgt een half dozijn verse spoken de westelijke vleugel cadeau. Achteraf gezien de grootste kemel die we ooit schoten. Dan doet een mens om goed te doen...

FANTUMO: Hoe zijn ze hier verzeild geraakt?

BARTHOLOMEUS (SPOOK): Beeld je in, achttien vijftien, de laatste Napoleontische oorlog. Waterloo en zo. Je kent dat... Napoleon komt terug van Elba, scharrelt in zeven haasten een leger bij elkaar en trekt ten strijde. Tegen de tijd dat Bonaparte op de vlucht slaat, staan er zes kakelverse spoken van diverse pluimage verbijsterd naar de slachting te kijken. Het bekende riedeltje: een aanpassingsperiode van pakweg een decennium en een lange periode van dakloosheid. Je staat overigens te kijken van het leger dakloze spoken, maar dat is een ander verhaal. Uiteindelijk vinden ze onderdak in een leegstaande boerderij. Het is te zeggen... leeg qua spoken. Ze zitten wel met levenden opgescheept, maar dat is geen probleem. Die laten je 's nachts doorgaans met rust. Het ding is, door de jaren heen vervalt die lemen constructie, na de Tweede Wereldoorlog gooien ze het tegen de vlakte en poten ze er een fonkelnieuw appartementenblok neer. Als negentiende-eeuws spook wil je daarin nog niet dood liggen. Dus de oude soldaten slaan op de vlucht, op zoek naar een verweerd stuk vastgoed om de tenten in op te slaan. Valt niet mee. Veel afbraak, nog meer nieuwbouw. Geschikte panden zijn bezet. Niemand wil een overbevolkt spookhuis, dus ze krijgen telkens weer de deur in het gezicht gegooid. Ja, ik weet het, ze kunnen door die deur heen, maar geloof me, een spook dat zijn plek heeft gevonden staat die maar node af. Ze pesten je wel weg. Ik heb het al dikwijls gezien.

FANTUMO: Maar je hebt ze niet weggejaagd?

BARTHOLOMEUS (SPOOK): Welnee. Kijk eens, ik heb zelf ook lopen schooien, ooit. En ik had altijd in het achterhoofd, misschien moet ik dat ooit weer, want deze keet blijft ook geen eeuwen meer overeind. Dus ik dacht, open je deur voor die malloten. Tenslotte is dit een kasteel, en ons groepje was nog klein. Bovendien, die luitenant, Valeran of hoe heet hij, het is een charmante kerel. Dus ik zei, in de westelijke vleugel is er plaats zat. Maak het je gemakkelijk. Deden ze. (zucht) Toen wist ik nog niet wat ze van plan waren. (Spook zwijgt, kijkt ongemakkelijk om zich heen.)

FANTUMO: Wat is er precies misgelopen?

BARTHOLOMEUS (SPOOK): Weet je wat het is? Ik ben een rustige kerel. En barones Rudolphine Bonneval van der Straaten – mijn vriendin – is dat ook. De rest van onze kliek dito. Wij houden van onze rust. Toen dat half dozijn Waterloose soldaatjes hier aanklopte, dachten we dat ook van hen. Plus, we dropten ze in de westelijke vleugel, je moet toch al heftig het hangjongerenspook uithangen om ons van daaruit de kast op te jagen. Maar wat gebeurt er? Die lui hebben een hele cameraploeg op sleeptouw. Een bende – excusez-moi le mot – fucking ghost hunters! Compleet met GoPro toestanden, infrarood-camera's, detectors zus en detectors zo, en weet ik veel wat nog allemaal. Goedkope elektronische rommel die vooral zoemt en klikt en toetert en verder niks. De luitenant en zijn kompanen, ze waren die ploeg tegen het lijf gelopen toen ze aanklopten bij een verlaten slachthuis. Dat zat afgeladen vol spoken en die wilden niet nog meer volk erbij, dus die traptten de heren Waterloo eruit. Nu, die spokenjagers, die zaten buiten de moed bij elkaar te rapen om het slachthuis in het holst van de nacht binnen te schuifelen. De Waterloose spoken vlogen hen om de oren, maar ze merkten het niet. Behalve luitenant Valeran, want die maakte net op dat moment, helemaal uit het niets, voor het eerst in zijn dood een verschijning. Die jagers waren door het dolle heen. Ze beten

zich als een pitbull in hem vast en losten niet meer. Dus vanaf dat ogenblik zeulen ze die hele ploeg achter zich aan. En overal wordt hun de deur gewezen. Niet alleen omdat ze volzet zijn, maar vooral omdat ze geen spokenjagers in de buurt willen. Logisch. Bende parasieten. Pech voor ons, tegen de tijd dat ze hier aankwamen, hadden ze hun les geleerd en deden ze alsof hun neus bloedde. Ze waren moederziel alleen, onze gasten uit Waterloo. Die gadgetfreaks kwamen pas een week later.

FANTUMO: En dat zag je niet zitten?

BARTHOLOMEUS (SPOOK): Zien zitten? Ik werd er horendol van! Overdag geen spoor van die belhamels, maar eens de zon achter de horizon was stonden ze aan de deur. Kijk, dit kasteel vervalt, het staat al decennia leeg. Voor ons ideaal, maar het betekent ook dat niemand die zagezegde spokenjagers kon tegenhouden. Die liepen binnen en buiten naar eigen goeddunken. (Schudt het hoofd en zucht.) Kwam dat luitenantje me vertellen dat we de hoofdvogel hebben afgeschoten. Dat we beroemd worden! Dat ik mezelf niet langer hoeft te verbergen. Spook gerust door het hele kasteel, zei hij. Ze zien je, ze filmen je, je komt op TV. (Schudt opnieuw langdurig het hoofd.) En ik vond het nog plezant ook, die eerste nacht. Het is ook zo aandoenlijk. De naïviteit van die levensden, hun geestdrift. Je laat een scheet en ze springen een gat in de lucht alsof je net het drinklied uit *La Traviata* ten beste hebt gegeven. 'Wow!' hier en 'Oh!' daar en 'Kijkkijk-kijk!' en 'Daaaaarrrr!' En maar zwaaien met hun knipperende kastjes. Het is een beetje als gekke bekken trekken om kleuters aan het lachen te maken en het werkt even goed. Je hebt er zelf ook lol in. Maar natuurlijk: je staat niet stil bij de gevolgen. Want die lui dumpen hun opnames op dat internet van jullie en de hele spokenjagerscommunity gaat collectief door het dak. Ze lopen de zaak hier gewoon plat. Hoor eens: wij zijn spoken. Al eens van het spookuur gehoord? Juist: middernacht. Als het donker is, dan komen wij boven water. En net dan krijgen we

een tsunami van dat rapalje over ons heen. We wisten niet waar we het hadden. Floris met de Sterke Arm – een neef nog van Karel de Kale! – die woonde hier al langer dan ik, maar na twee weken hield hij het voor bekeken. Hij kon er niet tegen. Pakte zijn geestenboeltje en trok opnieuw de wijde wereld in. Na vijfhonderd jaar in dit kasteel!

FANTUMO: Maar jij bleef?

BARTHOLOMEUS (SPOOK): Ik dacht dat het wel zou koelen zonder blazen. Ik zei bij mezelf, oké, het is een hype, ze lopen de zaak enkele maanden plat en dan waait het wel weer over. (Schudt het hoofd.) Maar zo werkt dat niet hé. Er zijn er te veel en ze komen van overal ter wereld. Dit is voor spokenjagers wat Disneyland voor kinderen is. En het is het hele jaar open. Gratis bovendien.

FANTUMO: Heeft Valeran dan geen probleem met de overlast?

BARTHOLOMEUS (SPOOK): (blaast) Pfff, Valeran is een diva. Hoe meer aandacht hij krijgt, hoe liever. Weet je dat hij intussen probeert te spoken op het internet? Test nieuwe technologieën uit, zegt hij. Je moet diversifiëren, met je tijd meegaan. Zegt hij. Veel kans dat hij straks als een schim op je scherm voorbijtrekt om reclame te maken voor zijn spookslot. De slijmbal. Weet je wat ik denk? Dat hij het met opzet doet. Om ons buiten te werken, zodat hij het hele kasteel voor zichzelf heeft. Succes ermee, zou ik zeggen, want die hele heisa trekt natuurlijk niet alleen de aandacht van spokenjagers, maar ook van exhibitionistische spoken. Die zijn hier tegenwoordig ook niet meer weg te branden. Flashen hun hele handel naar alles wat ademt – of niet.

FANTUMO: En dus, wat ga je nu doen?

BARTHOLOMEUS (SPOOK): Het enige wat ik kan doen. De hort op. Weg van hier, op zoek naar een nieuwe woonst. Het

zal me wel weer een halve eeuw kosten, maar so be it. Ik heb mijn trots. Die spokenjagers, mijnheer, ze kunnen vierkant mijn rug op. Tot ziens, mijnheer. Misschien kom ik u daar-ginds nog wel eens tegen. Iets aflijviger, mag ik hopen.

Ruben De Baerdemaeker

Haiku

Een spook riep eens 'boe'.
Twaalfmaal luidde middernacht.
Is dat nu geestig?

Waarom grote mensen geen spoken zien

‘Wie gelooft er in spoken?’

Een aantal vingertjes gaan de lucht in.

‘Wie gelooft er niet in spoken?’

Alleen de wijsneuzige Tom steekt zijn hand omhoog. ‘Dat beelden jullie je alleen maar in,’ lacht hij. Met zijn twaalf jaar is hij de oudste van de groep kinderen. Hij weet het duidelijk beter, althans dat denkt hij.

‘Luister, ik zal jullie een verhaaltje vertellen. Ik weet waarom Tom geen spoken ziet en waarom oudere kinderen en de grote mensen geen spoken meer zien,’ begin ik mijn verhaal. ‘Als kind geloven we allemaal in spoken. Ik deed dat in elk geval en jullie toch ook? We krijgen ze op een nacht allemaal wel eens te zien. Je ziet voortdurend schaduwen die over het behang bewegen, je hoort iets onder je bed, er klinkt een onheilspellend gebonk in de kleerkast, er is een onverklaarbaar geklop op de deur. En op een dag is het zover: je ziet met je eigen ogen een spook.’

‘Die verschijningen doen ons schrikken. Maar weten jullie dat er gelukkig ook altijd een spookje is dat het goed met jullie meent? Ik herinner me een nacht heel lang geleden. Ik was nog een klein kind en had het laken over mijn hoofd getrokken om me te verbergen voor al die schimmen op het behang.’

‘Toen hoorde ik plots een vriendelijk stemmetje. *Niet bang zijn, ik ben Dokus, noem me maar Dookje. Vanaf nu ben ik jouw spookje, Spookje Dookje! Mijn taak is je te beschermen. Ik zal de andere spoken vragen weg te gaan, mochten ze je te veel angst aanjagen.*

‘Van dat lieve geestje moet je dus helemaal niet bang zijn, want dat is jouw vriendje, *jouw* spookje. De andere geesten beseffen niet meer dat ze ons bang maken. Ze spoken immers al zo lang dat ze vergeten zijn dat er mensen in de huizen wonen, die bang voor hen zijn. Ze merken ons, levende zielen, al lang niet meer op. Gelukkig zijn er die kleine spookjes die nog niet lang rondspoken en ons daarom nog zien en uiteindelijk elk met een bang kindje contact zoeken om het te troosten.’

‘Helaas, de tijd vliegt voorbij, kinderen groeien op, ook jullie zullen ouder worden en op een nacht komt jullie spookje afscheid nemen. Het is de nacht voor jullie twaalfde verjaardag. Zo verliep het bij mij toch. Ik herinner me dat moment nog heel goed. Ik viel maar niet in slaap, want ik vroeg me af welke geschenken ik zou krijgen en welke neefjes en nichtjes, welke ooms en tantes er allemaal op de koffie zouden komen om mijn verjaardag te vieren.’

‘Ik was dus klaarwakker, toen mijn spookje verscheen. Spookje Dookje keek een beetje verdrietig en zei me: *Ik kom afscheid nemen. Dit is de laatste keer dat je me zal zien. Vanaf morgen ben je twaalf jaar. Dan mag ik volgens het spokenprotocol niet meer langskomen.*

‘Waarom niet, je bent toch mijn vriend?’ zei ik. ‘Welja, antwoordde Spookje Dookje, *maar vanaf morgen zal je niet meer in mij geloven. Je zal beweren dat je je me ingebeeld hebt en zelfs ontkennen dat je me vannacht met eigen ogen gezien hebt.*

‘Nee, protesteerde ik, *dat zal ik nooit zeggen.* Maar Dookje geloofde me niet: *Ja, ja... dat ken ik wel, dat antwoorden jullie allemaal.* En een beetje verwijtend voegde hij eraan toe: *Zoals alle volwassenen en oudere kinderen doen. Kinderen fantaseren, spelen, dromen, ravotten, praten met hun pop en speelgoedbeer en geloven in spoken; volwassenen rekenen, plannen, werken, vergaderen, saken op hun auto en computer en geloven nergens in. Kinderen zien wat ze geloven, ouderen geloven in niets en al zeker niet in wat ze niet kunnen zien.*’

Hier pauzeerde ik even.

‘Meester, zo eindigt het verhaal toch niet?’ Sommige

kleintjes keken een beetje bedroefd. Een sprookje moet een mooi einde hebben.

‘Af en toe... heel af en toe... is er iemand... iemand die heel oud geworden is, zo oud dat hij niet meer moet werken, zo oud als je opa of je oma, en die een verhaaltje vertelt aan zijn kleinkinderen en opeens een schaduw opmerkt. Zit daar in een hoekje zijn oude spookje niet mee te luisteren?’

‘Zo is het,’ klinkt in mijn hoofd een fantoomstemmetje dat ik alleen kan horen en dat ik al jaren niet meer gehoord heb.

Finn Audenaert

Poetsman

Goh, de tafel is zwaar. Ik krijg er geen beweging in. Je zou denken, zo’n bijzettafeltje... Wil je me even helpen? Hm, druk bezig, zie ik. Zou het stuk tapijt onder de tafel ook zo vuil zijn? De lampen branden niet; het is onhandig werken. De lichtschakelaar geeft *niks*. Pfff. *Hoy no es mi día*.

Normaal geven ze mij tussendoor koffie en een koekje. Ze zijn stokoud, maar heel vriendelijk. Lea en Alfons. Zij is niet meer zo goed ter been. Meestal is ze aan het lezen als ik aankom. Konsalik. Of Danielle Steel. Rond vier uur of half vijf gaat de televisie aan. Dan bekijken ze de opnames van de vorige avond. Het zijn gewoontemensen. *Muchos hábitos*. Alfons opent stevast de deur voor me met ‘Daar is onze harde werker!’ Nuja, eigenlijk ben ik *ook* een gewoontemens. Ik kom klokvast om drie uur, elke twee weken. “Klok-vast”. Grappig woord. Ik vind het een mooie taal.

Bij het poetsen mag ik van Lea en Alfons in alle kamers de verlichting aanknippen. Niet iedere baas is zo, je zou er nog van schrikken. Het mag allemaal niet veel kosten. Maar nu sta ik hier dus in het halfduister te lummelen. Zou de elektriciteit uitgevallen zijn? Nee, ik hoor de televisie beneden.

Het is een donker huis. Smalle ramen vooraan. Gordijnen. Geen koer of achtertuin. Een typisch Gents arbeidershuisje: je isoleert je *arm*. Voor hetzelfde geld kan je een nieuwe woning laten bouwen in Mariakerke. Dat zeggen ze toch bij de Verplanckes, zij “staan in het vastgoed”. Zeg ik dat goed zo? *De pie o sentado?* Ik krijg daar nooit een drankje. Zure mensen. Mariakerke... Wie *woont* daar? Ik niet. Ik ben het wel beu aan het Rabot. Allemaal mensen die maar wat rondhangen. Wees

actief. Sport. Zoek werk. Nee, roken. En drugs he. Veel drugs.

Drie jaar. Zolang geef ik mezelf. Dan woon ik opnieuw in Neermeersen. Maar dan *beter*. Liefst aan de Watersportbaan. Ik ken Gent op mijn duimpje! Ah ja, al die bazen: kriskras door Gent met de tram, van het ene adres naar het andere. “Watersportbaan”. Prachtig woord, zo functioneel. Ik wil een flat daar, zo hoog mogelijk. Een deftig uitzicht, wat natuur. Voor de stad toch. En atleten. Ik kijk graag naar hen. Ja, Julio, ga je zeggen, naar *de vrouwen* zeker? Daar gaat het niet om. Beweging, dat is belangrijk. Ik. Kan. Niet. Stilzitten. Actie he, altijd maar draaien en keren. Kijk, boven de tafel: er zitten vlekken op de vensterbank. Hop, daarheen. Waar is mijn vod?

Ik ben principieel tegen klagers. *Se quejan todo el tiempo*. Je komt naar hier, je steekt je handen uit de mouwen. Er is veel werk voor bouwvakkers. Dat was echt een mooie tijd. Ik zie graag verandering. Met de handen werken. Veel bijgeleerd. Maar ja, mijn rug. Op den duur weegt het door, dat heffen en boren en... Poetsen lukt wel probleemloos. Toegegeven, het is *ook* fysiek werk. Maar je doseert je inspanningen. “Micropauzes” noemen ze dat. Dat woord leerde ik vorige week. Even rusten tussendoor. Behalve bij die zottin Hedwige. Die volgt mij in elke kamer! *Una mujer sospechosa*. Poets dan zelf, he. En een fooi voor nieuwjaar hoef ik niet te verwachten. Ze heeft eens haar handen op mijn rug gelegd. Daar kan ik niet tegen. De bazen moeten van mij afblijven.

Ik zie jou staan staren ineens. En je was zo geconcentreerd aan het werk. Ben je verbaasd dat ik vlot Nederlands spreek? Avondschool. En babbelen met mijn Mirabel. Ah, mijn kleine, lieve schat. Ruziemaken met Sandra, dat ook... Goh, ik ga niet te veel over mijn ex zeggen. Avondschool dus. Dat had je niet verwacht he? Acht jaar hier en *nog altijd* tweemaal drie uur per week les. Tegenwoordig volg ik conversatiecursussen in Gent én in Eeklo. Heel soms komt er iemand over een thema spreken. Vorige maand kwam er een mevrouw langs die een schoonheidssalon heeft. Hoe start je een eigen zaak? Welke papieren heb je nodig? Dat soort vragen. Het was in-

teressant. Ik betaal me wel blauw aan die cursussen. Wie doet me dat na? Ik ben niet dom. De bazen willen “iemand van hier”. Dus spreek ik zo weinig mogelijk Spaans. Ze willen wel de prijzen van “ginder”... Hm. ‘Je spreekt al heel goed Nederlands,’ zeggen ze als ze mij betalen. Daar voelen ze zich goed bij, denk ik. Lea en Alfons zeggen dat nooit. Gelukkig.

Genoeg gepraat. Ik werk nog een beetje. De tafel zit klem, het kan niet anders. Wat ligt daar tegen die poot? Als de lampen nu toch eens zouden branden... Zit de eerste verdieping op een apart circuit? *Es poco probable*. Amai, het tapijt is vuil. Doordrenkt bijna. Het zal onder de tafel niet beter zijn, zeker? Met witte azijn lukt het misschien.

Ah, ga je terug naar beneden, naar je kompaan? Goed, ik ga mee en ik vul mijn emmer nog eens. Ja, doe de deur open. De televisie mag wel wat stiller, oei. Klinkt als *Blind Trip*. Alweer. Lea houdt van datingshows. Het zijn romantici. Alfons ook, hoor. Tweeënzestig jaar samen! Elkaars handje vasthouden, nog steeds, en zelfs thuis. Dan is het *echt*. Sandra en ik, wij hadden dat ook. Maar nu niet meer. Soms blijft het niet duren. Gelukkig zie ik Mirabel elke woensdagmiddag. Ik weet het, zo vaak is dat niet. Maar je moet voort in het leven. Nooit blijven stilstaan. *Siempre hay que ser optimista*. Geen problemen zien! Elke zaterdag ga ik salsa dansen in de Hoogpoort. Mijn beste pak aan. Mijn enige pak. ‘Julio,’ zeggen de dames, ‘je ziet er weer piekfijn uit.’ Ze weten dat ik poetsman ben. Ik heb niets te verbergen. Bij mij geen geheimen. Ze mogen komen kijken hoe netjes mijn slaapkamer is, haha.

Die krakende trap ook altijd. En de televisie maar “blèren”. Moeilijk woord om uit te spreken. Hoe zeg jij dat? Zotte Hedwige gebruikt dat woord vaak. ‘Laat de radio maar blèren.’ Ik ga vragen aan de chef om daar niet meer heen te moeten, denk ik.

Tsss, reclame op tv. Ik word daar zenuwachtig van. Ik wil die dingen dan zelf, maar ja, zoveel geld heb ik nog niet. De Abmaster 2000. Je moet *willen* in vorm blijven, vind ik. Met

zo'n toestel gaat dat wellicht beter. Waarom 2000, eigenlijk? Het is een kwarteeuw later. Daar lachen ze soms mee, de bazen. 'Gij hebt humor, Julio. Gij zijt origineel.'

Ah, en *jij* bent nog volop bezig in de woonkamer. Zeg, boven werkt de verlichting ook niet. Hm, ben jij net zo'n stille werker als je vriend? Hij luisterde geen minuut naar mij. Oh, hij had het druk, druk, druk boven. Alles openen en weer sluiten, de hele tijd. Hij keek de boel grondig na, ik moet het zeggen zoals het is. Jullie nemen je tijd. Stad Gent doet dat goed, die adviesbezoeken over isolatie. Lea zei me dat jullie eigenlijk bij de burens zouden gaan, maar dat ze niet thuis waren? Goed dat jullie zaklampen meebrengen. Jullie zijn op alles voorbereid. Gestructureerd werken en geen tijd verliezen, ik doe net hetzelfde.

Zie Lea en Alfons daar zitten. Een beetje onderuitgezakt in de fauteuils. Ze vallen wel vroeg in slaap tegenwoordig! Wat wil je, ze zijn vijfentachtig en achtentachtig. Dan is het een prestatie om nog thuis te wonen. Een dutje verdienen ze zeker. Hier willen ze bejaarden snel in een betonnen doos stoppen, met zoveel mogelijk samen. Een grote grafkist, zeg maar. 'Wen er alvast aan, moedertje en vadersje.' Sandra zou zoiets zeggen, echt waar. Dan gaat het er bij ons toch anders aan toe. Waar ik vandaan kom, bedoel ik. E-qua-to-ri-aal-Gui-ne-a. Ik spreek het steeds langzaam uit voor de bazen.

Ach, kijk die fauteuils.... *Es lamentable*. Ik weet niet of ik de vlekken weg krijg. Lea zal fruit crumble gemorst hebben. Dat eet ze graag. Hm, het zit echt overal. En bij Alfons ook! Weet je wat, ik doe eerst de fauteuils en dan het tapijt. Efficiëntie, ik vind dat belangrijk. Op naar de keuken, geen getreuzel. Hm, de emmer staat nog boven. Verstrooidheid! Wat zei ik net over efficiëntie? Ha. Onverwacht bezoek, dan krijg je dat. Pas op, ik neem jullie niets kwalijk.

Even denken, ik kan het water al laten warm lopen terwijl... Huh, geen water? Ik draai toch de kraan open, of niet? Hebben ze de waterleiding afgesloten voor straatwerken?

Weten jullie daar iets over? Dat is ook Stad Gent, toch? Ik krijg echt *niets* klaar vandaag. *Basta ya*. Het is mooi geweest, zelfs voor mij. Ik zal Lea en Alfons maar wekken en naar huis gaan.

Oh, heeft Alfons zijn polshorloges aan jullie getoond? Hij heeft er veel he. Hij geeft mij soms een woordje uitleg bij zijn collectie. Oeioei, niet aanraken! Alfons laat ze mij zelfs niet poetsen.

Zet die dozen eens neer. Zit daar isolatiemateriaal in? Ik krijg de bazen niet wakker. Volgens mij is er iets mis met hen. Hallo, stop even! *Estás sordo?* Doof of zo? Ik denk niet dat Lea en Alfons fruit crumble gegeten hebben.

Gaan jullie weg zonder te helpen? En dat voor mensen die voor Stad Gent werken, mooi is dat. Hey, jullie lopen zo- maar door mij heen!

Dode mensen

‘Ik heb nooit geloofd in geesten of in leven na de dood,’ mijsmert Marit terwijl ze het laatste restje rode wijn in haar glas rondwalst, ‘maar als kind kon ik wel spoken zien.’

Emma kijkt haar vriendin niet begrijpend aan: ‘Hoe bedoel je?’

De meisjes zijn meteen na hun laatste examen op de trein gesprongen, richting Ardennen waar Emma’s ouders een vakantiehuisje hebben. ‘We hebben het rijk voor ons alleen,’ had Emma gezegd. ‘Mijn ouders moeten nog werken tot vrijdag. Ze komen ons pas in het weekend vergezellen.’

Het tweetal zit op het terras bij de gloed van de kolen op de barbecue na te genieten van een mooie zomeravond. Hoe het gesprek bij geesten en spoken is aanbeland, herinneren ze zich niet meer. Het zou best kunnen dat de fles wijn die ze kraakten er iets mee te maken heeft.

‘Echt, Marit. Wat bedoelde je daarmee?’ vraagt Emma wanneer Marit niet reageert.

Haar vriendin giet gulzig haar laatste slok wijn naar binnen. Ze denkt even na en zegt dan: ‘Die acteur die Sneepe speelt in de Harry Potterfilms, die is een aantal jaren geleden gestorven, niet?’

‘Ja, Alan Rickman is helaas overleden,’ antwoordt Emma. ‘Wat heeft dat met spoken te maken?’

‘Ondanks het feit dat hij niet meer onder de levenden is, konden we hem wel nog op het scherm zien toen we vorig jaar naar die Harry Pottermarathon gingen,’ vervolgt Marit haar uitleg.

‘Dat is geen verschijning van een spook. Dat is een opna-

me die op het witte doek wordt geprojecteerd.’

‘Dat weet ik,’ gaat Marit verder, ‘maar als kind kon ik overleden mensen zien zonder dat er een opname, scherm of televisie aan te pas kwam. De verschijningen waren geen geesten, maar postume projecties van mensen die er niet meer waren. Die spoken bestonden waarschijnlijk alleen maar in mijn hoofd, maar voor mij waren ze heel realistisch. Ze voelden net zo echt aan als jij die nu naast me zit.’

Emma schudt haar hoofd: ‘Je houdt me voor de gek.’

‘Ik maak heus geen grapje,’ verzekert Marit. ‘Als kind wist ik niet eens dat het abnormaal was om dode mensen te zien. Het fenomeen is pas opgehouden na een traumatische ervaring in het eerste leerjaar.’

‘Wij leerden elkaar kennen toen je in het derde leerjaar naar de stad verhuisde. Waarom heb je me dat nooit verteld?’

‘Dat heeft met dat jeugdtrauma te maken. Ik durfde het aan niemand te vertellen, ook niet aan mijn beste vrienden. Ik snap niet waarom ik het hier ter sprake bracht. Kan je niet vergeten dat ik erover begon?’

‘Nu wil ik het echt wel weten,’ dringt Emma aan. ‘Ik zal vannacht niet kunnen slapen als je me niet het hele verhaal vertelt.’

‘Je zal ook niet kunnen slapen als ik het wel vertel. Het is beter dat ik zwijg.’

Emma is misnoegd: ‘Dan maakt het toch niet uit? Of je het me nu vertelt of niet, ik zal sowieso niet kunnen slapen. Waarom vertel je me niet gewoon wat er je in het eerste leerjaar overkwam?’

Tegen die logica kan Marit niet op: ‘Oké, maar beloof me dat je het aan niemand verder vertelt!’

‘Oké!’ belooft Emma.

‘Het gebeurde tijdens een dictee op het einde van het schooljaar. Ik stak midden in een zin mijn hand in de lucht en de juf vroeg me wat er scheelde. Ik zei: “Waarom mag de papa van Bente haar helpen bij het dictee en mijn papa niet?” De hele klas keek me aan alsof ze het hoorden donderen in

Keulen. “Hoezo?” vroeg de juf. Ik keek nogmaals naar de plaats waar ik een tel eerder Bentes vader had gezien, maar hij was alweer verdwenen. Toen pas drong het tot me door dat ik mijn jonge leven lang mensen had gezien die onzichtbaar waren voor anderen. Ik klapte dicht en de juf ging verder met het dictee.’

‘Waarom was dat een traumatische ervaring?’

‘We hadden nog maar net onze pennen neergelegd toen de directeur de klas binnenkwam. Hij vroeg of Bente met hem mee naar zijn kantoor wilde gaan. Pas achteraf hoorden we dat haar vader die ochtend was overleden in een verkeersongeval.’

‘Jezus, Marit, zo’n verhaal! Nu ga ik echt niet kunnen slapen.’

‘Ik zei toch dat het beter was dat ik het niet vertelde,’ verdedigt Marit zich.

‘Ik moet er even van bekomen,’ verzucht Emma terwijl ze opstaat. ‘Ik doe het bijna in mijn broek.’

Ze neemt de lege fles en dito glazen van de terrastafel en verdwijnt naar binnen voor een plasje. Wanneer ze even later de achterdeur van het vakantiehuisje opent, hoort ze hoe Marit in een levendig gesprek is verwickeld.

‘Kijk eens wie vroeger naar de Ardennen afgezakt is,’ zegt Marit wanneer ze haar vriendin buiten ziet komen. Emma blijft echter stokstijf staan. Alle kleur is uit haar gezicht verdwenen.

‘We verwachtten je ouders toch pas in het weekend?’ probeert Marit nog, maar dan kijkt ze verschrikt om zich heen. ‘Waar zijn ze nu naartoe? Daarnet waren ze hier nog!’

Isabelle Plomteux

Amenophis Steketee

Ergens in de loop van de nacht had het blijkbaar geregend. Zijn hemd en scharlakenrode broek waren doorweekt. Hij had er niets van gemerkt. Voor het eerst sinds lang had hij geslapen.

Hij had geen idee of het door uitputting kwam of door het feit dat zijn situatie ondertussen zo duidelijk en helder was als het spiegelgladde oppervlak van het kleine bergmeer bij zijn geboortedorp: hij zou deze put niet levend verlaten. Er ging iets rustgevends uit van dat feit. Hij had gedaan wat hij kon om deze waanzin te overleven en dat was niet genoeg gebleken. Hij had zichzelf niets te verwijten. In de staat waarin zijn lichaam momenteel verkeerde, zou zijn dood bovendien eerder een bevrijding zijn dan een afschrikwekkend iets.

Zijn gebroken rechterbeen was inmiddels opgezwollen tot een onherkenbare homp van groteske proporties. Hij had geen idee hoelang hij hier al zat. Vier dagen? Vijf? Een hele week? Hij dacht er even over na, maar gaf het toen op. Zijn brein was te wollig voor gecijfer. Dat was het eigenlijk altijd al geweest. Hij was meer een man van impressies. Impressies die zijn geoefende vingers snel en vaardig op papier konden zetten.

Met een spijtige blik keek hij naar het natgeregende vel papier dat net buiten zijn bereik lag te vergaan. Het was uit zijn ransel gevallen toen hij schreeuwend naar beneden was gestort. De houtskoolschets die hij net voor hij hier aanbelandde van kolonel Clarkson had gemaakt, was een onherkenbare massa geworden. Ach, het was niet meteen een verslechtering. Hij grinnikte schor. Hij had nog nooit iemand met zo’n prominente bloemkoolneus gezien.

Zijn gegrinnik ging over in het koortsige gehoest dat hem meer en meer overviel. In een poging zijn blaffende longen tot bedaren te brengen, stopte hij de natte punt van zijn hemd in zijn mond en zoog erop. Het vuile katoen smaakte naar ijzer en modderige smerigheid. Het kon hem niet schelen. Niet echt.

Toen de ene punt leeggezogen was, greep hij de andere, met dank aan de slimmerik die ooit het geniale idee had gehad om een mannenhemd van twee punten te voorzien. Deze kant smaakte zo mogelijk nog smeriger. Hij haalde de punt weer uit zijn mond en keek er fronsend naar. Het katoen had een gelige kleur. Tenminste, dat dacht hij toch. Om de een of andere reden kreeg hij het beeld niet helemaal scherpgesteld. Na een paar pogingen stopte hij de vochtige lap maar weer in zijn mond.

‘Dat zou je beter laten,’ zei de kleine, schimmige gedaante die hem sinds gisteren gezelschap hield.

Hij wierp een boze blik opzij. ‘Hb je nks gevrgd,’ zei hij met volle mond.

Het dwergachtige wezentje haalde zijn schouders op. ‘Ik wil alleen maar helpen, jongen.’

‘Ik rd m wl.’

Het mannetje naast hem bracht een handje naar zijn doorschijnend puntoor. ‘Wat zeg je?’

Hij rukte de lap uit zijn mond. ‘Ik red me wel!’ De wanden van de grot weerkaatsten zijn woorden. Ik red me wel. Ik red me wel. Ik red me wel. Ik red me w...

De in lompen gehulde gestalte gaf een klopje op zijn schouder. ‘Ja, hoor, je doet het best, jongen.’

‘Ik ben geen jongen! Ik ben...’ Heel even was er niets dan witte leegte in zijn hoofd. Duizelig sloot hij zijn ogen. Amenophis Steketee. De naam rees uit hem op als een geiser. Hij greep hem vast en liet hem niet meer los. ‘Ik ben Amenophis Steketee! Luitenant Amenophis Steketee, schetser bij de derde compagnie verkenners van het keizerlijke leger!’

De dwerg knikte. ‘Ja, dat ben je.’ Zijn doorschijnende blik gleed over Amenophis’ modderige luitenantsjas, zijn doorweekte lakense broek en zijn linkerlaars, de enige die hij nog had.

Amenophis had geen idee waar de rechterlaars was gebleven. Hij tilde zijn loodzwaar aanvoelende hoofd op om te zien of ze tijdens zijn val ergens was blijven hangen. Zijn blik gleed langs de kartelige rotswand die de blauwe lucht boven zijn hoofd afbakende, en zo verder langs de graspollen rond het gapende gat dat hem en zijn ransel als een hongerige reus had opgeslokt. Geen laars. Hij haalde zijn schouders op en kantelde zijn zware hoofd weer naar de berg schilferige steenslag waar hij als een koning op zijn troon bovenop was geland.

‘Koning van de grot,’ giechelde het wezentje naast hem. ‘Koning van de vleermuizen en de zwammen.’

Zo goed en zo kwaad als het ging, keerde hij het kleine schepsel de rug toe.

‘Nou, nou, rustig maar. Wat heb je daar?’ De dwerg wees naar de tekening die uit zijn ransel stak.

‘Niets.’ Het was een schets van het halve drakenhoofd dat zijn compagnie een paar dagen geleden tijdens een verkenning in een oude mortierkrater had aangetroffen, iets ten zuiden van het huidige slagveld. De aanhoudende regens van de voorbije weken hadden het bloot gespoeld. Sommige van zijn medesoldaten waren bang geweest van de oude, verweerde botten, anderen hadden ermee gelachen, maar hij was ’s avonds teruggeslopen om bij het licht van een kleine kaars eerbiedig de holle vormen en strakke richels van het reusachtige hoofd te schetsen, net als de botte bijlslagen waarmee iemand het lang geleden woest in tweeën had gehakt.

‘Laat eens zien,’ drong het kleine wezen naast hem aan.

Hij tilde moeizaam een hand op en haalde het verminkte drakenhoofd verder tevoorschijn. ‘Hij is dood. Net zoals ik,’ voegde hij er in een opwelling aan toe.

‘Nog niet, jongen. Nog niet.’ De dwerg gaf hem een klopje op de arm. ‘Ik moest maar eens gaan. Ik heb nog wel meer dingen te doen vandaag.’

‘Zoals wat?’

Een tweede klopje. ‘Daar zou je nog van staan te kijken, jongen.’ De kleine, doorschijnende gestalte hees zich over-eind en slofte de duisternis in. Pas toen hij al even weg was, drong het tot hem door dat het mannetje de schets van het drakenhoofd had meegenomen.

Het was al donker, uit hem en in hem, toen hij de stem hoorde. Niet van de dwerg dit keer. Het was een zware mannenstem. Ze kwam van ergens boven hem. ‘Hallo? Hallo, is daar iemand?’

Ga weg, dacht hij. Ik sliep net zo lekker.

‘Licht eens bij, Jacob.’

‘Is dat nu...? Heer in de hemel, daar ligt iemand. Dat paard dat we gevonden hebben, is vast van hem.’

‘Hallo? Haallloo daar beneden?’

Ga toch weg. Wat moet een mens doen om hier wat rust te krijgen?

‘Hij is vast dood, Dee. Zo dood als pierlala. Die grot is meer dan tien meter diep.’

‘Gooi eens een steen naar beneden, dan kunnen we zien of hij nog leeft.’

Een zacht gefluister in zijn oor. ‘Ze komen voor jou, jongen. Tijd om op te staan.’

‘Ik ga geen stenen gooien naar de doden!’

‘Gebruik toch je verstand, pummel! Hoe kunnen we dan weten of hij het wel degelijk is?’

Maak toch niet zo’n lawaai, allemaal. Ik sliep, verdomme. Hij krulde zich verder op.

‘Opstaan, jongen!’ De kleine dwerg legde een spookachtig handje op zijn arm. Een vreselijk, brandend gevoel drong diep in zijn arm door. Alsof er een gloeiend hete spies in werd gestoken, helemaal tot op het bot.

‘Bewoog hij nou?’

Hij werd wakker op een smalle brits in de hospitaaltent. Een legerarts met een kiel vol bruinrode vlekken stond over zijn been gebogen. Nee, over de plaats waar het ooit was, dacht hij met een berustende helderheid. Het bestond niet dat het er nog zat. Daarvoor had hij lang niet genoeg pijn. Hij had er geen behoefte aan om de lege plek te zien die hij voortaan met zich mee zou dragen en stuurde zijn blik de andere kant op.

Rond zijn linkerarm, daar waar de kleine dwerg zijn arm zo ongeveer had vermoord, zat een dik, wit verband. Maar het deed geen pijn. Alweer niet. Hij begon zich een beetje ongerust te maken. Misschien was dat levenden-idee van hem wel helemaal verkeerd, misschien was dit wat ze in het hiernamaals deden met gevallen soldaten: hen nog even in hun vertrouwde omgeving laten, zodat ze rustig konden wennen aan hun nieuwe staat van zijn. Hij wist niet goed of hij daar blij om moest zijn of niet, tot hij zich herinnerde dat er aan de andere kant van de grens, aan de kant van de levenden, zoiets als morfine bestond.

Dat was het! Ze hadden hem er vast helemaal mee volgepompt voor ze wat er restte van zijn been weghaalden. Hij glimlachte gelukzalig naar de dokter die over hem heen hing, maar de man zag het niet. Zijn ogen – grijze ogen achter ronde brillenglazen – kleefden aan zijn niet-been. Hij dacht net zacht te kuchen, vooral dat zacht leek hem een verstandige beslissing met twee ledematen in het verband, toen achter de eerste dokter een tweede opdook. ‘En?’ vroeg hij.

De man met de brillenglazen draaide zich om. ‘Ik heb nog nooit zoiets gezien.’

Waar hadden die twee het over? Fronsend tilde hij zijn hoofd op.

De dokters schrokken even, maar glimlachten toen. ‘Goed u wakker te zien, luitenant,’ zei de arts met de grijze ogen en de bril. ‘Vertel eens, hoe voelt u zich?’

Hij kon alleen maar staren. Naar zijn been. Recht en gespierd en met een soepele overgang naar de enkel en de erbij horende voet lag het tussen vuile, opengeknippte verbanden.

Hij knipperde met zijn ogen, maar het been, zijn been, bleef waar het was. Voorzichtig wiebelde hij met zijn tenen. Ze bewogen vrolijk op en neer. 'Wat... Wat?' zei hij schor.

'Dat vragen wij ons ook af,' zei de tweede arts. 'De mannen die u hierheen brachten, zeiden dat uw been stonk als de hel en eruitzag als een rottende bever toen ze u uit die put haalden.'

'Grot,' verbeterde hij. 'Het was een grot, maar ja, zo was het inderdaad.'

De dokter met de bril kruiste zijn armen voor zich. 'Hoe verklaart u dit dan? U heeft geluk dat ik Jacob en Dee ken, luitenant, en weet hoe betrouwbaar ze zijn, of ik zou u ervan verdenken dat u hen had omgekocht.'

Hij fronste. 'Omgekocht?'

'U zou niet de eerste zijn die het slagveld een paar dagen probeert te ontvluchten,' zei de tweede arts. 'Ik kan u geen ongelijk geven. Het is een hel daarbuiten. Maar dat wil nog niet zeggen dat het mag.'

'Zo... zo was het niet,' zei hij, verbijsterd over de richting die het gesprek uitging.

De arts met de bril glimlachte geruststellend. 'Dat weet ik.'

Vooraan in de tent ontstond beroering. Twee oudere mannen droegen een brancard met een kreunende soldaat naar binnen. Zijn borst zat onder het bloed.

'Het ziet ernaar uit dat we uw bed nodig hebben, luitenant.'

Voor hij het goed en wel wist, stond hij buiten. Pas toen hij met soepele stappen al halverwege de tenten van zijn compagnie was, drong het tot hem door dat het verband rond zijn linkerarm er nog steeds zat. Zijn pijnloze linkerarm.

Hij ging van de drukke, modderige weg af en peuterde de strak zittende stof los. Hij schrok zo dat hij haastig steun moest zoeken bij een boom. Op zijn arm, daar waar de dwerg hem had aangeraakt, zat een grote, groene schub.

Ruben De Baerdemaeker

De waarzegster

Het circus was in de stad. In een ver en onschuldiger verleden moet dat een attractie van jewelste zijn geweest, maar in deze verlichte, hoogtechnologische tijd veroorzaakte het weinig deining op het oppervlak van onze culturele waterspiegel. In de zomer was er sowieso al een groot aanbod van brood en spelen, voor een geslonken stadsbevolking. Een circus was daarbij letterlijk en figuurlijk een randfenomeen, dat zijn tenten opsloeg buiten onze stadsring, op een braakliggend terrein dat door het stadsbestuur werd toegewezen. Tussen de ringweg en een industrieterrein ontstond in enkele dagen tijd een klein dorp van woonwagens en kleurrijke stalletjes rondom de imposante circustent, als een kerk netjes in het midden.

De toeloop begon, zoals steeds, met de kinderen, die nieuwsgieriger zijn, en minder geremd dan hun ouders. We pretendeerden hun een plezier te doen en volgden hen door de voetgangerstunnel onder de drukke weg naar het circusdorp dat ons, als we eerlijk zijn, ook intrigeerde. Het kleine dorp was netter, praktischer en doordachter georganiseerd dan dorpen en steden die groeien doorheen de jaren en de eeuwen. Zelfs onze prettige, welvarende stad heeft niet de functionele structuur van het circusdorpje, met zijn afgebakende woonterrein, nauwelijks zichtbare kabels en leidingen en de kraampjes die een monumentale toegangsweg naar de grote circustent vormden. In een van die kraampjes, dat zich door de zware gordijnen van de anderen onderscheidde, bood een waarzegster haar diensten aan.

Kinderen hebben geen nood aan een waarzegster. Misschien kennen zij de waarheid al, of ze hebben aan het heden nog genoeg, of ze waren toen eenvoudigweg afgeleid door de circusartiesten die een voorproefje van hun kunnen gaven op de grasstrook voor de grote tent.

‘Kijk, die meneer kan vuurspuwen!’

‘Oooh, die loopt over een touw!’

‘Krijgen we een ijsje?’

De kinderen schepten plezier in alles wat ze zagen, en wij schepten plezier in hun plezier. Daarbij waren we ook diep tevreden over alles wat we niet zagen: acts met dieren waren al jarenlang verboden, dus droeve kooien en al dan niet mishandelde beesten waren er niet. Freakshows en andere macabere vormen van entertainment waren slechts een vage Victoriaanse herinnering waar enkel de meer belezenen onder ons nog door werden geplaagd, en waar werkelijk niemand naar terugverlangde. Het circus bood geperfectioneerde nostalgie: een troostende blik op een verleden dat nooit werkelijk heeft bestaan.

Bij ons eerste bezoek aan het circusterrein ging niemand, voor zover we zagen, binnen in het tentje van Mme Vérité. We weten zelfs niet meer zeker of we dat tentje toen al hadden opgemerkt, en of de waarzegster toen aanwezig was. We kochten kaartjes voor een avondvoorstelling.

Die avond stond er wel een kleine rij voor de tent van de waarzegster. Vooral jonge koppeltjes wilden er hun toekomst laten voorspellen, maar ook eenzaten schoven aan. Na de voorstelling, waarvan we erg hadden genoten, besloten we – niet dat we geloven in dat soort dingen, maar vanuit een ruimdenkende nieuwsgierigheid naar nieuwe ervaringen – een kijkje te gaan nemen in die mysterieuze tent.

Binnen was het donker, want de hoge ruimte werd slechts verlicht door kaarsen en olielampjes. Het interieur bestond, zover we konden zien, grotendeels uit dikke kussens en zware doeken, en een muffe walm van wierook of patchouli hing in de lucht, als om aan alle clichématige verwachtingen te-

gemoet te komen. Achter een tafeltje silhouetteerde donker een gestalte die ons een zitplaats aanwees. Mme Vérité was gesluierd, wat haar een dramatisch uiterlijk verleende, en het onmogelijk maakte te zeggen of zij oud of jong, mooi of lelijk was, maar haar stem was bijna ontgoochelend normaal en accentloos.

Toen we zaten, leek ze ons eerst onderzoekend aan te kijken, en sprak bedachtzaam.

‘Ik zie de geesten van het verleden. Ik zie ze, ik hoor ze. Ik zal u zeggen wat ze mij vertellen. Als u dat niet wilt, kunt u nu weggaan, zonder te betalen.’

Natuurlijk bleven we zitten. Iedereen bleef zitten, en iedereen was onder de indruk van wat ze zei. Ze leek immers alles te weten. Ze vertelde over onze kindertijd, onze jeugd, en de domme dingen die we deden toen we enkel in jaren al volwassen waren. Ze sprak over details die we nooit met een levende ziel hadden gedeeld, en ze vertelde over gebeurtenissen die we zelf al vergeten waren, maar die terugkwamen op het deinende ritme van haar stem. Ze was indrukwekkend – ze was ronduit sensationeel.

Haar roem verspreidde zich als een lopend vuurtje. En waar reputaties zich vroeger traag druppelend, één op één, en slechts door veelvuldige herhaling verspreidden, gaat dat nu, dankzij onze technologische vooruitgang, razendsnel en op grote schaal. De avond van de eerste circusvoorstelling groeide de interesse voor de waarzegster aan hetzelfde tempo als de rij voor haar tentje, maar die nacht sijpelde het nieuws door tot in de vele informatiekkanalen die ons stedelijke leven irrigeren, en de volgende dag al was Mme Vérité het gespreksonderwerp in de hele stad: er was een waarzegster die alles leek te weten, over eender wie.

De rij voor haar tentje explodeerde – nieuwsgierigen schoven uren aan, en vergaapten zich aan de mensen die weer buiten kwamen. Sommigen met tranen in de ogen, anderen luid snikkend, nog anderen met een blik van gelouterde gelatenheid.

Met de populariteit van de waarzegster groeide evenwel ook het ongenoegen, en dat ongenoegen leidde tot verdeeldheid. Er waren klanten van de waarzegster die beweerden dat ze als herboren waren buitengekomen, in het reine met zichzelf en hun verleden. Anderen waren boos of geschokt. Vooral de koppeltjes, die bij de eersten waren om het mysterieuze tentje te bezoeken, deden hun beklag: onthullingen over het verleden van één of beiden zorgden voor spanningen, ruzie, en in minstens twee gevallen kwam er een echtscheiding van. Nog anderen wezen erop dat de waarzegster over niet-publieke informatie bleek te beschikken, en zich schuldig maakte aan schending van de privacy.

De avond van de derde dag waarop velen van ons stonden aan te schuiven aan het tentje – want al die tegenstrijdige berichten, meningen en reacties wekten alleen maar meer nieuwsgierigheid – was er op onze officiële televisiezender een debat met twee politici en een professor in de rechten.

‘We kunnen toch niet zomaar toestaan,’ sprak het raads-lid van de partij die toen nog in de oppositie zat, ‘dat onze burgers het slachtoffer worden van laster, van insinuaties, van beledigingen, terwijl zij slechts uit zijn op onschuldig vertier en entertainment. Laster die bovendien gebaseerd is op onrechtmatig verkregen informatie over ons privéleven.’

‘Wat u zegt is intern contradictorisch,’ onderbrak de professor. ‘Laster is per definitie niet feitelijk, en kan derhalve niet gestoeld zijn op al dan niet onrechtmatig verkregen doch correcte gegevens.’

De man van de oppositie onderbrak hem, en de professor kwam verder niet meer aan het woord, wat hem zelf duidelijk mateloos ergerde – niemand hoorde hem immers liever spreken dan hijzelf.

‘Laster of niet, onze burgers komen voor mijn partij op de eerste plaats, en wij zullen niet toestaan dat wij op deze manier beledigd, geschoffeerd, en zelfs bedreigd worden. En als de meerderheid dat niet inziet, dan is dat een schande, en schuldig verzuim! Het is een teken dat dit stadsbestuur niet

meer luistert naar de mensen van deze stad!’

‘Maar natuurlijk staan wij niet toe dat onze burgers worden lastiggevallen, of dat hun reputatie wordt besmeurd,’ suste de politicus die de toenmalige meerderheid vertegenwoordigde. ‘Anderzijds zijn wij natuurlijk gebonden aan de wetten van onze stad, en die wetten zijn er met een reden. Op dit moment wordt onderzocht of dit circus, dan wel deze ene “artieste”’ (en hij sprak de aanhalingstekens niet enkel uit, maar verbeelde ze ook in de lucht, op het scherm) ‘een misdrijf ten laste kan worden gelegd. Dat is evenwel nog niet duidelijk: de slachtoffers melden zich immers gewillig bij deze waarzegster, betalen haar voor haar diensten, en krijgen naar verluidt zelfs de kans om weer weg te gaan voor zij al dan niet beledigd worden. De waarzegster doet haar uitspraken ook niet *en plein public*... dat alles maakt deze kwestie natuurlijk delicaat.’

Wij hadden geen tijd voor onderzoek, voor procedure en voor delicate kwesties – het circus bleef immers niet langer dan een week in de stad. De volgende dag reeds verzamelden wij op het circusterrein en eisten de directeur te spreken. De man kwam met opgerolde mouwen uit een woonwagen en aanhoorde onze diverse verzuchtingen.

‘Beste mensen, brave burgers, geëerd publiek,’ sprak hij ten slotte, luid, duidelijk en een tikje dramatisch, als een, welja, als een circusdirecteur. ‘Ik begrijp uw verwarring en uw vragen. Mme Vérité heeft natuurlijk een uitzonderlijke gave, die niet eenvoudig te kanaliseren valt, maar ik zal haar uitdrukkelijk verzoeken geen uitspraken meer te doen die als beledigend of kwetsend kunnen worden ervaren. Ik garandeer u dan ook persoonlijk...’

‘Waarom voorspelt zij eigenlijk niet de toekomst?’ onderbrak een van ons. ‘Dat is wat waarzegsters doen. Maar die Vérité van u zegt nooit iets over de toekomst.’

De directeur aarzelde.

‘Ik zal het haar zeker voorstellen,’ pikte hij de draad weer op, ‘maar dat is niet haar gave. Zij communiceert met de

geesten van het verleden, ziet u. Over de geesten van de toekomst zegt zij niets.'

In de namiddag na onze audiëntie schoven we weer aan. De rij was minstens even lang als de dag ervoor, want velen die al eens een bezoek bij de waarzegster hadden gebracht, waren nu weer van de partij, hetzij om nog meer te horen over hun eigen verleden, of om nu zelf te zien hoe de waarzegster haar act zou aanpassen aan ons protest. Zou ze nu dan toch haar wondere blik op de toekomst werpen?

De rij schoof traag maar gestaag vooruit. De bezoekers die weer naar buiten kwamen, keken een beetje bedremmeld en zeiden niet zoveel. Op hun gezichten spiegelde echter hetzelfde emotionele spectrum dat we de dagen voordien al hadden geobserveerd: van blijde opluchting over stille droefheid tot verbeterde woede. Dat alles hield het wachten spannend.

Toen we aan de beurt waren, betraden we dezelfde ruimte, met dezelfde geur en dezelfde vrouw achter hetzelfde tafeltje. We gingen zitten op dezelfde stoel.

'Ik zie de geesten van het verleden. Ik zie ze, ik hoor ze, maar ik zal u niets vertellen. U kunt ze ook horen, als u goed luistert. Vertelt u maar wat u hoort.'

En inderdaad vertelden we. Iedereen vertelde, geheel automatisch, alsof een dijk was doorbroken, en we vertelden onze verhalen en onze levens, en we hoorden onszelf vertellen en luisterden verrast. Hoelang we vertelden, zouden we niet meer kunnen zeggen. Maar toen we uitverteld waren, bleef de waarzegster even stil.

'U liegt,' sprak ze, zacht maar duidelijk, en wuifde ons de tent uit.

Als het werkelijk de bedoeling was geweest dat Mme Vérités nieuwe aanpak de gemoederen zou bedaren, bleek het opzet allesbehalve geslaagd. Er werd zo mogelijk nog meer over haar gesproken, en dan vooral in de vele digitale ruimtes die wij hebben gecreëerd voor de uitwisseling van ervaringen en ideeën. Al gauw kwamen daaruit twee volstrekt tegenstrij-

dige elementen naar voren: ten eerste zei Mme Vérité aan al haar klanten hetzelfde. Niet ongeveer, maar woordelijk. Ze begroette iedereen op dezelfde manier en besloot telkens met: 'U liegt.'

Ten tweede voelden haar bezoekers zich stevast persoonlijk aangesproken, als had de waarzegster diep in hun ziel gewroet en daar een verborgen en precieze waarheid opgediept. De verdeeldheid onder de klanten werd er evenwel niet minder om: sommigen omschreven de ervaring als een openbaring, een catharsis, een wending in hun spirituele leven. Anderen waren verontwaardigd, woedend of diep gekwetst.

Intussen was de roem van de waarzegster zo groot geworden dat het circus zelf een nevenattractie leek. Wij bleven naar de waarzegster toestromen in een steeds langer wordende rij, van 's ochtends vroeg tot na zonsondergang. Ook uit de ons omringende dorpen en steden kwamen nu bezoekers naar het circus, enkel en alleen om de waarzegster te zien – maar soms kochten ze ook een kaartje voor een circusvoorstelling, omdat ze er dan toch waren. Ook de andere kraampjes aan het circus deden natuurlijk gouden zaken, en het verwonderde ons dan ook niet toen aangekondigd werd dat het circus drie dagen langer dan gepland in de stad zou blijven.

Het protest was echter niet gaan liggen. Het zocht en vond haar eigen kanalen om te groeien, te gisten, en zich te organiseren. Politici – vooral van de toenmalige oppositie, maar ook enkele minder belangrijke leden van de meerderheidspartijen die een kans zagen om mee te drijven op deze onstuitbare stroom – stookten het ongenoegen verder op. Het protest uitte zich in bezwaarschriften, in petities, in opiniestukken, in korte video's, in lange video's, in cartoons die gretig werden gedeeld. De populairste spotprent was die waarop de waarzegster werd afgebeeld als een gesluisde rat, gezeten op een stapel bankbiljetten, met in een tekstballon haar intussen beroemde slagzin: 'U liegt.'

Het ongenoegen schuimde en klotste doorheen onze mooie stad, en toen het circus een week op het terrein naast de ringweg had gestaan, spoelden wij erheen als wrakhout dat door een golf naar het strand wordt gedragen. Wij verzamelden ons buiten de tent van de waarzegster, deze keer niet met de bedoeling er naar haar te luisteren – laat staan ons nog meer geld te laten aftroggelen door deze bedriegster. Velen onder ons hadden hun gezicht bedekt – koekje van eigen deeg! Of enkelen daadwerkelijk knuppels en tuingereedschap hadden meegebracht, kunnen we nu niet meer bevestigen.

In elk geval verscheen daar alweer de circusdirecteur, nu in vol ornaat, maar met angst in zijn ogen.

‘Vrienden, vrienden, wij zoeken geen ruzie en willen geen moeilijkheden,’ sprak hij onze menigte toe.

Wij gaven hem onze eisen te kennen.

‘Ik begrijp jullie bezorgdheden. Laat ons deze ene voorstelling vanavond nog geven – die is bijna uitverkocht! Morgen beginnen wij af te breken. Over drie dagen zijn we weg, zoals gepland.’

Wij mompelden instemmend.

‘En de waarzegster... tja, ik zal...’

‘Ze is er niet. Ze is weg,’ onderbrak een van ons, een van de jongsten, die toch het gordijn van de tent had opgelicht en een blik naar binnen had geworpen.

Het rumoer zwol aan. Dat wilden we nu toch wel met eigen ogen vaststellen, of die waarzegster effectief verdwenen was. We betraden weer de tent, waar het even muf rook als voorheen. Het tafeltje en de stoelen waren weg, er stond enkel nog een grote spiegel. Achteraf werd beweerd dat iemand die spiegel heeft stukgeslagen, maar misschien is hij gewoon omver gelopen. Er was wel veel volk in die tent, maar al bij al bleef het er vrij rustig.

Dat de voorstelling van die avond dan toch werd afgelast, wijten wij vooral aan het inzicht van de directeur dat hij en zijn circus hier niet meer gewenst waren, eerder dan aan

de fysieke intimidatie die hij zou hebben ondervonden, laat staan het pak rammel waarover nadien geruchten circuleerden.

Twee dagen later was het terrein weer leeg. Ze hadden het wel netjes achtergelaten – het leek alsof er nauwelijks iets was gebeurd.

Twee spoken

Zondagmiddag. Een gezin van vier zit aan tafel voor het middageten: vader, moeder, een meisje van zestien en een jongen van twaalf. Ze eten soep. Dicht bij de jongen (uit het zicht van de vader) ligt de hond op de tegelvloer. Hij likt kalm de koele metalen tafelvoet, weet dat hij bij het hoofdgerecht iets van de jongen krijgt toegestopt.

De zomervakantie is net begonnen. Het is warm. Het raam staat op een kier. Bij de burens maait iemand het gras.

‘Moet dat nu op zondag,’ zucht het meisje. ‘En dan nog op het middaguur, wanneer de mensen eten.’

‘Het zijn onnozelaars,’ zegt de vader nors, ‘grote onnoze-laars.’ Hij draagt een wit onderlijfje zonder mouwen en lepelt zijn soep tweemaal zo vlug als de anderen.

‘Waarom heb je van die dingen ... van die bolletjes in de soep gedaan?’

Aan de onderkant van zijn neus bengelt een zweetdruppel.

‘In tomatensoep doe ik altijd tapiocabolletjes,’ zegt de moeder rustig. ‘Je hebt me dat zelf nog gevraagd.’

De vader lepelt zwijgend verder.

De jongen probeert niet naar de zweetdruppel te kijken.

Wanneer de vader klaar is, zijn de anderen nog maar halverwege.

‘Je weet dat ik om halftwee moet vertrekken,’ zegt de vader.

‘Binnen een kwartiertje eten we het hoofdgerecht,’ zegt de moeder. ‘Je kleren liggen al klaar in de badkamer. Een blauw hemd en ...’

De vader wacht het einde van de zin niet af. Hij staat op van zijn stoel en wandelt naar de badkamer. Omdat hij last heeft van zijn rug, stapt hij wat krom. Wanneer hij terugkomt, zit hij strak in het pak.

‘Je ma moet altijd het laatste woord hebben.’

De jongen knikt wat ongemakkelijk. Zijn loyaliteit ligt bij zijn ma, maar hij durft zijn pa niet tegen te spreken.

In de keuken breekt de moeder een ei tegen de rand van een kookpot. Ze giet de inhoud van het ei bij de pas gekookte nog dampende pasta.

‘En nu omroeren,’ zegt ze tegen haar dochter, ‘zoals die kok op tv.’ Ze breekt een tweede ei.

De vader is in de zetel gaan zitten en heeft de tv aangezet. Er is voetbal. Het geluid staat hard. De jongen is aan tafel blijven zitten en bladert in een boek.

Niemand in het gezin weet dat ze worden gadeslagen door een extra inwoner. Archibald is het huisspook. Hij is heel oud, woont al langer in het huis dan het gezin, zweefde er al rond toen de ouders van de moeder net na de oorlog het huis kochten. Archibald is al zo lang spook dat hij zich niets meer herinnert van zijn leven als mens.

Hij ziet de gezinsleden, maar zij kunnen hem niet zien. Als hij zich heel sterk concentreert, kan hij een blad papier dat op tafel ligt een paar millimeter verschuiven. Het geluidsvolume van de tv kan hij met een enorme inspanning (daarna hangt hij minstens een uur uitgeteld in een hoek) één punt doen zakken.

Alleen de hond weet dat Archibald er is, of beter voelt dat Archibald er is, want hij ziet, hoort, noch ruikt hem. Als puppy blafte hij nog toen hij Archibalds aanwezigheid voelde, maar hield daarmee op na de zoveelste pantoffel naar zijn kop.

Archibald is een spook met een zeker gevoel voor moraal. Hij heeft een reeks regels voor zichzelf opgesteld waar hij zich strikt aan houdt. Zo volgt hij de bewoners nooit naar de badkamer, het toilet of de slaapkamer. In de mate van het

mogelijke respecteert hij de privacy van de gezinsleden.

Meestal is Archibald een gelukkig spook. Alleen wanneer hij onrecht waarneemt, als de vader weer eens zonder enige reden uitvliegt tegen de vrouw of een van de kinderen, frustreert het hem dat hij niet kan ingrijpen.

‘Leg jij de onderleggers op tafel?’ vraagt de moeder aan het meisje. ‘En zeg pa dat hij aan tafel komt.’

‘Spaghetti carbonara,’ zegt de moeder met zekere trots, wanneer ze het deksel van de kookpot optilt.

‘Voor mij niet zoveel,’ zegt de vader, ‘ik weet niet of ik dat ga lusten.’

‘Spek, room, eieren, look ... allemaal dingen die je normaal graag eet.’

Ze schept de borden één voor één vol.

‘Het ruikt lekker,’ zegt de jongen.

‘Er zit niet zoveel smaak in,’ zegt de vader na een paar happen.

‘Ik heb er nochtans vier teentjes look in gedaan.’

‘Ja, maar ik vind het niet pikant genoeg.’

‘Je houdt normaal niet van pikant.’

Hij legt zijn vork neer. ‘Ik mag toch zeggen dat ik ...’ Maar nog voor hij zijn zin kan afmaken, stoot hij zijn glas cola om. In een reflex heft hij zijn hand. De jongen bevriest.

‘Zit niet zo dwaas te kijken! Haal een schotelvod!’ De jongen haast zich naar de keuken.

Archibald rilt van verontwaardiging. Hij hangt achter de stoel van de vader en concentreert zich met al zijn kracht, maar het lukt hem niet de plas cola richting broek van de vader te bewegen.

Na het eten blijven de moeder en het meisje lang aan tafel zitten. Het meisje is verliefd en doet haar verhaal. De moeder luistert. De vaat kan wachten.

In de woonkamer zit de jongen. Hij schrijft in een boekje met een geruite kaft.

‘Mijn gebed om niet te blijven zitten is niet verhoord. Ik heb geen C-attest, maar heb wel een herexamen voor wiskunde aan mijn been. Stom. Vrijdagmiddag vertelde ik het nieuws aan pa. Sindsdien is hij heel chagrijnig. Hij zei dat ik een kruis over mijn zomervakantie mag maken. Om te beginnen moet ik alle dagen om 8 uur opstaan (ook in het weekend) en dan van 9 tot 12 wiskunde studeren. Het is ook nog niet zeker dat ik op zomerkamp mag. Ik keek er zo naar uit. Twee weken aan de zee. Mario en Achmed terugzien, en Eefje en Frommeltje en Viola ...’

Archibald heeft (een zeldzame overtreding van een van zijn regels) meegelezen en is in de war. Hij wil even niemand van het gezin zien of horen. Een van de moeilijkste aspecten van het spokenleven is dat je altijd maar meeleeft, maar dat je nooit eens je emoties kan uiten, bij niemand je hart kan uitstorten. Hij glijdt de gang in en zweeft de trap op. De slaapkamers laat hij links liggen. Hij vliegt helemaal tot de zolderverdieping, een plek waar hij zelden komt. Het is er stoffig en het ruikt er muf. Hij zweeft naar binnen en gaat voor het kleine dakraam hangen.

Even geen mensen en hun conflicten. Achter de daken ziet hij het torentje van het station. Een glimmend streepje beweegt zich traag naar rechts.

‘Een trein,’ zegt hij zacht. ‘Ooit zal ik ook wel eens met een trein zijn meegereden ...’

‘Welke trein?’ klinkt een fijn stemmetje.

Archibald draait zich geschrokken om, scant zijn omgeving. Koffers, veel koffers, een buffetkast, een kist met afgedankt speelgoed, twee oude zetels ...

Behoedzaam zweeft hij naar het midden van de ruimte.

‘Zie je me niet?’ klinkt het stemmetje.

In de mufte zolderlucht neemt hij een zweem van lavendel waar.

‘Beweeg een beetje naar rechts. Zie je die vogelkooi? Ja? Kijk eens goed ...’

Naast een totaal verroeste vogelkooi en half verscholen achter een stapel losse planken staat een Victoriaans poppenhuis van ongeveer één meter hoog. Boven het dak zweeft een klein dametje. Ze draagt een ouderwetse donkerblauwe jurk met veel franjes. De jurk is zo lang dat je haar voeten niet ziet.

Archibald staart haar verbaasd aan.

‘Nog nooit een spook gezien?’ zegt het dametje.

Archibald glimlacht om het grappje.

‘Ik ben Emma. Emma, het spook van het poppenhuis.’ Ze spreekt elke lettergreep zorgvuldig uit met een accent dat Archibald niet direct kan plaatsen.

‘En stel jij jezelf even voor. En wel zoals het hoort.’ Ze kijkt hem eventjes wat strenger aan, maar de glimlach om haar mondhoeken verdwijnt nooit helemaal.

‘Archibald,’ stamelt hij.

‘Aangenaam. Emma. Maar dat weet je al.’ Ze maakt een kleine buiging.

‘Dag Emma ... En hoelang woont u al op deze zolder?’

‘Zeg maar je,’ zegt het dametje. ‘Spoken mogen elkaar tutoyeren. Maar om op jouw vraag te antwoorden, ik woon hier al lang, heel lang, onnoemelijk lang. Ik herinner me zelfs een tijd zonder elektriciteit. Het waren betere tijden voor spoken, geloof me.’ Ze kucht even.

Uit Emma’s verhaal kan Archibald opmaken dat ze al meer dan honderd jaar in het poppenhuis woont, van een leven voor het poppenhuis weet ze niks meer. Ze herinnert zich verschillende meisjes die met het huis speelden, de meisjes werden groot en dan verhuisde het poppenhuis naar de zolder tot een volgende generatie. Uiteindelijk raakte het huis uit de mode en werd het voorgoed naar de zolder verbannen.

‘Het is er best comfortabel,’ knikt Emma in de richting van het huis, ‘zoals je ziet heb ik elke nacht de keuze uit drie slaapkamers en mijn kasten hangen vol met kleren, elke dag trek ik iets anders aan ...’

Emma en Archibald praten de hele middag, avond en nacht. Hij vertelt over zijn leven in het huis en over het gezin.

Emma luistert aandachtig. Wanneer de zon opkomt, vraagt hij haar mee naar beneden. De vader zit al aan het ontbijt en leest de krant. De hond begint te blaffen. Een welgemikte pantoffel legt hem het zwijgen op.

Emma schrikt. ‘Zo gaat het hier soms,’ zucht Archibald.

Om acht uur stipt komt de jongen naar beneden. Emma vindt dat hij er maar bedrukt uitziet. En zo worden de gezinsleden nu door twee spoken geobserveerd.

’s Middags kijkt de jongen tv. Er speelt een oude musical met Fred Astaire.

De vader komt in de woonkamer: ‘Naar welke oude rommel zit jij te kijken?’

‘Ik zie dat graag,’ zegt de jongen.

De vader neemt plaats naast de jongen: ‘Zet het geluid eens wat stiller ... Ik heb lopen denken en het is beter dat je niet naar dat zomerkamp gaat. Twee weken zonder wiskunde is veel te lang.’

‘Maar ik kan mijn oefenboek meenemen,’ probeert de jongen.

De vader schudt het hoofd: ‘Nee, maar ik heb een alternatief. Je mag die twee weken elke middag op badmintoncursus.’

De jongen knikt en probeert zich sterk te houden. Als zijn vader weg is, rent hij de trap op naar zijn kamer.

Emma wil hem achterna, maar Archibald houdt haar tegen.

‘We kunnen observeren, maar we kunnen niets doen,’ zegt hij.

‘We moeten hem helpen,’ zegt ze.

Archibald zucht.

’s Avonds kijken ze toe hoe de moeder bij haar man pleit om de jongen toch op zomerkamp te laten gaan.

‘Hij is van december. Hou daar toch rekening mee. Hij is bijna een jaar jonger dan de meeste kinderen in zijn klas.’

Later, het is al na middernacht, zit de vader achter zijn computer.

Hij staart naar het formulier op het scherm. Een paar weken geleden vulde hij het al volledig in, in het volste vertrouwen dat zijn zoon voor alle vakken in het eerste middelbaar zou slagen.

Hij haalt een flesje bier uit de koelkast.

Emma zweeft heen en weer voor het scherm. Het is de eerste keer dat ze een computer ziet.

‘Wat een fel licht,’ klaagt ze. ‘Wat voor een apparaat is dit?’

‘Een computer,’ zegt Archibald. ‘Als de vader op de toets “bevestigen” drukt, dan wordt de jongen heel blij. Dan mag hij twee weken naar de zee. Daar ziet hij zijn vrienden terug.’

‘Dan zorgen we er toch voor dat hij op die toets drukt,’ zegt Emma verontwaardigd.

De vader gaat zitten en schenkt zijn glas langzaam vol.

Hij legt zijn hand op de computermuis en beweegt het pijltje richting “annuleren”.

Archibald schudt triestig het hoofd.

‘Kom op!’ zegt Emma. ‘We gaan een jongen blij maken.’

Zo dicht als ze kan, gaat ze naast Archibald zweven. Hun contouren raken elkaar, lijnen en kleuren vermengen zich.

‘Concentreer je,’ zegt Emma, ‘concentreer je op dat pijltje en het beeld van een vrolijke jongen.’

Een golf van warmte verspreidt zich rond de twee spoken.

De vader klikt op de muis.

“Bedankt voor de definitieve bevestiging van deelname aan het zomerkamp” verschijnt op het scherm.

De vader gaat moeizaam staan en wandelt richting woonkamer. Hij zet de tv aan en ploft neer in de zetel.

Emma maakt zich los van Archibald, zweeft een halve meter naast hem.

‘Twee kunnen meer dan één,’ lacht ze.

‘Klopt,’ zegt hij. ‘Twee kunnen meer dan één. Het kan hier nog plezierig worden.’

Luc Vos

Verandering

Gedurende lange tijd was mijn leven niet meer leuk. God weet dat ik het heb geprobeerd en geloof me, ik heb Hem gevraagd wat ik nog meer kon doen, maar Hij wist het ook niet. In ruil voor al mijn inspanningen bevestigde Hij mij dat ik dit leven alles had gegeven wat ik kon, maar toch verloor ik bijna alle relevantie die ik ooit had in deze wereld.

Heel lang woonde ik in het soort huis dat elke sterfelijke ziel zou proberen te vermijden. Je kent het wel, kapotte ramen, piepende deuren, een oude boom ervoor met grote zwiepende takken. De wind huilde door de kieren van de muren alsof de yeti zelf er woonde. Of het nu winter of zomer was, oude bladeren vlogen in het rond, een enkele kapotte straatlantaarn sierde het trottoir.

Je zou denken dat mensen bevreesd waren om dit soort ruïnes binnen te gaan, dat ze bang zouden zijn omdat ze dachten dat ik hen zou opwachten. Natuurlijk zou ik dat doen, maar je kunt beter twee keer nadenken als je gelooft dat dat nog iemand afschrikt in deze tijden.

Mensen geloofden niet meer in mijn... soort. Het was moeilijk om te aanvaarden in het begin, dat is waar, en ik heb mezelf lange tijd verboden om het te geloven, in een poging om de koude realiteit te negeren dat mijn tijd voorbij was, maar ik heb moeten accepteren dat ik er niet meer omheen kon.

Ik had geen belang meer in hun wereld. Punt uit.

Ze kwamen binnen, hun telefoons rechttop, klaar om alles te filmen wat ik deed zonder dat ze me daarvoor erkenden. Een raam dat sloot omdat ik het dichtsloeg, zij filmde het

en dachten dat het de wind was. Elke krak, elk verschuivend voorwerp in dit huis zagen ze als het werk van moeder natuur. Een verlaten stoel met drie poten die omviel, ze namen elk verdomd klein detail op, maar toch was ik het niet die dit had veroorzaakt. Het was de ontbrekende poot en de zwaar-tekracht die het hadden gedaan.

Dat was het NIET!

Een paar weken geleden werden een paar van hen zelfs boos omdat ik niet wachtte tot ze hun camera's in gereedheid konden brengen.

‘Wat voor spook ben jij?’ riepen ze en lachten. ‘Hoe kun je in hemelsnaam van ons verwachten dat we een perfecte TikTok-video maken als je gewoon niet wacht tot we klaar zijn voordat je doet wat je wilt?’

Ik schrok van hun reactie. Ik bevroor. Ik wist niet dat ik dat nog kon. Die gedachte deed me *opnieuw* bevriezen. Het was alweer een tijdje geleden dat ik voor het laatst die staat van onbeweeglijkheid had ervaren. Nu doen die gevoelens me glimlachen, maar toen had ik geen drang om iets dat ooit op een glimlach leek, te toveren op wat er nog over was van dat eens zo knappe gezicht. En ik was best knap. Sorry dat ik het zelf zeg, maar er is niemand anders meer om dit te bevestigen.

Toen ik eindelijk was hersteld van mijn verlamming keek ik eens goed naar het stel dat mijn huis was binnengegaan. Ze zagen er helemaal niet bang uit. De man hield een kleine camera op een stok in de ene hand, een blinkend plat toestel in de andere, de vrouw hield een even mooi instrument voor zich uit, voorzien van camera's die ik nooit eerder had gezien. Meerdere lenzen waren op mij gericht, ik kreeg er de kriebels van.

Allebei hadden ze die blik in hun ogen die ik nooit heb kunnen verwerken. Niet in mijn vorige leven, en ook niet sinds ik naar de overkant ben verhuisd en mensen me minder vaak komen opzoeken. Weet je, ik ben behoorlijk allergisch voor dat soort mensen.

Je kent het type wel. Ze weten alles. Gewoon alles. Ze heersen over de wereld. Tenminste, dat denken ze. Het belangrijkste is dat ze in niets geloven wat ze niet zelf hebben uitgevonden of waarvoor ze geen bewijs hebben opgeslagen in hun verzameling informatie die ze als de waarheid beschouwen. En niets dan de waarheid.

Ik besta niet, ik ben er niet. Zeggen zij. Ze geloven het oprecht. Wat er ook gebeurt in dit huis is het gevolg van een natuurlijke actie. Actie en reactie. De wet van Newton. Gewoon natuurkunde. Dát is wat zij geloven. Natuurlijk maakt het hun opmerking dat ik moest wachten tot ze hun camera's tevoorschijn hadden gehaald een beetje vreemd, maar ik heb geleerd dat er geen logica zit in dit soort mensen, die elke band met de echte wereld hebben verloren. Ze zeggen alles wat bij hun logica past. Ze hoeven niet... nou ja, logisch te zijn.

Dat maakt het heel moeilijk voor mij. Want ik ben niet te verklaren door welke natuurkundige wet dan ook. Ik ben...

Nee, laat maar. Zoals ik al zei, waren we in een van de bijna vernielde kamers, waar ik mijn best had gedaan om hen ervan te overtuigen dat het hoog tijd was om bang te worden, maar tevergeefs. Dus besloot ik dat het tijd was voor iets nieuws. *Next-level shit*, zoals sommige mensen graag zeggen. Ik zeg dat niet, heb ik nooit gedaan. Toen niet en nu niet. Ik geloof niet in scheldwoorden. Ik ben opgevoed om aardig te zijn tegen iedereen. Zo heb ik altijd geleefd, maar toen had ik besloten dat dat niet meer gold voor degenen die bij me op bezoek kwamen.

Ik haalde diep adem of iets dat het dichtst in de buurt kwam van die fysieke handeling die ik vroeger met enige regelmaat uitvoerde, en stapte hen tegemoet. Ik was nogal terughoudend om mezelf te laten zien in de vorm die ik tegenwoordig heb, maar ze gaven me geen keus, omdat de woede die door me heen gierde me in zijn greep had.

Je moet weten dat woede een zeldzame emotie is geworden sinds dit huis mijn thuis werd, reden te meer waarom het pijn deed.

Ik mag niet meer boos worden. Ik heb mijn rust en vrede verdiend. Ik hoor niet zo lastig gevallen te worden door ongelovigen die denken dat ze binnen mogen vallen en mijn gemoedsrust kunnen verpesten.

Vlak voor hen bleef ik staan en deed wat ik al heel lang oefende, maar nog met geen enkele levende ziel had gedeeld: ik liet mezelf zien.

Een moment lang stonden de man en de vrouw stil in het midden van de kamer. Heel even was er op hun gezichten iets te zien dat – althans zo zag het er in mijn gedachten uit – dicht in de buurt kwam van angst. Hun ademhaling stopte. Een sensatie die ik me vaag herinner. Snel daarna begonnen ze weer naar lucht te happen. Een geluk dat mij nooit is gegund, maar daar heb ik me bij neergelegd. Ze straalden van vreugde en opwinding, een aanblik die mijn woede alleen maar verder aanwakkerde.

‘Dit is het! We hebben er een gevonden. Ja, ze zijn echt! Ik zei het toch!’ riep hij. ‘Film het. Film het!’

Wat? Het? Waarom noemen ze mij “het”? Ik ben geen het! Ik ben niet dat personage van Stephen King! Dat is een heel ander niveau van wat hier rondloopt, en ik hou niet van dat soort types. Ze zijn niet aardig. En als ik zeg niet aardig, dan bedoel ik ook écht niet aardig. Toen ik een keer een it-achtig type zag, kreeg ik er rillingen van. Ik rende zo snel als ik kon. Wel, het was niet echt rennen wat ik deed, maar je begrijpt wat ik bedoel.

Terug naar het verhaal. Die twee waren zo blij als... ik weet niet wat. Ze lachten en klaptten in hun handen van blijdschap. Net kleine kinderen, alleen waren ze oud. Niet zo oud als ik, maar ver voorbij het kinderlijk gedrag. Ze bleven doorgaan tot ze plotseling stopten. Alsof ze hadden afgesproken om exact twee minuten te lachen en daarna iets anders moesten gaan doen.

Tegen die tijd had ik er zo’n spijt van dat ik mezelf aan hen had laten zien, maar ik dacht er niet aan om weer te verdwij-

nen. Nog niet tenminste. Ze stopten met lachen en voordat ik ook maar boe kon zeggen, hadden ze al hun apparaten op mij gericht. Toen ik nog rondzwierf op de vloeren van deze wereld, konden de camera’s die ik kende nooit een duidelijk beeld maken van iemand zoals ik. Wat een evolutie hebben ze doorgemaakt! Ik kon mezelf zien op de schermen als ik rondvloog, het maakte me bang. Dit was niet wat ik wilde doen, mijn plan ging volledig de mist in. Ik weet dat ik eerder zei dat ik er vroeger best goed uitzag, maar het beeld dat ik op hun schermpjes zag, maakte me niet blij of imponeerde me niet met zijn schoonheid. Maar dat was niet het ergste. Ik ben niet meer ijdel en voel niet de behoefte om me nog zorgen te maken over mijn uiterlijk, maar wat me wel behoorlijk van mijn stuk bracht, was dat ze nog steeds niet bang voor mij waren. Totaal niet!

Het kon ze niets schelen dat een wit, doorzichtig... ding boven hun hoofd rondzweefde. Meerdere keren probeerde ik me een weg te banen, dicht rond hun stomme hoofden, maar het had nul effect. Ze lachten en filmde. Ik zweefde rond tot ik er niet meer tegen kon. Ik was uitgeput en verstopte me voor hen. En weet je wat? Ze merkten het niet eens! Ze keken niet meer naar mij, maar deden dingen op hun apparaten, tikten op het scherm, schreven en tekenden. Ik hoorde ze roepen dat dit de beste tiktok was die ze ooit hadden gemaakt. Wat de... is een tiktok? Ze lachten dat deze reel hen duizenden views zou opleveren en hen beroemd zou maken.

Ik had geen idee wat een reel was, noch wie hem zou bekijken. Ik weet nog steeds niet wat het is, maar weet inmiddels wel dat veel mensen mij in een of andere vorm te zien hebben gekregen en dat dit nieuws zich veel te snel en wijd heeft verspreid.

Zoals eerder gezegd, ik ben niet meer zo ijdel, maar om eerlijk te zijn en zonder de behoefte te voelen om hier enige of te veel eer voor op te strijken, hoe konden ze dit zeggen zonder mij er erkenning voor te geven? Ze waren niet eens

meer in mij geïnteresseerd! Ik zat daar maar en keek naar hen, overdreven opgewonden mensen zoals ik nog nooit een sterfelijke ziel had gezien in mijn hele bestaan.

Kijk, ik wil hier niet kinderachtig over doen, maar toch, ook dat was niet het ergste. Ik weet dat het mijn schuld was, ik had beter moeten weten dan mezelf aan dit soort mensen te laten zien, maar nu was het huis waar ik al... ik denk meer dan dertig jaar woonde, niet meer van mij.

Sinds die domme dag wordt het voortdurend overspoeld door anderen die me willen zien. Het wordt bezeten door mannen en vrouwen die uit de eerste hand willen ervaren hoe het voelt om een geest tot leven te zien komen.

Een of twee keer ben ik in de verleiding gekomen om het weer te doen toen er stervelingen langskwamen die oké leken en geduldig wachtten. Vooral als ze er echt bang uitzagen. Die zeldzame keren wilde ik me weer even tonen, maar dan dacht ik bij mezelf: doe dit niet. Ze zullen je filmen zoals de anderen deden, zoals die twee zombies die dit allemaal zijn begonnen! Dan wordt het alleen maar erger. Dan zal dit huis voor altijd behekt zijn, er zal geen plaats meer zijn voor mij, alleen stervelingen zullen elke plek bezetten.

Nee. Het was voorbij voor mij. Ik gaf het op. Ik moest stoppen. Ik wilde met pensioen, al wist ik niet hoe. Ik vroeg het Hem een van de laatste keren dat we elkaar ontmoetten. Hij haalde zijn schouders op en glimlachte wrang. Hij keek me lange tijd zwijgend aan en zei toen met een stem vol pijn: 'Nu weet je hoe ik me voel.'

Ik begreep het niet en vroeg Hem wat Hij bedoelde. Hij zuchtte en wees over Zijn schouder naar een man in een stoel, rechts van Zijn troon. Hij had zijn hoofd in zijn handen en mompelde de hele tijd onverstaanbare zinnen.

'Ooit heb ik mezelf aan die mensen laten zien, niet persoonlijk, maar via mijn zoon, en nu blijven die mensen me achtervolgen en willen ze me weer zien. Ze zullen er alles aan doen om dat te bereiken. Ze beginnen bloedige oorlogen en

doden elkaar omdat ze geloven dat die acties hen dichterbij mij zullen brengen.'

Hij schudde zijn hoofd, er verscheen een droevige blik op zijn gezicht die ik nooit eerder had gezien.

'Je had beter moeten weten dan jezelf te laten zien,' ging Hij verder. 'Net zoals ik beter had moeten weten. Als ik was gestopt nadat ik deze wereld had geschapen en die mensen hun eigen gang had laten gaan zonder die constante drang om mij te behagen, dan was alles zoveel beter geweest. Ik begreep dat toen niet, en misschien was ik ook een beetje ijdel toen ik die mensen schiep naar mijn beeld, maar als ik toen had geweten wat ik nu weet, had ik ze nooit laten weten dat ik bestond. Dan waren ze op zichzelf aangewezen geweest en hadden zij en ik er vrede mee gehad.'

Hij zuchtte en keek weg. Ik wilde meer vragen, maar Hij had duidelijk geen zin meer om te praten. Ik had medelijden met Hem. Maar toen dacht ik: Hij had echt beter moeten weten. Hij is tenslotte de Schepper van dit alles. Als Hij dit soort fouten kan maken, waarom zou ik me dan slecht voelen omdat ik hetzelfde doe, maar op zo'n kleine schaal dat het er in het grotere geheel der dingen niet toe doet? Niet eens een stukje stof in Zijn verhaal.

Plotseling voelde ik me beter. Als iemand met Zijn karakter en vaardigheden dezelfde fout kon maken als ik, dan moest ik toch zo dom niet zijn.

Ik voelde me opgelucht, maar het huis dat ik heel lang mijn thuis had genoemd, was niet meer van mij. Het deed pijn, maar ik verliet het en verhuisde naar een andere ruïne in een andere stad. Het duurde even om eraan te wennen, maar nu ben ik behoorlijk gelukkig en ik kan je vertellen dat ik mezelf nooit meer zal laten zien aan iemand die zo stom is om naar binnen te komen.

Ik heb geen spijt meer van mijn stommitieit, ik ben weer gelukkig en leef een makkelijk... nou ja, soort van leven. Het is goed zoals het is.

Ik herinner me de grimas op Zijn gezicht toen ik Hem tijdens onze laatste ontmoeting vertelde dat ik verder was gegaan. Ik was verbaasd over de blik van spijt die Hij toonde, er was zelfs een beetje jaloezie zichtbaar, dacht ik.

‘Kon ik dit ook maar doen,’ zei Hij. ‘Maar ik heb een belofte gedaan aan die mensen.’ Hij gromde. ‘Ik zou voor altijd voor hen zorgen.’ Hij keek me aan met een vreemde blik in zijn ogen. ‘Voor altijd is zo’n... lange tijd.’ Hij sloeg zijn vuisten tegen elkaar, een bliksemschicht landde op aarde. ‘Kende ik maar iemand die dat kon veranderen.’

Bruno Lowagie

Schrijnwerk

‘Mijn ex is een heks,’ zei hij.

‘Bedoel je Tessa?’ vroeg ik, ‘Die heb je toch een half jaar geleden de bons gegeven?’

Het was de eerste keer sinds zijn breuk met die feeks dat ik bij mijn vriend op bezoek kwam. We spraken natuurlijk wel nog af op café, maar hij nodigde me nooit meer uit bij hem thuis. Tot nu.

‘Ja, natuurlijk bedoel ik Tessa. Wie anders?’ zei mijn vriend, ‘Kijk wat ze me stuurde de week nadat ik haar het appartement uitzette.’

Hij hield een kaartje voor mijn neus.

“Voor elke deur die sluit, gaat er een andere open” stond in witte letters afgedrukt in het zand van een zicht op zee. Het plaatje paste niet bij het opschrift.

‘Sorry, maar ik snap het niet,’ zei ik.

‘Kijk eens naar de voordeur,’ zei hij.

Hij had de deur laten openstaan. Ik inspecteerde ze langs alle kanten.

‘Euhm... Het is een mooie deur,’ zei ik, ‘Ze ziet er redelijk nieuw uit, zou ik zeggen.’

‘Nieuw?’ zei mijn vriend, ‘Ze is spiksplinternieuw. Ik heb de laatste maanden al het schrijnwerk in mijn appartement vernieuwd. Nieuwe deuren, nieuwe ramen, zelfs nieuwe kasten en een nieuw bed.’

‘Mooi,’ zei ik.

‘Mooi?’ zei hij. ‘Let even goed op!’

Hij deed de voordeur dicht en op het moment dat die in het slot viel, sprong de deur van zijn keuken open.

‘Blijf even staan,’ zei hij en hij liep naar zijn keuken. Hij deed de keukendeur dicht en meteen sprong de voordeur uit het slot.

‘Ik hou even de keukendeur tegen,’ zei hij, ‘Doe jij de voordeur terug dicht?’

Ik deed wat hij vroeg en in de leefruimte viel plots een venster open.

‘Daar is vast een logische verklaring voor,’ zei ik.

‘Natuurlijk,’ zei hij, ‘en die verklaring is dat Tessa mijn appartement behekt heeft!’

‘Heb je de schrijnwerker...’ begon ik, maar ik kon mijn zin niet afmaken, want daar werd op de deur geklopt, nee: gebonkt.

Ik opende de deur, het raam viel dicht en er stond niemand op de gang.

‘Snap je nu wat ik bedoel?’ vroeg mijn vriend. ‘Ik vrees dat ik met een klopgeest zit.’

De melomaan en de vloek

I. ANDANTE COMODO

De oude Gustav recht zijn rug in de lederen fauteuil en ademt zwaar. Hij zit al te lang in deze luxueuze gevangenis. Zijn vermoeide ogen zoeken afleiding voordat de jaarlijkse proef begint. De marmeren muren zijn ongenadig wit. Van de zware buffetkasten gaat een donkere dreiging uit. Ook de blinkende vloer met het strakke zwart-witte tegelpatroon biedt geen uitkomst. Hij kan weliswaar de belichting van de kamer aanpassen met een druk op een knop, maar daarvoor is het te vroeg. Hij knippert met de ogen, kijkt verder rond. In elke hoek van zijn ruime vertrek staat een antiek beeld. Op de gezichten van Echo, Nyx, Dionysos en Apollo bespeurt hij geen enkele emotie. Hij zoekt dan maar houvast bij het schilderij van zijn naamgenoot Klimt, hoog aan de muur. Op het eerste gezicht is de kleurrijke levensboom een en al blijheid. De krullende takken van de boom zijn echter in zichzelf gekeerd. Ze reiken naar de hemel noch de grond. Moet hij het hiermee doen? Hij lacht bitter.

Onder het schilderij weet hij zijn lotgenoten opgesteld, schimmen van hun vroegere zelf: naamloos, grijs, inwisselbaar. Hen aankijken is zinloos. Het gaat niet om de mensen; het gaat om de muziek. Hij knikt kort. Terwijl de eerste noten op cello en hoorn hem toewaaien, glijdt zijn blik naar het bijzettafeltje naast hem. Hij schenkt voorzichtig wijn in een gouden beker. Zijn hand beeft als hij de karaf terug op het tafeltje plaatst. Voorlopig kan hij rustig blijven zitten, toch? Hij sluit zijn ogen. Er zijn enkel nog klanken.

Wat verderop in het andante voelt hij hoe de drank zijn

heilzame werking verspreidt. Toen hij die noodlottige dag ontwaakte op deze vreemde plek en in paniek schoot, schonk Dionysos hem een eerste beker vergetelheid in. Gustav leidde voorheen een leven in het teken van soberheid: alcohol noch vlees. Sinds zijn gedwongen verblijf vindt hij troost in dit soort zonden. Hij buigt voorover en masseert zijn knieën. De wijn en het gekneet maken zijn gewrichten minder stram. Hij strekt zijn benen meermaals op de maat van de muziek. De fauteuil geeft geen krimp. Het eerste deel van de symfonie vormt meestal geen probleem. Gustav humt mee en denkt terug aan de gezinswandelingen. Wat mist hij de natuur daarbuiten. En Putzi en Gucki, zijn oogappels ... Hij verlangt naar de geborgenheid van de hut in Toblach, waar hij dit stuk componeerde.

Heeft hij zelf schuld aan de situatie waarin hij zich bevindt? Misschien ligt het aan de brandende ambitie in zijn jonge jaren. Toen zijn carrière als dirigent een hoge vlucht nam, wilde hij graag deel uitmaken van de betere kringen. Hij hoopte op meer kansen voor zijn creaties. Besloot hij daarom zijn God "JHWH" te noemen? Als dat zijn fout was, werd hij er zich pas veel later van bewust. Maar hij vermoedt een grotere misstap, die hij zich nu niet voor de geest kan halen. Hij zucht en drinkt nog een slok. Het is zinloos om te piekeren over wat je niet kan verklaren.

Dus richt Gustav zijn aandacht opnieuw op de muziek. Het is een goed teken dat die hem niet uit zijn overpeinzingen heeft gehaald. Tot nog toe moet alles rimpelloos verlopen zijn. Anderzijds, als hij niet goed oplet, hoe weet hij zeker of alles wel klinkt zoals het hoort? Wat een onmogelijke situatie!

Hij luistert ingespannen naar de hoornfanfare die gedempt wordt ingezet. De wijn maakt het hem erg warm. Hij stroopt zijn mouwen op en lost zijn bovenste hemdknoop. Even later wiegt zijn bovenlichaam mee met het vertrouwde weifelen-de motief. Hij hoort helder het haperende hart van de eerste beweging.

Een prachtige passage! Vroeger apprecieerden critici en publiek zijn oeuvre matig. Daar had Gustav het moeilijk mee,

maar intussen heeft hij het hun vergeven. Naarmate de jaren verstreken, zijn de luisteraars tot andere inzichten over zijn werk gekomen. Zoals hij nu vredevolle violen hoort invallen, hebben velen vóór hem het ook beleefd – en ze luisteren nog dagelijks naar deze compositie. De praatgrage nimf Echo vertelde hem tussen dromen en waken over deze troostrijke ommekeer. Ze houdt hem op de hoogte van het leven buiten deze muren.

De dodenmars is ingezet. De statige pauken klinken als Nyx die de eindeloze nacht aankondigt. Gustav rilt. De noten op wandeltempo – hij heeft ze al beter gehoord, stelt hij verontrust vast – herinneren in hun rust zowel aan de standvastigheid van het leven als aan de onontkoombaarheid van de dood. Zo heeft hij ze alvast bedoeld, maar welbeschouwd kent hij enkel het leven ... Voor het eerst sinds het concert begon, kijkt hij naar de naamlozen tegenover hem. Hun afgemeten bewegingen en ernstige gezichten contrasteren met de uitbundige kleuren van het schilderij boven hen. Geen wonder dat Gustavs gedachten af en toe uitwaaieren. Persoonlijkheid, dat missen de muzikale motieven die deze schimmen produceren.

Hij gaat ongemakkelijk verzitten in zijn fauteuil en wendt zich naar de trombones en de tuba. Concentratie! Daar klinken al de bellen. Dit stukje brengen de naamlozen dan weer goed. Gustavs voeten komen in beweging, voorzichtige verwachting dirigeert hen nu eens de ene, dan weer de andere richting uit.

De laatste noten van het andante weerklinken. Vogelgeluiden komen kwek van alle kanten op hem af. Breekbaar geluk. Zo moet het ongenaakbare hiernamaals klinken. 'Mijn lieve dochters, binnenkort kom ik naar jullie toe,' fluistert hij.

II. TEMPO EINES GEMÄCHLICHEN LÄNDLERS.

ETWAS TÄPPISCH UND SEHR DERB

Gustav kijkt reikhalzend uit naar zijn favoriete beweging, de rondo-burleske. Nee, drukt hij zich op het hart, wees niet te

snel. Eerst komen de dansen ... Op de tast zoekt hij de ingebouwde knop op de armleuning. Op het juiste moment – hoe kan het ook anders – drukt hij af. Het harde licht dooft. Vrolijke kleuren vullen de ruimte. Op het ritme van een gemoedelijke Ländler baden de marmeren muren eerst in het geel, dan in het rood, om plots groen te worden. Zijn gezicht ontspant. Hij geniet van de sprongen die de noten en kleuren maken.

Hij stelt zich het ritselen van baljurken voor, het schuiven van schoenen op een Weense parketvloer. Nog voor de eerste dans is uitgespeeld, wordt een wals ingezet. De paren missen geen pas en stemmen hun bewegingen op het nieuwe tempo af. Maar al gauw volgt de ene dans de andere op en verschijnen zweetdruppels op ieders voorhoofd. De muziek klinkt scheller. Benen aarzelen, armen zakken wat. Nog maar net is een rustige dans ingezet en kunnen de paren op adem komen of een heftige melodie weerklinkt. Een dame in het midden van de dansvloer slaat haar voet om en slaakt een gillette. Een man kucht.

Op hun gezichten herkent Gustav de wanhoop die hij voelde toen zijn kleine Putzi stierf. Net dat wilde hij verklanken. Zal hij de afgematte paren rust gunnen? Hij verbeeldt zich een piccolo en een contrafagot die speels met elkaar in gesprek gaan – nuja, hij hoort ze natuurlijk werkelijk. Een zucht van opluchting stijgt uit de dansende massa op. Hij drukt een tweede keer op de knop. Even snel als de kleuren op de muren, vervagen in zijn hoofd de beelden van de dansparen. Een bijzonder bevredigende tweede beweging. Hij vat moed. Zal het toch lukken deze keer?

III. RONDO-BURLESKE: ALLEGRO ASSAI. SEHR TROTZIG

Gustav opent zijn armen in het donker. Daar komt het. Eindelijk. Een trompet vult zelfverzekerd de ruimte, de langverwachte aankondiging van een energie-uitbarsting zonder weerga. De fauteuil schuift naar achteren, de wijn is maar een vage herinnering. In het midden van de kamer staat hij, de frêle man op leeftijd: kaarsrecht, trots, uitdagend zelfs. Terwijl

de chaos in de fuga aanzwelt en afneemt, groeit hij en slokt de duisternis op.

Als midden in de derde beweging een interludium wordt ingezet, straalt van Gustav een gouden schijn af. Zijn vinger-toppen betasten het plafond. Ze vervagen en priemen erdoorheen. Gretig graait hij omhoog, waar hij zijn dochters weet. Het gouden waas in de kamer heeft geen solide centrum meer. Dwars door de rondo-burleske klinkt Gustavs opgeluchte schaterlach. Nog één beweging te gaan en zijn verlossing is een feit. Maar op het moment dat zijn lach de noten overstemt, stokt het tempo. Niet weer! Hij smacht naar trompetten en violen die naar een hoogtepunt toejakkeren, maar hoort enkel chaos.

IV. ADAGIO. SEHR LANGSAM UND NOCH ZURÜCKHALTEND

Gustav zit gevangen tussen nevel en vaste vorm. Hij kreunt en krult zich op. Het duurt een poos voor de violen de laatste beweging inzetten. Harmonieus klinken ze niet. Integendeel, er is gestommel in de kamer. Een stoel valt om en schuurt over de grond. De ene na de andere viool valt uit. Gestampvoet vult de ruimte.

‘De deur, waar is de deur?’ klinkt het hees uit vele monden. Grauwe handen verschijnen in het wegdeemsterende gouden licht, ze klauwen in het wilde weg. Eerst zijn het er twee, dan vier, steeds meer.

Wat rest van het waas stolt tot een nalijsende oude man. Het is opnieuw pikdonker in de kamer. ‘Er is geen deur,’ zegt Gustav met zwakke stem, ‘Er is alleen maar de symfonie. Enkel met complete overgave kunnen jullie ...’

De naamlozen onderbreken zijn terechtwijzing met jammer.

Gustav voelt elke knook van zijn oude lijf. Op de tast zoekt hij zijn fauteuil. Hij gaat zitten en drukt op de knop. Het zakelijke licht valt op de anonieme gelaten. Hij snauwt hen toe: ‘Musici durf ik jullie niet te noemen! We oefenen een heel jaar, en dat al meer dan honderdentienmaal, maar weer gaan

jullie de mist in. Noteerde ik niet genoeg aanwijzingen op de partituren? Jullie laten mijn symfonie klinken als een bierconcert!’

Zijn toehoorders rapen hun instrumenten op en houden ze als schilden voor zich. Ze staren hem aan. Hun lege blik is al even nietszeggend als die van de klassieke beelden in de hoeken van de kamer. De beelden! De vloek! Gustav richt zijn woede beter op de ware schuldige. Hij draait zich naar de sculptuur van Apollo in de hoek.

‘Hoelang hou je me nog gevangen in deze kamer, God van de Muziek? Toen ik kon gaan en staan waar ik wilde, was ik niet tevreden over de uitvoeringen van mijn werk. Geen orkest toonde zich bekwaam. Met mijn groots opgezette Achtste Symfonie moest en zou ik mijn ideaal bereiken. Meer dan duizend uitstekende musici en zangers zorgden ervoor dat de première bijna klonk zoals ik het wilde. Ik was er zo dichtbij... Toen werd je jaloers. Je kwam tot mij in een koortsdroom en vervloekte me.’

Een onmenselijke stem dreunt door het vertrek: ‘Jaloers? Je dwaalt, oude man. Dacht je dat zo’n grote orkestbezetting mijn aandacht niet zou trekken? Zoveel hoogmoed verdiende een waarschuwing. Heb je dan niets geleerd? Ook bij deze proef heb ik je geobserveerd. Al de hele uitvoering lang zie ik jou vol zelfmedelijden en ergernis rondkijken. Je duwt op knopjes, speelt met het licht, zucht en kreunt als de muziek niet goed gespeeld wordt. En dat allemaal voor je dochters? Dat maak je jezelf nog steeds wijs. Het lijkt me tijd voor een persoonlijk gesprek.’ De sculptuur kraakt met veel geraas open. De naamlozen deinzen terug; Gustav duikt dieper in zijn fauteuil.

Voor hem staat de klassieke god in vol ornaat. Zijn gouden lauwerkrans valt het meest op. In de ene hand heeft Apollo een boog, in de andere een lier. Boven zijn rug steekt een pijlenkoker uit. Op zijn schouder zit een raaf, zwart als de nacht. Gustav slikt.

‘Toen ik die nacht tot jou kwam, vertelde ik je dat vol-

maaktheid alleen voor de goden was weggelegd,’ zegt Apollo. ‘Als je deze weg verder bewandelde, zou je geen vreugde kennen. De symfonieën die je nog zou componeren, zouden enkel in je hoofd gaaf zijn. De uitvoeringen daarentegen zouden steeds slechter klinken. Het is de vloek van de perfectionist. Je beloofde me te luisteren en de juiste keuze te maken bij je volgende symfonie. Zei je niet dat je daadwerkelijk zou componeren puur voor het plezier? Ik had goede hoop, je liet je tenslotte eerder bekeren door een god.’ Apollo lacht schamper. ‘Hoe stelt jouw JHWH het dezer dagen? Steekt hij mensen die hun woord breken een handje toe?’

Leugens! Gustav is zo kwaad dat hij niet uit zijn woorden komt. Het gaat om een heel andere vloek. De raaf springt op de armleuning van de fauteuil en pikt in zijn hand. Gustav verbijt de pijn, tranen schieten in zijn ogen.

‘Mijn metgezel zou graag hebben dat je wat weerwerk biedt,’ vervolgt Apollo. ‘Ik ook. Ach wat, ik ben in een gulle bui. We kennen elkaar al lang; een geschenk kan er wel vanaf.’ Hij draait zich om en geeft zijn lier aan een van de harpisten, die zijn ogen neerslaat. Apollo geeft de man een schouderklopje. ‘Misschien klinkt de Negende beter met een lier. Je weet maar nooit. Ik leen mijn instrument met plezier uit. Een jaar is zo voorbij.’ Hij grijnst. ‘Nu ik toch bezig ben.’ Hij neemt zijn lauwerkrans af en zet die op Gustavs hoofd. ‘En, hoe voelt het om perfect te zijn als een god?’ schimpt hij.

Apollo gaat achter de musici staan en legt zijn armen over twee fluitspelers. Hij richt zich weer tot Gustav. ‘Aan je “naamlozen” ligt het niet. Moordenaars, verkrachters, dieven, allemaal hebben ze wat op hun kerfstok, maar het zijn competente musici. Waarom faal je dan keer op keer, oude man?’

Het beest pikt een tweede keer in Gustavs hand. Ditmaal schreeuwt hij het uit.

‘Spreek vooral.’ Apollo snuift. ‘Ben je klaar om je fout toe te geven en Beethoven, Schubert en Bruckner te vervoe-gen?’

Nu wordt het Gustav te veel. Hij wil opstaan, maar de raaf dwingt hem terug in de fauteuil. ‘Hoe durf je hun namen te

noemen? Ze gingen allemaal ten onder aan de vloek van de Negende. Jouw vloek. Je liet hen sterven voor, tijdens of na het schrijven van hun Negende Symfonie.'

Apollo lacht kil. 'Je haalt zaken door elkaar als het je goed uitkomt. De Negende biedt een kans, ze vormt enkel een vloek voor wie mijn aanbod afslaat. De componisten die je zo bewondert, zitten op Olympos, rond mijn troon. Ze luisteren vol blijdschap hoe hun opussen over de hele wereld worden gespeeld. Ook hen bezocht ik destijds. Zij sloegen mijn waar-schuwing niet in de wind. Vreugde wachtte hen.'

'Je blijft liegen,' valt Gustav uit. 'Ondanks hun prachtige muziek waren ze ziek en ongelukkig. Doofheid, alcoholmis-bruik, syfilis, depressies, dwangstoorn--'

'Dat is net het punt', onderbreekt Apollo hem. 'Hun dood bracht verlossing. Ik hielp hen de zoektocht naar perfectie op te geven en bezorgde hun vreugde na hun overlijden. Jij had veel betere kaarten toen ik je bezocht. Goed, kerngezond was je niet,' Apollo wijst naar Gustavs hart, 'maar je had nog zoveel om voor te leven. Je kon *perfect* gelukkig zijn, maar je stortte je op je werk.'

Gustav schuimbekt: 'Je ontnam me mijn lieve Putzi. Vier jaar was ze! Wat moest ik anders dan mijn heil zoeken in de muziek?'

Apollo krijgt een harde trek om de mond: 'De goden onge-hoorzaam zijn heeft zware gevolgen. Rond mijn troon is veel plek. Putzi wacht er al jaren op jou. Je gedroeg je alsof je in een vacuüm leefde. Had je niet nog de jonge Gucki?' Hij fronst zijn wenkbrauwen. 'En Alma, de echtgenote over wie ik je in al die jaren nooit hoorde spreken?'

'Waag het niet het over mijn ontrouwe echtgenote te heb-ben.'

'Goed, ik zwijg al over de getalenteerde vrouw die jij tot huissloof maakte. Ik geloof niet dat ik tot je doordring. Ik haal er enkele oude bekenden bij.'

De drie resterende beelden barsten. Het lawaai is ver-schrikkelijk. Dionysos, Nyx en Echo gaan om Gustav staan.

Nyx strijkt haar zwarte gewaad glad. Steenscherven vallen op de tegelvloer. 'Je brak je belofte aan Apollo,' begint ze.

'Jij zette me ertoe aan!' zegt Gustav verontwaardigd. 'De Godin van de Nacht mocht ik toch vertrouwen? Na Apollo's bezoek kon ik de slaap niet vatten. Plots stond je aan mijn bed en fluisterde mij in dat het maar een boze droom was, dat Apollo net wilde dat iedereen excelleerde in muziek. Dus zet-te ik door met mijn composities.'

Apollo gnuift. Nyx wendt zich tot hem en haalt hulpeloos haar vleugels op. 'Elk jaar hetzelfde liedje. Ik vertelde hem dat de droom een onmiskenbare waarheid bevatte. Als hij hals-starrig zijn gang ging, zou hem een onheil overkomen dat de muziek ver oversteeg.' Ze wijst naar de hemel en zegt tot Gu-stav: 'Als je niet geloofde wat Apollo zei, waarom gaf je jouw volgende symfonie geen nummer, maar een titel? Je dochters luisteren mee naar je antwoord. Wees eerlijk.'

Gustav kijkt kort omhoog en ademt onzeker. '*Das Lied von der Erde* is geen sy--'

'Jaja, liederencyclus of symfonie, het maakt niet uit,' komt Dionysos tussen. Hij stopt enkele druiven in zijn mond en spuugt de pitten naar Gustavs voeten. 'Je was onverbeterlijk. Je bleef componeren in de hoop volmaaktheid te horen. We zorgden er dan maar voor dat je geen uitvoeringen van nieuw werk te horen kreeg. Je hart begaf het, ook al lijkt het mij dat je hart je al veel vroeger in de steek had gelaten.' Hij stapt naar het bijzettafeltje en pakt de karaf. 'Zal ik je net als bij je aankomst na je schijndood een beker vergetelheid schenken, oude man? Of eerder, zoals jij je verbeelde dat dit gebeurde? Je had mijn hulp niet nodig om naar de wijn te grijpen.'

Gustav wuift de beschuldiging weg. 'Onzin. Ik herinner me precies hoe het ging. Jullie wreedheid kent geen grenzen. Laat me naar mijn dochters gaan! Ik verdien vrede.'

'Jaja, het gaat om jou.' Apollo haalt een pijl uit zijn koker en legt die op zijn boog. 'Ik kan je meteen verlossen als je wilt. Je hoeft niet in een gouden waas op te gaan in je symfonie. Volgend jaar is nog ver weg – voor jou. Ben je klaar om toe te

geven dat perfectie niet bestaat? Denk ook aan je musici.' Hij wijst naar de naamlozen, die zich al de hele tijd op de achtergrond houden.

Gustav gaat staan, stapt op Apollo af. Ze staan hoofd tegen hoofd. De raaf fladdert om hen heen. 'Mijn Negende is zo volmaakt als mijn Putzi en Gucki. Ik zal het bewijzen!'

Apollo laat zijn boog zakken en schudt het hoofd. 'Echo, handel jij het maar af. Hij is mijn raad niet waard.' Hij wijst naar de lamp aan het plafond, die onmiddellijk dooft. 'Ik ben ook God van de Zon, oude man. *Ik* zit aan de knoppen. Als je denkt daar tegenop te kunnen ...' is het laatste wat hij zegt.

'Kom terug,' roept Gustav. Als hij het licht weer aanknipt, zijn de beelden van Apollo, Dionysos en Nyx zoals voorheen. Of ziet hij nu een verwijtende blik in hun ogen? Op de grond ligt een zwarte pluim.

Echo raapt de ravenveer op en wijst ermee naar Gustav. 'Je keuze is gemaakt. Ga je opnieuw voor de Negende, of werk je eindelijk je Tiende af en probeer je het daarmee?'

'De vloek betreft de Negende,' bijt de oude man haar toe.

'Geloof wat je wilt. Je mag me de komende tijd verwachten met nieuws over hoeveel vreugde mensen,' ze houdt even in, '*daarbuiten* beleven aan je muziek.' Ze legt haar hand over zijn ogen en verdwijnt.

Met krakende stem richt Gustav zich tot zijn orkest van naamlozen. Hij wijst naar het schilderij aan de muur en grimast. 'Ga onder de levensboom zitten, we beginnen van voren af aan. Het eerste deel moet minder vrijblijvend klinken. Ik geef verdere instructies tussen de bewegingen in. Een nieuw jaar vol repetities breekt aan.'

Het gesnik in de kamer negeert hij. Gustav is zegezeker. Hij voelt al bijna de warme omhelzing van zijn dochters.

Voor Marc Lebbe.

Eddy C. Bertin en Brenda Bertin

Geestesoproeping

Het zacht gedempte licht van zijn studio ontving hem warmblauw, in een poging om het gezellig te maken, maar August Lamberts vloekte en floepte met een vlugge vingerbeweging de plafondlichten aan, zodat heel de kamer dadelijk in een klinisch koudwit licht kwam te baden.

Als er al iets was wat hij momenteel beslist niet wenste, was het een sfeer van rustige gezelligheid. Woedend slingerde hij de twee tijdschriften, die hij zopas in het krantenkioskje op de hoek gekocht had, op de tafel. Alsof ze hem wilden tergen, dwarrelden ze open, en het bovenste viel natuurlijk nét open op die gehate bladzijde, waarvan de grote blokletters hem reeds zo hevig hadden ontzet. Toen hij het tijdschrift begerig opengeslagen had en er opnieuw die vervloekte naam in ontmoet had, was hij zo op zijn benen beginnen te trillen dat de oude dame die het kioskje hield, hem bezorgd gevraagd had of hij ziek was. Hij had haar hulpvaardig gebaar afgewimpeld en had zich naar huis gespoed. Maar toch had hij zich genooddaakt gevoeld om de eerste de beste bar binnen te duiken en een stevige borrel achter zijn kiezen te gieten. Daarna voelde hij zich een weinig beter... maar niet veel.

Hij ging naar de drankkast in de hoek van de kamer en negeerde de twee levensgrote vrouwelijke posters die hem kleurrijk begerige glimlachjes toewierpen. Hij schonk zich nog een dubbele whisky in en dronk een stevige teug. Dan grabbelde hij in het houten kistje, nam er een dikke sigaar uit en beet woest de punt eraf. Hij spoog het stukje tabak uit en dacht: was het je kop maar die ik nu kon afbijten, rotzak. Hij stak de sigaar aan, sloot de ogen en leunde achterover,

terwijl hij enkele kringetjes de lucht inblies. Dan verman-
de hij zich en ging naar het tafeltje waar de tijdschriften nog
steeds openlagen. Opnieuw werd zijn blik onweerstaanbaar
naar die naam getrokken.

“Een verhaal om je dood te schrikken,” stond er, “door
Alex L. Clayton-Leun.”

Hoezeer hij het vervolg ook haatte, toch las hij weer de
inleiding, geschreven door J.P. Lewy: “Met onverholen trots
kunnen wij onze lezers opnieuw een nooit gepubliceerd ver-
haal voorstellen van hun uitverkoren auteur, de moderne
grootmeester van het griezelverhaal, die door alle kenners in
één adem genoemd wordt met E.A. Poe, H.P. Lovecraft en Joe
Third. Alex L. Clayton-Leun heeft zich werkelijk zélf over-
troffen in deze gruwelijke novelle over een vampier met een
onweerstaanbare drang naar menselijk bloed.”

Lamberts kotste ervan. Hoe was het in godsnaam moge-
lijk dat ook maar één lezer die rotzooi wilde kopen? Hij kon
het tenslotte weten. Alex L. Clayton-Leun was een klad-
schrijver, die geen barst benul had van exact taalgebruik, die
zijn kloten veegde aan elke regel van spelling en grammatica,
en die nog nooit over taalklank en melodieuze taalgebruik ge-
hoord had. Zijn ideeën stal hij regelrecht uit de verhalen die
hij vond in zijn enorme verzameling griezelijdschriften uit
de jaren 1930 en later, waarvan het copyright al lang verval-
len was. Originaliteit was ver zoek, maar daar scheen nie-
mand zich aan te storen, noch de uitgevers, noch de lezers.
Als het maar van Clayton-Leun was, verkocht het als zoete-
koek. Woest greep hij het tweede magazine, verwijlde even
bij de prettigere aanblik van twee naakte meisjes en las dan
de inleiding bij het andere verhaal.

“Je vlees rot in mijn graf!”, een denderende nieuwe psy-
chothriller van niemand minder dan de alomtegenwoordi-
ge suspense-auteur Alex L. Clayton-Leun. Thrill in uw zetel
bij de gruwelijke gebeurtenissen rond een frigide psychopaat
die mensenneuzen verzamelt!”

‘Hàààà – ik vermoord hem nog!’ schreeuwde Lamberts

en scheurde de tijdschriften aan flarden. De stukjes slinger-
de hij naar het plafond, en ze daalden als een kleurige regen
rondom hem neer. Hij goot de inhoud van zijn glas in één teug
naar binnen en genoot van het ogenblik van ademnood, toen
de drank in een brandende gulp zijn keel verstopte en dan
naar binnen gleed en zijn ingewanden weldadig in vuur en
vlam zette.

August Lamberts ging in de zetel zitten en krabde in zijn
lange haren. De wereld was onrechtvaardig. Neem nu die
Clayton-Leun, een prulschrijver van jewelste, die duizen-
den en duizenden verdiende met de rotzooi die hij schreef,
die zo maar eventjes vijftien boeken op zijn naam staan had
en meer dan tweeduizend gepubliceerde verhalen in tijd-
schriften over de hele wereld. Zelfs de keihardste recensen-
ten hadden niets dan lof voor zijn werk... en vergelijk dat alles
nu eens met mij, dacht hij bitter. Hier zit ik, en daar in de lade
liggen *mijn* manuscripten, minstens driehonderd, en wie wil
ze? Niemand! Dat was het onrechtvaardige. Lamberts *wist*
dat hij beter schreef dan Clayton-Leun, zijn verhalen waren
piekfijn taalkundig in orde en hij bedacht zijn ideeën zélf.
Maar toch kwamen ze altijd maar terug met rejectiebriefjes.
Waarschijnlijk namen sommige uitgevers zelfs niet meer de
moeite om ze nog te lezen, vooraleer ze dadelijk in de zelf-
geadresseerde en op voorhand gezegelde retourenveloppe
te sluiten. En nochtans schreef hij ook griezelverhalen, dus
waarom wou iedereen Clayton-Leun, en niets van August
Lamberts? Iemand had hem eens gezegd dat het een beetje
zijn eigen schuld was omdat hij altijd minstens tien verhalen
tegelijk opstuurde, maar dat was toch de meest logische ma-
nier van werken? Het spaarde postzegels uit, en zo had een
uitgever tenminste de mogelijkheid om een keuze te maken.
Jammer genoeg deden ze dat niet, ze stuurden alles terug.

En toch zal het mij eens lukken, dacht Lamberts, al duurt
het een eeuwigheid, maar ik zàl beter zijn dan Clayton-Leun.
Hij was van plan geweest om het deze avond kalm aan te
doen, misschien eens wat te lezen of zo, hij las toch veel te

weinig tegenwoordig. Maar die verhalen van Clayton-Leun hadden zijn stemming verbod. Trouwens, waarom zou hij zijn dagelijkse routine verbreken? Hij werkte heel de dag als controleur op het belastingbureau, en elke avond van elke dag schreef hij minstens twee verhalen.

Zijn besluit was genomen, vanavond moest het lukken. Hij zou een verhaal schrijven dat zeker aanvaard zou worden, een verhaal waar zelfs Clayton-Leun een puntje aan zou kunnen zuigen. Hij ging naar de bar en vond er een geil genoeg in om met beide voeten op Clayton-Leuns gehate naam te trappen. Hij nam de nog voor driekwart gevulde fles whisky mee en ging naar zijn werkkamer. Hij wandelde ingetogen door de hal waar de portretten van de grootmeesters hingen. Hij was fier op deze hal, ze was bijna tien meter lang, en alle kamers van zijn appartement kwamen erop uit. Tussen elke deur prijken een tweetal levensgrote foto's in kaders. Sommige had hij doen vergroten van kleine foto's op de stofomslagen van boeken.

Daar had je Jim Secund en de grote Joe Third, daarnaast Clarissa Shilock en Roger F. Cuyp, naast Robert Bloch en Richard Matheson. Ook J.P. Lewy had hier gehangen tot hij lovende woorden over Clayton-Leun was beginnen te schrijven, toen had Lamberts zijn foto verwijderd en vervangen door een naaktfoto van Ursula Andress. Aan het einde van de hal knielde hij even voor de ware Groten: E.A. Poe, H.P. Lovecraft en John Flanders. Lamberts prevelde een kort gebed en betrad dan zijn heiligdom.

Hij voelde het in zijn benen en ingewanden. Nu zou het lukken! Het was enkel een kwestie van de juiste sfeer te scheppen en het verhaal zou zo komen. Tevreden keek hij rond: pikzwart geverfde muren. Twee ervan waren volledig behangen met filmposters: Chris Lee ontblootte zijn bloedig gebit in een sinistere grijns, Karloff keek grimmig op hem neer, Lugosi scheen te stamelen: 'I don't drink... wine...' De twee resterende muren werden in beslag genomen door twee plafondhoge metalen boekenrekken, die boordevol stonden

met referentiewerken over hekserij, magie, satanisme, vampirisme, voodoo, weerwolven, bijgeloof en abnormale seksuele praktijken en taboes. Maar daarnaast stond ook een uitgebreide reeks woordenboeken, grammatica's, encyclopedieën en andere vakwerken. Allemaal boeken die Lamberts veelvuldig raadpleegde om zijn manuscripten volledig bij te schaven. Vanavond zou hij het anders doen.

Misschien heb ik altijd te veel geprobeerd om een technisch schrijver te zijn, dacht hij, tenslotte is een griezelverhaal in de allereerste plaats een kwestie van sfeerschepping.

Hij negeerde het bureaulampje waaronder hij normaal werkte, maar nam in plaats daarvan de kandelaber van zijn rek aan de muur. Het had lang geduurd vooraleer hij die gevonden had, een echte joodse kandelaber met zeven armen. In elk ervan stak een zwarte kaars. Bijna ritueel plaatste hij de kandelaber naast zijn schrijfmachine en stak de zeven kaarsen aan. Daarna doofde hij het grote licht en keek tevreden rond. De aarzelende vlammetjes verspreidden slechts een karig en weifelend licht, maar dat was best zo. Hij was toch gewend om blind te typen. Hij wierp een laatste blik omhoog naar het plafond, waarop hij eigenhandig een groot pentagram geschilderd had in licht fosforescerende groene verf. Hij had eens gehoord dat Clayton-Leun altijd schreef in halfdronken toestand. Goed, als die rot-auteur het kon, dan kon een Lamberts het ook. Met vaste hand greep hij de whiskyfles en zette ze aan zijn mond. Bijna verslikte hij zich, maar klokte dan een tiental grote slokken naar binnen. Hij zette de fles aan de kant, maar toch binnen handbereik, plaatste zijn vingers vastberaden op de toetsen van zijn machine en begon te schrijven.

Hij probeerde niet bewust een idee te formuleren, de woorden dienden ditmaal als vanzelf te komen. Misschien zouden de eerste pagina's wel waardeloos blijken, maar deze vingeroefening zou hem *in the mood* brengen. Hij bedacht even of hij niet beter een stukje muziek zou opleggen, hij had enkele speciaal daarvoor opgenomen langspeelbanden van

Tangerine Dream en Hawkwind, zes uur doorlopende muziek, maar dan zou hij deze speciale sfeer weer moeten verbreken. Dan maar zonder muziek. Hij begon te schrijven...

Zijn vingers dansten spelenderwijs een magische cirkel over de toetsen, alsof er vanuit de kamer nieuwe energie in hem kwam. Hij hoefde niet na te denken, zich geen zorgen te maken over spelling en grammatica... ditmaal schrééf hij enkel maar.

Na verloop van zekere tijd, toen hij de whiskyfles voor de zoveelste maal aan zijn mond bracht, merkte hij dat ze ledig was. Had hij die helemaal uitgedronken? Het moest wel, hij was zo verdiept geweest in zijn creatief werk dat hij onbewust doorgedronken had. Hij wou de fles terugzetten, maar miste het bureaublad, en de fles rolde kletterend weg over de vloer. Laat ze rollen, dacht hij, ik schrijf door. Een verhaal om zelfs Clayton-Leun schrik te doen krijgen.

Hij merkte dat hij moeite had om in het zachte kaarslicht de toetsen nog te onderscheiden. Was het licht wérkelijk zo zwak? Of was het de whisky die begon door te werken in zijn gestel? Hij schreef nog enkele regels en hield dan op. De machine was uit zichzelf aan het bewegen onder hem, ofwel was hij aan het wankelen op zijn stoel. Hij vloekte. Net nu het zo vlot ging. Hij boog zich voorover om de letters van het toetsenbord te onderscheiden en zag dan dat ze allemaal beschreven waren met vreemdsoortige symbolen in plaats van met *azerty*. Hij knipperde met de ogen en de normale letterverdeling verscheen weer, klaar en duidelijk. Dadelijk echter vervaagde ze weer. Hij keek op.

Was het zijn verbeelding of was de kamer werkelijk donkerder geworden? Hij keek naar de kandelaber. De zeven kaarsen brandden nog steeds, maar het leek wel alsof hun lichtkracht verzwakt was. Rondom de kaarsen lag een diepe poel van duisternis. Hij kon zelfs Lee en Boris niet meer aan de muren zien. Enkel het pentagram aan het plafond was nog helder te zien. Ben ik dronken, dacht hij, of wat gebeurt er met mij?

Hij begon opnieuw te schrijven, maar het vlotte niet meer zo gemakkelijk, en plots hield hij op. Had hij het zich ingebeeld, of had hij wérkelijk stemmen gehoord? Ja, daar was het weer... een mompelen van stemmen, ver weg en onduidelijk. Die knul onderaan had toch zijn tv-toestel weer niet zó luid gezet? Maar dat was onzin, op dit uur zond geen enkel station nog uit. Vanwaar kwamen dan die stemmen? Hij probeerde ze te onderscheiden. Doffe, scherpe, en ze hadden iets bekends, maar hij kon ze toch niet thuisbrengen. De duisternis leek vaster geworden rondom hem, een bijna tastbare mantel die zich zwaar over zijn schouders legde. Hij boog zich naar het licht van de kaarsen toe alsof hij daar bescherming wou zoeken.

Ik móet wel dronken zijn, dacht hij, ik hoor stemmen en ik kan ze eigenlijk niet horen. En toch klinken ze bekend... ja vooral die ene stem. Ik ken die stem, maar vanwaar?

Plots rook hij iets. Maar wat? Het was een harde, doordringende geur, als van oosterse kruiden die verbrand werden. Waar kwam dat nu vandaan? Even twijfelde hij of hij nog bij zijn verstand was... hij werd toch niet waanzinnig? Hij hoorde stemmen die er niet konden zijn, maar die hem toch bekend voorkwamen, en hij rook geuren die er al evenmin konden zijn...

Hij leunde achterover in zijn stoel en betastte zijn hoofd met beide handen.

Dan schreeuwde hij en sprong op uit zijn stoel.

Héél langzaam bracht hij zijn handen terug naar zijn gezicht, en herademde toen hij zijn eigen vlees voelde. Daarnet was het precies alsof hij in plaats van zijn gezicht hard, koud kraakbeen aangeraakt had.

Hij ging weer zitten en luisterde. De geur van wierook en kruiden vulde zijn neus en hij hoorde de stemmen opnieuw. Ze leken dichterbij nu, en duidelijker, maar hij kon ze toch niet verstaan. Enkel het timbre en het ritme van die ene stem was herkenbaar.

Dan wist hij dat hij niet langer alleen in de kamer was.

Hij verstarde in zijn stoel, zijn rug recht en gespannen als een veer. Zijn ogen flitsten heen en weer, maar hij zag enkel de flakkerende kaarsvlammetjes en de gapende muil van duisternis daarachter. Niettemin merkte hij met al zijn zintuigen dat hij niet alleen was, zoals een dier het gevaar ruikt.

Hij waagde het niet te bewegen, het was alsof in die wachtende duisternis iets klaar zat om hem te bespringen, iets waarvoor hij geen naam had, maar dat zo afschuwelijk was dat hij het zich zelfs niet durfde voor te stellen.

De stemmen werden plots luider en dan herkende hij die éne stem.

Rosemary, dacht hij, het is de stem van Rosemary!

Maar dat kon toch niet, hij kon haar stem niet horen. Rosemary, zijn vrouw, was reeds acht jaar dood.

Het is de drank, stelde hij zich gerust, ik had niet zoveel mogen drinken. Ik verbeeld het mij enkel maar, straks zak ik stomdronken in elkaar en morgen word ik wakker met een helse kater en kan niet gaan werken. Ik verbeeld het mij enkel maar, ik kan Rosemary's stem niet horen, ze is dood, ze is dood.

Hij huiverde. Het leek plots enorm koud in deze kamer, maar hij voelde zich niet in staat om op te staan en de radiators van de centrale verwarming open te draaien. Zijn benen leken weggesmolten onder hem, hij had er zelfs geen gevoel meer in. Rillend strekte hij zijn handen uit naar de kaarsvlammetjes, maar ze verschaften hem geen warmte.

Rosemary, dacht hij bitter, en de oude pijn ontwaakte weer in hem, die pijn die hem bijna ten gronde gericht had acht jaar geleden. Mocht Rosemary niet gestorven zijn, dan zou hij zich misschien nooit met een dergelijk fanatisme op het schrijven geworpen hebben. Vroeger schreef hij ook, als hobby, maar toen kon het hem helemaal niet schelen dat zijn verhalen slechts gepubliceerd werden in enkele lullige amateurtijdschriftjes die niet konden betalen maar wel gretig gratis verhalen aanvaardden. Voor hij Rosemary had leren kennen, was hij altijd een eenzaat geweest, die zich niet op

zijn gemak gevoeld had in de nabijheid van vrouwen. Hij kon niet met hen praten, hij had de gave niet om ze rond zijn vinger te winden, en hij was zelfs nooit in staat geweest om in zijn jeugd een meisje te versieren. Het schrijven was een ersatz geweest, waarop hij zich met volle energie kon werpen. Maar toen Rosemary in zijn leven was gekomen, was alles veranderd. Ze hadden een kortstondige maar vurige roman-gehad en waren na enkele maanden reeds gehuwd... veel te vroeg eigenlijk. Ze kenden elkaar niet echt, zoals hij begon te beseffen na hun huwelijk. Ze hadden andere ideeën over alles en geleidelijk had hij zich weer op het schrijven gestort. Hij had geprobeerd Rosemary ook haar zin te geven, maar dat ging moeilijk. Rosemary was erg possessief en daartegen had hij zich automatisch verzet. Ergens had hij die kern van zichzelf willen behouden en had hij zich nooit volledig kunnen geven en aanpassen aan een normaal huwelijk. En dan was haar noodlottige ziekte gekomen, een onschuldige verkoudheid bleek een zware longontsteking te zijn, met verwikkelingen. Nauwelijks vijf maanden na hun huwelijk was hij weduwnaar. Gedurende twee jaar had hij in een chaos van verdriet en zelfbeklag geleefd, tot hij zich met volledig fanatisme op het schrijven gestort had. Het hielp hem vergeten.

Hij sloeg zijn armen om zich heen en probeerde zo de onmenselijke koude buiten te houden. Wat was er verdomme aan de hand? Deze koude was volledig... onnatuurlijk.

De duisternis wachtte, rondom hem, een cirkel van zwartheid met een lichtvlek in het centrum, het kaarslicht. Hij neeg naar die lichtvlek toe.

De stemmen waren zo duidelijk in zijn oren nu; hij wist dat hij Rosemary's stem hoorde, hij herkende het timbre, de intonatie, haar lach erin.

De geur van wierook werd sterker, doordringender, vulde heel de kamer.

Dan ging de deur open, iemand kwam binnen en sloot de deur achter zich. Langzaam draaide hij zich om, en keek.

'Rosemary...' fluisterde hij, 'Rosemary...'

Ze stond in de kamer en keek naar hem. Hij zag de blik in haar ogen, de vragende, zoekende blik, de pijnlijke glimlach om haar mond. Ze stak haar hand uit en hij herkende de ring aan haar vinger, hun trouwring.

‘August...’ zei ze, ‘August... waar ben je...’

Dit is niet écht, flitste het door zijn hoofd, ik ben dronken of gek, ik kàn haar niet zien, ze is dood en begraven, en het is pikdonker in deze kamer, maar toch staat ze hier voor mij.

‘Rosemary...’ stamelde hij, ‘hier ben ik. Hier...’

‘August, waar ben je? Ik zie je niet...’ zei ze. Ze deed twee stappen naar voren en hij zag de welving van haar borsten onder het dunne zomerkleed dat ze droeg, het kleed dat ze gedragen had toen ze elkaar voor het eerst ontmoet hadden.

De rauwe klank in haar stem folterde zijn oren.

‘Ik ben hier!’ kreet hij. ‘Rosemary, liefste, ik ben hier, vlak voor jou!’

Ze deed nog een stap voorwaarts en stond vlak voor hem. Hij stak zijn armen naar haar uit, verdrong zich in haar gezicht, in het besef dat ze hier écht was, dat hij haar wérkelijk hoorde, terug uit de dood...

En toen wandelde ze dwars door hem heen.

Hij schreeuwde eenmaal, kort en heftig, en dan doofden de kaarsen.

De geur van wierook verpestte heel de lucht. In de duisternis stond hij op uit zijn stoel. Zijn geest was een chaos van verbijstering en angst, terwijl hij probeerde te begrijpen wat er gebeurde met hem, rondom hem.

‘August... waar ben je? Wanneer kom je tot mij? Wanneer zal je je vrijmaken?’ kloeg de stem van Rosemary, maar ze was zwak, en ver, zo ver van hem.

Hij kon niet antwoorden. Hij begon te begrijpen, stilaan begon hij te begrijpen.

Net zoals de stem van Rosemary, kon hij nu ook de andere stemmen waarnemen, en begrijpen wat ze zegden.

‘... gewoon een hartaanval, terwijl hij aan het schrijven was...’ Dat was de stem van zijn huisbaas... ‘Ik kwam de huur

ophalen en toen niemand opendeed, liet ik de politie komen om de deur in te beuken. Hij moet hier zo al enkele dagen gelegen hebben, over die schrijfmachine gebogen. Neen, ik weet verder niks. Maar normaal was hij niet. Moet je die filmpos-ters zien, allemaal gruwelfilms. En die zwartgeverfde muren, met die vreemde tekens aan het plafond...’

‘En die kandelaar...’ Dat was zijn benedenbuur met de luidruchtige tv. ‘Zeven zwarte kaarsen. Dat heeft toch iets te maken met duivelskunst! Die boeken ook, moet je die titels zien: allemaal over satanisme en hekserij. Zo iemand kan niet normaal zijn...’

‘En drinken deed hij ook.’ Dat was de stem van de buur-vrouw van het appartement hierboven. ‘Telkens als ik hem ontmoette beneden, als we naar onze post gingen kijken, stonk hij uren in het rond naar sterke drank. Vroeger niet, dat is begonnen nadat zijn vrouw gestorven was...’

De stemmen waren duidelijk, maar leken toch erg ver van hem verwijderd, en August Lamberts wist nu waarom. Hij wist het allemaal weer, terwijl hij de getypte pagina’s samen-raapte en onder de arm nam. Hij wist nu ook waaróm hij Alex L. Clayton-Leun zo haatte, hij herinnerde zich alles weer.

Hij verliet de kamer en wandelde dwars door de deur heen.

Ik ben dood, dacht hij, dood sinds enkele jaren.

De geur van verbrande kruiden nam heel zijn denken in beslag, toen hij door de duisternis wandelde. Vreemde stem-men waren overal rondom hem, maar toch waren ze van hem gedistantieerd, er was een grens tussen hem en hen, een grens die hij niet kon overbruggen. Hij was gekluisterd en Ro-semary was aan de andere kant van die grens. Eenmaal zou hij die grens toch kunnen overbruggen, maar nu nog niet... of toch? Schimmen bewogen rondom hem, toen hij door hun wereld stapte.

Dan stond hij plots in een helverlichte kamer, in het cen-trum van een pentagram, getekend op een feilloos geboende parketvloer. Vijf zwarte kaarsen brandden op de punten van de vijfhoekige ster. Naast elke punt stond een wierookbrander

die zijn zoetige geur verspreidde. August Lamberts strekte zijn handen uit waarin hij het manuscript hield dat hij geschreven had.

‘Hier, Meester,’ zei hij, ‘hier is uw wens.’

Hij kon de man die buiten het pentagram stond slechts vaag zien, een schimmige spookgedaante, en hij wist ook dat deze man, die hem door de kracht van het satanische pentagram opgeroepen had, hémzelf slechts zag als een schaduw in het duivelspentagram.

Twee handen namen het manuscript aan.

‘Ik dank je, demon,’ zei Alex L. Clayton-Leun.

August Lamberts wachtte, met lege handen nu. Dan vroeg hij: ‘Wanneer gaat u mij vrijlaten, Meester?’

‘Waarom zou ik je vrijlaten, demon?’ vroeg de stem van Alex L. Clayton-Leun. ‘Jij bent mijn gevangene, mijn slaaf door de kracht van mijn pentagram, door de kracht die mijn geest mij verschaft over jou. Jij komt als ik jou oproep uit de duistere wereld die jij bewoont.’

‘U houdt mij gevangen, Meester,’ zei Lamberts. ‘Ik wil vrij zijn, ik wil de rust vinden van de dood die u mij ontnemt. Ik wil volledig één kunnen worden met die wereld die écht de mijne is. Ik ben geen demon, u hebt mij door uw zwarte magie in uw greep gekregen vooraleer ik de grens volledig kon overschrijden. Waarom laat u mij niet vrij?’

De stem antwoordde spottend: ‘Je vrijlaten, demon? En zélf beginnen werken, zélf verhalen beginnen schrijven, terwijl ik je nu enkel hoef op te roepen om ze kant en klaar in handen te krijgen? Ik zou wel gek zijn! Je bent mijn slaaf, je zal doen wat ik zeg, zolang ik het wil.’

‘Maar daarna, Meester...’ fluisterde Lamberts, ‘daarna zal de rekening vereffend worden, tussen u en mij. Voor al de eer die u kreeg in mijn naam, voor al de gruwel die u me nu doet ondergaan, voor het feit dat u mij gevangen houdt, tussen leven en dood.’

‘Ja, daarna, demon, daarna ben ik van jou. Nu kan je gaan.’

Het licht vervaagde en de duisternis nam Lamberts terug

op, maar hij wist nu, en voor het eerst was hij rustig. Hij wist welk verhaal hij vanavond geschreven had. Binnenkort zou de grens er niet meer zijn en zou hij zijn Rosemary terugvinden. Hij had een goed verhaal geschreven, vanavond... Misschien was er ergens een genadige godheid die hem de kracht, de inspiratie gegeven had, misschien was er een limiet aan elke foltering. Hij had een écht goed verhaal geschreven nu.

Een verhaal waarvan zelfs Clayton-Leun niet wist wat het inhield.

Het begon met: ‘Het zacht gedempte licht van zijn studio ontving hem warmblauw, in een poging om het gezellig te maken...’

‘Hartaanval,’ zei de dokter en stak zijn stethoscoop weg.

‘Toch wel vreemd,’ zei de politieagente, ‘het was nog een jonge vent. Die vallen niet zomaar dood over hun schrijfmachine. Hij was zelfs tamelijk bekend.’

‘Ja, ik weet het,’ beaamde haar collega, ‘ik verslond al zijn verhalen. Als je een verhaal van Clayton-Leun kocht, wist je dat het goed zou zijn. En nu is hij dood, echt jammer, een auteur zoals hem vind je zo vlug niet meer. Wat zou de hartaanval veroorzaakt kunnen hebben?’

De dokter haalde onverschillig de schouders op. ‘Wie kan dat zeggen? Misschien had hij een verhaal geschreven dat zo gruwelijk was dat hij er zelf van doodviel...’

NAWOORD DOOR DE AUTEUR, WIJLEN EDDY C. BERTIN

Zoals sommige van mijn andere verhalen kent ook ‘Geestesoproeping’ een zeer bizarre ontstaansgeschiedenis. Toen de uitgever bij mij thuiskwam om de keuze te bepalen van de verhalen die u in deze bundel¹ aantreft, kwam hier uiteraard ook ‘Geestesoproeping’ ter sprake. Hierbij richtte hij zich

.....
1 *Mijn mooie duisterlinge* (1979).

glimlachend tot mijn vrouw met de opmerking: 'Ik geloof dat de medeschrijfster hier nu ook aanwezig is.' Waarop ik niet zonder enige trots moest bekennen dat mijn inspiratiebron voor dit verhaal, Brenda Bertin, mijn nu tienjarige dochter, niet hier was, maar wel naar de balletles.

Ik werd geobsedeerd door het fantastische, het mysterieuze en het macabere toen ik zowat 6 à 8 jaar oud was, maar erover schrijven deed ik pas op mijn dertiende. Mijn dochter echter pende haar eerste spookverhaal, 'De Geest', neer, toen ze amper 8 was, op 7-7-77 – en als dat geen magisch getal is, weet ik het ook niet meer.

Schrijven is een zeer introspectieve bezigheid, die je dan ook het best pleegt in een toestand van isolatie, zodat je zelf de gewenste sfeer kan scheppen. Dit gebeurt bij mij in een bureautje, waarin ik mij bijna elke avond afzonder. Toen ik nu op die bewuste avond ijverig op mijn schrijfmachine aan het ratelen was, kwam plots Brenda binnen, nam een kogelpen en wat papier, en begon iets neer te krabbelen.

Na een poosje stopte ze me het resultaat van haar werk in de handen: een tweetal bladzijden tellend manuscript mét illustratie, getiteld 'De Geest'.

Bij nader inzien bleek het een verhaal te zijn over een auteur van griezelromans, die na de ontmoeting met een schim van zijn overleden echtgenote de dood vindt.

'Hier papa,' zei mijn dochter, 'een verhaal. Dat moet je nu beslist opsturen naar je uitgever en verkopen.'

Ja, dat commerciële trekje heeft ze waarschijnlijk van mij geërfd, en ze was dan ook beledigd toen ik haar toevertrouwde dat uitgevers geen verhalen kopen van achtjarige meisjes.

De volgende avond echter bewerkte ik haar manuscript, vulde het aan en gaf het een andere titel: 'Geestesoproeping'.

Frank Beckers

Haiku

Niemand schrikt van mij.
'Je verliest je licentie,'
schrijft de spokenbond.

Essays

Patrick Van de Wiele

Spooky songs

*“If there’s something strange in your neighborhood.
Who you gonna call? Ghostbusters!”*

Toen Finn me vroeg of ik een spookverhaal wilde schrijven voor deze bundel, dacht ik onmiddellijk aan songs die in dat kader passen. Ik denk nogal in muzikale termen, en begon mijn geheugen, muziekcollectie, Wikipedia en andere sites op het internet af te speuren naar dergelijke songs. Uiteraard bestaan er nog meer “spooky” songs, maar ik heb enkel deze opgenomen, die mij het belangrijkste leken, en me bekend voorkwamen. Het resultaat van die spookachtige, maar voor mij leuke zoektocht, leest u hieronder.

De eerste en oudste “creepy” song die ik tegenkwam was ‘Ghost Riders in the Sky’. Dit liedje dateert al uit 1948 en werd geschreven door Stan Jones. Voor de melodie baseerde hij zich op ‘When Johnny Comes Marching Home’, een liedje dat populair was tijdens de Amerikaanse Burgeroorlog. En voor de tekst ging hij te leen bij een legende. Die legende gaat over een cowboy die een visioen heeft van een kudde runderen die met rode ogen door de lucht dendert, terwijl ze opgejaagd wordt door op paarden rijdende geesten van verdoemde cowboys. Een van hen waarschuwt hem dat als hij zijn ingeslagen weg niet wijzigt, hem hetzelfde noodlot wacht “om te proberen de duivelse kudde in de eindeloze ruimte te vangen”. De legende, die Jones voor het eerst hoorde toen hij twaalf jaar oud was, kent overeenkomsten met de Noord-Europese mythen over de Wilde Jacht.

Er volgden in de loop der jaren honderden covers van, ik

zag zelfs melding van 364 versies, zoals van o.a. Burl Ives, Bing Crosby, Gene Autry, Johnny Cash¹ en The Outlaws, maar die van Vaughn Monroe uit 1949 is de bestverkochte, nog op 78 toeren, met als ondertitel 'A Cowboy Legend'.² De titel vormde voor Magazine Enterprises in 1949 de inspiratie voor de naam van hun horror- en countrystrip 'Ghost Rider'. Toen het auteursrecht ervan verliep, besloot Marvel Comics in 1967 om een niet-horrorversie van een strip onder dezelfde naam uit te brengen. Marvel wijzigde die naam later in 'Phantom Rider' toen het de naam 'Ghost Rider' voortaan voor een nieuwe strip over een demonische motorrijder gebruikte. Marvel gaf in 2000 ook de start voor de opname van de film 'Ghost Rider' (2007), met acteurs Nicholas Cage en Eva Mendes in de hoofdrollen. Tijdens de film en tijdens de eindgeneriek hoor je respectievelijk een deel van de instrumentale en later de vocale versie van die song door de band Spiderbait.

In 1958 vormde het lied voor Electric Johnny de inspiratie voor de naamgeving van zijn skiffleband The Skyriders. In deze band speelden in het verleden alle vijf leden van de Volendamse band The Cats. Ook The Doors lieten zich erdoor inspireren voor hun sfeervolle hit 'Riders on the Storm' uit 1971. Zes jaar later vormde de naam opnieuw inspiratie voor de naamgeving van een band, namelijk voor de Amerikaanse countryband Riders in the Sky. Het nummer is een echte cowboyklassieker geworden.

In 1966 schreven saxofonist Mike Sharpe (Shapiro) en Harry Middlebrooks Jr. het instrumentaal nummer 'Spooky'. Mike Shapiro nam het nummer op.³ Later voegden gitarist James Cobb en producer Buddy Buie daar tekst aan toe over

-
- 1 Johnny Cash - '(Ghost) Riders in the Sky' (1979)
<https://youtu.be/OFhy8o7ufi8>
 - 2 Vaughn Monroe - 'Ghost Riders in the Sky. A Cowboy Legend'
<https://youtu.be/ahUg8hSBY3U>
 - 3 Mike Shapiro - 'Spooky'
<https://youtu.be/rf3jGU4PUws>

een "spookachtig klein meisje" en de groep Classics IV nam het op. De zanger was Dennis Yost. Het nummer staat bekend om zijn akelig fluitend geluidseffect dat het griezelige kleine meisje uitbeeldt. Het is een Halloween-favoriet geworden. In 1968 bereikte de vocale versie nummer 3 in de Amerikaanse Billboard Hot 100 en nummer 46 in de UK. J.R. Cobb en bandmaat Dean Daughtry werden later onderdeel van de Atlanta Rhythm Section en namen in 1979 'Spooky' opnieuw op, eveneens geproduceerd door Buie. Het was de tweede van twee singles uit hun elpee 'Underdog'. Ik vond niet minder dan 110 versies ervan, maar ik leerde het kennen via de versie van mijn favoriete "blue-eyed soul" zangeres Dusty Springfield. Haar echte naam was Mary Isobel Catherine O'Brien, en zij nam het op in 1970 en veranderde het onderwerp van een vrouw naar een man. Deze omgedraaide genderversie was prominent aanwezig in de Guy Ritchie-film 'Lock, Stock and Two Smoking Barrels' (1998). Dusty's versie werd in 2022 door BPI als zilver gecertificeerd.⁴

Uiteraard is de bekendste "spooky" song uit de muziekgeschiedenis wel 'Thriller' van wijlen Michael Jackson. Deze disco/funksong werd in de UK in november 1983 uitgebracht, en de USA volgde in januari 1984. Het was meteen de zevende en laatste single van zijn gelijknamig album. Het nummer werd geschreven door een van mijn favoriete songwriters aller tijden, en dat is wijlen Rod Temperton (voormalig lid van de Britse band Heatwave). Rod schreef het speciaal voor Michael, omwille van diens voorliefde voor film. Quincy Jones produceerde het. De inleiding ervan bevat geluidseffecten zoals een krakende deur, donder, voetstappen op houten planken, wind en huilende wolven. De zich herhalende baslijn zorgt voor een hypnotisch effect, en het nummer eindigt met een tekst ingesproken door horroracteur Vincent Price.

-
- 4 Dusty Springfield - 'Spooky'
<https://youtu.be/Fola8OrQop4>

De single klom overal naar de top van de charts, en werd door de RIAA met diamant beloond in de USA. De muziekvideo ervan werd geregisseerd door John Landis en ging in première op MTV op 2 december 1983. In de video wordt Jackson een zombie en voert hij een dansroutine uit met een horde zombies. Veel elementen van de video hebben een blijvende invloed gehad op de populaire cultuur, zoals de zombie-dans en Jacksons rode jas, en het was de eerste videoclip die werd opgenomen in de National Film Registry. Het is door verschillende publicaties en lezersonderzoeken uitgeroepen tot de beste muziekvideo aller tijden.⁵ De documentaire ‘The Making of Michael Jackson’s “Thriller”’ biedt een goed inzicht in het opnameproces van deze legendarische videoclip.⁶

De Afro-Amerikaanse zanger Rockwell schreef in 1984 het nummer ‘Somebody’s Watching Me’. Het was meteen de eerste single uit zijn gelijknamig debuutalbum. Rockwell is een zoon van Berry Gordy, de baas van het platenlabel Motown. Zijn echte naam is Kennedy Gordy, maar op het moment van de opname (met Motown-producer Curtis Nolen) was hij vervreemd van zijn vader en woonde hij samen met Ray Singleton, de ex-vrouw van zijn vader en de moeder van zijn oudere halfbroer, Kerry Gordy. Singleton diende als uitvoerend producent van het project en speelde af en toe demotracks voor Berry Gordy, die niet bepaald enthousiast was over de muziek van zijn zoon, totdat hij de single hoorde met de bekende stemmen van Michael Jackson in het refrein en diens broer Jermaine op de achtergrond. Jermaine was immers toentertijd gehuwd met Rockwells zus Hazel Gordy. In dit liedje zingt Rockwell dat hij het gevoel heeft dat hij steeds begluurd wordt, en geen privacy heeft. Hij denkt dat hij voortdurend bespioneerd wordt en voelt zich paranoïde. Hij denkt zelfs dat hij zich in ‘The Twilight Zone’ bevindt en

douches herinneren hem aan ‘Psycho’. De song bereikte in verschillende landen de top van de charts. De clip werd geregisseerd door Francis Delia.⁷ Ondertussen bestaan er 27 versies van deze track.

Uit datzelfde jaar stamt de song die iedereen bijgebleven is en met welk citaat ik dit artikel opende. Ik heb het over ‘Ghostbusters’ van Ray Parker Jr. Ray schreef het als thema voor de gelijknamige film (met acteurs Bill Murray, Dan Aykroyd, Harold Ramis, Ernie Hudson en Sigourney Weaver) en die song schopte het tot nummer 1 in de Billboard Hot 100, en parkeerde zich daar gedurende 3 weken! Ray had maar enkele dagen tijd gekregen om die song af te maken, en liet zich na het zien van een tv-spot voor een lokale dienst inspireren door een pseudojingle als promotiemiddel voor het bedrijfje. Hij bespeelde het merendeel van de instrumenten op de song. Het thema heeft naar schatting 20 miljoen dollar toegevoegd aan de box-office. Verder kreeg het een nominatie voor de 57ste Academy Awards als “Best Original Song”, maar haalde het net niet. Later daagde Huey Lewis hem voor de rechter omdat hij meende dat Ray het nummer gebaseerd had op de melodie van zijn song ‘I Want a New Drug’. En voor plagiaat van de baslijn moest Ray uiteindelijk een minnelijke schikking regelen. De videoclip werd geregisseerd door Ivan Reitman, tevens regisseur van de film.⁸ Daarin zie je hoe een jonge vrouw achtervolgd wordt door een geest, gespeeld door Ray Parker Jr. Uiteraard zitten er ook scènes uit de film in verwerkt. De clip belandde destijds op nummer 1 op MTV, en daarin zie je beroemdheden Chevy Chase, Irene Cara, John Candy, Melissa Gilbert, Ollie E. Brown, Jeffrey Tambor, George Wendt, Al Franken, Danny DeVito, Carly Simon, Peter Falk en Teri Garr. Op het einde van die clip zie je Ray zelfs in het bekende Ghostbusters-kostuum, dansend door

.....
5 Michael Jackson – ‘Thriller’
<https://youtu.be/sOnqjkJTMaA>
6 ‘Making Michael Jackson’s “Thriller”’
<https://youtu.be/Ht48pxjXjGw>

.....
7 Rockwell – ‘Somebody’s watching me’
<https://youtu.be/7YvAYIJSSZY>
8 Ray Parker Jr – ‘Ghostbusters’
<https://youtu.be/Fc93CLbHjxQ>

de New Yorkse straten. Het nummer werd daarna zo'n 84 maal gecoverd. Het idee voor deze bovennatuurlijke komedie kwam van acteurs Dan Aykroyd en Harold Ramis. Vijf jaar later regisseerde Ivan Reitman de sequel 'Ghostbusters II' en zijn zoon Jason Reitman nam in 2021 zijn plaats in voor de film 'Ghostbusters: Afterlife'. De sequel 'Ghostbusters: Frozen Empire' was in 2024 in de bioscoop te zien. Het logo daarvan was een bevroren geest. Om maar te zwijgen van de talloze spin-offs, animatiefilms, comic books, spelletjes enz.

Twee jaar later kom ik bij de langstlopende musical uit de geschiedenis van Broadway en dat is 'The Phantom of the Opera'. Die musical ging immers in Londen in 1986 in première en 2 jaar later in NYC op Broadway. De productie ervan was in handen van Harold Prince, met muziek van het wereldberoemde genie Andrew Lloyd Webber. Het verhaal was gebaseerd op de gelijknamige Franse roman uit 1910 van Gaston Leroux en vertelt het verhaal van de mooie sopraan Christine Daaé, die de obsessie wordt van een mysterieus, misvormd, muzikaal genie, die als een spook in het labirint onder de Parijse Opera leeft. Sopraan Sarah Brightman (de ex-vrouw van Andrew Lloyd Webber) speelde de hoofdrol naast Michael Crawford als de Phantom. Deze productie won in 1986 de Oliver Award en in 1988 de Tony Award voor "Best Musical". In 1925 al werd de musical voor het eerst verfilmd met Lon Chaney als het spook, en Mary Philbin als Christine. In 2004 werd de musical verfilmd door Joel Schumacher. 'The Phantom of the Opera' was de langstlopende show in de geschiedenis van Broadway en vierde zijn 10.000ste optreden op 11 februari 2012, waarmee het de eerste Broadway-productie in de geschiedenis werd die dit deed. De originele West End-productie in His Majesty's Theatre, Londen werd afgebroken door de COVID-19-pandemie. In juli 2021 ging een nieuwe productie ervan in première in hetzelfde theater. De originele Broadway-productie werd een laatste keer opgevoerd op 16 april 2023. Het is mijn favoriete musical aller tijden, en de muziek ervan is gewoonweg prachtig.

Songs zoals 'Angel of Music', 'The Phantom of the Opera', 'The Music of the Night' en 'All I Ask of You' zijn me steeds bijgebleven. De titeltrack kreeg een tekst van Charles Hart en Richard Stilgoe, met bijkomende tekst van Mike Batt. Sarah Brightman en Steve Harley (van Cockney Rebel) namen die voor het eerst op en die werd uitgebracht als single. Daarin verleidt het spook Christine met zijn muziek.⁹ 'The Music of the Night' werd gezongen door Michael Crawford en daarna talloze malen gecoverd door andere artiesten. Webber kreeg wel een rechtszaak aan zijn been door de nazaten van Giacomo Puccini, die beweerden dat er overeenkomsten bestonden tussen deze song en de melodie 'Quello che tacete' uit Puccini's opera 'La fanciulla del West'. Dat werd daarna buiten de rechtszaal geregeld. Er bestaan momenteel al zo'n 183 versies van. 'All I Ask of You' is een prachtig duet tussen Christine Daaé en de Phantom, en kan je omschrijven als een popsong met operatintjes. Het is ook op single uitgebracht.

En in 1996 ten slotte kom ik nogmaals bij "the King of Pop" uit. Wijlen Michael Jackson bracht toen de song 'Ghosts' uit, en liet er door Stan Winston een kortfilm rond draaien.¹⁰ Het script werd gepend door horrormeester Stephen King, samen met Mick Garris. 'Ghosts' vertelt het verhaal van een excentrieke man met bovennatuurlijke krachten die door de burgemeester uit een kleine stad wordt verdreven. Jackson speelt vijf rollen en voert dansroutines uit op de nummers '2 Bad', 'Is It Scary' en 'Ghosts', afkomstig van zijn albums 'HIStory' (1995) en 'Blood on the Dance Floor: HIStory in the Mix' (1997). De kortfilm werd samen uitgebracht met geselecteerde prints van de horrorfilm 'Thinner' en werd voor het eerst vertoond op het filmfestival van Cannes in 1997.

Een keur aan "spooky" songs dus om van te genieten!

9 Ramin Karimloo & Sierra Borges - 'The Phantom of the Opera'
<https://youtu.be/EGb4hj-EXtO>

10 Michael Jackson - 'Ghosts'
<https://youtu.be/ibp70CVQJyM>

Finn Audenaert

Het gouden tijdperk van het spookverhaal in de Angelsaksische landen

The landlord told him how ninety-two years ago, two men trespassed on the Count's lands, long after the Count himself was dead. They were warned against it in chilling terms: No, do not go; we are sure you will meet with persons walking who should not be walking. They should be resting, not walking.

M.R. James – 'Count Magnus'

VAN ALLE TIJDEN

Spookverhalen zijn schijnbaar van alle tijden. Zo zijn er Sumeriese verhalen over het leven na de dood en duiken er spoken op in Egyptische verhalen zoals 'Khonsemhab en de geest' en 'Het avontuur van Setne Khamwas met de mummies', in een brief van de Romein Plinius de Jongere (62-113), in de levensbeschrijving van twaalf keizers van de hand van Gaius Suetonius Tranquillus (69 of 70-140) en in Oudgriekse verhalen zoals 'Philinnion en Machates' van Phlegon van Thralles (2e eeuw na Chr.). Ook in bijvoorbeeld oude Japanse en Indische legenden vinden we spoken terug. In de loop der eeuwen steken ze steeds weer de kop op. Wie kan bijvoorbeeld de geest van Hamlets vader vergeten?

THE GOLDEN AGE OF THE GHOST STORY

Maar het spookverhaal was nooit zo populair als tijdens *the golden age of the ghost story*, van de jaren 1830 – toen de gothic novel stilaan op zijn retour was – tot het begin van de Eerste Wereldoorlog. Het hoogtepunt van die periode was

ongetwijfeld “The Victorian Age” (1837–1901). De Victorianen waren welhaast geobsedeerd door de dood. Er was veel aandacht voor esoterie; helderzienden en mediums verdienen een aardige stuiver. Het occultisme scheerde hoge toppen. In 1875 stichtte de mystica/beroepsleugenaar **Madame Blavatsky** (1831–1891, volledige naam **Helena Petrovna Blavatsky**) de Theosophical Society, zowel een bevestiging van als een forse injectie voor de tijdgeest. Het was de periode van *spirit photography* (het vastleggen van geesten op de gevoelige plaat), maar ook die van de opkomst van de psychoanalyse.

Interesse voor verhalen over ondoden was er dus zeker. Dat spoken of geesten – noem ze zoals je wilt – echt bestonden, daar geloofden best veel Victorianen in. Een dikke pil zoals **Catherine Crowes** toen bijzonder populaire – al vlug 65.000 verkochte exemplaren! – ‘The Night-Side of Nature; or Ghosts and Ghost-Seers’ uit 1848 somde bijvoorbeeld “waargebeurde” spookgebeurtenissen op. (Moeten we ze dan nog wel “verhalen” noemen?) Volgens haar konden ze gerust op hun echtheid gecontroleerd worden. Crowe mengde deze zonder boe of ba met door haarzelf verzonden verhalen.

Catherine Ann Crowe (1790 of 1803 tot 1872 of 1876, de bronnen zijn niet eenduidig, née **Stevens**) schreef verschillende romans, waaronder het eerste boek met een vrouwelijke detective, *Susan Hopley, or the Adventures of a Maid Servant* (1841). Ze schreef ook jeugdliteratuur en toneelstukken. Haar verhalenbundel *Ghosts and Family Legends: A Volume for Christmas* (1859) bevatte de novelle *Round the Fire*. Daarin vertellen vrienden elkaar acht avonden lang spookverhalen rond het haardvuur. De novelle wordt afgesloten met vier brieven die de gasten elkaar later sturen. Dit werk is wat ik noem *a comfy read*. Angstaanjagend is het zeker niet.

In 1854 werd Crowe in Edinburgh naakt op straat aangetroffen. Ze beweerde tegenover voorbijgangers dat geesten haar onzichtbaar hadden gemaakt. Nadien werd ze gelukkig met succes behandeld en herstelde ze van haar inzinking. In

de beleving van een niet onaanzienlijk deel van de Victorianen was de scheidingslijn tussen “waargebeurd” en “verzonnen” flinterdun...

Crowe zwengelde de aandacht voor het spookverhaal aan. Haar succes inspireerde (vrouwelijke) auteurs ertoe om spookverhalen te schrijven. Zijn er nog andere redenen waarom opmerkelijk veel vrouwen toen spookverhalen schreven? Ligt het aan de aard van het onderwerp? Dat zou me eerlijk gezegd verbazen. Spookverhalen verkochten toen gewoonweg goed. Vrouwelijke auteurs die alleen in hun onderhoud moesten voorzien (dikwijls ook dat van hun gezin, na het vertrek of overlijden van hun man) schreven zodoende aan een hoog tempo spookverhalen en ook romans. De totaalcijfers voor bijvoorbeeld het gepubliceerd aantal romans per vrouwelijke auteur doen vaak duizelen. Een oeuvre van meer dan zestig romans is hoegenaamd geen uitzondering. Ik zie hier dus eerder een financiële noodzaak, gelinkt aan de vraag van het leespubliek, wat natuurlijk niet betekent dat deze auteurs geen plezier hadden bij het schrijven. Zeker wel hielden zij van het genre. Of ze van de vele deadlines hielden, is een andere vraag...

MEER VERKLARINGEN VOOR DE POPULARITEIT VAN HET SPOOKVERHAAL

Zoals Crowes succes bewijst, was er sterke interesse in spookverhalen in de Victoriaanse tijd. De lezers waren verkikkerd op verschijningen van gene zijde! Houd ook in gedachten dat steeds meer mensen konden lezen toen. De Anglicaanse Kerk wilde dat kinderen de Bijbel lezen, wat ervoor zorgde dat meer belang werd gehecht aan de formele, schoolse opvoeding van kinderen. Ook de industrialisatie, met name de administratie die bij fabrieken en verkooppunten hoorde, verhoogde de nood aan mensen die konden lezen. Denk maar aan de vele klerken die nodig waren.

Rijke kinderen kregen veelal les van een gouvernante of gingen naar school. Arme kinderen konden in onder meer

Londen terecht in de gratis *ragged schools*, gesticht door de kreupele schoenmaker en leraar **John Pounds** (1766-1839). Deze scholen, die rond 1818 echt in zwang kwamen, werden genoemd naar de lompen die de kinderen droegen. Specifiek voor de meisjes van arme gezinnen waren er *dame schools*, maar voor toegang moest wel een kleine som betaald worden. Hier werden vooral huishoudelijke taken aangeleerd. Op een manier was het meer een soort crèche. Sommige 'lesgevers' konden zelf niet lezen of schrijven.

In 1870 stemde het *Parliament* de *Foster's Education Act* (formele naam: *Elementary Education Act*), die kinderen (lees: vooral jongens) in Engeland en Wales de mogelijkheid gaf om van vijf- tot twaalfjarige leeftijd naar school te gaan. Naast de private initiatieven kon nu in gebieden waar er nog geen zulk onderwijs was een vorm van staatsonderwijs aangeboden worden, onder de vorm van *school boards*. Deze wet voerde echter nog geen leerplicht in. Die kwam er pas in 1880. Kinderen moesten vanaf dan naar school gaan van hun vijfde tot hun tiende. Daarmee is niet gezegd dat dit ook daadwerkelijk algemeen gebeurde. Er waren kinderen die spijbelden om te gaan werken. Andere kinderen werkten dan weer aansluitend op de schooluren. De wet van 1880 was bedoeld om kinderarbeid een halt toe te roepen, maar had duidelijk niet meteen dit effect.

Met magazines en kranten was er ook eindelijk een goedkoop medium waarin (spook)verhalen konden verschijnen. Veranderingen in druktechnieken zorgden ervoor dat kranten op grote schaal gedrukt werden. Je zou het bijna niet geloven, maar na de uitvinding van de mobiele drukpers in 1440 door **Johannes Gutenberg** (1400-1468) werd er quasi geen enkele verbetering doorgevoerd in het drukproces gedurende zowat driehonderd jaar! Dit proces veranderde drastisch met de komst van de *rotary printing press* (een verbeterde versie van de cilinderpers uit de jaren 1780), in 1790 uitgevonden door **William Nicholson** (1753-1815). Na de klassieke *handheld press* werd nu een cilinder gebruikt waarrond het te

bedrukken papier, karton etc. gedraaid werd. Na vele verdere verbeteringen stond deze pers echt op punt in 1847.

In 1855 werd de zware belasting op de krantenverkoop afgeschaft. Al in 1715 was er een belasting op pamfletten ingevoerd, bedoeld als middel tot censuur. De afschaffing maakte kranten betaalbaar. Tot 1855 werden kranten grotendeels "in groep gelezen", bijvoorbeeld door mensen die een pub bezochten, waar dan een "leeskamer" (of minstens één krant) was. Veel mensen die konden lezen én voldoende leesmateriaal? Zo kom je tot de conclusie dat er stilaan een grote markt was voor (spook)verhalen.

In 1859 kwam uitgever **George Murray Smith** (1824-1901) op het idee om *Cornhill Magazine*, een goedkoop maandelijks tijdschrift, uit te geven. Het bood plaats aan heel wat fictie, waaronder de publicatie van romans in episodes. Een ander vroeg tijdschrift was *MacMillan's Magazine*. Al gauw kwamen er meer zo'n tijdschriften op de markt. Sommige brachten wekelijks in plaats van maandelijks een nieuw nummer uit. Verderop in dit essay komen tijdschriften zoals *Temple Bar*, *The Argosy* en *Belgravia* aan bod. Deze ontstonden allemaal in ruwweg deze periode. De opkomst van magazines verbreedde de markt voor (spook)verhalen. Zeker in de bijzonder populaire kerstuitgaven – zie onder andere bij **Charles Dickens** (1812-1870) hieronder – kregen spookverhalen een prominente plek.

Bovendien leefden de Victorianen in een tijd vol verandering. Er waren de vele uitvindingen, soms zo schijnbaar banaal als blik en blikopener, soms zo essentieel als de moderne versie van de centrale verwarming en elektrische verlichting. Ook hoe mensen met elkaar communiceerden veranderde op grote schaal, er waren de telegraaf en later de telefoon.

Belangrijk was verder de industrialisering (al in gang gezet voordat **Queen Victoria** op de troon kwam, natuurlijk), die onder andere de plattelandsvlucht veroorzaakte en vanzelfsprekend de motor was van massaproductie.

Wetenschappelijke theorieën zoals de evolutieleer van

Charles Darwin (1809–1882) lokten dan weer een geloofs-crisis bij velen uit. Ook doken er nieuwe politieke en maatschappelijke concepten op zoals de strijd om het stemrecht voor vrouwen.

In deze periode van steeds nieuwe aanpassingen konden de Victorianen rust vinden in spookverhalen. Denk aan de wortels van dit genre in eerdere tijden, wat een gevoel van herkenning opleverde. Evengoed zagen ze er indirect hun angsten in weerspiegeld. En natuurlijk was het lezen van spookverhalen ook gewoonweg een vorm van ontspanning. Lekker huiveren bij een griezelverhaal... Dat is van alle tijden!

DE “ROOTS” VAN HET VICTORIAANSE SPOOKVERHAAL

Het literaire genre van het spookverhaal zoals het zich in de Victoriaanse tijd ontwikkelde, vloeide op vrij natuurlijke wijze voort uit de *gothic novels* die bol stonden van bovennatuurlijke gebeurtenissen. In 1764 viel plompverloren een reusachtige helm uit de lucht in *The Castle of Otranto* van Horace Walpole (1717–1797), en zo was een nieuw genre geboren. Minder bekend gebleven dan de *gothic novels* zijn hun kleine broertjes, de minderwaardig geachte *gothic blue books*. Het ging hierbij om verzamelingen van soms snel geschreven *gothic stories*.

In deze *gothic novels* en *blue books* kwamen vaak spoken of verschijningen voor, zoals een voorvader van de kasteelheer Manfred, die in *The Castle of Otranto* uit protest tegen de gang van zaken uit zijn portret glijdt en op spookachtige wijze de kamer verlaat. Of de bloedende non van Lindenburg die elke nacht in Don Raymonds slaapkamer verschijnt in *The Monk: A Romance* (1796) van Matthew Gregory Lewis (1775–1818).

Ook in de uitzinnige *gothic story* ‘The Spectre Bride’ (1822) speelt een geest de hoofdrol: *I am the undying spirit of the wretch who curst his Saviour on the cross*. De oorspronkelijke titel van het verhaal was ‘The Baron’s Bridal’. Het is een soort pastiche van ‘The Spectre Bridegroom’ van Washington Irving (1783–1859), een vertelling die drie jaar eerder werd geschreven.

‘The Spectre Bride’, over Clotilda die met een geest moet trouwen, is waarschijnlijk van de hand van een erg jonge William Harrison Ainsworth (1805–1882). Hij was toen veertien of zestien jaar oud, de bronnen geven geen uitsluitel. Later, in 1834, zou hij de immens populaire maar nu compleet vergeten gothic novel *Rookwood* schrijven.

De verhaaltitel doet wellicht denken aan de bekende cantate ‘The Spectre’s Bride’ (1884) van de Tsjechische componist Antonín Dvořák (1841–1904), naar een gedicht van Karel Jaromír Erben (1811–1870). Dit werk vloeit inderdaad voort uit dezelfde oer-inspiratiebron van al die dode (ondode?) bruiden en bruidegommen: de Duitse ballade ‘Lenore’ (1773), waarover straks meer bij Washington Irving (1783–1859).

De beroemde vertelling ‘The Tapestry Chamber’ (1828) is dan weer een heuse hybride van een gothic story (de setting van het oude kasteel, de sfeerschepping) en een spookverhaal. Het verhaal werd geschreven door de Schotse historicus, romancier, dichter en toneelschrijver Sir Walter Scott (1771–1832), bekend van het verhalende gedicht *The Lady of the Lake* (1810) en historische romans zoals *Waverley* (1814), *Rob Roy* (1817), *The Heart of Mid-lothian* (1818) en *The Bride of Lammermoor* (1819, ook bekend als opera).

In ‘The Tapestry Chamber’ krijgt een gast in een kasteelkamer nachtelijk bezoek van een vrouwelijke geest, gestoken in ouderwetse kledij en rondtrippelend op hoge hakken. Scott schreef ‘The Tapestry Chamber’ voor een van de typische jaarlijkse literaire kerstuitgaven uit die tijd, *The Keepsake*. Velen beschouwen ‘The Tapestry Chamber’ als het eerste moderne spookverhaal, hoewel het dus nog heel gothic aanvoelt.

Bij Scott treffen we wel meer spokerig materiaal aan. Het beroemdste voorbeeld hiervan is ‘Wandering Willie’s Tale’, een passage in zijn historische roman *Redgauntlet* (1824), een van de zogenaamde *Waverley*-romans. Het boek beschrijft de poging om een (fictieve) derde *Jacobite Revolution* te starten. (De Jacobieten wilden de Stuarts weer op de troon krijgen.

De eerste opstand vond plaats in 1715, de tweede in 1745.) *Redgauntlet* bevat naast wat autobiografische elementen ook enkele korte verhalen die weinig met de grote verhaallijn te maken hebben. Veelal gaat het om verhalen die personages aan elkaar vertellen.

De best uitgewerkte van die passages is ‘Wandering Willie’s Tale’, dat ook nu nog regelmatig in bloemlezingen van spookverhalen wordt opgenomen. Wandering Willie is een blinde, rondtrekkende violist. Hij vertelt aan de hoofdpersoon Darsie Latimer een spookverhaal dat de jongeman ertoe aanspoort om op te letten in wiens gezelschap hij rondreist. Niet iedereen heeft namelijk goede bedoelingen. Zijn spookverhaal vertelt hij in het Lowland Scots (of Lallans), dat redelijk goed leesbaar is voor wie de Engelse taal machtig is. (Sir Walter Scott gebruikte meestal Scots voor zijn dialogen. De actie etc. werd in het Engels geschreven.)

Willie heeft het in zijn verhaal over zijn grootvader Steenie Steenson, een boer die met moeite zijn pacht bij elkaar krijgt voor Sir Robert Redgauntlet. Nadat Steenson de pacht heeft betaald, sterft Redgauntlet onverwacht, nog voor hij een bewijs van betaling kan leveren. Redgauntlets erfgenaam eist daarom een nieuwe betaling. Steenson rijdt wanhopig een bos in, waar een vreemdeling hem voorstelt om hem naar de overleden Redgauntlet te brengen. Steenson stemt toe en zo belanden beiden in de hel... Een heel eind later in de roman blijkt dat dit “verhaaltje tussendoor”, als enige in de roman, wel degelijk een belangrijke rol speelt in de grotere plot.

Maar laat ons nu terugkeren naar de *gothic novels*. Het achtervolgd worden door het verleden, een terugkerend thema in zulke romans, werd nadien in spookverhalen op andere wijze uitgewerkt. Denk bijvoorbeeld aan Miles en Flora, de kinderen in Henry James’ novelle *The Turn of the Screw* (1898). Ze worden bezeten door de geesten van de overleden bedienden Quint en Miss Jessel, of dat denkt de gouvernante van Miles en Flora toch. Ook op James’ werk gaan we verderop dieper in.

En laat ons vooral niet de gemeenschappelijke “motor” achter veel *gothic fiction* en spookverhalen over het hoofd zien: onversneden angst.

Een slotopmerking over *gothic fiction*, die overigens nog tot diep in de negentiende eeuw geschreven werd door intussen (terecht?) vergeten auteurs zoals George W.M. (William MacArthur) Reynolds (1814–1879) en de in zijn tijd bijzonder populaire J.F. (John Frederick) Smith (1806–1890). Vaak speelden deze *gothic novels* zich af in het verleden. Bij de Victoriaanse (en later de Edwardiaanse) spookverhalen daarentegen vond het verhaal – niet altijd natuurlijk, maar toch vaak – plaats in het heden.

GROTE NAMEN... EN GROTE NAMEN!

Auteurs zoals – ongetwijfeld de naam die het eerst moet genoemd worden in een overzicht van *the golden age of the ghost story* – M.R. James (1862–1936), maar ook Sheridan Le Fanu (1814–1873), Mrs J.H. Riddell (1832–1906) en vele anderen maakten dankbaar gebruik van het momentum van het spookverhaal. We mogen daarbij ook zeker Charles Dickens (1812–1870) – die overigens Catherine Crowes boek *The Night-Side of Nature* bijzonder negatief recenseerde – niet onvermeld laten; hij schonk ons een aantal echte klassiekers.

Grote namen zoals Charlotte (1816–1855) en Emily (1818–1848) Brontë schreven ook wel eens een spookverhaal, zoals Charlottes ‘Napoleon and the Spectre’. (De titel stamt niet van haar.) Het gaat om een spokerige anekdote, verteld door een personage in haar novelle *The Green Dwarf: A Tale of the Present Tense* (1833), die ze op haar zeventiende schreef. De anekdote werd veel later pas apart gepubliceerd.

VICTORIAANSE AUTEURS VAN SPOOKVERHALEN IN HET BRITSE RIJK

De Engelsman M.R. (Montague Rhodes) James (1862–1936) beïnvloedde misschien wel het meest de auteurs van spookverhalen die na hem kwamen. Hij lijstte de volgende

elementen op voor een geslaagd spookverhaal.

- Het moet waarachtig klinken.
- Het moet je rillingen geven op een manier die je als aange-naam ervaart.
- Het bevat geen overmatige vorm van bloedvergieten of seks.
- Het spook wordt niet verklaard.
- Het verhaal speelt zich af in de tijd van de lezer en de auteur.

Dat is een erg strakke definitie van een (goed) spookverhaal. Persoonlijk beschouw ik elke vorm van interactie tussen een levende en een dode als een spookverhaal. Waarmee dus niet gezegd is dat dit dan een goed verhaal oplevert. Voor dat laatste is een zekere mate van verrassing nodig in het verhaal. De Victoriaanse auteurs bouwden mee de conventies van het genre op; de besten slaagden erin om op een originele manier met die zich ontwikkelende traditie om te gaan.

James' definitie van een goed spookverhaal kan zeker tot uitmuntende resultaten leiden. Zo is zijn vertelling 'Oh Whistle and I'll Come to You, My Lad', genoemd naar een gelijknamig gedicht uit 1793 van **Robert Burns** (1759–1796), een angstaanjagend spookverhaal met een klassiek wit laken in de hoofdrol. Denk ook aan zijn huiveringwekkende verhaal 'Count Magnus', met als spook een edelman die – je moet *iets* aanvangen met je vrije tijd – onder andere het gezicht van stropers van hun schedel zuigt. Jawel, zuigt!

In zijn verhalen voerde M.R. James, die niet getrouwd was, vaak een alleenstaande man op, dikwijls een professor of een verzamelaar van oude artefacten, die stuit op een historisch voorwerp dat voor veel narigheid zorgt. Een voorbeeld. In 'A Warning to the Curious' (1925) gaat het om een jonge archeoloog die een kroon opgraft. Die had hij beter laten liggen... Omwille van dit terugkerend plotelement wordt James *the founder of antiquarian ghost stories* genoemd. In dit opzicht is het belangrijk om te weten dat James beroepsmatig de middeleeuwen bestudeerde.

James situeerde zijn verhalen vaak op een van de volgende

plekken: Engelse dorpen, kustplaatsen, een universiteit of een abdij. Al het voorgaande zorgt ervoor dat James' spookverhalen vrij makkelijk herkenbaar als "van zijn hand" zijn. Ze zijn ook allemaal angstaanjagend op een vrij onderkoelde en zelfs academische manier.

Een (al dan niet bewust) terugkerend thema bij M.R. James, zoals bij opvallend veel auteurs van spookverhalen, is eenzaamheid – of noem het isolatie. Dit is nochtans geen noodzaak voor het creëren van sfeer of zelfs plot van een spookverhaal.

James las zijn verhalen meestal voor voordat ze werden gepubliceerd, wat wel meer schrijvers van spookverhalen deden. Het uitgelezen moment hiervoor was steevast Kerstmis. Vrienden en collega's op zijn verschillende werkplekken (de Universiteit van Cambridge en King's College) luisterden met plezier naar zijn vertellingen.

Bij veel auteurs die volgen zal ik hun beste spookverhalen en ander bovennatuurlijk werk oplist. Deze noodzaak – enfin, een plezier voor mij, natuurlijk – is er niet bij M.R. James, omdat alle spookverhalen die hij schreef een bijzonder hoog niveau halen. Welke verzameling van zijn verhalen je ook in huis haalt, je zal het je niet beklagen. Ik geef de titels van zijn bundels mee: *Ghost Stories of an Antiquary* (1904), *More Ghost Stories* (1911), *A Thin Ghost and Others* (1919), *A Warning to the Curious and Other Ghost Stories* (1925), en dan is er nog het late verhaal 'Wailing Well' (1928).

Graag noem ik ten slotte nog twee eerder atypische spookverhalen van James. 'Lost Hearts' (1895) is de tweede spookvertelling die hij ooit neerschreef. Bijzonder is dat hier voor de verandering eens niet een (oudere) vrijgezel de hoofdrol speelt, maar een jongetje. De wees Stephen moet weliswaar bij de oude Mr Abney gaan wonen, maar het is de kleine Stephen die spoken ziet. Heeft dat te maken met het feit dat Mr Abney op zoek is naar het eeuwige leven?

In 'A View from a Hill' (1925) doet hoofdpersoon Fanshawe,

een typische M.R. James-creatie, zowaar aan tijdreizen. Door een geleende verrekijker kijkt hij in het verleden. Een streepje SF, dus. (Met wat goede wil toch.)

De *claim to fame* van de geestelijke en dichter **Robert Stephen Hawker** (1803–1875) uit Plymouth is zijn patriottische gedicht over Cornwall, ‘The Song of the Western Men’ (1825). Het behandelt de gevangenzetting in 1628 van de royalistische Cornishe patriot **Sir John Trelawny, 1st Baronet** (1592–1664), door het parlement. Het gedicht werd eerst anoniem gepubliceerd; **Charles Dickens** maakte in zijn tijdschrift *Household Words* later de naam van de auteur bekend.

In 1861 werd het gedicht op muziek gezet door **Louisa T. Clare** (voor haar zijn helaas geen data voorhanden), en werd het beroemd als het lied ‘Trelawny’. Het wordt beschouwd als het officiële volkslied van Cornwall; er bestaan ook twee versies in het Cornish.

Passon Hawker (van *parson*, dus “dominee” in het Nederlands) was een excentrieke figuur. Hij droeg steeds felgekleurde kleren en bouwde met wrakhout een hutje op een klif, zodat hij bij het schrijven van zijn gedichten en vele brieven uitzicht had op de Atlantische Oceaan. Een bekende anekdote is dat hij zijn kat excommuniceerde. Nu weet ik wel dat katten eigenzinnige dieren zijn, maar...

Hawker was een geestelijke met een groot hart. Hij begroef zeelui die stierven voor de kust van zijn parochie. Vaak was hij de eerste die de kliffen bereikte bij een schipbreuk. In zijn bekende spookverhaal ‘The Botathen Ghost’ (1867, eerst gepubliceerd in **Charles Dickens’** magazine *All the Year Round*, drie jaar later met twaalf andere verhalen en essays verzameld in Hawkers bundel *Footprints of Former Men in Far Cornwall*) speelt een begrafenis dan ook een rol. Bij de afscheidsplechtigheid van een zestienjarige jongen spreekt een zeker Mr Bligh de dominee, parson Ruddle, aan over zijn zoon, die aan melancholie lijdt. Ruddle gaat daarom wat later in gesprek met de

jongen. De kerel blijkt elke dag op wandeling een bleke jongedame te zien. Ze strekt een arm voor zich uit, de andere hangt slap naar beneden. De geestelijke herkent de vrouw de volgende dag: deze Dorothy Dinglet is drie jaar geleden overleden...

De Botathen-legende over de geest van Dorothy Dinglet (ook wel Dingley, Dingle en zelfs Durant) gaat terug tot minstens 1665, zoals blijkt uit ‘A Remarkable Passage of an Apparition, related by the Rev. Dr. Ruddle, of Launceston, in Cornwall, in the year 1665’ van **Daniel Defoe** (1660–1731). Hawker breidde de legende in zijn versie gevoelig uit. Zo koos hij er bijvoorbeeld voor om dominee Ruddle de gebeurtenissen in zijn dagboek te laten noteren. Zoals je je kan voorstellen, werkt de dagboekvorm heel goed binnen de context van het spookverhaal. Het maakt de vertelling persoonlijker en geloofwaardiger.

Ook nu nog beweren mensen overigens de geest van Dorothy Dinglet te zien. Het gaat vast om lui die stilaan nog eens bij de optometrist langs moeten.

Ik kom even op Daniel Defoe terug. Het anoniem gepubliceerde pamflet ‘True Relation of the Apparition of one Mrs. Veal, the next Day after her Death to one Mrs. Bargrave at Canterbury. The 8th of September, 1705’ (1706) wordt aan hem toegeschreven. Je kan het beschouwen als een voorloper van het Victoriaanse spookverhaal. De vertelling speelt zich af in Canterbury. Mevrouw Veal bezoekt daarin mevrouw Bargrave, haar oude vriendin en voormalige buurvrouw. Het is een gezellig onderonsje, hoewel mevrouw Veal toch vooral een aantal opdrachten lijkt mee te delen: schrijf een brief naar mijn broer, daar vind je mijn portemonnee met goudstukken etc. Later die dag verneemt de nietsvermoedende mevrouw Bargrave dat mevrouw Veal stierf... op de dag voor haar bezoek!

William Makepeace Thackeray (1811–1863) werd geboren in Calcutta (in Brits-Indië), maar werd na het overlijden van zijn vader drie jaar later naar Engeland gestuurd. Als

volwassene was Thackeray een, ahum, levensgenieter. Hij dronk, at en gokte veel. Zowat zijn hele erfenis ging op aan zijn liederlijke gewoontes. Zijn vrouw Isabelle leed sterk onder mentale problemen. (Wat wil je, met zo'n man, denk ik dan.) Thackeray reisde als journalist Europa rond om in het onderhoud van zijn gezin te voorzien.

Hij was vooral bekend als satirist. Zijn humor vinden we zeker terug in zijn bekendste werk, *Vanity Fair. Pen and Pencil Sketches of English Society* (1848), aanvankelijk in negentien delen gepubliceerd in de pers. De boekversie kreeg de meer betekenisvolle ondertitel *A Novel Without a Hero*. In deze roman volgen we de belevenissen van de arme maar op status beluste Rebecca "Becky" Sharp – een fantastische hoofdperson! – en de rijke maar brave Amelia "Emma" Sedley ten tijde van en na de Napoleontische Oorlogen.

Ook het eerder geschreven *The Luck of Barry Lyndon* (1844), over Ierse adel die deel wil uitmaken van de Engelse aristocratie, is bekend gebleven, mede dankzij de sterke verfilming *Barry Lyndon* (1975) door Stanley Kubrick (1928–1999).

Een van Thackerays verhalen die vaker in spookverhalenbundels opduikt, maar geen spook bevat – huh? – is 'The Story of Mary Ancel' (uitgegeven rond 1838), dat wel wat gruwelijke elementen bevat. Een gemenerik die "meneer kopje-eraf" Maximilien de Robespierre (1758–1794) persoonlijk kent, wil trouwen met Mary. De snoodaard neemt geen risico's: hij gaat voor haar deur staan, met een guillotine plus beul naast zich. Een ondernemend kereltje! Als Mary nee zegt, moet haar vader eraan geloven. Dus zegt Mary maar ja – duidelijk het begin van een glorieus huwelijk, tjonge. De combinatie van (lichte) gruwel en ironie in dit verhaal is best de moeite waard, maar vraag me niet waarom het al eens als een spookverhaal wordt gecatalogeerd. Waarom ik het verhaal hier dan vermeld? Om je te waarschuwen, mijn beste!

Een leuk bijna-spookverhaal (met al dan niet echte spookverschijning) is 'Bluebeard's Ghost' (1843). Met veel zwier vertelt Thackeray hoe het de laatste Mrs. Bluebeard vergaat

na het overlijden van haar moorddadige man. Ze is nu een rijke vrouw, dankzij de erfenis, en wordt het hof gemaakt door zowel de jonge Mr Sly als Captain Blackbeard (geen familie van). Mr Sly wordt wanhopig en probeert tweemaal zelfmoord te plegen, zonder succes. Het lijkt op een duel tussen de rivalen uit te draaien, maar dan ontwaakt de Enige Echte Gevaarlijke Bluebeard uit zijn graf. Dit wordt heel lekker beschreven in het verhaal... Maar is alles wel wat het lijkt?

Thackeray heeft twee bijzonder entertainende verhalen rond de duivel op zijn actief: 'The Devil's Wager' (1833) en 'The Painter's Bargain' (1834). Deze zijn net zoals 'The Story of Mary Ancel' te vinden in Thackerays verhalenbundel *Paris Sketch Book* (1840). 'The Devil's Wager' begint met een heerlijk dik aangezette, spokerige openingsparagraaf, die de toon zet. Je voelt dat Thackeray een beetje lacht met het genre. Moet kunnen! De ziel van Sir Rollo, die vastzit in het vagevuur, krijgt van zijn bewaker, de demon Mercurius, drie kansen om naar de hemel te gaan. Rollo moet op aarde iemand zien te overtuigen om voor hem te bidden. Eerst bezoekt hij zijn nicht, dan een monnik en ten slotte zijn boosaardige broer. Zal hij in zijn queeste slagen? Dit is een hilarisch verhaal, typisch Thackeray.

'The Painter's Bargain' is al even grappig. Schilder Simon Gambouge en zijn vrouw raken aan lager wal. Simon vraagt zich tijdens het schilderen luidop af of hij zijn ziel niet beter aan de duivel zou verkopen. En kijk eens aan, daar schiet de Gehoornde uit de blaas met rode verf. Dat detail alleen al! Er wordt een contract opgesteld: zeven jaar wensvervulling in ruil voor Simons ziel. Een koopje dus, maar voor wie? Wat begint met een gratis etentje gaat over in diefstal, gevolgd door een partijtje gokken en het bedrog van een pandjeslener, allemaal op humoristische wijze verteld door de onnavolgbare Thackeray. Simon wordt alsmaar rijker, en als gevolg daarvan alsmaar godsvruchtiger. Zal zijn plan slagen om aan de duivel te ontkomen, door niemand minder dan de paus om te kopen? Of heeft Simon nog iets anders in gedachten?

In Thackerays bovennatuurlijke verhaal ‘The Notch on the Ax’ (1863) erft Harry Warrington een kleine, zilveren guillotine, die een inkeping in het blad heeft. Warrington wil per se weten hoe het precies zit met die inkeping. Hij snuistert in de familiegeschiedenis en stuit op een donker geheim. Duiken op in de loop van het verhaal: spoken (hoera!), hypnose, vrijmetselaars en nog veel meer om duimen en vingers bij af te likken. Thackeray imiteert met komisch effect de stijlen van verschillende populaire auteurs van die tijd. Zo is er een passage die *Les Misérables* (1862) van Victor Hugo (1802–1885) parodieert. Het genre van de *sensation novel* – toen nog een recente uitvinding van Wilkie Collins (1824–1889) – wordt machtig op de korrel genomen.

Wie van fantasy – met meer dan een snuifje satire! – houdt, kan trouwens ook bij William Thackeray terecht. Een eerder onverwacht genoeg, nietwaar? In zijn *The Rose and the Ring* (1854) volgen we de avonturen van twee nachten en twee neven van de koninklijke familie(s), in de landen Paflagonia en Crim Tartary. Krijgen een veeg uit de pan: de monarchie – of wat had je gedacht – en het instituut ‘huwelijk’. Maar dat allemaal dus in een leuke fantasysetting.

De Ier Joseph Thomas Sheridan Le Fanu (1814–1873) kennen we tegenwoordig vooral van de gothic novel *Uncle Silas* (1864), een zogenaamd *locked room mystery*. Ook zijn minder bekende voorgaande roman *The House by the Churchyard* (1863, een kruising tussen een historische roman en een *mystery novel*) behandelt trouwens het bovennatuurlijke. Daarnaast is zijn verzameling korte verhalen *In a Glass Darkly* (1873) bekend gebleven. Minder geweten is dat Le Fanu ook historische romans schreef, steeds gesitueerd in Ierland, zoals zijn debuutroman *The Cock and the Anchor* (1845), en een heleboel *sensation novels*. Een goed voorbeeld van zo’n *sensation novel* is *The Rose and the Key* (1871), over een privaat gekkenhuis.

Le Fanu studeerde rechten, maar werd vooral bekend als auteur en uitgever van verschillende kranten. Veel van zijn

spookverhalen verschenen eerst in het *Dublin University Magazine*, een tijdschrift dat hij later kocht en dat – in tegenstelling tot wat de naam laat vermoeden – niets met de universiteit te maken had.

Hij joeg zijn tijdgenoten schrik aan met *The Purcell Papers* (1880), zijn eerste verzameling *gothic horror* verhalen. Deze zijn zogezegd de literaire nalatenschap van een katholieke priester genaamd Father Purcell. De bundel bevat de klassieker ‘A Strange Event in the Life of Schalken the Painter’ (oorspronkelijk anoniem geschreven) en is gebaseerd op de schilderijen van de Nederlandse zeventiende-eeuwse schilder Godfried Schalcken (1643–1706; wel degelijk met ‘ck’). Schalcken kon meesterlijk het effect van kaarslicht schilderen. In het verhaal verliest de leerling-schilder “Schalken” zijn hart aan de nicht van zijn leermeester Gerard Douw. Maar oompje tekent een contract met een duistere figuur – een demon? – waarin hij zijn nicht aan deze vreemdeling belooft. Het verhaal is claustrofobisch: grote stukken spelen zich af in de schilderstudio, een beklemmende ruimte.

In Le Fanu’s verhalen valt overigens wel vaker een *Death and the Maiden*-motief te bespeuren. Vrouwen die voor demonen vallen, het zit diep in de Europese literaire traditie. (Denk maar aan de Oudgriekse mythe van Hades en Persephone, een van de oudste van zulke vertellingen in Europa.) Twee voorbeelden hiervan bij Le Fanu zijn het ijzingwekkende ‘Laura Silver Bell’ (1872) en ‘Ullor de Lacy: A Legend of Cappercullen’ (1861, eerst anoniem gepubliceerd).

In het eerste verhaal wordt Laura verleid door een vermomde *fairy*. Niemand kan haar van haar duistere lot afhouden. Het Northumbrian dialect in de dialogen is overigens een waar plezier om te lezen. Het vergt in het begin wat oefening, maar het went vrij snel.

In het spookverhaal ‘Ullor de Lacy’ – dat helaas nogal traag op gang komt – keert de Ierse jongeman Ullor, die opgroeide in Frankrijk, op zijn eenentwintigste terug naar Ierland... waar hij met elfen en kabouters te maken krijgt. Later ontmoet een

van zijn dochters, Una, een mysterieuze vreemdeling uit het hiernamaals die nog een appeltje te schillen heeft met de volledige familie.

Uitstekend is ook de hierboven vermelde bundel *In a Glass Darkly* (1872), die gepresenteerd werd als de nagelaten onderzoeken van de Duitse occulte detective (of beter: *medical philosopher*) Dr. Martin Hesselius. Dit personage, dat nochtans slechts een kleine rol heeft in de verhalen, vormde later een inspiratiebron voor *psychic detectives* zoals John Silence (van **Algernon Blackwood**, 1869–1951), Thomas Carnacki (van **William Hope Hodgson**, 1877–1918) en professor Abraham van Helsing (in *Dracula* van **Bram Stoker**, uit 1897). Er is ook een kans – maar dit valt moeilijk te bewijzen – dat Hesselius, die er lustig op los deduceerde (bijvoorbeeld in het voortreffelijke verhaal ‘Green Tea’), mee de inspiratie vormde voor **Arthur Conan Doyle**s wereldberoemde detective Sherlock Holmes. (Holmes was grotendeels gebaseerd op Dr. Joseph Bell, een professor in Doyle’s geneeskundige opleiding.)

De bundel bevat naast de overbekende lesbische vampier-novelle *Carmilla* (waarin een naïeve en eenzame jonge vrouw verliefd wordt op een vampier) onder andere het voor genoemde ‘Green Tea’. Daarin treedt een aap op die zo demonisch is dat ik hem nooit zal vergeten. Die brandende ogen! Die hypnotiserende blik! ‘Green Tea’ zou gebaseerd zijn op een onderzoek dat bij gestoorde patiënten werd uitgevoerd door de Duitse schrijvende artsen **Johann Heinrich Jung-Stilling** (1740–1817) en **Justinus Andreas Christian Kerner** (1786–1862, vooral bekend als dichter). Zij stonden overigens mogelijk model voor de stereotiepe spokenjagers uit de griezel-literatuur over wie ik verderop nog veel meer vertel. (Zie het stukje over **William Hope Hodgson**, 1877–1918).

Ook in deze bundel vinden we de vertelling ‘The Familiar’, een herwerking van zijn eerdere verhaal ‘The Watcher’ (1847). In dat laatste verhaal wordt Captain Barton het leven zuur gemaakt door de geest van een vroeger bemanningslid. **M.R. James** (1862–1936) beschouwde ‘The Watcher’ – door som-

migen ten onrechte aangeduid als een “droogjes geschreven” verhaal – als het beste spookverhaal ooit. In ‘The Familiar’ worden de psychologische gevolgen van het gespook op het slachtoffer schitterend beschreven.

Le Fanu schreef met ‘Narrative of a Ghost of a Hand’ (een op zichzelf staand hoofdstuk uit zijn roman *The House by the Churchyard*) daarnaast ook een uitstekend spookverhaal met een inmiddels klassiek geworden horrormotief: een hand-zonder-lijf-dat-eraan-hangt (zo geformuleerd klinkt het veel angstaanjagender, toch?) jaagt een Engelse familie de stuipen op het lijf.

Over zijn novelle *The Haunted Baronet* (1870) zijn de meningen verdeeld. Le Fanu neemt hier ruimschoots de tijd om de personages te ontwikkelen, wat aan de vertelling zeker een meerwaarde biedt, maar het valt niet te ontkennen dat het verhaal soms stukt.

De spoken zijn bij Le Fanu vaak op wraak uit. Dat is bijvoorbeeld het geval in ‘Mr Justice Harbottle’ uit *In a Glass Darkly*, over een corrupte rechter die een mysterieuze brief krijgt waarin iemand dreigt zijn misdaden te onthullen. Als de rechter op zoek gaat naar de afzender loopt hij allerlei bovennatuurlijke wezens tegen het lijf. Deze griezelige vertelling is een soort *prequel* van een ander spookverhaal van zijn hand, ‘An Account of Some Strange Disturbances in Aungier Street’ (1851, merk op dat *Aungier* rijmt op *danger*). Daar gaat het om het huis waarin het spook van de *hanging judge* Horrocks (een rechter die veel misdadigers liet hangen) de boel op stelten zet. **Bram Stoker** (1847–1912) was zo onder de indruk van beide spookverhalen dat hij ze later herwerkte tot een eigen vertelling, ‘The Judge’s House’ (1891), een regelrechte spook-klassieker op zich. Soms waren bij Le Fanu de nazaten van de boosdoeners het slachtoffer van de spoken. Je zal maar pech hebben als opa stout geweest is!

Occasioneel recycleerde Le Fanu een plot of enkel het slot van een verhaal, maar over het algemeen was hij een ware meester van het genre, niet in het minst omdat hij veel tijd

stak in de (realistische) beschrijving van de plekken waar het spook zich afspeelde. Het hielp ook dat hij een sausje van zwarte humor over veel van zijn verhalen goot, waardoor ze soms verrassend modern aandoen.

Op latere leeftijd stond Le Fanu bekend als “The Invisible Prince” – na de dood van zijn vrouw Susanna bracht hij het grootste deel van zijn tijd al schrijvend in zijn woning door.

Natuurlijk is het ook niet al goud wat blinkt bij Le Fanu. Een vroeg spookverhaal zoals ‘Wicked Captain Walshawe, of Wauling’ (mooie alliteratie!) uit 1864 moet het stellen met een spokerige kaars en een eerder teleurstellend einde. Het verhaal bevat wel mooie sfeerschepping.

Le Fanu’s landgenoot **Bram (Abraham) Stoker** (1847-1912) nam best veel van hem over. We zullen het maar inspiratie noemen! Zo baseerde hij zijn vampierklassieker en briefroman *Dracula* (1897, de titel van het manuscript was *The Undead*) wel erg sterk op elementen uit zowel Le Fanu’s novelle *Carmilla* (1872) als zijn verhaal ‘Utor de Lacy’ (1861). *Dracula* is vanzelfsprekend een volwaardig werk op zich en een mijlpaal in de wereldliteratuur. Ook Stokers korte verhaal ‘Dracula’s Guest’ (pas gepubliceerd in 1914, waarschijnlijk in een eerdere versie bedoeld als eerste hoofdstuk van *Dracula*) is, zij het in mindere mate, schatplichtig aan *Carmilla*.

Literatuur is natuurlijk ook wel een beetje zoals de aflossing in de atletiek: zolang het stokje elegant wordt doorgegeven, is alles prima! Daarnaast is het zeker zo dat Stoker uitgebreid opzoekingswerk deed rond alle bestaande folklore over vampiers en de geschiedkundige figuur **Vlad III**, de wrede vorst van Walachije in het huidige Roemenië (1431-1476, ook bekend als **Vlad Dracula** en **Vlad Tepes**, ofwel **Vlad de Spietsers**). Stoker werkte niet minder dan zeven jaar aan deze roman, tussen zijn andere literaire bezigheden door natuurlijk.

Tijd voor wat couleur locale... In Transsylvanië zet Bran Castle zichzelf in de markt als “het kasteel van Dracula”, terwijl men er enkel weet van heeft dat Vlad III verschillende

keren passeerde door de Borgovallei, waar het kasteel ligt. Het is niet eens zeker dat hij er ooit overnachtte, laat staan dat hij het kasteel bezat. Het goed bewaarde bouwwerk ziet er ook helemaal anders uit dan hoe Dracula’s kasteel in Stokers roman beschreven wordt. Dit doet vermoeden dat ook het wijdverbreide idee dat Stoker een afbeelding van Bran Castle als model gebruikte, niet klopt. Overigens, Stoker bezocht nooit Roemenië, maar gebruikte wel getrouw echte locaties zoals de middeleeuwse citadel van Sighisoara. Deze stad was de geboorteplek van Vlad III.

Wel is het zo, en dat is dan weer leuk in deze context, dat er verschillende spooklegenden de ronde doen over Bran Castle. In de jaren 1920 betrok koningin **Mary/Maria van Roemenië** (1875-1938, geboren als prinses van Edinburgh) het kasteel. Mensen zeggen vaak haar geest daar te zien rondspoken. Daarnaast vind je er naar het schijnt ook de gewoonlijke paranormale rommel die bij een historisch kasteel hoort: een Poltergeist, lichtbollen, vreemde schaduwen en stemmen, geesten die bezit nemen van mensen – enfin, het hele bovennatuurlijke zootje. Historisch bonusfeit: het hart van koningin Mary werd een tijdlang in Bran Castle bewaard. Na haar overlijden, voor alle duidelijkheid, in 1940 om precies te zijn. Het hart lag in een zilveren doos, die dan weer in een rijkelijk versierde kist zat.

In zijn kindertijd was Stoker lange tijd ziek. (Hij kon pas stappen op zijn zevende!) Toen hij in bed lag, vertelde zijn moeder hem vaak horrorverhalen en waargebeurde misère. Zo werd hij angstwekkend goed op de hoogte gehouden van de cholera-uitbraak van 1832 in Sligo, een stad in het noordwesten van Ierland. Deze verhalen hebben zijn eigen werk later mogelijk beïnvloed. Gelukkig genas Stoker volledig en werd hij als student zelfs een succesvolle atleet.

Hij begon zijn carrière als ambtenaar. Dat was niet echt zijn ding... Ook ging hij aan de slag als onbetaalde toneelcriticus, en wel voor de *Dublin Evening Mail*, waarvan – daar is hij weer! – **Sheridan Le Fanu** (1814-1873) mede-eigenaar

was. Stoker schreef toen ook al fictie, zoals het verhaal 'The Crystal Cup' (1872), een tragische vertelling over een boven-natuurlijke vaas, en de novelle *The Chain of Destiny* (1875), een romantisch drama waarin een vervloekt schilderij en geesten een rol spelen. Deze werken verschenen respectievelijk in het maandblad *London Society* en het Ierse weekblad *The Shamrock*. Een van Stokers vroege romans, het compleet vergeten *The Primrose Path* (1875), speelde zich af in de theaterwereld.

In het jaar dat hij naar Londen verhuisde, trouwde Stoker met de toen heel bekende Ierse schoonheid **Florence Balcombe** (1858–1937), die voordien het hof gemaakt werd door niemand minder dan **Oscar Wilde** (1854–1900). In de hoofdstad werd Stoker de manager van het Lyceum Theatre in de West End. Hij reisde veel met zijn beste vriend, de acteur **Henry Irving** (1838–1905), van wie hij ook de persoonlijke manager was.

Dracula overschaduwde een beetje ten onrechte al het andere dat Bram Stoker voor- en nadien schreef. Jammer! Hij schreef twaalf à dertien romans – een postuum uitgebrachte roman recycleert grote stukken van een roman die hij bij leven uitbracht – en een hoofdstuk voor de roman *The Fate of Fenella* uit 1892, waaraan liefst 24 auteurs deelnamen. Een ervan was **Arthur Conan Doyle** (1859–1930). Stokers werk besloeg vooral romantiek (bijvoorbeeld *The Shoulder of Shasta*, 1895), misdaad/mysterie (bijvoorbeeld *The Mystery of the Sea*, 1902, met ook wel fantastische elementen) en het bovennatuurlijke.

Tegenwoordig zijn vooral nog zijn fantastische romans in circulatie, met dank aan het succes van *Dracula* natuurlijk. Enkele voorbeelden... *The Jewel of Seven Stars* (1902) is een occulte horrorroman met een hoog mummiegehalte. Dit boek werd bijgewerkt in 1912 omdat het einde "te erg" werd bevonden – er moest een *happy end* komen! *The Lady of the Shroud* (1909) is een briefroman met SF-elementen. Korte inhoud: een al-dan-niet-dode vrouw brengt haar tijd door in een doodskist, tot het te veel regent, gevolgd door verschillende

ontvoeringen – ik ga misschien iets te kort door de bocht hier qua plot. Verder is er nog *The Lair of the White Worm* (1911). Dit boek werd ingekort in 1925, en werd ook uitgebracht als *The Garden of Evil*. De boeken *The Lady of the Shroud* en *The Lair of the White Worm* schreef Stoker toen hij in slechte gezondheid verkeerde. Na het plotse overlijden van zijn vriend Henry Irving kreeg Stoker een beroerte, allicht het gevolg van de grote schok. Hij kon daarna – net zoals in zijn kindertijd – moeilijk lopen en ook lezen was lastig.

The Lair of the White Worm heeft zijn reputatie nogal tegen. Velen vinden het een bijzonder slecht geschreven boek. Zoiets vind ik dan weer leuk om te lezen. *A guilty pleasure*, zeg maar. Stoker nam veel pijnstillers tegen een leverziekte toen hij dit boek schreef. Dat verklaart misschien wel het een en ander. De roman is gebaseerd op de legende van de Lambton Worm uit County Durham (in het noordoosten van Engeland). De held is John Lambton. Hij moet vechten met de titulaire worm – in feite een draak – op de dag dat hij besluit om niet naar de kerk te gaan. Je zal het altijd zien! In *The Lair of the White Worm* is deze worm een reusachtige ondergrondse slang, die bijna de hele roman door enkel als een dreigend element op de achtergrond aanwezig is. (Meer vertellen over de worm zelf zou de clou van de roman weggeven.)

De intrige is nogal een boeltje. Ik vereenvoudig de zaak wat. De slechterik, Edgar Caswall, is de (toekomstige) buurman van de goedhartige hoofdpersoon, Adam Salton. Caswall wil zijn beoogde geliefde Lilla verleiden of doden – de lijn is dun! – door het gebruik van mesmerisme, de voorloper van hypnose. Hij is bovendien geobsedeerd door een enorme vlieger in havikvorm die de kwaadardige duiven – het wordt steeds beter – boven zijn landgoed moet verdrijven.

Ik som lekker verder op: een sinistere vrouw genaamd Arabella, een boosaardige Afrikaanse dienaar genaamd Oolanga (er zit wel wat racisme in het boek, helaas), zwarte slangen, doodgebeten onschuldige kindjes en schapen, een "gerecycleerde" dokter van Helsing (uit *Dracula*) genaamd

Sir Nathaniel en – bijna niet te geloven na al het voorgaande – een *happy end*. Ja, het is wel wat samen! Om nog te zwijgen van de alomtegenwoordige seksuele symboliek, overigens ook aanwezig in veel van zijn andere werken.

Dat er in 1988 een horrorkomedie (geregisseerd door **Ken Russell**, met onder andere **Hugh Grant** en **Peter Capaldi** in belangrijke rollen) gemaakt werd van *The Lair of the White Worm* spreekt boekdelen. Deze cultfilm – die je moet zien als je de kans krijgt – flopte helaas volledig.

Hoe zit het met Stokers verhalen? In 1881 verscheen zijn verhalenbundel *Under the Sunset*, met acht vrij macabere sprookjes voor kinderen, waarin veel bovennatuurlijke elementen aanwezig waren.

Verhalen met titels zoals ‘The Slim Syrens’, ‘Mick the Devil’ en ‘A Corner in Dwarfs’ in *Snowbound: The Record of a Theatrical Touring Party* (1908) wijzen erop dat wie een boontje heeft voor fantasy en horror maar eens online moet speuren naar Stokers laatste bij leven verschenen verhalenbundel.

Twee jaar na Stokers dood bracht zijn echtgenote Florence de verhalenbundel *Dracula's Guest and Other Weird Stories* (1914) uit: negen verhalen met bovennatuurlijke inslag. Daarin staat bijvoorbeeld het eerder genoemde spookverhaal ‘The Judge’s House’ (zie het stukje over **Sheridan Le Fanu**, 1814–1873), dat oorspronkelijk werd uitgebracht rond Kerstmis (1891) – zoals het een goed spookverhaal betaamt! Net zoals in Le Fanu’s ‘Strange Disturbances in Aungier Street’ (1851) betreft een overwerkte student (bij Le Fanu zijn het er twee, niet één) in Stokers verhaal een spookhuis en krijgt er te maken met een reusachtige rat (de voormalige rechter), een betoverd portret en andere enge dingen. De figuur van de rechter is gebaseerd op de Welshe rechter **George Jeffreys** (1645–1689). In 1685 voltrok zich de *Monmouth's Rebellion*, een tot mislukken gedoemde poging om koning **James II** (1633–1701) van de troon te stoten. Judge Jeffreys liet vervolgens ongeveer 160 verraders ophangen. Bij Le Fanu is de rechter mogelijk ook naar deze historische figuur gemodelleerd. Hij

kan ook gebaseerd zijn op de Ierse *hanging judge* **John Toler**, bekend onder zijn titel **Lord Norbury** (1745–1831). Hij was een van de meest corrupte rechters ooit.

Naast eerder romantische verhalen en akelige misdaadverhalen (lees: gruwelijke moorden, zoals in het in de theaterwereld gesitueerde ‘The Star Trap’ uit 1908, ook gekend als ‘Death in the Wings’) schreef Stoker ook sterk spectraal spul. Vermeldenswaard zijn ‘The Secret of the Growing Gold’ (ca. 1897, de geest van een vrouw krijgt steeds langer haar, dat haar moordenaar flink in de weg begint te zitten) en het eerder vermelde ‘The Judge’s House’.

Voor echt duistere verhalen ben je bij Stoker aan het juiste adres. Ontstellend goed – kwaadaardig goed! – is het fantastisch getitelde ‘The Dualitists or the Death Doom of the Double Born’ (1887), over een jonge tweeling die alles wat ze tegenkomt kapot maakt. Het verhaal is angstaanjagend realistisch en doet modern aan. Ook ‘The Burial of the Rats’ (1914), waarin een gekkenhuis een grote rol speelt, is huiveringwekkend. Stoker gebruikte vaak het dankbare motief van de wraak in zijn verhalen. Een goed voorbeeld is ‘The Squaw’ (1893), dat je twee keer doet nadenken voordat je een kat doodt... In dit verhaal komt een martelkamer inclusief *iron maiden* voor, waarmee ik genoeg zeg, geloof ik. ‘Crooken Sands’ (1894) is dan weer een morele les over ijdelheid. Het gaat dan ook – geen klein detail – de hele tijd over kledij in dit verhaal. De Londenaar Mr Markham gaat op vakantie in Schotland en komt oog in oog te staan met een nachtmerrieachtige dubbelganger. Dat vind je wel meevallen? Wacht tot je het verhaal leest! ‘Crooken Sands’ lijkt een heel eind voort te kabbelen, maar dan... *maar dan!*

De Schot **George MacDonald** (1824–1905) associëren we vooral met fantasy. Hij wordt wel eens *the father of modern fantasy* genoemd. Minder bekend is dat hij naast fantasy en sprookjes ook gedichten en *gothic fiction* schreef... en spookverhalen.

MacDonald groeide op tussen familieleden die allemaal

een serieuze boon voor literatuur hadden. Hoewel het kerngezin voornamelijk calvinistisch was, was er toch vrij veel religieuze diversiteit in zijn (grotere) familie. Na enkele jaren als priester, eerst in Arundel, later in Manchester, vertrok MacDonald in 1856 naar Algiers omwille van zijn zwakke longen. Uiteindelijk keerde hij terug naar bekender gebied, in casu Londen. Daar gaf hij een tijdje les aan de University of London. Ook was hij er een poos redacteur van het jeugdblad *Good Words for the Young*.

In 1858 verscheen zijn eerste (fantasy)roman, *Phantasies: A Faerie Romance for Men and Women*, een boek over een zoektocht naar (en uiteindelijk het loslaten van) idealen. Dit boek oefende later een grote invloed uit op zowel C.S. (Clive Staples) Lewis (1898–1963) als J.R.R. (John Ronald Reuel) Tolkien (1892–1973). Later volgden de fantasierijke jeugdklassieker *The Princess and the Goblin* (1872; iets minder bekend is het vervolg *The Princess and Curdie* uit 1883) en andere jeugdboeken in het fantasygenre zoals *At the Back of the North Wind* (1871) en *Lilith: A Romance* (1895).

MacDonald schreef ook verschillende bekende sprookjes, zoals ‘The Golden Key’ (een magische gouden sleutel wacht aan het einde van een regenboog op een jongen) en ‘The Light Princess’ (een prinses is niet onderhevig aan de zwaarte-kracht), die gebundeld werden in *Dealings with the Fairies* (1867). Met *The Day Boy and the Night Girl* (ook gekend als *The Romance of Photogen and Nycteris*), over een jongen en meisje die door toedoen van een heks in geheel verschillende omstandigheden opgroeien, verscheen ook een heuse sprookjesroman in 1882.

Grotendeels vergeten nu is zijn “serieuze literatuur”, de talrijke romans die hij schreef voor een volwassen publiek vanaf 1863. De eerste, *David Elginbrod*, is nog wat blijven hangen in het collectieve bewustzijn, en dat is het zowat. Een uitzondering hierop vormt de fijne mengvorm *Adela Cathcart* (1864), waarin binnen een zeg maar *mainstream plot* ook sprookjes verteld worden, waaronder het eerder genoemde

‘The Light Princess’ en het vrij bekende ‘The Shadows’ (een auteur wordt daarin tot *fairy king* gekroond; levende schaduw- en helpen allerlei mensen).

Hetzelfde lot is MacDonalds *gothic fiction* beschoren. Het enige spookverhaal waarmee hij nog enige bekendheid geniet is ‘Uncle Cornelius, His Story’ (1869). Maar hij schreef bijvoorbeeld vroeg in zijn carrière ook de donkere bovennatuurlijke roman *The Portent: A Story of the Inner Vision of the Highlanders, Commonly Called “the Second Sight”* (1864). In deze korte roman kunnen heel wat *gothic* elementen naar ieders tevredenheid aangevinkt worden: kastelen, bibliotheken en meer van dat moois. Met de slaapwandelaar Lady Alice is er een waarlijk intrigerend personage voorhanden, meer nog dan de hoofdpersoon, ik-verteller Duncan Campbell. En de titel van het hoofdstuk ‘The Chamber of Ghosts’ spreekt boekdelen... Het is trouwens ook in dit boek dat ‘Uncle Cornelius, His Story’ oorspronkelijk te vinden is. Deze roman wordt namelijk aangevuld met zes verhalen. In het bewuste spookverhaal behoedt de geest van een oudere dame oom Cornelius ervan om met de verkeerde vrouw (de nochtans van een mooie naam voorziene Laetitia) te trouwen. Juist ja, als er meer geesten waren, zouden er minder echtscheidingen zijn!

Ook een latere “serieuze” roman zoals *Warlock o’ Glenwarlock* (1881, heruitgebracht als *Castle Warlock* en als *The Laird’s Inheritance*) bevat bijvoorbeeld een spookverhaal dat verteld wordt door een personage, met name ‘Grannie’s Ghost Story’ (het lijkt van een kapitein komt tot leven in het bijzijn van twee vrouwen die over hem waken).

Betrouwbare George laat trouwens ook de liefhebbers van het mooiste der subgenres, de spookhuisverhalen, niet in de steek! MacDonald schreef heel wat poëzie, waaronder ook het vrij lange gedicht – de titel is een weggevertje – ‘The Haunted House’ (1883).

MacDonald wordt tegenwoordig weggezet als een auteur voor de jeugd. Daar is natuurlijk niets mis mee. Maar bij lezing van zijn werk vallen toch meer volwassen elementen op

zoals de thema's geloof (dikwijls onder de vorm van een allegorie gebracht), ja zelfs geloofscrisis, en de angst voor de dood (in concreto waarschijnlijk ingegeven door zijn chronische longproblemen).

Nog een weetje om dit stuk af te sluiten. Het was George MacDonald die zijn vriend Charles Lutwidge Dodgson (1832–1898), beter gekend als Lewis Carroll, aanmoedigde om diens *Alice's Adventures Under Ground* (1863, het betreft het originele manuscript met Carrolls eigen illustraties) uit te breiden tot de klassieker zoals we die nu kennen. Dodgson vroeg MacDonald of het verhaal goed genoeg was. Daarop stelde die laatste voor dat mevrouw MacDonald het zou voorlezen aan de kinderen. Die bleken heel enthousiast over het bijzondere verhaal. De kat Snowdrop uit het vervolg, *Through the Looking Glass (And What Alice Found There)* (1868), is trouwens genoemd naar de poes van Mary, MacDonalds dochter. Mary was een van de vele kinderen die jarenlang brieven toegestuurd kregen van Dodgson, maar dat is een verhaal voor een volgende bundel bij Poespa Producties...

Charlotte Eliza Lawson Riddell (1832–1906, née Cowan), die schreef onder de naam Mrs J.H. Riddell, werd geboren in Ierland. Ze was een productieve auteur, met meer dan vijftig romans en een heleboel korte verhalen op de teller. Ze moest wel doorschrijven, want zo kwam er (een beetje) brood op de plank. Ze groeide weliswaar op in vrij luxueuze omstandigheden, maar het mooie leventje was voorbij toen haar vader mentaal helemaal instortte en ten slotte in 1851 stierf. Nadien begon een levenslang gevecht tegen de armoede. In 1855 verhuisde ze met haar moeder naar Londen, op zoek naar een beter bestaan. Al het jaar daarna stierf haar moeder. In 1857 trouwde ze met Joseph Hadley Riddell, een burgerlijk ingenieur (en mislukte uitvinder), maar dat veranderde niets aan haar precaire situatie. Haar man had namelijk geen neus voor zaken. Het echtpaar zou overigens geen kinderen krijgen.

In 1858 debuteerde ze met *The Moors and the Fens*, onder het

pseudoniem F.G. Trafford. Ze zou die schuilnaam behouden tot 1864. Haar misschien wel bekendste roman verscheen nog onder deze naam: *George Geith of Fen Court* (1864). Het boek werd bewerkt voor het theater. Met haar romans had Riddell duidelijk meer succes dan met haar korte verhalen, hoewel ze tegenwoordig vaak om deze laatste herinnerd wordt – zeker bij liefhebbers van spookverhalen.

In Riddells romans speelden verschillende vormen van handel dikwijls een rol. Dat was in die tijd een ongewoon thema voor romans, of toch zeker in het Britse Rijk. (De Franse romancier en toneelauteur Honoré de Balzac, 1799–1850, schreef wel verschillende boeken waarin handel meer dan gewoon maar “aan bod” kwam.)

Veelal waren Riddells boeken gesitueerd in Londen, een stad die ze op haar duimpje kende. Ze schreef inhoudelijk vaak met het oog op een goede verkoop. Niet weinig van haar korte verhalen verschenen anoniem, Riddell raakte daardoor op den duur de tel kwijt van haar publicaties.

In 1867 werd ze mede-eigenaar en redacteur van het Londense literaire tijdschrift *St. James's Magazine*, een populair blad in de jaren 1860. (Dit magazine is niet te verwarren met het gelijknamige tijdschrift dat eenmaal per jaar verscheen van 1762 tot 1764, noch met de iets bekendere Londense avondkrant *The St. James's Gazette*, die van 1880 tot 1905 gepubliceerd werd.) Daarnaast redigeerde ze ook een blad genaamd *Home* in de jaren 1860.

Riddell is de eerste van een heleboel vrouwelijke auteurs van spookverhalen die ik zal bespreken. Er waren, zoals eerder aangegeven, veel vrouwelijke auteurs in “The Victorian Age”. Heel wat onder hen schreven naast korte verhalen ook (veel!) romans. Misschien was een lichtend voorbeeld voor deze dames wel Mary Wollstonecraft Shelley (1797–1851) met haar roman *Frankenstein; or, The Modern Prometheus* (1818, herschreven in 1831), een geslaagde mengeling van *gothic story*, donker sprookje en (vroeg) SF. Het zou zomaar kunnen. Later heb ik het nog verschillende keren over Mary Shelley.

Maar terug nu naar Mrs J.H. Riddell... In 1882 verscheen haar superbe spookverhalenbundel *Weird Tales*, met vertellingen zoals 'Walnut-Tree House', 'Nut-Bush Farm', 'Sandy the Tinker' en 'Old Mrs Jones'. Ook haar latere bundels bevatten elk een of meer spookverhalen. Zo is het prima 'The Last of Squire Ennismore' te vinden in *Idle Tales* (1888). Riddell blonk uit in het scheppen van een realistische setting. Zo trok ze de lezer echt het verhaal in. Het bovennatuurlijke element kwam daardoor des te harder binnen. Haar novelle *The Uninhabited House* (1875) is een absolute aanrader. Het boek is meer dan een spookhuisverhaal, onder andere door Riddells commentaar op de klassenmaatschappij en haar kritiek op hebzucht. Haar romans *Fairy Water* (1872, ook bekend als *The Haunted House at Latchford*), *The Haunted River. A Christmas Story* (1877) en *The Disappearance of Jeremiah Redworth* (1878) bevatten ook spoken of andere bovennatuurlijke elementen. Haar roman *The Nun's Curse* (1889) begint dan weer weliswaar met een mysterieus en angstaanjagend element – de titulaire vloek – maar later volgen rationele verklaringen voor al wat de slachtoffers van de vloek overkomt.

Spookhuizen spelen af en toe de eigenlijke hoofdrol in Riddells bovennatuurlijke verhalen. Ik denk hierbij onder meer aan twee verhalen uit haar bundel *Weird Tales*: 'The Old House in Vauxhall Walk' en, een van haar beste spookverhalen, 'The Open Door'. Het huis in dit laatste verhaal heeft een kamerdeur die maar niet sluiten wil. De deur wordt telkens weer geopend, maar door wie? Huurders willen er daarom niet blijven. Eén man denkt het beter te weten en besluit op onderzoek uit te gaan...

Riddell is ten onrechte in de vergetelheid geraakt. Bij (her)lezing van haar verhalen valt op hoe goed de plots in elkaar steken. Ook de personages zijn geloofwaardig uitgewerkt. Ik noem 'Diarmid Chittock's Story' (uit de bundel *Handsome Phil and Other Stories*, 1899) als laatste voorbeeld van Riddells sterkte. In dit goed uitgebalanceerde verhaal is het de verantwoordelijkheid van de lezer om alle informatie uit de vertel-

ling bij elkaar te puzzelen en zelf tot de juiste conclusie te komen.

De Londense auteur **Amelia B. Edwards** (1831–1892, volledige naam **Amelia Ann Blanford Edwards**) was romancier en journalist. In die laatste functie, maar ook in haar vrije tijd, maakte ze grote reizen. Zo trok ze naar de Dolomieten, toen nog onbekend gebied. Daarnaast was ze artiest. Ze illustreerde vaak haar eigen verhalen en gedichten. Maar Edwards verwierf vooral bekendheid als Egyptologe. Haar bijnaam was "The Godmother of Egyptology". Haar verslag over haar vaart op de Nijl, *A Thousand Miles up the Nile* uit 1877, dat ze ook zelf illustreerde, leest als een trein. Reeds als kind schreef Edwards, dochter van een Ierse moeder en een Britse soldaat die later in het bankwezen ging werken, poëzie en korte verhalen. Haar ouders ontmoedigden haar teken- en schilderwerk. Ze liepen niet hoog op met "artiesten". Edwards zou dit haar hele verdere leven betreuren. Wat als ze schilder was geworden? De cartoonist **George Cruikshank** (1792–1878), die de boeken van **Charles Dickens** (1812–1870) illustreerde, vond het werk dat ze op haar twaalfde maakte bijvoorbeeld zeer beloftevol. Edwards had brede interesses: pistoolschieten (jawell!), paardrijden, wiskunde, zingen en muziek componeren.

Edwards was kort verloofd met een zekere **Mr Bacon**, maar ze zocht vooral een emotionele verbinding met vrouwen. Biografen van Edwards gingen later heel voorzichtig om met informatie die hierover naar boven kwam. Uit de antwoorden die de biologe en schilder **Marianne North** (1830–1890) op Edwards' (verloren gegane) brieven schreef, blijkt duidelijk dat Edwards tot over haar oren verliefd was op haar. North had echter geen interesse in Edwards op romantisch vlak. Edwards had een tijdlang een relatie met de getrouwde **Ellen Byrne** (geen jaartallen bekend). Ze vormde langdurige vriendschappen (of meer?) met opeenvolgende reisgenoten **Lucy Renshaw** (1833–1919) en **Kate Bradbury** (1854–1902).

Edwards stond bekend om haar uitgebreide research voor

haar romans. In tegenstelling tot sommige auteurs die hier besproken worden, schreef ze dan ook geen waslijst aan romans. Ze nam haar tijd, soms twee tot vier jaar voor een boek. Ze brak echt door met *Barbara's History* (1864). Populair was ook haar laatste roman, *Lord Brackenbury* (1880), die verschillende malen herdrukt werd. Haar fictiewerk nam af in volume toen ze er zich als Egyptologe van bewust werd dat toerisme (toen al) een bedreiging vormde voor alle historische gebouwen en artefacten ginds. Ze besteedde dan ook veel tijd aan sensibilisering rond dit thema. Zo gaf ze in 1889–1890 in de Verenigde Staten een lange reeks lezingen over Egypte.

Haar gothic novelle *Monsieur Maurice* (opgenomen in haar verzameling korte verhalen *Monsieur Maurice and Other Stories* uit 1873) is een aanrader: een (weinig angstaanjagend) spook, veel romance en uitmuntende sfeerzetting. De mysterieuze edelman Maurice, die in de gevangenis is beland, spreekt aan als hoofdfiguur, net als Gretchens pogingen om te ontdekken welke geheimen hij allemaal verbergt.

Edwards schreef ook een aantal goede bovennatuurlijke vertellingen, waarbij verhalen met spoken weliswaar in de minderheid zijn. Ze worden tegenwoordig wel vaker gebundeld onder namen zoals *The Phantom Coach and Other Stories*. Het moge duidelijk zijn dat 'The Phantom Coach' (1864) haar bekendste (spook)verhaal is. Het wordt vaak in bloemlezingen opgenomen. Het is daadwerkelijk een van haar beste pennevruchten. In dit verhaal raakt een man de weg kwijt op de heide van Yorkshire. Hij komt terecht bij het huis van een eenzame wetenschapper, die door iedereen verstoet is omdat hij grote interesse heeft in het occulte. De reiziger wil zo snel mogelijk terug naar zijn vrouw; de wetenschapper zet hem op weg naar de koets uit de titel. Als je denkt dat het openbaar vervoer nu soms de hel is, lees dan vooral eens dit verhaal.

In 'The New Pass' (1870), een eerder traditioneel maar degelijk spookverhaal, worden twee Engelse vrienden die rond-

trekken in de Zwitserse Alpen gewaarschuwd voor de gevaren die een nieuwe tunnel herbergt.

Verder is ook 'The Story of Salome' (1867) het vermelden waard. Een jongeman wordt verliefd op een betoverend mooie vrouw die rondhangt op een joods kerkhof op een eiland in de buurt van Venetië. Tip: ga niet om met vrouwen die op kerkhoven rondhangen! Wat helaas nogal afbreuk doet aan dit verhaal is dat er antisemitisme in te bespeuren valt.

'The Discovery of the Treasure Isles' (1864) is dan weer een mooi voorbeeld van vroege *weird fiction*. Edwards' spookverhalen vinden plaats in verschillende Europese landen (Zwitserland, Duitsland etc.), en weerspiegelen zo de vele reizen die ze maakte. In sommige verhalen wordt nooit volledig duidelijk of gebeurtenissen nu wel of niet bovennatuurlijk zijn.

Ooit moet een studie gewijd worden aan het mogelijke verband tussen (schrijven over) bigamie en spookverhalen. Mary Elizabeth Braddon (1835–1915), ook al uit Londen, begon als actrice. Maar na drie jaren in het vak ontdekte ze de schrijfstiel. Ze werd een veelschrijver die meer dan negentig (!) romans, veelal in het nieuwe genre van *sensation fiction* (zie ook Wilkie Collins, 1824–1889) schreef. Dan mag je er al eens wat romans over bigamie tussen stoppen. Enkele voorbeelden hiervan... *Lady Audley's Secret* (1862) is zowat haar enige roman die tegenwoordig nog gelezen wordt. Daarin liegt een ogenschijnlijk onschuldige blonde schoonheid, Lucy Graham, erop los en probeert al eens een moord te plegen. Ook in *Aurora Floyd* (1863) – ga de BDSM-scène in deze roman lezen, zou ik zeggen – komt bigamie aan bod. Hetzelfde geldt voor *Gerard or the World, the Flesh and the Devil* (1892), een roman met een klassiek bovennatuurlijk thema: een pact met de duivel. Er werd in die dagen duidelijk getrouwd dat het een lieve lust was, als we mogen afgaan op de "bigamistische" literatuur tenminste. Naast die intensieve romanschrijverij redigeerde Braddon verschillende magazines. Een bezige bij!

Miss Braddon had daarnaast nog tijd om werkelijk uitstekende spookverhalen te pennen zoals ‘The Cold Embrace’ (1860, een adembenemend “waarom blijven de doden niet liggen?”-verhaal met een hoog Edgar Allan Poe-gehalte), ‘Eveline’s Visitant’ (1867, twee neven vechten om dezelfde vrouw – spoiler alert: het titulaire bezoek blijkt niet aangenaam) en het kerstverhaal ‘At Chrighton Abbey’ (1871, over Edwards relatie met zijn verloofde Julia, die misprezen wordt door zijn familie). Het tragische ‘The Shadow in the Corner’ (1879) vertelt over de dienstmeid Maria, die niet om kan met een verschrikking die lang voor haar tijd plaatsvond in het landhuis waar ze werkt. In ‘The Ghost’s Name’ (1891) manifesteert een spook zich op steeds andere wijze. Braddon is in haar korte verhalen sterk in *twist endings*.

Voornoemde spookverhalen zijn, samen met *gothic tales* zoals ‘The Face in the Glass’ (1880, kijk niet in de spiegel!) en ‘Three Times’ (jaartal onbekend, leeuwen temmen is een hard beroep – dit verhaal doet trouwens verrassend modern aan) meer dan de moeite waard. Ook ‘The Island of Old Faces’ (1892) fascineert. Gaat het daadwerkelijk om een mysterieus eiland waar doden wonen? Overigens, hoewel ze in verschillende genres schreven, doet Braddons stijl wat denken aan die van Jane Austen (1775–1817). Braddon is zeker een auteur die meer aandacht verdient.

In haar romans zowel als haar korte verhalen vallen de sterke vrouwelijke personages op, die vaak tegen de (Victoriaanse) stroom ingaan. Dat was geen literaire evidentie toen! Het publiek lustte er nochtans pap van. Hoe Braddon deze vrouwenfiguren neerzette, kan best te maken hebben met haar moeilijke maatschappelijke positie: ze had een langdurige relatie met de uitgever John Maxwell (1824–1895), die al getrouwd was met Mary Ann Crowley (gestorven in 1874). Het gezin telde vijf kinderen. Elizabeth zorgde voor deze kinderen tijdens hun relatie. Maxwells echtgenote verbleef toen bij haar familie, maar zat ook een tijdlang in een gekkenhuis in

Dublin. In die tijd betekende dat overigens niet noodzakelijk dat je gek was. Echtgenotes die moeilijk deden of die “financieel in de weg zaten” werden wel eens vaker naar het gekkenhuis versleept. Andere tijden. We weten dus niet of Maxwells echtgenote Mary Ann daadwerkelijk mentale problemen had. Na Mary Anns overlijden trouwden Mary Elizabeth Braddon en John Maxwell. Ze kregen samen nog zes kinderen.

Voor zover ik weet publiceerde Braddon bij leven zeven verhalenbundels (plus een bundel met Aladdinverhalen die ze samenstelde): van *Ralph the Bailiff and Other Tales* (1862) tot *All Along the River and Other Tales* (1893), waarbij opvalt dat er liefst zeventien jaar zit tussen haar laatste verhalenbundel en haar laatste roman, *Beyond These Voices* (1910). Er zijn slechts vijftien verhalen bekend die dateren van na haar laatste bundel. Braddon schreef gedurende haar hele leven veel verhalen voor kranten en tijdschriften; de kans lijkt me dan ook niet onbestaande dat er de komende jaren nog “nieuwe” verhalen zullen opduiken die van haar hand blijken te zijn.

De Brit Charles John Huffam Dickens (1812–1870) wordt beschouwd als de grootste romancier (en voortreffelijke satirist) van de Victoriaanse tijd. Hij schreef ook gedichten, wat minder bekend is. Zijn oeuvre – vijftien romans, vijf novellen, enkele toneelstukken, vele korte verhalen en non-fictie-artikelen – is rijk aan hoogtepunten. In romans zoals *Oliver Twist* (1838), *Little Dorrit* (1857) en het helaas wat te snel geschreven *Hard Times* (1854) kloeg hij sociale wantoestanden aan. Onvergetelijk zijn werken zoals *David Copperfield* (1850), een sterk autobiografisch boek dat Dickens zelf het dierbaarst was van al zijn romans; het immens populaire *A Tale Of Two Cities* (1859), dat zich afspeelt tijdens de Franse Revolutie; en natuurlijk het *coming-of-age* drama *Great Expectations* (1861). Dickens was veel meer dan een auteur. Hij was een *allround entertainer*: acteur, goochelaar, hypnotiseur, spreker. Veel Britten en Amerikanen hoorden hem aan het woord tijdens zijn

levendige *reading tours*. Hij gaf meer dan 470 lezingen, een groot aantal in een tijd waarin transport toch heel anders verliep dan nu.

Dickens werd voor een stuk gevormd door een vreselijke gebeurtenis in zijn kindertijd: zijn vader moest naar de gevangenis vanwege schulden. De twaalfjarige Charles werd van school gehaald en moest gaan werken in Warren's Shoe Blacking Factory, waar het vol ratten zat. Je zou van minder een sterk rechtvaardigheidsgevoel ontwikkelen. Door een nalatenschap kon vader Dickens gelukkig zijn schulden uiteindelijk betalen; Charles kon terug naar school. Later werkte hij als klerk voor een advocaat, stenograaf voor de rechtbank en journalist. Vanaf 1833 kon hij literaire portretten en verhalen plaatsen in tijdschriften; een eerste verzameling ervan werd gebundeld in het populaire *Sketches by Boz* (1837, Boz stond voor de naam Mozes). Daarna volgde zijn eerste, succesrijke roman *The Posthumous Papers of the Pickwick Club*, ook bekend als *The Pickwick Papers* (1837). Zijn carrière als romancier nam een hoge vlucht.

In 1836 trouwde hij met de Schotse Catherine Hogarth (1815-1879). Ze kregen tien kinderen – te veel volgens Dickens. Haar zus Georgina kwam bij hen inwonen om het huishouden te doen en mee voor de kinderen te zorgen. In 1857 ontmoette Dickens de actrice Ellen Ternan (1839-1914). Hij stond samen met haar op het podium in het toneelstuk *The Frozen Deep*. Ze werd zijn maîtresse. Nadat een armband die bestemd was voor Ellen per ongeluk bij Dickens thuis geleverd werd – die posterijen toch! – ontdekte Catherine zijn affaire. Het echtpaar scheidde in 1858. Negen van de tien kinderen bleven bij Dickens na de scheiding.

Dickens' grootste bijdragen aan het spookverhaal zijn de alom bekende novelle *A Christmas Carol* uit 1843 (of beter: *A Christmas Carol in Prose, being a Ghost Story of Christmas*) en het werkelijk magistrale en beklemmende verhaal 'The Signal-Man' (1866), deel van de *Mugby Junction*, een reeks korte verhalen voor een kersteditie van Dickens' magazine *All the*

Year Round. Zelfs bij meervoudige herlezing blijft dit claustrofobische verhaal over een spoorwegman die af en toe een geest ziet – waarna steevast iets ergs gebeurt – een ongelooflijke *chiller*, zoals dat dan zo mooi heet in het Engels. Bravo, Charles! Dickens geloofde overigens niet in het bovennatuurlijke of spoken, maar was er wel mateloos door gefascineerd.

We moeten het even hebben over kerst... Eeuwenlang werden tijdens de winterzonnewende in verschillende culturen griezelverhalen verteld. Mensen zaten rond het vuur (denk aan de Yule log/Yule clog, of daaruit voortvloeiend, het verbranden van het Christmas block tot Twelfth Night, dus 6 januari) en lieten met plezier hun hartslag omhoog gaan door die spokerige vertellingen. Dit gebruik gaat wellicht zelfs terug tot het Proto-Indo-Europese heidendom, want er zijn voorbeelden van in het Keltische, Germaanse, Slavische en Baltische heidendom. Toen het Christendom Kerstmis min of meer liet samenvallen met de winterzonnewende, bleef men spookverhalen vertellen.

In juni 1647, na de eerste Engelse burgeroorlog (1642-1646), tussen koning Charles I (1600-1649) en *the long Parliament* (op militair vlak naarmate de oorlog vorderde geleid door Sir Thomas Fairfax, 1612-1671, en Oliver Cromwell, 1599-1658), stemde het parlement voor de afschaffing van feestdagen zoals Kerstmis, Pasen en Pinksteren. Die beslissing zat er al sinds 1645 aan te komen, maar op dat moment viel er echt niet meer te ontsnappen aan wat de Puriteinen wilden. Dertien jaar lang, tot koning Charles II (1630-1685) aan de macht kwam, patrouilleerden militairen tijdens de feestdagen door de straten om het verbod af te dwingen. De winkels moesten open blijven en wat eruitzag als (deel van) een feestmaal werd in beslag genomen. Harde tijden! Van 1659 tot 1681 was er overigens ook in de Massachusetts Bay Colony, in wat later deel van de VS zou worden, een verbod op Kerstmis. Op het vieren ervan stond ginds een heuse boete.

Een van de eerste zaken die koning Charles II tijdens de Restauratie beval, was het opnieuw vieren van de feestdagen.

Maar bepaalde gebruiken hadden erg te lijden gehad. Het vertellen van spookverhalen verdween bijvoorbeeld naar de achtergrond rond Kerstmis. En hier belanden we terug bij Charles Dickens. Het is zeker mede onder zijn impuls dat spookverhalen en kerst opnieuw aan elkaar gelinkt werden.

Dickens' vijf *Christmas books* werden gepubliceerd in de "Hungry Forties", een tijd van armoede voor veel Britten. *A Christmas Carol*, dat al bij het verschijnen meteen reusachtig populair was – acht herdrukken in zes maanden – is misschien wel het bekendste spookverhaal ooit. De oude vrek Ebenezer Scrooge wordt bezocht door de geest van zijn vroegere zakenpartner Jacob Marley en de geesten van *Christmas Past*, *Christmas Present* en *Christmas Yet to Come*. De wantoestanden die ze hem tonen brengen Scrooge tot inkeer. Dit doet wat denken aan *Tales of the Genii* (1764) van de Engelse auteur **James Ridley** (1736–1765), waarin geesten in visioenen de rijke handelaar Abudah lessen leren over welwillendheid. *A Christmas Carol* bevat ook humor. Onvergetelijk is het gesprek tussen Scrooge en de geest van Marley: Scrooge probeert aan de geest, die hij voor zich ziet, uit te leggen dat hij helemaal niet kan bestaan. Hij vraagt de geest ook: *Can you sit down?* Want zou een doorzichtige geest niet door een stoel zakken? Dickens schreef dit meesterwerk, een striemende aanklacht tegen armoede en onrecht, in een tijd van verandering voor het Britse concept van Kerstmis. Wat we nu als tradities beschouwen, waren toen heel recente fenomenen: kerstkaarten en kerstbomen.

De enorme populariteit van deze novelle zorgde ervoor dat Dickens nog meer kerstboeken uitbracht met een sociale boodschap, een stevige morele les... en een snuifje fantastiek. De tweede novelle was *The Chimes: A Goblin Story of Some Bells That Rang an Old Year Out and a New Year In* (1844), geschreven in Genua. Door alle ellende en misdaad waarover de kranten destijds berichtten – Dickens liet zich onder andere inspireren door een controverse rond zelfmoorden, in het bijzonder

arme mensen die hun kinderen meenamen in de dood – en door de zedenlessen van rijkelui, begint kruier Toby "Trotty" Veck op Oudejaarsavond te geloven dat armoedzaaiers zoals hij van nature slecht zijn. Als hij de klokken van de kerk hoort luiden, gaat hij naar de klokkentoren, waar de kobold van de grote klok hem zijn ongeloof in het goede verwijt. In visioenen toont de kobold hem hoe het zijn familie vergaat.

In de derde novelle, *The Cricket on the Hearth: A Fairy Tale of Home* (1845), redt een krekel samen met de *household fairies* het huwelijk van John Peerybingle en de veel jongere Dot; een vermoeden van ontrouw speelt een rol. Het boek heeft een vrij ingewikkelde en daardoor niet zo puike plot, inclusief een doublure voor Scrooge, namelijk de boosaardige speelgoedverkoper Tackleton. Deze novelle was destijds bijna even populair als *A Christmas Carol* – volgens mij ligt het aan leuke personages zoals de klungelige hulp Mrs Slowboy, het blinde meisje Bertha (lekker sentimenteel) en de hond Boxer.

In de vierde, wel erg donkere novelle *The Battle of Life: A Love Story* (1846), geschreven op vakantie in Zwitserland, zitten geen bovennatuurlijke elementen – boe, duidelijk een Zwitserse invloed! De setting: een voormalig slagveld. Toch een beetje sinister... Toegegeven: de slag gebeurde wel erg lang geleden. Michael Warden wordt als kind opgevoed bij een andere familie – heb je hem: *ward*/Warden? – met twee zussen. Er volgt een soap waarin Michael eerst verliefd wordt op Grace, nadien op haar zus Marion, met wie hij zich verlooft. Hij gaat op reis, wat – diepe zucht – enkel nodig is voor de plotontwikkeling. Met kerst staat hij aan de deur om met zijn Marion te trouwen, maar die is ervandoor met een andere: *elopement*! Alles komt nog goed, zij het op een manier die in een echte familie nooit zou gebeuren. Omdat het een kerstboek van Dickens is, moet er ook nog een oude man "bekeerd" worden, dat is dit keer de vader van de zusjes. Pffff. Ik gaf bijna de geest bij het lezen van deze taaie kerstbrok. Maar: 24.450 verkochte exemplaren na een jaar!

Met *The Haunted Man and the Ghost's Bargain: A Fancy for Christmas-Time* (1848, Dickens sloeg een jaartje over) ten slotte zitten we weer veel dichterbij *A Christmas Carol*: professor in de chemie Mr Redlaw wordt door zijn spokerige dubbelganger verlost van zijn zorgen. Het loopt – tijdelijk, natuurlijk – fout als Mr Redlaw deze gave kan doorgeven aan anderen. Ze worden, net als Redlaw zelf, eerder gevoelloos en zelfs hard in plaats van enkel zorgeloos. Leuk detail: er zit een baby in het verhaal die zoveel aandacht vereist dat het meisje de bijnaam Moloch krijgt. Lachen! Het thema van zware zorgen vindt mogelijk zijn oorsprong in het grote verdriet dat Dickens voelde toen hij deze novelle schreef: zijn oudere zus Fanny (Frances Elizabeth Dickens, 1810–1848) overleed eerder dat jaar.

En toen was het afgelopen met de *Christmas books*, die gebundeld werden in 1852. Dickens bleef wel korte kerstverhalen (zoals het prachtige ‘What Christmas is, as We Grow Older’ en ook ‘The Child’s Story’) schrijven voor zijn eigen magazines in de jaren 1850 en 1860.

Wat Dickens bewerkstelligde voor de (her)popularisering van Kerstmis deed overigens eerder ook Washington Irving (1783–1859) aan de andere kant van de Atlantische Oceaan. De kerstverhalen in zijn *The Sketch Book of Geoffrey Crayon, Gent* (1820) zorgden voor een opleving van de viering van Kerstmis. Er zijn overigens zeker inhoudelijke parallellen tussen *A Christmas Carol* en *The Sketch Book*. Verderop volgen nog enkele voorbeelden van Irvings invloed op Dickens.

Ere wie ere toekomt: Dickens heeft veel gedaan voor de popularisering van niet alleen Kerst op zich, maar meer in het bijzonder voor het spookverhaal. Enthousiast als hij was over dit soort verhalen, vooral rond de kerstperiode, zorgde hij voor een platform voor andere auteurs die zijn voorliefde deelden. Hij was hoofdredacteur van de weekbladen *Household Words* en *All the Year Round*. Daarin verschenen niet enkel een aantal van zijn romans zoals *Hard Times*, *A Tale of Two Cities* en *Great Expectations* in serievorm, maar ook (spook)verhalen. Hij

bood zo een publicatiemogelijkheid aan heel wat schrijvers. Zijn eigen, vaak allegorische spookverhalen zijn heel divers, maar veelal – niet altijd – kwalitatief. Dickens’ tijdschriften hadden een grote impact. Van een nummer van *All the Year Round* werden bijvoorbeeld gewoonlijk tussen 185.000 en 250.000 exemplaren verkocht.

Laat ons nog enkele spookverhalen van Dickens doornemen. ‘The Mother’s Eyes’ (1840), gepubliceerd in het door Dickens geredigeerde blad *Master Humphrey’s Clock*, heeft misschien wel ‘The Tell-Tale Heart’ (1843) van Edgar Allan Poe (1809–1849) beïnvloed. In ‘The Mother’s Eyes’ steekt een man een kind neer, omdat zijn moeder verschrikkelijke, sturende ogen had. Hij begraaft het kind onder het gazon. Hij is zo bang om gevat te worden dat hij daarna enkel nog zijn tijd doorbrengt met kijken naar het gazon en dromen over zijn arrestatie. De verhalen van Poe en Dickens delen de angst voor een blik, het begraven van een lijk en de angst voor arrestatie. Interessant is dat ‘The Mother’s Eyes’ ook een referentie bevat naar Washington Irving’s ‘The Adventure of the German Student’ (1824). Een doof personage in de raamvertelling van ‘The Mother’s Eyes’, die ik hier niet uit de doeken doe, rookt een pijp afkomstig van een Duitse student, over wie nachtmerrieachtige verhalen de ronde doen. Dickens mag gerust een fan van Irving genoemd worden; hij stuurde Irving vele lovende brieven.

Het licht bevreedende spookverhaal-voor-kerst ‘The Story of the Goblins Who Stole a Sexton’ (1836) is niet te vermaden. In dit verhaal gaat *sexton* (doodgraver) Gabriel Grub een graf delven. Op weg daarheen slaat hij een jongetje. Bij het delven ontmoet Grub de koning van de kobolden, die hem be-recht. Zal Grub het licht zien? Ook hier zien we Irvings invloed, en wel veel duidelijker dan in ‘The Mother’s Eyes’. Dickens neemt hier namelijk plotelementen over uit zowel Irvings ‘Rip van Winkle’ (1819) als ‘The Legend of Sleepy Hollow’ (1820).

Vermeldenswaard zijn ook het korte ‘To Be Read At Dusk’ (1852), een spookverhaal dat Dickens vertelt vanuit

het perspectief van iemand die anderen afluistert, en ‘To Be Taken With a Grain of Salt’ (1865, later ‘The Trial for Murder’ genoemd), over de geest van een vermoorde man die op het proces de rechter en jury beïnvloedt tot het juiste verdict valt. Dit laatste verhaal, misschien mee geschreven door de schilder, illustrator en schrijver **Charles Allston Collins** (1828–1873), is geïnspireerd op het sublieme spookverhaal ‘The Old Nurse’s Story’ (1852) van **Elizabeth Gaskell** (1810–1865), waarvan betweter Dickens vond dat het slot beter kon. Het ging bij dat einde om het al dan niet zichtbaar zijn van het spook in kwestie.

Dickens schreef een heleboel spookverhalen. Soms zijn ze grappig, maar vaak ook onverwacht macaber. Een terugkerend thema in zijn spookverhalen, zoals ook blijkt uit ‘The Story of the Goblins Who Stole a Sexton’, *A Christmas Carol* en *The Haunted Man and the Ghost’s Bargain*, is verlossing. Om dat te illustreren ga ik nog even dieper in op die laatste novelle. De hoofdpersoon, de chemicus Professor Redlaw, wordt achtervolgd door een spook dat als twee druppels water op hem lijkt. Kan Redlaw zijn zorgen en wanhoop overdragen aan het spook? Is verlossing mogelijk? Denk hier ook terug aan het overlijden van Charles’ zus **Fanny**.

Een weetje is dat spookverhalen zoals het hierboven aangehaalde ‘The Story of the Goblins Who Stole a Sexton’, maar ook ‘The Story of the Bagman’s Uncle’ (over een bevallige spokende dame) en ‘The Madman’s Manuscript’ (een ik-vertelling over een gek/moordenaar die in zijn cel belaagd wordt door de geest van zijn overleden vrouw) in feite niets meer zijn dan episodes uit zijn debuutroman *The Pickwick Papers* (1836). Toegegeven, dat boek is natuurlijk op zich een “aan elkaar gebreide” roman: het verband tussen de verschillende vertellingen in het boek is vrij los.

Enkele van zijn spookverhalen schreef Dickens in overleg met andere auteurs, voor zijn tijdschriften. Zo schreven onder andere **Wilkie Collins** (1824–1889) en **Elizabeth Gaskell** (1810–1865) mee aan de spookverhalencycli met een raam-

vertelling die Dickens opzette voor de kerstedities (1859, 1860 en 1861) van zijn magazine *All the Year Round*. De eerste cyclus van acht verhalen uit 1859 heette *The Haunted House*. De vlag dekt hier de lading. Het overkoepelende verhaal is als volgt: in een huis wordt iedere kamer bewoond door een geest, die zijn verhaal met de lezers deelt. Elk verhaal wordt voorafgegaan door een kleine proloog. Gaskell leverde hiervoor ‘The Crooked Branch’ (‘The Ghost in the Garden Room’ genoemd voor deze cyclus), Collins bezorgde ‘The Ghost in the Cupboard Room’. Dickens zelf leverde drie verhalen.

De Engelse dichter, romancier en architect **Thomas Hardy** (1840–1928) was de auteur van tijdloze romans zoals *Far from the Madding Crowd* (1874), *The Return of the Native* (1878), *The Mayor of Casterbridge* (1886), *Tess of the d’Urbervilles*. *A Pure Woman: Faithfully Presented* (1891) en *Jude the Obscure* (1895). Niets minder dan literaire monumenten, hoewel de laatste twee romans minder door de Victorianen gesmaakt werden omwille van de zeden van die tijd.

Hardy was veelvuldig kandidaat voor de Nobelprijs voor Literatuur, maar won die nooit. Ondanks zijn bijval als romancier zag hij zichzelf vooral als dichter. Zijn poëzie was beïnvloed door de “Romantics”, in het bijzonder **William Wordsworth** (1770–1850). Hij schreef ook wel wat voor het theater, waarmee hij een bijzondere verhouding had. Hij hield van toneeladaptaties, maar een bijzonder slecht ontvangen toneelversie van *Far from the Madding Crowd* temperde zijn enthousiasme een tijdlang.

Een leuk weetje is dat het concept van de *cliffhanger* stamt van de publicatie in episodes van Hardy’s vroege roman *A Pair of Blue Eyes* (1873), over de verkering met zijn eerste echtgenote, Emma Gifford, in *Tinsley’s Magazine*.

Hardy was geboeid door de folklore van het voormalige koninkrijk Wessex – het rijk van de West-Saksen, van 519 tot 927 – in het zuidwesten van Engeland. Verschillende van zijn romans spelen zich daar af. In zijn boeken, die veelal gaan

over de beperkingen van het strikte leven in zijn tijd, toonde hij zich een “Victorian realist” à la George Eliot. (Haar echte naam was **Mary Ann Evans**, 1819–1880. Ze was de auteur van o.a. de romans *The Mill on the Floss* uit 1860 en *Silas Marner* uit 1861.) Een interessante (schijnbare) paradox is dat Hardy daarnaast met veel plezier spookverhalen schreef – hoe ver kan je afdwalen van het realisme? Heerlijk, zulke tegenstellingen! Sommige van zijn vertellingen zijn mooi ingebed in de lange spookverhalentraditie van het graafschap Dorset, dat ooit deel uitmaakte van het koninkrijk Wessex.

Hardy hield van spoken, ik kan het niet anders verwoorden. In zijn jeugd werden hem verschillende “waargebeurde” spookverhalen verteld door familie, in het bijzonder zijn moeder. In een interview in 1904 (op zijn 64e) vertelde hij dat hij graag – in zijn jongere jaren dan – liefst tien jaar van zijn leven zou hebben gegeven voor een ontmoeting met een geest. Vijftien jaar later schijnt zijn wens te zijn uitgekomen. In een brief beweerde zijn tweede echtgenote **Florence** – Hardy trouwde met zijn negenendertig jaar jongere secretaresse na het overlijden van zijn eerste echtgenote – namelijk dat haar man op Kerstavond een geest had gezien op het kerkhof van Stinsford (overigens Hardy’s geboorteplek). De geest zou aan Hardy gezegd hebben: *A green Christmas*. Waarop Hardy antwoordde: *I like a green Christmas*. (Het was duidelijk een diepgaand gesprek!) Het spook zou daarop de kerk zijn binnengegaan, waarna Hardy hem volgde en... niemand in de kerk aantrof. Volgens zijn zus Kate was het de geest van hun grootvader geweest, op wiens graf Hardy net voor het eerst hult had gelegd. Het is geruststellend om te horen dat spoken niet kleurenblind zijn, denk ik dan maar. In 1927 was het opnieuw prijs, want toen zag Hardy zijn vrouw op een theepartijtje – het gevaar schuilt overall! – praten met een donkere onbekende. Ze waren nochtans enkel omringd door vrienden. Later beweerde Hardy het gezicht van de donkere man opnieuw te zien.

Tijd om een kijkje te nemen naar Hardy’s literaire spookavonturen. Hij schreef behoorlijk wat gedichten waar-

in spoken de hoofdrol spelen, zoals ‘The Dead Quire’ (1901), ‘The Choirmaster’s Burial’ (1917), ‘The Woman I Met’ (1918), ‘Voices from Things Growing in a Churchyard’ (1921), ‘Yuletide in a Younger World’ (1927) en ‘I Rose Up as My Custom is’ (jaartal onbekend).

In zijn roman *The Mayor of Casterbridge* (1886) liet hij ouderen vertellen over de geesten van Romeinse soldaten die soms opdoken in Maumbury Rings, een amfitheater in Dorchester. (Het verzonnen Casterbridge was overigens gebaseerd op Dorchester.) Ook in *The Woodlanders* (1887) hadden oude mensen het over geesten, en wel die van twee broers die op Nieuwjaar hun opwachting maakten in het kasteel Hintock Court, waaruit ze verdreven waren door een priester. In *Tess of the d’Urbervilles* (1891) was er een heuse spookkoets, waarin ooit een moord was gepleegd. Het geluid ervan kon alleen door een d’Urberville gehoord worden en voorspelde weinig goeds. Deze akelige koets was een van de bekendere spookverhalen van Dorset, die Hardy dus integreerde in zijn roman.

Zijn verhaal ‘The Withered Arm’, opgenomen in Hardy’s bundel *Wessex Tales* (1888), vertelt het verhaal van de melkster Rhoda en van Gertrude, de jonge bruid van de boer met wie Rhoda al een twaalfjarige zoon heeft. ‘s Nachts droomt Rhoda dat Gertrude op haar lijf zit, ze werpt Gertrude van zich af door haar bij de arm te grijpen. In het echte leven begint Gertrudes arm te verdorren. En dat is pas het begin... In *A Few Crusted Characters* (1890–1891, oorspronkelijke titel *Wessex Folk*, negen met elkaar verbonden verhalen) verschijnt de geest van William Privett de dag na zijn dood aan Longpuddle Spring, een plek die hij bij leven altijd vermeed omdat zijn zoon er gestorven was.

Er zijn wel meer bekende auteurs uit die tijd waarvan je niet meteen verwacht dat ze spookverhalen schreven. De Engelse auteur **Elizabeth Cleghorn Gaskell** (1810–1865), **Mrs Gaskell** voor haar lezers, is bekend van romans als *Mary Barton* (1848), *Cranford* (1853) en *North and South* (1855), waarin

vaak (sociaal) onrecht aan bod kwam. Ze had ook een grote interesse in al wat bovennatuurlijk was – ze beweerde in 1849 een spook te hebben gezien – en schreef zodoende vrij veel *mysteries* en *dark tales*, waaronder een occasioneel maar superbe spookverhaal zoals ‘The Old Nurse’s Story’ (1852).

Dit verhaal, dat bij momenten sterk als een *gothic story* aanvoelt (de setting, ongetwijfeld: de Manor House, met zijn afgesloten vleugel), verscheen in een kerstnummer van Charles Dickens’ magazine *Household Words*. De meeste van Gaskells spookverhalen verschenen overigens in Dickens’ magazines. In dit pareltje duikt een spookkind op aan een kasteel op de heide van Northumberland. Dickens vond het een schitterend verhaal, maar wilde zoals eerder vermeld wel het slot aanpassen. Hij zond Gaskell zelfs een alternatief einde toe. Daar ging Gaskell gelukkig niet op in.

‘The Old Nurse’s Story’ is overigens gebaseerd op feiten over een ongewenst zwangere vrouw die **Charlotte Brontë** (1816–1855) ter ore waren gekomen. (Gaskell schreef in 1857 een biografie over haar, *The Life of Charlotte Brontë*.) Een spookscène aan een raam in dit verhaal doet trouwens sterk denken aan een “raamscène” in de roman *Wuthering Heights* (1847) van **Emily Brontë** (1818–1848).

Gaskells ‘The Squire’s Story’ (1855), dat soms in bloemlezingen van spookverhalen wordt opgenomen, is weliswaar een macabere voltreffer, maar bevat geen spook. Een motief dat af en toe opduikt bij Gaskell is “de dubbelaar”: we zien het bijvoorbeeld zowel in ‘The Poor Clare’ (1856, hier wordt op magistrale wijze met meervoudig vertelperspectief gewerkt) als in ‘The Grey Woman’ (1861). De vrouwelijke hoofdpersonen krijgen tegenhangers (soms één, soms meerdere) die op hen lijken, maar kwaadaardig zijn.

Wie van sprookjes houdt, moet beslist Gaskells grappige spookverhaal ‘Curious if True’ (1861) lezen, waarin enkele sprookjesfiguren zoals Assepoester en Roodkapje de sprong gemaakt hebben naar de werkelijkheid. Ze praten bij op een feestje in een spookachtig kasteel.

Dokter, auteur, (enigszins mislukt) politicus en publiek figuur *par excellence* **Arthur Ignatius Conan Doyle** (1859–1930) was vanzelfsprekend de geestelijke vader van zowel Sherlock Holmes als Professor Challenger. Holmes, ‘s werelds beroemdste fictieve detective, behoeft geen verdere toelichting. Challenger trad op in romans zoals *The Lost World* (1912), novellen zoals *The Poison Belt* (1913) en in korte verhalen zoals ‘When The World Screamed’ (1928). Daarnaast was Doyle – Conan was een *middle name* die ACD zelf inzette als familienaam vanaf zijn 18de, zijn werkelijke familienaam was enkel Doyle – ook de auteur van heel wat historische romans. Denk aan zijn lievelingsromans *Sir Nigel* (1906) en *The White Company* (1891), gesitueerd in respectievelijk 1350–1356 en 1366–1367, tijdens de Honderdjarige Oorlog. Verder schreef hij veel korte verhalen, waaronder SF, fantasy, horror en spookverhalen. Hij had een levendige belangstelling voor het occulte (zie zijn roman *The Land of Mist* uit 1926, maar ook een reeks essays, *The History of Spiritualism*, eveneens uit 1926), waarin hij echt geloofde. Hij liet zich bijvoorbeeld misleiden door getrukeerde foto’s van “elfjes”. Naar het einde van zijn leven toe leidde dit (vooral in Groot-Brittannië, minder in de Verenigde Staten) tot een onderwaardering van zijn literaire werk, iets wat nu nog steeds doorwerkt. We kennen allemaal Sherlock Holmes – maar kennen we nog de auteur Doyle?

In zijn gevarieerde reeks bovennatuurlijke verhalen vinden we een spookverhaal dat een absolute kraker is en dat in dit overzicht zeker niet mag ontbreken: ‘The Captain of the Pole-Star’ (1883). Dit verhaal biedt werkelijk alles: een avontuurlijke setting met een schip dat vast komt te zitten in het ijs van de Noordpool, een kapitein die ze niet meer allemaal op een rij heeft en een geest die ‘s nachts op het ijs verschijnt. Ook ‘De profundis’ (1892) is een uitmuntend spookverhaal en alweer een zeeavontuur.

Andere goede spookverhalen van zijn hand zijn het humoristische ‘The Ghosts of Goresthorpe Grange’ (op het einde van de jaren 1870 ingediend bij *Blackwood’s Magazine*, pas

gepubliceerd in 2000, ook gekend als ‘The Haunted Grange of Goresthorpe – A True Ghost Story’; over een nieuwe huis-eigenaar die op zoek gaat naar een spook voor zijn huis), ‘The Silver Hatchet’ (1883, over een vervloekte bijl), ‘The Story of the Brown Hand’ (1899, over een geest die op zoek gaat naar zijn afgehakte arm; gebaseerd op een Indische legende) en ‘Playing with Fire’ (1900, over een séance).

Overigens, voor liefhebbers van mummies (het moeten niet altijd spoken zijn): jullie zijn bij Doyle aan het juiste adres. ‘The Ring of Toth’ (1890) en ‘Lot N°249’ (1892) vormden de basis voor heel wat mummiefilms. Warm aanbevolen! Zijn verder ook bij Doyle te vinden: demonen, weerwolven, vampiers, seriemoordenaars, angstaanjagende monsters in de lucht. Zowat het hele bovennatuurlijke zootje dus. Schitterend!

De Schot **Robert Louis Stevenson** (1850–1894) was al even beroemd als Dickens, maar overleed helaas vroeg. Hij was de auteur van historische romans zoals *Treasure Island* (1883), *Kidnapped* (1886) en het vervolg daarop, *Catriona* (1893). Hij schreef daarnaast veel reisliteratuur, die destijds goed ontvangen werd. In het bovennatuurlijke genre denken we natuurlijk aan de mijlpaal *Strange Case of Dr Jekyll & Mr Hyde* (1886). Zijn sublieme Poe-pastiche ‘Olalla’ (1885) moet je zeker lezen als vampiers je ding zijn. Volgens de Amerikaanse auteur **Henry James** (1843–1916) was Stevenson *the only man in England who can write a decent English sentence* – wat een compliment.

Een beroemd en bijzonder akelig spookverhaal van Stevenson is ‘The Body-Snatchers’ (1884), een vertelling over medische assistenten die lijken voor de lessen anatomie moeten bezorgen. Je kan je wel voorstellen hoe dat afloopt... Dan moet je nog weten dat het verhaal gebaseerd is op feiten: de *Anatomy Murders* door **William Burke** en **William Hare**. Deze kerels doodden liefst zestien mensen om hun lijken te kunnen verkopen voor dissectie.

Stevenson zag spookverhalen lekker breed. Zo treedt in ‘The Bottle Imp’ (1891) een djinn aan. Ja, hij vervult wel wensen, maar... Zowel dit verhaal als ‘The Isle of Voices’ (1893, een vertelling over tovenarij en hebzucht) werden beïnvloed door de zes maanden die de auteur in Hawaï doorbracht. Stevenson was een doorgewinterde reiziger. Hij reisde voor het avontuur, voor de liefde (hij ondernam een bijzonder lange en ongezonde reis naar Californië om **Fanny**, zijn toekomstige vrouw, te bezoeken) en vooral voor zijn zwakke gezondheid. Hij had aanslepende en ernstige longproblemen en moest veel tijd in een warm klimaat doorbrengen.

‘Markheim’ (1885), een kernachtige soort van *Crime and Punishment* (1866, van **Fjodor Dostojevski**, 1821–1881) en qua thematiek een voorstudie van *Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde*, is een ware horrorklassieker van Stevenson. Het titelpersonage verkoopt in een antiekwinkel kostbare stukken van zijn overleden oom, of dat beweert hij toch. Het loopt heel erg uit de hand in de winkel en uiteindelijk moet Markheim op de eerste verdieping verantwoording afleggen aan een bovennatuurlijke persoon. Vaak wordt die door lezers en critici geklasseerd als een spook, maar het zou evengoed ‘s werelds beroemdste kelderbewoner kunnen zijn, Satan dus.

Stevenson was voor een stuk verknipt door het calvinisme dat zijn ouders aanhingen. Alles was toch voorbestemd – dus wat je ook deed, je ging sowieso ofwel naar de hemel of de hel. Je toegangsticket lag bij wijze van spreken al klaar bij je geboorte. Zowel in *Strange Case of Dr Jekyll & Mr Hyde* als in bovengenoemde spookverhalen zien we dan ook personages die worstelen met hun donkere kant: moeten ze ertegen vechten, of loont het de moeite niet?

Stevenson was bedreven in het mengen van (sub)genres. Zo schreef hij het ijskoude ‘Thrawn Janet’ (1881, *thrawn* is Scottish Gaelic voor “pervers”), dat een spookverhaal combineert met hekserige en zombieachtige elementen. De huishoudster van een geestelijke lijkt in het verhaal met een verwrongen nek rond te lopen...

Sommige van Stevensons spookverhalen waren zo afschrikwekkend dat ze in de la bleven liggen. Zo wilde zijn echtgenote onder geen beding dat hij zijn adaptatie van 'The Waif Woman' (een spooklegende uit IJsland) uitbracht. Het verhaal verscheen pas in 1914, twintig jaar na zijn overlijden.

Laat ons nog even in Schotland blijven. Ook **Margaret Oliphant Wilson Oliphant** (1828–1897) pende goede spookverhalen. Als weduwe voorzag ze door het schrijven in het onderhoud van haar drie kinderen. Ze was onder de naam **Mrs Oliphant** vooral bekend als romancier in haar tijd. Ze schreef een heleboel romans – de vroegste werden verkeerdelijk toegeschreven aan haar alcoholische broer **Willie**, die haar manuscripten voor haar kopieerde – waarvan *Hester: A Story of Contemporary Life* (1883) het bekendst is gebleven. Later schreef ze ook biografieën. Sommige van haar romans hebben bovennatuurlijke elementen, zoals *A Beleaguered City* uit 1879 (in een Franse stad verrijzen de doden om de levenden terecht te wijzen), *The Lady's Walk* (1883) en *The Wizard's Son* (1884).

Zij begon pas na haar vijftigste spookverhalen te schrijven. De meeste werden gepubliceerd in *Blackwood's Magazine*, dat ook sommige van haar romans, zoals *Katie Stewart* (1852), in delen drukte. Haar verhalenbundel (*Four*) *Stories of the Seen and the Unseen* (1902, postuum verschenen) is niet te versmaden. De titel valt te herleiden naar de oorspronkelijke (slechts twee verhalen tellende) bundel *The Open Door, and the Portrait: Stories of the Seen and the Unseen* uit 1881. Later werd een deel van deze titel gebruikt als verzamelnaam voor al haar bovennatuurlijke verhalen. Het verhaal 'The Secret Chamber' (1876) is gebaseerd op de legenden rond Glamis Castle, waarvan gezegd wordt dat het er spookte. Toen ze het verhaal in familiekring vertelde was tijdens het slot plots een enorm lawaai te horen. Een kader in de aanpalende kamer was op onverklaarbare wijze van de muur gevallen...

Oliphant verloor verschillende van haar kinderen. Rouw om kinderen is dan ook een thema in verschillende van haar spookverhalen, zoals 'Earthbound' (1880) en 'The Open Door' (1881). Haar beste spookverhaal is misschien wel 'The Library Window' (1896), een verhaal dat ze pas op haar achtenzestigste schreef. Een meisje dat herstelt van een zware ziekte leest vaak een boek aan het raam. Ze kijkt uit op de achterkant van de universiteitsbibliotheek. Van een van de ramen daar wordt gezegd dat het niet echt is, misschien is het wel op de muur geschilderd. Op een dag ziet het meisje aan precies dat raam een man aan tafel zitten, hij is aan het schrijven. Dit beeld veroorzaakt een enorme crisis bij het meisje.

The Little Pilgrim-serie is dan weer een reeks korte verhalen waarin een ziel in *the Afterlife* aankomt en daar allerlei wonderbaarlijke gebeurtenissen beleeft. Fantastische verhalen dus, maar geen spookliteratuur.

De geestelijke **Richard Harris Barham** (1788–1845) uit Canterbury schreef onder het pseudoniem **Thomas Ingoldsby** (een pseudoniem dat later – hoe vreemd toch – door **Jean Ray** / **John Flanders** opnieuw gebruikt werd) romans, korte verhalen en humoristische gedichten. Bij een ongeval in zijn jeugd werd zijn arm verminkt. Hierdoor kon hij niet aan sport doen. Hij werd een grote lezer en vlijtige student.

In 1826 schreef hij voor het eerst voor het bekende *Blackwood's Magazine*. Elf jaar later begon hij bijdragen te schrijven voor het nieuwe tijdschrift *Bentley's Miscellany* en later voor *New Monthly Magazine*, die leidden tot zijn grootste succes: de bundel(s) *The Ingoldsby Legends, or Mirth and Marvels*. Het was het lievelingsboek van Allan Quatermain, het bekende personage uit de avonturenromans van H. (Henry) Rider Haggard (1856–1921), en werd daardoor vermeld in verschillende van Haggards klassiekers (bv. in *King Solomon's Mines*, uit 1885, en in *Allan Quatermain*, uit 1887). Ook een auteur als **Rudyard Kipling** (1865–1936), over wie hieronder meer, was fan.

Deze *Ingoldsby Legends* waren zo populair dat er liefst drie delen (1840, 1842 en 1847) verschenen. De boeken bestonden uit mythen, legenden (meestal pastiches van lokale folklore), (spook)verhalen en poëzie, alles samen ongeveer vijftien-zeventig bijdragen. Heel wat van de verhalen en gedichten hebben een lichte toon, tot ze naar het einde toe een donkere richting uit gaan. De *Ingoldsby Legends* werden vaak herdrukt en geïllustreerd door bekende namen zoals **John Tenniel** (1820–1914) en **Arthur Rackham** (1867–1939), die beiden ook *Alice's Adventures in Wonderland* (1865) van **Lewis Carroll** (1832–1898) van prenten voorzagen.

Een klassieker in deze bundel is beslist 'The Spectre of Tappington' (1840), meteen ook het openingsverhaal. Ingoldsby woonde overigens zelf in Tappington Hall, het familielandhuis te Denton (in Kent). Dit verhaal over een spookhuis is zowel spannend als hilarisch. Het slachtoffer, een zekere Lt. Charles Seaforth, raakt elke nacht zijn broek kwijt. Er moet wel een spook in het spel zijn! De opening van het verhaal is bijzonder grappig: Seaforth kijkt onder zijn bed om te zien of zijn broek daar misschien ligt en heft een klaagzang aan. Dit leuke verhaal werd overigens herdrukt in het legendarische Amerikaanse pulpmagazine *Weird Tales*. Ook de andere spookverhalen in de bundel(s) laten zich nog goed lezen, de volledige *Ingoldsby Legends* hebben trouwens een zekere charme. Zo is er bijvoorbeeld 'Grey Dolphin: a Legend of Sheppey' (1840), onder andere gebaseerd op de legende van **Sir Robert de Shurland** (ca. 1250–ca. 1310). De bewuste grijze dolfin is een paard dat zijn meester het leven redt. Later wordt echter een akelige voorspelling over het dier bewaarheid...

De Londense Ella D'Arcy, of – even diep ademhalen – **Constance Eleanor Mary Byrne D'Arcy** (1857–1937), geboren in een Ierse familie, groeide op in onder andere Duitsland, Frankrijk en op het Kanaaleiland Jersey. Ze studeerde beeldende kunsten, maar schakelde – men vermoedt vanwege slecht zicht – over naar schrijven.

Haar bijnaam was "Goblin Ella", omdat ze weinig contact hield met vrienden. Ze reisde namelijk ook als volwassene veel en verbleef langere tijd in Frankrijk, Spanje, Duitsland, Zwitserland en vooral de Kanaaleilanden – allemaal settings voor haar verhalen, trouwens. Plots stond ze dan bij haar vrienden aan de deur, geheel onverwacht.

Ze valt in haar (weinig omvangrijke) literaire werk op door haar psychologisch inzicht en haar aandacht voor de relaties tussen mensen, bijvoorbeeld (moeilijke) huwelijken. Zie bijvoorbeeld haar vertelling 'The Marriage' (1896), waarin een verleide, arme vrouw zich na haar huwelijk met een rijke man ontpopt tot een zelfzuchtige echtgenote.

Haar verhalen waren vrij hard en bevatten zwarte humor, die helaas niet altijd door critici zo ervaren werd. Ze bekritiseerde in haar werk vaak egoïstische mannen die vonden dat een echtgenote zich naar hun wil moest schikken. Het moet echter gezegd dat D'Arcy zelf door contemporaine critici werd beschouwd als iemand die weinig geduld of medelijden had met vrouwen, noch in haar literaire werk (zie opnieuw 'The Marriage'), noch onder collega's. D'Arcy schreef vooral korte verhalen, waaronder ook spookverhalen. Ze schreef groten-deels om den brode; ze leefde in vrij precaire omstandigheden – ondanks haar reizen.

Ze publiceerde onder meer in de Londense literaire bladen *Temple Bar* en *The Yellow Book*. Het tweede magazine, dat als hardcover (!) verscheen, bestond slechts van 1894 tot 1897 (13 nummers in totaal), maar had een voortreffelijke reputatie, o.a. door de uitgebreide aandacht voor beeldende kunsten, dankzij illustrator en auteur **Aubrey Beardsley** (1872–1898), en de keur aan hoog aangeschreven auteurs die aan het blad bijdroegen: **Henry James** (1843–1916), **H.G. Wells** (1866–1946), **William Butler Yeats** (1865–1939), **Edith Nesbit** (1858–1924) etc.

D'Arcy's doorbraakverhaal 'Irremediable' (1894), over een ongelukkig huwelijk na een zomerse flirt, verscheen in het eerste nummer van *The Yellow Book*. Ze schreef niet alleen

negen verhalen voor *The Yellow Book*, op basis van de kwaliteit van 'Irremediable' werd ze ook uitgenodigd als "subredacteur". In die functie stond ze de Amerikaanse redacteur **Henry Harland** (1861-1905) bij. De titel van het magazine verwijst naar de Parijse gewoonte om boeken met expliciete inhoud (bv. boeken van de "Decadents") een gele omslag te geven, als signaal aan de lezer. *À rebours* (1884) van **Joris-Karl Huysmans** (1848-1907) is hiervan een goed voorbeeld.

D'Arcy schreef daarnaast ook voor de populaire bladen *All the Year Round*, *Argosy* en *Blackwood's Magazine*. Klinkende namen dus. Sommige van haar vroege inzendingen droegen overigens het pseudoniem **Gilbert H. Page**.

D'Arcy was occasioneel proeflezer voor uitgeverij The Bodley Head, dat *The Yellow Book* en romans uitgaf. (The Bodley Head zou later, in 1935, Penguin Books opstarten.) Zo bepaalde ze mee wat de uitgeverij op de markt bracht. Via **John Lane** (1854-1925) van The Bodley Head kon ze twee eigen verhalenbundels en een roman publiceren: de bundels *Monochromes* (1895, haar beste bundel) en *Modern Instances* (1898), en de roman *The Bishop's Dilemma* (ook 1898).

Je zou denken op basis van het voorgaande dat D'Arcy, Harland en Lane een hecht team vormden, maar er zat vaak een haat in de boter tussen de drie belangrijke pionnen van *The Yellow Book*.

Toen *The Yellow Book* stopte, was D'Arcy er zo sterk mee verbonden, ook in de perceptie van anderen, dat ze op weinig andere plekken nog aan bod kwam. Ze begon bovendien aan writer's block te lijden. Veel later, in 1924, vertaalde D'Arcy nog *Ariel*, **André Maurois'** (1885-1967) Franse biografie van **Percy Bysshe Shelley** (1792-1822), naar het Engels. Haar biografie van **Arthur Rimbaud** (1854-1891), geschreven in 1930, kreeg ze helaas niet gepubliceerd. Ze leefde een lange periode in Parijs, op gevorderde leeftijd.

Twee uitstekende (spook)verhalen van D'Arcy wil je beslissend niet missen: 'The Pleasure Pilgrim' (1895) en 'The Villa Lucienne' (1896). In beide vertellingen gaat het om rijkelui

die met spoken te maken krijgen. Ook de elite heeft zo haar spectrale zorgen!

'The Pleasure Pilgrim' (verschenen in *The Yellow Book* en D'Arcy's bundel *Monochromes*) doet nogal denken aan de novelle *Daisy Miller* (1879) van **Henry James** (1843-1916). Het verhaal focust op de verschillen tussen Britten en Amerikanen; de Britten komen er nogal bekaaid vanaf. Je zou kunnen zeggen dat het (veronderstelde?) spookelement bijkomstig is hier... en toch. Het hangt er maar vanaf hoe je (de onzekerheid op) het einde interpreteert. De setting is Schloss Altenau, een Duits kasteel waar toeristen verblijven. De auteur Mr Campbell, een naïeve Britse jongeman, wordt verliefd op **Lulie Thayer**, een vrijgevochten Amerikaanse vrouw. Hij kan niet geloven dat ze echt van hem houdt. En is ze nog wel maagd en onschuldig, wil de Brit weten. De kerel gelooft enkel in "de passieve liefde van een vrouw". Een windbui dus, die vent. Om haar liefde aan hem te bewijzen wil Lulie zichzelf neerschieten... met de goedkeuring van Campbell! Doet ze het? Veel gekker moet het in elk geval niet worden. Het slot van het verhaal werd in die tijd als behoorlijk schokkend ervaren. Persoonlijk vind ik de interpretatie van 'The Pleasure Pilgrim' als een soort spookverhaal nogal overdreven, maar ja... Het is zeker een sterk verhaal. 'The Pleasure Pilgrim' – mooie titel, trouwens – zegt in elk geval zinnige dingen over de angst van mannen voor (sterke) vrouwelijke seksualiteit.

Het sfeervolle en ambivalente 'The Villa Lucienne' mengt een spookhuisverhaal met de legende van Pan. Het is aan de lezer om te beslissen of de oude dame in het huis en de tuinier bovennatuurlijke figuren zijn of niet...

In haar verhalen 'Poor Cousin Louis' (1894), dat in een heerlijke horrorsfeertje baadt, en het vervolg erop, 'An Engagement' (1896), maakte D'Arcy gebruik van het bijgeloof en bovennatuurlijke elementen uit de folklore van haar setting, de Kanaaleilanden, om haar plot mee aan te sturen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het rode haar van een dienstmeid, dat op een afkomst van zowel Satan als Judas – allemaal één pot nat!

– zou wijzen, en er zo de schrik goed injaagt bij de hoofdperson. In verhalen zoals het vroege ‘The Elegie’ (1891) en het late ‘An Enchanted Princess’ (1910, haar laatst gepubliceerde verhaal) kwamen dan weer sprookjeselementen aan bod.

Ella D’Arcy was lang een compleet vergeten auteur, mede omwille van haar bescheidenheid wat haar rol bij *The Yellow Book* betrof. De laatste jaren is echter vrij veel van haar werk geanalyseerd, vaak vanuit invalshoeken zoals feminisme, man-vrouwrelaties en humor als narratieve strategie.

De Engelse **Edith Nesbit** (1858–1924) is nu vooral bekend als auteur van jeugdliteratuur. Haar romans *The Railway Children* (1906), waarvan de verfilming uit 1970 nog regelmatig op de Britse zenders wordt getoond, en *Five Children and It* (1902) zijn heuse klassiekers. Nesbit was van alle markten thuis: ze schreef ook gedichten (het genre waarin ze begon), romans en korte verhalen, waaronder – helaas vaak onderbelicht in haar literaire oeuvre – horror. Ze voerde haar productie, initieel enkel gedichten en korte verhalen, op nadat de partner van haar echtgenoot er met het geld van hun borstelfabriek vandoor ging. Terwijl die snoodaard het ervan nam in Spanje, moesten Edith en haar man zichzelf opnieuw uitvinden. Naast schrijven hield dit voor Edith ook in: kerstkaartjes schilderen en er verzen van eigen vinding op schrijven.

Ze publiceerde als **E. Nesbit** en als **Fabian Bland**, naar haar echtgenoot **Hubert Bland** (1855–1914) en naar The Fabian Society, een socialistische groepering waarvan zij en haar man – net zoals bijvoorbeeld toneelschrijver **George Bernard Shaw** (1856–1950) – lid waren. Het echtpaar noemde later een van hun kinderen trouwens **Fabian**. Nesbits huwelijk was onconventioneel: ze trouwde pas twee maanden voordat haar eerste kind geboren werd – geen evidentie toen – en adopteerde later de kinderen die haar man, een regelrechte *womanizer*, had verwekt bij **Alice Hoatson** (1859–1944), nadat deze vrouw bij het gezin kwam inwonen. Een hele boterham dus!

Hoatson werkte voor *Sylvia’s Home Journal*, waarvoor

Edith verhalen leverde. De dames werden vriendinnen, daarom trok Hoatson ook bij de familie in. Later werd ze de secretaresse van The Fabian Society. Hun vriendschap overleefde Huberts ontrouw. Edith reed trouwens later zelf enkele keren een scheve schaats, en misschien bleef het vreemde huwelijk op die manier wat in balans. Laat in haar leven, na het overlijden van haar man, zou ze hertrouwen en wat meer huiselijke rust vinden.

Maar terug nu naar haar vroege jaren. Edith en Hubert, die na het debacle van de borstelfabriek redacteur werd van het tijdschrift *To-Day: The Monthly Magazine of Scientific Socialism* en columnist voor de radicale krant *Manchester Sunday Chronicle*, schreven samen een roman, *The Prophet’s Mantle* (1885). Uit het romantische boek, waarin ook misdad een grote rol speelde, bleken hun socialistische idealen. Het boek werd geen verkoopsucces.

In veel van Nesbits spookverhalen spelen thema’s zoals onbeantwoorde liefde maar ook liefde die de dood overwint een belangrijke rol. Verhalen zoals ‘Man-size in Marble’ (over twee marmeren ridders die maar niet willen blijven neerliggen) en ‘John Charrington’s Wedding’ (over een bruiloft die absoluut moet plaatsvinden, wat ook de omstandigheden zijn) zijn echte evergreens van het genre geworden. Beide verhalen komen uit haar eerste bundel *Grim Tales* (1893). Deze zeven vertellingen en die uit de daaropvolgende bundels *Something Wrong* (ook uit 1893), *Man and Maid* (1906) en *Fear* (1910), die tegenwoordig thematisch verzameld worden in dikke bundels, hebben je heel wat te bieden als je ‘s nachts graag bibbert in bed. Rond 2018 werden trouwens nog zeven “nieuwe” verhalen van haar ontdekt, die intussen natuurlijk ook regelmatig in bloemlezingen worden opgenomen.

Geloofde Nesbit echt in spoken? Een bezoek als kind aan de gemummificeerde lijken in de Basilique Saint-Michel in Bordeaux – ze woonde een tijd in Frankrijk, door de vroege dood van haar vader keerde de familie dan in de jaren 1870 terug naar Londen – bezorgde Nesbit nachtmerries, die haar

lang bijbleven. Je stelt je die lijken misschien voor als vredig neerliggend. Niets is minder waar: de lijken (waar het vlees nog aan hing...) waren rechtop gehangen aan draden. Je zou van minder een levenslange schrik oplopen! De Victorianen beschouwden dit als een vorm van entertainment. Begrijpelijkwijze vreesde Nesbit dat mensen zouden terugkeren uit de dood. Dat is natuurlijk een klassiek gegeven in spookverhalen, zo ook in haar eigen vertelling 'From the Dead' (1893).

Ze beweerde overigens dat ze in haar jeugd in liefst twee spookhuizen had gewoond. Van Nesbit is bovendien bekend dat ze er enorm bang voor was om levend begraven te worden. Niemand kan haar dit kwalijk nemen, het overkwam namelijk een van haar familieleden echt. (De fout werd gelukkig tijdig ontdekt.) Dit vormde heel waarschijnlijk de inspiratie voor haar verhaal 'The Five Senses' (1909). Deze vertelling bevat overigens net zoals haar verhaal 'The Three Drugs' (1908, ook bekend als 'The Third Drug') trekjes van vroege SF. Van wel meer van haar verhalen is de inspiratiebron bekend. Het gaat niet altijd om spookachtige gebeurtenissen, maar wel vaak om angsten. Zo is 'The Power of Darkness' (1905) gebaseerd op haar bezoek aan een macabere tentoonstelling van wassen beelden in het Musée Grévin in Parijs in 1905.

Nog één verhaaltje om het af te leren: 'The Pavilion' (1915). Deze vertelling is een van de beste voorbeelden van *plant horror*, een subgenre dat voortvloeide uit zowel de wetenschappelijke bevindingen van Charles Darwin (1809-1882) als de ontdekking van een heleboel exotische planten. Laat ons niet vergeten dat er naast spoken, vampiers en weerwolven wel meer figuren of settings waren die in de negentiende eeuw (nieuwe) subgenres opleverden. Voornoemde plantjes dus, liefst vleesetende exemplaren. Er bestaan ontelbaar veel griezelverhalen over moorddadige planten. Maar er werden ook veel verhalen geschreven over alle dreigingen in het oude of nieuwe Egypte, gebaseerd natuurlijk op alle Britse ontdekkingen in het Egypte van die tijd. Eén groot mummiefestival, zeg maar.

Terug nu naar 'The Pavilion'. We vinden geen geesten hier, maar wel – heel schaars in de bovennatuurlijke verhalen van die tijd – een sterke vrouwenfiguur die het hele mysterie oplost en als enig personage een beetje volwassenheid aan de dag legt. *Job well done, Edith!*

De Ierse auteur Fitz James (ook wel Fitz-James) O'Brien (1826-1862) heette eigenlijk Michael O'Brien. Maar nadat hij er een erfenis van £8.000 (zo'n €140.000 nu) in vier jaar had doorgedraaid, besloot hij wijselijk om zijn naam te veranderen. In 1852, ten tijde van de naamsverandering, besliste hij om Cork te verlaten voor de VS.

O'Brien werd geboren in Limerick, studeerde aan Trinity College in Dublin, diende bij het Britse leger en daarna was er dus die erfenis. In de VS wilde O'Brien zich aan de literatuur wijden. Voorheen had hij al meegeholpen met de redactie van een blad over The World's Fair in London (1851, ook bekend als "The Great Exhibition of the Works of Industry of All Nations").

Na wat bijdragen aan kleinere Amerikaanse bladen vervoegde hij de grote jongens bij *Harper's Magazine*. Later volgden *The New York Saturday Press*, *Vanity Fair*, *Putnam's Magazine* en *The Atlantic Monthly*. Naast korte verhalen schreef hij ook poëzie. Daarnaast hielp hij andere auteurs bij het schrijven van hun toneelstukken. In New York City vervoegde hij de "Bohemians". Hij was erg gesteld op de bohemien levensstijl.

In 1862 stierf hij tijdens de Amerikaanse Burgeroorlog als soldaat voor de Union Army, in Hampshire County (in West Virginia). Dit gebeurde in een scène die zo uit zijn verhalen had kunnen komen. Met zijn kompanen stootte O'Brien op een groep ruiters wier kledij zo stoffig was – mag ik even de term *ghost riders* bezigen? – dat de kleur (blauw of grijs, een levensbelangrijk verschil natuurlijk) er niet uit op te maken viel. Er moet veel stof in de lucht gehangen hebben, want ook de ruiters wisten niet wie de anderen waren! De officier onder de ruiters vroeg het dan maar. Daaruit bleek dat de groepen

tot verschillende partijen behoorden. Er werd onmiddellijk geschoten. O'Brien werd in de arm geraakt. Na een operatie raakte zijn wond geïnfecteerd. Een maand later was hij dood.

O'Briens vriend en drinkebroer **William Winter** (1836-1917, auteurs en theatercriticus) redde diens werk van de vergetelheid door in 1881 *The Poems and Stories of Fitz-James O'Brien* uit te brengen. O'Brien was een grondlegger van verschillende fantastische subgenres, waarbij vroege SF misschien wel zijn belangrijkste bijdrage vormde. Maar ook voor de ontwikkeling van bijvoorbeeld de *weird tales* was hij van groot belang.

Naast een bevreemdend spookgedicht zoals 'The Ghosts' (1859) schreef O'Brien tevens de mijlpaal 'What was it? – A Mystery' (1859). Dit is een van de eerste, zoniet het allereerste moderne horrorverhaal over een onzichtbaar iemand. Het heeft kanjers beïnvloed zoals 'Le Horla' (1886, de eerste versie die een jaar ouder is heette 'Lettre d'un fou') van **Guy de Maupassant** (1850-1893), 'The Damned Thing' (1893) van **Ambrose Bierce** (1842-ca. 1914) en natuurlijk de roman *The Invisible Man* (1897) van **H.G. Wells** (1866-1946).

'What was it? – A Mystery' bestaat in twee versies. Het verhaal wordt naast een spookverhaal ook beschouwd als vroege SF. De oorspronkelijke versie was wat meer *gothic*, met vermelding van opium en een opvallend grimmig slot. De gecensureerde versie kende een grotere verspreiding. Zoals de titel al een beetje aangeeft, biedt het verhaal geen verklaringen. Mooi zo, dat vind ik persoonlijk meestal de sterkste verhalen (als de plot "onderweg" geloofwaardig is, tenminste). Toen werd zo'n open einde echter niet bijzonder gesmaakt, blijkt uit de reacties van de recensenten.

De verteller van het verhaal is een soort van stand-in voor O'Brien zelf: deze Harry Escott wordt voorgesteld als de auteur van 'The Pot of Tulips' (1855), een ander spookverhaal dat O'Brien eerder schreef. O'Brien haalt hier grapjes uit: zijn hoofdpersoon in 'The Pot of Tulips' is precies diezelfde Harry. Kan je nog volgen? Terzijde: in 'The Pot of Tulips' gaat het om

een verloren fortuin en een geest die een boodschap wil overbrengen.

Maar terug naar 'What was it? – A Mystery' nu. Twee bohemien vrienden, Harry en Dr Hammond, roken opium in de tuin van een spookhuis, waar eerder een handelaar, een zekere Mr. A–, om het leven kwam uit wroeging na de ontdekking van de bankfraude die hij pleegde. Dat leidt dan tot Poltergeist-toestanden. Er volgen wat sfeervolle gesprekken met als thema's 'Wat is het ergste dat je ooit meemaakte?' en 'Geloof je in spoken?' (Eerder in het verhaal las een andere vriend uit hun bohemien groepje *The Night Side of Nature*, het boek uit 1847 met "waargebeurde" spookverhalen van **Catherine Crowe**.) 's Avonds gaan de twee vrienden in het spookhuis slapen. De verteller krijgt plots een wezen op zich geworpen in bed, een "iets" dat schijnbaar van het plafond op zijn borst valt. Er wordt gevochten in het donker. Harry is wel degelijk een stand-in voor O'Brien, want hij grijpt het wezen bij de keel en houdt het in bedwang. (O'Brien was een bodybuilder.) Hij roept zijn vriend. Nu het licht aan is, merken ze dat Harry een onzichtbaar iets vasthoudt. De volgende dag komen andere vrienden langs. Ze voelen aan het wezen, het blijkt een soort kleine, gespieerde mens te zijn. Iemand van een circus komt een plaasterafdruk maken nadat het wezen verzwakt is en stil ligt. Het wezen sterft, de afdruk wordt tentoongesteld. Einde. Wat was het? Een spook? Het wezen wordt in elk geval niet gelinkt aan Mr A–. Is het allemaal wel belangrijk? De rit was wild, wie heeft er dan een verklaring nodig?

O'Brien schreef heerlijk bizarre en pulpy verhalen. Wat dacht je van 'The Diamond Lens' (1858), nog zo'n klassieker? Een man bouwt een telescoop die zo sterk is dat hij in een druppel water een vrouw ontdekt die daar een paradijselijk leventje leidt. O ja, om die telescoop te maken is ook nog een moord gebeurd. 'The Lost Room' (1858) kan je met wat goede wil beschouwen als een spookhuisverhaal – is het niet echt, hoor – over een kamer waaruit alle realiteit wegduikt. In die

mate dat het verhaal een surrealistisch tintje krijgt! Er leven ook kannibalen in het huis waarin deze kamer zich bevindt.

Je moet het lezen om het te geloven: in zijn bizarre novelle *The Wondersmith* (1859) voert O'Brien een samenzwering van slechteriken op – met natuurlijk de grootste smeerlap aan het roer – die zoveel mogelijk onschuldige Amerikaanse kinderen willen vergiftigen via hun kerstcadeaus. Poppen, soldaten en dies meer worden tot leven gebracht door er demonen bij te betrekken. Het speelgoed krijgt een giftige naald mee. Steken maar, popjes van me, steken maar! Bij bepaalde passages wil je wel even je ogen half dicht knijpen. Niet omwille van de horror, maar door het racisme dat op bepaalde momenten helaas Lovecraftiaanse proporties aanneemt. Je zou het speelgoed in dit verhaal kunnen beschouwen als een protoversie van robots – automaten in dit geval, met wat goede wil – die in opstand komen tegen hun “meesters”, de kindjes. Dit verhaal krijgt van mij extra punten voor de romantische subplot rond de held, die niet alleen een gebochelde tweedehands boekverkooper maar ook een aankomende dichter is.

Andere *weird tales* van O'Brien die de moeite waard zijn: 'From Hand to Mouth' (1858), 'Jubal the Ringer' (1858), 'The Child That Loved a Grave' (1861), 'How I Overcame My Gravity' (1864), 'The Golden Ingot' (1881), de Chinese volksvertelling 'The Dragon Fang' (1885, ook bekend als 'The Dragon-Fang Possessed by the Conjuror Piou-Lu') en het gedicht 'The Demon of the Gibbet' (1881).

De Engelse dichter en romancier Dinah Maria Craik (1826–1887, née Mulock) schreef als Miss Mulock en Mrs Craik. Ze had vooral succes met de roman *John Halifax, Gentleman* (1856), over de idealen van de middenklasse. Ook *A Life for a Life* (1859) was een enorm succes. Na haar jeugd in Newcastle-under-Lyme verhuisde ze in 1846 naar Londen, waar ze snel literaire vriendschappen sloot. Ze trouwde en adopteerde een vondeling. Naast heel wat romans schreef ze ook korte

verhalen, die ze na eerdere publicatie in bladen verzamelde in *Avillion and Other Tales* (1853) en *Nothing New. Tales* (1857).

Ze schreef twee bekende spookverhalen: 'The Last House in C-Street' (1856) en 'A Dreadful Ghost' (1862). Het eerste verhaal is een ik-vertelling. Een vrouw luistert naar een spookverhaal verteld door haar vriendin Dorothy. Op het moment dat haar moeder elders overlijdt hoort Dorothy spokerig getik op de ruit. Ook Dorothy's vader overkomt op dat moment iets buitengewoons. In het humoristische en romantische 'A Dreadful Ghost' verschijnt een spook via een portret aan een echtpaar dat een weduwe bezoekt. De man en de vrouw reageren heel anders op de plotse aanwezigheid van de overleden Doctor.

Rhoda Broughton (1840–1920) was een Welshe romancier en auteur van korte verhalen. Ze was een nicht van Sheridan Le Fanu (1814–1873). Broughton schreef eerst *sensation novels*, maar evolueerde naar meer voldragen literair werk. Ze was goed bevriend met Henry James (1843–1916). In haar romans *Dear Faustina* (1897) en *Lavinia* (1902) kwamen *gender issues* aan bod, respectievelijke homo-erotica en een man die een vrouw wil zijn, zaken die toen niet in het openbaar besproken werden.

Broughton schreef vrij veel spookverhalen; enkele ervan waren heel goed. In 1872 verscheen haar bundel *Tales for Christmas Eve*, in 1879 omgedoopt tot *Twilight Stories*, waarbij er in vier van de vijf verhalen rondgespookt wordt of er heel vreemde dingen gebeuren. Het andere verhaal, 'Under the Cloak', vertelt over een misdaad. De verhalen waren eerder verschenen in het literaire tijdschrift *Temple Bar – A London Magazine for Town and Country Readers*. Broughtons stijl is nogal bijzonder. Je moet er toch wat aan wennen. Vooral haar dialogen bevatten veel “zegt hij / zegt zij”, wat de boel vertraagt. Bovendien zet ze haar persoonlijke voornaamwoorden aan het einde van de zinnen, wat nogal gekunsteld

overkomt. Alle verhalen hebben een ik-verteller en staan in de tegenwoordige tijd. Maar eens je daaraan gewend bent, valt het allemaal heus mee.

Over naar de verhalen nu! Het openingsverhaal – het eerste spookverhaal dat ze ooit schreef (al in 1868 aan het papier toevertrouwd) – is meteen dé knaller van de bundel. ‘The Truth, the Whole Truth, and Nothing but the Truth’, over een spookhuis, bestaat uit een aantal (aanvankelijk) grappige brieven die twee rijke vriendinnen aan elkaar schrijven. Cecelia vertelt Elizabeth hoe het haar vergaat in haar nieuwe huis in Mayfair, Londen. (Het verhaal is gebaseerd op de legende van het beruchte spookhuis te 50, Berkeley Square. Daar zou een spook op zolder wonen. Mooi uitzicht mischien daar, wie weet. De spectrale onverlaat zou er een meid gek gemaakt hebben en een gast hebben laten doodschrikken. Ook Edward Bulwer-Lytton (1803–1873) modelleerde zijn verhaal ‘The Haunted and the Haunters; Or: the House and the Brain’ uit 1845 naar dit “echte” spookhuis.) Wat luchthartig en herkenbaar begint – de irritaties van alledag – wordt in de latere brieven steeds donkerder. De spanning wordt zo goed opgebouwd. Pas op het einde gaat het verhaal een bovennatuurlijke kant op.

‘The Man with the Nose’ portretteert meesterlijk een pas getrouwd koppel. Meneer heeft het – zo beweert hij – heel lastig met zijn vrouw, terwijl hij haar in werkelijkheid totaal niet serieus neemt. Dat zijn vrouw steeds banger wordt op hun huwelijksreis doordat een mysterieuze man telkens opnieuw opduikt, daar heeft meneer geen oren naar. Wat een blaaskaak! Hypnose speelt een rol in dit verhaal. In ‘Behold it was a Dream!’ ontmoet een dame eindelijk de echtgenoot van een vriendin op een boerderij. ‘Poor Pretty Bobby’ is een romantisch verhaal dat nostalgisch vertelt over de vervlogen jeugd jaren. Het bovennatuurlijke element in dit verhaal is niet zo nadrukkelijk aanwezig.

Terugkerende thema’s in Broughtons andere korte fantasie, naast voornoemde bundel, zijn dromen, voorspellingen

en helderziendheid. ‘His Serene Highness’ (1893) is een mooi traditioneel spookverhaal. Haar andere spookverhalen heten ‘What it Meant’ (1881), ‘Was She Mad?’ (1888) en ‘Across the Threshold: A Spirit Story’ (1892). Er zijn ook de novellen *Betty’s Visions* en *Mrs Smith of Longmains* (allebei 1886).

Mary Cholmondeley (1859–1925) was een Engelse romancier die vooral faam verwierf met de bestseller *Red Pottage* (1899), een boek dat religieuze hypocrisie aan de kaak stelde. De roman werd verfilmd in 1918 door **Meyrick Milton** (1862–sterfdatum onbekend). Cholmondeley (uitgesproken als ‘Chumley’) begon in haar tienerjaren te schrijven. Haar eerste boek was een detectiveroman, *The Danvers Jewels* (1887). Niet al haar romans kenden evenveel bijval. *The Lowest Rung* (1908) en *The Romance of His Life* (1921) waren verhalenbundels.

‘Let Loose’ (1890) is een intrigerende hybride van een vampier- en een spookverhaal. De naamloze verteller, een archeoloog die met zijn schoonbroer Sir Robert Depard Nederland bezoekt om architectuur te bestuderen, vraagt zich af waarom zijn metgezel nooit zijn kraag afneemt...

Mary Louisa Molesworth (1839–1921, née **Stewart**) stamde uit een Schots gezin. Ze werd geboren in Rotterdam en groeide op in Manchester. Nadien zat ze op kostschool in Zwitserland. Molesworth kwam niets tekort; haar vader bereikte steeds hogere functies in de scheepsindustrie. Ze kreeg onder andere les van **Reverend William Gaskell** (1805–1884), auteur en echtgenoot van **Elizabeth Gaskell** (1810–1865). Hij hielp Molesworth een eigen schrijfstijl te ontwikkelen. Ze schreef onder de naam **Mrs Molesworth** jeugdliteratuur, bijvoorbeeld bekende fantastische boeken zoals *The Cuckoo Clock* (1877) en *The Tapestry Room* (1879) en de eerder realistische jeugdroman *The Carved Lions* (1895), met een sterke nadruk op Victoriaanse waarden voor vrouwen zoals zelfopoffering. Haar eenvoudige stijl leende zich uitstekend tot kinderboeken.

Alles samen schreef ze meer dan honderd romans. Sommi-

ge van haar vroege romans voor volwassenen, zoals haar eerste boek *Lover and Husband* (1869, over een moeilijk huwelijk, zoals haar eigen huwelijk) en bijvoorbeeld ook *Cicely: A Story of Three Years* (1874), schreef ze als **Ennis Graham**. Ze schreef ook twee spookverhalenbundels: *Four Ghost Stories* (1888) en *Uncanny Tales* (ca. 1896). Nog twee spookverhalen belandden in andere bundels. Molesworth en haar echtgenoot gingen uit elkaar zonder een officiële scheiding en om haar gezin van vijf (oorspronkelijk zeven) kinderen te onderhouden schreef ze tot zes romans per jaar.

Als auteur van spookverhalen is ze helaas grotendeels vergeten. Haar verhalen waren evenwel degelijk tot goed geschreven, ook al ging het niet steeds om echte toppers – angstaanjagend zijn haar spookverhalen zelden. ‘A Dip in the Road’ uit *Uncanny Tales* over een plotse en mysterieuze ontmoeting die veel vragen oproept, is misschien wel haar beste spookverhaal. Ook haar langste spookverhalen, ‘Unexplained’ (1888, na de ontmoeting met de geest van een jongeman is een klein meisje nooit meer zoals voorheen) en ‘The Shadow in the Moonlight’ (1896, over spokerige gordijnen), zijn heel goed.

Molesworth was er vooral in bedreven om een bepaalde sfeer op te roepen; er ging ook een zekere tristesse van haar spookverhalen uit. In ‘The Story of the Rippling Train’ (1887) vertelt Paul Marischal zijn gezelschap in een landhuis een spookverhaal. Hij zag namelijk jaren nadat hij haar voor het laatst ontmoet had Maud, op wie hij altijd een oogje had, als spook verschijnen in zijn werkvertrek. Later bleek dat Maud zich als geest toonde vlak nadat ze het slachtoffer werd van een ongeval dat haar verminkte en waaraan ze later zou sterven. Ze kwam dus afscheid nemen... Het doet wat denken aan Molesworths verhaal ‘Witnessed by Two’ (1888), waar het ook om verloren liefde en een verschijning (van de overleden Major Graham) gaat.

Ook de spookverhalen ‘Lady Farquhar’s Old Lady’ (1873, een vrouw moedigt een vriendin aan om een geest te ontmoeten), ‘Half-way Between the Stiles’ (1895, oude liefde en

de gevolgen ervan nu) en ‘– Will Not Take Place’ (1896, een man isoleert zich van iedereen) zijn prima. ‘The Man with the Cough’ (1894) is vlot geschreven. Een ingenieur moet van Duitsland naar Engeland reizen om een patent te verzekeren voor zijn firma, in samenspraak met een Engelse tegenhanger. Er hangt spionage of zelfs diefstal in de lucht onderweg. Op de trein komt een man hem vergezellen in zijn coupé... In ‘The Clock that Struck Thirteen’ (1896) verandert de geliefde van een vrouw in een geest, wat haar hele leven natuurlijk overhoop gooit.

Violet Paget (1856–1935), die schreef onder het mannelijke pseudoniem **Vernon Lee**, werd geboren in Frankrijk. Ze was de dochter van Britse expats en reisde in de eerste twintig jaar van haar leven met haar familie door Europa: Frankrijk, Duitsland, Zwitserland en Italië. Hierdoor sprak ze vloeiend Italiaans, Frans en Duits. Via haar Duitse en Zwitserse gouvernantes kreeg ze veel Duitse volksverhalen te horen in haar jeugd, wat haar latere fascinatie voor het lezen en (her)schrijven van volksverhalen, legenden, mythen, fabels en sprookjes verklaart. Twee voorbeelden van vroeg werk in die trant zijn *Tuscan Fairy Tales (Taken Down from the Mouths of the People)*, anoniem uitgebracht rond 1880, en het grappige sprookje/poppenspel ‘The Prince of the Hundred Soups: A Puppet Show in Narrative’ uit 1883. Een goed voorbeeld van laat zulk werk is ‘The Gods and Ritter Tannhäuser’ (1927, opgenomen in *For Maurice: Five Unlikely Stories*, zie verderop), een verhaal met een komische insteek dat teruggaat op een erotische legende.

Violet Paget kreeg vooral les van haar moeder, ze was voorbestemd voor een intellectuele carrière – iets dat in die tijd eerder aan mannen was voorbehouden. Je zou hierdoor denken dat ze veel aandacht kreeg, maar haar moeder spitste zich vooral toe op Violet’s broer, die – schijnbaar? – erg ziek was. Men vermoedt tegenwoordig dat het om een grotendeels psychosomatische ziekte ging. Die broer, **Eugene**, stamde uit het eerste huwelijk van de moeder, Violet Paget zelf was het

enige kind uit het tweede huwelijk. De eerste man van Pagets moeder heette trouwens **Hamilton-Lee**, wat Pagets schrijfpseudoniem **Vernon Lee** verklaart.

Violet besteedde veel tijd aan de verzorging van haar broer. Verder werd ze in haar intellectuele ontwikkeling, in het bijzonder haar kennis van de geschiedenis van steden zoals Firenze, Bologna en Rome, sterk beïnvloed door de moeder van de (latere) Amerikaanse schilder **John Singer Sargent** (1856–1925), met wie Violet in haar jeugd veel tijd doorbracht.

Paget had verschillende relaties met vrouwen, die meestal ongelukkig afliepen. Van 1880 tot 1888 was ze bijvoorbeeld samen met de auteur **Mary F. Robinson** (echte naam **Agnes Mary Frances Duclaux**, 1857–1944), tot deze laatste trouwde. De huwelijksaankondiging bezorgde Paget een zware inzinking.

Esthetiek was voor haar heel belangrijk. Ze verdiepte zich in de Europese cultuur en geschiedenis, vooral in de Italiaanse. Zie bijvoorbeeld haar reeks essays en tegelijk haar eerste echte uitgave *Studies of the Eighteenth Century in Italy* uit 1880. Het belang van deze *Studies* mag niet onderschat worden: Violet Paget “leefde” quasi in de achttiende eeuw, ze dompelde zich voortdurend onder in de tijd van toen. Ze las zelfs kranten die een eeuw oud waren.

Onder invloed van de eerder genoemde Fabian Society (zie het stukje over **Edith Nesbit**, 1858–1924) begon ze zich later in haar leven voor onderdrukte groepen te interesseren.

Paget pende heel wat bovennatuurlijke verhalen, maar enkel als ze er in de stemming voor was. Het overgrote deel van haar literaire werk bestaat uit non-fictie, waaronder biografieën, polemische en filosofische teksten... en nog veel meer. Veel van haar spookverhalen vallen in de bredere categorie van *weird stories* – de spoken zijn niet altijd echt spoken. Soms grijpen ze terug naar de sfeer en vorm van de *gothic story*. De meeste spookverhalen zijn terug te vinden in *Hauntings: Fantastic Stories* uit 1890 (vier lange bovennatuurlijke verhalen van hoog niveau), in *Pope Jacynth – and Other Fantastic Tales*

uit 1904 en in *For Maurice: Five Unlikely Stories* uit 1927 (opgedragen aan de Engelse auteur **Maurice Baring**, 1874–1945).

Haar spookverhalen hebben vaak een *la belle dame sans merci*-thema. Ik geef twee voorbeelden. In ‘Amour Dure’ (1890, oorspronkelijke titel ‘Medea da Carpi’) maakt de geest Medea via allerlei kunstuitingen uit die tijd – schilderijen, boeken, gedichten, brieven etc. – de hoofdpersoon, cultuurhistoricus Spiridion Trepka, het leven zuur. En in ‘Dionea’ (1890) spoelt een mysterieus meisje aan na een schipbreuk; ze blijkt bijzondere krachten te bezitten.

Haar meest traditionele spookverhaal – maar zit er wel een spook in? – is ‘A Phantom Lover’ (1886), dat op psychologisch vlak heel sterk is (het doet in dat opzicht denken aan een beroemd werk van latere datum, **Henry James’** novelle *The Turn of the Screw* uit 1898). Ook valt op dat in haar bovennatuurlijke verhalen de setting en het tijdperk – dikwijls de achttiende eeuw, het zal je niet verbazen – een groot belang hebben. Paget ontleent veel plot en sfeer aan locatie, cultuur en tijd, in die mate dat ze sommige van haar verhalen “Culture-Supernatural” noemde, een term die overigens niet aansloeg bij uitgevers. Dit alles valt voor een groot deel terug te leiden tot haar interesse voor en studies van cultuur. Paget was erg te spreken over **Elizabeth Gaskells** spookverhalen, zeker die met een *gothic feel*.

Een van Violet Pagets allerbeste spookverhalen is ‘A Wicked Voice’ (1890), een stevige herwerking van haar eerdere novelle *A Culture-Ghost; or, Winthrop’s Adventure* (1881). Een man wordt hierin lastig gevallen door de geest (en vooral de stem!) van een castrat zanger uit vervlogen tijden: aria’s klonken nog nooit zo onheilspellend. Ook ‘The Doll’ (1927), over een weduwnaar die een pop naar het evenbeeld van zijn overleden vrouw maakt, is erg goed.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd Paget een pacifiste, wat haar door haar publiek helemaal niet in dank werd afgenomen. Haar pacifisme blijkt uit haar late roman *Satan, the Waster* (1920). Merkwaardig is dat Paget in haar testament

liet opnemen dat er onder geen beding een biografie over haar mocht geschreven worden. Ik hoop dan ook geen bezoek te krijgen van haar geest nadat ik dit stukje over haar leven schreef.

Sabine Baring-Gould (1834-1924), afkomstig uit het dorp Lew Trenchard in West Devon, was een Anglicaanse priester, auteur, geleerde, verzamelaar van antiek en van volksliedjes uit Cornwall en Devon. Hij hielp soms mee bij historische opgravingen. Baring-Gould was enorm productief. Hij heeft meer dan 1200 publicaties op zijn naam; regelmatig wordt nog werk van hem ontdekt (krantenartikelen etc.). Hoewel hij in zijn tijd beschouwd werd als een van de tien populairste auteurs van het land, kent men hem nu in Groot-Brittannië vooral nog van een aantal hymnen die hij schreef, zoals 'Onward, Christian Soldiers' (tekst uit 1865; muziek uit 1871, door **Sir Arthur Seymour Sullivan**, 1842-1900) en 'Now the Day Is Over' (tekst uit 1867; muziek 'Merrial' uit 1868, door **Joseph Barnby**, 1838-1896, en 'Lyndhurst', geen jaartal bekend, door **Sylas J. Vail**, 1818-1884). De markante voornaam Sabine stamt van de familienaam van Baring-Goulds grootmoeder.

Baring-Gould reisde als kind met het gezin veel door Europa. Hierdoor kreeg hij vooral binnen de familie les. Hij ging slechts twee jaar naar school. In zijn jeugd leed hij aan longproblemen, die hem zouden blijven achtervolgen. Na kunststudies in Cambridge besloot hij om priester te worden. Hij gaf zeven jaar les aan jongens; op zijn dertigste werd hij kapeleen. Vier jaar later trouwde hij met de achttienjarige **Grace Taylor**. Het echtpaar kreeg vijftien kinderen. In 1871 werd hij rector van East Mersea in Essex. Het jaar nadien stierf zijn vader en erfde hij alles. Op termijn keerde hij terug naar zijn geboortedorp Lew Trenchard.

Naast niet minder dan zestien boeken vol hagiografieën (*The Lives of the Saints*, 1872-1877, gerangschikt op feestdag per heilige) en biografieën van **Robert Stephen Hawker** (bovengenoemde dichter en auteur van spookverhalen, "passon

Hawker") in 1876 en **Napoleon Bonaparte** (1769-1821) in 1908, schreef Baring-Gould een heleboel romans en non-fictie, waaronder veel reisliteratuur.

Zijn bekendste romans zijn allicht *Meharah: A Story of the Salt Marshes* (1880), *Richard Cable, the Lightshipman* (1888), *The Broom-Squire* (1896) en *Guavas the Thinner* (1897). Zijn folkloristische studie *The Book of Were-Wolves, Being an Account of a Terrible Superstition* (1865), is na al die jaren nog steeds een van de bekendste boeken over lycantropie. Ook zijn werk *Curious Myths of the Middle Ages* (deel een in 1866, deel twee in 1868) blijft populair.

Daarnaast schreef Baring-Gould een tweehonderdtal korte verhalen, waarvan er vrij veel na publicatie in allerlei bladen gebundeld werden in verzamelingen zoals *Dartmoor Idylls* (1896), *In a Quiet Village* (1900) en *A Book of Ghosts* (1904).

A Book of Ghosts is niet het soort literatuur waarvan je nachtmerries krijgt. De spookverhalen worden nogal traag verteld; de geesten zijn zeker niet angstaanjagend. Dikwijls zit er in de vertellingen een zedenles – Sabine Baring-Gould, de prediker! Een voorbeeld hiervan is 'The Mother of Pansies', dat via een spookverhaal uitlegt waarom vrouwen kinderen moeten krijgen.

Dat hield destijds allemaal het publiek niet tegen. Al twee maanden na de publicatie van *A Book of Ghosts* moest een herdruk op de markt gebracht worden. De mooie illustraties van de Schot **David Murray Smith** (1865-1952) waren daar zeker niet vreemd aan. Maar al snel daarna verzeilde deze bundel in de vergetelheid. Slechts in 1969 en 1996 (deze laatste versie bevatte twee extra spookverhalen: 'A Dead Man's Teeth' uit 1905 en het niet eerder verschenen 'The Old Woman of Wessel') was er een herdruk. Niets om over naar huis te schrijven dus. En dat was het dan, tot de tijd van de rechtenvrije online publicaties.

Dat je als lezer niet van alle tweeëntwintig spookverhalen (eentje ervan is trouwens geen spookverhaal) in *A Book of Ghosts* wakker ligt, komt omdat ook de vertellers de aanwe-

zigheid van spoken normaal vinden. Soms is hun verschijning zelfs lachwekkend, zoals in ‘McAlister’. De verteller ontmoet op een Frans kerkhof – een uitstekende plek om wat whisky te drinken, vindt hij – de geest van kapitein McAlister. Het is te zeggen: enkel zijn hoofd en romp. De halve geest zit op de kerkmuur, waardoor de verteller in de lach schiet. Het spook doet hem namelijk denken aan Humpty Dumpty. Hier is trouwens sprake van een wel heel bijzondere spooklogica, vind ik. Enkel hoofd en romp van de geest zijn zichtbaar omdat zijn benen begraven liggen in Schotland. Een beetje te ver weg om te “materialiseren”, neem ik aan.

Soms gaat Baring-Gould volop voor humor, zoals in ‘H.P.’ Dit staat voor Homo Praehistoricus. Deze overjaarse geest klaagt tegen een archeoloog dat zijn botten naar een museum zullen worden overgebracht. Hij haat musea! Dan volgt een hele uitleg over zijn leven 8000 jaar geleden. De beschrijving van de eetgewoonten van toen bezorgt je zeker een glimlach.

Andere grappige spookverhalen zijn ‘Jean Buchon’ (een overleden kelner steelt alle fooien), ‘The Merewigs’ (een geest speurt naar moedervlekken; hiertoe moet hij natuurlijk de nachtkledij van zijn slachtoffers openen) en ‘A Happy Release’ (twee minnaars worden door hun overleden partners de duivel aangedaan).

De wat engere verhalen in de bundel zijn onder andere ‘A Dead Finger’ (de vinger van het spook is het enige wat echt goed te zien is) en ‘Glámr’ (een ondode figuur uit de IJslandse Grettis-saga, die rond 1320 werd neergeschreven). ‘On the Leads’ is een heel degelijk spookhuisverhaal. In ‘The Leaden Ring’ wordt een jonge vrouw achtervolgd door de geest van een man die zelfmoord pleegde omdat hij door haar afgewezen werd. ‘Aunt Joanna’ is een goed spookverhaal over diefstal.

De Engelsman William Wilkie Collins (1824–1889) schreef een aantal spookverhalen, maar ook zijn roman *The Woman in White* (1860) bevat een sterk spookbeeld, hoewel het boek niet over spoken gaat. Hoofdpersoon Walter Hartright, een

artiest die de eindjes moeilijk aan elkaar kan knopen, lijkt wel een spook te zien als hij toevallig Anne Catherick, de vrouw gekleed in het wit uit de titel, ontmoet. Hij lijkt haar helemaal niet te kunnen plaatsen: *it* (de dame!) *had sprung from the earth or dropped from heaven*, zo luidt het in de roman. Andrew Smith werkt in zijn zeer lezenswaardige boek *The Ghost Story 1840–1920. A Cultural History* (2010) de ambiguïteit van dit vrouwelijk personage verder uit. Terug naar de roman nu: de vrouw in kwestie blijkt ontsnapt te zijn uit een gekkenhuis, waarna het verhaal een andere richting uitgaat. Maar het beeld blijft: de “spookvrouw” in het wit.

In een van zijn laatste grote werken – Collins leed in zijn latere jaren aan een slechte gezondheid en een opiumverslaving – de novelle *The Haunted Hotel: A Mystery of Modern Venice* (1878), mengde hij het subgenre van het spookhuisverhaal met dat van een onopgeloste moord. In deze novelle zette Collins sterk in op zowel de beschrijving van Venetië als op de ambiguïteit: waren de hoofdpersonen nu broer en zus of geliefden – of allebei?

Andere sterke spookverhalen van Collins zijn het traag vertelde ‘The Dream Woman’ (1855, oorspronkelijk gepubliceerd onder de intussen in onbruik geraakte titel ‘The Ostler’, wat “stalknecht” betekent, over de werkloze Isaac Scatchard die een spook ontmoet, en ‘Mrs Zant and the Ghost’ (1885, de oorspronkelijke titel bij publicatie was ‘The Ghost’s Touch’, deze wordt nu nog vooral als ondertitel gebruikt), waarin een weduwe door een geest gewaarschuwd wordt voor gevaar.

Ik maak een uitstapje naar de titel ‘The Ghost in the Bank of England’, waarmee naar alle waarschijnlijkheid Wilkie Collins wat te maken heeft.

Deze vertelling (1879, ook bekend onder de nauwelijks andere titel ‘The Ghost of the Bank of England’) is een vrij bekend anoniem spookverhaal. Het wordt door Andrew Smith in zijn studie *The Ghost Story 1840–1920* op basis van vijf inhoudelijke elementen – bijvoorbeeld het verband tussen spoken en geld, maar ook hoe personages worden neergezet – aan

Wilkie Collins toegeschreven. Ik vind Smiths argumentatie overtuigend. Het verhaal wordt meestal nog als ‘anoniem’ opgegeven in recente bloemlezingen.

In dit spookverhaal gaat dokter Andrew Wilson een cheque van Mendez, zijn voormalige werkgever, cashen. Een vreemd uitziende bankbediende overhandigt Wilson £1000. Daarmee zet de dokter een praktijk op. Later blijkt de cheque niet geldig. Wilsons werkgever heeft de cheque op een latere dag dan het moment van uitschrijven gedateerd, maar hij sterft de dag na het uitreiken ervan.

Hier treffen we een eerste bovennatuurlijk element in het verhaal. Mendez is een bijgelovige man die vreest dat hij voor zijn zevenenvijftigste verjaardag zal sterven. Wilson wordt ingehuurd om de twee maanden voorafgaand aan de verjaardag aan Mendez’ zijde te blijven en op zijn gezondheid te letten. De man overleeft zijn verjaardag... maar verdrinkt de dag nadien. Een beetje *spooky*, toch?

In elk geval, Wilson wordt hierdoor verkeerdelijk van fraude beschuldigd. Dat is een ernstige zaak, want daar staan doodstraffen op. Uiteindelijk komt het goed. Een oudere bankbediende herinnert zich de gebeurtenissen rond zijn voormalige collega Isaac Ayscough, jaren eerder.

Wat gebeurde er toen precies? Ayscough was verliefd op Nancy, de zus van weer een andere collega, Fred. Via valselijke beschuldigingen liet Ayscough Fred opsluiten. Zo kon hij Nancy naar zich toe trekken. Het was de bedoeling dat Fred slechts tijdelijk opzij geschoven werd. Maar het plan mislukte: Fred werd ter dood veroordeeld en zijn zus Nancy werd gek van verdriet. Alle werknemers van The Bank of England meden daarna Ayscough op het werk. Na zijn dood zou Ayscough aan de slag gebleven zijn bij de bank. Als “spookbediende” verschijnt hij telkens als iemand een cheque van een overledene wil innen.

Wilson wordt buiten beschuldiging gesteld en kan verder met zijn leven.

Een fascinerend verhaal! Zullen we ooit achterhalen of

Wilkie Collins het daadwerkelijk schreef? Wie weet. Maar hier stopt de historie rond ‘The Ghost in the Bank of England’ niet. Puur op basis van de titel zou je namelijk in de war kunnen zijn over de inhoud. Best wel wat mensen kennen de legende rond de geest van Sarah Whitehead, die “The Bank Nun” genoemd werd. Daar gaat het dus in dit verhaal niet over, maar ik doe graag de legende, gedeeltelijk gebaseerd op ware gebeurtenissen, uit de doeken.

Laat me beginnen met de feiten. Aan bediende Philip Whitehead was met aandrang gevraagd om ontslag te nemen bij de bank na financiële malversaties. Later werd hij als straf voor een andere vorm van fraude door de staat geëxecuteerd. Het nieuws werd lang geheimgehouden voor Philips zus Sarah, omdat ze mentaal fragiel was. Toen ze het toch ontdekte, ging ze elke dag naar de bank en vroeg er naar haar broer. Ze droeg stevast een zwarte rouwjurk. Dit duurde zes jaar, tot de bankdirecteur haar in 1818 een vergoeding voorstelde, op voorwaarde dat ze de bank niet meer bezocht.

De legende wil dat “The Bank Nun” ook na haar dood in de bank rondwaarde. In 1828 werd voor het eerst over het “spookaspect” van dit verhaal bericht op papier, in *The Times*. Verschillende publicaties namen later het verhaal over.

Nog meer verwarring is mogelijk. In 1888 verscheen de anonieme novelle *The Ghost in the Bank of England*. Deze wordt toegeschreven aan de bijzonder productieve schrijver Eden Phillpotts (1862–1960). Hem kennen we vooral nog als auteur van fantasy en misdaadliteratuur. Hij schreef onder andere *The Grey Room* (1921), over een kamer waarin het spookt. De eerste boeken waarvan we zeker zijn dat Phillpotts de auteur was, *The End of a Life* en *Folly and Fresh*, verschenen allebei pas in 1891, drie jaar later dan *The Ghost in the Bank of England*. Deze novelle is helaas moeilijk te verkrijgen, waardoor ik niet kon verifiëren of de plot stoelt op de legende van “The Bank Nun”. Online bronnen hebben het in elk geval over een spook dat in de bank rondwaart. Er vallen rare geluiden te horen, mensen “zien” ook vreemde dingen gebeu-

ren. Er wordt een team onderzoekers op de bank afgestuurd.

Maar terug nu naar Wilkie Collins en zijn (bevestigde) “spookmateriaal”. Een bijzonder geval is Collins’ novelle *The Dead Alive* (1874), ook bekend als *John Jago’s Ghost*. Hier gaat het om bedrog in plaats van spokerij. De weduwnaar John Jago is verliefd op Miss Colebrook. Hij verdwijnt met opzet na een ruzie met de broers Meadowcroft. Zo wil hij laten uitschijnen dat de ene broer, op wie Miss Colebrook een oogje heeft, hem vermoord heeft. Van een echte geest is dus geen sprake. Deze novelle is boeiend om twee redenen. Ten eerste is het verhaal losjes gebaseerd op de **Boorn Brothers** moordzaak uit 1819. Broers Jesse en Stephen Boorn werden in 1819 ter dood veroordeeld voor de moord op hun schoonbroer **Russell Colvin** in Manchester (in Vermont) in 1812. Colvin, die de gewoonte had voor langere tijd zijn vrouw Sally te verlaten, bleef eens liefst zeven jaar weg. Toen kreeg Sally’s oom **Amos** dromen over Colvins geest, die beweerde te zijn vermoord. Hij toonde Amos zelfs in een droom waar hij gedood werd. En jawel, in die aardappelkelder werden een knoop, een mes, een teennagel en enkele beenderen gevonden. De broers Boorn, die een moeilijke verhouding hadden met hun schoonbroer, werden onder druk gezet door de politie. Jesse beweerde daarop dat zijn broer Stephen hun schoonbroer had vermoord. Stephen gaf dit nadien toe. Maar in 1820 werd Colvin levend en wel teruggevonden in New Jersey, na een zoektocht naar hem via advertenties, op vraag van de terdoodveroordeelde Stephen. De tweede reden waarom deze novelle zo interessant is, is dat Wilkie Collins dieper ingaat op alle “legale” wanpraktijken die tot valse bekentenissen kunnen leiden, natuurlijk met de expliciete bedoeling dat hieraan paal en perk gesteld zou worden.

Vanzelfsprekend mag de onnavolgbare Ierse dichter, toneelschrijver, romancier en criticus **Oscar Fingal O’Flahertie Wills Wilde** (1854–1900) niet in dit overzicht ontbreken. Hij werd bekend met zijn roman *The Picture of Dorian Gray* (1891),

toneelstukken als *An Ideal Husband* en *The Importance of Being Earnest* (allebei 1895) en natuurlijk ook met zijn inventieve epigrammen.

Wilde schreef één onvergetelijk spookverhaal. Je zal maar het spook uit ‘The Canterville Ghost’ (1887) wezen: de nieuwe bewoners van het kasteel zijn niet bang voor geesten! Zo gaat dat met onverschrokken (maar vooral heel nuchtere) Amerikanen die in Engeland komen wonen. De arme Sir Simon de Canterville, nochtans van geen kleintje vervaard – hij doodde zijn vrouw – doet zijn stinkende best om de nieuwkomers schrik aan te jagen, maar hij boekt geen vooruitgang. Deze humoristische spookvertelling kent een vrij sentimenteel maar geslaagd einde. Zo bespeelt Oscar Wilde, zoals wel vaker in zijn werk, het hele spectrum aan gevoelens. Als je eens wilt zien hoe dit verhaal vakkundig in de prak wordt gereden, moet je zeker *Bhoothnath*, de Bollywoodversie uit 2008 bekijken. Ik wens iedereen die bij de productie betrokken was, immer terugkerende bloedvlekken op hun tapijt toe.

Oscar Wilde schreef wel meer verbeeldingsliteratuur. In zijn zowel inhoudelijk als stilistisch steengoede (en enige) roman *The Picture of Dorian Gray* verkoopt Dorian zijn ziel om ervoor te zorgen dat zijn door Basil Hallward geschilderde portret veroudert in plaats van zichzelf, zodat hij zich kan overgeven aan de geneugten van het leven. Het boek was erg controversieel toen het verscheen.

Wilde schreef ook uitstekende sprookjes, die naar eigen zeggen niet bedoeld waren voor kinderen. Ze kunnen weliswaar probleemloos door kinderen gelezen worden, maar hebben vaak een diepere betekenis. Soms betreft het allegorieën. Een aantal sprookjes heeft een droevige ondertoon. Vaak lijden de personages aan morele gebreken zoals ongevoeligheid, arrogantie en wreedheid. Die gebruikt Wilde dan (al dan niet impliciet) om een zedenles aan op te hangen. Zijn heel uitgesproken mening over de verhouding tussen kunst en werkelijkheid – kunst om de kunst! – komt ook in de sprookjes naar voren. De sprookjes werden verzameld

in de bundels *The Happy Prince and Other Tales* (1888) en *A House of Pomegranates* (1891). Sprookjes als 'The Selfish Giant' (1888), 'The Happy Prince' (1888) en 'The Nightingale and the Rose' (1888) zijn echte klassiekers geworden. Ik haal Wildes sprookjes hier graag aan omdat ze binnen zijn oeuvre door veel critici onderbelicht blijven, terwijl ze wel – en terecht – een groot publiek bereikt hebben.

De Engelsman **Bernard Edward Joseph Capes** (1854–1918) werd laat auteur. Eerst weigerde men hem om onbegrijpelijke bureaucratische redenen bij het leger. Daarna werkte hij een tijdje bij een theehandelaar. Dat was maar een saaie bedoening, dus volgde hij een kunstopleiding, waarvan geen resultaten zijn bewaard gebleven. Daarna pas kwam zijn literaire carrière van de grond. Eerst was hij journalist voor verschillende bladen. Later werd hij redacteur van het gerenommeerde Londense maandblad *The Theatre*. Net toen zijn loopbaan goed op dreuf leek, ging Eglington and Co, het bedrijf achter *The Theatre*, failliet. Capes moest zodoende in 1892 weer van nul beginnen. Waarom geen konijnen kweken, dacht hij. Capes voegde de daad bij het woord en werd een zeer weinig succesvolle konijnenkweker. Wat een beetje vreemd is, als je weet hoe makkelijk konijnen kweken.

In 1897 en 1898 nam Capes – duidelijk geen opgever – deel aan een wedstrijd voor nieuwe auteurs, van de krant *Chicago Record*. Misschien zeurde hij wel een beetje. Hij had tenslotte al twee romans als **Bevis Cane** uitgebracht: *The Haunted Tower* (1888) en *The Missing Man* (1889), geen goed verkopende boeken. Wat er ook van zij, ik moest het twee keer lezen voor ik het geloofde: er viel liefst \$30.000 te verdienen met die schrijfwedstrijd! In 1897 werd Capes – toen al 43 jaar oud – tweede met zijn roman *The Mill of Silence*, het jaar daarop won hij met *The Lake of Wine*, een vrij macabere roman over een robbijn. Beide boeken werden daarop uitgebracht door een uitgeverij. Qua (hernieuwde) binnenkomer kon dat wel tellen!

Capes was een productieve auteur. Niet alleen pende hij veel artikelen en recensies voor verschillende kranten en magazines, hij schreef ook 41 boeken. Dat ging van poëzie (bijvoorbeeld *A Fool's Passion and Other Poems*, jaartal onbekend) over verhalenbundels (onder andere *From Door to Door* uit 1900 en *Plots* uit 1902) tot romans. Hij schreef in behoorlijk wat genres. Zo pende hij *mystery novels* als *The Skeleton Key* (latere titel *The Mystery of the Skeleton Key*). Het was de eerste detectiveroman die uitgeverij Collins uitbracht, in 1919 – postuum dus). Hij bezorgde ook een aantal historische romans, zoals *Love Like A Gypsy* (1901, grijpt plaats tijdens de Amerikaanse Revolutie) en *The Pot of Basil* (1913, speelt zich af aan het Italiaanse hof van de 18e eeuw). Daarnaast schreef hij romantische boeken. *The Story of Fifine* (1914) en *Where England Sets Her Feet: A Romance* (1918) zijn hiervan mooie voorbeelden.

Als veelschrijver had Capes een drietal maanden nodig om een roman te schrijven, aan een tempo van zes uren schrijven per dag. Daarna nam hij meestal een maandje vakantie. In 1910 presteerde hij het om liefst vier romans uit te brengen. Lekker druk dus.

Zijn verhalen verschenen in de meest prestigieuze bladen van die tijd: *Blackwood's Edinburgh Magazine*, *Pall Mall*, *The Idler*, *The Strand* etc.

Capes stierf aan de Spaanse griep. Het schrijversbloed zat echter in de familie: ook zijn zoon **Renalt Capes** (1905–1983) werd auteur, net als zijn kleinzonen **Dr Renalt Capes**, **Ian Bernard Burns** en **Graham Burns**.

Capes' werk sukkelde vreemd genoeg al tien jaar na zijn dood in de vergetelheid, ondanks zijn hoge productie. Als auteur van spookverhalen werd hij in de tweede helft van de jaren 1970 herontdekt door **Hugh Lamb** (1946–2019), een bekende samensteller van bloemlezingen van horror en andere bovennatuurlijke verhalen.

Tijd voor een nadere blik op Capes' spookverhalen. Zijn bundel *The Fabulists* (1915) springt eruit. De kortere verhalen

uit de bundel waren eerder verschenen in het blad *The New Witness*. Er is een raamvertelling waarbij vier jongelui van dorp naar dorp trekken en er hun kost verdienen door griezelige verhalen te vertellen.

Capes' spookverhalen zijn heel divers en doen soms vrij modern aan. Zo is in 'Poor Lucy Rivers' (1906) een typemachine behekt door de vorige eigenaar. Spoken vinden we ook in 'An Eddy on the Floor' (1899), waarin een geest het stof in de cel van een gevangenis voortdurend doet opvliegen. 'Dark Dignum' (1897) vertelt ons hoe een smokkelaar aan zijn einde komt door de geest van een man die hij twintig jaar eerder doodde. Spoken op de maan? Daarvoor moet je bij 'The Moon Stricken' (1896) zijn. 'A Queer Cicerone' (1915) doet denken aan *The Castle of Otranto* (1764) van Horace Walpole (1717-1797): een boosaardige voorvader glijdt uit zijn portret en geeft bezoekers een rondleiding; ongetwijfeld een bewust eerbetoon aan Walpole. De geest van een glasblazer zit opgesloten in 'The Green Bottle' (1902), en dat is pas het begin van dit uitstekende verhaal... In 'The Closed Door' (1915) keert iemand die zelfmoord pleegde terug om zijn neef op afgrijselijke wijze terug op het juiste pad te brengen.

Ook zijn bovennatuurlijke verhalen waarin geen spoken figureren, zijn heel goed. We maken bijvoorbeeld kennis met een weerwolfpriester – jawel! – in 'The Thing in the Forest' (1915), een soort van griezelige pastiche op 'Roodkapje'.

Ik kan besluiten dat Bernard Capes ten onrechte vergeten is; zijn werk zou in meer bloemlezingen mogen opgenomen worden.

Jerome K. (Klapka) Jerome (1859-1927) onderging het lot van een *one hit wonder*. We herinneren ons hem nog enkel dankzij de humoristische reisroman *Three Men in a Boat (To Say Nothing of the Dog)* (1889). Hier en daar zal iemand zich nog het vervolg *Three Men in a Bummel* (1900) herinneren. Maar zoek eens drie mensen die weten dat deze auteur ook toneelstukken en spookverhalen schreef...

Jerome moest op zijn veertiende de school verlaten na de dood van eerst zijn vader en twee jaar later die van zijn moeder. Hoe arm hij op dat moment was, blijkt hieruit: voor de London and North Western Railway raapte hij gevallen kool op langs de spoorlijn. Ook voordien hadden hij en zijn zussen het niet breed. Het gezin was in armoede vervallen toen de mijn van Jeromes vader onder water kwam te staan.

In 1877 probeerde Jerome het drie jaar lang als acteur – zijn pseudoniem was **Harold Crichton** – zonder veel succes. Na verschillende andere jobs, waarbij hij in de tussentijd ook schreef, had hij eindelijk wat succes met zijn toneelmemoires *On the Stage – And Off: The Brief Career of a Would-Be Actor* (1885) en de komische verzameling essays *Idle Thoughts of an Idle Fellow* (1886).

In 1888 trouwde hij met **Georgina 'Ettie' Marris**, een gescheiden vrouw die al een dochter had. Hun huwelijksreis was een tocht op de Thames in een kleine boot. Dit zou leiden tot Jeromes grootste literaire succes, *Three Men in a Boat*. Zijn vrouw verving hij in het boek door fictieve versies van twee vrienden, zodat hij makkelijker komische situaties kon creëren. Maar bepaalde voorvallen en natuurlijk ook het landschap langs de Thames bleven bewaard in het boek. De roman werd zo populair dat het toerisme op deze rivier er serieus door aangezwengeld werd.

Jerome schreef nadien nog heel wat romans, toneelstukken (bijvoorbeeld *The Passing of the Third Floor Back* uit 1908 en *The Great Gamble* uit 1914) en ander literair werk, maar met wisselend succes. In 1892 koos **Robert Barr** (1849-1912) Jerome als redacteur voor het nieuwe, populaire en luchtige maandblad *The Idler*. Klinkende namen als **Rudyard Kipling** (1865-1936), **George Bernard Shaw** (1856-1950), **Marie Corelli** (1855-1924) en **Arthur Conan Doyle** (1859-1930) leverden bijdragen.

Tijd nu voor fantastiek! Jeromes komische spookverhalenbundel *Told After Supper* (1891) legt het er dik op: het betreft zes parodieën van spookverhalen à la Dickens. In

de raamvertelling bezoekt de verteller het gezin van zijn oom op Kerstmis. Na een stevige maaltijd vertelt het gezelschap spookverhalen aan het haardvuur. Veel Victoriaanser dan dit wordt het natuurlijk niet. De verhalen op zich zijn qua plot niet zo sterk, omdat de nadruk ligt op de komische bewerking van zowat alle klassieke “spookthema’s”. Het einde is ook nogal abrupt. Toch leest deze bundel aangenaam weg. Leuk is bijvoorbeeld de indeling van de (niet bijzonder schrikwekkende) spoken in de verhalen. Zo zijn er “middle class ghosts”, “average British ghosts”, “conscientious ghosts”, “lady spectres” enz. Om de sfeer van de bundel te schetsen geef ik een voorbeeld: ‘Ted Biffles’ Story: Johnson and Emily, or The Faithful Ghost’. Een familie koopt een huis, maar raakt het treurende spook dat er ook woont danig beu. Hij mist zijn geliefde Emily, die het huis verliet nadat hij op zoek ging naar rijkdom in Australië. Waar is Emily toch? Mijlenver blijkt er geen Emily begraven te liggen. Omdat het een nogal naïeve geest betreft, komt de familie met een wel heel praktisch idee op de proppen. Ze richten een valse grafzerk in de boomgaard op; het spook gaat er op kantooruren treuren.

‘The Skeleton’ is dan weer een goed en echt angstaanjagend bedoeld spookverhaal van Jerome uit een andere bundel, *Novel Notes* (1893). Dit verhaal staat ook bekend als zowel ‘The Man of Science’ als (in licht andere vorm) ‘A Ghost Story’. Het verhaal bestaat uit twee delen. In het eerste deel ontmoet de verteller een man die hij al zes maanden dood waant. Ze hebben het over spookverhalen. Een zo’n spookverhaal betreft twee rivalen. De ene, die waarschijnlijk gedwarsboomd werd in de liefde – dat wordt niet helemaal duidelijk – achtervolgt de andere dagenlang. Net als zijn moment van wraak gekomen is, luiden de klokken van de kathedraal waarin ze zich allebei bevinden. De man sterft. Zijn beoogde slachtoffer kan verder met zijn leven. Hij blijkt een wetenschapper te zijn. In het tweede deel heeft deze man op een dag een nieuw skelet nodig voor zijn onderzoek en praktijk. Maar hij blijkt een wel heel bijzonder skelet te hebben gekocht. In dit ver-

haal stelt Jerome vooral de vraag: waarom zouden geesten in hemelsnaam willen komen rondspoken bij mensen? Hij ziet enkel een zinnig antwoord in een sterk motief, zoals wraak.

Subliem is het spookverhaal ‘The Woman of the Saeter’. Dit is Jerome op zijn engst! Uit zijn voorwoord bij *John Ingerfield and Other Stories* (1894) blijkt dat de auteur het moe is dat al zijn verhalen vooral grappig moeten zijn. Hij wil ook wel eens niet aan die verwachting voldoen. Hij noemt specifiek ‘Silhouettes’ (1892) en ‘The Woman of the Saeter’ (1894) als volgt: [they] *are not intended to be amusing. I should be glad if they would be judged from some other standpoint than that of humour*. En inderdaad, zowel de raamvertelling als de gevonden brieven die het echte verhaal vormen van ‘The Woman of the Saeter’ zijn akelig. Toeristen gaan elanden jagen in Noorwegen met een gids, maar ze worden verrast door de invallende duisternis. Na een val van een berg belanden ze in een desolate hut. Normaal wordt die bewoond door een vrouw die voor het vee zorgt op de *saeter*, de weide. Uit achtergelaten brieven in de hut blijkt het perverse spel van een vrouwelijke geest. De spanning en sfeer zitten in dit donkere verhaal helemaal goed. Het thema van noodlottige aantrekkingskracht wordt feilloos uitgewerkt. Chapeau!

Het sombere ‘Silhouettes’ uit dezelfde bundel (het verhaal verscheen twee jaar eerder, in 1892, in *The Idler*) is gewoonweg bevreemdend en atypisch voor Jerome. Het verhaal laat zich moeilijk samenvatten. Het is een vrij plotloze *weird story*, met nachtmerrieachtige scènes verteld vanuit het perspectief van een kind. Wat ziet het kind? Het beleeft de angst voor een zeemonster – of gewoon de verwoestende kracht van de zee – en de schrik voor een ontvoering door vreemden. Is zijn eigen moeder een geest? Net omdat het verhaal weinig samenhangend is, laat het zich prima herlezen en doet het wat denken aan een (lang) prozagedicht.

Jerome schreef naast spookverhalen *pur sang* ook uitstekende bovennatuurlijke verhalen. Het enge verhaal ‘The Snake’ (1893) vertelt hoe een onbesuisde man zijn vrouw van

haar angst voor slangen wil afhelpen. In ‘The Dancing Partner’ (1928), dat zich voornamelijk afspeelt in balzalen in het Zwarte Woud, ontwerpt speelgoedmaker Nicholaus Geibel een ideale danspartner. De mechanische pop heet Luitenant Fritz. Hij moet de vrouwen op de vele bals eindelijk een leuke tijd bezorgen op de dansvloer. Natuurlijk loopt het verkeerd. Het verhaal bevat lichte horror en een streepje SF.

Auteurs die op journalistiek vlak met Jerome samenwerkten waren **Robert Barr** (1849–1912) en **Barry Pain** (1864–1928). Barr werd geboren in Glasgow, maar emigreerde op zijn vijfde met de familie naar Canada. Hij werd leraar en schreef voor kranten humoristische stukken onder de naam **Luke Sharp**. Hij werd reporter en columnist voor de krant *Detroit Free Press*. Toen die krant in 1881 een afdeling in Engeland wilde opstarten, verhuisde Barr naar Londen om de nieuwe onderneming in goede banen te leiden. Elf jaar later begon hij zoals hierboven vermeld *The Idler*, met Jerome als redacteur.

Barr werd vooral bekend als auteur van misdaadromans en -verhalen. Hij was de eerste die Sherlock Holmes parodiëerde, met de verhalen ‘Detective Stories Gone Wrong: The Adventures of Sherlaw Kombs’ (ook gekend als ‘The Great Pegram Mystery’) in 1892 en ‘The Adventure of the Second Swag’ in 1894. In de roman *The Triumphs of Eugène Valmont* (1906) voerde hij een Parijse privédetective in Londen op, een kerel met een wel heel hoge dunk van zichzelf. Leuk is dat Barr evenveel tijd besteedt – of misschien zelfs meer – aan Valmonts mislukkingen als aan zijn opgeloste zaken. Elk hoofdstuk vormt een zaak op zich, waardoor de roman de facto een bundel is van verhalen die al eerder verschenen. De beste zaak is misschien wel het bovennatuurlijke en heerlijk dramatische ‘The Ghost with the Club-Foot’: twee personen huren elk afzonderlijk Valmont in om een spook met een klompvoet op te sporen. Mogelijk vormde diezelfde Valmont een model voor de man met de beroemde *little grey cells*. Her-

cule Poirot maakte zijn debuut veertien jaar later, in *The Mysterious Affair at Styles* (1920) van **Agatha Christie** (1890–1976).

Vooraf vroeg in zijn loopbaan bundelde Barr veel van zijn korte verhalen, zoals in *In a Steamer Chair and Other Shipboard Stories* (1892), *The Face and the Mask* (1894) en *Revenge!* (1896). Barrs eerste bundel, *In a Steamer Chair*, bevat het puike spookverhaal ‘The Man Who Was Not On the Passenger List’. Barr houdt zich hier niet bezig met sfeerschepping. Na een humoristische opening met wat rake kritiek aan het adres van “ruimhartige bedrijven” – bedrijven die op hun geld blijven zitten bij een ongeval – ontspint zich de actie grotendeels als opeenvolgende dialogen tussen een steeds weerkerende passagier en de bemanning van een schip dat van Liverpool naar New York vaart. Het begin en het slot van het verhaal sluiten meesterlijk op elkaar aan.

Het thema van de derde bundel, *Revenge!*, moge duidelijk zijn. De titel van het openingsverhaal ‘An Alpine Divorce’ spreekt in die context tot de verbeelding. Een man wil zijn echtgenote in de Zwitserse Alpen de afgrond induwen, maar dan neemt de zaak een onverwachte wending. Veel van Barrs verhalen eindigen trouwens met een ironische *twist*. Ook in *Revenge!* staat het spookverhaal ‘The Vengeance of the Dead’. De overleden David Allen neemt wraak op de advocaat van zijn neef, van wie hij een rechtszaak verloor.

Het niet gebundelde verhaal ‘The Hour-Glass’ (1899) is nog zo’n goed spookverhaal. Bertram Eastford koopt een beschadigde zandloper in een winkeltje vol curiosa. Als hij thuis zijn aankoop bewondert, komt de vorige eigenaar aan de deur kloppen... precies om middernacht. De bezoeker, luitenant Sentore, heeft een bijzonder spookverhaal in petto.

Barry Eric Odell Pain (1864–1928) was een journalist, dichter en auteur. Men herinnert zich hem nu vooral nog als humorist, hoewel hij veel bijdroeg aan allerlei bekende tijdschriften (*Punch*, *The Speaker*, *The Windsor Magazine* etc.) en kranten

(*The Daily Chronicle*) en een begaafde verteller was. Een bekend voorbeeld van zijn humoristische werk zijn de *Eliza*-romans, over een Londense huisvrouw.

Pain was goed bevriend met **Jerome K. Jerome** (1859–1927); ze werkten soms ook voor dezelfde bladen, zoals *The Idler*. Voor dit blad werkten ze bijvoorbeeld samen met **E.F. Benson** (1867–1940), **Eden Phillpotts** (1862–1960) en **Frank Frankfort Moore** (1855–1931, journalist, auteur en schoonbroer van **Bram Stoker**, 1847–1912) aan de *round-robin* vertelling ‘The Mystery of Black Rock Creek’ (1895).

Pain loste Jerome af als redacteur van diens magazine *To-Day* (opgestart na *The Idler*) nadat Jerome een rechtszaak had verloren en zijn aandelen in zowel *The Idler* als *To-Day* moest verkopen om niet in armoede af te glijden.

Het verhaal gaat dat **Robert Louis Stevenson** (1850–1894) Pain ontdekte, en zijn werk vergeleek met dat van **Guy de Maupassant** (1850–1893). *High praise indeed!* Stevenson dacht hierbij dan aan de combinatie van humor (vaak parodieën) en donkere thema’s.

Pain werd geboren in Cambridge en deed daar ook zijn studies. Al gauw begon hij bijdragen te schrijven voor het luchtige *The Granta* (huidige naam *Granta*), een literair magazine dat gestart werd door studenten in Cambridge in 1889. Het (tegenwoordig) prestigieuze blad bestaat nog steeds; er is zelfs een gelijknamige uitgeverij aan verbonden. *Granta* was de middeleeuwse naam voor de Cam, de rivier die door Cambridge stroomt. Veel jonge auteurs die later bekend werden, zoals de dichters **Ted Hughes** (1930–1998) en **Sylvia Plath** (1932–1963) en zoals toneelschrijver **A.A. (Alan Alexander) Milne** (1882–1956, nu vooral bekend als de auteur van de verhalen over Winnie-the-Pooh), schreven hun allereerste bijdragen voor *The Granta*. Pains eerste werk, met de leuke titel *In a Canadian Canoe* (1891), bestond uit materiaal dat hij voor *The Granta* had geschreven.

Pain schreef o.a. twee romans met **James Blyth** (1864–1933, oorspronkelijke naam **Henry James Catling Clabburn**).

Hun eersteling, *The Shadow of the Unseen* (1907), behandelde hekserij.

Zijn roman *An Exchange of Souls* (1911) wordt algemeen beschouwd als een inspiratiebron voor H.P. Lovecrafts heugenswaardige late horrorverhaal ‘The Thing on the Doorstep’ (geschreven in 1933, gepubliceerd in 1937). Beide werken behandelen de uitwisseling van persoonlijkheden over de geslachten heen. In Pains roman gaat het om een professor die een machine uitvindt en zijn “ziel” ruilt met die van zijn verloofde. Je kan ook te veel willen in de liefde, denk ik dan.

Ook in een eerdere horrorroman van Pain, *The Octave of Claudius* (1897), slaat een wetenschapper aan het experimenteren. Het boek werd in 1921 verfilmd als het zwaar gecensureerde *A Blind Bargain* (geregisseerd door **Wallace Ashley Worsley**, 1878–1944). De film is helaas verloren gegaan. In de film, die losjes op het boek gebaseerd is, overvalt Claudius Sandell, een niet succesvolle jonge schrijver, de wetenschapper Dr Lamb, die het theater bezoekt. Niets gevaarlijker dan cultuur, natuurlijk! Lamb is niet zo braafjes als zijn naam laat vermoeden: hij doet zijn overvaller een voorstel. Als Claudius deelneemt aan een experiment zal hij niet alleen financieel beloond worden, maar zal Dr Lamb ook de zieke moeder van deze jonge kerel opereren. De titel slaat op de acht dagen (octave) respijt die Claudius krijgt vóór het experiment. Klinkt allemaal bijzonder schimmig. Ik vertel waarschijnlijk genoeg als ik zeg dat er later in het verhaal een soortement aapmens opduikt. De film is veel sensationeler dan het boek, dat erg traag op gang komt. Toch is de macabere sfeer van het boek geslaagd te noemen.

Een uitstekend vroeg horrorverhaal van Pain is ‘The Glass of Supreme Moments’ uit *Stories and Interludes* (1892). Daarin lokt een spiegel een man de dood in. Of is het de dood die een man de spiegel in lokt? Lucas Morne is een doodnormale student, die in zijn kamer een trap ziet verschijnen waar voordien een haardvuur was. Een gesluisde vrouw daalt de trap af en leidt hem naar een spiegel. Wat vooral opvalt, is hoe goed

Pain de karaktertrekken van Lucas Morne schetst, door de manier waarop de mysterieuze vrouw Mornes persoonlijkheid luidop analyseert. Knap werk. Jawel, een geval van *tell, don't show* dat goed functioneert!

De meeste van Pains donkere verhalen zijn te vinden in *Stories in the Dark* (1901) en *Stories in Grey* (1911). De eerste bundel bevat 'The Dying Thing', dat ook al door H.P. Lovecraft (1890-1937) geprezen werd. En Lovecraft was toch een goede waardemeter op het vlak van *weird* en horror. In dit verhaal, dat ik niet aan aanstaande ouders aanraad, terroriseert de monsterlijke geboorte uit een mensenvrouw een "normale" nazaat van de familie. Het betreft hier een kruising tussen een spook- en een weerwolfverhaal. In het spokerige 'The Green Light' (1897) wordt een moordenaar achtervolgd door het groene licht dat op het gelaat van zijn slachtoffer (zijn echtgenote) valt, wat hem gek maakt. Ja, dat klinkt wat als Edgar Allan Poe (1809-1849). Een mooi en bijzonder kort traditioneel spookverhaal, maar met een "modern" medium, is 'The Case of Vincent Pyrwhit' (1901). Pyrwhits vrouw sterft, en dan begint zijn telefoon te rinkelen. Maar de lijn is dood... op meerdere manieren!

Ook het bovennatuurlijke 'The Grey Cat' (1901), over een kat, een standbeeld en een mysterieus overlijden, is prima. In het sfeervolle 'The Moon-Slave' (1901) voelt een prinses zich te goed om te dansen met haar nogal onhandige verloofde, dus wandelt ze maar een doolhof in. Pure horrorlogica! Aangekomen in het centrum van het doolhof vraagt ze de maan om een goede danser. Plots weerklinkt muziek en al gauw danst mejuffer met de god Pan. Het thema van de gevaarlijke dans doet wat denken aan het hierboven vermelde 'The Dancing Partner' (1893, acht jaar ouder dan 'The Moon-Slave') van Jerome K. Jerome (1859-1927).

De verhalen in de bundel *Stories in Grey* zijn misschien nog wel beter. 'Rose Rose' (1910) is een voortreffelijk spookverhaal. Een vrouw die poseert voor een portret sterft voor het

af is. Na haar dood komt ze terug om te poseren, zo plichtsbewust (of ijdel) is ze. Een gelijkaardig plot vind je overigens in het negen jaar oudere 'A Chance of Travel' van G.M. (Gertrude Minnie) Robins (ook bekend als Mrs Baillie Reynolds (1861-1939, ook bekend als Mrs Baillie Reynolds), uit haar bundel *The Relatives and What They Related* uit 1902, waarover later meer. In 'Smeath' (1911), het openingsverhaal van *Stories in Grey*, maken we kennis met een helderziende moordenaar. Het gaat om een vertelling waarin een gebochelde een rol speelt. Het verhaal 'Linda' (1911) vertelt over weer maar eens een pact met de duivel – mensen leren het ook nooit... Gaat het echt om bovennatuurlijke gebeurtenissen of om krankzinnigheid?

De Engelse auteur Matthew Phipps Shiel (1865-1947), die schreef als M.P. Shiel, werd geboren op het Caraïbische eiland Montserrat. Hij ging naar school op het eiland Barbados. In 1885 verhuisde hij naar Engeland, waar hij werkte als vertaler en leerkracht. Na een tijdje verschenen verhalen van zijn hand in bekende bladen zoals *The Strand Magazine*. Met zijn bundels *Prince Zaleski* (1895, een decadente versie van E.A. Poes detectiveverhalen – leuke sfeer, slappe plots) en het inhoudelijk veel sterkere *Shapes in the Fire* (1896, met kleppers zoals 'Vaila', 'Xélush' en 'Tulsah') vestigde hij zijn reputatie als "Decadent".

Hij vergaarde – na twee quasi vergeten romans – nog meer roem met zijn in serievorm gepubliceerde pulproman *The Empress of the Earth* (1898). Het boek is beter bekend als *The Yellow Danger: The Story of the World's Greatest War*, de titel van de ingekorte boekversie uit 1899. De volledige titel beslaat liefst negentien woorden: *The Yellow Danger; Or, What Might Happen if the Division of the Chinese Empire Should Estrange All European Countries*. We hebben hier te maken met een roman die inspeelde op een crisis die zich toen in China ontvouwde. Het ging om de *Scramble for Concessions*. Ten gevolge van de

oorlog die het in 1895 van Japan had verloren, moest China de (economische) controle over strategische delen van het land overlaten aan het Britse Rijk, dat eerder de oorlog voor China had gefinancierd met zware leningen. Ook Rusland, Frankrijk en Duitsland kwamen tussen 1895 en 1898 met veel plezier in China shoppen.

Shiel deed het kunstje nog eens over in hetzelfde jaar met *Contraband of War*, dat gebaseerd was op actuele feiten in de oorlog tussen Spanje en de Verenigde Staten.

Op zijn zachtst gezegd zijn dit niet Shiels beste romans, en dat wist hij zelf ook wel. Hij werkte tegen een strakke deadline en zijn plot werd vanzelfsprekend mee bepaald door werkelijke gebeurtenissen.

Op zoek naar ander en beter kwam Shiel tussen 1899 en 1900 op de proppen met een heleboel ideeën voor drie los met elkaar verbonden romans, samen een zeer vroeg (het eerste?) voorbeeld van *future fiction*. Het laatste van die drie boeken, *The Purple Cloud* (1901), werd het eerst gepubliceerd. Het is grotendeels op dit boek, en veel minder op zijn ander werk (inclusief zijn korte verhalen), dat heden ten dage Shiels literaire reputatie rust. Auteurs als H.G Wells (1866–1946) en later H.P. Lovecraft (1890–1937) prezen deze roman de hemel in. En het moet gezegd, dit boek werkt hypnotiserend. Toch is het een frustrerend werk. Persoonlijk beschouw ik het als het boek waarmee ik het meest moeite had om het uit te lezen, maar waarvan ik toch het einde wilde weten.

The Purple Cloud is net zoals *The Last Man* (1826) van Mary Wollstonecraft Shelley (1797–1851) een apocalyptische toekomstroman waarin slechts één man (of toch heel weinig mensen) een ramp overleeft. Het boek – ik heb het nu over de door Shiel zelf herwerkte versie uit 1920, de vaakst herdrukte versie – begint sterk als een avonturenroman waarin een expeditie naar de Noordpool wordt ondernomen. Zowel geweld als bovennatuurlijke fenomenen doen zich voor. Shiels idool Edgar Allan Poe (1809–1849) deed eerder min of meer – toegegeven, misschien slechts een beetje – hetzelfde met

een barre tocht naar de Zuidpool in zijn *The Narrative of Arthur Gordon Pym of Nantucket* (1838).

Maar na deze blitse opener – eens de purperen wolk dood en vernieling heeft gezaaid – volgen bladzijden en bladzijden vol lijken. Je wordt als lezer helemaal murw geslagen. Vrij vroeg in de roman is er nog wel een leuke bonus: de hoofdpersoon, Adam Jeffson, treft niemand minder dan auteur **Arthur Machen** (1863–1947) dood aan, gebogen over zijn laatste gedicht. (Shiel en Machen waren vrienden, dus maak je geen zorgen. Machen was bijvoorbeeld aanwezig bij Shiels bruiloft in 1898.) Shiel gaat tussen de lijkschouwerij in het schijnbaar eindeloze middendeel van de roman *in overdrive* qua Decadentie (nog meer dan in zijn vroege korte verhalen). Zo trekt Jeffson weelderige Turkse kledij aan, kroont zich tot vorst en vindt er niets beter op dan zo’n beetje overal wereldsteden in brand te steken. Je zal maar de laatste man op aarde zijn! Enfin, pure *overkill* dus. Toch voel je als lezer op de een of andere manier: ondanks het plotmatige watertrap-pelen staat er beslist nog iets te gebeuren! De ontlading is dan ook groot als het boek daadwerkelijk een bevredigend einde kent.

Na dit hoogtepunt in Shiels oeuvre volgde heel wat eerder lichte romantische literatuur (o.a. *The Weird o’ It* uit 1902), soms geschreven met journalist en auteur **Louis Tracy** (1863–1928, publiceerde ook als **Gordon Holmes** en **Robert Fraser**) en verdere pogingen tot “actuele” romans zoals *The Yellow Wave* (1905, gebaseerd op de Russisch-Japanse oorlog die toen woedde) en *The Dragon* (1913, over de Chinese Revolutie van 1911–1912).

In 1914 werd Shiel veroordeeld tot zestien maanden effectieve gevangenisstraf omdat hij seks had met zijn stiefdochter, die slechts twaalf jaar oud was. Berouwvol kon je Shiel niet noemen. Bij zijn uitgever schaatste hij om de misdaad heen. Hij beweerde dat het meisje veel ouder was. Misschien mee omwille van het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog ging dit nieuws – waarover nochtans bericht werd in minstens

één krant – verloren. Jarenlang dacht men dat Shiel voor een financieel misdrijf de gevangenis in moest. Pas in 2008 werd duidelijk hoe de vork in de steel zat.

Later schreef Shiel enkele toneelstukken, hernam zijn vertaalwerk en schreef nog behoorlijk wat romans. Hij herwerkte ook zijn vroege boeken, zoals hierboven al kort werd aangegeven. Zijn tweede huwelijk (begonnen in 1919) strandde toen hij bovenmatige interesse vertoonde in de (heel) jonge dames in de familie van zijn echtgenote...

Een controversiële auteur dus, over wie veel te melden valt. Maar hadden we het hier niet over bovennatuurlijke literatuur en spookverhalen? Jazeker, en die schreef Shiel gedurende zijn hele carrière, meestal onder de vorm van korte verhalen, vaak in barokke stijl. Overigens herschreef Shiel zijn verhalen evenzeer als zijn romans. Taal en stijl werden dan meestal wat vereenvoudigd.

Zijn uitmuntende vroege werk bevatte niet alleen al vermelde vertellingen uit 1896 zoals 'Vaila' (een huis op een eiland dreigt ten onder te gaan; doet sterk denken aan Edgar Allan Poes 'The Fall of the House of Usher' uit 1839), het donkere fantasyverhaal 'Tulsah' (een man herhaalt een misdaad telkens als hij reïncarneert) en het horrorverhaal 'Xélucha' (verteller Merimée raakt aan de praat met een dode vrouw), maar ook het spookverhaal 'The Spectre-Ship' (eveneens uit 1896) en het wat pulpy 'Huguenin's Wife' (1895, was de titulaire vrouw, intussen gestorven, wel ooit een mens?).

Zijn latere korte werk, waaronder 'The Bride' (1902, over jaloezie tussen zussen die ook rivalen in de liefde zijn), het spookverhaal 'The Bell of St. Sépulcre' (1911, over wraak), 'The Pale Ape' (1911, is het een mens of een aap?) en vooral 'Dark Lot of One Saul' (1912, gevangene valt op zee overboord na een storm, zinkt dieper en dieper...), is eveneens niet te versmaden.

Uitgeverij Coachwhip Publications bracht met *Haunts & Horrors. Strange & Supernatural Fiction by M.P. Shiel* in 2012 mischien wel de definitieve verzamelbundel uit, met Shiels beste korte werk. Toegegeven, beter nog is de Arkham House-uit-

gave *Xélucha & Others* (1975). Het boek bevat onder meer het bijzonder hoogstaande spookhuisverhaal 'The House of Sounds' (1911, doet aan een stilistisch vereenvoudigde versie van 'Vaila' denken). Ook het lange en qua stijl schitterende 'Phorfor' (1896) en het voor de verandering eens in sobere taal vertelde 'The Primate of the Rose' (1928, een verhaal over een geheim genootschap) zijn uitstekend. Maar voor dit fijne boek betaal je je tegenwoordig blauw...

G.M. (Gertrude Minnie) Robins (1861–1939) was een Engelse auteur die meer dan vijftig romans schreef, de meerderheid ervan als Mrs Baillie Reynolds. Ze debuteerde in 1886 met de roman *Keep My Secret*. Ze schreef romances, misdaadliteratuur, mysteries en *gothic fiction*. Robins ijverde voor het kiesrecht voor vrouwen. Ze stond bekend om haar spookverhalen en was een goede vriendin van de auteur Alice Perrin (1867–1934), nadat deze laatste uit Brits-Indië naar Engeland teruggekeerd was. Perrin komt nog aan bod verderop.

Een uitstekend spookverhaal van Robins is 'The Haunting of White Gates', dat werd opgenomen in de bloemlezing *The Professional, and Other Psychic Stories* uit 1900. Deze bundel werd samengesteld door medium en auteur Ada Goodrich Freer (1857–1931, ook bekend als Miss X). De bundel bevatte daarnaast drie van Goodrich Freers eigen verhalen, en spookvertellingen van de wat vergeten schrijfsters Olive Mary Birrell (1848–1926, auteur van minstens zes romans en de zus van auteur en politicus Augustine Birrell, 1850–1933), M.E. (Mary Eliza) Bramston (1841–1912, auteur van meer dan veertig boeken met religieuze thema's en van jeugdliteratuur) en Christabel Rose Coleridge (1843–1921, romancier, redacteur en kleindochter van dichter Samuel Taylor Coleridge, 1772–1834). Deze bundel is nochtans het lezen waard. Robins' vrij lange verhaal is wel het beste van de bloemlezing.

Samensteller Ada Goodrich Freer schreef daarnaast veel bijdragen voor het bekende occulte magazine *Borderland* van W.T. (William Thomas) Stead (1849–1912). In 1901 werd dit

medium betraapt op fraude bij een seance; ze verhuisde dan maar meteen naar Jeruzalem, daarna nog naar de VS.

Terug nu naar G.M. Robins. In 'The Haunting of White Gates' ontmoet de hoofdpersoon de geest van haar jongere zelf, zonder dat ze zich daarvan bewust is. Een vrij origineel concept, en heel waarschijnlijk Robins' beste spookverhaal.

Robins' bekendste eigen spookverhalenbundel is *The Relations and What They Related* (onder de auteursnaam **Mrs Bailie Reynolds**), dat eerst in tien delen – met mooie illustraties van **Arthur David McCormick** (1860–1943) – verscheen in het blad *The Lady's Realm* in 1902 en nog hetzelfde jaar in boekvorm werd uitgegeven. In deze bundel vinden we de klassiekste der settings. Op 21 december wachten tien familieleden in Titherleigh Manor, te Holycleugh (in Cumberland), op de komst van een rijke neef uit Canada. Om de tijd te verdrijven, en geheel in kerstsfeer, vertellen ze elkaar die avond spookverhalen aan het haardvuur. Zeven van de tien verhalen bevatten bovennatuurlijke elementen. Een van de niet-bovennatuurlijke verhalen werd in de tweede uitgave van de bundel vervangen door een spookverhaal.

De verhalen in deze bundel zijn traditioneel maar heel degelijk geschreven, met oog voor (donkere) sfeer en detail. Zo zijn er verhalen rond een geest zonder gezicht ('The Man with no Face'), een ongelukkig kind dat op Kerstmis in een landhuis rondspookt ('The House Which Was Rent Free'), de eeuwige wandeling van een man naar de plek waar hij stierf ('The Roman Road'), een geportretteerde die opstaat uit het graf zodat de schilder het portret kan afwerken ('A Chance of Travel', zie hierboven ook bij **Jerome K. Jerome**, 1859–1927). De beste verhalen zijn die waarin Robins het spookverhaal neemt als uitgangspunt en er een bredere vertelling – met bijvoorbeeld romantische elementen – van maakt. Daarom blijven het mysterieuze 'The Blathwaytes' (over een bijzondere pianist) en het aan een hoog tempo vertelde 'The Weirdale Assize' (een rechtbankverhaal inclusief bericht uit het dodenrijk) wellicht de lezer het langst bij.

Lizzie Susan Gibson (1859–1932) schreef onder het pseudoniem **Lettice Galbraith**. (Haar roepnaam was Lettie bij vrienden en familie.) Ze schermde haar privéleven volledig af van het publiek en bleef daardoor tot heel recent een mysterieuze auteur. Het is pas sinds de uitgave van de bundel *The Blue Room and Other Tales. The Ghost Stories of Lettice Galbraith* (2023), samengesteld door **Alastair Gunn** (ook samensteller van de reeks over Victoriaanse spookverhalen, *The Wimbourne Book of Victorian Ghost Stories*), dat we weten wie er precies achter de naam Lettice Galbraith schuilging. Gunn speurde tussen 2016 en 2023 met tussenpozen naar haar ware identiteit.

Lettie groeide op in Kingston Upon Hull (in East Riding of Yorkshire). Haar vader kwam uit een familie van scheepsbouwers. Hij was een vrij succesvolle zakenman. Zij en de andere kinderen van het gezin speelden mee in toneelstukken en waren lid van koren en andere zanggroepen. Lettie ging naar een privéschool. Op haar vijftiende stierf haar vader. Het gezin kon goed leven van het huurgeld van gronden die deel waren van het familiebezit. Moeder en de kinderen waren intussen verhuisd naar het kuststadje Hornsea, en leefden er met een kok en een meid. Geen financiële zorgen dus. Lettie's oudere zus **Isabelle** trouwde met **George Jackson** en verliet het ouderlijk huis voor Londen. Isabelle stierf bij de geboorte van haar vierde kind. Daarop trok **Mary**, een andere oudere zus van Lettie, in bij Jacksons gezin.

Nu enkel Lettie en haar moeder **Susan(na)** nog samenwoonden, besloten de twee in de buurt van het gezin Jackson te gaan wonen, en wel in Reigate, in de buurt van Londen. Uiteindelijk zouden de twee gezinnen in 1889 in dezelfde straat in Reigate gaan wonen. In die periode begon Lettie, toen ongeveer dertig jaar oud, te schrijven. Haar eerste drie verhalen, over bedrog, afpersing en het stoken van ruzie, verschenen anoniem in bladen en werden naderhand, samen met twee nieuwe verhalen, opgenomen in haar eerste verhalenbundel, *Pretty Miss Allington, and Other Tales* (1893). In 1892 verscheen

onder haar pseudoniem L. Galbraith wel al ‘The Spin of the Coin: A Romance of the Far West and the Riding Ring’, qua lengte te situeren tussen een *novelette* en een novelle. Het werk vormde deel drieëndertig van *Beeton’s Christmas Annual Series*, samen met verhalen van vijf andere auteurs. Ook in ‘The Spin of the Coin’ speelt afpersing een rol. Wat opvalt in Galbraiths verhalen op dit moment in haar carrière is dat vrouwen vaak als oneerlijk worden voorgesteld.

Geen enkele van bovenstaande vertellingen bevat boven-natuurlijke elementen, behalve ‘A Vicarious Sacrifice’ uit *Pretty Miss Allington, and Other Tales*, waarin een man het leven redt van een suïcidale vrouw die “magnetische” helende krachten bezit. Daarna volgen een heleboel romantische verwickelingen en – een terugkerend thema bij Galbraith – een misdaad. De “magnetische” krachten spelen aan het einde van het verhaal een doorslaggevende rol.

Ook in 1893 verscheen Galbraiths *New Ghost Stories*. En dan wordt het voor ons echt interessant, natuurlijk. De bundel bevatte zes – heel goede – verhalen en was populair in de jaren 1890. De bundel werd minstens tweemaal herdrukt in 1893–1894. Het verhaal ‘The Case of Lady Luckestan’ was als enige al eerder verschenen, en wel in twee bladen. Alle verhalen doen modern aan qua stijl – zeker voor die tijd – en behandelen vrij rechttoe rechtaan thema’s zoals overspel en zelfmoord. Toch gaat het hier nog duidelijk om Victoriaanse spookverhalen die wat naar eerdere *gothic stories* neigen. Sommige verhalen kruisen misdaad en speurwerk met een spookverhaal, zoals ‘The Missing Model’. Schitterend is het wervelende ‘The Trainer’s Ghost’, over paardenrennen. Want ook in de paardensport laten spoken zich zien! Het verhaal uit deze bundel dat het vaakst in bloemlezingen opduikt is ‘The Séance Room’, met de occulte detective Elma Lang. Net zoals ‘The Missing Model’ gaat het verhaal over een vrouw die na een slechte behandeling bij leven terugslaat van gene zijde, mogelijk via hypnose.

Na de publicatie van beide verhalenbundels schreef Gal-

braith tot 1901 nog minstens acht tot negen niet-bovennatuurlijke korte verhalen. Een minderheid van de verhalen verscheen anoniem, waardoor we niet zeker zijn over het precieze aantal. In 1897 verscheen in *Macmillan’s Magazine* het spookverhaal ‘The Blue Room’, waarin vrouwen een demon oproepen... en natuurlijk gaat het helemaal fout.

Na het overlijden van haar moeder (1901) concentreerde Galbraith zich enkel nog op het schrijven van romans, en wel onder haar eigenlijke naam L.S. Gibson. Van haar hand verschenen *The Freemasons* (1905, over overspel – geen bovennatuurlijke elementen), de occulte roman *Burnt Spices* (1906), waaruit samensteller Alastair Gunn door samenvoeging van de relevante (latere) hoofdstukken in 2023 het spookverhaal ‘The Ghost of Vittoria Pandelli’ destilleerde, *Ships of Desire* (1908, over de vriendschap tussen twee vrouwen en een ongelukkig huwelijk) en *The Oakum Pickers* (1912, gelijkaardige thema’s als in *Ships of Desire*).

In *Burnt Spices* zit de rijke erfgename Miss Pandelli achter een advocaat aan, zelfs na zijn huwelijk. Hij gaat niet in op haar avances, waarop Pandelli sterft. Maar na haar dood keert ze terug om de advocaat te tergen... Een occulte detective verdrijft uiteindelijk de geest.

Na 1912 zou Galbraith niets meer schrijven. Ze verhuisde met haar broer Alfred naar een dorp buiten Londen, waar de man tot dominee was benoemd. Ze bracht haar tijd vooral door met het stichten en mee besturen van lokale organisaties ten voordele van vrouwen en kinderen.

Louisa Browne Baldwin (1845–1925, née MacDonald) was een van de vier bekende MacDonaldzussen. Het gezin bestond oorspronkelijk uit elf kinderen, maar twee zussen overleden heel vroeg en een derde trouwde nooit. Daarnaast waren er nog vier broers. Het gezin behoorde tot de lagere middenklasse, maar door de huwelijken van de vier zussen – gefaciliteerd door hun broer Henry (1836–1891), die hen bij zijn artistieke vrienden introduceerde – klom het gezin stevig op de sociale

ladder. **Judith Flanders** schreef in 2002 een fascinerend boek over de zussen: *A Circle of Sisters. Alice Kipling, Georgiana Burne-Jones, Agnes Poynter and Louisa Baldwin*. **Alice** (1837–1910) was **Rudyard Kiplings** moeder. **Georgiana** (**Georgie**) (1840–1920) trouwde met de prerafaëlitische schilder **Edward Burne-Jones** (1833–1898). **Agnes** (1843–1906) en **Louisa** hielden een dubbele bruiloft, respectievelijk met de schilder **Sir Edward John Poynter** (1836–1919) en de industrieel en politicus **Alfred Baldwin** (1841–1908). Hij was de eigenaar van een grote smederij. **Louisa's** zoon **Stanley Baldwin** (1867–1947) zou later eerste minister worden.

Louisa werd kort na haar huwelijk ziek. Ze had ook een miskraam. Ze zat lange tijd in een *bath chair*. Dit was een rolstoel met drie of vier wielen en een kap, die voortgeduwd moest worden. Pas in 1883, na jarenlange ziekte en een eindeloze zoektocht naar passende medicijnen, herstelde ze voor langere tijd. In 1886 en 1889 schreef ze als **Mrs Alfred Baldwin** de romans *A Martyr to Mammon* – intrigerende titel! – en *The Story of a Marriage*. Het tweede boek is semi-autobiografisch. Het beschrijft hoe een gelukkig koppel van elkaar vervreemdt omdat de echtgenoot steeds meer tijd in zijn werk stopt. In deze psychologische roman zoomt **Louisa Baldwin** vooral in op de gevoelens van de echtgenote. Haar werk verkocht helaas niet zo goed.

Ze schreef ook poëzie en verhalen, waaronder spookverhalen. Als kind probeerde **Louisa** trouwens haar overleden zus **Caroline** (1838–1854) te contacteren via een seance. In 1895 verscheen haar enige spookverhalenbundel, *The Shadow on the Blind and Other Ghost Stories*. Twee van de negen verhalen verschenen eerder in magazines. Ik zou **Louisa Baldwin** nu niet meteen als een heldere ster aan het spookfirmament beschrijven. Haar verhalen zijn degelijk, maar ze worden wel heel kalmpjes verteld. De stijl laat ook soms wat te wensen over.

Het titelverhaal, een klassieke spookhuisvertelling, duikt af en toe in bloemlezingen op. De energieke **Mr Stackpoole** denkt dat elektriciteit (lampen) spoken wel zal weghouden

van zijn nieuwe woning. ‘The Weird of the Walfords’, een ik-vertelling, is misschien wel het intrigerendste verhaal van de bundel. De hoofdpersoon heeft een obsessie voor het eiken bed waarin zijn voorouders stierven. Het bed moet eraan! Het gaat hier om pure doodsangst, natuurlijk. Hij kapt de boel aan stukken en doet de deur van de slaapkamer op slot... maar zal dat volstaan? De manie van **Humphrey Walford** doorvoel je als lezer echt. ‘The Real and the Counterfeit’ is een klassiek spookverhaal in een kerstsetting. **Hugh Armitage** krijgt het bij zijn bezoek aan **Will Musgrave** in zijn hoofd om een grap uit te halen, na het horen van een spookverhaal over een monnik. Dat is een slecht idee, **Hugh**!

Rosa Mulholland (1841–1921, later in haar leven bekend als **Lady Gilbert**) was een Ierse auteur van romans, gedichten en toneelstukken. Ze werd geboren in Belfast. Eerst wilde ze schilder worden, uiteindelijk koos ze voor een schrijversbestaan. Ze begon al jong met het schrijven van gedichten. Haar vroege gedichten werden verzameld in haar eerste dichtbundel *Vagrant Verses* (1886). Zowel die bundel als haar latere dichtwerk werden bijzonder goed ontvangen door de critici. Haar eerste van vele romans was *Dunmara* (1864), onder het pseudoniem **Ruth Murray**. Dit boek is representatief voor veel van haar werk: de artistieke ambities van vrouwen worden verenigd met het verlangen (of: de verplichting?) om goede echtgenotes te zijn. Andere geliefde thema's van **Mulholland** waren de armen en hoe het hen verging op het Ierse platteland. Ze besteedde ruim aandacht aan Ierse folklore. Zo sloop het *weird*-element in haar werk. Veel van haar romans verschenen in de *Irish Monthly*. Wat later in haar carrière schreef ze vaak voor kinderen. In 1891 trouwde **Mulholland** met de historicus en antiquair **John Thomas Gilbert** (1828–1898).

Mulholland werd vroeg in haar carrière sterk aangemoedigd door **Charles Dickens** (1812–1870), die in haar literaire kwaliteiten geloofde. Ze schreef bijdragen voor zijn magazine *All the Year Round*. Op uitnodiging van **Dickens** schreef ze een

novelle voor het blad: *The Late Miss Hollingford* (1868). Het werk werd anoniem gepubliceerd, waardoor veel lezers dachten dat Wilkie Collins (1824–1889) het geschreven had. Dickens koos de titel van deze novelle. Het werk is daarnaast ook bekend onder de titel *The Living Ghost*, hoewel het geen bovennatuurlijke elementen bevat. De novelle behandelt de nasleep van de dood van Miss Carolines oudere zus, de dame uit de titel. Welke impact heeft het overlijden op Miss Caroline? En kan een vrouw nog jaloers zijn op haar zus na haar dood? Dickens koos deze novelle later uit om die samen met het toneelstuk *No Thoroughfare* (dat hij in 1867 met Wilkie Collins had geschreven) als één boek uit te geven.

Daarna verschenen ook Mulhollands romans *Hester's History* (1869) en *The Wicked Woods of Toobereevil* (1872) eerst in *All the Year Round*. Later verschenen nog korte verhalen van haar in hetzelfde blad.

Via Dickens werden spookverhalen van Mulholland opgenomen in de kerstnummers van zijn tijdschrift. De verhalen waren steeds verzorgd, maar zelden hoogvliegers. In 1864 ging het om 'Another Past Lodger Relates His Experience as a Poor Relation', als deel van de spookserie *Mrs Lirriper's Legacy*. In 1865 luidde haar bijdrage 'Not to be Taken at Bed-Time', voor de spookserie *Doctor Marigold's Prescriptions*. Dit laatste verhaal is een hoogtepunt in haar oeuvre: een trieste vertelling over hekserij die misloopt... en over ongeluk in de liefde. In 1866 – niet met kerst – volgden nog 'The Ghost at the Rath' (een spook moet een wantoestand rond een erfenis rechtzetten) en het wat klassieker opgevatte 'The Haunted Organist of Hurly Burly'.

Ook jaren later droeg ze nog drie goede spookverhalen bij aan *All the Year Round*. In 1879 was er 'The Mystery of Ora', over liefde op het eerste gezicht en het bezweren van geesten. Dit verhaal is minstens even goed als 'Not to be Taken at Bed-Time'. Daarna volgden het akelige 'A Hungry Death' (1880) en 'A Strange Love Story' (1882).

In 1880 werden tien van haar bovennatuurlijke verhalen

gebundeld in *The Haunted Organist of Hurly Burly and Other Stories*. Daarin stond onder andere het rustig vertelde spookverhaal 'The Ghost at Wildwood Chase'.

Dorothy Boulger (1847–1923, née **Dorothy Henrietta Havers**) schreef onder het pseudoniem **Theo Gift**. Ze werd geboren in Lambeth (in Surrey). Omwille van haar vaders job verbleef het jonge gezin vier jaar op de Falkland Islands. Boulgers moeder overleed daar acht maanden na aankomst. Vader Boulger trouwde daarop met de gouvernante. Na het verblijf op de Falkland Islands reisde het gezin naar Montevideo in Uruguay. Toen hun vader in 1870 stierf gingen alle kinderen, intussen jongvolwassenen, terug naar Engeland. Het jaar na dien zette Dorothy Boulger zich aan het schrijven. Ze stuurde met succes verhalen in naar *Cassell's Family Magazine* en *All the Year Round*. Haar eerste roman, *True to her Trust* (ook bekend als *Womanly Past Question*) verscheen in 1874. In 1879 trouwde ze met een bekende botanist, **George Simonds Boulger** (1853–1922).

Ze verwerkte haar tijd in Zuid-Amerika in haar roman *Lill Lorimer* (1885). Nog ander werk van haar ging over de Falklands (*The Little Colonists* uit 1890 en *An Island Princess* uit 1893, beide geschreven voor jonge meisjes) of Montevideo (*Maid Ellis*, 1878). Ze slaagde er in die werken goed in om het lokale landschap tot leven te wekken. Haar romans hadden meestal een vrouwelijke held als hoofdpersoon, veelal iemand die het zonder mannen prima redde.

Haar griezelwerk beperkt zich voornamelijk tot haar steengoede bundel *Not for the Night-Time* (1889). Deze bevat de brutale novelle *What was he?* en de macabere verhalen 'Dog or Demon', 'Not Explained' en 'Number Two, Melrose Square'. Dit laatste verhaal tref je wel eens aan in bloemlezingen. In *What was he?* doodt een furieuze bedrogen echtgenoot zijn vrouw en haar minnaar. Dat volstaat wel als wraak, zou je denken. Nee hoor. De kerel gooit het op een akkoordje met de duivel: om de zeven jaar mag hij zijn klauwen zetten in

een onschuldige maagd. Nou! Ook in 'Number Two, Melrose Square' wordt vermoord. In 'Dog or Demon' komt een hond om door brandstichting. De verschrikkelijke weerwraak van de – intussen – hellehond laat niet lang op zich wachten.

De Engelse **Ellen Price** (1814–1887) schreef haar romans voornamelijk als **Mrs Henry Wood**. Ze wordt ook aangeduid als **Ellen Wood**. Deze auteur was populair zowel in het Verenigd Koninkrijk als de Verenigde Staten. Ook in Australië gingen haar boeken vlot over de toonbank. Haar werk is veelvuldig vertaald. Ze trouwde in 1836. Het echtpaar woonde twintig jaar lang in de regio van de Dauphiné (in het zuidoosten van Frankrijk), voor **Henry's** werk in het bank- en scheepswezen. Na het failliet van zijn zaak keerde het gezin terug naar Engeland, waar Ellen Price begon te schrijven om het gezin te onderhouden. Haar meer dan veertig romans waren opvallend populair, zeker *East Lynne* (1861), een boek over overspel en dubbele identiteit. Het verhaal was heerlijk ongeloofwaardig, wat bijdroeg aan de populariteit ervan. Het boek was een ras-echte *sensation novel*. Mede omwille van de verschillende toneeladaptaties is dit de enige roman waarop Prices (beperkte) roem als auteur tegenwoordig rust. Maar bijvoorbeeld ook haar debuut, *Danesbury House* (1860) verkocht destijds prima. In 1867, een jaar na de dood van haar echtgenoot, kocht ze het toen nauwelijks twee jaar oude Britse maandblad *The Argosy*. (Niet te verwarren met de gelijknamige Amerikaanse tegenhanger.) Ze schreef er zelf veel journalistieke bijdragen en verhalen voor. Price schreef daarnaast ook een aantal verhalenbundels.

Er was een zekere rivaliteit wat betreft verkoop en winst tussen haar en **Wilkie Collins** (1824–1889). Vooral Collins lag er nogal van wakker. Hoewel Price heel populair was, trad ze zelden als schrijfster in het openbaar op de voorgrond. In 1916 had ze in totaal 6 miljoen romans verkocht. Wie kent haar nu nog? Zeker na de Eerste Wereldoorlog had haar reputatie

enorm te lijden bij critici, die haar werk zagen als al te typisch Victoriaans. Ze werd (wat mij betreft onterecht) weggezet als een imitator van Wilkie Collins.

In totaal schreef Price meer dan honderd korte verhalen. Daaronder ook spookverhalen zoals 'The Ghost of the Hollow Field' uit 1867 en het voortreffelijke, zij het enigszins klassieke 'Reality or Delusion?' uit 1868. In dit laatste verhaal eet Daniel van twee walletjes. Hij is verloofd met Maria, maar vrijt ook met Harriet (Henriette uit Frankrijk). Maria voelt de bui hangen en achtervolgt op een nacht haar verloofde. Ze ziet hoe hij uit een schuur komt met een zak graan. Hij heeft graan gestolen van een buur! En zo ontdekt Maria dat haar verloofde ook nog eens een dief is. Ze dreigt hem aan te geven bij de autoriteiten. De volgende dag ziet ze hem rondlopen in het bos, maar hij ziet haar niet. En daar is een heel goede reden voor. Geloven we als lezer wat Maria in het bos gezien heeft?

Een aantal van haar spook- en misdaadverhalen publiceerde Price doelbewust als **Mary E. (Elizabeth) Penn**. In die tijd wist niemand wie achter die naam schuilging. Men zag enkel dat er soms bijdragen onder haar naam in *The Argosy* verschenen... We hebben weet van minstens zeven spookverhalen onder die naam. Ze worden de laatste jaren ook gebundeld uitgegeven als het werk van Penn. Het gaat hier niet om gruwelijke verhalen. Interessant, omwille van de parallellen met **Charles Dickens'** fantastische 'The Signal-Man' (1866), is 'At Ravenholme Junction' (1876). Het is ook echt wel een sterk verhaal. Maar het beste van de Penn-vertellingen is misschien wel 'Desmond's Model' (1879), waarin een schilder op zoek gaat naar een model voor **Lucrezia Borgia** (1480–1519). Zal hij echter tevreden zijn over wie hij vindt? Of beter: over wie *hem* vindt? Ook in 'Old Vanderhaven's Will' (1880) speelt een schilder een rol. 'In the Dark' (1885), 'The Strange Story of Our Villa' (1893, locatie: Nice) en 'The Tenant of the Cedars' (1895) zijn traditionele spookhuisverhalen, met respectievelijk de geest van een kind en die van vrouwen in een

belangrijke rol. Met 'Snatched from the Brink' (1878) en 'How Georgette Kept Tryst' (1879) schreef Penn ook twee romantische spookverhalen over verboden liefde.

De Londense auteur **Marie MacKay** (1855-1924), ook bekend als **Minnie Mackey**, zong en schreef als **Marie Corelli**. Haar boeken hadden vaak mystieke onderwerpen. Ze had het over fenomenen zoals uittreding uit het eigen lichaam, reïncarnatie etc. Welbeschouwd zijn dat typisch Victori-aanse literaire thema's. Ze schreef een dertigtal romans en vijf verhalenbundels. Haar debuut *A Romance of Two Worlds* (1886) – met als uitgangspunt een depressieve muzikante die door een mysterieuze Italiaanse schilder in trance wordt gebracht – verkocht bijzonder goed. Zo zou het al haar romans vergaan. De recensenten lustten haar werk dan weer niet, net omdat haar oplagen zo groot waren. Ze was de populairste auteur van haar tijd. Dit staat in schril contrast met haar standing nu. In de jaren 1990 was er weliswaar een periode van herwaardering voor haar werk, met een *World's Classics*-uitgave van haar roman *The Sorrows of Satan* (1895) door Oxford University Press en recent volgden ook goede biografieën. Maar er is nauwelijks ander werk van haar (op kwalitatieve wijze) heruitgegeven de laatste decennia.

Sommige van haar vroege romans kunnen zeker beschouwd worden als pure *gothic fiction*, zoals *Vendetta!* (1886) en *Wormwood* (1887). Haar Faustroman *The Sorrows of Satan* – in 1926 verfilmd door D.W. (David Lewelyn Wark) Griffith (1875-1948) met dezelfde titel – was een van de eerste ras-echte bestsellers. De auteur stelde de Oppergeit daarin voor als een misbegrepen avonturier. Het werk was een vervolg op haar eigen *Barabbas, A Dream of the World's Tragedy* (1893). Het derde deel van de trilogie verscheen in 1900: *The Master Christian*. Haar vroege roman *Ardath, the Story of a Dead Self* (1889), over een man die verliefd wordt op een engel maar zich te min voor haar voelt, beïnvloedde de fantasy die **Lord Dunsany** (1878-1957) schreef.

In Corelli's werk vinden we overigens ook SF-elementen, al van bij haar debuut. Een van haar beste werken is de novelle *Ziska: The Problem of a Wicked Soul* (1897): erotica, horror en het Oude Egypte. Het verhaal speelt zich af in het Caïro van de 19e eeuw. De verleidelijke Ziska is de reïncarnatie van een vrouw die door haar geliefde werd gedood nadat hij haar beu werd. De Franse schilder Armand Gervase valt als een blok voor Ziska. Wat hij niet weet, is dat Ziska haar ogen niet van hem kan afhouden omdat hij als twee druppels water lijkt op de man die haar vermoordde... Corelli staat bekend om vrij ingewikkelde plots die veel tijd (lees: bladzijden) nodig hebben om zich te ontvouwen. Bij haar novellen en korte verhalen beperkt Corelli zich echter mooi tot eenvoudige plotlijnen.

Naar verluidt was Corelli de favoriete auteur van **Queen Victoria** (1819-1901). Ook **Edward VII** (1841-1910) verzamelde haar werk, net als bijvoorbeeld **Winston Churchill** (1874-1965). Ze mocht vaak gaan eten bij **George V** (1865-1936). Corelli had een moeilijke relatie met de pers. Ze haatte het bijvoorbeeld om gefotografeerd te worden. Door haar succes leerde ze veel bekende figuren kennen, waaronder artiesten en politici. De broers **A.C. (Arthur Christopher) Benson** (1862-1925) en **R.H. (Robert Hugh) Benson** (1871-1914) waren bijvoorbeeld bevriend met haar. Spookverhalenauteurs onder elkaar!

Corelli werd geboren als **Mary Mills** – ja, al die namen! – en was de vrucht van overspel. Haar vader was de Schotse dichter en schrijver van liedteksten **Dr Charles Mackay** (1814-1889, nu vooral nog bekend door zijn psychologische studie *Extraordinary Popular Delusions and the Madness of Crowds* uit 1841). Na het overlijden van zijn vrouw trouwde hij met zijn dienstmeid, met wie hij al het dochttertje Mary (Corelli dus) had. Voor de rest van haar leven zou Corelli – ik noem haar dan maar zo – proberen om haar afkomst te verhullen. Ze was heel fantasierijk als het op haar biografie aankwam. Van haar elfde tot haar vijftiende studeerde ze in Parijs.

Er wordt beweerd dat Corelli lesbisch was. Het is heel

waarschijnlijk waar. Wel wordt ook gezegd dat ze laat in haar leven iets had met de landschapsschilder **Arthur Severn** (1842–1931). Corelli leefde meer dan veertig jaar lang samen met **Bertha Vyver** (1854–1941), die voordien voor Corelli's vader had gezorgd. In hun Tudor mansion prijken nog steeds de vervlochten initialen van de dames boven de schoorsteenmantel... Vyver kreeg ook Corelli's erfenis. In tegenstelling tot bijvoorbeeld **Vernon Lee** (**Violet Paget**, 1856–1935) sprak Corelli zich nooit uit voor rechten voor queers. Laat in haar leven verhuisde ze naar Stratford-upon-Avon, waar ze zich inspande om de zeventiende-eeuwse huizen te bewaren en in hun oorspronkelijke staat te laten herstellen.

In 1904 verscheen van Corelli de kerstnovelle *The Strange Visitation of Josiah McNason: A Christmas Ghost Story*, de facto een donkere versie van **Dickens'** *A Christmas Carol* (1843), inclusief Scrooge-figuur. Loopt het kerstavontuur voor Josiah McNason even goed af als voor Ebenezer Scrooge? Deze novelle werd meegeleverd met de kersteditie van het maandblad *The Strand Magazine*.

Elk van Corelli's verhalenbundels bevat een tot meerdere uitstekende bovennatuurlijke verhalen. Haar eerste verhalenbundel *Cameos: Short Stories* (1895) bestaat uit degelijke tot goede verhalen over man-vrouwverhoudingen (bijvoorbeeld het opvallende 'My Wonderful Wife', de litanie van een echtgenoot over zijn vrouw, die er interesses op nahoudt die enkel mannen "mogen" hebben), over kinderen en wat fantastiek. Met vijftien verhalen was *Cameos* meteen een stevige bundel. De beste vertelling hier is wellicht het (enige) spookverhaal 'The Lady with the Carnations'. De mooie Maryllia leeft met haar vader in een groot landhuis. Ze is gek op anjers. Maryllia wordt verliefd op Gabriel, die haar portret komt schilderen. Maar dan gebeurt er een moord, is er een proces... en natuurlijk een spook.

Ook in het dunne *A Christmas Greeting of Various Thoughts, Verses and Fancies* (1901) staan goede bovennatuurlijke verhalen, zoals het luchtige maar vermakelijke 'The Ghost in the

Sedan-Chair'. Haar laatste bundel, *The Love of Long Ago; and Other Stories* (1918), bevat misschien wel een van haar beste bovennatuurlijke verhalen: 'The Sculptor's Angel'. Felix is een beeldhouwer. De door hem vervaardigde engel komt tot leven en neemt hem mee op een reis door tijd en ruimte. Dat klinkt als een opeenstapeling van clichés, maar het verhaal is heel goed uitgewerkt en de emoties voelen juist aan bij het lezen.

De Engelsman **Arthur Quiller-Couch** (1863–1944), die schreef als **Q**, is net als Corelli een schrijver die in zijn tijd bijzonder populair was, maar nu grotendeels vergeten is. Men herinnert zich hem nu nog als de samensteller van *The Oxford Book of English Verse (1250–1900)* uit 1900, waarvan liefst 500.000 exemplaren verkocht werden in het hele Britse Rijk. In 1939 bezorgde hij een tweede editie, die de bloemlezing uitbreidde tot 1918.

Quiller-Couch was een productieve dichter, romancier, auteur van korte verhalen en recensent. Contemporaine getuigen beschreven hem als een excentrieke man. In 1912 werd hij professor Engelse literatuur aan de universiteit van Cambridge. Ook zijn zussen **Florence Mabel** (1865–1924) en **Lilian M. (Mary)** (1866–1942) waren auteurs. Hij was in zijn geboortestreek Cornwall actief voor de Liberal Party. Zijn eerste boek *Dead Man's Rock* (1887), geschreven als student, doet wat denken aan **Robert Louis Stevensons** *Treasure Island* (1883). Quiller-Couch werkte in 1898 trouwens Stevensons roman *St. Ives* af. Veel van Quiller-Couchs romans speelden zich af in Cornwall.

Hij was ook actief als vertaler. Zo bezorgde hij het Britse publiek in 1910 *The Sleeping Beauty and Other Fairy Tales from the Old French*. Het is een bundel met vier sprookjes, voorzien van uitmuntende illustraties door de tot Brit genaturaliseerde Fransman **Edmund Dulac** (1882–1953, oorspr. Edmond Dulac). In tegenstelling tot wat je zou denken, is het boek wel degelijk bedoeld voor volwassenen. Er moet bij gezegd worden dat het misschien eerder om hervertellingen gaat. Tien jaar

later deed Quiller-Couch het nog eens dunnetjes over in *The Twelve Dancing Princesses and Other Fairy Tales Retold By Arthur Quiller-Couch*, nu met zeven andere (niet steeds van oorsprong Franstalige) sprookjes en met illustraties van de Deen Kay Nielsen (1886-1957).

In totaal schreef Quiller-Couch meer dan veertig boven-natuurlijke verhalen. Veel van zijn spookverhalen zijn te vinden in de bundel *Old Fires and Profitable Ghosts: A Book of Stories* (1900). In zijn inleiding noemt Quiller-Couch *revenants* (zij die terugkeren) als rode draad. In 'Which?' werkt hij een idee uit dat Nathaniel Hawthorne (1804-1864) in zijn *Note-books* schetste: het verhaal speelt zich af bij een dovende straatlamp. Als de lamp uit is, gebeurt er iets dramatisch. Sommige van de verhalen in deze bundel, waarvan er minstens twee ('The Lady of the Ship' en 'Prisoners of War') op historische feiten stoelen, voelen aan als dromen. De zee speelt een rol in verschillende van de vertellingen. 'A Pair of Hands' is een lief spookverhaal dat de vraag stelt: *Waarom blijft alles steeds zo netjes in huis?* De vertelling 'The Seventh Man' mikt dan weer op mysterie. De bemanning van een boot telt plots een extra lid. Met de spanning zit het helemaal goed in dit verhaal. 'The Lady of the Ship' combineert geschiedenis met bezetenheid door een demon en doet dat goed. In 'The Mystery of Joseph Laquedum' ontmoet een Joodse zakenman een meisje dat kampt met verstandelijke problemen. Kennen zij elkaar uit een vroeger leven?

In enkele van zijn andere bundels treffen we nog meer spookverhalen aan. Zijn beste verhaal in dit genre is wellicht 'The Roll Call of the Reef' (1895), over vissers op Manacle Reef. Ook 'The Legend of Sir Dinar' (1891, dood nooit een huisdier!) en het griezelige 'The Haunted Dragoon' (1892, soldaten verstoren op meerdere manieren de rust in een dorp) zijn voortreffelijk. In 'John and the Ghosts' (1902) belooft een koning aan John dat hij met zijn dochter mag trouwen, als hij een nacht in een spookhuis durft door te brengen.

De Schotse Mary Elizabeth Hawker (1848-1908) schreef haar korte verhalen vanaf 1890 onder het pseudoniem Lanoe Falconer (een anagram van *alone*, gecombineerd met een synoniem voor *hawker*). Ze bracht een deel van haar jeugd in Frankrijk en Duitsland door en leerde er ook Frans en Duits. Verder kreeg ze weinig schoolse opleiding; ze las vooral veel boeken, waarbij ze zich lieten leiden door haar eigen interesses.

Ze schreef verschillende novellen: haar doorbraak *Mademoiselle X* (1890) en de populaire lange spookvertelling *Cecilia de Noël* (1891). Ze pende ook een goede verhalenbundel, *The Hôtel d'Angleterre and Other Stories* (1891). Verder zijn er haar herinneringen aan vroeger, *Old Hampshire Vignettes* (1907). In haar archief werden meer dan een eeuw na haar overlijden nog acht andere verhalen, een vignet en de novelle *Shoulder to Shoulder* ontdekt.

Haar spooknovelle *Cecilia de Noël* is in feite een religieuze allegorie, het boek is niet meteen eng te noemen. Het werk heeft een origineel vertelperspectief. We zien het verhaal namelijk door de ogen van liefst zes sceptische gasten (hoewel er bijkomend ook een verteller is in de raamvertelling, een van de gasten), die een landhuis bezoeken waarin een spook zou rondwaren. Allemaal ontmoeten ze het spook. Sommigen geloven na de confrontatie wel in spoken, anderen vinden dat het idee in hun hoofd is geplant. Het hangt af van ieders geloofsovertuiging. En zo heeft deze novelle ook een diepere psychologische en godsdienstige laag, wat dit werk de moeite waard maakt. Interessant is dat de verteller uit de raamvertelling nooit zelf het spook ontmoet, maar er zich enkel een beeld kan over vormen door hoe de andere gasten de confrontatie met het spook ervoeren.

De Engelse romancier, dichter en auteur van korte verhalen Isabella Banks (1821-1897, née Varley) schreef als Mrs G. Linnaeus Banks. De bekende Engelse auteur Anthony Trollope (1815-1882, o.a. de *Chronicles of Barsetshire*-romans) was een groot bewonderaar van haar werk. Vooral een roman

gesitueerd in Banks' thuisstad, *The Manchester Man* (1876), is (enigszins) in het collectieve geheugen blijven hangen. Het boek beschrijft hoe het weeskind Jabez Clegg een rijke man wordt. Enkele belangrijke historische gebeurtenissen worden mee in zijn leven verweven. Er is duidelijk veel voorbereiding aan het schrijven voorafgegaan, want zowat alle historische details in het boek kloppen. Banks had haar leven lang interesse in de geschiedenis en politiek van Manchester. Haar ouders waren trouwens politiek actief. Banks ontmoette haar man toen ze allebei werkten voor *Oddfellows' Magazine*.

Een van haar drie verhalenbundels, *Through The Night: Tales of Shades and Shadows* (1882), bevat veertien onderhoudende bovennatuurlijke vertellingen, waaronder flink wat spookverhalen. Niet alles is even sterk in deze bundel, maar het algemene niveau is degelijk tot goed. Quasi alle vertellingen zijn eerder verschenen in bladen zoals *The Argosy* en *Belgravia*. Angstwekkend kan je de verhalen niet noemen. Ook in deze bundel schemert Banks' interesse voor geschiedenis door. Leuk zijn de dialogen in het Scots (niet te verwarren met het Scottish Gaelic), die – toegegeven – niet altijd zo makkelijk te volgen zijn. Veel van de verhalen kregen een flinke scheut folklore. Spoken nemen wraak of waarschuwen de levenden, er duiken heksen, *fairies* en vampiers op. Soms is er voodoo of een vloek aan het werk. Mensen hebben nare voor gevoelens die op akelige wijze bewaarheid worden... De verhalen spelen zich af in Engeland, Frankrijk en Italië. De spookverhalen 'Piper's Ghost' en vooral 'The White Woman of Slaith' (gebaseerd op een lokale visserslegende) lonen zeker de moeite. 'Wraith-Haunted' is dan weer nogal sentimenteel. De appendix, door Banks zelf geschreven, heeft een echte meerwaarde. Ze legt erin uit hoe elk verhaal tot stand kwam.

Banks schreef ook occasioneel spookgedichten. 'Haunted!' is hiervan een mooi, melancholisch voorbeeld.

James Platt Jr (1861-1910) bestudeerde het Oudengels (Anglo-Saxon). Hij droeg bij aan de eerste versie van de *Oxford*

English Dictionary (het eerste deel werd gepubliceerd in 1884). Zijn loopbaan ging op en af, en dat is nog licht uitgedrukt. Hij schoot als een kanonskogel de academische wereld in, onder andere – zo gaat dat dan – door het afbranden van een andere geleerde in een *paper*. Platt vond de herziening van *An Anglo-Saxon Dictionary* (1838, van de hand van Joseph Bosworth, 1788-1867) door Thomas Northcote Toller (1844-1930) een gemiste kans. Hij illustreerde dit onder andere met een lijst van 128 Oudengelse woorden die hij niet had gevonden op de eerste 32 bladzijden van het herwerkte woordenboek. Ai!

Enkele jaren later zong Platt een toontje lager toen bleek dat hij in zijn *papers* informatie uit zijn briefwisseling met drie andere linguïsten presenteerde als eigen werk. Dit betekende vanzelfsprekend meteen het einde van zijn academische carrière. Hij besloot zich dan maar op fictie te richten. En zo schonk deze kleurrijke man de wereld horrorverhalen in zijn *Six Romantic Stories* (1884, latere titel *Tales of the Supernatural*), in een wat bedenkelijke en soms zelfs klungelige stijl. De magie in deze verhalen is bijzonder zwart. Mannen zijn wrede liefdesrivalen; heel veel personages sterven. Kom je tegen in deze bundel: necrofilie (in 'The Witches' Sabbath'), heksen, magiërs, lijken, vervloeking en een gastoptreden van De Gehoornde Hemzelve. Het spookgehalte in deze bundel is laag, maar het leesplezier is hoog! Ik zou Platt geen goede schrijver noemen, maar het is wel goed lachen met (of om...) hem en zijn stijl. Mag ik dat zo zeggen? In ieder geval, zijn verhalen lezen lekker weg. *A guilty pleasure* dus. Het boek vormt een ideaal tussendoortje voor wie eens wat anders wil. Eén verhaal wil ik in het bijzonder aanraden. In 'The Devil's Debt' verliest een student een weddenschap van de duivel, zo speelt hij zijn schaduw kwijt. Als liefhebber van fantastische verhalen over schaduwen – zo'n mooi motief – prijs ik graag deze vertelling aan.

Met Platt de academicus kwam het daarna overigens nog goed, vandaar dat hij ons slechts dit ene bovennatuurlij-

ke “meesterwerk” naliet. Vanaf 1899 bezorgde hij **Dr James Murray** (1837–1915) van de *Oxford English Dictionary* (toen nog *A New English Dictionary Based on Historical Principles*) etymologische informatie van leenwoorden uit minder courante vreemde talen. Zeer passend bij deze vreemde vogel!

OP BEZOEK IN BRITS-INDIË

B.M. (Bithia Mary of May) Croker (1848 of 1849–1920) is nu compleet vergeten, maar was destijds een populaire Ierse romancier. Verschillende van haar romans werden zelfs in het Frans, Duits, Hongaars en Noors vertaald.

In 1877 volgde Croker haar echtgenoot **John Stokes Croker** (1844–1911), een legerofficier, eerst naar Madras, dan naar Bengalen. Ze woonde veertien jaar in Brits-Indië en begon er te schrijven om zichzelf wat afleiding te bezorgen in het warme seizoen. Ze schreef veel romans die gesitueerd waren in Brits-Indië, waaronder *The Road to Mandalay* (1917, met het huidige Myanmar als locatie), maar ook enkele boeken die Ierland als decor hadden. Daarnaast pende Croker behoorlijk wat spookverhalen. Op zevenendertig jaar tijd schreef ze tweeënveertig romans en zeven verhalenbundels. Dan heb je flink doorgewerkt!

Hoe ging dat in die tijd... Croker schreef haar eerste roman in het geheim, las hem aan vrouwen voor en liet hem anoniem publiceren in het Verenigd Koninkrijk. Men dacht dat *Proper Pride: A Novel* (1880) door een man geschreven was. Het boek kreeg goede kritieken. Haar carrière was meteen gelanceerd, zeker toen bleek dat ook haar tweede roman, *Pretty Miss Neville* (1883), een hit was.

In 1893 werden haar spookverhalen voor het eerst gebundeld, in *To Let*. Veel van haar beste griezelige vertellingen gingen over spookhuizen. Croker had iets met bungalows, of dat zou je toch denken... Getuige daarvan ‘The Dâk Bungalow at Dakort’ (1893), ‘The Khitmatgar’ (1893, het spookt in een verlaten bungalow gesitueerd in Panipore) en ‘The Red Bungalow’ (1919, gesitueerd in Kulu, Brits-Indië). Even ter ver-

duidelijking: “bungalow” is via het Gujarati-woord *bungalo* van het Hindi-woord *bangla* of *bangala* afgeleid, wat “Bengaals huis” betekent. Het ging in de verhalen dus telkens gewoon om (lage) woningen.

Croker was vrij creatief met haar settings. ‘If You See Her Face’ (1893) vindt plaats in een afgelegen paleis in Kori. In ‘The Door Ajar’ (1905) bevinden we ons in een Frans kasteel aan de Spaanse grens, waar schilderijen lang vervlogen herinneringen terugbrengen. Ook ‘La Carcassonne’ (1905) voert ons naar Frankrijk, ditmaal de Riviëra. Een opalen ring verandert er een rustige dame in een wildebras. ‘The North Verandah’ (1920) is een bloederig verhaal dat zich in Kentucky afspeelt.

Rudyard Kipling (1865–1936), de winnaar van de eerste Nobelprijs voor literatuur in 1907, werd in Brits-Indië geboren. Hij leefde er tot zijn vijfde en leerde er van zijn nanny Hindi-Urdu (de verzamelnaam toen was Hindustani). Daarna werd hij verscheept naar een kostschool in Engeland, waar het er veel minder idyllisch aan toeling. Vandaar ging het naar een militaire vooropleiding (op twaalfjarige leeftijd...), waarvan hij ook niet vrolijker werd. Hij was bijzonder blij toen hij op zijn zestiende naar zijn ouders in Brits-Indië mocht teruggaan. Hij ging er voor verschillende kranten werken en ontwikkelde zijn vaardigheden als auteur. Naast non-fictie voor zijn baan schreef hij in zijn vrije tijd poëzie en korte verhalen.

Wij kennen hem vandaag de dag natuurlijk van zijn avonturenroman *Kim* (1901, hij schreef overigens slechts vier romans), van zijn jeugdboeken *The Jungle Book*, *The Second Jungle Book* (geschreven in 1894 en 1895, toen hij met zijn Amerikaanse echtgenote *Carrie* in New England woonde) en zijn sprookjesachtige *Just So Stories For Little Children* (1902) en van zijn gedichten. Hij schreef veel korte verhalen, ook voor volwassenen. Van zijn hand verschenen een groot aantal verzamelsbundels. Het in 1975 verfilmde ‘The Man Who Would Be King’ (1888), over twee Britse avonturiers in Brits-Indië, is misschien wel zijn bekendste vertelling.

Minder bekend is dat Kipling ook een aantal bovennatuurlijke verhalen schreef, te beginnen met het weerwolvenverhaal 'The Mark of the Beast' (1890), waarop hij een vervolg schreef, 'The Return of Imray' (1891, oorspronkelijke titel 'The Recrudescence of Imray', ook bekend als 'Life's Handicap'). Niet zelden spelen zulke verhalen zich af in Brits-Indië. Die verhalen worden wel eens omschreven als *imperial gothic*. Een uitstekend spookverhaal is bijvoorbeeld 'The Phantom Rickshaw' (1888), een horrorvertelling waarin een man opgejaagd wordt door een visioen van de vrouw die hij afwees, gezeten in een riksja. Beter nog is het tedere 'They' (1904), een psychologisch horrorverhaal waarin de verteller als enige de geesten van kinderen ziet. De blinde vrouw die in het huis woont dat de verteller betreedt, hoort dan weer enkel de kinderen. Kipling schreef het verhaal vijf jaar na de dood van zijn dochter **Josephine**. Voor de hondenliefhebbers wijs ik graag nog op 'The Dog Hervey' (1914, ook wel 'The Dog Harvey'), een bovennatuurlijk verhaal inclusief spookhuis waarin Kipling zijn liefde voor honden bezingt.

Het moet gezegd, Kiplings bovennatuurlijke verhalen zijn *a mixed bag* voor de moderne lezer en moeten best in hun tijd gekaderd worden. Voor elke sublieme vertelling als het beroemde 'By Word of Mouth' (1887) is er ook een verhaal als 'The Strange Ride of Morrowbie Jukes' (1899), dat – nu bekeken – wel erg koloniaal gekleurd is in zijn conclusie. Zijn verhaal 'Wireless' (1902), over de gevaren van de radio, is dan weer hopeloos achterhaald. Zijn late spookverhaal 'Mary Postgate' (1915), over een gewonde Duitse soldaat in de Eerste Wereldoorlog en de terreur die de man moet ondergaan, is erg bitter. Het toont grote haat tegenover Duitsers. Dat wordt vaak toegeschreven aan het feit dat Kiplings zoon **John** stierf in de Eerste Wereldoorlog, maar het verhaal werd reeds zes maanden eerder geschreven. Opvallend in het verhaal is dat de vrouwelijke hoofdpersoon lijkt klaar te komen (of toch iets in die zin) als ze een Duitse soldaat ziet sterven.

Alice Perrin (1867–1934, née **Robinson**) was auteur en literair recensent. Haar werk doet soms denken aan dat van **Rudyard Kipling** (1865–1936). Perrin werd geboren in Brits-Indië. Na haar schooltijd in Engeland trouwde ze in Dehra met **Charles Perrin** (gestorven in 1931). Ze was slechts achttien toen ze trouwde. Na de geboorte van haar enige kind, een zoon, zette ze zich aan het schrijven om haar dagen te vullen. Haar man had de leiding over de constructie van een groot aquaduct, wat veel van zijn tijd opslopte. Ze was omgeven door mannen en verveelde zich. Om de twee à drie jaar publiceerde ze een boek, te beginnen met *Into Temptation* (1894).

Perrin schreef uiteindelijk zeventien romans, hoewel er een pauze van vijf jaar zat tussen haar eerste twee romans en haar latere werk. Ze raakte namelijk ontmoedigd door het weinige geld dat ze verdiende met *Into Temptation* en *Late in Life* (1896). In die pauze schreef ze enkel *Indian stories*. Die besloot ze te verzamelen voordat het echtpaar definitief terugkeerde naar Engeland. Dit werd haar bundel *East of Suez* (1901), waarmee ze sterk aan populariteit won als auteur. In een tijd waarin romans veel geliefder waren dan korte verhalen en dus per definitie beter verkochten, was de hit die *East of Suez* was een verrassing voor veel andere auteurs.

In Engeland schreef Perrin vervolgens aan een gestaag tempo romans. Hoewel ze duidelijk veel van haar geboorteland hield, stopte ze als Britse *memsahib* vaak maatschappijkritiek in haar verhalen, die zelden een happy end kenden. Ze was actief in verschillende clubs voor vrouwen die professioneel schreven. Dankzij haar bovennatuurlijke verhalen vond ze ook aansluiting bij de Spiritualisten. Recensenten lieten zich blijvend positief uit over haar literaire productie, haar korte verhalen in het bijzonder. Ze slaagde er dan ook in om telkens met nieuwe plots aan de slag te gaan, in tegenstelling tot tijdgenoten die zich soms schuldig maakten aan recyclage van vroeger werk. Ook haar realistische weergave van het leven in Brits-Indië werd geprezen. Laat in haar leven verhuisde

Perrin met haar man naar Zwitserland, waar onder andere **Algernon Blackwood** (1869–1951) op bezoek kwam.

De eerste helft van *East of Suez* bestaat uit liefdesverhalen, vaak met een afwijzing. In ‘Benyon of the Irrigation Department’ gooit een afgewezen man zich in de rivier tussen de alligators. Ik dacht dat het gezegde luidde *There are plenty more fish in the sea...* De harde realiteit zoals weergegeven in Perrins verhalen leert echter: *There are plenty more alligators in the river.*

Snel over dan maar naar de spookverhalen, die de andere helft van de bundel uitmaken. ‘The Summoning of Arnold’ maakt gebruik van helderziendheid als plotelement: een dode vrouw in Engeland communiceert over het graf heen met haar man in Brits-Indië. In het verhaal ‘In the New Room’ worden Britten die een bungalow huren geconfronteerd met een moord die daar tijdens de Grote Rebelle van 1857 (een brede volksopstand aangestoken door de muiterij van islamitische en hindoe soldaten) plaatsvond. Het is meer dan enkel een spookverhaal; de angst van de kolonisten voor de mensen die hen omringen wordt er goed in weergegeven. Ook in ‘Chunia, Ayah’ (een *ayah* is een vrouwelijke huisbediende) komt dit thema bovendien. De bediende Chunia, die zich wil wreken op de mensen voor wie ze werkt, krijgt met geesten af te rekenen.

Het verhaal van Perrin dat het vaakst in bloemlezingen opduikt is ‘Caulfield’s Crime’. De jager Caulfield maakt misbruik van de gebruiken en het geloof van Indiërs en wordt hiervoor gestraft door een Indische geest. *East of Suez* sluit af met twee vertellingen die meer naar horror dan naar een spookverhaal neigen: ‘A Man’s Theory’, over een man wiens betweterigheid diep verdriet veroorzaakt, en de knaller ‘The Biscobra’. De titulaire hagedis valt in dit verhaal op de schouders van de zwangere Nel Krey, die sterft van de schrik. Maar dat is slechts het begin van deze huiveringwekkende vertelling!

Enkele van de veertien verhalen in de bundel hebben, over de genres heen, wraak als thema. Perrin concentreerde zich vooral op de Britse personages. De Indische figuren zijn in

sommige gevallen eerder zwakjes geschetst; dat is toch een duidelijk gebrek.

Er verschenen nog meer spookverhalen van Perrin in de bundels *Red Records* (1906), *Tales that are Told* (1917) en *Rough Passages* (1926).

EEN VICTORIAANSE AUTEUR VAN SPOOKVERHALEN IN AUSTRALIË

De auteur en advocaat **John Lang** (1816–1864) was een interessante figuur. Hij was de eerste in Australië geboren romancier. (Voor zijn studies ging hij overzee naar Cambridge.) Lang heeft nog een record op zijn naam staan. Zijn levendige roman *The Forger’s Wife* (1856, al in serievorm gepubliceerd in *Fraser’s Magazine* in 1853) staat bekend als “de eerste Engeltalige detectiveroman ooit” – een bewering waarvoor ik mijn hand niet in het vuur durf te steken. Het was alvast de eerste detectiveroman in Australië.

Ook zijn verhalenbundel *Botany Bay; or True Stories of the Early Days of Australia* (1859, herdrukt onder verschillende titels) is populair gebleven. Botany Bay (andere naam: Kamay) is de plek waar ontdekkingsreiziger **James Cook** (1728–1779) voor het eerst voet aan land zette in Australië.

De laatste negentien jaar van zijn leven bracht John Lang door als journalist in Brits-Indië. In Meerut richtte hij de krant *The Mofussilite* op.

Maar nu terug naar het spookverhaal... John Lang schreef voor *Botany Bay* een aantal verhalen zoals ‘The Ghost upon the Rail’ (1859, ook bekend onder de titel ‘Fisher’s Ghost’) die geïnspireerd waren op de mytevorming rond de berechting van **William George Worrall** voor de moord op **Frederick Fisher** (in 1827) in New South Wales. Fisher was geen koorknaap. Hij moest de gevangenis in voor vervalste bankbiljetten. Na zijn vrijlating kocht hij de boerderij naast die van Worrall. Fisher moest echter drie jaar later opnieuw de gevangenis in omdat hij een timmerman, **William Brooker**, had neergestoken bij wie hij nog schulden had. Fisher vreesde zo

lang vast te zitten dat zijn bezittingen zouden verbeurd verklaard worden, dus liet hij snel alles (tijdelijk) overdragen aan Worrall. Toen Fisher onverwacht vroeg vrij kwam, was Worrall daar allesbehalve blij mee. Het vervolg laat zich raden: al gauw werd Fisher om de wereld geholpen. Sindsdien zou Fisher rondspoken... Het voorval leidde tot een hele spookcultus, met naast Langs verhalen bijvoorbeeld ook het verhalende gedicht 'The Sprite of the Creek' door een zeker Felix, zoals gedrukt in *Bell's Life in Sydney and Sporting Reviewer* in 1846.

VICTORIAANSE AUTEURS VAN SPOOKVERHALEN IN DE VERENIGDE STATEN

Tijd nu om een kijkje te nemen aan de andere kant van de grote plas. In de VS was het spookverhaal in "The Victorian Age" ook populair.

Washington Irving (1783–1859), genoemd naar president George Washington (1732–1799), werd geboren in het jaar dat de Amerikaanse Onafhankelijksoorlog beëindigd werd. Hij was een diplomaat (van 1842 tot 1846 was hij bijvoorbeeld "U.S. Envoy Extraordinary" en "Minister Plenipotentiary" in Spanje), historicus, biograaf en (bijzonder geliefde) auteur van korte verhalen en essays. Hij was de eerste Amerikaanse schrijver die internationaal succes had. Irving was een groot liefhebber van volksverhalen, wat duidelijk te zien is in zijn eigen vertellingen.

Irving was een van de eerste auteurs die toonde dat schrijven een beroep op zich kon zijn, iets waarvan je kon leven dus. Later zette hij zich in voor wetten die piraterij en schending van het auteursrecht moesten tegengaan. Hij was niet vies van wat promotionele stunts, zo ook voor zijn satirische vroege roman *A History of New-York from the Beginning of the World to the End of the Dutch Dynasty* (1809), een parodie op de vroege geschiedenis van New York City (de *borough* die nu Manhattan is, toen New Amsterdam genaamd). Het boek was zogezegd geschreven door Diedrich Knickerbocker – tegenwoordig is *Knickerbocker* nog steeds een roepnaam voor lui

die in Manhattan wonen. Knickerbocker zou een Nederlandse historicus zijn die zijn hotelkamer zonder boe of ba verliet en vermist raakte. Irving liet opsporingsposters in New York City verspreiden en liet de uitbater van het hotel verklaren dat als Knickerbocker niet opdook, de rekening van zijn verblijf zou betaald worden met een manuscript dat hij had achtergelaten. Dat manuscript was natuurlijk *A History of New-York*. Het boek verkocht als zoete broodjes. *Faut le faire!*

Al in zijn eerste werk valt te zien dat Irving interesse had in bovennatuurlijke elementen. Als fervent tegenstander van de slechte behandeling van de Native Americans stopte hij in zijn *A History of New-York* een parabel waarin de ingeweken Europeanen (in het New York van toen vooral Nederlanders) als *men from the moon*, compleet vreemde entiteiten dus, de boel overnamen.

Bij leven was Washington Irving voornamelijk bekend om zijn sociale satire, maar nu herinnert men zich hem eerder als de auteur van de bovennatuurlijke korte verhalen 'Rip Van Winkle' en 'The Legend of Sleepy Hollow', die beide opgenomen werden in zijn bundel *The Sketch Book of Geoffrey Crayon, Gent* (1820). Geoffrey Crayon was op dat moment het pseudoniem van Irving, *the sentimental American touring Britain*. Het boek wordt tegenwoordig meestal gewoon aangeduid als *The Sketch Book*. Het bevat naast korte verhalen ook essays. Beide verhalen zijn onverwoestbare klassiekers in de Verenigde Staten. Ze verenigen het fantastische met humor.

Het nogal sprookjesachtige 'Rip Van Winkle' is gebaseerd op de Duitse volksvertelling 'Peter Klaus'. De Duitse theoloog en filoloog Johann Karl Christoph Nachtigal (1753–1819) schreef in 1800 deze vertelling neer, met als titel 'Der Ziegenhirt' (wat 'De geitenherder' betekent). In 'Rip Van Winkle' valt het Amerikaans-Nederlandse titelpersonage in de Catskill Mountains (in het zuidoosten van de staat New York) in slaap – voor wel twintig jaar – na een drinkgelag met Nederlanders uit de 17e eeuw, die hij tegen het lijf is gelopen. (Het verhaal speelt zich voor alle duidelijkheid af in de 18e

eeuw.) Het is nog steeds een mysterie welke geestrijke drank in die “boosaardige flacon” zat. Dat moet sterk spul geweest zijn! Door zijn niet-zo-hazenslaapje mist Rip de hele Amerikaanse Revolutie. Tijdreizen voor luieriken, noem ik dat. Het verhaal kan je zien als een allegorie, waarbij Rip staat voor het jonge Amerika.

In Europa is ‘The Legend of Sleepy Hollow’ veel bekender dan ‘Rip Van Winkle’, niet in het minst door drie verfilmingen. Eerst was er *The Headless Horseman*, een zwartwitfilm uit 1922, geregisseerd door Edward D. Venturini (1887-1960), tegenwoordig nauwelijks bekend. Maar heel wat mensen hebben wel eens de Disneyfilm *The Adventures of Ichabod and Mr Toad* uit 1949 gezien. Het gaat hierbij om twee animatiefilms samen. ‘Ichabod’ slaat dan op ‘The Legend of Sleepy Hollow’. Het andere verhaal, ‘Mr Toad’, is gebaseerd op de jeugdklassieker *The Wind in the Willows* (1908) van de Schotse auteur Kenneth Grahame (1859-1932). Ook de horrorfilm *Sleepy Hollow* van Tim Burton uit 1999, met Johnny Depp en Christina Ricci in de hoofdrollen, zorgde ervoor dat velen onder ons het verhaal leerden kennen.

We hebben hier te maken met een spookverhaal in een spookverhaal. Dat klinkt alvast veelbelovend. De spichtige schoolmeester Ichabod Crane – de naam is gebaseerd op die van een kapitein die Washington Irving in het leger leerde kennen – is een rasechte manipulator. Hij wil met Katrina Van Tassel, de dochter van een rijke boer, trouwen. De boer zou dan later het hoekje om moeten, voor de erfenis. Maar zover komt het niet. Crane moet het telkens opnieuw afleggen tegen zijn rivaal in de liefde, Abraham ‘Brom Bones’ Van Brunt. Deze kerel is de bruut van het dorp. Hij haalt voortdurend grappen met Crane uit. Op een feest vertelt Van Brunt aan Crane een spookverhaal over een onthoofde Hessische ruiter – kanonskogels zijn zo moeilijk te ontwijken, meneer! – die ‘s nachts de omgeving onveilig maakt. Nadat Katrina op het feest Cranes huwelijksaanzoek afwijst, druipt hij af. Dan komt Crane oog in oog te staan met een onthoofde ruiter... Het

verhaal heeft een (nogal) open einde, wat zeker bijdraagt tot de charme ervan.

Washington Irving schreef *The Sketch Book* op rondreis door Europa, en er zijn zeker Europese invloeden te bespeuren in de verhalen, zo ook in ‘The Legend of Sleepy Hollow’. In veel Europese landen zijn er legenden over onthoofde ruiters, die vaak teruggaan tot de middeleeuwen. Er zijn versies bekend in Ierse (de demonische elfen bekend als *dullahan* of *dulachán*, wat “donkere man” betekent), Schotse (een onthoofde man genaamd Ewen), Welshe (*Fenyw heb un pen* ofwel “de vrouw zonder hoofd”) en Duitse (voornamelijk vertellingen uit het Rijnland) folklore. Irving kende de legende misschien via zijn Britse ouders, die uit Cornwall kwamen. Op reis door Duitsland leerde Irving in 1821 in elk geval de ‘Legenden von Rübezahl’ kennen, zoals neergeschreven door de Duitse auteur Johann Karl August Musäus (1735-1787) in zijn *Volksmärchen* (vijf volumes, van 1782 tot 1787). Musäus was een van de eerste sprookjesverzamelaars. Hij is helaas alweer iemand die onterecht in de vergetelheid is geraakt – zo volgen er nog wel straks. Musäus voorzag een aantal van deze sprookjes van een satirische ondertoon, iets wat Washington Irving gezien zijn eigen voorkeur voor parodieën en satire wellicht kon smaken.

Een soort van officieus non-fictie vervolg op ‘The Legend of Sleepy Hollow’ is Irvings ‘A Chronicle of Wolfert’s Roost’, waarin hij een aantal spookverhalen vertelt die de ronde doen over de boerderij van de Van Tassels (zoals in Katrina Van Tassel hierboven). Irving kocht namelijk die boerderij na zijn verblijf in Europa en noemde het *Sunnyside*. Er bleek heel wat volks bijgeloof te hangen rond Irvings nieuwe woonplek. Meer nog: hij zag er zelf een aantal spoken, zoals een skelet dat voorbij roeide!

In *The Sketch Book* vinden we overigens ook het satirische ‘Little Britain’. De bekende gelijknamige Britse comedy radioreeks uit 2000 en de latere tv-reeks uit 2003-2006 van Matt Lucas en David Walliams (oorspronkelijk Williams)

zijn wel degelijk naar dit verhaal genoemd. In zijn verhaal 'Little Britain' neemt Irving ons mee op sleeptouw door de gelijknamige, kleurrijke Londense wijk.

Belangrijker voor dit essay is dat ook 'The Spectre Bridegroom: A Traveller's Tale' in de bundel *A Sketch Book* is opgenomen. (Zie hierboven ook bij 'De roots van het Victoriaanse spookverhaal'.) Voor dit verhaal vond Irving, net zoals veel andere romantische en *gothic* auteurs voor en na hem, inspiratie in de romantische ballade 'Lenore' (1773) van de Duitse 'Sturm und Drang'-dichter **Gottfried August Bürger** (1747-1794). Denk bijvoorbeeld ook aan 'Lenore' (1843, oorspronkelijke versie 'A Paeon') en 'The Raven' (1845) van **Edgar Allan Poe** (1809-1849), gedichten waarin elementen van de Duitse ballade verwerkt zitten. De ballade vertelt hoe Lenore God vervloekt omdat Hij haar geliefde William niet van het slagveld naar haar terugbrengt. Op een avond staat William toch voor de deur; hij neemt haar mee op zijn paard. Maar de rit is zo wild dat Lenore angstig wordt. Als ze hem vraagt waarom hij zo'n haast maakt, luidt het macabere antwoord: *denn die Todten reiten schnell*. (Ja, dat herken je misschien als *for the dead travel fast* – **Bram Stoker**, 1847-1912, speelde voor deze passage in *Dracula* heel bewust leentjebuurt bij Bürger, wat zijn hoofdpersoon Jonathan Harker ook expliciet aangeeft in het eerste hoofdstuk van de roman.) De bestemming blijkt Williams graf, de ruiter maakt zich bekend als de Dood.

In Irvings 'The Spectre Bridegroom' wordt de ballade van Lenore verteld als spookverhaal bij een huwelijksbanket... een banket waarbij het alsmaar wachten is op de bruidegom. Zou die ook kunnen overleden zijn? Het verhaal zit uitstekend in elkaar: er is een vete tussen twee families, een man die de plek inneemt van een ander en meer van dat soort aangename gekkigheid. Het is een meeslepende vertelling vol romantiek en spokerij. Er is veel onderhuidse angst voor seksualiteit aanwezig: zal een buitenstaander een braaf (of eerder gezegd "braaf") meisje corrumperen?

Een andere mogelijke invloed op 'The Spectre Bridegroom'

is 'Die Leichenbraut', een Russisch volkssprookje uit de 19e eeuw, dat waarschijnlijk veel verder teruggaat op een Joodse verteltraditie uit de 16e eeuw. In dit sprookje trouwt een vrouw per ongeluk met een lijk – iedereen heeft al eens een mindere dag. Overigens was de aanleiding tot de legende wel wat ernstiger dan mijn jolige toon doet vermoeden: tijdens Russische pogroms kozen bendes in het bijzonder jonge bruidsparen uit om te doden. Triest. Klinkt 'Die Leichenbraut' je bekend in de oren? Dat is goed mogelijk, want alweer **Tim Burton** verfilmde deze verhaalstof als de animatiefilm *The Corpse Bride* (2005), waarin geen Joodse elementen zijn overgebleven. Het verhaal 'Die Leichenbraut' werd als 'Die Todtenbraut' (1811) onder andere neergeschreven door de Duitse auteur **Friedrich August Schulze** (1770-1849), die het pseudoniem **Friedrich Laun** gebruikte. Denk nog even aan hem terug als we het straks over **Mary Wollstonecraft Shelley** (1797-1851) hebben...

Washington Irving is op het vlak van horror vreemd genoeg in de vergetelheid geraakt. Dit is mogelijk (mede) te wijten aan *The Life of Washington Irving*, de wel zeer kritische biografie die de Amerikaanse academicus **Stanley Thomas Williams** (1888-1965) schreef in 1935. Het ging daarbij vooral om enerzijds de (zogezegd) lage kwaliteit van zijn literaire werk en anderzijds het manco dat Irving geen duidelijke (morele) boodschap bracht. Het is natuurlijk zo dat Irving op politiek vlak eerder een *dealmaker* was die wederzijds begrip voorstond. Hij haatte radicalisme, in welke richting ook. Zijn boodschap van voorzichtigheid en matiging was (en is...) misschien niet sexy genoeg voor velen. Na het verschijnen van de bewuste biografie duurde het nog decennia tot Irving als auteur in ere werd hersteld. Dat zijn horrorverhalen ook nu nog vaak buiten beschouwing worden gelaten in de *mainstream* literaire kritiek heeft misschien te maken met die tijdelijke deuk in zijn reputatie.

In elk geval, ik stel vast dat slechts enkele van zijn verhalen in het collectieve geheugen zijn blijven hangen. Zo jammer!

Dan moet je weten dat bijna veertig van zijn vertellingen allerlei mooie gruwel in petto hebben. Een uitstekend voorbeeld is 'The Saga of the Devil and Tom Walker' (1824), waarin de hebberige Tom het op een akkoordje gooit met Old Scratch, de duivel. Tom geeft zijn ziel voor rijkdom – een vaak weerkerend motief in de literatuur en schijnbaar ook daarbuiten. Old Scratch bewaakt namelijk de schat van **Captain Kidd** (de kaper **William Kidd**, 1654–1701). Tom krijgt er later spijt van, want zo gaat dat dan, maar uiteindelijk verdient hij toch zijn geld op een duivelse manier, namelijk als woekeraar. Resultaat? Toms ziel is foetsie!

Wat vinden we verder zoal bij deze vergeten horrormeester? We gaan eens kriskras door zijn oeuvre. Betoverde amuletten geven toegang tot Moorse spokenfeestjes in 'Legend of the Two Discreet Statues' (1832). Piratengeesten komen gezellig aanschuiven aan tafel in 'Guests from Gibbet Island' (1839) – ahoy, **William Hope Hodgson** (1877–1918)! We maken kennis met spooknonnen in 'Legend of the Engulfed Convent' (1840). En we gaan mee op jacht naar betoverde schatten in 'The Saga of Dolph Heyliger' (1822) en 'Wolfert Webber; Or, Golden Dreams' (1824). **Robert Louis Stevenson** (1850–1894) bevestigde dat deze en andere piratenverhalen van Irving een inspiratiebron voor zijn roman *Treasure Island* (1883) vormden. 'The Saga of Dolph Heyliger' met zijn rivieravonturen beïnvloedde heel waarschijnlijk ook *The Adventures of Tom Sawyer* (1876) van **Mark Twain** (1835–1910).

Ook te vinden bij Irving: geschilderde portretten met bewegende ogen in 'The Grand Prior of San Minorca – A Veritable Ghost Story' (1840). Daarin is een volledige familie geesten op wraak belust. Er is de vrouw onder de guillotine in het bijzonder duistere 'The Adventure of the German Student' (1824). Het mag ook wat lichter, met meubilair dat begint te dansen in een Vlaamse herberg: 'The Bold Dragoon; Or, The Adventure of My Grandfather' (1824), met een welgekomen streepje erotiek. Wie in dubbelgangers geïnteresseerd is, kan terecht bij 'Don Juan: A Spectral Research' (1841) en 'An Un-

written Drama Of Lord Byron' (1836). Dit laatste verhaal inspireerde **Edgar Allan Poe** (1809–1849) tot zijn vertelling 'William Wilson' (1839). Dit lijstje zou nog veel langer kunnen zijn – Irving was van alle bovennatuurlijke markten thuis.

Wat opvalt, is dat in veel van deze verhalen niet alleen angst maar vooral ook rusteloosheid een belangrijke rol speelt. Het is beslist geen toeval dat een van de secties van de bundel *Tales of a Traveller, by Geoffrey Crayon, Gent* (1824) 'Strange Stories by a Nervous Gentleman' heet. En net in deze bundel vinden we het grootste aantal van Irvings spookverhalen. Hij schreef deze donkere verhalen – het blijft natuurlijk wel Irving, er is altijd humor, zelfs satire aanwezig – nadat de Britse diplomatendochter **Emily (Mary Emilia) Foster** (1804–1885) zijn huwelijksverzoek afwees. Irving was toen 41 en wist: het is voorbij, ik zal geen gezin stichten.

Wie van exotica houdt, zou ik *Tales of the Alhambra* (1829) aanraden, een elegante mengeling van verhalen, essays, reisverslagen en nog veel meer. De verhalen zijn gebaseerd op Spaanse legenden en Arabische folklore (*Arabian Nights*). Daaruit komt bijvoorbeeld het bovengenoemde verhaal over Moorse spokenfeestjes. Irving schreef het boek tijdens een kort verblijf in het Alhambra in Granada. Hij verbleef op dat moment in Spanje voor historisch onderzoek dat tot het boek *A Chronicle of the Conquest of Granada* (1829) zou leiden.

Ik sluit af met een *gothic* bonuspunt – en een handig bruggetje naar een andere auteur – voor Irving.

De Engelse schrijfster **Mary Wollstonecraft Shelley** (1797–1851), de *grande dame* van de vroege moderne horror zelf, werd op haar zevenentwintigste verliefd op de toen eenenveertigjarige Washington Irving, al meteen bij hun eerste ontmoeting. Haar echtgenoot, de dichter **Percy Bysshe Shelley** (1792–1822), was twee jaar voordien overleden. Irving hoorde pas later via acteur, dichter en toneelschrijver **John Howard Payne** (1791–1852), die zelf tot over zijn oren verliefd was op Mary Shelley, over haar *crush*. Irving had echter geen interesse in een relatie met haar. Zoals hierboven al aangegeven schreef

Mary Shelley – op jonge leeftijd – *Frankenstein; Or, The Modern Prometheus* (oorspronkelijk anoniem uitgegeven in 1818, sterk herwerkt in 1831 – deze versie wordt nu het vaakst uitgegeven en gelezen), en later onder andere *The Last Man* (1826), een prima voorbeeld van vroege SF. Tijd om het even over *Frankenstein* en spoken te hebben.

EEN GESCHIEDKUNDIG VERANTWOORD ZIJSPRONGETJE NAAR DE HORROR...

Ik maak graag een uitstapje naar een belangrijk moment in de geschiedenis van de horror. Sorry, Washington Irving, we hebben het dus even over Mary. Welk boek lazen Mary Wollstonecraft Shelley (toen nog Mary Wollstonecraft Godwin), Percy Bysshe Shelley, Claire (Clara Mary Jane) Clairmont (1798–1879, Mary's halfzus, op dat moment zwanger met het kind van Byron), Lord Byron (1788–1824) en diens jonge dokter John William Polidori (1795–1821) in Villa Diodati aan het meer van Genève, in de uitgeregende zomer van 1816 (*the year without a summer*, omwille van een vulkaanuitbarsting in Indonesië het jaar voordien)? Je weet wel, toen uit Lord Byrons literaire uitdaging – *we will each write a ghost story* – en veelvuldig gebruik van laudanum twee klassiekers geboren werden: Mary Shelleys roman *Frankenstein* en John William Polidori's novelle *The Vampyre* (de eerste echt coherente vampiervertelling – met de vampier als aristocraat – dankzij een voorzet van Byron's 'Fragment of a Novel')?

Het gaat om *Fantasmagoriana, ou Recueil d'histoires d'apparitions de spectres, revenants, fantômes, etc., traduit de l'allemand par un amateur*, een bloemlezing van acht bovennatuurlijke verhalen (allen anoniem) uit 1812. De titel verwijst naar *Phantasmagorias*, shows met een magische lantaarn. En welk verhaal vinden we in deze spokenbundel? 'La Morte Fiancée', in werkelijkheid het eerder vermelde 'Die Todtenbraut' van Friedrich August Schulze / Friedrich Laun (1770–1849). En zo is de cirkel... rond!

Het is trouwens interessant om te zien hoe de spookver-

halen in *Fantasmagoriana* de roman *Frankenstein* inhoudelijk beïnvloed hebben. Victor Frankenstein droomt van de "bleke geest" van zijn toekomstige bruid, een beeld uit 'La Morte Fiancée' / 'Die Todtenbraut'. En als het monster de mensen doodt die Victor dierbaar zijn, en het huis van de familie De Lacey platbrandt, doet dit – nouja, misschien wat vergezocht – denken aan 'Les Portraits de Famille' van de advocaat en auteur Johann August Apel (1771–1816), dat *the tale of the sinful founder of his race* (zoals Mary Shelley het verhaal omschrijft) is in *Fantasmagoriana*. In 'Les Portraits de Famille' kust een voorvader zijn nazaten dood terwijl ze slapen. Griezellig!

Johann August Apel en Friedrich Laun (Schulze dus) brachten trouwens samen vijf Gespensterbücher ofwel spokenbundels uit (van 1811 tot 1815, Laun bracht in 1816 en 1817 waarschijnlijk op zijn eentje twee verdere delen uit). Voor nieuwsgierige spokenfans die de Duitse taal machtig zijn, valt daar nog heel wat lekkers te rapen. Het is precies een selectie aan verhalen uit de eerste twee volumes van Apel en Launs Gespensterbücher die vertaald werden naar het Frans door auteur en geograaf J.B.B. (Jean-Baptiste Benoît) Eyriès (1767–1846) voor *Fantasmagoriana*.

... EN TERUG NAAR DE VICTORIAANSE AUTEURS VAN SPOOKVERHALEN IN DE VERENIGDE STATEN

Nathaniel Hawthorne (1804–1864, oorspronkelijk Hathorne, een beladen familienaam waarvan de auteur af wilde) schreef romans en korte verhalen, vaak met bovennatuurlijke elementen. Hij werd geboren in Salem (in Massachusetts), bekend van de heksenprocessen van 1692. Na *Fanshawe* (1828), een eerste roman die hij later probeerde weg te moffelen, wijdde hij zich aan korte verhalen, die hij in 1837 verzamelde in het sterk aan te raden (maar ondanks goede recensies destijds slecht verkopende) *Twice-Told Tales*, de eerste van verschillende goede verhalenbundels (inclusief een rechtstreeks vervolg op *Twice-Told Tales*) van zijn hand.

In 1850 brak hij definitief door met het indrukwekkende

The Scarlet Letter, A Romance, een roman die zowat elke Amerikaanse jongere ooit op school moet (mag?) lezen. In dit onvergetelijke boek, gesitueerd in 1642-1649, moet hoofdperson Hester Prynne het als ongehuwde moeder zien te rooien in een Puriteinse gemeenschap waar werkelijk iedereen haar met de vinger wijst. De letter 'A' die ze moet dragen op haar kledij staat voor *adultery*, overspel.

Dat Hawthorne geen eendagsvlieg was, bewees hij al het volgende jaar met *The House of the Seven Gables* – de titel is gebaseerd op een gelijknamige kolonistenwoning in Salem. Het is een boek over schuld en boetedoening bij de familie die in het bewuste huis woont, met bovennatuurlijke elementen zoals hekserij. Ook *The Marble Faun: Or, The Romance of Monte Beni* (1860) loont beslist de moeite. Het boek, gesitueerd in Italië, is een geslaagde kruising tussen een romance en een *gothic novel*.

Bij Hawthorne, die erg te lijden had onder de misdaden die zijn voorouders hadden gepleegd – een van zijn voorouders, **John Hathorne** (1641-1717), was een rechter in de voornoemde heksenprocessen van 1692 – ging het vaak om moraliteit. Dikwijls werd die in bovennatuurlijke vorm aan de lezer gepresenteerd.

In *Twice-Told Tales* staan een aantal fantastische verhalen, in beide betekenissen van het woord. Het lezen waard is zeker het mysterieuze 'The Minister's Black Veil': een doordeweekse priester begint een rouwsluier te dragen, maar waarom? Ook de zedenles 'Dr Heidegger's Experiment' is sterk. Het stelt volgende vraag: wat gebeurt er als vier oudere mannen water uit *the Fountain of Youth* drinken? Niets goeds... Dat zijn verhalen uit het eerste deel (1837). In het tweede deel (1842) staat het bijzonder sfeervolle spookverhaal 'The Haunted Mind': waaraan denkt een mens tussen droom en waken – zijn het spoken die daar tevoorschijn komen? Ook het boeiende dubbelgangerverhaal 'Howe's Masquerade' staat hierin, als eerste deel van het vierluik 'Legends of the Province House'. **Edgar Allan Poe** (1809-1849) vond dat het wel heel erg op zijn eigen

verhaal 'William Wilson' (1839) leek. Nouja, dubbelgangerverhalen hebben sowieso veel duplicaten, vind ik.

Ook niet te versmaden zijn drie andere bovennatuurlijke verhalen. Eerst en vooral is er 'Young Goodman Brown' (1835), dat duidelijk beïnvloed is door **Washington Irving's** 'The Saga of the Devil and Tom Walker' (1824). Hawthorne's verhaal over zonde, introspectie en verlies aan zelfvertrouwen en waarden is gesitueerd in het Puriteinse New England van de 17e eeuw. Brown, die helemaal niet zo'n 'Goodman' is, laat zijn vrouw Faith (jawel) thuis achter voor een afspraak in het bos met een naamloze man met een serpentstaf. Wie zou dat toch kunnen zijn? Die nacht blijkt dat het hele dorp in het bos verzameld is voor een heidens ritueel, en dat Brown en ook Faith geïnitieerd zullen worden, of ze nu willen of niet. Brown roept de hemel om hulp, het hele bosgebeuren gaat daarna in rook op. Maar hoe moet Brown nu verder met zijn "ontmaskerde" dorpsgenoten?

Dan is er het wel heel eigenaardige 'Ethan Brand' (1850, gepubliceerd in zijn laatste bundel *The Snow-Image and Other Twice-Told Tales* uit 1852). Het verhaal valt niet zomaar in vijf zinnen samen te vatten. Laat me volstaan met te zeggen dat een verwarde man, het titelpersonage, een vader en zoon ontmoet bij hun kalkoven. Ethan Brand beweert dat hij ooit eigenaar was van de kalkoven én dat hij *the unpardonable sin* gevonden heeft. Dat laatste element is typisch Hawthorne: het betreft alweer een moreel zwaar beladen gebeurtenis, waarvan de aard nooit volledig onthuld wordt. Wat volgt is een lange reeks bijzondere gebeurtenissen. Komen aan bod: een vreemde lach die door het landschap schalt, de Wandlende Jood die het verhaal binnenloopt (binnenwandelt?) en daarbij een diorama met zich meedraagt en ten slotte een heugenswaardige overnachting in de kalkoven. Aangenaam bizar!

Verder is er het verhaal 'The Birth-Mark' (1843, drie jaar later opgenomen in zijn bundel *Mosses From an Old Manse*), alweer een zedenles, ditmaal over de hang naar perfectie. De

briljante wetenschapper en filosoof Aylmer vindt zijn vrouw beeldschoon... op een schoonheidsvlek op haar wang na. Hij zet al zijn kennis in om de vlek te verwijderen. Denk je dat het goed afloopt?

Ik vermeld graag nog twee regelrechte spookverhalen. Er is de niet zo enge vertelling – zogezegd geen fictie – ‘The Ghost of Dr. Harris’, die Hawthorne neerschreef op vraag van de Britse familie **Heywood**, aan wie hij het verhaal eerst vertelde. Daarin heeft hij het over de ontmoetingen van de verteller, (zogenaamd?) Hawthorne zelf, tijdens zijn tijd als Amerikaanse consul in Liverpool, met Dr. Harris, zowel bij leven als na diens dood. Dit verhaal bleef lange tijd in het bezit van de familie Heywood. In 1900 werd het uiteindelijk opgenomen in het Britse maandblad *The Nineteenth Century*. In het fraaie, contemplatieve verhaal ‘Graves and Goblins’ (1863, dertien jaar later opgenomen in Hawthornes bundel *The Dolliver Romance and Other Pieces*) vertelt een spook ons over leven en dood. Vooral dit laatste verhaal is, ook op stilistisch vlak, een pareltje.

Hawthorne had in het echte leven met geesten te maken... of niet? Beslis zelf. Hij had drie kinderen: **Una**, **Julian** en **Rose**. Voor een reis met hun drie kinderen naar Europa hadden Nathaniel en **Sophia** Hawthorne een gouvernante nodig. Dit werd de studente **Ann Adeline Shepard** (1835–1874), kortweg **Ada**. (Volgens haar eigen familie stond Ada overigens model voor het personage Hilda in Hawthornes eerder genoemde roman *The Marble Faun*.) Ze was een zogenaamd “schrijfmedium”. Als je een potlood in haar hand stopte, schreef ze boodschappen van geesten neer. Zoon **Julian Hawthorne** (1846–1934, zelf ook auteur) schreef er vele jaren later, in 1890, het artikel ‘Personal Experiences in the Occult Recounted by Means of Pen and Ink’ over. Hij beschreef de seances van 1858 in Firenze. Waar Ada eerst nog de boodschappen van allerlei geesten opschreef, drong zich na een tijd een zekere **Mary Rondel** naar voren, die expliciet naar Nathaniel Hawthorne

vroeg. Ze bleek allerlei (fout gespelde) boodschappen voor hem te hebben, die soms vrij onsamenhangend waren.

In 1864, na het overlijden van Hawthorne (toen de seances al lang tot het verleden behoorden) stuurde een nicht, **Miss Ingersoll** uit Salem, de pastorale romance *The Countess of Pembroke’s Arcadia* (late 16e eeuw, beter bekend als kortweg *Arcadia*) van de dichter, hoveling, geleerde en soldaat **Sir Philip Sidney** (1554–1586) naar Julian. In de kantlijn van enkele sonnetten ontdekte Julian het handschrift van zijn grootvader **Daniel Hathorne** (1731–1796, de oorspronkelijke spelling van de familienaam, zie eerder). De naam Mary Rondel stond er in zijn handschrift, net als de zinnen *Pray, mistress, read this* en *Read this as if myself spake it*. Toen Julian zijn nicht in een brief naar Mary Rondel vroeg, bleek deze laatste een (afgewezen) liefde van opa Daniel Hathorne te zijn. Het koppel zou trouwen, maar het huwelijk ging niet door, en Mary stierf al snel. Tja, als dat niet het mooiste spookverhaal is in dit hele essay, weet ik het ook niet meer.

Behoeft **Edgar Allan Poe** (1809–1849, geboren als **Edgar Poe**) nog een introductie? Zijn palmares is enorm. Dichter, auteur van baanbrekende korte verhalen – hij was een van de eersten in de VS die deze vorm van fictie gebruikte om zijn ideeën uit te drukken – en een bovennatuurlijke avonturenroman, *The Narrative of Arthur Gordon Pym of Nantucket* (1838), redacteur en literatuurcriticus... en hij deed dat allemaal even goed. Tussendoor vond hij het detectivegenre uit, met zijn personage C. Auguste Dupin, dat aan *ratiocination* (deductie) deed in ‘The Murders in the Rue Morgue’ uit 1841, ‘The Mystery of Marie Rogêt’ uit 1842 – trouwens het eerste moderne *true crime*-verhaal ooit – en ‘The Purloined Letter’ uit 1844. Bravo!

Hoe kunnen we het genie van iemand als Poe begrijpen? Zijn leven verdient een nadere kijk. Poe, geboren in Boston, was het tweede kind van een jong koppel acteurs. Zijn oudere broer heette **William Henry Leonard** (1807–1831), kortweg

Henry. Zijn jongere zus **Rosalie** (1810–1874) zou later dichteres worden.

In 1810 verliet zijn vader **David Poe Jr.** (1784–ca. 1811) het gezin, een jaar later stierf zijn moeder **Elizabeth ‘Eliza’ Poe** (1787–1811, née **Arnold**) aan tuberculose. Poe werd op zijn tweede in huis genomen door de rijke handelaar **John Allan** (1779–1834) en diens vrouw **Frances ‘Fanny’ Keeling Valentine Allan** (1784–1829) uit Richmond (in Virginia). In 1815 reisde het gezin naar het Verenigd Koninkrijk. Poe zat een jaar op kostschool in Schotland, daarna vervoegde hij het gezin voor vier jaar in Londen.

In 1826 ging Poe talen studeren aan de universiteit van Virginia. Hij dronk en gokte, waardoor de relatie met zijn stiefvader snel vertroebelde. **Sarah Elmira Royster** (1810–1888), met wie Poe zich mogelijk verloofd had voor hij naar de universiteit ging, trouwde met een andere man, **Alexander B. Shelton**. Na een jaar verliet Poe de universiteit. Hij werd soldaat in Boston en bracht zijn eerste verzameling gedichten uit, *Tamerlane and Other Poems* (1827). Hij klom vrij snel op in de militaire hiërarchie, maar wilde na een poos het leger verlaten. Hij liet zich ontslaan en bracht tijd door bij zijn broer **Henry**, zijn tante **Maria Poe Clemm** (1790–1871), haar dochter **Virginia Eliza Clemm** (1822–1847) en zijn grootmoeder **Elizabeth** in Baltimore. In 1829 bracht hij er zijn tweede dichtbundel uit, *Al Aaraaf, Tamerlane and Minor Poems*. Zijn stiefmoeder **Frances** was intussen gestorven. Poe werd cadet in de militaire basis West Point, waar hij er na een tijd voor zorgde dat hij voor de krijgsraad moest verschijnen, om van de basis af te kunnen raken. Een zeker patroon in Poes leven wordt zo duidelijk... In 1831 bracht hij zijn derde bundel, *Poems*, uit.

In de financiële crisis van 1837 besloot Poe, intussen in New York City aanbeland, om volledig voor het schrijverschap te gaan – zonder inkomsten uit een ander beroep. Het was de tijd voor de invoering van het auteursrecht. Amerikaanse uitgevers gaven liever gratis werk van Britse auteurs uit dan schrijvers uit eigen land te moeten betalen. Poe begon korte

verhalen in te sturen naar verschillende tijdschriften, werd ook recensent – hij was al gauw berucht om zijn scherpzinnige besprekingen, wars van alle trends van de dag – en redacteur van opeenvolgende tijdschriften. In 1833 won hij een prijs voor zijn zee-avontuur ‘*MS. Found in a Bottle*’. Zijn alcoholisme en zijn drang naar volledige redactionele controle maakten het hem moeilijk om lang bij een werkgever te blijven. In 1835 trouwde hij met zijn dertienjarige nicht **Virginia**, waarschijnlijk in een poging om de familie bij elkaar te houden.

In 1838 verhuisde het koppel naar Philadelphia, waar Poe zijn roman *The Narrative of Arthur Gordon Pym of Nantucket* publiceerde. Het boek vertelt het verhaal van Arthur, een verstekeling op een walvisjager. Verschillende stormen, een schipbreuk, mouterij, een schip vol lijken en kannibalisme volgen – het is tenslotte een avonturenroman. Hoewel... wat begint als een traditioneel zee-avontuur wordt steeds vreemder, vooral als Arthur Antarctica bereikt, wat mee de grote, bijna hypnotiserende kracht van deze roman verklaart. Je wordt er als lezer helemaal in meegezogen, tot het vrij bruuske einde.

In 1839 bracht Poe een verhalenbundel in twee delen uit: *Tales of the Grotesque and Arabesque*. Zijn mislukte pogingen om een eigen blad te beginnen (eerst *The Penn*, nadien *The Stylus*) leidden enkel tot frustratie. In 1842 manifesteerden zich de eerste tekenen van tuberculose bij Virginia; Poe zocht zijn toevlucht in (nog meer) alcohol. In 1843 werd hij plots populair: hij won een schrijfwedstrijd van de krant *Saturday Courier* in Philadelphia met zijn avonturenverhaal inclusief cryptografie ‘*The Gold-Bug*’ (sterk geïnspireerd door **Washington Irving**s ‘*Wolfert Webber; Or, Gold Dreams*’ uit 1824). Poe kreeg \$100, allicht het grootste bedrag dat hij ooit voor een verhaal ving.

Een verhuizing naar alweer New York City volgde, waar hij in 1845 nog groter succes kende met zijn gedicht ‘*The Raven*’. Virginia stierf twee jaar later, het zoveelste vrouwelijke familielid dat Poe verloor. Hierna zocht Poe bijna wanhopig naar affectie bij andere vrouwen, onder andere bij zijn (mo-

gelijke) voormalige verloofde **Sarah Elmira Royster**. Poe stierf in onduidelijke omstandigheden in Baltimore in 1849. Hoewel veel theorieën de ronde doen over zijn overlijden (alcoholisme, hersenschade, syfilis, tuberculose, cholera of een te zware verdoving bij een kidnapping met het oog op stembedrog bij de lokale verkiezingen), kan niemand uitsluitend geven over de doodsoorzaak.

Wat een leven! Poes reputatie heeft overigens fel te lijden gehad onder de biografie geschreven door **Rufus Wilmot Griswold** (1815–1857), door Poe aangeduid als de man die na zijn dood zijn literaire nalatenschap moest beheren. (Of dat beweerde Griswold toch.) Poe had Griswolds bloemlezing *The Poets and Poetry of America* (eerste editie in 1842) afgekraakt, later waren ze liefdesrivalen om de gunsten van de populaire dichteres **Frances Sargent Osgood** (1811–1850), waarna Griswold besloot weerwraak te nemen in zijn biografie van Poe.

In alle turbulente periodes van zijn volwassen leven schreef Poe meesterwerken. Hoedje af! Ten onrechte vergeten zijn Poes schitterende satirische verhalen (het hilarische ‘Lionizing’ uit 1835, deels een pastiche op ‘Ferdinand Fitzroy; Or, Too Handsome for Any Thing’, een verhaal van **Edward Bulwer-Lytton** (1802–1873); ‘The Man that was Used Up’ uit 1839, ‘The Literary Life of Thingum Bob, Esq.’ uit 1844; ‘Mel-lonta Tauta’ uit 1848; vele andere vertellingen). Nu kennen we Poe vooral nog als zwaarmoedige dichter en auteur van het macabere.

In Poes grootse oeuvre zijn een aantal spookverhalen te vinden, die misschien niet altijd aan de enge definitie van dit genre voldoen. Poe schreef verschillende verhalen waarin zowat de enige functies van de vrouwelijke hoofdfiguur waren om mooi te zijn (en dus begeerd te worden door de vaak naamloze verteller) en om weg te kwijnen en te sterven. Soms kwam de vrouw nadien terug tot leven. Uitzonderlijk speelde deze stervende vrouw een iets actievere rol, ik denk hierbij aan de Venetiaanse markiezin in het verhaal ‘The Visionary’ (1834, later ook bekend als ‘The Assination’).

Het personage van de stervende jonge vrouw of de al gestorven vrouw vinden we trouwens ook terug in Poes gedichten. ‘Lenore’ (1831, eerste versie met titel ‘A Paean’, in herwerkte vorm als ‘Lenore’ in 1843 en in definitieve vorm onder diezelfde titel in 1845) en ‘Irenë’ (1831, na verschillende herwerkingen omgedoopt tot ‘The Sleeper’ in 1841, waarna nog herwerkingen volgden) zijn daarvan mooie voorbeelden. Zo ook natuurlijk de bekende gedichten ‘The Raven’ (1845), waarin het personage Lenore opnieuw opduikt, en ‘Annabel Lee’ (1849), maar daarover volgt hieronder meer.

Keren we nu terug naar Poes verhalen. In ‘Berenicë’ (1835) vinden we niet alleen zo’n stervende vrouw, maar duikt ook een ander lievelingsmotief van de auteur op, de begrafenis van een levende persoon. Zie voor dit laatste element overigens ook zijn uitstekende vertelling ‘The Premature Burial’ (1844), beslist geen spookverhaal. Dat laatste verhaal speelt mooi in op een angst die toen blijkbaar echt leefde bij het publiek.

‘Berenicë’ is slechts in beperkte mate een spookverhaal. De klemtoon ligt hier namelijk meer op de monomanie van de (voor een keertje van een naam voorziene) verteller, Egaeus. Naarmate zijn nicht Berenicë, op wie hij verliefd is, alsmaar zieker wordt, ontwikkelt zich bij Egaeus een obsessie voor de tanden van zijn nicht. Is het een houvast voor de man? Misschien. Het verhaal werkt in de tweede helft duidelijk naar het shockerende slot toe, waarin Egaeus beseft dat hij het gebit van zijn nicht uit haar graf heeft opgedolven. Dat ze nog blijkt te leven in het graf komen we als het ware “tussendoor” te weten op het einde, en lijkt net iets minder belangrijk voor het algehele effect van het verhaal. We hebben hier dus te maken met een ondode vrouw, maar echt “(rond)spoken” doet ze niet.

Over dan naar Poes duidelijkere spookvertellingen... In ‘Morella’ (ook uit 1835), een mooi voorbeeld van een verhaal over metempsychose (zielsverhuizing), houdt de naamloze verteller op eerder klinische wijze van zijn echtgenote, Morella. Zij verdiept zich voornamelijk in occulte en filosofische literatuur over het Zelf. Morella, die in Poes beschrijving eerder

als dood dan levend naar voren komt, verwijt haar man haar te weinig te beminnen. Op haar sterfbed schenkt ze hem, zo lijkt het wel, uit wraak een dochter. (Wat een beeld!) Als de verteller na tien jaar twijfelen het kind, van wie hij zielsveel houdt, laat dopen en “iets” hem influistert om het kind ook Morella te noemen, sterft het meisje ogenblikkelijk.

Zowel moeder als dochter Morella zijn spookfiguren die in het hoofd van de lezer blijven ronddwalen... Moeder Morella valt op door haar koude en fletse handen, haar lage stem en melancholische ogen. Dochter Morella (gereïncarneerd als haar moeder bij haar laattijdige naamgeving?) ziet er op tienjarige leeftijd al uit als een volwassen vrouw, wijs vóór haar jaren.

Ook ‘Ligeia’ (1838; de herwerkte versie van 1845 bevat het gedicht ‘The Conqueror Worm’, dat twee jaar eerder al apart verschenen was) kan als een spookverhaal beschouwd worden. Men ziet het als een van de beste, zoniet hét beste “vrouwenverhaal” van Poe. Van al zijn korte proza hield hij het meest van dit verhaal.

In ‘Ligeia’ staat de wil tot leven, over de grens van de dood, centraal. Poe begint daarom het verhaal met een (waarschijnlijk door hemzelf verzonnen) citaat van de neo-Platonist Joseph Glanvill (1636–1680) over de sterkte van de Wil. Dit citaat – “citaat”, zo je wil – komt ook later in het verhaal aan bod. De figuur van Ligeia wordt, ik zou haast zeggen, uitputtend beschreven: haar huidskleur (wit), haar haren (zwart), haar gestalte (mager en – belangrijk! – rijzig, een element dat in het slot van het verhaal een onverwachte rol speelt) en vooral haar ogen (groot en fascinerend). Deze Ligeia, de verloofde van de verteller, beweegt zich als een schaduw door kamers, en je hoort haar nauwelijks stappen. Ze klinkt een beetje als een spook, nee? Zoals dat dan gaat bij Poe wordt deze schone dame ziek, heel ziek, en sterft ze.

De verteller, een gebroken man, verlaat de oude stad aan de Rijn waar beiden woonden, en koopt een Engelse abdij. Het is daar, in een opulente bruidskamer met onmogelijke

afmetingen, dat hij trouwt met Lady Rowena Trevanion van Tremaine. Dit is een van de twee heldinnen uit Sir Walter Scotts historische roman *Ivanhoe* (1819, een van zijn zogenaamde *Waverley*-romans). Het moge duidelijk zijn dat Rowena niet “echt” is. Maar wat is “echt” bij Poe? Was Ligeia “echt”? Poe maakt duidelijk dat de verteller een soort van koortsige bruiloft beleeft met Rowena: de man neemt gedurig opium tot zich. Hij is nog van slag na het overlijden van zijn geliefde Ligeia.

Interessant is dat na de eerste huwelijksmaand ook Rowena ziek wordt. Na verschillende keren te hervallen, sterft ze... en wel vlak nadat de verteller in de bruidskamer (waar het gelukkige koppel al hun tijd doorbrengt) een onzichtbare figuur bespeurt, die enkele rode druppels in Rowena’s beker giet. De lichte voetval van deze mysterieuze figuur duidt erop dat het wel eens om de gestorven (?) Ligeia zou kunnen gaan. In het schitterende slot van het verhaal komt Rowena verschillende malen kort tot leven, wat tot grote emoties leidt bij de wakende verteller. Uiteindelijk staat ze op, schudt ze haar windsels af en blijkt ze... Ligeia. Een ronduit fantastisch spookverhaal, dat qua opbouw sterk doet denken aan het veel kortere en inhoudelijk heel wat minder krachtige ‘Morella’.

In ‘Eleonora’ (1842) leven de naamloze (en naar eigen zeggen gek geworden) verteller, zijn nicht Eleonora en zijn tante in de idyllische “Valley of the Many-Coloured Grass”. Rond zijn twintigste wordt hij verliefd op zijn vijftienjarige nicht. Zoals Poe de vallei beschrijft, lijkt die wel verbonden met Eleonora. Als de twee jongeren hun liefde aan elkaar bekennen, komt de vallei (nog meer) in bloei te staan. En dan, bruusk, wordt de vrouw ziek – hallo, Poe! – en sterft. Ze belooft haar geliefde nog te bezoeken, onder welke vorm dan ook indien mogelijk. Soms voelt de jongeman daadwerkelijk haar aanwezigheid.

Hoewel hij haar niet-aflatende trouw beloofd heeft, inclusief een eeuwig verblijf in de vallei (die, zoals nu te verwachten valt, wegwijnt na het overlijden van de bewoonster),

trekt de verteller de wijde wereld in. Daar wordt hij verliefd op Ermengarde. Hij breekt zijn heilige belofte aan Eleonora en trouwt met zijn nieuwe geliefde. Eleonora staat op uit de dood om het koppel haar zegen te geven. Dit romantische verhaal heeft dus geen ongelukkig einde, maar er figureert wel een “spectrale verschijning” in!

Zetten we enkele van Poes literaire zusjes op een rij – Berenicë, Morella en Ligeia – dan merken we dat Poe hen al van bij aanvang van hun ziekte, soms zelfs voorheen, als spookachtige verschijningen neerzet. Zo heeft bijvoorbeeld Berenicë een bleek gelaat en lijkt ze aan de verteller als geest in een droom te verschijnen. Dat Berenicë aan epilepsie begint te lijden en aan trances onderhevig is, doet ook denken aan een “spokerige staat”. (Hier zien we trouwens een mooie parallel met de katalapsie waaraan de naamloze verteller in het eerder genoemde ‘The Premature Burial’ lijdt. Dit symptoom van de ziekte katonie is meteen de reden voor de angst van de hoofdpersoon om levend begraven te worden. Iemand die in zo’n staat verkeert, kan foutief voor een overledene aanzien worden.) Terwijl Poes vrouwelijke personages nog in leven zijn, schijnen ze er al niet meer echt te zijn. Ze zijn reeds bij leven verloren voor deze wereld. Kortom, deze vrouwen zijn vaak vroeg in de genoemde verhalen een voorafspiegeling van geesten.

Een geval apart is het wel heel korte verhaal ‘The Oval Portrait’ (1845), een ingekorte versie van ‘Life in Death’ (1842). Poe schrapte bij de herwerking enkel de inleidende paragrafen. Die beschrijven hoe de naamloze verteller gewond raakt en zijn pijn verlicht met opium. De ingekorte versie valt daarentegen met de deur in huis: een gewonde man breekt samen met zijn bediende in een groot huis in. De gewonde man neemt zijn intrek in een kamer die vol hangt met portretten. Het portret van een jongedame trekt bij kaarslicht zijn aandacht. Ze ziet er zo levensecht uit. In de kamer ligt een boek dat de geschiedenis van de portretten uit de doeken doet. Gefascineerd als de verteller is, leest hij ook over dit specifieke portret. Zo belanden we in het slot van deze vertelling in een

“verhaal in het verhaal”. Daaruit blijkt dat de dame zich liet portretteren door haar man, een schilder die meer oog had voor zijn kunst dan voor haar. Ze liet hem zo lang aan het portret werken, dat ze ziek werd. Het lijkt wel alsof ze vergat te eten en drinken terwijl ze zich liet portretteren... Het portret werd steeds levensechter, terwijl de gezondheid van de vrouw achteruitging. Het spookelement zit hier vooral in het feit dat de verteller de geportretteerde bijna als echt ervaart, en in het gruwelijke einde van het “verhaal in het verhaal”.

Schreef Poe ook spookverhuisverhalen? Zeker, we moeten het beslist hebben over ‘The Fall of the House of Usher’ (1839, inclusief het gedicht ‘The Haunted Palace’, dat enkele maanden voor dit verhaal al apart verscheen). De naamloze verteller bezoekt de zieke tweeling Roderick en Madeline Usher, de laatste telgen van hun geslacht, die – zo lijkt het wel naarmate het verhaal vordert – gegijzeld worden door de woning waarin ze leven. Rond het huis hangt een vreemde sfeer. Er is het mysterieuze bergmeer aan het huis, er zijn de met schimmels overwoekerde stenen muren van het huis zelf, en rond de woning hangt in een briljante scène een vreemd licht. Het huis lijkt wel... te leven?

Dat gevoel krijg je als lezer nog meer in het laatste deel van het verhaal, waarin de verteller aan Roderick voorleest uit een (fictief) boek, *Mad Trist* van een zekere Sir Launcelot Canning, om diens gedachten te verzetten. De geluiden die in het boek voorkomen, worden door het huis nageaapt. Spectrale echo’s! Zoals dat gaat bij Poe legt Madeline het loodje. De verteller ziet haar ternauwernood eens door een kamer passeren... en dat is het dan. Een tijdje later is ze dood. Bij Poe gebeurt een overlijden quasi altijd *off-stage*. Een kort “En toen stierf X.” volstaat meestal. (Ik overdrijf een beetje.) Het blijkt dat de echo’s waarvan sprake voortkwamen uit de gruwel die zich elders in de woning afspeelde: de (zo blijkt) levend begraven Madeline die zich een weg baande uit haar kist. Ja, we hebben hier te maken met elementen die al in ‘Bericë’ opdoken, maar die nu veel explicieter worden uitgewerkt en

vooral ook een grotere rol spelen in het verhaal. In de beste spooktraditie duikt de ondode vrouw op het einde van het verhaal op in dezelfde kamer als Roderick en de verteller. En dan neemt ze wraak...

Het spookgehalte van dit sublieme verhaal wordt nog verhoogd door het gedicht 'The Haunted Palace', waarin sprake is van geesten die dansen rond een troon en van boosaardige figuren gekleed in *robes of sorrow*.

Of 'The Masque of the Red Death: A Fantasy' (1842, later gewoonlijk simpelweg 'The Masque of the Red Death') een echt spookverhaal is, is een twijfelgevalletje. Het is in elk geval een verhaal over de Dood als persoon.

Er woedt een dodelijke plaag, waar veel bloed aan te pas komt. Prins Prospero sluit zich met zijn gevolg op in de abdij die als zijn paleis fungeert en waar hij grote feesten laat doorgaan. Op een gemaskerd bal, dat in zeven anders gekleurde kamers plaatsvindt, duikt tussen de feestvierders een rijzige en zich statig bewegende figuur op. Hij is gekleed als de Plaag, helemaal in het rood. Hij valt zo op, dat hij ontmaskerd wordt als indringer. De gasten zijn echter te bang van de gemaskerde man om hem te grijpen. Woedend loopt Prins Prospero op hem af man om hem aan zijn degen te rijgen. Maar kijk, Prospero valt dood neer voor de voeten van de Plaag! Als de andere gasten zich uit pure wanhoop op de indringer storten, sterven ook zij... aan de plaag/Plaag. Zo komen zij die zich van de ellende afsloten aan hun bloedig einde. En voorgaande zin toont meteen dat 'The Masque of the Red Death' als een allegorie kan opgevat worden. (Niet iedereen is het daar tegenwoordig nog over eens, maar kom...) Het spookelement komt vooral naar voren op het moment dat de gasten de Plaag grijpen: onder zijn masker en kostuum bevindt zich niets. De Dood bezoekt de aarde als een soort geest. Of zie ik er te veel een spookverhaal in?

Omdat zijn verhalende gedicht 'The Raven' zich in *bleak December* afspeelt en misschien mede omdat het bij publicatie in *januari* 1845 zo'n groot succes was, wordt het beschouwd als

een *Christmas ghost story*. Ook de thema's in het gedicht, zoals rouw en onmacht, spelen hierin een rol. In het gedicht treurt een student – zo licht Poe toch het personage toe in zijn essay *The Philosophy of Composition* uit 1846 – 's nachts, gebogen over oude boeken, om zijn overleden geliefde, Lenore. (Hetzelfde gemis van een overleden geliefde – Virginia Clemm? – vinden we terug in Poes laatste afgewerkte gedicht, 'Annabel Lee', gepubliceerd in 1849, twee dagen na zijn dood.) De student hoort een geklop aan de deur, daarna aan het raam. Als hij het raam opent, vliegt de titulaire raaf binnen en zet zich op een beeld van Pallas, de Griekse godin van de wijsheid. Op elke vraag antwoordt de raaf met *nevermore*. Waar de student dit antwoord in den beginne nog onschuldig vindt – de vogel zal het woord wel opgepikt hebben van een ongelukkige vorige eigenaar, denkt hij – wordt hij kwader naarmate de vogel de vragen over het lot van Lenore niet beantwoordt. Is zijn geliefde in de hemel, wil de student weten. *Nevermore*. Hij beschouwt de raaf ten slotte als een boodschapper uit de hel, die vergetelheid noch uitsluitel brengt. Het gedicht eindigt op indrukwekkende wijze: de raaf wil maar niet wegvliegen, de student (of beter, diens ziel) lijkt in de schaduw van de vervloekte vogel gevangen te zitten...

De figuur van de sprekende raaf is overigens gebaseerd op Grip, de spraakzame raaf in Charles Dickens' historische roman *Barnaby Rudge: A Tale of the Riots of Eighty* (1841), die zich afspeelt tijdens de "Gordon Riots", antikatholieke rellen in Londen in 1780. Deze Grip vindt dan weer zijn oorsprong in de échte Grip (en diens opvolger, ook weer Grip), een raaf die Dickens thuis hield. Deze vogel kon een aantal zinnen herhalen.

Is dit nu een spookverhaal? Ik hou het graag op: hm. Het gaat in elk geval om een (bijzonder populair) gedicht met een bovennatuurlijk thema, waarin een boodschapper van gene zijde lijkt te figureren.

De naam **Harriet Elisabeth Beecher Stowe** (1811–1896) had je misschien niet verwacht in dit essay. Deze voorvechtster van de afschaffing van de slavernij in de VS kennen we vooral van het monumentale boek (en toneelstuk) *Uncle Tom's Cabin* (1852). Beecher Stowe schreef alles samen echter ongeveer dertig boeken, minstens zeven verhalenbundels en een heleboel non-fictie.

Ze was een van de elf kinderen van de diep religieuze Beecher-familie. Haar vader was een Calvinistische predikant. Op eenentwintigjarige leeftijd verhuisde ze met haar vader naar Cincinnati. Hij werd ginds beheerder van het Lane-seminarie. Beecher leerde in de bijbehorende literaire club haar echtgenoot kennen. Ze werd ook sterk beïnvloed door een reeks debatten die ter plekke georganiseerd werden over de eventuele afschaffing van slavernij.

In 1850 werd de *Fugitive Slave Act* gestemd. Deze wet was een compromis tussen de wensen van het Noorden en het Zuiden: ontsnapte slaven moesten terug aan hun eigenaar bezorgd worden. Harriet Beecher Stowe en haar echtgenoot trokken zich hier niets van aan. Zij ondersteunden de “Underground Railroad”, die ontsnapte slaven ver weg van hun eigenaars bracht. Het koppel bood clandestien onderdak aan slaven. De ontsnapte slaaf **John Andrew Jackson** (geboortechtersterdatum bekend) beschreef zijn verblijf bij de Stowes in zijn boek *The Experience of a Slave in South Carolina* (1862).

Vermoed wordt dat zowel bovengenoemde debatten, haar deelname aan de “Underground Railroad”, maar ook een vroege ontmoeting met slaven die verwond werden door Ieren in de “Cincinnati Riots” van 1829, een visioen dat ze bij het ter communie gaan had over een stervende slaaf én het overlijden van haar achttien maanden oude zoontje **Samuel Charles** leidden tot het schrijven van *Uncle Tom's Cabin*, het welbekende boek over de dramatische levensomstandigheden van slaven. In 1862 ontmoette de familie Beecher Stowe **President Abraham Lincoln** (1809–1865). Voor de authenticiteit van Lincolns bekende zin over Beecher Stowe, *So you're*

the little woman that started this great war, is er geen rechtstreeks bewijsmateriaal.

Opmerkelijk maar bijzonder triest is dat Harriet Beecher Stowe naar het einde van haar leven toe in zo'n mate aan dementie leed, dat ze *Uncle Tom's Cabin* helemaal opnieuw schreef, quasi woordelijk hetzelfde als het originele boek, maar in de veronderstelling dat ze het boek voor het eerst schreef.

Onder Beecher Stowes korte verhalen tellen we onder andere een aantal kinderverhalen (zie de bundel *Queer Little People* uit 1868), vaak met dieren in een grote rol, en een aantal spookverhalen. Die laatste zijn nooit minder dan degelijk, soms gewoonweg goed. Het valt op dat Beecher Stowe zich vooral later in haar leven toelegde op dit genre. In haar bundel *Oldtown Fireside Stories* (1872) en de uitgebreide versie daarvan, *Sam Lawson's Oldtown Fireside Stories* (1887) treffen we zowat al haar spokerige vertellingen en andere bovennatuurlijke verhalen aan. De personages spreken het lokale dialect, wat voor de lezer even wennen is. Beecher Stowe gebruikt hier een ons intussen welbekende soort raamvertelling: een personage vertelt griezelige verhalen aan een maar al te luis-terbereid publiek. Hier gaat het om de boerenknecht Sam Lawson, inwoner van Oldtown (in Massachusetts), die kinderen het ene na het andere angstaanjagende verhaal vertelt. Lawson is trouwens een personage dat eerder opdook in het werk van Beecher Stowe; we vinden hem terug in de roman *Oldtown Folks* (1869).

Beecher Stowes bekendste spookverhaal is ‘The Ghost in the Mill’ (1870). Daarin waarschuwt Ketury, een Native American vrouw die het bovennatuurlijke en het kwade schijnt aan te voelen, twee drinkebroers. Volgens haar zit er een spook in de schoorsteen van de molen in de buurt. Zou het kunnen gaan om (het lijk van) een rondreizende verkoper, die een oogje had op meerdere vrouwen in het dorp? Het is niet precies duidelijk wanneer het verhaal zich afspeelt, maar het lijkt er toch sterk op dat het verhaal in het verleden is gesitueerd. In dit verhaal spelen schuld en vroomheid een grote rol.

Beecher Stowes verhalen zijn goed verteld, maar vaak eenvoudig qua opzet. Zo blijkt het antwoord op de titel 'How to Fight the Devil' (1871) gewoon: als je Lucifer Zelve ontmoet, noem hem dan een *poor old critter* en stap op je gemakje weg.

Hoe zit het met spookhuisverhalen? Beecher Stowe schreef 'The Visit to the Haunted House' (een hoofdstuk van haar roman *Oldtown Folks*) en het korte 'The Ghost in the Cap'n Brown's House' (1870), nu niet bepaald pareltjes, maar in elk geval sfeervolle vertellingen. Zoals bij wel meer auteurs wordt trouwens over Beecher Stowes eigen woning gezegd dat die zou behekst zijn. Het gaat dan om haar huis in Hartford (in Connecticut), waar ze de laatste drieëntwintig jaar van haar leven doorbracht. De tv-serie *Ghost Hunters* (op het SyFy Channel) stuurde er een ploeg op onderzoek uit. Ik ont-houd mij van commentaar...

Zoals (meermaals!) bij **Washington Irving** (1783-1859) treffen we in een van Beecher Stowes verhalen een vervloekte schat aan, en wel die van de roemruchte Schotse kaper **William Kidd** (1654-1701). Haar 'Captain Kidd's Money' (1870) leest nog steeds aardig weg, maar Washington Irving overtreffen, dat zit er niet in. Ook 'The Student's Sea Story' (1871) refereert aan de zee, en werd trouwens in hetzelfde jaar geschreven waarin Beecher Stowes zoon **Frederick** verdronk in zee.

Beecher Stowes beste bovennatuurlijke verhaal is ongetwijfeld 'The Sullivan Looking-Glass' (1871). De opbouw is schitterend. De schrijfster neemt rustig de tijd om zowel plot als dynamiek tussen de personages mooi uit te werken. De oude en steenrijke *General* Sullivan en zijn echtgenote Madam Sullivan hebben geen rimpelloos huwelijk: mevrouw vermoedt dat haar man eerder getrouwd is, en wel in Engeland. Ruth, de dochter van Madam Sullivans zus, woont bij hen in en is hun oogappel. Ze wordt verliefd op Captain Oliver – steeds weer kapiteins bij Beecher Stowe! – die helaas voor lange tijd de zee op moet. De gladde neef Jeff ruikt zijn kans: hij wil met Ruth trouwen en zo zijn erfenis veilig stellen. Dit klinkt allemaal nogal *soapy*, maar wordt heel mooi verteld. Als

General Sullivan naar Engeland reist, speelt al gauw een al dan niet geschreven testament een rol. De poppen gaan aan het dansen. Ruth blijkt helderziend te zijn; er zijn ook verwickelingen met een magische spiegel. Een verhaal om duimen en vingers bij af te likken.

Ambrose Gwinnett Bierce (1842-ca. 1914) werd "bitter Bierce" en "the wickedest man in San Francisco" genoemd. Hij was journalist en auteur van onder andere het satirische woordenboek *The Devil's Dictionary* (1906, uitgebreide versie 1911). Hij schonk de wereld spookverhalen als 'The Death of Halpin Frayser' (1891), ten gronde een commentaar op een ongezonde relatie tussen een moeder en een zoon, meesterlijk vermomd als slim geconstrueerde griezelvertelling. Heel anders is het bijna journalistieke 'Tales of Haunted Houses' (1926), waarin Bierce een aantal angstaanjagende spookhuizen beschrijft. Bierce had sowieso iets met spookhuizen. Hij schreef er een heleboel beklemmende verhalen over. Een greep uit het aanbod: 'The Night-Doings at "Deadman's"' (1874), 'The Spook House' (1889), 'A Watcher by the Dead' (1889), 'The Suitable Surroundings' (1889), 'A Vine on a House' (1905, een mooi voorbeeld ook van de in de Victoriaanse tijd zo populaire *plant horror*), 'The Other Lodgers' (1907) en 'Beyond the Wall' (1907). Wat een lijst.

Het korte – nauwelijks een bladzijde lang – 'The Arrest' (1905, ook bekend als 'An Arrest') barst van de actie en de spanning, met een *creepy* geest in een heugenswaardige bijrol. Een ronduit schitterend voorbeeld van "wraak van over het graf" is Bierce' verhaal 'The Middle Toe of the Right Foot' (1890), waarin een moordenaar zijn ondergang tegemoet gaat in een spookhuis. In 'The Moonlit Road' (1907) maken we kennis met een medium – fijne perspectiefwerking trouwens in dit verhaal. Een jager vindt in een kloof een verlaten hut in 'The Secret of Macarger's Gulch' (1891). Hij brengt er de nacht door. Hij droomt van Edinburgh en de MacGregors, hoewel hij nooit in die stad is geweest. 's Ochtends voelt hij een dreigende

“aanwezigheid” in de hut. Jaren later hoort hij hoe de vork aan de steel zit. Een heel goed *gothic* spookverhaal!

Ook zijn bovennatuurlijke verhalen waarin geen spook figureert zijn indrukwekkend, van hetzelfde niveau als **Edgar Allan Poe** (1809–1849). Zo is er ‘An Inhabitant of Carcosa’ (1886): een man uit de fictieve stad Carcosa bevindt zich onverwacht in de jungle – of toch niet? In ‘The Eyes of the Panther’ (1891) krijgen we te maken met een weerpanter in plaats van een weerwolf. En in ‘The Man and the Snake’ (1890) krijgt een man de schrik van zijn leven als hij een speelgoedslang ziet. Een tweede luitenant houdt in ‘A Tough Tussle’ (1888) de wacht aan het front tijdens de Amerikaanse burgeroorlog. ‘s Nachts beseft hij dat er een dode tegenstander naast hem ligt. Begint het lijk te bewegen?

Bierce zette – in tegenstelling tot populaire tijdgenoten als dichter en auteur van korte verhalen **Bret Harte** (1836–1902), die zelf weliswaar goede spookverhalen schreef met ‘A Ghost of the Sierras’ (1878) en ‘The Ghosts of Stukeley Case’ (1890) – volop in op *the unexpected*. Onwaarschijnlijke plotwendingen (of wendingen in perspectief!) in zijn verhalen beschouwde Bierce net als heel levensecht. Meteen ook de reden waarom hij voor korte verhalen ging in plaats van voor romans. Een klassiek (maar niet bovennatuurlijk) voorbeeld van de plotse wending is zijn oorlogsverhaal ‘An Occurrence at Owl Creek Bridge’ (1890). Bierce schreef naast oorlogsverhalen en bovennatuurlijke verhalen ook *tall tales*, die in hun milde absurditeit een waar plezier zijn om te lezen. In essentie schreef Bierce vooral satire, over genres heen. Als een echt spook verdween hij in 1913 uit onze werkelijkheid, en wel in het door de revolutie verscheurde Mexico. Hij volgde het leger van **Pancho Villa** (1878–1923) tot de stad Chihuahua. Daarna loste hij schijnbaar in het niets op...

Emma Frances Dawson (1838 of 1839–1926) werd geboren in Bangor (in Maine). Ze was dichter, auteur van bovennatuurlijke korte verhalen, vertaler en muzikant. Ze was enig kind. Haar vader werkte voor de spoorwegen. Haar moeder,

Salome ‘Lola’ Emerson, zou (zou!) een verre verwant geweest zijn van de auteur en filosoof **Ralph Waldo Emerson** (1803–1882). In 1861 scheidden Dawsons ouders. Zowel de vader als moeder hertrouwden met een nieuwe partner.

In 1880 verhuisde Dawson met haar moeder naar Californië. Daar werd haar moeder erg ziek. Om in hun inkomen te voorzien begon Dawson muziekles te geven. Daarnaast vertaalde ze uit het Latijn, Grieks, Frans, Duits, Spaans en Catalaans, mogelijk ook uit het Farsi.

Voor zover we weten is het eerste gepubliceerde verhaal van haar hand ‘The Dramatic in My Destiny’, dat ze in 1880 in *The Californian* (de latere naam was *The Overland Monthly*) kon plaatsen. Dit verhaal zou veel later, in 1973, nog door pulpblad *Weird Tales* worden gepubliceerd. (Het gaat hier om een korte heropstart van het bekende blad, bestaande uit vier nummers, gepubliceerd tussen de zomer van 1973 en die van 1974.)

De meeste van Dawsons verhalen speelden zich af in San Francisco, waar ze lange tijd woonde. Na de beruchte aardbeving van 1906 ginds (3000 doden; de dodelijkste aardbeving in de VS ooit) verhuisde ze naar Palo Alto. Haar werk – zeker haar poëzie – is quasi vergeten; men zou ook bijkomend onderzoek moeten doen naar haar leven. Doordat ze, afgezien van haar publieke optredens, een teruggetrokken leven leidde, is vrij weinig over haar bekend.

Dawson publiceerde haar verhalen vooral in bladen in San Francisco, zoals *The Overland Monthly* en *The Argonaut*, soms ook in het satirische weekblad *The Illustrated San Francisco Wasp* en in *The News Letter*. **Ambrose Bierce** (1842–ca. 1914) nam haar onder zijn vleugels; hij was enthousiast over haar werk. Dawson was een veelgevraagde spreker in haar regio en lag goed bij de critici, maar kon niet van haar werk leven. Ze was zonder meer arm. In 1883 won ze een nationale poëziewedstrijd met haar gedicht ‘Old Glory’.

Het grootste deel van haar bovennatuurlijk werk werd verzameld in haar enige boek, de bundel *An Itinerant House, and Other Stories* (1897, heruitgegeven in 2007 als *An Itinerant*

House, and Other Ghost Stories, met drie extra verhalen). Het boek bevatte in oorspronkelijke versie tien horrorverhalen en daarnaast tien illustraties van **Ernest Clifford Peixotto** (1869–1940). De bundel werd uitgegeven door **William Doxey** (geen data bekend), met wie ze samenwerkte voor zijn tijdschrift *The Lark*. Haar langste bovennatuurlijke verhaal, 'A Gracious Visitation', en het prozagedicht 'In Silver upon Purple' werden speciaal geschreven voor *An Itinerant House, and Other Stories*. De andere verhalen verschenen eerder in bovengenoemde bladen. Het verhaal 'The Night Before the Wedding' won de prijs voor *queerest story* in een schrijfwedstrijd van *Short Stories*, een blad in New York City.

Haar einde was treurig. Ze kreeg thuis een beroerte, wellicht veroorzaakt door zowel haar hoge leeftijd als haar precarie levensomstandigheden. (Volgens een krantenartikel werden in haar huis twee potten confituur als enig voedsel aangetroffen.) Pas vier dagen later werd ze daar gevonden. Een bron beweert dat ze na die beroerte in haar eigen huis een hongerdood stierf, een andere bron zegt dat ze nog naar een ziekenhuis werd gebracht en daar een week later overleed.

Alles samen schreef Dawson een vijftiental bovennatuurlijke verhalen en vertaalde ze daarnaast een Duits spookverhaal ('Die Geschichte von dem Gespensterschiff' uit 1826, van de voornamelijk als sprookjesauteur bekende Duitser **Wilhelm Hauff**, 1802–1827) en mogelijk ook een Frans spookverhaal – dit kon ik helaas niet verifiëren – naar het Engels.

Laat ons een kijkje nemen naar enkele van de bovennatuurlijke verhalen in Dawsons bundel. In 'An Itinerant House' pleegt een Mexicaanse dienstmeid zelfmoord als ze ontdekt dat haar werkgever getrouwd is. Haar vrienden proberen haar tot leven te wekken. Dat lukt, maar haar nieuwe leven valt haar niet mee. Haar vrienden moeten het daarom op gruwelijke wijze ontgelden...

Vreemde kunstwerken spelen een rol in 'A Stray Reveler', waarin een kersverse weduwe getroost wordt door een vriend.

Het bijzonder sfeervolle prozagedicht 'In Silver upon Pur-

ple' vertelt over een man die op een begraafplaats bloemen plukt voor zijn vrouw die op sterven ligt. Hij wordt in de gaten gehouden door een vreemde figuur.

Sarah Orne Jewett (1849–1909) schreef romans, poëzie (veel van haar gedichten werden postuum gepubliceerd), jeugdliteratuur en korte verhalen. Voor haar vroege verhalen gebruikte ze de pseudoniemen **Alice Eliot** en **A.C. Eliot**. Veel van haar werk speelde zich af aan de zuidelijke kust van Maine, in het bijzonder de havenstad South Berwick. Ze was met andere woorden een vertegenwoordiger van het Amerikaanse literaire regionalisme. Jewett besteedde veel aandacht aan *couleur locale*, meer nog dan plot. Haar dialogen waren heel sterk. Vrouwen speelden gewoonlijk een prominente rol in haar romans en verhalen. Auteur **Willa Cather** (1873–1947) werd naar eigen zeggen sterk door Jewetts werk beïnvloed.

Jewetts vader was dokter. Hij specialiseerde zich in verloskunde. Jewett vergezelde als kind haar vader vaak toen hij patiënten thuis bezocht. Deze ervaringen verwerkte ze later in haar uitstekende roman *A Country Doctor* (1884). Ook vanwege de arthritis waaraan ze leed kwam ze vaak buiten; wandelingen werden haar aangeraden.

Uit Jewetts dagboek blijkt dat ze lesbisch was. Na het overlijden van de echtgenoot van haar vriendin (en auteur) **Annie Adams Fields** (1834–1915, schreef voornamelijk poëzie en non-fictie), gingen de twee samenwonen en ontwikkelde zich een liefdesrelatie tussen hen. Rijke vrouwen die toen gingen samenwonen in die omgeving, dat werd *a Boston marriage* genoemd. Sommige van die samenwonenden hadden een relatie, andere dan weer niet. In Jewetts roman *Deephaven* (1877) en haar korte verhaal 'Martha's Lady' (1897) kwamen lesbische relaties aan bod. Na Jewetts overlijden aan een reeks beroertes zou Fields hun correspondentie publiceren. Hun relatie bood **Henry James** (1843–1916) trouwens mee inspiratie voor zijn roman *The Bostonians* (1866).

Op haar achttiende publiceerde Jewett haar eerste belang-

rijke verhaal, 'Jenny Garrow's Lovers', in het Bostonse blad *The Flag of our Union*. Ze vestigde haar reputatie met een novelle die ook nu nog haar bekendste werk is, *The Country of the Pointed Firs* (1896), over de zomer die een jonge vrouwelijke auteur doorbrengt in het fictieve kuststadje Dunnet Landing (in Maine). Ook haar verhalenbundel *A White Heron and Other Stories* (1886) is een klassieker geworden.

Haar bovennatuurlijke verhalen speelden zich meestal af in de regio New England, waartoe ook Maine behoort. Een van haar bekendste spookverhalen, mede omdat het in de bundel *A White Heron and Other Stories* werd opgenomen, is 'The Foreigner'. Het is een eerder romantisch dan griezelig verhaal, waarbij vooral de uitgekiende karaktertekening van de Jamaicaanse bruid van een matroos opvalt. De vrouw wordt door iedereen beschouwd (en bejegend!) als een vreemdeling. Ook vrij bekend is 'In Dark New England Days' (1890), dat nog wel eens in anthologieën van spookverhalen opduikt. Een diefstal vindt plaats terwijl iemand op sterven ligt. Dit zet een reeks akelige gebeurtenissen in gang... Heel geslaagd is verder 'Lady Ferry' (1879), verteld vanuit het standpunt van een meisje. Is het oude familielid bij wie ze tijdelijk verblijft een heks?

Een stevig spookverhaal – met realistische verklaring! – is dan weer 'A Sorrowful Guest' (1879). Een man, wiens neef in een oorlog stierf, verblijft bij een broer en zus. Hij vertelt hen hoe hij zijn dode neef in Zuid-Amerika zag, en hoe het beeld hem maar blijft achtervolgen. In 'The Gray Man' (opgenomen in *A White Heron and Other Stories*) probeert de hoofdpersoon, van wie we mogen veronderstellen dat hij de verpersoonlijking van de dood is, zich te integreren in een plattelandsgemeenschap. Als er een oorlog uitbreekt, vertrekt de man; een gewonde soldaat denkt daadwerkelijk in hem de Dood te herkennen.

Iets minder geslaagd is het nochtans interessante – er worden veel gewoonten van toen in beschreven – maar wat

te lange 'The Green Bowl' (1901). Daarin ontdekken we hoe een vrouw de eigenaar wordt van een groene kom, die haar vervolgens de toekomst voorspelt. Degelijk maar niet top is dan weer 'Captain Littlepage and the Waiting Place' (1896), met een verhaal-in-een-verhaal-in-een-verhaal! Het komt erop neer dat de bemanning van een schip op een onbekend deel van de Noordpool op een stadje stuit (jawel), waar schaduwen wonen.

De Amerikaan **Ralph Adams Cram** (1863–1942) is dezer dagen enkel nog bekend als invloedrijk architect in de Gothic Revival stijl – de man verafschuwde de architecturale verwezenlijkingen van de renaissance – en Art Deco. Zijn reputatie als auteur van fictie (hij schreef daarnaast ook over architectuur en religie) is spijtig genoeg helemaal weggedeemsterd. Zijn 'N° 252 Rue M le Prince', waarin na herrie over een erfenis een flat vervloekt wordt, valt op door de sfeervolle beschrijvingen van de kamers waarin gespookt wordt: marmeren vloeren met pentagrammen, basalten pilaren en meer van dat moois. Enfin, je merkt wel dat hij architect was. Zo ook in 'Notre Dame des Eaux'. Cram had echt wel iets met gebouwen in zijn verhalen: hij hield erg van spookhuizen. De vier andere spookverhalen in zijn bundel *Black Spirits and White: A Book of Ghost stories* (1895) zijn ook het ontdekken waard, in het bijzonder 'The Dead Valley' – wederom maar eens een favoriet van H.P. Lovecraft (1890–1937), de man met de uitmuntende smaak in *weird fiction* – over twee mannen die een hond gaan kopen maar te maken krijgen met een wel erg vijandig landschap.

De productieve Amerikaanse auteur **Charlotte Perkins Gilman** (1860–1935) is vooral bekend als feministe die uitgebreid schreef over genderrollen, in zowel relaties als op de werkvloer. Zie bijvoorbeeld haar werk *Women and Economics* (1898). Na haar dood raakte ze in de vergetelheid – haar ideeën lagen niet goed in een maatschappij die nog door mannen

aangestuurd werd. Maar in de jaren zeventig van de twintigste eeuw kende haar werk een revival onder impuls van de feministische beweging.

Ze schreef daarnaast ook prima fictie, die dezelfde meningen uitdroeg als haar andere werk. Ik denk hierbij aan het psychologische horrorverhaal 'The Yellow Wallpaper' (1892), dat ze in twee dagen schreef, tijdens een postnatale depressie na de geboorte van haar dochter **Katharine**. In dit beklemmende verhaal raakt een tot rust gedwongen nieuwbakken moeder geobsedeerd door het behangpapier van de kamer waarin ze "voor haar eigen goed" is opgesloten. Het verhaal vormt een sterke veroordeling van hoe Perkins Gilmans arts **Silas Weir Mitchell** (aan wie ze een exemplaar van het verhaal zond, en die ook een naamsvermelding kreeg in het verhaal) en haar echtgenoot met haar omgingen in die moeilijke periode. Dit is wat de dokter aan Perkins Gilman opdroeg: *Live as domestic a life as possible... Have your child with you all the time... Lie down an hour after each meal. Have but two hours' intellectual life a day. And never touch pen, brush or pencil as long as you live.* Verschrikkelijk!

Ook van haar hand zijn de utopisch-feministische SF-roman *Herland* (1915), over een matriarchale maatschappij waarin mannen overbodig zijn, en het minder bekende vervolg *With Her in Ourland* (1916), die beide eerst in serievorm verschenen in haar eigen tijdschrift *The Forerunner*. Het moet wel gezegd dat het niet al goud is wat de klok slaat: er zit een sterke ondertoon van eugenetica in haar SF-werk. De "maakbaarheid" van de mens (lees: verschillende rassen) komt soms onaangenaam aan de oppervlakte.

Haar spookverhaal 'The Giant Wistaria' (1891) is een uitstekend voorbeeld van het subgenre *plant horror*. De auteursnaam bij dit verhaal is overigens **Charlotte P. Stetson**, naar haar echtgenoot. Ze schreef dit verhaal een jaar voordat ze 'The Yellow Wallpaper' aan het papier toevertrouwde. Het verhaal is compact en toch vlot geschreven. In de 18e eeuw krijgt een ongetrouwde jonge vrouw in het koloniale New England een kind, een echt schandaal toen. Dit deel van het

verhaal, hoe kort het ook is, doet erg denken aan de roman *The Scarlet Letter* (1850) van **Nathaniel Hawthorne** (1804-1864). Het tweede deel van het verhaal speelt zich af in de late 19e eeuw. Drie koppels huren het huis van de ongelukkige familie uit het eerste deel en doen via de gigantische blauwereggen, die het huis wel in een wurggreep lijkt te houden, een onaangename ontdekking. Het contrast tussen het plezier dat de drie koppels hebben in de woning – zeer goed weergegeven door de auteur – en hun akelige vondst is magistraal. Perkins Gilman was overigens maar al te vertrouwd met blauwereggen. Toen ze na haar scheiding verhuisde naar Pasadena, werd ze ginds bij wijze van spreken omringd door blauwereggen, rozen en de typisch Californische sinaasappelbomen.

Wat bij het lezen van dit spookverhaal uit 1891 opvalt, is hoe modern – helder, uitgepuurd, zonder overbodig drama – het geschreven lijkt. Het is dezelfde stijl die ook in 'The Yellow Wallpaper' zo sterk aanwezig is. Het is bijna niet te geloven dat dit ijzersterke spookverhaal tot 1988 quasi vergeten was. Toen herdrukte **Gloria A. Biamonte** het in een nummer van *Legacy: A Journal of Nineteenth Century Women Writers*. Sindsdien is het – geheel terecht – Perkins Gilmans tweede bekendste verhaal.

Ook **F. (Francis) Marion Crawford** (1854-1909) pleegde met succes spookverhalen en meer in het algemeen bovennatuurlijke verhalen. Hij schreef er niet zoveel, slechts een tiental. Ze zijn wel stuk voor stuk goed. Zowat de helft ervan wordt ook nu nog regelmatig opgenomen in bloemlezingen. Crawford was in zijn tijd vooral een populaire en productieve romancier. Nu is hij vooral nog bekend van zijn romans gesitueerd in Italië, de *Saracinesca*-serie, waaronder ook *Corleone – A Tale of Sicily* (1897), de eerste roman ooit die uitgebreid over de Italiaanse maffia vertelt. Crawford werd trouwens geboren in Italië. Hij werd genoemd naar **Francis "Swamp Fox" Marion** (ca. 1732-1795), een Amerikaanse officier uit de Onafhankelijkheidsoorlog. Crawford was de zoon van de beeldhouwer

Thomas Crawford (1814–1857). Zijn zus was **Mary Crawford Fraser** (Mrs. Hugh Fraser) (1851–1922), auteur van historische romans. Ook zijn tante schreef. Het gaat om de dichter **Julia Ward Howe** (1819–1910), die na een droom de tekst voor het lied ‘The Battle Hymn of the Republic’ schreef. (Tekst 1861, buiten de VS is het lied ook bekend als ‘Mine Eyes Have Seen the Glory’ en ‘Glory, Glory Hallelujah’; muziek 1856, door **William Steff**, ca. 1830–ca. 1890.)

Crawford studeerde Sanskriet in Brits-Indië. Zijn moeder voorzag voor hem een carrière als opera-bariton, maar bij een auditie bleek hij niet goed genoeg te zijn. Op voorstel van zijn vader ging hij dan maar over zijn tijd in Brits-Indië schrijven. Zo ging met zijn eerste roman *Mr Isaacs: A Tale of Modern India* (1882) de bal aan het rollen. Zijn in de stijl van *Arabian Nights* geschreven roman *Khaled: A Tale of Arabia* (1891), zijn lievelingsboek, toont dat hij erg van fantastiek hield. Het boek gaat over een *genie* (je weet wel, die *in a bottle*), die een mens tracht te worden. Ook zijn romantische boek *The Witch of Prague* (opnieuw 1891) heeft een bovennatuurlijk tintje: beheksing speelt een rol.

Een onverwoestbare klassieker is zijn spookverhaal ‘The Screaming Skull’ (1908), over een schedel die ‘s nachts de nieuwe bewoners van het huis wakker houdt. De dame aan wie de schedel toebehoorde kwam in mysterieuze omstandigheden om het leven. Ook ‘The Upper Berth’ (1885), dat vaak in bloemlezingen van spookverhalen wordt opgenomen, is sterk. Op het schip *Kamtschatka* gaat af en toe een passagier overboord. Er is ook een patrijspoort die vanzelf weer open gaat. Spoken op de hoge baren dus. Ik hoop dat je niet zeeziek wordt bij het lezen van dit macabere verhaal. Crawford hernam dit thema enkele jaren later in de spannende novelle *Man overboard* (1903).

In ‘The Doll’s Ghost’ (1896) laat de zesjarige Gwen haar pop van de trap vallen. Oei! Haar kindje krijgt een echte begrafenis. Misschien kan poppendokter Mr Puckler zelfs meer

doen voor Gwen en haar pop... Maar dan verdwijnt Pucklers dochter en hoort de man een wel heel rare stem.

Wat bij Crawford opvalt is dat zijn spoken duidelijk beschreven worden, op het bloederige af. Het gaat om veel meer dan enkel doorschijnende figuren met een sneetje hier en daar. Lekkere *body horror* dus. Misschien mede daarom blijven de verhalen zo goed “hangen” bij de lezer.

Ook zijn bovennatuurlijke verhalen waarin geen spoken figureren zijn het lezen waard, in het bijzonder ‘For the Blood is the Life’ (1905, vrij naar het bijbelvers Leviticus 17:11), over een vrouwelijke vampier. Hier zien we weer Crawfords fascinatie voor Italië, waar hij vaak verbleef. De setting is de prachtige Zuid-Italiaanse kust. Het vampirisme doet wat denken aan **Le Fanu’s** novelle *Carmilla* en aan het onafgewerkte gedicht ‘Christabel’ (1800) van **Samuel Taylor Coleridge** (1772–1834). Verder is ‘The Dead Smile’ (1899), over een *banshee* (een fee die de dood van een mens aankondigt) en een vloek die een *riktus grin* (het vertrokken gelaat van een gestorvene) nalaat, bijzonder angstaanjagend.

Zeven van zijn beste bovennatuurlijke korte verhalen werden gebundeld in het aanbevelenswaardige *Wandering Ghosts* (Britse titel: *Uncanny Tales*) uit 1911.

Weetje: Crawfords zoon **H. (Howard) Marion-Crawford** (1914–1969) speelde in de jaren 1950 **Arthur Conan Doyle’s** Dr Watson op televisie!

John Kendrick Bangs (1862–1922) werd geboren in Yonkers, New York. In zijn studententijd schreef hij anonieme bijdragen voor humoristische bladen. Hij was een tijdje redacteur van het studentenblad *Acta Columbia*. Hij begon een rechtenstudie – zijn vader en broer waren advocaat – maar zette die stop om redacteur te worden bij het bekende magazine *Life*, later ook bij *Harper’s Magazine* (en andere bladen uit de *Harper-stal*), *New Metropolitan Magazine* en *Puck*. Bij verschillende van die bladen kon hij zijn humoristische aard volop tonen.

Bij *Harper's* was hij bijvoorbeeld chef humor voor alle bladen. Later gaf hij vooral lezingen. Bangs trouwde tweemaal en had drie zonen.

Bangs schreef verschillende romans. Hij is onder andere de auteur van *Alice in Blunderland: An Iridescent Dream* (1907), een politieke parodie (belastingen, corruptie etc.) op beide *Alice*-boeken van Lewis Carroll (1832-1898). Het boek bevatte illustraties van Albert Levering (1869-1929). Eerder schreef Bangs ook al het minder bekende *Rollo in Emblemland* (1902), een andere parodie op dezelfde boeken.

Hij creëerde – nouja, zie verderop – de zogenaamde “Bangsian fantasy”, waarin beroemde figuren elkaar ontmoeten na hun dood, en wier persoonlijkheid op humoristische wijze geschetst wordt. Dit alles past dan in een nogal vrije plot. Meer in het algemeen is een “Bangsian fantasy” zowat elk verhaal dat zich afspeelt in *the Afterlife*. Eerlijk is eerlijk: Bangs was natuurlijk niet de eerste die dit soort spelereien schreef. Denk alleen al maar aan de klassieke oudheid: de helden Odysseus en Aeneas die naar Hades trekken. En laat ons ook *Inferno* niet vergeten, dat aan voorgaande voorbeelden refereert. Ik heb het natuurlijk over deel één van het verhalende gedicht *La Divina Commedia* (geschreven van ongeveer 1308 tot 1321) van Dante Alighieri (1265-1321). Hoofdpersoon Dante volgt daarin de dichter Vergilius (70-19 voor Chr.) naar de hel. Maar John Kendrick Bangs werkte regelmatig met dit soort plot – meestal vanuit een komische invalshoek dus – en had er succes mee, vandaar de benaming voor dit subgenre.

Voorbeelden hiervan die Bangs zelf schreef zijn de verhalenbundels *A House-Boat on the Styx* (1895), het directe vervolg erop, *The Pursuit of the House-Boat* (1897), *The Enchanted Type-Writer* (1899) en zijn (parodie op een) roman *Mr Munchausen* (1901). De verhalen uit de bundels werden eerst in *Harper's Weekly* gepubliceerd. Veel later schreven bijvoorbeeld ook bekende SF-auteurs als Philip José Farmer (1918-2009, *Riverworld*, vanaf 1971), Larry Niven en Jerry Pournelle (resp. °1938 en 1933-2017, *Inferno*, 1976) en Richard Burton

Matheson (1926-2013, *What Dreams May Come*, 1978) zulke “Bangsian fantasies”.

John Kendrick Bangs schreef drie bundels met spookverhalen: *The Water Ghost and Others* (1894), *Ghosts I Have Met, and Some Others* (1898) en *Over The Plum-Pudding* (1902, hierin staan wat meer “andere” bovennatuurlijke verhalen).

The Water Ghost and Others bevat acht onderhoudende komische spookverhalen. Enkel ‘The Midnight Visitor’ is een beetje eng (maar tegelijk satirisch). Het slotverhaal ‘The Literary Remains of Thomas Bragdon’ – mooie titel! – is dan weer het enige verhaal dat een wat ernstigere toon aanslaat. In deze bundel zit een “Bangsian fantasy”: ‘The Ghost Club (An Unfortunate Episode in the Life of N° 5010)’. Het titelverhaal, ‘The Water Ghost of Harrowby Hall’, vertelt over de geest van een verdoemde vrouw, die elk jaar op kerstavond een uur lang verschijnt aan het bed van de eigenaar van Harrowby Hall. Deze natte, ja zelfs druipende dame duikt om klokslag middernacht op. De amechtige pogingen van de eigenaar om de verschijningen te stoppen zijn slechts het begin van dit grappige verhaal. In ‘The Speck on the Lens’ speelt een uitvinding een rol. Bangs lacht fijntjes met adellijke titels in ‘The Spectre Cook of Bangletop’. Leuke sociale satire dus. Het bijzonder korte ‘A Quicksilver Cassandra’ vertelt over Jingleberry, die tot over zijn oren verliefd is op Miss Marian Chapman. Als hij zich thuis fatsoeneert om Marians hand te gaan vragen, verschijnt zijn uitverkorene plots in de spiegel! Ook in ‘A Psychical Prank’ is een man, een zekere Willis, helemaal weg van een jongedame, Miss Hollister. Bangs legt smake-lijk uit hoe de Boston Theosophical Society geheel onwetend Willis’ kansen bij zijn uitverkorene doet slinken.

Ook Bangs’ bundel *Ghosts I Have Met, and Some Others* slaat een komische toon aan. In de zeven verhalen ligt wel iets meer de nadruk op het alledaagse, welhaast normale aspect van spoken. Ze zijn er gewoon. Angst tegenover spoken praat je dan ook jezelf aan (als lezer of in het echte leven). Een bemoedigende boodschap, die vooral in het eerste verhaal,

‘Ghosts That Have Haunted Me’, goed wordt uitgewerkt. Daarnaast zijn de vertellingen nog steeds grotendeels parodieën op klassieke Victoriaanse spookverhalen. Lees alleen al maar deze titel: ‘The Mystery of My Grandmother’s Hair Sofa’. Daarbij moet wel gezegd worden dat het laatste verhaal in de bundel, ‘Carleton Barker, First and Second’, echt spannend is. Ook in deze bundel mogen heuse kerstvertellingen niet ontbreken, zoals ‘Thurlow’s Christmas Story’ en het net genoemde mysterieuze sofaverhaal.

Vier van de twaalf verhalen in *Over the Plum-Pudding* zijn kerstvertellingen, ofwel met bovennatuurlijke ondertoon, ofwel regelrechte spookverhalen. Heel leuk is ‘Bills M.D.’, over een behulpzaam spook dat rond Kerstmis een rijke stinkerd van veronderstelde armoede verlost. De satire werkt wonderwel hier! Deze bundel bevat ook spookverhalen die geen kerstthema hebben, zoals ‘The Flunking of Watkins’s Ghost’. In deze vertelling, die nogal traag op gang komt, neemt een bereidwillige geest – wat een goedaardige entiteiten allemaal in deze bundel – de plek in van een onzekere student bij een proefwerk. De natte droom van elke luie tiener, zeg maar. Zoals de verhaaltitel al aangeeft, lopen de zaken helaas niet zoals verwacht... Ronduit hilarisch is ‘The Amalgamated Brotherhood of Spooks’, geschreven in de vorm van een brief van een auteur aan een redacteur. De schrijver verontschuldigt zich: hij krijgt het beloofde kerstverhaal-met-spoken niet klaar. Hij werkt namelijk enkel met realistische modellen, en al zijn spoken staken momenteel. Klink wellicht flauw als je het zo leest, maar het concept is schitterend uitgewerkt. De briefvorm draagt sterk bij tot het succes van het verhaal. Het moge duidelijk zijn dat alle verhalen de typische humor van Bangs bevatten. Helaas valt de moderne lezer ook af en toe een racistische noot op bij de gebruikte humor. Hier en daar duiken SF-elementen op in de verhalen. ‘A Glance Ahead’ over het leven in A.D. 3568 is daarvan een mooi voorbeeld. De verhalen in de tweede helft van de bundel zijn overigens losjes met elkaar verbonden, en delen de locatie – haal even diep adem

– Schnitzelhammerstein-on-the-Zugvitz. Al met al is dit een degelijke bundel, maar zijn eerdere uitgaven *The Water Ghost and Others* en *Ghosts I Have Met, and Some Others* zijn wellicht toch net iets beter.

De Amerikaanse auteur, schilder en illustrator **Robert William Chambers** (1865–1933), die zijn werk uitbracht als **Robert W. Chambers**, schreef enorm veel, en duidelijk met het oog op wat goed in de markt lag. Hij was een “zakelijke” auteur. Het leven met zijn familie bracht hij door op Broadalbin, zijn landgoed in Sacandaga Valley, in het noorden van de staat New York. In New York City had hij dan weer een kantoor, waar hij effectief kantooruren aanhield bij het schrijven. Zo pompte hij er bijna honderd (vaak lange) romans en verhalenbundels uit, en wat nog allemaal meer: jeugdliteratuur, poëzie, toneelstukken, een opera, essays en artikelen. Vooral zijn historische romans en romantische fictie (die laatste vaak met een satirische ondertoon) maakten van Chambers een rijke man, toch tot de beurscrash van 1929.

Leuk voor hem, al dat geld en geluk, maar wat blijft er tegenwoordig over van zijn reusachtige productie? We kennen hem – de man die in 1911 door *Cosmopolitan* als “de populairste auteur van Amerika” werd bestempeld – enkel nog van zijn doorbraakwerk, de bundel *The King in Yellow* (1895). Hoe jammer! De reputatie van het boek berust vooral op de eerste vier vertellingen. Het gaat om horrorverhalen, gedeeltelijk geïnspireerd op het korte verhaal ‘An Inhabitant of Carcosa’ van **Ambrose Bierce** (1842–ca. 1914), gemengd met scènes uit een imaginair toneelstuk. Ook nog in dit boek: prozagedichten en romantische verhalen. Deze laatste zijn overigens mee gebaseerd op de zeven jaar die Chambers als student in Parijs doorbracht. Die tijd zorgde overigens ook voor verhaalstof voor zijn debuutroman *In the Quarter* (1894). Komt daarbij dat Chambers’ moeder Frans was, dus hij had sowieso al een zekere affiniteit met het land en zijn cultuur.

In *The King in Yellow* gebruikte Chambers het welbekende

procedé van een kunstuiting die toeschouwers tot krankzinnigheid dreef. Bij Chambers ging het om een kwaadaardig toneelstuk in boekvorm (*The King in Yellow* dus), bij andere auteurs was het een boek of zelfs een video – ik denk bij dat laatste aan *Infinite Jest* van David Foster Wallace (1962–2008) uit 1996. *The King in Yellow* blijft een fascinerend werk: de kwaliteit van de verhalen verschilt sterk. ‘The Sign in Yellow’, een favoriet van H.P. Lovecraft (1890–1937), is tijdloos. Zo goed is het! In het verhaal neemt een student een wachter op een kerkhof als een worm in een doodskist waar. Maar probeer eens ‘The Prophet’s Paradise’ (prozagedichten) te lezen, dat valt nogal tegen...

De eerste vier verhalen zijn goede tot schitterende *weird fiction*. Ze halen wel niet allemaal het torenhoge niveau van ‘The Sign in Yellow’. ‘The Repairer of Reputations’ is in elk geval een bijzonder sterke opener. Dit sterke kwartet wordt gevolgd door een eerder traditioneel spookverhaal, ‘The Demoiselle d’Ys’. Toegegeven, er wordt ook wat aan tijdreizen gedaan in het verhaal. Na de beruchte prozagedichten volgen vier romantische en bij momenten grappige verhalen over het leven van bohemians in Parijs, allen genoemd naar straatnamen. Ze wijzen in de richting van Chambers’ latere carrière als schrijver: hij werd nogal sentimenteel in zijn werk naar mate het vorderde.

Hoe zit het dan met Chambers’ andere werk? En schreef hij spookverhalen? De verhalenbundels *The Maker of Moons* (1896), *The Mystery of Choice* (1897), *In Search of the Unknown* (1904), *The Tracer of Lost Persons* (1906), *The Tree of Heaven* (1907) en *Police!!!* (1915), en de romans *Athalie* (1915), *The Slayer of Souls* (1920) en het minder goede *The Talkers* (1925) bevatten allemaal een bovennatuurlijke plot.

In *The Maker of Moons*, Chambers’ eerste werk na *The King in Yellow*, is vooral het titelverhaal fantastisch in alle betekenissen van het woord. Het gaat om een superieure mix van alle pulpgenres die je maar kan bedenken. Het is zeker zo

sterk als de eerste vier verhalen in *The King in Yellow*. Verder te vinden in dit boek: spionage en wat magie.

De verhalen in *The Mystery of Choice* zijn, op één na, gesitueerd in Frankrijk en inhoudelijk met elkaar verbonden. De bundel bevat het mooie, traditionele spookverhaal ‘Passeur’ (Frans voor “smokkelaar”) en het wat beruchte ‘The Key of Grief’ (het lijkt namelijk wel heel erg op ‘An Occurrence at Owl Creek Bridge’ uit 1890 van Ambrose Bierce, 1842–ca. 1914).

In de bundels *In Search of the Unknown* en *Police!!!* volgen we Mr Smith, die voor de Bronx Park Zoological Gardens over de hele wereld op zoek gaat naar bijzondere dieren. Wat dacht je van een mammoet? Een rondje cryptozoologische avonturen dus.

De nogal esoterische bundel *The Tree of Heaven* bestaat uit goede romantische spookverhalen, veelal gesitueerd in New York City. De raamvertelling van deze bundel gaat als volgt. Een mysticus nodigt gasten uit. Bij de maaltijd doet hij voorstellingen over hun leven. Zo zal een jonge officier voor anker gaan in *the port of the Golden Pool*. Vooral de verhalen ‘The Case of Mr Helmer’, ‘The Bridal Pair’ en ‘The Ghost of Chance’ zijn top. De laatste vertelling valt op omdat het spook erin braafjes is.

In *The Tracer of Lost Persons* vindt Westrel Keen om het even wie voor jou, waar dan ook. Misschien zelfs als het gaat om – letterlijk – de vrouw uit je dromen (het idee van de *soul-mate*, ook uitgewerkt in zijn roman *The Green Mouse* uit 1910) of een schijndode Egyptische prinses... Uit deze bundel vloei- de een radioprogramma voort dat meer dan 1600 episodes besloeg en liep van 1937 tot 1955. Bepaald indrukwekkend.

Over naar Chambers’ romans nu. *Athalie* is een sentimentele roman over een helderziend meisje. Er zit wel vrij veel avontuur in, want het meisje helpt een ontdekkingsreiziger om een verloren gewaande stad te vinden in de Zuid-Amerikaanse jungle.

The Slayer of Souls is een lekker weglezende pulproman,

waarin – we bevinden ons duidelijk in de jaren twintig in de VS – de dekselse bolsjewieken een alliantie aangaan met een oosterse sekte, de Yezidee. Veel magie, romantiek, wat horror en vooral een hoog tempo.

The Talkers bevat veel degelijke ideeën: een helderziende plant, een kwaadaardige ziel in iemands lichaam, experimenten waarbij de doden tot leven komen. Maar het geheel is nogal dunnetjes, zelfs klungelig uitgewerkt.

Verder bevatten romans zoals *The Gay Rebellion* (1913) en *The Hidden Children* (1914) bovennatuurlijke elementen. Het moge intussen duidelijk zijn dat Chambers veel meer was dan enkel de auteur van *The King in Yellow*.

Welke van Chambers' spookverhalen, geplukt uit zijn bundels, lonen nu echt de moeite? 'The Messenger' (ca. 1896–1897, met een personage dat ook in het uitstekende 'The Purple Emperor' een rol speelt), 'A Pleasant Evening' (1896, doet wat aan 'The Bridal Pair' denken) en de eerder genoemde verhalen 'Passeur' en 'The Ghost of a Chance' zijn onmisbaar.

Leuke afsluiter... Het verhaal 'The Harbour Master' (1899) is geen spookverhaal, maar wel een bijzonder sterk bovennatuurlijk verhaal over een verschrikkelijke meerman – waar zijn toch die *lieve* meermannen? – en heeft waarschijnlijk zowel de klassieke monsterfilm *Creature from the Black Lagoon* (1954, geregisseerd door Jack Arnold, 1916–1992) als H.P. Lovecrafts horrornovelle *The Shadow over Innsmouth* (1931) geïnspireerd.

De literaire gigant Henry James (1843–1916), die in 1915 de Britse nationaliteit verwierf, kennen we als auteur van *The Portrait of a Lady* (1881), ongetwijfeld zijn populairste werk, *The Wings of the Dove* (1902), *The Ambassadors* (1903), *The Golden Bowl* (1904) en nog zoveel andere sterke romans en novellen, die allen getuigen van een scherp inzicht in hoe mensen denken en voelen. James schreef vaak over de verhouding tussen Amerikanen en Europeanen (dikwijls Britten). Zijn latere fictie (bv. drie laatstgenoemde romans) was wat expe-

rimenteler en vrij complex; hij is dan ook een prima voorbeeld van een auteur die "midden in" de overgang van Victoriaanse naar moderne literatuur stond. Hij ligt mee aan de basis van het zo geliefde *show, don't tell*-principe voor auteurs.

James was meer dan een romancier. Zijn oeuvre omvat ook uitstekende korte verhalen, niet altijd succesvolle toneelstukken, uitmuntende literaire en artistieke kritiek (o.a. *The Art of Fiction* uit 1884), artikelen, reisliteratuur, biografieën en een autobiografie. James schreef verder meer dan 10.000 brieven, onder andere naar Edith Wharton (1862–1937) en Robert Louis Stevenson (1850–1894).

In de context van het spookverhaal denkt iedereen meteen aan zijn (tot in den treure toe geanalyseerde) horrornovelle *The Turn of the Screw* uit 1898. Waar dit verhaal tot de jaren dertig van de vorige eeuw uitsluitend als een griezelverhaal werd gezien, een vertelling over een gouvernante die twee spookkinderen onder haar hoede heeft, is er sindsdien de *sneaking suspicion* dat de terreur zich wel eens helemaal in het hoofd van de gouvernante kan afspelen. Of niet? Voor bijvoorbeeld de Franse structuralisten maakt het niet uit: laat de novelle maar lekker ambigu zijn. Henry James was de meester van het psychologische spookverhaal. In zijn fenomenale 'The Jolly Corner' (1908) wordt een spook "ingezet" om het te hebben over de rouw die we voelen om de levens die we niet geleid hebben, maar wel hadden willen leiden. Beetje te vaag? Goed dan. In deze vertelling bezoekt een man het huis waarin hij opgroeide en begint hij te geloven dat er een versie van hem rondspookt die hij had kunnen (willen?) zijn. Soms gaat het er bij James ook wel gewoon humoristisch en romantisch aan toe, zoals in 'The Third Person' (1900), waarin twee oude vrijsters hopeloos op zoek zijn naar avontuur en het uiteindelijk vinden bij de geest van een smokkelaar, die hen ongewild uit elkaar dreigt te drijven.

William Sydney Porter (1862–1910) schreef als (onder andere) O. Henry. Hij was een bijzonder productieve auteur van

korte verhalen. Daarnaast schreef hij poëzie en non-fictie. Porter werd geboren in Greensboro (in North Carolina). Zijn moeder stierf toen hij drie was. Met zijn vader trok hij in bij diens moeder. Porter las enorm veel in zijn jeugd. Op zijn vijftiende begon hij te werken in de apotheek van zijn oom. Vier jaar later studeerde hij zelf af als apotheker.

In 1882 ging hij op een ranch in Texas werken; de lucht was daar beter. (Porter had in die tijd last van een aanhoudende hoest.) Na een adreswissel ging hij in Austin wonen, waar hij Athol Estes (1868-1897) leerde kennen. Ze werden verliefd, maar mochten niet huwen van Athols moeder, omdat het meisje aan tuberculose leed. Het koppel ging ervandoor en trouwde toch. Na een zoon die helaas snel stierf werd een dochtertje, Margaret, geboren. De echtelieden stimuleerden elkaars creatieve bezigheden.

Porter was intussen al een tijd bezig met het schrijven van korte verhalen voor tijdschriften en kranten. Na een job waarbij hij landkaarten tekende voor de staat Texas, kwam hij bij een bank terecht als loketbediende en boekhouder. Daar slaagde hij erin \$854 achterover te drukken. De bewaking was er laks. De misdaad werd ontdekt, maar er werd nog niet direct actie ondernomen. Intussen startte Porter zijn humoristische weekblad *The Rolling Stone*. Maar er viel ten langen leste niet te ontsnappen aan de arm der wet. Na een doorlichting van de bank van hogerhand viel zijn diefstal een tweede maal op en werd hij in staat van beschuldiging gesteld. Hij kwam na een tijdje vrij op borgtocht en koos het hazenpad, eerst naar New Orleans, dan naar Honduras. Dit land had geen uitleveringsverdrag met de VS. Het is in Honduras dat Porter zijn eerste verhalenbundel schreef: *Cabbages and Kings* (1904). De titel refereert aan het gedicht 'The Walrus and the Carpenter' uit Lewis Carrolls *Through the Looking Glass* (1871). De verhalen zijn in die mate aan elkaar gelinkt dat je het boek met wat goede wil ook een roman kan noemen. (Een zogenaamde *fix-up novel* dus.) Leuk weetje: het woord 'bananenrepubliek'

stamt uit deze bundel. De verhalen spelen zich namelijk af in een fictief Zuid-Amerikaans land waar alles net even anders loopt. Honduras, quoi?

Na zes maanden kwam Porter met hangende pootjes terug naar de VS: zijn vrouw Athol was zo ziek geworden dat ze niet naar Honduras kon reizen. Porter werd in zijn thuisland gearresteerd en veroordeeld. In de gevangenis werkte hij in de ziekenboeg als apotheker; heel waarschijnlijk heeft hij nooit effectief in de cel gezeten. Vanuit de gevangenis bleef hij verhalen publiceren onder schuilnamen, waaronder O. Henry. (De O stond misschien voor Ohio Penitentiary, waar hij zijn dagen sleet.)

Na drie jaar kwam Porter vervroegd vrij vanwege goed gedrag. Een tijdje later verhuisde het gezin naar New York City, zodat Porter dicht bij zijn uitgevers aan de slag kon. Vanaf 1902 schreef hij daar het merendeel van zijn verhalen. NYC vormde een grote inspiratiebron voor hem. Vaak ging hij in de lobby van een hotel zitten om mensen te observeren en een praatje te slaan, gewoonweg om inspiratie op te doen voor een verhaal. Dat was ook hard nodig, want voor *New York World Sunday Magazine* leverde hij een verhaal per week. Een moordend tempo, maar Porter wist er wel weg mee.

Hij stond bekend om zijn verhalen met een onverwacht einde. Op den duur verwacht je als lezer natuurlijk dat onverwachte einde. Zijn werk laat zich daarom goed met tussenpozen lezen. Hij was populair bij het brede publiek, maar de recensenten lustten hem niet. Zijn bekendste korte verhaal is wellicht 'The Gift of the Magi' (1905), dat én romantisch én grappig is. Twee arme jongelui willen elkaar toch een mooi cadeau geven. De afwikkeling van het verhaal is meer dan geslaagd.

Maar schreef de beste man ook spookverhalen? Nou! Er moet me iets van het hart. Twee van zijn verhalen worden vrij regelmatig opgenomen in bloemlezingen, maar of het nu om spookverhalen *pur sang* gaat... Ik neem Porter graag op in

dit overzicht omdat hij zo goed schrijft en omwille van zijn kleurrijke levensloop, maar ik zou zeggen: oordeel vooral zelf hieronder.

In 'A Ghost of a Chance' (1903) zitten twee welgestelde vrouwen, Mrs Kinsolving en Mrs Bellamy Bellmore, lekker een eindje weg te roddelen over een andere dame, Mrs Fischer-Suymptoms. Niets mis mee, toch? De klets-kousen zijn onthutst omdat Mrs Fischer-Suymptoms, die eerder te gast was bij Mrs Kinsolving, overal rondstrooit dat ze tijdens haar verblijf een heus spook zag. Niet zomaar een spook, nee, een-tje met een overall, een pijp en een truweel. Vooral die truweel blijkt een schande. Een grappig detail, nietwaar? Als het om de geest van een officier of andere achtenswaardige persoon ging, was het nog aanvaardbaar, vinden de hartsvriendinnen. Maar nee, een "plebsspook" dus. Het zal je maar overkomen. En... dat is dan het hele verhaal. In een terzijde volgt nog een nuchtere verklaring. Geen ambiguïteit dus. Nul dreiging ook. Ik kan niet zeggen dat ik stuk ben van deze vertelling.

'The Furnished Room' (1904) lijkt al wat meer op een echt spookverhaal, hoewel het enkel naar de vorm van een spookverhaal refereert, mijns inziens. Deze vertelling is nogal melodramatisch. Omdat 'The Furnished Room' mij hevig intrigeert, doe ik onverbiddelijk het hele verhaal uit de doeken. *Spoilers ahead*, heet dat dan.

Een verliefde kerel huurt al vijf maanden lang kamer na kamer in de stad om de actrice Eloise Vashner op het spoor te komen. Erg praktisch lijkt deze methode niet. En toch, bij aanvang van het verhaal lijkt de man te voelen dat hij uiteindelijk de juiste kamer te pakken heeft. Hij ruikt haar parfum, bewust of onbewust. Hij vraagt de verhuurster de pieren uit de neus over Eloise. Ze ontkent de naam van de dame in kwestie ooit gehoord te hebben. De kerel neemt dan maar de kamer zo goed mogelijk in zich op. Hij bespeurt de aanwezigheid van eerdere gasten: er is een naam in een spiegel gekrast, iemand heeft een fles tegen de muur gegooid. Maar het gesprek met de verhuurster heeft de man ontmoedigd: het wordt niets.

Hij draait de gasleiding open, gaat op het bed liggen en wacht het einde af. In een typische *twist ending* van Porter blijkt later dat de verhuurster nooit de naam verradt van gasten die gestorven zijn op de kamer. Laat nu net haar vorige gast een zekere Eloise geweest zijn. Zodoende is dit verhaal ambigu. De verteller heeft de zaak opgegeven, maar in zijn dood wordt hij vereeuwigd met zijn uitverkorene. (We kunnen ons afvragen hoe aangenaam de dame in kwestie dit vindt, zelfs in levenloze toestand.) De man vond wel degelijk de juiste kamer. Heeft dat dan met het parfum in de kamer te maken, of niet? Belangrijk detail: het parfum komt langs het raam *naar binnen*. Er hangt – ahum – een zweem van een spookverhaal over deze vertelling.

De Amerikaanse auteur Mary Ella (later: Eleanor) Wilkins Freeman (1852–1930) werd strikt Puriteins opgevoed. Inperkingen omwille van religieuze overtuigingen speelden later dan ook een rol in haar werk. Ze had twee zussen en een broer die vroeg stierven, waardoor ze overbeschermd werd. Ze moest bovendien al het huishoudelijk werk doen. Ze begon pas te schrijven na het overlijden van haar moeder en het vertrek van haar vader naar Florida. Wilkins Freeman (toen nog gewoon Wilkins) werd vooral bekend door haar roman *Pembroke* (1894) en haar korte verhalen over het leven van alledag in Massachusetts en later New Jersey. Langs haar vaders kant stamde Wilkins Freeman af van Bray Wilkins (ca. 1610–1702), die tijdens de beruchte heksenprocessen van Salem in 1692 de echtgenoot van zijn kleindochter beschuldigde van hekserij en hem zo naar een gewisse dood leidde.

Wilkins Freeman was altijd al gefascineerd geweest door het bovennatuurlijke, maar schreef pas vanaf haar vijftigste (toen ze trouwde, voordien had ze lang samengewoond met een jeugdvriendin) ook heel wat spookverhalen en *weird fiction*, zoals voor de bundel *The Wind in the Rose Bush and Other Stories of the Supernatural* (1903). Ze besteedde veel aandacht aan een realistische portrettering van haar personages, een

element dat ze overnam uit haar verhalen met een regionale inslag. Een prima voorbeeld is 'Shadows on the Wall', waarin de verschillende persoonlijkheden van drie zussen die rouwen om het overlijden van hun broer (twee keer raden of hij terugkeert) zeer goed zijn uitgewerkt.

Van haar donkere verhalen in deze bundel is vooral het aanbevelenswaardige 'Luella Miller' nog bekend, maar dat is meer een *folksy* vampierverhaal. Een eerder traditioneel spookverhaal in *The Wind in the Rose Bush and Other Stories* is 'The Lost Ghost', over een vrouw die een kamer huurt in een huis waar de geest van een overleden meisje ronddwaalt. Het is verleidelijk om dit laatste verhaal te interpreteren als Wilkins Freemans droefenis om het feit dat ze zelf nooit kinderen had, maar met zo'n "biografische" benadering is het altijd opletten geblazen.

OP NAAR JAPAN!

Patrick (Patricio) Lafcadio Tessima Carlos Hearn, later Yakumo Koizumi (1850–1904), was een Ierse auteur, vertaler en leraar die de Japanse cultuur en in het bijzonder de literatuur ontsloot voor het Westen. Hearn werd geboren op Lefkáda (ook bekend als Lefkas; en ja, zijn naam is hierop gebaseerd), een van de Ionische Eilanden. Dit is een eilandengroep die nu tot Griekenland behoort, maar toen als zogezegd "onafhankelijke" eilandengroep een Brits protectoraat was. Op zijn tweede verhuisde hij met eerst zijn Griekse moeder, Rosa Kassimatis, nadien ook zijn Ierse vader, Charles Bush Hearn, naar Dublin. Het huwelijk van zijn ouders strandde ginds al na twee jaar. Zijn moeder vertrok met een Griekse man naar haar geboorte-eiland Kythira. Lafcadio bleef achter in Dublin en werd opgevoed door zijn rijke groot tante Sarah Brenane. Zijn vader, een officier-arts bij het leger, vertrok naar Brits-Indië. Lafcadio zou zijn ouders na 1857 nooit terugzien.

Bij zijn groot tante mocht hij als kind onbepakt in de huisbibliotheek snuisteren en boeken lezen waarvoor hij te jong was. Zo leerde hij horror kennen... en voelen! Hij las onder

andere de gothic novel *The Monk: A Romance* (1796) en *Tales of Wonder* (1801) van Matthew Gregory Lewis (1775–1818). De jonge Lafcadio had verschrikkelijke nachtmerries en leed mede daarom aan een panische angst voor het donker. De remedie? Hij werd opgesloten in een volledig verduisterde slaapkamer 's nachts! Tja, zo word je natuurlijk auteur van spookverhalen... Andere factoren die daartoe bijdroegen: zijn brute initiatie in het katholieke geloof door een nicht, inclusief angstaanjagende uitleg over de hel, en de Ierse folklore die hij leerde kennen. Op zijn dertiende vertrok hij met zijn groot tante naar Engeland, waar hij naar de kostschool gestuurd werd – een heel verschil met de opleiding aan huis in Dublin. Een ongeval op een speelplaats zorgde ervoor dat hij op zijn zestiende blind werd aan zijn linkeroog. Zijn groot tante verloor het jaar daarna haar fortuin aan een vertrouweling, een zakenman die bankroet ging. Ze liet Lafcadio inwonen bij een voormalige meid, in de armoedige en enigszins gewelddadige East End van Londen.

Op zijn negentiende verhuisde Hearn zonder een stuiver op zak naar Cincinnati in de VS. Een verre verwant stopte hem ginds enkele dollars in de hand en wenste hem succes toe. Hij kon terecht bij Henry Watkin (1824–1910), een drukker. Hearn mocht in de drukkerij op stapels oude kranten slapen. De drukker bezorgde hem fantastische en socialistische literatuur, en moedigde hem aan om te schrijven. Hearn zond zijn eerste tekst naar *The Enquirer*, een krant op de rand van het bankroet. Zijn bijdrage werd gesmaakt door de lezers; hij mocht meer artikelen insturen. Zo werd hij journalist. Hearn berichtte vooral over misdaad, meestal in een stijl waaruit moest blijken dat hij bij wijze van spreken zelf aanwezig was bij het misdrijf. Zo beschreef hij bijvoorbeeld in detail het zielloze lichaam van een man die door twee collega's levend gekookt werd in een slachthuis. Intussen was Hearn een illegaal want interracial huwelijk aangegaan. Toen dit de krant ter ore kwam, werd hij ontslagen. Het huwelijk hield niet stand; Hearn ging in New Orleans als journalist aan de slag, met dit

keer de nadruk op alles wat met literatuur te maken had.

In 1882 vertaalde hij een aantal verhalen van de Franse auteur **Théophile Gautier** (1811–1872) voor de bundel *One of Cleopatra's Nights and Other Fantastic Romances*. Ook van auteurs zoals **Émile Zola** (1840–1902), **Gustave Flaubert** (1821–1880), **Guy de Maupassant** (1850–1893) en de tegenwoordig wat mindere bekende **Pierre Loti** (1850–1923, echte naam **Julien Viaud**) vertaalde Hearn literair werk. In de daaropvolgende jaren liet hij zijn eigen fictie verschijnen. Hij debuteerde met de novelle *Chita: A Memory of Last Island* (1889), over een storm in 1856 (21 jaar voor Hearn naar Louisiana verhuisde) en de catastrofale gevolgen ervan op Grand Isle, een favoriet vakantieoord van de inwoners van Louisiana. Uit de ramp groeide een legende, die de auteur mee in zijn novelle verwerkte.

Interessant was ook zijn *Stray Leaves from Strange Literature* uit 1884. (Het boek werd in 1922, dus na zijn dood, aangevuld met *Fantastics and Other Fancies*. Dit waren zijn fantastische verhalen en schetsen die bij leven in twee kranten van New Orleans, *Daily City Item* en *Times-Democrat*, waren verschenen.) Hearn's voorkeur voor exotische literatuur kwam hier al volop tot uiting. Het boek bevatte onder andere verhalen uit moslimlanden, uit Brits-Indië en de boeddhistische traditie, uit het Finse nationale epos de *Kalewala* (ook wel *Kalevala*, voor het eerst neergeschreven in 1835) en uit de Talmoed. Daarnaast schreef hij boeken over de creoolse keuken, dialecten, cuisine en dies meer.

In 1887 verscheen *Some Chinese Ghosts*. Hearn's literaire weergave van zes Chinese legenden, waarin hij vooral op zoek ging naar *weird beauty*, wees op zijn aanhoudende interesse voor Azië. Omwille van zijn aantrekkelijke schrijfstijl en het exotische aspect van de onderwerpen, inclusief traditionele Chinese waarden en gebruiken, laten deze spookverhalen zich nog goed lezen. Een happy end zal je niet gauw vinden in deze bundel, maar dat hoeft ook niet. Vooral 'The Story of Ming-Y', een romantische vertelling, is een pareltje. De leraar

Ming-Y begint een affaire met een onbekende vrouw. Als hij door de mand valt bij zowel zijn werkgever als zijn familie door uitputting – hij is elke nacht weg – moet hij zijn baas en zijn vader tonen wie de vrouw is en waar ze leeft. Bij haar woning vinden de drie enkel een graftombe... Ook 'The Tradition of the Tea-Plant' blijft na het lezen lang bij, met een wel erg gruwelijke en toch passende scène. Een echte *eye opener*, ik zal het daar maar op houden.

Nog in 1887 verhuisde Hearn voor twee jaar naar de Franse Antillen (hij verbleef vooral op Martinique), in een poging om enkel van zijn journalistieke werk, intussen voor het bekende *Harper's New Monthly Magazine*, te leven. Dit leidde tot twee korte romans en vooral ook tot een interessant non-fictieboek over zijn tijd ginds, *Two Years in the French West Indies* (1889, inclusief een door hem naverteld spookverhaal).

Na een kort intermezzo in de VS vertrok hij voorgoed naar Japan, op dat moment volop in transitie naar een moderne economie onder keizer **Meiji** (1852–1912). Hearn zou er werk hebben bij Harper & Brothers, was hem beloofd, maar een conflict met de uitgeverij dat al langer aansleepte, zorgde er quasi meteen voor dat hij zonder job zat ter plaatse. Uiteindelijk kwam hij aan de kost als leraar Engels in Matsue en later als professor in Britse en Amerikaanse literatuur in Tokyo, tussendoor was hij ook wel even journalist. In Japan settelde hij dan echt. Hij hertrouwde met **Setsuko Koizumi** (1868–1932); het echtpaar kreeg vier kinderen. In 1896 verwierf Hearn het Japanse staatsburgerschap en nam hij de naam **Yakumo Koizumi** aan. Yakumo staat voor "acht wolken"; Koizumi betekent "kleine bron".

Hearn had al jaren geleden met zijn christelijk geloof gebroken. In Japan verdiepte hij zich nog meer dan in de VS in het boeddhisme, en nu ook in het shintoïsme (vooral de animistische kant – heel belangrijk voor zijn spookverhalen, net als het boeddhisme – minder het shintoïsme als ideologie die het Japanse militarisme rechtvaardigde). Net zoals het geloof van zijn Victoriaanse en Edwardiaanse tijdgenoten

in het Britse Rijk en de VS te lijden had onder steeds maar nieuwe ontdekkingen van de wetenschap, had ook Hearn het moeilijk met het materialisme (in filosofische zin, bedoel ik). Waar heel wat Victorianen het spiritualisme van **Madame Helena Blavatsky** (1831-1891) aanhingen – gedeeltelijk gebaseerd op het boeddhisme – zocht Hearn zijn eigen weg naar spirituele verlossing: het voornoemde Japanse boeddhisme en shintoïsme, vreemd genoeg in combinatie met het sociaal darwinisme van **Herbert Spencer** (1820-1903) – een oncomfortabele spreidstand, lijkt me.

Van 1894 tot zijn dood in 1904 schreef Hearn vijftien hoogst lezenswaardige boeken – een ervan werd pas het jaar na zijn dood uitgebracht – over het leven in en de cultuur van Japan. Sommige van die werken bevatten ook schitterende spookverhalen (bv. ‘The Corpse-Rider’ / ‘Ingwa-Banashi’) en sprookjes (bv. ‘Urashima’). Het beste voorbeeld is een bundel uit 1904, *Kwaidan. Stories and Studies of Strange Things*. “Kwaidan” (eigenlijk “kaidan”) is het Japanse woord voor “spookverhaal”. Opmerkelijk genoeg bevatte het boek naast zulke griezelvertellingen ook drie studies over vlinders, motten en mieren.

Hearns echtgenote Setsu (Setsuko), afkomstig uit een samuraifamilie, speelde een grote rol in hoe zijn (Engelstalige) spookverhalen tot ontwikkeling kwamen. Hearn zelf leerde nooit geschreven Japans lezen. Het was Setsu die voor haar echtgenoot actief op zoek ging naar oude boeken en haar visie op de spookverhalen gaf die erin stonden. Ze vertelde hem die spookverhalen trouwens bij nacht en ontij... Hearn schreef dan zijn eigen versie van deze vertellingen over “yōkai” (bovennatuurlijke wezens) neer, veelal met extra details of een bijzondere (*weirde*) interpretatie van de plot. Hij voorzag bovendien zijn verhalen van voetnoten met feiten over plaatsen, mensen en geschiedenis. Zo ontstond een extra spanningsboog tussen fictie en realiteit.

In tegenstelling tot Hearns eerdere boek *Some Chinese Ghosts* ging het in *Kwaidan* meer om een fusie van elementen uit Japanse folklore met herinneringen (angsten, zeg

maar) uit zijn eigen kindertijd. Het boek was dus niet louter een weergave van schrikwekkende legenden. Het waren vrij persoonlijke verhalen, weliswaar doordrenkt van de Japanse cultuur. Veel verhaalstof stamt uit de Edo-periode (ca. 1600-1868), toen spookverhalen ongekend populair waren. Mensen wisselden legenden uit toen ze elkaar tegenkwamen en er waren professionele vertellers die de verhalen tot leven brachten op het kabuki-podium. Er was een spel genaamd “hyaku-monogatari” (honderd verhalen), waarbij een groep mensen elkaar honderd verhalen over “yōkai” vertelde. Na elke vertelling werd een licht gedoofd, tot alle lichten uit waren. En dan...

Hearn vertelde zodoende verhalen uit het Japanse verleden. Misschien was dit wel mee een reden waarom ze zo populair waren in een tijd van verandering, modernisering en militarisering. De Russisch-Japanse oorlog werd uitgevochten in 1904-1905, de periode waarin *Kwaidan* verscheen.

In Japan wordt het boek nog steeds als een klassieker beschouwd; het is ook schoolliteratuur ginds. In 1965 werden vier van de verhalen door **Masaki Kobayashi** (1916-1996) verfilmd als *Kwaidan*. Sommige verhalen leidden later tot andere films. Hearns spookvertellingen mengen reïncarnatie met horror, wat resulteert in bijvoorbeeld wraak over het graf heen. Ook opvallend is het aantal vampiers dat in Hearns spookverhalen op wandel is (bijvoorbeeld in ‘The Story of O-Kamé’ en ‘The Story of Chugoro’). Waar Hearn in eerder proza bloemrijk schreef (bv. *Some Chinese Ghosts*), leerde hij in Japan – onder andere door de studie en vertaling van de dichtvormen haiku en tanka – eenvoudige Engelse zinnen te schrijven. De horror is volop aanwezig, maar wordt koel (kil?) beschreven, wat de gruwel nog beangstigender maakt.

Kwaidan zit boordevol uitstekende spookverhalen. Het openingsverhaal, ‘The Story of Mimi-Nashi-Hōichi’, is al meteen een voltreffer. Hōichi, een blinde zanger en luitist (*a biwa-master*) wordt elke nacht naar een kerkhof gebracht om er de veldslag te bezingen waarin de begraven krijgers sneuvelden.

In 'Jikininki' ontmoeten we lijken etende geesten. 'Mujina' vertelt dan weer over 'noppera-bo' ofwel geesten zonder gezicht. In 'Yuki-Onna' gaat het om een mysterieuze vrouw die verschijnt telkens als het 's nachts sneeuwt. Het is een streeklegende die Hearn hoorde van een boer.

Naast deze hervertellingen en de drie insektenstudies bevat *Kwaidan* ook 'Riki-Baka' en 'Hi-Mawari', waarin Hearn eigen herinneringen met de lezer deelt. Ten slotte bevat het boek nog 'Hōrai', over een mystiek land.

Lafcadio Hearn's belang mag niet onderschat worden: hij leerde Amerikaanse lezers (meer dan Britse lezers) in de Victoriaanse en Edwardiaanse tijd het Oosten kennen. Zijn landgenoten kregen toegang tot een schat aan voor hen ongewone gebruiken, tradities en verhalen – waaronder dus spookverhalen. In de VS had zijn reputatie in de eerste jaren na zijn dood helaas erg te lijden onder controverse over zijn eerste huwelijk en een zeer negatieve biografie door een voormalige vriend; een andere levensbeschrijving (1912), van de hand van auteur Nina H. (Homan-Mulock) Kennard (1844-1926), zette dit enigszins recht.

EDWARDIAANSE AUTEURS VAN SPOOKVERHALEN IN HET BRITSE RIJK

Ook na het overlijden van Queen Victoria in 1901 – het begin van "The Edwardian Age" (1901-1910) – werden nog uitstekende spookverhalen geschreven.

Ik denk bijvoorbeeld aan de vertellingen van Mary Emilia St. Clair, beter bekend als May Sinclair (1863-1946). Ze liet op haar achtentwintigste, toen ze agnost werd, de voornaam Mary vallen omwille van de religieuze lading ervan. Deze auteur vormt een ware uitdaging voor biografen! Ze stond erg op haar privacy: ze hield geen dagboek bij en verscheurde het merendeel van haar persoonlijke documenten (brieven e.d.). Uit de brieven die ze toch behield, knipte ze stukken weg. Deze dame hield niet van pottenkijkers.

Sinclair trouwde nooit en had geen kinderen. Het wordt

zelfs in vraag gesteld of ze ooit een relatie had. Maar ja, die privacy... In haar tijd werd wel geroddeld over onder andere een relatie die ze zou hebben gehad met Oswald John Frederick Crawford (1834-1909), diplomaat, (minder begenadigd) romancier en uitgever van het wekelijkse magazine *Black and White*. Hij was dertig jaar ouder dan Sinclair.

Ze was een suffragette die poëzie en meer dan twintig romans schreef. Wie meer over haar leven wil weten, raad ik Haar romans gingen bijna uitsluitend over de relaties van koppels. Daarnaast deed ze vertaalwerk en schreef ze recensies. Zij zou de psychologische term "stream of consciousness" (afkomstig van filosoof en psycholoog William James, 1842-1910) voor het eerst voor literatuur hebben gebruikt, in haar bespreking van de eerste drie *Pilgrimage*-romans van Dorothy Miller Richardson (1873-1957). Net als bijvoorbeeld Margaret Oliphant (1828-1897) schreef May Sinclair om haar familie te onderhouden. Haar vader werd na een faillissement alcoholist en dronk zich dood; het gezin telde verschillende broers met zware hartproblemen.

Na het overlijden van drie broers en het huwelijk van haar twee andere broers leefde Sinclair met haar moeder samen. Ze had een grote nood aan isolatie, zo kon ze bijvoorbeeld onmogelijk schrijven als haar moeder in dezelfde kamer was. Pas na het overlijden van haar moeder in 1901 en de publicatie van haar derde roman, *The Divine Fire* (1904), begonnen haar boeken goed te verkopen, zeker in de Verenigde Staten, en kon ze eindelijk rustig leven van haar literaire werk.

Sinclair's bundel *Uncanny Stories* uit 1923 (denk aan Sigmund Freuds studie *The Uncanny*, oorspronkelijke titel *Das Unheimliche*, uit 1919, voor de naamgeving; zaken waarmee we vertrouwd zijn die plots een verontrustende vorm aannemen) bevat voortreffelijke spookverhalen. Deze verhalen keren terug, aangevuld met heel wat andere, in haar latere bundel *The Intercessor and Other Stories* (1931). Seksualiteit is een belangrijk thema in enkele van haar spookverhalen. In 'Where Their Fire is not Quenched' heeft een ongetrouwde

vrouw een affaire met een getrouwde man. Het verhaal doet uit de doeken hoe ze hem steeds weer tegenkomt, zelfs in het (schijnbare?) hiernamaals. Ook in de unieke novelle *The Flaw in the Crystal* (1912), een werk dat zijn tijd ver vooruit was, speelt seksualiteit een grote rol. Hoofdpersoon Agatha Ver-rall kan mannen “aansturen”, maar op een bepaald moment wordt het zelfs haar allemaal te veel. Deze novelle toont Sin-clairs interesse in de menselijke psyche, hier in de vorm van een mentale aandoening.

Haar sterkste spookverhaal is misschien wel haar allereer-ste zulk verhaal, ‘The Intercessor’ (1911). Het zegt zinnige din-gen over het belang van het liefhebben van je kinderen. Want doe je dat niet, dan komen ze terug... Misschien wel als spook! De kans bestaat dat dit verhaal beïnvloed werd door Sinclairs jeugd. Haar moeder had negen jaar voor Sinclairs geboorte een dochter verloren aan roodvonk, iets dat ze nooit echt te bo-ven kwam. Hoewel het gezin Sinclair groot was, praatte haar moeder voortdurend over haar overleden dochter Gertrude, in die mate dat de andere kinderen, in het bijzonder May, zich achtergesteld voelden. Ook is het zo dat Sinclair een bijzonder fascinatie had voor **Emily Brontë** (1818–1848, de auteur van *Wuthering Heights* uit 1847) en vooral haar vroege overlijden. (Emily was de eerste van de drie overgebleven Brontë-zus-sen die stierf.) Ook dit kan ‘The Intercessor’ beïnvloed heb-ben. In 1912 schreef Sinclair trouwens het biografische werk *The Three Brontës*.

Sommige van Sinclairs verhalen doen modernistisch aan, andere grijpen dan weer terug naar het werk van **M.R. James** (1862–1936). Wie kent het werk van May Sinclair nog? Ze verdient het om door een breed publiek gelezen te worden.

De Londenaar **W.W. (William Wymark) Jacobs** (1863–1943) schreef korte verhalen en toneelstukken. Zijn moe-der stierf jong. Zijn vader, een manager aan de South Devon Wharf, hertrouwde met de huishoudster – iets dat wel va-ker voorkwam toen. Als jongen speelde hij dikwijls aan de

Thames, wat later een invloed zou hebben op zijn verhalen.

In 1879 ging Jacobs als bediende bij de Savings Bank De-partment of the General Post Office aan de slag, een job die hem naar eigen zeggen enkel boeide op de eerste dag van de maand (de dag van de uitbetaling). Vanaf 1883 begon hij hu-moristische artikelen te schrijven. Zijn eerste bijdrage publi-ceerde hij in *Blackfriars Magazine*... het amateurtijdschrift van de Savings Bank Department. Een auteur moet ergens begin-nen! Toen hij erin slaagde om 5 shilling te krijgen voor een hu-moristisch artikel in het blad *Rare Bits*, besloot hij om werk te maken van een carrière als auteur. Daarbij had geld weliswaar niet altijd voorrang. Een bekende anekdote is dat Jacobs een aanbod van £50 – toen een mooie som – afsloeg voor zes korte verhalen, wat auteurs zoals de productieve romancier **Arnold Bennett** (1867–1931) in de haren deed krabben.

Van 1886 tot 1894 verschenen veel van zijn bijdragen ano-niem of enkel met initialen. Het spreekt voor zich dat hij op die manier geen faam uitbouwde als auteur. Hij publiceerde onder andere in **Jerome K. Jeromes** blad *To-Day*. Vanaf 1898 kon hij zijn verhalen – onder zijn volledige naam – plaatsen in het goed betalende *The Strand Magazine*, waarmee voor hem zowat alle levenskosten gedekt waren. Toen ook zijn bundel *Sea Urchins* (1898, in de VS getiteld *More Cargoes*) het goed deed aan de kassa gaf hij dan ook zijn werk bij de posterijen op.

Jacobs’ lievelingsonderwerpen waren de zee en het leven op schepen, getuige daarvan zijn eerste twee bundels *Many Cargoes* (1896, een instant succes) en het zonet vermelde *Sea Urchins* (1898), en zijn eerste roman *The Skipper’s Wooing* (1897, wordt vaak verkeerdelijk voorgesteld als een verhalen-bundel). En dat zijn slechts de vroege voorbeelden... Heel wat van zijn literaire werken hebben titels die expliciet naar de zee verwijzen. Zijn fascinatie hiervoor hoeft niet te verwon-deren gezien zijn jeugd.

Jacobs schreef daarnaast, en reeds van in den beginne, vooral humoristisch werk. Het is met zijn zeeverhalen en zijn humoristische vertellingen dat hij destijds veel succes oogstte.

Men herinnert zich hem echter nu voornamelijk omwille van enkele spookverhalen. Zijn *claim to fame* is ‘The Monkey’s Paw’ (1902), maar ook ‘Jerry Bundler’ (1897) en ‘The Toll-House’ (1907) zijn goede vertellingen. Hij schreef alles samen een twintigtal macabere verhalen, allemaal van degelijk tot hoog niveau; het is dan ook jammer dat steeds dezelfde drie verhalen in bloemlezingen opduiken. De auteur G.K. (Gilbert Keith) Chesterton (1874–1936) was een groot bewonderaar van Jacobs’ macabere werk.

Alles samen schreef Jacobs dertien verhalenbundels, die stevast goed verkochten. Daarin vond je dan als lezer romantiek, spanning, humor, misdaad, mysterie en het bovennatuurlijke. Hij slaagde er goed in om zijn specifieke soort humor ook een plek te geven in zijn macabere verhalen.

In 1899 bewerkte hij met Charles Rock (1866–1919, volledige naam Charles Rock de Fabeck) zijn bovengenoemde korte verhaal tot het toneelstuk *The Ghost of Jerry Bundler*, dat met veel succes in Londen werd opgevoerd als kerstvoorstelling, en jaren later ook als stuk op papier verscheen. Vanaf de Eerste Wereldoorlog zou hij veel vaker werk maken van dit soort adaptaties van eigen werk. Hij produceerde alles samen achttien toneelstukken, soms met andere auteurs. Het schrijven van korte verhalen kwam op een laag pitje te staan.

Vanaf 1928 deed hij de adaptaties nog eens dunnetjes over, ditmaal onder de vorm van films.

Jacobs stond bekend als een wat verlegen man die niet van massa’s hield. Op literaire salons was hij typisch het soort man dat aan de rand stond mee te luisteren en zelf weinig zei. Auteur Alec (Alexander) Raban Waugh (1898–1981), de oudere broer van de bekendere schrijver Evelyn Waugh (1903–1966), trouwde met Jacobs’ oudste dochter Barbara. Evelyn Waugh beschreef Jacobs als een uiterlijk onopvallende figuur: *But within this drab facade lurked a pure artist.* (Evelyn Waugh, *A Little Learning: An Autobiography*, Boston: Little, Brown, 1964, p. 118).

Jacobs’ macabere verhalen vallen niet alleen op door het gebruik van humor en ironie, maar ook door hun plotgericht-

heid en zodoende de *drive* om naar een onverbiddelijk einde toe te werken. Details zijn hierbij van weinig belang; de lezer mag de gaten vullen. Veel echte spoken vinden we niet bij hem. Zijn personages doen zichzelf veelal de duivel aan.

De poot in het beroemde verhaal ‘The Monkey’s Paw’ is een talisman. Daarbij hoort meestal een waarschuwing, en jawel... Sergeant-Majoor Morris bezoekt op een stormachtige nacht de Whites, een bevriende familie. Hij heeft de apenpoot mee en wil die in het haardvuur werpen want de poot vervult weliswaar drie wensen – maar hoe! Vader White vist nog net op tijd de poot uit het haardvuur en de miserie begint. Binnen een geslaagd gezellige en huiselijke context speelt zich het ene drama na het andere af. De ene wens – geld, wat dacht je? – brengt de andere met zich mee, en het wordt steeds erger. Het spreekt voor zich dat het verhaal een zedenles bevat.

‘Jerry Bundler’ is ingebed in de klassiekste der raamvertellingen: rond Kerstmis vertellen twee mannen elkaar spookverhalen aan het haardvuur, in de herberg. De ene heeft het over Jerry, een gauwdief die zichzelf een eeuw geleden in duistere omstandigheden in zijn slaapkamer ophing en daar nog steeds rondspookt. Na de spookverhalen gaat het gezelschap slapen, maar de ene wil de andere ‘s nachts de stuipen op het lijf jagen. Dat lukt beter – en anders – dan verwacht.

‘The Toll-House’ is een spookhuisverhaal. Vier vrienden lezen theebladen op café. Bij een goed glas rapen de zelfverklaarde sceptici hun moed bijeen om een bekend spookhuis, dat zijn *toll* heft bij al wie het bezoekt, binnen te gaan. Ze lezen het lot van het voorlopig laatste slachtoffer, een zwerver die betaald werd om er een nacht door te brengen, in de theeblaadjes. In het huis proberen ze elkaar een poets te bakken, tot enkele van de vrienden verdwijnen en “iets” de trap op loopt.

Een enkeling zal ook vertrouwd zijn met ‘The Well’ (1902), dat een enorme indruk naliet op M.R. James (1862–1936), die toen net zelf met het schrijven van spookverhalen begon was. Het verhaal begint met twee neven, Jem Benson en Carr, die biljart spelen en over hun leven praten. Carr blijkt

al gauw in zware financiële nood te zitten. Hoe gaat hij dat oplossen, wil Benson weten. Nou, simpel! Carr deelt Benson mee dat *hij* wel zijn schulden zal betalen. Want Carr heeft toch die bezwarende liefdesbrieven van Benson, die absoluut niet diens verloofde Olive mogen bereiken? Chantage dus. We verlaten als lezer even de kamer. Bij de terugkeer blijkt Carr verdwenen te zijn... Enkele weken later wandelt Benson 's avonds met zijn verloofde langs een bron. Zij wil er gaan neerzitten, maar dat ziet Benson helemaal niet zitten. Er valt echter niet aan te ontsnappen. Ze gaan zitten, Olive schijnt een stem in de put te horen en verliest haar armband in de bron. Benson moet zich met behulp van knechten de put in laten zakken om de armband te halen. En wat daar gebeurt...

De invloed van 'The Well' is duidelijk op M.R. James. Hij schreef liefst vier verhalen waarin een bron een grote rol speelt: 'A School Story' (1894, nog voor 'The Well' geschreven werd dus), 'The Treasure of Abbot Thomas' (1904), 'Martin's Close' (1911) en 'Wailing Well' (1928).

Enkele van Jacobs' vrij onbekende maar uitstekende spookverhalen zijn 'Over the Side' (1897, de stuurman van het schip is een dode!), 'The Three Sisters' (1914, één zus sterft, de twee andere bikkelen om de erfenis, eentje doet de dode zus na om haar concurrente uit te schakelen) en 'Sam's Ghost' (1915, een man valt overboord en sterft, maar hij wil een ander bemanningslid per se het van hem geleende geld teruggeven... over het graf heen). Jacobs schreef nog meer goede verhalen in dit genre. Ik beveel deze auteur van harte aan.

De Welshe auteur en mysticus **Arthur Machen** (1863-1947, pseudoniem van **Arthur Llewellyn Jones**) kennen we als auteur van de angstaanjagende horror-/fantasynovelle *The Great God Pan* (1894), die in zijn tijd als schokkend en onzedig werd beschouwd. Wat recensenten niet wisten, was dat Machen zelf angstig was over de (zogezegd?) decadente seksualiteit waarop hij in het boek zinspeelt. In een wetenschappelijk experiment "ziet" een zeventienjarige vrouw de god Pan,

waardoor ze op slag gek wordt. Jaren later drijft een andere vrouw veel Londense mannen tot zelfmoord. Het verband tussen beide vrouwen blijkt gruwelijk. Deze novelle heeft zowel qua sfeer als vrij complexe structuur veel (horror) auteurs in hun schrijven beïnvloed, denken we maar aan **Jorge Luis Borges** (1899-1986), **Bram Stoker** (1847-1912), **H.P. Lovecraft** (1890-1937) en **Stephen King**. Machen, de zoon van een geestelijke, ontdekte zijn voorliefde voor het occulte op zijn achtste, toen hij in de bibliotheek van zijn vader in het tijdschrift *Household Words* een artikel over alchemie las. Machen geloofde volop in heidense krachten die dateerden van vóór de Romeinse bezetting van Wales.

In zijn beroemde essay *Supernatural Horror in Literature* (1927, uitgebreid en herwerkt in 1933-1934) beschouwde H.P. Lovecraft Arthur Machen samen met **Algernon Blackwood** (1869-1951), **M.R. James** (1862-1936) en de Ierse fantasy-auteur **Lord Dunsany** (1878-1957, Edward Plunkett, 18th Baron of Dunsany) als "the four modern masters of supernatural horror". (Het lezen van Machen leidde Lovecraft overigens weg van zijn eigen vroege fantasy en bracht hem op het pad van horror.) En inderdaad, Machen schreef superbe horror.

Even goed als *The Great God Pan* is bijvoorbeeld zijn roman *The Three Impostors ; Or, The Transmutations* (1895). Het boek bestaat uit fantastische verhalen die via een vrij eenvoudige raamvertelling (twee mannen en een vrouw zoeken een jongeman met bril) met elkaar verbonden zijn. Uit het boek blijkt Machens lichte afkeer van "de vooruitgang": de wetenschap verdrijft religie en kunst. De vertellingen 'The Novel of the White Powder' en 'The Novel of the Black Seal' hebben ook apart bekendheid verworven en worden vaak in bloemlezingen opgenomen. Alle verhalen (horror en *weird fiction*) uit *The Three Impostors* zijn duidelijk door **Robert Louis Stevenson**'s romans *New Arabian Nights* (1882) en vooral het vervolg erop, het door Stevenson samen met zijn vrouw **Fanny Van de Grift Stevenson** (1840-1914) geschreven *The Dynamiter* (1885) beïnvloed.

Ook het semi-biografische *The Hill of Dreams* (1907, geschreven van 1895 tot 1897) is uitstekend. Het boek sluit goed aan bij het Decadentisme (de Engelse tak hiervan wordt vaak als Estheticisme aangeduid) van de jaren tachtig en negentig van de negentiende eeuw (Oscar Wilde etc.) en vertelt over de idyllische jeugd van een jongetje in Wales en zijn latere belevenissen als auteur in Londen. Er zijn duidelijke parallellen met Machens jonge jaren in Caerleon-on-Usk en zijn eerste magere, volwassen jaren als vertaler in Londen. De jeugdschènes in het boek vallen op door de prachtige beschrijvingen en de fantastische visioenen die het jongetje heeft. Het tweede deel van het boek focust in de beste decadente traditie op de *doomed author*.

Machens echtgenote Amy stierf aan kanker in 1899; hij werd bijna gek van verdriet. Via bevriende auteurs zocht hij aansluiting bij 'The Hermetic Order of the Golden Dawn', een geheim occult genootschap. Deze organisatie, die in oorspronkelijke vorm van 1888 tot 1900 bestond, zou een grote invloed uitoefenen op esoterie onder de vorm van Wicca en Thelema zoals we die nu kennen. Machen werd acteur en reisde het land rond. In 1903 hertrouwde hij met Purefoy en hervond zo het huiselijke geluk. Zijn verhaal 'The Great Return' (1915) en zijn roman *The Secret Glory* (1922, maar zeker tien jaar eerder geschreven) waren de eerste moderne literaire werken die het idee uitwerkten dat de Heilige Graal ook nu nog bestaat, zij het in ietwat andere vorm. (Zie tegenwoordig ook Dan Brown en vermoeiend veel andere auteurs.)

Tijdens de Eerste Wereldoorlog was Machen uit geldnood actief als journalist. Hij besteedde aandacht aan door "het volk" gerapporteerde bovennatuurlijke fenomenen zoals 'The Angels of Mons' (engelen die zogezegd in Bergen, België, aan Britse soldaten verschenen en hen voor onheil waarschuwden). Hoewel hij een goede journalist was, verafschuwde hij dit werk. Zijn ontslag in 1921 kwam als geroepen. Vanaf 1922 zat het hem mee: er kwam een heuse Machen-revival: publicaties, herpublicaties, verzameld werk, een autobiografie in

liefst drie delen. Rond 1927 was het feestje alweer voorbij en was het harken om rond te komen.

Maar hoe zit het nu met Machens spookverhalen en bovennatuurlijke verhalen? Een absolute klassieker – beter nog dan *The Great God Pan*, en ook gebruik makend van het thema van verboden seks – is 'The White People' (1904, geschreven in de jaren 1890). Machen gebruikte een beproefde techniek uit de *gothic fiction*: twee mannen praten over de aard van het kwaad, een ervan brengt een boek ter sprake dat hij in zijn bezit heeft. The Green Book (een vals document dus, pure *gothic stuff*) is het dagboek van een meisje. Via haar eenvoudige kindertaal leren we hoe ze wordt ingewijd in zwarte magie en folklore. Naarmate het verhaal vordert, is de spanning te snijden. Een krachtig verhaal.

Machen verzoon een occulte detective – meer over dit soort detectives verderop – genaamd Dyson, die bovennatuurlijke fenomenen "oploste". Nu is het meestal zo dat er wel een verklaring uit de bus komt, maar dat er toch ook een mysterie blijft hangen. Dit sluit naadloos aan bij Machens hang naar mystiek en zijn vrees voor een te grote rol voor de wetenschap. De detective Dyson trad op de voorgrond in 'The Inmost Light' (1894), waarin een dokter zijn vrouw ervan overtuigt om haar ziel in een juweel op te sluiten. Het jaar daarop dook Dyson op in de bovengenoemde roman-in-verhalen *The Three Impostors* en iets later opnieuw in de verhalen 'The Red Hand' en 'The Shining Pyramid' (beide 1895). De laatste twee verhalen zijn voorbeelden van Machens *Little People mythology*: er dwalen, verstopt in holen, nog "vroege mensen" rond, die naar de rand van onze maatschappij verdreven zijn door de huidige, meer succesvolle mensheid. Deze *Little People* voeren gevaarlijke, heidense rituelen uit, zoals het oproepen van een zwevende en lichtgevende pyramide.

De Engelse auteur Isobel Violet Hunt (1862–1942) schreef korte verhalen, feministische romans (bv. haar eerste romans *The Maiden's Progress* uit 1894 en *A Hard Woman* uit 1895),

een biografie over schilder en dichter Elizabeth 'Lizzie' Siddal (1829–1862, echtgenote van de Prerafaëliet Dante Gabriel Rossetti, 1828–1882) en haar eigen memoires. Ze stichtte met actrices en auteurs Cicely Hamilton (1872–1952) en Bessie Hatton (1867–1964) de 'Women Writers' Suffrage League' in 1908. In 1921 richtte ze dan weer mee de schrijversvereniging 'International PEN' op. Oscar Wilde zou haar een aanzoek gedaan hebben in 1879.

Haar bekendste roman is *White Rose of Weary Leaf* (1908). Het is een karakterstudie van een minnares, vooral na de dood van de echtgenote van haar geliefde. Hunt schreef twee romans met Ford Madox Ford (1873–1939), met wie ze een buitenechtelijke relatie had. Ze had ook relaties met H.G. Wells (1866–1946) en William Somerset Maugham (1874–1965, had overigens vooral homoseksuele relaties).

Haar bovennatuurlijke verhalen zijn gebundeld in het degelijke *Tales of the Uneasy* (1911) en het minder sterke *More Tales of the Uneasy* (1925, bevat slechts twee bovennatuurlijke vertellingen). Deze verhalen gaan wel breder dan enkel het bovennatuurlijke. De nadruk ligt daadwerkelijk op *unease*: een psychologisch of maatschappelijk gevoel van ongemak. Niet passen in een relatie, niet passen in een bepaald milieu. Een terugkerend thema is een straf voor wrede gedrag.

Hunts bekendste – maar niet zo strak geschreven – spookverhaal is 'The Prayer' (uit *Tales of the Uneasy*), waarin de echtgenoot van een *upperclass* koppel terugkeert uit de dood. Het sterke en vrij lange verhaal 'The Tiger-Skin' (ook uit *Tales of the Uneasy*) behandelt het thema eugenetica; het werd in 1925 herwerkt tot een novelle. In *More Tales of the Uneasy* vinden we dan weer 'Love's Last Leave', een lang spookverhaal gesitueerd in de Eerste Wereldoorlog. In deze vertelling bereiken boodschappen hun bestemming niet, wat verstrekende en spokerige gevolgen heeft. Violet Hunt zou ik nu niet beschouwen als de eerste auteur van wie je een bundel moet kopen als je van spookverhalen houdt, maar ze verdient zeker haar plekje hier.

Perceval Landon (1869–1927) was auteur, advocaat en journalist. Zijn familie stamde af van hugenoten die rond 1680 naar Londen verhuisden. Een van zijn passies was heraldiek. Hij was goed bevriend met Rudyard Kipling (1865–1936).

In 1899–1900 versloeg Landon voor *The Times* ter plekke de South African War (staat ook bekend als de Second Boer War). Als correspondent bezocht hij veel landen en pleegde er non-fictie over. Zijn bekendste werk op dat vlak is *The Opening of Tibet* (1905), geschreven nadat hij meereisde met de Britse expeditie daarheen. Het gaat om de Younghusband Mission (1903–1904). Landons kennis over (vooral) het Verre Oosten was alom geprezen in zijn tijd. Toen Landon stierf, was Kipling te verdrietig om de begrafenis bij te wonen. Hij schreef voor zijn vriend het gedicht 'A Song in the Desert'.

Landon was wel in voor een grapje. In 1903 schreef hij *Heliotropes, or new Posies for Sundials*. Hij beweerde echter bij hoog en bij laag dat hij het boek met daarin motto's op zonnewijzers enkel uitbracht, en dat het werk al in de 17e eeuw geschreven werd door een zeker John Parmenter, *clerk of Wingham in the county of Kent*. Landon stamde zelf af van de baronnen van Wingham.

Deze grapjas schreef minstens één toneelstuk, *The House Opposite* (1910), een nogal morbide stuk dat weinig succes kende. Maar Landon is vooral bekend gebleven door 'Thurnley Abbey', dat opgenomen werd in zijn enige verhalenbundel, *Raw Edges; Studies and Stories of These Days* (1908). 'Thurnley Abbey' is het enige spookverhaal in de bundel, maar enkele andere van de dertien vertellingen bevatten ook bovennatuurlijke elementen.

'Thurnley Abbey' is een regelrechte klassieker geworden en kreeg al bij verschijning veel lof. M.R. James (1862–1936) noemde het verhaal *almost too horrid*. Deze vertelling duikt dan ook vaak in bloemlezingen op. 'Thurnley Abbey' heeft – zoals zoveel spookverhalen – een raamvertelling. Alastair Colvin, een oorlogsveteraan, vertelt tijdens een boottocht aan een medereiziger waarom hij niet in zijn eigen kajuit durft

te slapen – hij durft zelfs nooit meer alleen te slapen. Colvin werd namelijk door een vriend, de nieuwe eigenaar van Thurnley Abbey, gevraagd om ginds de nacht door te brengen en zo de mythe van het daar rondwarende spook te ontkrachten. En als Colvin het spook toch zag, moest hij er maar een praatje mee slaan. Dit is beslist geen luchtig spookverhaal: de confrontatie tussen Colvin en het spook zorgt voor rillingen, ook bij de lezer! Het einde is vrij abrupt maar bijzonder geslaagd. Sterk is hoe Landon met bekende (spook)elementen toch vakkundig de spanning weet te behouden.

Edmund Gill (E.G.) Swain (1861–1938) was een geestelijke en auteur. Hij werkte tegelijk met **M.R. James** (1862–1936) in King's College, Cambridge, en was net zoals **R.H. Malden** (1879–1951), **E.F. Benson** (1867–1940) en **A.C. Benson** (1862–1925) een toehoorder van James' spookverhalen op Kerstmis. In 1905 verhuisde hij naar Stanground, East Anglia, aan de rand van de moerassige Fens.

Zijn parochie en kerk vormden het decor voor zijn bundel *The Stoneground Ghost Tales* (1912). De negen verhalen hebben niet alleen dezelfde setting, maar ook dezelfde hoofdpersoon: eerwaarde Roland Batchel, de rector van Stoneground. Hij is een vriendelijke man, die zich naast zijn werk bezighoudt met het verzamelen van historische artefacten. Batchel is een mengeling van Swain zoals hij in het echte leven was en een typische hoofdpersoon uit de verhalen van **M.R. James**. Het moge duidelijk zijn dat Swain nogal sterk de James-kaart trok, ook qua stijl. (**R.H. Malden** deed hetzelfde in zijn verhalen.) De bundel is ook opgedragen aan James. Wel is het zo dat Swains verhalen minder angstaanjagend zijn, soms zelfs luchtig. Zijn spoken zijn vooral op zoek naar rust en vrede. Soms willen ze genoegdoening, maar nooit op een wrede manier. Door de jaren heen is deze verzameling verhalen erg populair gebleven bij liefhebbers van spookverhalen, mede door het vriendelijke en gezellige gevoel dat de collectie uitstraalt.

Swain laat zijn hoofdfiguur Batchel in uitwijdingen nogal

eens – zo wordt verondersteld – de mening van de auteur vertolken, zeker als het over alledaagse kerkelijke praktijken gaat. Dit leidt nooit af van de verhalen zelf. Daarbij moet gezegd worden dat Batchel in sommige verhalen nogal op de achtergrond blijft; we hebben – de Heer zij geprezen! – niet met een occulte detective te maken.

Swain werkt zijn personages goed uit; het zijn duidelijk meer dan enkel pionnen in de plot. Dat alle verhalen zich in hetzelfde dorp afspelen, zorgt ervoor dat de algehele sfeer in de bundel mooi bewaard blijft.

Het verhaal uit deze bundel dat het vaakst in bloemlezingen opduikt, is zonder twijfel 'Bone to his Bone'. In deze vertelling, die zich gedeeltelijk afspeelt in de bibliotheek van de vroegere rector van Stoneground, komt Batchels liefde voor boeken tot uiting. Kostelijk is 'Lubrietta', waarin Batchel zich zorgen maakt over de mogelijk zware gevolgen van hoe hij examens corrigeert voor een universiteit. Een leuk en mysterieus element is een ring die steeds opnieuw opduikt in de brievenbus. Zeker niet griezelig te noemen! In 'The Man with the Roller' speelt een foto met een spook erop de hoofdrol. Het "gevaarlijkste" spook verschuilt zich in 'The Rockery', waarin Batchel aan het tuinieren geslagen is. Dit verhaal neigt misschien wel het meest naar wat **M.R. James** aan het papier toevertrouwde. Tot slot: afhankelijk van hoe sterk je humor apprecieert, is het afsluitende 'The Kirk Spook' wel of niet je ding.

Verder schreef Swain enkel het historische werk *The Story of Peterborough Cathedral* (1932).

Walter John de la Mare (1873–1956) werd geboren in Charlton, dat toen nog tot Kent behoorde. Hij schreef poëzie, korte verhalen en romans. Zijn beroemdste gedicht is wellicht 'The Listeners', uit de gelijknamige bundel (1912). Hij stelde daarnaast verschillende bundels voor de jeugd samen. Deze auteur is vandaag vooral nog bekend omwille van zijn jeugdliteratuur en zijn bovennatuurlijke werk. De la Mare stamde net als **Perceval Landon** (1869–1927) af van hugenoten.

De jonge de la Mare volgde les in St. Paul's Cathedral School in Londen. Hij deed geen hogere studies, maar ging als boekhouder aan de slag voor het departement Statistiek van Standard Oil Company, in hun kantoor in Londen. Hij werkte achttien jaar voor de firma. In de jaren 1890 begon hij verhalen en gedichten te schrijven. Het eerste verhaal dat hij effectief kon plaatsen, was de macabere vertelling 'Kismet', en wel in het weekblad *The Sketch* in 1895.

Al in 1908, heel vroeg dus, kon hij met pensioen gaan dankzij een dotatie van de regering, het zogenaamde Civil List Pension. Dichter Sir Henry John Newbolt (1862–1938), die de regering adviseerde in verschillende zaken (o.a. het onderricht van Engels op scholen), kon dit regelen. Doorslaggevend hierbij was de goede ontvangst van de la Mares vroege werk, zoals de dichtbundels *Songs of Childhood* (1902, jeugdliteratuur) en *Poems* (1906) en zijn debuutroman *Henry Brocken* (1904). Dankzij de dotatie had de la Mare ruim de tijd om zich op zijn literaire bezigheden te concentreren.

De la Mares poëzie sloeg dikwijls een dromerige toon aan; hij bezigde ook graag een licht verouderde taal. Er valt een zekere fantastiek in zijn gedichten te bespeuren. Dit element komt nog meer tot uiting in zijn vaak bovennatuurlijke korte verhalen. Zijn eerste bundel, *The Riddle and Other Stories* (1923), is hiervan een goed voorbeeld. In totaal schreef hij een tiental bundels met origineel werk, waaronder ook de sprookjesbundel *Collected Stories for Children* (1947). Met deze verzameling won hij de Carnegie Medal voor het beste jeugdboek van het jaar, geschreven door een Brit.

Hij schreef vijf romans. De bekendste daarvan zijn het bovennatuurlijke *The Return* (1910) en het moeilijk te classificeren *Memoirs of a Midget* (1921). Eerstgenoemde roman maakt zijn naam op meerdere vlakken waar... Zo is er de terugkeer van een personage in het boek, waarover zo meteen meer. Verder herschreef de la Mare het boek liefst tweemaal (in 1922 en 1945).

In dit boek valt de saaie Arthur Lawford in slaap op een

grafsteen. Als hij ontwaakt, heeft hij een ander gezicht. Lawfords vrouw schrikt zich rot bij zijn thuiskomst. Arthur blijkt bezeten door de geest van een achttiende-eeuwse Franse piraat die zelfmoord pleegde. Dat klinkt spectaculair, maar in alle eerlijkheid: dit is een van de weinige bovennatuurlijke boeken die ik las waarbij ik verschillende keren indommelde. De la Mare besteedt buitensporig veel tijd aan (helaas weinig boeiende) psychologische elementen. Nu ben ik normaal gesproken een groot voorstander van diepgang en karaktertekening, maar niet als het verteltempo zodanig zakt dat enkel wat bespiegelingen overblijven. Daarnaast staat het boek ook vol uitweidingen.

Vorm echter vooral je eigen mening. Dit boek werd bij publicatie goed ontvangen en staat ook nu nog hoog aangeschreven onder enthousiastelingen van bovennatuurlijk werk. Ik denk hierbij aan de alomtegenwoordige H.P. Lovecraft-kenner S.T. Joshi. De eerlijkheid gebiedt mij om te zeggen dat de la Mare echt werk maakte van een "open interpretatie" van zijn plot. Zoiets vind ik steevast een meerwaarde. Het blijft met opzet onduidelijk of er nu echt sprake is van een geest die het lichaam en de wil van Arthur Lawford overneemt, of dat alles te wijten is aan Lawfords slappe persoonlijkheid. Verbeeldt hij zich zijn andere gezicht en dus ook de reacties van de mensen rond hem? Wat ook pleit voor de la Mare, is dat de roman niet gespeend is van enige humor.

Het bevreemdende maar entertainende *Memoirs of a Midget* beschrijft in hoofdzaak het twintigste levensjaar van de slimme dwerg Miss M. Haar lengte varieert sterk in haar jeugd. Nu eens past ze in de handpalm van haar vader, dan weer is ze zo groot als een tienjarig kind. Op een bepaald moment kan ze zelfs paardrijden. Het draagt allemaal bij tot de sfeer van de roman. De plot ontwikkelt zich pas echt nadat de ouders van Miss M kort na elkaar sterven. Hoe trekt ze zich uit de slag? Ze wordt verliefd op de grillige Fanny Bowater, de dochter van haar huisbazin. Fanny is een vrouw van gewone gestalte. Daarnaast wordt Miss M het hof gemaakt door een

mannelijke dwerg, die zij *Mister Anon* noemt. Dit boek bevat nog meer humor dan *The Return*. Met *Memoirs of a Midget* won de la Mare de hoog aangeschreven James Tait Black Memorial Prize voor fictie.

De la Mare schreef een aantal prima spook(huis)verhalen, die opvallen door hun subtiliteit en karaktertekening. De bekendste daarvan zijn 'All Hallows' (1926, het spookt in een kathedraal) en 'Crewe' (1942, in een treinstation vertelt een oude man over een verschijning van gene zijde die hij maakte bij zijn vorige baan).

Het loont ook de moeite om volgende spookverhalen te lezen. In 'The Almond Tree' (1926) denkt een man terug aan de affaire die zijn vader beleefde. In het bijzonder sterke 'Seaton's Aunt' (1921) brengen twee jongens de vakantie door bij hun angstaanjagende tante, die in een krakend huis woont. Dit verhaal doet qua opzet denken aan de la Mares poëtische en iets minder naargeestige vertelling 'The Riddle' (1923). Een reiziger overnacht in het verhaal 'A Recluse' (1930) noodgedwongen in een afgelegen huis. Deze vertelling heeft in grote lijnen dezelfde plot als zijn verhaal 'Mr Kempe' (1925).

Ook zijn horrorverhaal 'Out of the Deep' (een luie erfgenaam is bang van de kamer op zolder waar hij als kind sliep) en het melodramatische monsterverhaal 'A:B:O' (het gevaar schuilt in de tuin) zijn goed. Minder origineel maar nog steeds het lezen waard zijn de spookverhalen 'The Green Room' (wel een aanrader voor wie houdt van verhalen over zeldzame boeken) en 'The Revenant' (een professor die zich specialiseert in het werk van E.A. Poe krijgt wel heel onverwacht bezoek).

R.H. (Richard Henry) Malden (1879–1951) was een geestelijke, redacteur en auteur van spookverhalen. Hij was een M.R. James-adept van het eerste uur. Ze kenden elkaar dan ook meer dan dertig jaar. Malden schreef uitgebreid over het geloof en meer specifiek de Bijbel. Hij schreef meer dan twintig boeken. Hij maakte carrière in de Anglicaanse Kerk. Tussen 1920 en 1944 was hij daarnaast een van de redacteurs van

Crockford Clerical Directory, een blad met alle eerder praktische gegevens over de Anglicaanse Kerk. Dat gaat van informatie over predikantsplekken en kerken tot meer dan 26.000 biografieën van geestelijken. Het blad bestaat nog steeds.

Zijn bundel *Nine Ghosts* (1942) stelde hij vrij laat in zijn leven samen. Het boek bevatte de spookverhalen die hij van 1909 tot 1942 schreef. De bundel was bedoeld als eerbetoon aan, alweer, M.R. James. Deze verzameling is een echte aanrader. Niet zo goed als het werk van James, maar Malden komt wel dikwijls in de buurt.

Ook bij Malden treffen we de typische M.R. James-hoofdpersonen aan: geleerden verbonden aan een kerk of universiteit, ongetrouwde heren met een grote interesse in antiquariaat. In tegenstelling tot James werkt Malden telkens vanuit de ik-verteller. Ofwel zegt die wat hij heeft meegemaakt, of het staat in brieven etc. van zijn hand. Het zorgt misschien voor net iets meer betrokkenheid van de lezer. De meeste verhalen spelen zich af op het Engelse platteland. "Het boek" als thema komt vaak terug: oude manuscripten, geschriften in kerken, boekhandels.

De beste verhalen in de collectie zijn 'The Sundial' en 'Between Sunset and Moonrise'. In het eerste verhaal wordt de verteller achtervolgd door een spook met een abnormaal lange nek. En in 'Between Sunset and Moonrise' krijgt een voormalige dominee verontrustend bezoek van Mrs Vries. De alomtegenwoordige mist bezorgt dit verhaal een bijzonder cachet. Ook 'The Dining-Room Fireplace', over een sinister schilderij, is goed. Dit is trouwens het enige verhaal dat zich niet in Engeland afspeelt, maar in Ierland.

Malden is sterk in het scheppen van sfeer; zijn verhalen jagen je daardoor veelal de stuipen op het lijf. Hij heeft ook een zeker gevoel voor humor, maar slaat enkel een lichtere toon aan waar het past in het verhaal.

Een zekere *Ingulphus* begon in de herfst van 1910 M.R. Jamesiaanse verhalen te sturen naar verschillende bladen in

Cambridge, vooral de *Cambridge Review*. Zijn identiteit bleef onbekend tot de verhalen in 1919 gebundeld werden in *Tedious Brief Tales of Granta and Gramarye*. Op de bundel stond de echte naam en functie van de auteur vermeld naast zijn pseudoniem: **Arthur Gray**, “Master of Jesus College” (1852–1940).

Op een na spelen alle verhalen in de bundel zich af in dit college (en de priorij die er voorheen stond). De bundel bevat trouwens prachtige illustraties van Jesus College, van de hand van **E. (Elizabeth) Joyce Shillington Scales** (geboren in 1897, sterfdatum onbekend). Toen Gray stierf, op zijn 87e, was hij nog steeds de directeur van het college.

Gray schreef veel boeken onder eigen naam, voornamelijk over de geschiedenis van Cambridge. Hij schreef ook studies over toneelschrijver, dichter en acteur **William Shakespeare** (1564–1616).

Tedious Brief Tales of Granta and Gramarye was Grays enige fictieboek. Het opent met een gedicht, ‘To Two Cambridge Magicians’. De magiërs waarvan sprake zijn dichter en toneelschrijver **Christopher Marlowe** (1564–1593) en toneelschrijver en pamflettist **Robert Greene** (1558–1592). De bundel bevat negen verhalen; zes ervan zijn spookverhalen of minstens bovennatuurlijke verhalen. Zowat alle verhalen spelen zich af in het verleden, of het nu de 11e, de 16e of de 18e eeuw is. De historische settings verrijken de verhalen aanzienlijk. Ze zorgen er ook voor dat de bovennatuurlijke verhalen mooi bij de andere vertellingen (o.a. eentje over de pest) passen. In ‘The Everlasting Club’ blijven de leden in functie, ook na hun dood. Daar zijn de nog levende leden niet zo blij mee. In ‘The Necromancer’ verandert een wiskundige–sterrenkundige in een kat en sluipt zo ‘s nachts door de stad. Tot hij tegengehouden wordt... of niet? In verhalen zoals ‘The Treasure of John Badcocke’ (geen bovennatuurlijk verhaal), ‘Thankfull [sic] Thomas’ en het grappige ‘Brother Jon’s Bequest’ gaan de hoofdpersonen op zoek naar rijkdom, met wisselend succes. Deze verhalenbundel leest bijzonder aangenaam weg, zeker voor mensen die veel interesse hebben in geschiedenis.

In 1925 verscheen nog, als een soort afscheid zeg maar, het spookverhaal ‘Suggestion’ van Ingulphus in de *Cambridge Review*.

Howard Pease (1863–1928), niet te verwarren met zijn iets bekendere Amerikaanse naamgenoot die avonturenboeken voor jongens schreef, liet zijn spookverhalen vooral afspelen in het noordoosten van Engeland en in het grensgebied met Schotland. Niet al zijn verhalen zijn even sterk, maar ‘In the Cliff Land of the Dane’ (1919) is wel een bommetje. De hoofdpersoon is een herbergier die voortdurend door zijn vrouw bekritiseerd wordt. De vele zegeningen van het huwelijk, nietwaar? Maar dan wordt de herbergier bezeten door de geest van een onverschrokken Deense krijger. De dialoog in Pease’ verhalen is geschreven zoals die in het lokale dialect wordt uitgesproken, dat kan wel de leeservaring wat bemoeilijken. Pease’ werk is helaas niet zo makkelijk meer te vinden. ‘In the Cliff Land of the Dane’ is zowat het enige verhaal van zijn hand dat nog in bloemlezingen wordt opgenomen.

Een van de bekendste auteurs van macabere verhalen, waaronder ook spookverhalen, in “The Edwardian Age” was de Engelsman **Hector Hugh Munro** (1870–1916). Hij schreef meestal onder het pseudoniem **Saki**, soms ook wel als **H.H. Munro**. Zijn verhalen waren veelal satirisch van aard. Saki werd geboren in Brits-Indië (in het huidige Myanmar, om precies te zijn). Zijn moeder overleed bij een bezoek aan Engeland aan een aanval van een koe. Daarna werd de kleine Hector samen met zijn zus **Ethel Mary** en broer **Charles Arthur** naar Engeland gezonden.

Saki schreef naast korte verhalen ook een toneelstuk, *The Watched Pot*. **Charles Bulmer Maude** (1848–1927) was de medeauteur van dit stuk. Saki pende daarnaast drie eenakters: *The Death Trap*, *Karl-Ludwig’s Window* (beide 1924) en *The Miracle Merchant* (1934). Zijn toneelwerk was destijds populair bij zowel het publiek als de critici, maar het is in de vergetelheid geraakt.

Hij schreef ook twee romans, waaronder *When William Came: A Story of London under the Hohenzollerns*, een fantasie over Groot-Brittannië dat bezet wordt door de Duitsers (uitgegeven in 1913, belangrijk om mee te geven). Aandacht, fans van Lewis Carroll (1832–1898)! Saki pende ook *The Westminster Alice* (1902), een parodie op zowel de toenmalige Britse politiek als op *Alice's Adventures in Wonderland* (1865) en *Through the Looking-Glass* (1871).

Ik geef twee voorbeelden van Saki's spookverhalen. In het humoristische 'Laura' (1914) ligt de hoofdpersoon op sterven. Ze vreest na de dood slechter af te zijn, want ze beschouwt zichzelf niet als een goede persoon. Tegen haar vriendin Amanda begint ze zulke rare opmerkingen te maken, dat deze laatste vreest dat Laura al gestorven is, en er iets anders in haar plaats is teruggekomen uit de dood. In 'The Open Window' (ook 1914, vaak opgenomen in bloemlezingen) krijgt een overspannen man te maken met mensen die jaren geleden verdwenen tijdens een jachtpartij.

Zowel in 2020, 2021 als 2023 werden nog verhalen van Saki (her)ontdekt. Graag meer van dat!

Wie herinnert zich de romancier **Henrietta Dorothy Everett** (1851–1923, née **Huskisson**) uit Kent nog? Ze schreef als **Theo Douglas**, pas in 1910 werd haar identiteit onthuld. Bij leven was ze populair, nu is ze een nobele onbekende. Haar vader was eerste luitenant bij de marine. Everett trouwde op haar achttiende met een advocaat. Ze begon pas te schrijven toen ze vierenveertig was, maar slaagde er wel in om tweeëntwintig boeken te publiceren, weliswaar bij zeventien verschillende uitgeverijen. Dat laatste feit heeft er wellicht toe bijgedragen dat haar roem vrij snel na haar overlijden wegdeemsterde.

Ze schreef drie historische romans. In *A Golden Trust* (1905) ontwikkelt het verhaal zich tijdens de Franse Revolutie. *Cousin Hugh* (1910) grijpt plaats tijdens de Napoleontische Oorlogen. *White Webs* (1912) ten slotte speelt zich af in het Sussex van de 18e eeuw.

Maar Everett schreef vooral veel bovennatuurlijke romans. Haar bekendste boek in deze context was *Iras: A Mystery* (1896). Daarin komt het Victoriaanse schuldgevoel over (of misschien noemen we het beter gewoon de angst voor) de Britse koloniën naar boven. In die tijd was er een grote hang naar alles wat Egyptisch was; er gebeurden ginds namelijk zoveel "Britse" ontdekkingen. Mee daardoor sloeg de fantasie bij het publiek op hol. Dat zie je bijvoorbeeld ook in een horrorroman als *The Beetle* (1897) van **Richard Marsh** (1857–1915, de grootvader van de sublieme spookverhalenauteur **Robert Aickman**, 1914–1981). Dit boek kwam in hetzelfde jaar uit als **Bram Stokers** *Dracula* en was nog populairder! Ook *Pharos the Egyptian* (1899) van de Australische auteur **Guy Newell Boothby** (1867–1905, de geestelijke vader van de occulte crimineel Dr Nikola) pikte goed in op deze fascinatie of angst bij het publiek. Het exotische en geplunderde Egypte wreekt zich in deze boeken.

In *Iras: A Mystery* slaagt Everett erin een Britse Egyptoloog verliefd te laten worden op een vrouwelijke mummie. Dat klinkt redelijk smakeloos, maar het valt heus mee. Ralph Lavenham laat een mummie naar Engeland overbrengen om die te bestuderen. Als hij de mummie "ontwikkelt" blijkt er van de mummificatie niets aan. Er onthult zich een mooie vrouw, Iras, die haar arm uitstrekt naar Ralph en zegt: *My Master!* Het paar wil gaan trouwen in Schotland. Het wordt overigens nooit helemaal duidelijk of de Egyptoloog de boel bij elkaar hallucineert. Zo gaat het dus om zowel een romantisch als een bovennatuurlijk boek.

Ze schreef nog meer bovennatuurlijke romans. Enkele voorbeelden... *Nemo* (1900) gaat over een automaton die een ziel krijgt. In *One or Two* (1907) slinkt een dikke vrouw met behulp van het geestenrijk af. En in *Malevola* (1914) slaagt een vrouwelijke vampier er via massages in om de kracht en schoonheid van mooie vrouwen op te zuigen.

In 1920 bracht Everett *The Death-Mask, and Other Ghosts* uit. Ze had al eerder spookverhalen geschreven (die werden

niet opgenomen in deze bundel), zoals 'The Whispering Wall' (1916) en 'The Piper of Mallory' (1917). Zowel M.R. James (1862–1936) als H.P. Lovecraft (1890–1937) waren bijzonder te spreken over Everetts bundel, hoewel de verhalen – vind ik zelf – niet zo bijzonder zijn. Lovecraft vermeldde in elk geval het boek in zijn tweede editie van *Supernatural Horror in Literature* (1934).

Enkele van deze veertien traditionele spookverhalen spelen zich af tijdens de Eerste Wereldoorlog. Voor andere verhalen vormt het Engelse of Schotse platteland het toneel. Slechts de vertellingen 'The Death-Mask' en 'The Crimson Blind' werden na Everetts dood heel soms nog opgenomen in bloemlezingen, voornamelijk in de jaren dertig van de vorige eeuw. Hoewel de bundel uit 1920 stamt, doen de verhalen – ondanks de setting in WO I in bijvoorbeeld de vertellingen 'A Perplexing Case' en 'A Girl in White' – bijzonder Victoriaans aan.

In het titelverhaal – met voorsprong het beste verhaal van de bundel – moet een echtgenoot zijn stervende vrouw Gloriana beloven om een welbepaalde zakdoek over haar gezicht te leggen na haar overlijden. Maar waarom? Heeft het iets te maken met het wel erg dominante karakter van de vrouw? 'The Crimson Blind' is een degelijk spookhuisverhaal. In 'A Water Witch' heeft de frêle Frederica te lijden onder een vreemd maar aanhoudend gedruppel. Er is ook nog een verdronken koe in het spel! 'Fingers of a Hand' leest als een kruising tussen een detective- en een spookverhaal. Een dame op vakantie ontsluit de ware inhoud van intrigerende boodschappen op papier. 'Nevill Nugent's Legacy' bekritiseert het huwelijk met een kwaadaardige echtgenoot; een spookkind eist de aandacht op. 'The Next Heir' is pulpy horror. In 'The Wind of Dunowe' spelen vervloekte parels een rol. In 'The Lonely Road' maken we kennis met een mysterieuze hond. Het zwakste verhaal is 'Parson Clench', in feite niet meer dan de beschrijving van een spook. Ook 'Anne's Little Ghost' is maar mager. Ik zou zeggen, duik eens in deze bundel nadat je

alles wat echt goed is al gelezen hebt. Toch benieuwd? Ga op zoek naar het titelverhaal dan.

George Oliver Onions (1873–1961), die zijn naam in 1918 officieel liet veranderen in **George Oliver** maar bleef publiceren onder de naam **Oliver Onions**, schreef korte verhalen, novellen en romans. Hij is nu nog voornamelijk bekend omwille van zijn spookverhalen.

Zijn horrornovelle *The Beckoning Fair One* (1911) werd bewierookt door **Algernon Blackwood** (1869–1951) en **H.P. Lovecraft** (1890–1937). Paul Oleron is een berooide auteur die tijdens zijn wanhopige pogingen om een boek af te werken ten onder gaat aan zijn obsessie zowel voor de hoofdpersoon van zijn roman als voor de buurvrouw, die al dan niet een spook is. Dit boek is psychologisch erg sterk – zit het allemaal in Olerons hoofd of vindt de bovennatuurlijke terreur echt plaats? – en weet feilloos angsten weer te geven waarmee velen onder ons kampen. Een van de centrale vragen in de novelle is deze: zijn de gedachten die we denken wel onze eigen gedachten?

In het huishouden van de familie Onions werd veel geschreven! Ook Onions echtgenote **Berta Ruck** (1878–1978, geboren in Brits-Indië) was auteur. Deze Welshe vrouw schreef non-fictie, korte verhalen en, vooral, meer dan negentig romans. Haar debuutroman *His Official Fiancée* (1914) werd tot tweemaal toe verfilmd. Oliver Onions was overigens een vrij teruggetrokken man die zich buiten de familiekring zelden met auteurs inliet.

Onions begon zijn carrière als illustrator. Op aanraden van de intussen wat vergeten Amerikaanse auteur **Frank Gelett Burgess** (1866–1951, o.a. schrijver van nonsensicale poëzie) begon hij fictie te schrijven. Onions' romans bestreken verschillende genres: historische romans, detectiveromans en SF. Het utopische *The New Moon* (1918) is bijvoorbeeld nog steeds erg leesbaar. Noemenswaard is zeker zijn horrorroman *The Hand of Kornelius Voyt* (1939), over een jonge wees die bij een boosaardige dokter intrekt en diens telepathie moet ondergaan.

Zijn korter werk bestond vooral uit (vaak vrij lange) spookverhalen en andere *weird fiction*. Bovengenoemde novelle *The Beckoning Fair One*, qua vorm een *haunted house story*, verscheen in zijn veelgeprezen eerste verzameling van spookverhalen, *Widdershins* (1911). Andere terecht bekend gebleven verhalen uit deze bundel zijn 'Rooum' (een bouwvakker genaamd Rooum wordt achtervolgd door een geest die steeds opnieuw door zijn lichaam heen glijdt) en het eerder klassieke maar uitstekende spookverhaal 'The Cigarette Case' (een man vertelt over die keer toen hij met een vriend in de Provence een woning bezocht waarin zich twee verleidelijke vrouwen ophielden).

Ook niet te versmaden zijn Onions' latere, misschien wat minder bekende bundels *Ghosts in Daylight* (1924) – het verhaal 'The Ascending Dream' (drie mensen beleven dezelfde droom) uit deze verzameling is steengoed – en vooral *The Painted Face* (1929). De titelnovelle van laatstgenoemde bundel behandelt het thema reïncarnatie (een vrouw die door de eeuwen heen mannen verleid heeft, wordt echt verliefd – een tragisch einde is onvermijdelijk). Het vermakelijke verhaal 'The Master of the House', weliswaar niet echt een spookverhaal, voert dan weer een sekte van Kali (godin uit het hindoeïsme), zwarte magie en een weerwolf op. Je hoort het al: een pareltje. In 'The Rosewood Door' blijkt een deur van palissander, "gered" van een huis dat gesloopt wordt, toegang tot bovennatuurlijke verschijningen te verschaffen. Ook in dit verhaal speelt reïncarnatie trouwens een rol.

De novelle *The Rope in the Rafters* (1935) vertelt, onder andere via oordeelkundig gebruik van dagboekfragmenten, het verhaal van een gruwelijk verminkte soldaat die verheugd is dat hij in een vervloekte kamer van een kasteel mag verblijven. De pret blijft natuurlijk niet duren voor hem.

Een terugkerend thema bij Onions is het verband tussen creativiteit en krankzinnigheid. *The Beckoning Fair One* en 'Rooum' zijn hiervan prima voorbeelden, net als 'Benlian' (1911), waarin een gek geworden miniatuurschilder vertelt

over de afschrikwekkende kunstwerken van zijn buurman, een beeldhouwer. Verder valt op dat Onions steevast ruimschoots de tijd neemt om zijn verhalen te vertellen. Bij hem vinden we geen jachtig tempo, geen gekjaker naar de clou.

William Hope Hodgson (1877–1918) schreef essays, korte verhalen en romans. Verder schreef hij ook wat poëzie, die veelal na zijn dood pas gepubliceerd werd. Men herinnert zich tegenwoordig vooral nog twee van zijn romans: de bovennatuurlijke horror van *The House on the Borderland* (1908), waar H.P. Lovecraft (1890–1937) vol lof over was, en het pessimistische *The Night Land* (1912), een goed voorbeeld van een boek in het *dying earth* subgenre. Ook over deze roman was Lovecraft overigens in de wolken.

In zijn literaire werk speelt de zee een grote rol, zowel in romans (bijvoorbeeld *The Boats of the "Glen Carrig"* uit 1907 en *The Ghost Pirates* uit 1909) als in korte verhalen (zoals de verhalen die gegroepeerd worden onder de naam *Sargasso Sea Stories*). Dat hoeft niet te verwonderen, want op zijn dertiende liep Hodgson weg van de kostschool om op een boot te gaan werken. Hij werd daarvan weliswaar teruggehaald; later werd hij toch *cabin boy* (hulpje van de kapitein) en vervolgens matroos. Omdat hij als jongetje onder handen genomen werd door de volwassen bemanning, begon hij te boksen en deed hij aan gewichtheffen. In 1898 sprong hij een uit de mast gevallen matroos achterna, pardoos tussen de haaien. Hij redde de man en kreeg een medaille. Hodgson spendeerde op zee vrije momenten aan fotografie, wat zeker bijdroeg tot zijn ontwikkeling later als auteur (denk aan levendige en natuurgetrouwe beschrijvingen).

Na zijn episodes op zee startte hij een sportschool, die niet rendabel bleek, ondanks promotionele stunts zoals het handboeien van niemand minder dan **Harry Houdini** (1874–1926, echte naam **Ehrich Weisz**). Via artikelen en lezingen over het leven op zee rolde hij uiteindelijk de wereld van het fictieschrijven in. Hodgson schreef vooral (kosmische) horror,

fantasy en SF, daarnaast ook wel wat mysteries, oorlogsverhalen en zelfs een western. Uit zijn fantastisch getinte werk komt een angst voor de zee naar voren, zie bijvoorbeeld het horrorverhaal 'Out of the Storm' (1909).

Hoewel Hodgsons romans goed ontvangen werden, leefde hij in vrij armoedige omstandigheden. Om uit die put te raken begon hij spookverhalen te schrijven, of beter gezegd, spokenjagerverhalen. Zijn terugkerende spookspeurder Thomas Carnacki modelleerde hij, zoals ik hierboven al aanhaalde, naar **Sheridan Le Fanu's** personage Dr Martin Hesselius en naar **Algernon Blackwoods** bovennatuurlijke detective John Silence. Qua mogelijke inspiratiebron ook het vermelden waard – maar we weten niet zeker of Hodgson ermee vertrouwd was – is de reeks verhalen *Passages from the Diary of a Late Physician* van **Samuel Warren** (1807–1877; oorspronkelijk anoniem verschenen), gepubliceerd in *Blackwood's Edinburgh Magazine* van 1830 tot 1837. De anonieme verteller, een dokter dus, beschrijft medische mysteries, die in een aantal gevallen sterk aanleunen bij het bovennatuurlijke. Een mooi voorbeeld is 'The Spectre-Smitten' (1831), over een student die te veel *gothic novels* gelezen heeft en daardoor moorden begint te plegen, denkend dat hij bezeten wordt door een onlangs gestorven man.

Hodgsons Carnacki-verhalen waren en zijn populair, maar ze zijn erg gelijkaardig qua opzet. Ze bevatten duidelijk terugkerende plotelementen, iets waaraan Hodgson zich overigens ook in andere korte verhalen bezondigde. Het loont daarom niet de moeite om de Carnacki-avonturen snel na elkaar te lezen.

Van 1910 tot 1912 verschenen deze vertellingen in de tijdschriften *The Idler* (5 verhalen) en *The New Magazine* (1 verhaal). In 1913 werden ze gebundeld als *Carnacki, the Ghost-Finder*. Tegenwoordig wordt de collectie bij heruitgave standaard aangevuld met drie Carnacki-verhalen die pas na Hodgsons dood verschenen. Elk verhaal heeft dezelfde raamvertelling. Een zekere meneer Dodgson (Hodgson heeft het niet ver gezocht) vertelt hoe hij en zijn vrienden bij Car-

nacki ontboden worden voor een feestmaal. Na de maaltijd vertelt de gastheer over zijn recente spokenjacht. Het geheel wordt eerst ingekleed als een mysterie en blijkt later veelal – maar niet altijd – uit te draaien op het vangen van een spook, met behulp van een camera (Hodgson de fotograaf!), een elektrische pentakel (een soort moderne talisman, zeg maar), stokoude boeken over magie en het Saaamaaa Ritual. Zoveel a's, dat moet wel iets bijzonders zijn!

Wat de Carnacki-verhalen wel voor hebben op soortgelijke vertellingen met occulte detectives, is dat je als lezer nooit in het begin weet of het nu écht om een geest gaat, of om bedrog door mensen. Daarom wil je toch weten hoe de verhalen eindigen. Ook slaagt Hodgson erin om deze verhalen een zekere mate van realisme mee te geven doordat hij telkens opnieuw expliciet de angst van Carnacki voor het bovennatuurlijke beschrijft. 'The Horse of the Invisible' (1910, een verloofd koppel hoort 's nachts hoefgetrappel, maar er is geen paard) en 'The Whistling Room' (1910, een fluitende kamer kan heel gevaarlijk zijn) zijn de meest geslaagde verhalen van de hele verzameling en mogen met recht en reden klassiekers genoemd worden. Qua gruwel steekt 'The Hog' (1929, een man wordt belaagd door een bovennatuurlijk zwijn dat waarschijnlijk via de fantasie van het slachtoffer in onze wereld is terechtgekomen) erboven uit. Hodgson had iets met afzichtelijke varkenskoppen, zie daarvoor ook zijn roman *The House on the Borderland*.

OPGELET, EEN HORDE OCCULTE DETECTIVES!

Hoe zit het nu eigenlijk met de opkomst van die dekselse occulte detectives? Niet alleen zijn er voorgangers in de bovennatuurlijke literatuur, zoals hierboven aangehaald, maar ook de populaire avonturen van Sherlock Holmes oefenden een sterke invloed uit op de creatie van occulte equivalenten. Bij **William Hope Hodgson** kan je bijvoorbeeld stellen dat het personage Dodgson uit de Carnacki-raamvertellingen een stand-in is voor Doctor John H. Watson.

Arthur Conan Doyle's kassucces zette veel auteurs ertoe aan om met hun eigen bijzondere detective op de proppen te komen. Ik denk bijvoorbeeld aan de blinde speurder Max Carrados van auteur Ernest Bramah (1868-1942, echte naam Ernest Bramah Smith), die onder andere de zaak van een voorgewende geest onderzocht in 'The Ghost at Massingham Mansions' (1928). Er is ook M.P. Shiels schepping Prince Zaleski, die drugs nam om zijn intuïtie aan te scherpen. Ik denk verder aan de vrij cynische occulte detective John Bell van L.T. (Elizabeth Thomasina) Meade (1844-1914) en Robert Eustace (1869-1943), wiens onderzoeken verzameld werden in *The Master of Mysteries* in 1898. Het jaar daarop verscheen de "occulte psycholoog" Flaxman Low van het moeder-en-zoon-auteursteam E. en H. Heron ten tonele. Dit waren de pseudoniemen van de scherpschutter, sportman, ontdekkingsreiziger en jager op groot wild Hesketh Vernon Prichard (1876-1922) en zijn moeder Kate O'Brien Ryall Prichard (geen geboortedatum bekend, gestorven in 1935). Laat ons ook Arthur Machens detective Dyson, van wie reeds eerder sprake, niet vergeten. De Amerikaanse pulpauteur, advocaat en journalist Seabury Quinn (1889-1969) schiep dan weer het bijzonder populaire personage Jules de Grandin, bijgenaamd "the Phantom Fighter", en zijn hulpje Dr Trowbridge, wier occulte avonturen verschenen in het befaamde pulpblad *Weird Tales*. Quinns overige literaire werk was gelukkig sterker dan de bordkartonnen plots en personages in zijn Jules de Grandin-verhalen.

Er zijn eindeloos veel occulte detectives. Laat me volstaan met nog drie voorbeelden. Ook in *Weird Tales* verschenen de avonturen van de occulte detective John Thunstone, die het opnam tegen de bovennatuurlijke praktijken van "de wilden" in het "jonge" Amerika. Thunstone was een creatie van de Amerikaan Manly Wade Wellman (1903-1986). Verder was er de occulte detective Doctor Taverner, gecreëerd door het medium Dion Fortune, pseudoniem van de Welshe auteur Violet Mary Firth (1890-1946). Zij is nog steeds bekend

en geliefd in occulte kringen omwille van haar "handleidingen" voor magie. En natuurlijk mag de occultist *par excellence* niet ontbreken: de Engelsman Aleister Crowley (1875-1947), de stichter van Thelema (een occulte stroming). Hij schiep de detective Simon Iff, wiens bovennatuurlijke avonturen ik helaas zwak uitgewerkt vind. Ik ben in het algemeen niet zo wild van spokenjagers. Het initiële mysterie wordt al snel ingeruild voor vaak stereotiepe actie. Er gaat veel sfeer en drama verloren, elementen die men bij klassieke spookverhalen wel aantreft.

TERUG NAAR DE EDWARDIAANSE AUTEURS VAN SPOOKVERHALEN IN HET BRITSE RIJK

Lady Cynthia Mary Evelyn Asquith (1887-1960, née Charteris) schreef romans, dagboeken, biografieën (o.a. over de Britse koninklijke familie), een toneelstuk, jeugdliteratuur en spookverhalen. Ze trouwde in 1910 met de zoon van de toenmalige premier, H.H. (Herbert Henry) Asquith (1852-1928).

Haar verhalenbundel *This Mortal Coil* (1947, enkele jaren geleden heruitgegeven als *What Dreams May Come*) bevat fijne fantasy- en horrorverhalen. Ze was ook de samensteller van (onder andere) *The Ghost Book* (1927), dat wel eens beschouwd wordt als de eerste moderne verzameling van niet-traditionele spookverhalen. Deze bundel bevat verhalen van klinkende namen zoals Algernon Blackwood (1869-1951), D.H. (David Herbert) Lawrence (1885-1930), Oliver Onions (1873-1961), May Sinclair (1863-1946) en Arthur Machen (1863-1947), maar ook de wat in de vergetelheid geraakte Enid Algerine Bagnold (1889-1981, enkel nog bekend van de roman *National Velvet* uit 1935, en het toneelstuk *The Chalk Garden* uit 1955). *The Ghost Book* haalde als verhalenbundel een bijzonder hoog niveau. In de jaren vijftig kwamen er twee vervolgbundels.

Een van Asquiths sterkste eigen verhalen is 'The Follower' (1947), waarin Mrs. Meade, een oude dame in een rusthuis, aan haar dokter vertelt over haar hallucinaties: ze ziet een

angstaanjagende man getooid in een zwarte, slappe hoed, die telkens weer opduikt. Het einde is een mooi voorbeeld van een goede *shocker*. Haar verhaal 'A Grave Too Few' (1952) beschrijft de perikelen van een man en zijn zwangere vrouw in hun nieuwe woning. De vorige twee bewoonsters, die ook zwanger waren, stierven vroegtijdig... In het degelijke 'God Grant that She Lye Still' (1931) vindt een man eindelijk de liefde van zijn leven, maar ze lijdt aan een vreemde aandoening.

De Engelsman E.F. (Edward Frederic) Benson (1867-1940) begon al vroeg te schrijven. Hij was bovendien ook een veel-schrijver. Hij had meer dan honderd romans op zijn actief. Hij schreef soms twee boeken per jaar. Ook zijn twee broers A.C. (Arthur Christopher) Benson (1862-1925) en R.H. (Robert Hugh) Benson (1871-1914) waren goed verkopende en productieve auteurs en zijn zus Margaret 'Maggie' Benson (1865-1916) was een bekende Egyptologe. Een grapje binnen de familie was dat ze maar eens een eigen uitgeverij moesten beginnen om het werk van alle broers uit te geven.

Dat klinkt als een leuke mop binnen een gezellige familie, maar het leven bij de Bensons was een en al hoogspanning. Bensons vader, de aartsbisschop van Canterbury, sloeg zijn vrouw en terroriseerde zijn kinderen. En Bensons zus Maggie viel haar moeder aan. Dat laatste kwam zo: moeder Benson had een lesbische relatie met een vriendin van Maggie. Edward Frederic Bensons broers waren dan weer neurotisch. Het is misschien veelzeggend dat E.F. Benson nooit trouwde en er een hekel aan had als iemand over seks sprak. Benson is nu vooral nog bekend om de *social satire* die hij schreef: zes grappige *Mapp and Lucia*-romans, die aan populariteit wonnen in de jaren tachtig van de twintigste eeuw door een televisieserie op Channel Four. Zijn eerste roman *Dodo* (1893), een lichte sociale satire, was zo succesvol dat hij zichzelf makkelijk kon onderhouden door schrijfwerk.

E.F. Benson schreef naast romans ook een heleboel horror-verhalen, veelal spookverhalen, die onder andere verzameld

werden in de bundels *The Room in the Tower and Other Stories* (1912, met een voortreffelijk titelverhaal, dat heel waarschijnlijk gebaseerd is op een terugkerende droom die zijn broer Arthur Christopher had), in *Visible and Invisible* (1923), in *Spook Stories* (1928) en *More Spook Stories* (1934). Hij schreef deze verhalen vooral om te entertainen – ze moesten de lezer of toehoorder angst aanjagen! – en om er geld mee te verdienen. Van de drie broers had hij het meeste succes met zijn spookverhalen. Zijn broers schreven, zoals je straks zal lezen, hun spookverhalen elk om heel andere redenen. Toen E.F. Benson nog leefde waren het vooral zijn spookverhalen waarom hij bekend stond. Benson was lid van de Chitchat Club, de literaire vereniging van Cambridge University waar bijvoorbeeld M.R. James (1862-1936) zijn spookverhalen voorlas. Zoals in James' verhalen is de hoofdpersoon bij Benson steevast een alleenstaande man die geconfronteerd wordt met het bovennatuurlijke. H.P. Lovecraft (1890-1937) had het over *the singular power* van Bensons verhalen. Een van Lovecrafts favorieten was 'The Face' (1924). In het verhaal heeft de hoofdpersoon, Hester Ward, een nachtmerrie over een afgrijselijk gezicht, hetzelfde gelaat dat ze al tien jaar eerder zag in een (door Benson heel beeldend beschreven) terugkerende droom.

In Bensons verhalen zien we vaak veeleisende vaders opduiken, net als kwaadaardige vrouwen, mannen die enkel met mannen vriendschap kunnen sluiten en mannen die zich in een ongeluk storten als ze iets met een vrouw beginnen. Ja, misogynie is helaas wel een dingetje in zijn werk.

'The Confession of Charles Linkworth' (1912) is een van de ijzingwekkendste spookverhalen ooit. Het gaat om een telefoongesprek met een wel heel bijzonder iemand. Terugkerende elementen in Bensons spookverhalen zijn spookhuizen, mankende geesten, de verwoestende gevolgen van (geldelijke) jaloezie. Bensons eigen favoriete verhaal was er eentje dat voor de verandering een happy end kende: 'How Fear Departed the Long Gallery' (1912). Als het gaat om zijn

donkere verhalen, wordt Benson vooral herinnerd om ‘Caterpillars’(1912) uit *The Room in the Tower and Other Stories*, een monsterverhaal. Benson schreef binnen het bovennatuurlijke genre heel gevarieerd: spoken, vampiers, zieneressen, monsterlijke slakken, wormen en rupsen.

De drie broers Benson publiceerden samen meer dan 150 boeken, waarvan het leeuwendeel zoals hierboven aangestipt werd van de hand van E.F. Benson was. **Arthur Christopher Benson** (1862–1925) schreef boeken vol essays, een aantal romans, poëzie, biografieën over onder andere zijn familieleden en liet een (ongepubliceerd) dagboek na, dat liefst vier miljoen woorden besloeg. Hij was daarnaast academicus en leraar. Een interessant weetje is dat hij de tekst schreef van ‘Coronation Ode’ (1902, gecomponeerd door **Edward William Elgar**, 1857–1934), waaronder dus ook het welbekende ‘Land of Hope and Glory’ (officieel ‘Pump and Circumstance, March No. 1’). Net als zijn zus Maggie was hij sterk onderhevig aan depressies. Waar Maggie er helemaal aan ten onder ging en gek verklaard werd, wist Arthur zich te handhaven. Hij had zelfs veel gevoel voor humor.

De meeste van Arthurs spookverhalen werden verzameld in de bundels *The Hill of Trouble and Other Stories* (1903) en *The Isles of Sunset* (1905). Ze waren bedoeld als zedenlessen voor zijn leerlingen. Hij las ze dan ook aan hen voor in zijn verduisterde bureau... Na Arthurs dood vond zijn broer Edward Frederic een aantal ongepubliceerde spookverhalen, waarvan er slechts twee verschenen: ‘The House at Trehele’ en het lange ‘The Uttermost Farthing’, een vertelling over een geest die zó uit een verhaal van **M.R. James** (1862–1936) zou kunnen komen! De andere spookverhalen zijn waarschijnlijk jammer genoeg verloren gegaan. Arthur droomde vaak, of beter gezegd: hij herinnerde zich zijn dromen buitengewoon goed. Sommige zijn beschreven in zijn dagboeken. Een aantal van zijn nachtmerries heeft zijn spookverhalen beïnvloed.

Het enige andere bovennatuurlijke werk dat Arthur

schreef was de roman *The Child of the Dawn* (1912), waarin reïncarnatie aan bod kwam.

De jongste overlevende broer, **Robert Hugh Benson** (1871–1914), werd net zoals zijn vader geestelijke – maar dan een katholieke geestelijke! Terwijl Arthur als academicus vooral in Cambridge tijd doorbracht, reisde Robert Hugh een groot stuk van de wereld af om speeches en preken te geven. Hij bezat het zogenaamde “vuur van de bekeerling”, dat zelfs in zijn spookverhalen duidelijk naar voren kwam. Robert Hugh schreef boeken over godsdienst en filosofie, een aantal romans waarin religie alweer een grote rol speelde en ook hij schreef biografische boeken over de familie Benson.

Robert Hughs nalatenschap qua spookverhalen ligt besloten in twee boeken. In zijn bundel *The Light Invisible* (1903) schurken enge verhalen zoals ‘The Traveller’ aan tegen bevreemdende, soms gewelddadige religieuze vertellingen. Deze bundel was een succes, er waren liefst negen herdrukken in de eerste vier jaar na verschijning. In 1907 kwam vervolgens *A Mirror of Shalott* uit, dat spookverhalen, vaak doordrenkt met katholicisme, verzamelde die hij eerder voor religieuze uitgaven had geschreven. De verhalen werden zogezegd verteld door een groepje katholieke priesters. Het bekendste verhaal is ‘Father Meuron’s Story’.

Interessant is dat Hugh Benson oprecht geloofde in het bestaan van spookhuizen, getuige daarvan zijn artikel ‘Haunted Houses’ (1913, in *Pall Mall Magazine*).

Verder schreef Hugh de bovennatuurlijke roman *The Necromancers* (1909), bedoeld als waarschuwing tegen het spiritualisme. Het boek werd in 1940 door **Alfred Hitchcock** (1899–1980) verfilmd als *Spellbound*.

Heel soms bezorgden de broers elkaar spookverhalen. De ene vertelde er eentje en gaf dan de plot door aan de andere om de vertelling uit te schrijven, waardoor het spookverhaal op het conto van laatstgenoemde kwam. Dit was bijvoorbeeld het geval met ‘The Luck of the Vails’ (1901), toegeschreven

aan Edward Frederic – hij zette het op papier – maar bedacht door Arthur Christopher.

The Time Machine (1895), *The War of the Worlds* (1898), *The First Men in the Moon* (1901) etc: H.G. (Herbert George) Wells (1866–1946) is vooral bekend als SF-auteur. Maar romans zoals *The Island of Doctor Moreau* (1896) en *The Invisible Man* (1897) tonen dat hij veel breder schreef.

Wells pende een aantal behoorlijke tot goede spookverhalen, zoals ‘The Story of the Inexperienced Ghost’ (1902), waarin Clayton ‘s nachts in een club een zielige geest moet helpen om over te steken naar de *spirit world*. In ‘The Red Room’ (1896, ook bekend als ‘The Ghost of Fear’) beslist de hoofdpersoon koppig om in een spookkamer te overnachten. Als de kaarsen telkens opnieuw gedoofd worden, gaan de poppen aan het dansen. Dit verhaal toont goed de impact van angst. En in ‘The Moth’ neemt de rivaliteit tussen twee wetenschappers spookachtige proporties aan. Zijn SF-verhaal ‘The Plattner Story’ vertelt over een schoolmeester die door een groen poeder in “de vierde dimensie” belandt. Die lijkt wel wat op het geestenrijk: iedereen daar ziet de levenden en loopt ertussen.

Minder bekend is dat ook Wells’ echtgenote, Catherine Wells (1872–1927), korte verhalen schreef, waaronder best veel spookverhalen. In ‘The Ghost’ (1928) stijgt de spanning ten top als een meisje in haar eenzame kamer wacht op een bezoeker.

De Engelsman Algernon Henry Blackwood (1869–1951) schreef bijzonder veel spookverhalen en *weird tales*. Vooral de verhalen die verschenen voor de Eerste Wereldoorlog zijn het lezen waard. Met bundels zoals *The Empty House and Other Ghost Stories* (1906), *The Listener and Other Stories* (1907), *John Silence – Physician Extraordinary* (1908, een bundel die bijzonder goed verkocht), *The Lost Valley and Other Stories* (1910), *Pan’s Garden: A Volume of Nature Stories* (1912) en het hieronder

besproken *Incredible Adventures* (1914) zit je gebeiteld als lezer. Blackwood was daarnaast ook journalist en romancier. Zijn vele reizen sijpelden vaak door in zijn werk: Canada, Egypte (zie zijn verhalen ‘Sand’ en ‘A Descent into Egypt’), de Alpen en de Kaukasus.

Blackwood werd strikt religieus opgevoed en moest zich ontworstelen aan zijn beklemmende vroege jaren. Hij vond verlossing in het boeddhisme, het occulte en de Natuur, met hoofdletter. Blackwood voerde in zijn verhalen en romans dikwijls een hoofdpersoon op die dicht bij hem als auteur stond. Zo laat zijn fantasyroman *The Centaur* (1911) zich lezen als een verkapte autobiografie. Zijn bundel *Incredible Adventures*, die drie novellen en twee korte verhalen bevat, is een hoogtepunt van de *weird fiction*.

Zijn bekendste griezelige novellen zijn zonder twijfel *The Willows* (1907) en *The Wendigo* (1910). In *The Willows*, geïnspireerd op een kanotocht op de Donau, brengen twee kanovaarders twee nachten door op een eilandje in een rivier. De spanning wordt meesterlijk opgedreven. Meer vertellen zou zonde zijn voor wie de novelle nog wil lezen. Het verhaal drijft vooral op sfeer en suspense, iets wat zich sowieso moeilijk laat beschrijven hier. Veel van Blackwoods bovennatuurlijke verhalen hebben een “spokerige” sfeer, maar bevatten niet echt spoken op zich. Zijn meest traditionele spookverhaal is ‘The Empty House’ (1906). Zoals de titel al aangeeft, is het een vertelling over een spookhuis. De oude vrijster Julia, die zichzelf een heuse onderzoekster van het ‘spectrale universum’ waant, heeft de sleutel van het spookhuis in de buurt. Honderd jaar geleden zou zich daar een drama hebben afgespeeld. De jongeman die voor de paarden zorgde, werd verliefd op een dienstmeid. Omdat ze niet op zijn avances inging, gooide hij haar van het balkon. Julia troont haar neef Jim Shorthouse mee om te kijken wat zich bij nacht en ontij in het spookhuis afspeelt. Blackwood zoomt in op de psychologische reacties van de twee in het huis, eerder dan op de paranormale abracadabra zelf, en dat is een prima keuze. Als lezer leef je erg mee met

de personages. Ook vermeldenswaard is 'A Haunted Island' (1906), een goede kruising tussen horror en spookverhaal, over een man die zich terugtrekt in een woning op een eilandje in de wildernis van Ontario, om er in alle rust te studeren. Hij wordt al gauw belaagd door dodelijke (of dode?) Native Americans.

Margaret Gabrielle Vere Long (1885–1952, née Campbell) schreef als **Marjorie Bowen**. Onder die naam is ze onder andere bekend als auteur van spookverhalen en een aantal romans. Ze gebruikte ook de pseudoniemen **George R. Preedy**, **Joseph Shearing**, **Robert Paye** en **John Winch**, mogelijk daarnaast nog **Evelyn Winch**, **E.M. Winch** en **Bertha Winch**. Bovendien schreef ze enkele boeken onder eigen naam.

Bowen was de auteur van een heleboel historische romans (denk aan **Sir Walter Scott**, maar dan in een moderner jasje qua stijl, natuurlijk), misdaadromans (meestal gebaseerd op echte misdaden), toegankelijke geschiedkundige werken, biografieën en bovennatuurlijke verhalen. Haar productie was ongelooflijk groot: ze schreef meer dan honderdvijftig boeken. Zomaar een voorbeeld ter illustratie: in 1932 publiceerde ze een toneelstuk, een verhalenbundel en een roman onder de naam **Marjorie Bowen**, drie romans onder de naam **George R. Preedy** en telkens één roman als **Joseph Shearing** en **John Winch**. Acht stuks in een jaar!

Bowens alcoholische vader liet het gezin, bestaande uit Bowen, haar zus en haar moeder, snel in de steek. Hij werd later dood gevonden op straat. Hierdoor groeide Bowen in armoede op. Het gezin verhuisde vaak. Haar moeder was een would-be auteur, de meeste van haar moeders vrienden probeerden in de theaterwereld door te breken. Bowens moeder zou wispelturig en afstandelijk geweest zijn.

Bowen slaagde er ondanks de precaire financiële situatie in om in Parijs te gaan studeren. Op haar zestiende schreef ze haar eerste historische roman, *The Viper of Milan* (pas uitgegeven in 1906), met een gewelddadige plot gesitueerd in de

middeleeuwen. Het boek werd door verschillende uitgevers geweigerd omdat het niet "betaamde" dat een vrouw zulke werken schreef. Toen de roman uiteindelijk gepubliceerd raakte, werd het boek een verkoopsucces. Daarna onderhield Bowen het gezin met haar schrijfwerk. Haar veeleisende en ondankbare moeder en zus gingen gretig met de inkomsten aan de haal. Bowen leed trouwens haar leven lang onder het feit dat haar moeder haar zus voortrok.

Bowen trouwde tweemaal. Haar eerste man, **Zefferino Emilio Costanzo**, was een Siciliaan die in Engeland leefde. Hij stierf aan tuberculose. Ze waren slechts vier jaar getrouwd. Bowen werd verliefd op de dokter die voor Zefferino zorgde, maar voordat de twee na het overlijden van Bowens echtgenoot een relatie konden opbouwen, raakte de dokter verlamd. Uiteindelijk hertrouwde ze met **Arthur L. Long**. Ze had vier kinderen, twee uit elk huwelijk. Een ervan stierf vroeg. Meer over haar leven lees je in *The Debate Continues, Being the Autobiography of Marjorie Bowen* (1939), geschreven onder haar eigen naam **Margaret Campbell**.

Belangrijk in haar bovennatuurlijk werk is de (destijds zeer goed ontvangen) gothic horrorroman *Black Magic: A Tale of the Rise and Fall of the Antichrist* (1909), over een middeleeuwse heks. Ook haar laatste, postuum gepubliceerde roman, *The Man with the Scales* (1954), bevat bovennatuurlijke elementen en doet denken aan het werk van de Duitse auteur **E.T.A. (Ernst Theodor Amadeus) Hoffmann** (1776–1822). Onder het pseudoniem **George R. Preedy** bracht Bowen de horrorroman *The Devil Snar'd* (1932) uit. Het jaar nadien werd deze roman voor het Verenigd Koninkrijk samengevoegd met een andere horrorroman van haar hand, *Dr Chaos*.

Haar donkere korte verhalen werden gebundeld in *The Last Bouquet* (1933), *The Bishop of Hell* (1949, heruitgegeven in 2006) en *Kecksies and Other Twilight Tales* (postuum verschenen in 1976). Bowen stelde ook horrorbundels samen met verhalen van anderen. Dit deed ze soms onder andere pseudoniemen dan die op de waslijst hierboven. Zo wordt

bijvoorbeeld verondersteld dat de bundel *The Great Weird Stories* (1929), samengesteld door een zekere Arthur Neale, eigenlijk haar werk was. *Great Tales of Horror* (1933) en *More Great Tales of Horror* (1935) werden wel door haar onder de naam **Marjorie Bowen** samengesteld.

Recente verzamelbundels met haar eigen verhalen zijn *Twilight and Other Supernatural Romances* (1998) en *Collected Twilight Stories* (2010).

In Bowens werk zien we zowel vrouwen die gevangen zitten in een bepaalde situatie als vrouwen die zich met succes verzetten tegen de heersende zeden. (Dit laatste komt vaker voor in haar romans dan in haar korte verhalen.) Veel van haar verhalen zijn gesitueerd in het verleden. Dat mag niet verwonderen gezien zowel haar voorliefde voor historische romans als de aard van haar non-fictie. In haar verhalen zien we nog duidelijk de *gothic story*-elementen van honderdvijftig jaar eerder: ruïnes, dromen (vaker: nachtmerries) en oude vertellingen. ‘The Extraordinary Adventure of Mr. John Proudly’ (1919) en ‘The Bishop of Hell’ (1949), die laatste met de onvergetelijke duivelse hoofdpersoon Hector Greatrix, zijn typevoorbeelden van geslaagde spookverhalen die drijven op de structuur en sfeer van de *gothic novel*. Denk bij het tweede verhaal aan *The Monk: A Romance* (1796) van Matthew Gregory Lewis (1775–1818) qua sfeer maar zeker ook qua thematiek.

Haar verhalen zitten wel eleganter in elkaar dan de doorsnee *gothic stories*. ‘The Crown Derby Plate’ (1931), een spookverhaal van hoog niveau, is tegelijk griezelig en hilarisch – geen makkelijke combinatie. Het verhaal begint met drie oude dames die over geesten en openbare verkopen praten. Een dame betreurt dat ze slechts één set porselein kon kopen op zo’n verkoop. Ze besluit nu, dertig jaar later, het huis te bezoeken waar het porselein vandaan komt. Daar ontmoet ze een vrouw die net die ene set mist... De spanning wordt meesterlijk opgedreven, dit terwijl het gegeven van de porseleinen set op zich natuurlijk ontzettend grappig is. ‘Elsie’s Lonely Afternoon’ (1933) is een bijzonder origineel spookverhaal.

De verteller is een zesjarig meisje dat voor zowat alles gestraft wordt. Het enige dat ze wil, is de kast openen om eindelijk eens iets te kunnen eten. Er komen een aantal geesten op haar pad die haar dit verhinderen. Maar welke zijn echt en welke niet? Bowen bespeelt hier uitstekend de emoties van de lezer. In ‘Kecksies’ (1923, de titel is een dialectwoord voor ‘hemlock’ ofwel ‘dolle kervel’) neemt een overledene wraak in een herberg, terwijl buiten een storm woedt.

Bittere huwelijken worden goed uitgewerkt in drie wat klassiekere spookverhalen. In ‘The Scoured Silk’ (1919) hertrouwt een man van middelbare leeftijd met een jongedame. Zijn overleden echtgenote is het daar niet mee eens. ‘The Housekeeper’ (1919) is gesitueerd in het Londen van 1710. Een koppel trouwt, denkende dat de partner rijk is... maar dat blijkt niet zo te zijn. Ze voelen zich dus allebei bedrogen. Ook in ‘Florence Flannery – An Ornament in Regency Paste’ (1924) ontdekt een vrouw na haar bruiloft dat haar man niet rijk is. Ze vindt in zijn huis een inscriptie van haar naam met het jaartal 1500 ernaast.

Enkele decennia geleden was Bowens werk nog vrij bekend, nu is deze auteur echter onterecht vergeten. Meer van haar werk verdient herpublicatie.

EDWARDIAANSE AUTEURS VAN SPOOKVERHALEN IN DE VERENIGDE STATEN

In de Verenigde Staten was Edith Wharton (1862–1937) een populaire en productieve auteur. Ze schreef op schitterende wijze over de voorspoedige tijd van “The Gilded Age” (1877–1900 in de VS, de term is afkomstig van Mark Twain, 1835–1910). In haar boeken ging het vaak over de *upperclass* van New York City. Wharton werd geboren als Edith Newbold Jones. Van haar rijke familie stamt het spreekwoord *keeping up with the Joneses*, even rijk willen zijn als de burens, kennissen, ... Wharton was ook een succesvolle landschaps- en binnenhuisarchitecte. *The Decoration of Houses* (1898), geschreven met architect Ogden Codman Jr. (1863–1951), werd een

standaardwerk en verwees de Victoriaanse overdaad naar de prullenmand.

Na de ineenstorting van haar huwelijk door het veelvuldige overspel van haar man – echtelijk bedrog is een thema in verschillende van haar spookverhalen, zoals ‘Bewitched’ (bedrog met een dode vrouw!), ‘The Duchess at Prayer’ en het meesterlijke ‘Afterward’ (zie verderop) – verhuisde Wharton in 1911 naar Frankrijk. Met *The Age of Innocence* (1920), haar achtste roman, won ze als eerste vrouw de Pulitzer Prize for the Novel. Andere bekende romans zijn het vroege werk *The House of Mirth* (1905) en ook wel *The Old Maid: The Fifties* (1922, publicatie in serievorm), een van de vier novellen die samen het boek *Old New York* (1924) vormden. Ook haar novelle *Ethan Frome* (1911) wordt tegenwoordig nog gelezen.

Wharton schreef bij benadering vijftientig korte verhalen, vele daarvan waren spookverhalen. Ze bewonderde in het genre Henry James (1843–1916) en M.R. James (1862–1936). Wharton had een ambigue houding tegenoverspookverhalen. In haar jeugd had een verhaal, meer bepaald een *robber-story*, haar een enorme schrik, welhaast een trauma bezorgd. Met haar levendige verbeelding zag ze overvallers en spoken zó voor zich. Toen ze het verhaal las, herstelde ze net van buiktyfus. Na lezing ging haar gezondheid weer sterk achteruit. Om maar te tonen welke impact het verhaal op haar had...

Misschien om met deze schrik te leren omgaan, schreef ze later zelf spookverhalen. In het voorwoord op de door haar samengestelde bundel *Ghosts* (1937, met verhalen die ze pende tussen 1902 en 1937) schreef ze niet voor niets: “*I don’t believe in ghosts, but I’m afraid of them,*” is much more than the cheap paradox it seems to many. Dubbelzinnigheid speelt een grote rol in haar verhalen. Een van haar bekendste spookverhalen is ‘The Lady’s Maid’s Bell’ (1902), dat op verschillende wijzen kan geïnterpreteerd worden. Berucht is dan weer ‘Pomegranate Seed’ (1931). In dit verhaal ontvangt een vrouw brieven van wat – daar duidt het verhaal toch op – een spook zou kunnen zijn. Toen het verhaal verscheen in een tijdschrift werd de re-

dactie overstelpt met boze... brieven! De lezers eisten een verklaring: hoe kon een geest brieven schrijven en die bovendien versturen? Hilarisch.

Heel wat van Whartons vroege spookverhalen, zoals ‘The Lady’s Maid’s Bell’, zijn geschreven als een manier om met haar eigen angsten om te gaan. Wharton zat toen nog vast in een ongelukkig huwelijk met haar psychisch labiele man. In het initieel grappige ‘Afterward’ (1910) wil een koppel per se een huis mét geest kopen. Dat klinkt licht van toon, maar een verdwijning later in het verhaal wordt het allemaal erg serieus en triest. Dit is misschien wel het spookverhaal van Wharton dat het vaakst in thematische bloemlezingen wordt opgenomen.

Gertrude Franklin Atherton (1857–1948, née Horn) was een bijzonder productieve auteur. Ze schreef onder andere een aantal romans met haar thuisstaat Californië als decor. Haar controversiële bestseller *Black Oxen* (1923) werd nog in het jaar van verschijning verfilmd door Frank Lloyd (1886–1960), wat veel zegt over haar populariteit.

Atherton groeide op bij haar opa vanaf haar tweede, na de scheiding van haar ouders. Hij stimuleerde haar sterk om te lezen. Ze trouwde met Faxon Atherton, die eerst haar moeder het hof had gemaakt. Na zijn zesde (!) huwelijksaanzoek zetten de tortelduifjes het op een lopen om te trouwen. Atherton was toen negentien. Het huwelijksleven viel nogal tegen; haar Chileense schoonmoeder zou een echte helleveeg geweest zijn. Haar man en zoon stierven, ze bleef alleen over met haar dochter. Athertons schoonmoeder voedde het meisje dan maar op. Toen Atherton in 1882 haar debuut publiceerde onder het pseudoniem Asmodeus (de Bijbelse naam van een koning van demonen) en later onthuld werd dat het om haar ging, wilde haar familie niets meer van haar weten. Het moge duidelijk zijn, ze leidde een kleurrijk leven.

Haar bovennatuurlijke verhalen halen een hoog niveau omwille van hun psychologisch inzicht. ‘The Bell in the Fog’

(1903) – niet voor niets opgedragen aan **Henry James** (1843–1916) – is hiervan een goed voorbeeld. Zal het engelachtige kind, dat als twee druppels water op een voorouder lijkt, later net zo boosaardig worden? De hoofdpersoon is een Amerikaanse auteur die best wel eens Henry James zelf zou kunnen zijn. Het verhaal wordt bewust ambigu gehouden... zoals in James' *The Turn of the Screw*.

Ik noem verder graag het erg korte 'The Striding Place' (1896). Dit verhaal staat vaak in bloemlezingen. Destijds werd het eens door een redacteur geweigerd vanwege *far too gruesome*. Een man gaat in dit verhaal op zoek naar zijn beste vriend. In 'Death and the Woman' (1892) waakt een vrouw bij haar man tijdens zijn doodstrijd in bed. Ze begint zich allerlei engs te verbeelden terwijl ze wacht op het onvermijdelijke. 'The Foghorn' (1933) is uitmuntende en brutale psychologische horror. Een vrouw denkt door het geluid van een misthoorn in bed terug aan haar bruiloft en hoe zij en haar man elkaar het hof maakten. Maar waar bevindt de verteller zich eigenlijk? Het einde is subliem. In het vermakelijke 'The Dead and the Countess' (1902) worden spoken op een Bretoens kerkhof opgeschrikt door een nieuwe spoorlijn. Sommige van Athertons andere bovennatuurlijke verhalen zijn net wat minder sterk, maar nog steeds goed leesbaar.

Hildegard Hawthorne (1871–1952) werd geboren in New York City. Ze was een kleindochter van niemand minder dan **Nathaniel Hawthorne** (1804–1864), over wie ze trouwens een boek schreef. Ook haar vader **Julian Hawthorne** (1846–1934) was auteur. Hij schreef onder andere detectiveverhalen. Omdat Julian ook journalist was, groeide de jonge Hildegard op in Duitsland, Engeland en Jamaica. In de jaren twintig en dertig leefde ze in Californië.

Hawthorne schreef gedichten, enkele prima biografieën (over de essayist en denker **Ralph Waldo Emerson**, 1803–1882, over filosoof en auteur **Henry David Thoreau**, 1817–1862, etc.), reisreportages in boekvorm, spookverhalen en andere

bovennatuurlijke verhalen. Ze verkocht al op haar zestiende haar eerste verhalen, aan het kinderblad *St Nicholas*, waarvoor ze ook boekrecensies schreef. Jong geleerd... Later schreef ze voor *Harper's Magazine*. Daarin werd het uitstekende spokerige liefdesverhaal 'Perdita' (1897) opgenomen. (Het verhaal verscheen in 1907 ook in de bloemlezing *Shapes That Haunt The Dusk* en in 1973 in de kortstondige reboot van het blad *Weird Tales*). Ze schreef ook voor *The New York Times*, *New York Tribune* en *Reader's Digest*.

Haar spookverhalen werden postuum verzameld in *The Faded Garden: The Collected Ghost Stories of Hildegard Hawthorne* (1985), met een prachtige coverillustratie. Hier moet ik de lezer echter teleurstellen. Deze bundel is nauwelijks nog verkrijgbaar en wordt verkocht tegen hoge prijzen, meteen ook de reden waarom ik op het moment van schrijven helaas niets over de kwaliteit van de verhalen kan melden. Misschien bij een volgende gelegenheid...

Ellen Anderson Gholson Glasgow (1873–1945) won in 1942 de Pulitzer Prize for the Novel met *In This Our Life*, dat vertelt over de Timberlakes, een aristocratische familie in Virginia. Glasgow was zelf afkomstig uit Richmond, de hoofdstad van deze Amerikaanse staat. En net zoals de Timberlakes was ze een aristocrate. Het gezin Glasgow telde tien kinderen. Vanwege hartproblemen kreeg Ellen thuisonderricht. Ook haar moeder was trouwens gedurig ziek, mede als gevolg van het baren van zoveel kinderen en de (veronderstelde?) buitenechtelijke relaties van haar echtgenoot.

Ellen Glasgow schreef meer dan twintig romans, een dichtbundel, een verhalenbundel en ook literaire kritiek. De romantische relaties die ze had, drukten vaak een stempel op haar romans. Ze trouwde niet. Glasgow stopte veel tijd en energie in het ijveren voor het stemrecht voor vrouwen in de VS.

Haar eerste roman, *The Descendant* (1897), schreef ze in het geheim. Het boek werd oorspronkelijk anoniem gepubliceerd. Het is een donkere roman die vertelt hoe het een bastaard-

kind vergaat. Als volwassene heeft hij moeite om zijn grote idealen te verenigen met zijn levensstijl: de zelfverklaarde socialist wordt een mensen- en vooral vrouwenhater. Haar doorbraak beleefde Glasgow met *The Deliverance: A Romance of the Virginia Tobacco Fields* (1904), dat samen met haar twee voorgaande romans de geschiedenis van Virginia vertelt tijdens de Amerikaanse Burgeroorlog. In *The Deliverance* gebeurt dit door het wel en wee van een koppel van verschillende sociale klassen te volgen.

Haar enige verhalenbundel is het prima boek *The Shadowy Third and Other Stories* (1923). De bundel bevat zeven vertellingen, waaronder vier spookverhalen. De bovennatuurlijke toon is misschien wel mede het gevolg van het overlijden van enkele van Ellen Glasgows familieleden in de jaren voorafgaand aan deze publicatie. In het titelverhaal, met voorsprong het bekendste verhaal hier, is Mrs Maradick ziek, mogelijk door toedoen van haar echtgenoot-dokter. Zal hun overleden dochter in spookvorm wraak nemen op de vader? Het verhaal wordt verteld door Margaret Randolph, die Mrs Maradick verpleegt.

'Dare's Gift' is meteen ook de naam van het spookhuis waarin het tweede verhaal van de bundel zich afspeelt. De woning kan gezien worden als een afspiegeling van het huis van Glasgows familie. Na een aantal jaren ging Glasgow er terug wonen, en voelde zich daar omgeven door de geesten van haar zus Cary, haar broer Frank en haar moeder Anne. Thema's zoals bedrog, angst voor een aanstaand huwelijk – Ellen Glasgow had al lange tijd verkering met de advocaat en politicus **Henry Watkins Anderson** (1870–1954) toen ze dit verhaal schreef in 1917 – en geestesziekte spelen een rol in 'Dare's Gift'.

Het verhaal bestaat uit twee delen, allebei verteld door een onbetrouwbare (mannelijke) verteller. Harold Beckwith verhuist met zijn oververmoeide echtgenote Mildred naar het huis Dare's Gift, zodat zij weer grip kan krijgen op haar leven. Maar het huis beklemmt haar... In dit eerste deel verradt Mildred de geheimen van haar echtgenoot, een advocaat, aan een concurrent. Een groot schandaal komt aan het licht.

In het tweede deel, dat zich veel vroeger, namelijk tijdens de Amerikaanse Burgeroorlog (1861–1865), afspeelt, verradt Lucy, de toenmalige bewoonster van Dare's Gift, haar minnaar aan soldaten van de Confederatie. De man wordt neergeschoten.

Zit verraad "ingebakken" in dit spookhuis? Inspireert het eerdere bedrog (deel twee) tot nieuw bedrog (deel een)? Glasgow had een moeilijke relatie met "het Zuiden", waar ze vandaan kwam. Ze hield niet van hoe zwarten er werden behandeld, noch hoe men met haar broer Frank, die niet in die maatschappij paste, omging. Dit verhaal gaat evenzeer over het Zuiden (en de standvastigheid van de personages aan de idealen van die samenleving) als over een spookhuis.

In 'The Past' kan Mr. Vanderbridge maar niet loskomen van de herinneringen aan zijn overleden echtgenote. Ze blijft rondwaren, al dan niet als geest... Vanderbridges tweede vrouw poogt hem wakker te schudden door de brieven te verbranden waaruit blijkt dat zijn eerste vrouw hem ontrouw was.

'Whispering Leaves' portretteert Mammy Rhody, een slaavin die heel waarschijnlijk gebaseerd was op de slaavin die voor de kinderen van de familie Glasgow moest zorgen. Mammy Rhody is zo bezorgd om het kind Pell dat ze zelfs na haar dood het kind redt uit een brand.

Daarna volgen een moordmysterie en een verhaal over echtelijk bedrog – een weerkerend thema bij Glasgow – en hoe machteloos vrouwen ertegenover staan. Het slotverhaal, 'Jordan's End' (ditmaal de naam van een landgoed), heeft veel gemeen met Edgar Allan Poes 'The Fall of the House of Usher' (1839). Ook bij de familie Jordan, die op een wel heel *gothic* aandoende plek woont, duiken mentale problemen op. Die zijn waarschijnlijk het gevolg van inteelt. Het echtpaar rond wie het verhaal draait, doet een poging om het geluk terug voor zich te winnen doordat ze duidelijk *niet* met elkaar verwant zijn. (Ze komen uit aanpalende steden.) Maar al gauw merkt Mrs Jordan dat haar echtgenoot ten prooi valt aan de zenuwziekte die ook zijn voorvaders trof. Ze besluit hem

met een overdosis van een verdovingsmiddel uit zijn lijden te verlossen... Het thema van de neergang van het Zuiden, hier gesymboliseerd door zowel het landgoed Jordan's End als de familie Jordan, werkte Ellen Glasgow verder uit in haar latere romans.

Willa (Wilella) Sibert Cather (1873–1947) schreef over de Great Plains (een vlak gebied ten oosten van de Rocky Mountains, voornamelijk prairie, steppe en grasland) in romans zoals *O Pioneers!* (1913, over Zweedse immigranten in Nebraska; de titel verwijst naar een gedicht van **Walt Whitman**, 1819–1892, in zijn bundel *Leaves of Grass* uit 1855), *The Song of the Lark* (1915, over een zangeres in een dorp in Colorado) en *My Ántonia* (1918, over een weesjongen in Virginia en een meisje van Boheemse afkomst in Nebraska). In 1923 won Cather de Pulitzer Prize for the Novel met *One of Ours* (1922, gesitueerd in de Eerste Wereldoorlog, over de depressie en het zelfmedelijden van een boerenzoon in Nebraska).

Cathers familie kwam oorspronkelijk uit Wales; ze werd geboren in Virginia. In 1883 verhuisde het grote gezin naar Nebraska. Cather publiceerde er al vroeg in de dorpskrant van Red Cloud. In haar studententijd in Lincoln (in Nebraska) publiceerde ze stukken in de *Nebraska State Journal*. Na een verhuizing naar Pittsburgh (in Pennsylvania) in 1896 begon ze voor lokale bladen artikelen en korte verhalen te schrijven. Ze werkte ook dertien jaar als lerares, waarna ze naar New York City verhuisde voor de rest van haar leven.

In 1903 publiceerde Cather haar eerste boek, de dichtbundel *April Twilights*. Twee jaar later verscheen haar eerste verhalenbundel, *The Troll Garden: Short Stories*, waarin sommige van haar beste verhalen (over relaties, schilderkunst en muziek) staan. Enkele van deze verhalen werden opnieuw opgenomen in *Youth and the Bright Medusa* (1920). In die bundel heeft het verhaal 'A Death in the Desert' een dubbelgangermotief. Het gaat hier om hoe twee broers zich tegenover elkaar verhouden. Over haar eerste roman *Alexander's Bridge*

(1912) was Cather al snel niet meer tevreden, hoewel die goed ontvangen werd. Analyse van haar werk toont dat ze in haar carrière verschillende malen dezelfde personages opvoerde in haar verhalen, maar ze steeds verder uitwerkte.

Vanaf de jaren 1930 had ze de tijdgeest tegen. Ze werd als conservatief beschouwd. Als reactie daarop verbrandde ze veel persoonlijke documenten (brieven etc.) en ook – jammer genoeg – haar laatste manuscript. Recent opgedoken elementen wijzen erop dat Cather heel waarschijnlijk lesbisch was. Ze schreef niet expliciet over lesbische relaties in haar werk, hoewel de hechte vriendschap tussen Ántonia en Jim Burden in *My Ántonia* volgens sommige onderzoekers (onder andere T.D. Adams in zijn paper *My Gay Ántonia: the Politics of Willa Cather's Lesbianism*, 1986) gestoeld is op wederzijdse kennis van het feit dat ze allebei queer zijn.

Cathers beste spookverhalen zijn beslist het helaas racistische 'The Affair at Grover Station' (1900) en 'Consequences' (1915). 'The Affair at Grover Station' vertelt over twee liefdesrivalen. Na een bal blijkt een ervan overleden. Een vriend ziet zijn geest met krijt een nummer op een bord schrijven. Wat betekent het nummer? De slechterik in het verhaal blijkt geen Jood te zijn, zoals hij zelf beweert, maar is van Chinese afkomst. Cather gaat daar nogal fel op in, iets dat nu bij het lezen een beetje pijnlijk overkomt. Het gaat niet alleen over hoe dit personage uiterlijk beschreven wordt, maar ook dat zijn afkomst (mee) de moord moet verklaren: het ligt in "zijn aard". Tja, het was de tijd van de "Yellow Peril".

In 'Consequences' vertelt een buurman van twijfelachtig allooi aan de advocaat Henry Eastman dat hij achtervolgd wordt door een mysterieuze man, die alles over hem lijkt te weten. Dit spookverhaal behandelt de thema's zelfmoord en het onvermogen van geld om gelukkig te maken.

Ook 'The Fear That Walks By Noonday' (1894) heeft aangenaam spokerige kenmerken. Bij een American footballwedstrijd wordt het plots onverklaarbaar kou op het terrein; allerlei rare zaken gebeuren. Heeft het te maken met de speler

die bij de vorige match gewond raakte? Het verhaal wordt gekenmerkt door een bijzondere sfeer, en vooral ook een einde dat een heel andere toon aanslaat.

De Amerikaan **Clark Ashton Smith** (1893–1961), “the boy poet of the Sierras”, kennen we tegenwoordig vooral nog van verhalencycli zoals *Zothique*, *Averoigne*, *Hyperborea* (niet te verwarren met de *Hyborian Age*-mythologie van **Robert Ervin Howard**, 1906–1936), *Poseidonis/Atlantis*, *Mars* en *Xiccarph*, allen genoemd naar hun locatie. We herinneren ons hem ook als een van de auteurs wier verhalen in het iconische pulpblad *Weird Tales* verschenen. Smith plaatste natuurlijk ook verhalen in vele andere magazines. Hij was een veelzijdig man: niet alleen schreef hij kosmische gedichten, prozagedichten (hij behoorde tot de zogenaamde “West Coast Romantics”) en korte verhalen, hij was ook beeldhouwer en schilder.

Smith was zwaar beïnvloed door exotiek en poëzie. Zo verslond hij al vroeg *Arabian Nights* (voor het eerst naar het Engels vertaald in 1706–1721) en de daaraan thematisch verbonden gothic novel *Vathek* (eerste Engelse uitgave in 1786, oorspronkelijke titel *An Arabian Tale, From an Unpublished Manuscript*) van **William Thomas Beckford** (1760–1844). Smith was ook zwaar onder de indruk van de poëzie van **Edgar Allan Poe** (1809–1849) en de *Rubáiyát of Omar Khayyám* (in een Engelse vertaling van de dichter **Edward FitzGerald**, 1809–1883), een selectie kwatrijnen van de Perzische wiskundige, astronoom en dichter **Omar Khayyám** (1048–1131). Later had het werk van **Lord Dunsany** (1878–1957, fantasy) en **H.P. Lovecraft** (1890–1937, horror/*weird*/fantasy) een grote invloed op Smiths korte verhalen.

Hij schreef in veel genres, voornamelijk fantasy, maar ook – omwille van wat goed verkocht, de armoede van zijn familie indachtig – SF, horror, *weird*, avontuur en romantiek. In elk genre behield hij zijn aangename, soms wat overdadige stijl. Smith was een man die echt van woorden hield. In zijn jeugd las hij *Webster's Unabridged Dictionary* van A tot Z, met dan nog

bijzondere aandacht voor de etymologie van elk (jawel, elk) woord. Smith had een fotografisch geheugen en breidde zo zijn woordenschat gevoelig uit. Hij had hiervoor ook de nodige tijd want als kind was hij door ziekte vaak thuis in plaats van op school. Het ging waarschijnlijk om zowel tuberculose als depressie. Smith leed overigens ook aan pleinvrees. Hij was grotendeels autodidact. Zo leerde hij zichzelf bijvoorbeeld Latijn en later Frans.

Smith schreef als beginnend auteur enkele lange romans. Op zijn veertiende pende hij *The Black Diamonds*. Het boek bestond uit bijna 100.000 woorden en was dus veel langer dan wat hij als volwassene zoal zou schrijven. Ook *The Sword of Zagan* (pas in 2014 gepubliceerd) stamt uit zijn jeugd. In die periode schreef Smith enkele spookverhalen die vrij degelijk maar zeker niet uitzonderlijk zijn: ‘The Ghost of Mohammed Din’ (1910), ‘The Haunted Chamber’ (jaartal onbekend) en ‘The Haunted Gong’ (jaartal onbekend). Het gaat dus om juvenalia.

‘The Ghost of Mohammed Din’ is een vlot geschreven verhaal. De ik-verteller overnacht in een spookhuis in Hyderabad (in Brits-Indië), waar een zwevende hand hem de oplossing tot een moord aanreikt. ‘The Haunted Chamber’ is helaas een weinig overtuigende vertelling. In een dorpswoning niet ver van Londen krijgen twee neven te maken met een kwaadaardige bediende. De afwikkeling is klungelig en verradt Smiths leeftijd. Ook het motief van het spook laat te wensen over. In ‘The Haunted Gong’ weerklinkt een gong zonder dat erop geslagen wordt. Het begin van het verhaal, namelijk de aankoop van de gong in een winkeltje, is sfeervol. De verklaring van het mysterie voert ons naar het feodale Japan, een fijn uitgewerkt stukje van Smith.

ZIJN WE KLAAR?

Het werk van bovenstaande (Victoriaanse) spookauteurs en van vele anderen voor wie ik niet voldoende ruimte had om ze uitgebreid te bespreken, bijvoorbeeld **Ada Buisson**, **James Grant**, **William Wiltew Fenn**, **Gilbert Edward Campbell**,

Coulson Kernahan, Charles Henry Webb, Everard Morant Cox, Albert Smith, Eliza Lynn Linton en Alfred Crowquill, vind je in een reeks bloemlezingen genaamd *The Wimbourne Book of Victorian Ghost Stories*. Alastair Gunn stelt deze anthologieën samen. Het eerste deel verscheen in 2016. Op het moment van schrijven beslaat de reeks vierentwintig delen, goed voor in totaal zowat 440 spookverhalen.

Daarnaast raad ik de boekenreeks *The British Library Tales of the Weird* aan. Sinds 2018 verschijnt maandelijks een nieuw exemplaar, telkens op thema. Een recent voorbeeld is *Deadly Dolls: Haunting Tales of the Uncanny* (juni 2024). Zoals deze titel aangeeft, vind je naast *weird*, horror, lichte SF en andere (sub)genres ook spookverhalen in deze reeks. Vaak gaat het om verhalen die je niet in de courante bloemlezingen aantreft.

Ten slotte zijn ook verzamelingen die zich specialiseren in minder bekende auteurs, zoals het luisterboek *A Victorian Gentleman's Ghostly Anthology* (2022, samengesteld door Neil Gardner), je tijd waard.

POST SCRIPTUM #1: ANONIEME SPOOKVERHALEN

Tot nu toe besprak ik spookverhalen per auteur. Dat leidt onvermijdelijk tot een probleem: van sommige van de beste Victoriaanse (en in veel mindere mate Edwardiaanse) *ghost stories* kennen we de auteur niet. Ik had het hierboven al over het entertainende en onbedoeld hilarische ‘The Spectre Bride’ (1822), waarvan het auteurschap weliswaar vermoed wordt. Het zou bijzonder jammer zijn om niet ook andere bekende anonieme verhalen hun rechtmatige plek te geven in dit essay. Ik beperk me tot twee uitstekende voorbeelden: ‘The Story of Clifford House’ en ‘The Dead Man of Varley Grange’ (beide uit 1878).

In het droevige spookhuisverhaal ‘The Story of Clifford House’ kopen Helen en George Russell het huis uit de titel. De woning ziet er prima uit, maar de bedienden zijn onrustig en de verkoper verzekert er de nieuwe eigenaars wel op heel opvallende wijze van dat er niets, ja zelfs helemaal niets mis is

met het huis. Wat opvalt, is dat de auteur goed gebruik maakt van *foreshadowing* in het eerste deel van het verhaal. Een grote spiegel in het huis zorgt voor problemen...

Ook ‘The Dead Man of Varley Grange’ is een prima spookhuisverhaal. Jack Darent brengt in de kerstperiode een week-end alleen door in een huis, waar hij wil uitvissen of een lokale legende een grond van waarheid bevat. Hij komt oog in oog te staan met de geest van een non die vermoord werd door haar broer.

POST SCRIPTUM #2: EN MENEER LOVECRAFT DAN?

H.P. (Howard Phillips) Lovecraft (1890-1937), wiens naam wel voor eeuwig verbonden zal blijven met Providence, de hoofdstad van de Amerikaanse staat Rhode Island, dook al vele malen op in dit overzicht van Engelstalige spookliteratuur. Meestal ging het er dan om hoe hij auteurs inschatte in zijn essay *Supernatural Horror in Literature* (1927, herschreven en uitgebreid in 1933-1934). Lovecraft schreef naast non-fictie, brieven en poëzie (dat laatste overigens soms met bovennatuurlijke thematiek, zoals in de mooie cyclus *Fungi from Yuggoth* uit 1930) vooral horror en fantasy.

In principe valt Lovecraft wat buiten het bestek van dit overzicht, omdat hij zich pas in 1917 echt aan het schrijven zette. (Zijn jeugdliteratuur vernietigde hij.) Ach wat, met een beetje flexibiliteit is niets mis. De beste man heeft ons met zijn essay zoveel bijgebracht over spookliteratuur! We kuieren wat door zijn leven en oeuvre...

Lovecraft, enig kind, groeide op in een rijk gezin. In 1893 sloeg het noodlot een eerste keer toe: zijn vader Winfield werd opgesloten vanwege mentale problemen, wellicht veroorzaakt door syfilis. Zijn grootvader Whipple, een industrieel, ontfermde zich over het gezin, waartoe ook twee tantes behoorden. Lovecraft had een goede band met zijn opa. Die schreef hem brieven als hij voor zijn werk onderweg was; Lovecraft kon al op zijn derde lezen. Het was ook hij die Lovecraft liet kennismaken met de literaire klassiekers én met

gothic novels. Susie (Sarah Susan), zijn moeder, legde hem wel erg in de watten. Ja, Lovecraft was een echt moederskindje...

De dood van Robie, zijn grootmoeder, en de afbeeldingen van de Franse illustrator Gustave Doré (1832-1883), die hij op te jonge leeftijd zag, bezorgden hem rond zijn vijfde nachtmerries. Het is hier dat hij de *night-gaunts* (vliegende wezens) zag waarover hij later zou schrijven.

Lovecraft ontwikkelde in zijn jeugd een levendige interesse in sterrenkunde. Hij begon er een eigen blad over op twaalfjarige leeftijd. Chemie fascineerde hem eveneens. Hierover startte hij wat later in zijn jeugd een blad. Ook schreef hij al gedichten vanaf zijn zevende, vaak geïnspireerd door bronnen uit de Oud-Griekse en Romeinse tijd. De jongen was vaak ziek en ging weinig naar school. Toen zijn opa in 1904 stierf, was dit een enorme klap voor Lovecraft. Niet alleen was zijn vaderfiguur verdwenen, de familie kwam in zwaar weer terecht. Het geld was op; Whipples zaken liepen de laatste jaren steeds slechter. Lovecraft ging alleen wonen met zijn moeder, in een klein duplex appartement. Het oudste verhaal van hem waarover we beschikken – door zijn eigen toedoen bleven zoals gezegd nauwelijks juvenalia bewaard – is ‘The Beast in the Cave’, dat hij op veertienjarige leeftijd schreef. Ook over ‘The Alchemist’ (geschreven op zijn zeventiende of achttiende) beschikken we nog.

In 1908 viel Lovecraft ten prooi aan wat ofwel depressie of zware fysieke klachten waren. Misschien waren beide wel met elkaar verbonden. Hierdoor kon hij niet naar de universiteit gaan. Over de periode van passiviteit die hij doormaakte tussen 1908 en 1913 is weinig bekend. Het was wel dan dat zijn eerste gedicht verscheen in een niet door hemzelf geproduceerd blad. Het ging om het racistische SF-gedicht ‘Providence in 2000 AD’ (1912). Ook stuurde hij lezersbrieven naar populaire pulpbladen zoals *Argosy*. (*Weird Tales*, het tegenwoordig bekendere pulpblad uit die tijd, werd pas uitgegeven in 1922. Veel van zijn verhalen zouden erin verschijnen, soms in ingekorte vorm.) Door toedoen van één zo’n brief werd Lo-

vecraft lid van twee verenigingen voor amateurjournalisten, eerst de United Amateur Press Association (UAPA) en later ook de National Amateur Press Association (NAPA). Het ging om beperkte netwerken van hobbyisten die eigen bladen uitgaven en bijdragen (zowel fictie als non-fictie) voor elkaars bladen schreven. Het was deze bezigheid die hem hielp om de moeilijke periode van lethargie achter zich te laten. In 1917 was hij een jaar lang voorzitter van de UAPA.

Vroege publicaties van fictie (‘The Alchemist’) in amateurbladen gaven Lovecraft het zetje om opnieuw meer horror en fantasy te gaan schrijven, en zijn werk ook daadwerkelijk aan te bieden aan zowel amateuruitgevers als professionele pulpbladen.

In 1919 werd zijn moeder opgenomen in hetzelfde gesticht als zijn vader. Ze begon overal vreemde verschijningen te zien, en leek zich niet meer bewust van waar ze zich bevond. In 1921 stierf ze.

Na een aantal fantasyverhalen schreef Lovecraft rond 1920 de eerste vertellingen die in zijn Cthulhu Mythos pasten. Twee maanden na het overlijden van zijn moeder ontmoette hij Sonia Greene (1883-1972) op een conventie voor amateurjournalisten. Ze werden verliefd en trouwden. Lovecraft verhuisde naar New York City, waar Greene woonde. Het werd een intense periode voor hem. Na een tijd vond Greene werk in het verre Cleveland (in Ohio), waardoor hij alleen achterbleef in Brooklyn. Nu ja, alleen... Hij had intussen aansluiting gevonden bij de Kalem Club, een groepje van een tiental schrijvers, waaronder Frank Belknap Long Jr. (1901-1994) en dichter Samuel Loveman (1887-1976). Uit financiële noodzaak verhuisde hij naar een klein appartement vlak bij Red Hook, een ongunstige buurt. Er gebeurde een inbraak; hij beschikte daardoor enkel nog over de kleren die hij op dat moment droeg.

Gedurende deze periode werkten de grote stromen immigranten Lovecraft, die zich niet alleen Amerikaan maar ook Brit voelde (zijn overgrootouders kwamen uit Devon), steeds

meer op de zenuwen. Ze werkten zijn angsten in de hand, het-geen hij van zich afschreef in horrorverhalen.

In 1926, na alweer een verhuizing naar een nog kleiner appartement, besloot hij dat het genoeg geweest was. Hij verliet NYC en keerde terug naar Providence, waar hij bij twee tantes ging wonen. En het huwelijk? Dat leek gewoon voorbij. Sonia Greene kwam niet bij hen inwonen. Dat zagen Lovecrafts tantes namelijk niet zitten – Sonia was te “gewoon” (en was al eerder getrouwd!) – en Lovecraft was zijn passieve zelve... Na enkele jaren volgde er een scheiding.

Al met al voelde Lovecraft zich bevrijd in Providence: hij was terug thuis en alleen. Dit werd zijn creatiefste periode. Hij schreef verhalen, novellen en een roman – veelal zijn beste werk – en reisde veel langs de oostkust van de VS. Vaak bezocht hij correspondenten. Hij schreef namelijk meer dan 100.000 brieven, onder andere naar bekende auteurs zoals Clark Ashton Smith (1893-1961) en Robert Ervin Howard (1906-1936, de geestelijke vader van het personage Conan The Barbarian). Lovecraft maakte meestal van de gelegenheid gebruik om antiquarische stukken (veelal boeken) te kopen, ondanks zijn wel heel beperkt budget.

Hoe zat het precies met Lovecrafts financiën? De man had nooit een reguliere job, wat mee het gevolg was van het feit dat hij geen volwaardige formele opleiding genoten had. Hij trok zich dan maar uit de slag met *ghostwriting*. Hij deed dit vaak voor auteurs die tegenwoordig compleet onbekend zijn, maar onder andere ook voor niemand minder dan de goochelaar en ontsnappingskoning Harry ‘Handcuff’ Houdini (1874-1926, echte naam Ehrich Weisz). Zo schreef Lovecraft “als Houdini” het onderhoudende verhaal ‘Imprisoned with the Pharaohs’ (1924, de manuscripttitel was ‘Under the Pyramids’, het werd soms ook gepubliceerd als ‘Entombed with the Pharaohs’) en bijvoorbeeld ook een artikel waarin astrologie op de korrel werd genomen. Ook begon Lovecraft samen met horrorauteur en vriend C.M. (Clifford Martin) Eddy, Jr. (1896-1967) “als Houdini” het (onvoltooide) essay *The Cancer*

of Superstition te schrijven. In 2016 werden overigens de eerste dertig bladzijden van het manuscript ontdekt, een late maar zeer welkome vondst.

Voor zijn verhalen onder eigen naam die in de pulpbladen verschenen werd Lovecraft karig betaald. Alles bij elkaar schraapte hij met zijn werk een (heel klein) inkomen bij elkaar. Wat de teergevoelige Lovecraft niet vooruithielp, was dat hij steeds vaker de neiging had om een verhaal niet meer elders aan te bieden na een eerste weigering. Daarnaast is het zo dat hij het verafschuwde om langere werken ook effectief uit te typen na het schrijven.

In 1936 verscheen eindelijk een werk van Lovecraft in boekvorm: *The Shadow over Innsmouth* (novelle geschreven in 1931). Het ging om een oplage van 400 exemplaren (waarvan er slechts 200 ingebonden waren), helaas vol tikfouten. Lovecraft was enkel tevreden over de titelplaat en drie binnenillustraties van Frank Utpatel (1905-1980). Een grote klap voor Lovecraft was de zelfmoord van zijn vriend Robert Ervin Howard (naar aanleiding van de dood van diens moeder).

In hetzelfde jaar viel hij ten prooi aan iets dat hij ‘grippe’ noemde. Hij leefde zo armoedig dat hij steeds vaker voedsel over datum (in blik) tot zich nam. Er wordt over gespeculeerd dat dit mee tot de kanker van de dunne darm leidde waaraan hij stierf. Hij had een onredelijke angst voor dokters (wellicht het gevolg van de opname van beide ouders in een gesticht), waardoor hij pas een maand voor zijn dood gediagnosticeerd werd, en hij niet meer kon geholpen worden. Zo kwam een einde aan het leven van een van de grootste auteurs in het horrorgenre, een man die niet vrij blijkt van fouten, maar ons wel nog steeds leesplezier bezorgt.

Laat ons een kijkje nemen naar zijn werk. Lovecrafts vaak wat dromerige fantasy, die heel elegant is, leunt qua toon – en ook wel wat qua stijl – aan bij die van Lord Dunsany (1878-1957). (Lovecraft woonde een lezing van Dunsany bij in 1919, en was voordien al een enthousiast lezer van diens werk.) De zogenaamde *Dream Cycle* bevat de verhalen en novellen die

handelen over de Dreamlands. Zoals de naam al aangeeft, kan dit gebied enkel bereikt worden via dromen. Afhankelijk van hoe je telt gaat het om tussen de zeventien en drieëntwintig verhalen. Best veel dus. Vaak gaat het om vrij vroeg werk (1919–1922 en 1926–1927). Daaronder bevinden zich naast puike verhalen zoals ‘Polaris’ (1918), ‘The Cats of Ulthar’ en ‘Celephaïs’ (beide 1919) ook de magistrale novelle *The Dream-Quest of Unknown Kadath* (1927, uitgegeven in 1946).

Lovecrafts horror blijft natuurlijk toonaangevend. Een smet op zijn blazen is weliswaar de racistische ondertoon van sommige van zijn verhalen. ‘The Street’ uit 1919 is een berucht voorbeeld, maar bijvoorbeeld ‘The Horror at Red Hook’ uit 1925 is ook erg. Anderzijds is het zo dat net zijn angst voor het vreemde – hoe je dit ook invult als auteur of lezer – tot superieure horror leidde. Eerder dan om zijn fantasy, is Lovecraft in elk geval om zijn horror bekend gebleven. Van doorslaggevend belang is daarbij zijn kernidee dat de mens in een onverschillig universum leeft. De oude goden (Great Old Ones zoals Cthulhu, en Outer Gods zoals Azathoth en de van de prachtige toenaam *The Black Goat of the Woods with a Thousand Young* voorziene Shub-Niggurath) geven niet om de nietige schepsels die nu de Aarde bevolken. Hoewel er veel kan gezegd worden over de Cthulhu-mythos (het godenpantheon dat Lovecraft al dan niet zelf doelbewust uitbouwde... het was eerder zijn literaire vriend August Derleth, 1909–1971, die zich daarmee bezighield na het overlijden van Lovecraft), feit is dat deze goden een heleboel beklijvende verhalen opleverden.

Van het vroege ‘Dagon’ (1917, uitg. in 1919) over het hypnotiserende prozagedicht ‘Nyarlathotep’ (1920) tot bekender materiaal zoals ‘The Call of Cthulhu’ (1926, uitg. in 1928), ‘The Dunwich Horror’ (1928, uitg. in 1929) en de novellen *At The Mountains of Madness* (1931, uitg. 1936) en *The Shadow over Innsmouth* (1931, uitg. 1936): allemaal eerste klas horror!

Hoewel Lovecraft connoisseur was van bovennatuurlijke literatuur en graag spookverhalen las, schreef hij er zelf weinig. Ik zie maar twee echte kandidaten. Daarnaast zijn er

wel verhalen waarin (lichte) spookelementen opduiken. We hebben hier kortom duidelijk niet met pakweg Edgar Allan Poe te maken (mooie dode vrouwen of beter meisjes verlaten het graf), en minder nog met M.R. James (spokeriger dan hem kan ook moeilijk).

Ik val maar meteen met de deur in huis... In dit soort spookbesprekingen blijft vaak volgend werk van Lovecraft onderbelicht: de als *ghostwriter* voor Zealia Bishop (1897–1968) geschreven novelle *The Mound* (1930, ingekorte publicatie 1940, volledige publicatie 1989). Bishop was wel degelijk zelf auteur, maar hier liet ze het werk over aan Lovecraft. Ze gaf hem welgeteld twee zinnen mee. Die werken overigens nog steeds mooi als samenvatting: *There is an Indian mound near here, which is haunted by a headless ghost. Sometimes it is a woman.*

Lovecraft maakte daar dan 29.650 woorden van, inclusief een ondergrondse beschaving, het rijk van K’n-yan, waartoe de heuvel uit de titel de toegang blijkt. Lovecraft mikt zowat alles in het verhaal: goden, sadisme, orgieën, onsterfelijkheid, oude geschriften (dus: een verhaal-in-een-verhaal) en zo kan ik nog wel een tijdje doorgaan. Maar het verhaal werkt wel. Overdag spookt een Native American rond de bewuste heuvel, ‘s nachts een vrouw zonder hoofd, wier rol verklaard wordt in de oude geschriften.

Daarnaast vermeld ik graag nog een heus spookhuisverhaal. ‘The Shunned House’ (1924, uitg. 1937) is gebaseerd op een echt huis in Providence, gebouwd rond 1763. Een tante van Lovecraft woonde er kort. Een tweede huis inspireerde mee het verhaal. De naamloze verteller en zijn oom, Dr. Elihu Whipple, zijn gefascineerd door een verlaten woning in Benefit Street. De dokter wil meer weten over alle mensen die er de voorbije 100 jaar ziek werden. Je zal maar makelaar zijn van deze woning, dacht ik bij (her)lezing: vreemd onkruid in de tuin, een rare geur in het huis en witte schimmel in de kelder. Op de keldervloer is de afdruk van een man te zien, als schimmel. Natuurlijk moeten onze twee helden dit onderzoeken. Tijd voor horrorbingo: ijlen in het Frans, de gezichten

van een gestorven familie, een dwaallicht, en oompje verandert in een monster met druipende klauwen.

Spookelementen vind je verder nog in...

'The Tomb' (1917, uitg. 1922), een vroeg verhaal dat duidelijk aan Edgar Allan Poe (1809–1849) schatplichtig is. Jervas Dudley is al dan niet de gereïncarneerde Jervas Hyde; Dudley slaapt – of dat denkt hij toch – in een doodskist, en meer van dat fraais.

Het bijzonder korte 'The Terrible Old Man' (1920, uitg. 1921), dat helaas een racistische ondertoon heeft. Van alle opgesomde verhalen benadert dit misschien wel het meest een spookverhaal. Drie boeven met immigrantennamen – *no es bueno, señor Lovecraft* – overvallen een oude man, die misschien een spook is. Ik heb gezegd 'misschien'! De boeven overleven het niet. Bonuspunt voor het feit dat de oude man tegen flessen praat, en die lijken wat terug te zeggen. Zijn het eerdere slachtoffers? Samenvattend: schier onsterfelijke man communiceert met flessen.

'The Evil Clergyman' (1933). Is dit een verhaal? In een brief beschreef Lovecraft een droom die hij had aan zijn correspondent Bernard Austyn Dwyer (1897–1943). De verteller bevindt zich op zolder, waar een vreemd object op tafel staat. Verder is de zolder gevuld met magische boeken. Als de verteller zijn zaklamp (of iets dat daarvoor moet doorgaan) op het object laat schijnen, duikt er een boosaardige man uit het niets op. Hij is gekleed als een Anglicaanse geestelijke. Mag ik het zeggen: een spook? De bezoeker begint meteen magische boeken in het vuur te gooien. (Welk vuur? Juist ja, zo gaat dat in dromen. Niet alles is logisch.) Er verschijnen nog meer geestelijken van God weet welke plek en... enfin, het verhaal gaat verder.

'The Dream in the Witch House' (1932, uitg. 1933). We zitten alweer op zolder. Walter Gilman huurt daar een kamer, maar ontdekt dat de voorbije twee eeuwen zowat alle bewoners er het loodje legden. In het huis blijkt nog een heks gewoond te hebben, Keziah Mason. De zolder heeft – ik ga even

kort door de bocht – wiskundig onmogelijke afmetingen. Dat feit en de dromen die Gilman heeft, zorgen ervoor dat deze zolderbewoner allerlei dimensies bezoekt. Daar ontmoet hij vreemde figuren. Met veel goede wil kunnen hij of de entiteiten die hij ontmoet beschouwd worden als spoken. Verder in dit verhaal: kidnapping, kindermoord, een rat zo groot als een mens, en iemand die zich op *Alien*-wijze uit de borstkas van een ander een weg vreet. Ja, het is wel wat samen!

In de roman *The Case of Charles Dexter Ward* (1927, ingekorte publicatie 1941, volledige publicatie 1943) wekt Charles Dexter Ward zijn voorvader Joseph Curwen, een boosaardige alchemist, tot leven. Teruggebracht uit de dood? Mja, ik zie een zeker spookgehalte, hoewel hier meer gefocust wordt op allerlei toverformules. Het hele verhaal wordt verteld door Marinus Bicknell Willett, de familiedokter. Charles zelf is namelijk intussen ontsnapt uit een gesticht... Maar is het wel Charles? Is het niet eerder de teruggekeerde Curwen? Die twee lijken verdacht veel op elkaar.

POST SCRIPTUM #3: MONTAGUE SUMMERS, EEN BIJZONDER GEVAL

Augustus Montague Summers (1880–1948) was een Engelse schrijver, occasionele dichter (soms betrof het 'Uranian poetry': over homoseksuele relaties tussen een jongere en een volwassene), vertaler, geestelijke (eerst Anglicaan, later – na een mislukte poging tot het verleiden van een koorjongen... – Katholiek) en occultist.

Hij deed veel inspanningen voor de heruitgave van historische werken in het *gothic fiction* genre (zie bijvoorbeeld de verhandeling *The Gothic Quest: A History of the Gothic Novel* uit 1938, onmisbaar voor al wie het genre een warm hart toedraagt) en voor de herwaardering van het negentiende-eeuwse spookverhaal. Een leuk detail: hij wist verschillende romans op te sporen die vermeld worden in *Northanger Abbey* (1817) van Jane Austen (1775–1817). Het ging om boeken waarvan men verondersteld had dat het om fictieve titels ging.

Hij schreef daarnaast verschillende boeken over occulte onderwerpen. Verder speelde hij een grote rol in de heropleving van het Restoration Theatre (1660–1710), veelal *comedies of manners* dus, en dit zowel door academisch onderzoek, heruitgaven als het (mee) stichten van The Phoenix Society for the Production of Old Plays. Het theater was misschien wel zijn grootste passie.

Summers was een excentrieke persoon: hij droeg opvallende kledij, weidde graag uit over bijvoorbeeld het satanisme (ook tegenover wie er niet om gevraagd had) en was lid van The British Society of Sex Psychology. Dit was vooral een verzamelplek voor queer mensen en fetisjistten. Geheugensteun-tje: hij was tegelijk een geestelijke in functie. Voor Summers vormde dat geen paradox. Hij vond dat seksualiteit volop deel uitmaakte van religie en er misschien wel (mee) de motor van was. Het is trouwens zo dat hij ook echt opging in zijn functie als geestelijke: hij reisde vaak voor zijn job/roeping, in soms moeilijke omstandigheden, en had er heel wat voor over.

Summers was in zijn tijd vooral bekend als auteur van non-fictie, samensteller en occultist, veel minder als schrijver van fictie. Hij geloofde schijnbaar echt in de demonen, heksen, vampiers en weerwolven waarover hij – in barokke Victoriaanse stijl – studies schreef. In zijn kindertijd beleefde hij thuis ook verschillende *hauntings*.

Wat er ook van zij, de man stelde drie uitstekende bundels met spookverhalen samen, die zijn tijdgenoten de kans boden om opnieuw met dit genre kennis te maken: *Victorian Ghost Stories* (1933), *The Grimoire and Other Supernatural Stories* (1936; het titelverhaal was van zijn hand) en ten slotte *The Supernatural Omnibus* (1947). Summers koos stevast voor een uitgebreid voorwoord.

Bij leven publiceerde hij slechts drie verhalen: het eerder genoemde 'The Grimoire' uit de gelijknamige bundel en verder 'The Man on the Stairs' (1936, anoniem uitgebracht) en het vignet 'The Between-Maid' (1948). Na zijn dood werd, na heel wat verwikkelingen, nog niet eerder gepubliceerd werk

op de markt gebracht. Het ging om poëzie en een heleboel non-fictie. Daarnaast werden ook een sterk seksueel geladen mystieke novelle, *The Bride of Christ* (uitg. 2019) – ongetwijfeld Summers' beste fictiewerk – en een tiental vertellingen uitgegeven. Zijn werk doet sterk denken aan de Decadente stroming en het Victoriaanse spookverhaal. Daarom, en omwille van zijn niet aflatende inspanningen als samensteller, bezorg ik hem een plekje in dit overzicht.

Net zoals die andere Montague, M.R. James (1862–1936), was Summers ervan overtuigd dat een spookverhaal in het heden moest gesitueerd zijn en dat het spook beslist kwaad-aardig moest zijn. Dit om te slagen in een dubbel opzet: angst aanjagen en entertainen. In zijn spookverhalen koos Summers duidelijk voor onderwerpen die hem na aan het hart lagen: het theater (het voortreffelijke 'A Toy Theatre'), zangeressen (het vlot weglezende 'Romeo and Juliet', met fijne operaverwijzingen) en het verzamelen van boeken ('The Grimoire', zonder twijfel zijn beste spookverhaal).

De verhalen 'The Between-Maid' en 'Ghostly Godstow' lijken dan weer "echte journalistiek". In 'Ghostly Godstow' beschrijft Summers "van horen zeggen" een zwarte mis die in de ruïne van Godstow Nunnery (een abdij in de buurt van Oxford) zou hebben plaatsgevonden. Belangrijk: volgens getuigen organiseerde Summers ook zelf (expliciet seksuele) zwarte missen.

POST SCRIPTUM #4: AUTEURS DIE WERKTEN IN DE "VICTORIAANSE TRADITIE"

Voor wie er maar niet genoeg van krijgt, geef ik nog enkele aanraders mee. Hieronder vind je ijzersterke auteurs van spookverhalen, die – op een weliswaar moderne manier – hebben voortgewerkt in de Victoriaanse traditie. Er is een duidelijke lijn te zien van veel bovengenoemde auteurs naar het werk van wie hieronder volgt.

De in Cotgrave (in de buurt van Nottingham) geboren Evelyn May Clowes (1872–1942) schreef als Elinor Mordaunt.

Toen haar boeken goed begonnen te verkopen bij de bekende uitgeverij Heinemann, besloot ze haar naam officieel te laten veranderen in **Evelyn May Mordaunt**. Ze had zes broers en een zus. Haar vader was een Zuid-Afrikaanse auteur. Mordaunt groeide op in een welgestelde familie en genoot thuis-onderwijs. Zij is vandaag grotendeels vergeten als auteur, dit ondanks het feit dat haar boeken destijds bij grote uitgeverijen verschenen en als zoete broodjes over de toonbank gingen. Ook de critici wisten haar werk te pruimen. Haar werk werd bijvoorbeeld vergeleken met dat van **Joseph Conrad** (1857–1924), **Algernon Blackwood** (1869–1951) en **H.G. Wells** (1866–1946). Niemand minder dan **Virginia Woolf** (1882–1941), die overigens ook een spookhuisverhaal schreef ('A Haunted House', 1921) recenseerde verschillende van Mordaunts boeken en was er meestal (heel) positief over.

Mordaunt leidde een bewogen leven. Zo stierf haar verloofde **William Banks Wright** geheel onverwacht aan een soort koorts tijdens een expeditie langs de rivier de Zambezi in Zimbabwe. Het oorspronkelijke plan was dat Mordaunt hem zou vergezellen in Zuid-Afrika, waar hij als landeigenaar/boer aan de slag was en ook in goud speculeerde. Ze moest echter haar plannen uitstellen toen haar vader een beroerte kreeg. En kort nadien sloeg dus het noodlot een tweede maal toe.

In 1897 verhuisde Mordaunt met het gezin van haar nicht **Caroline** naar Mauritius, waar ze het jaar nadien met **Maurice Wiehe**, de eigenaar van een suikerplantage, trouwde. Het huwelijk liep van in het begin slecht. Al gauw begon Wiehe zijn echtgenote te slaan. Toen het huwelijk na enkele jaren helemaal in de soep draaide, keerde Mordaunt op haar eentje terug naar haar familie in Engeland. Op dat moment was ze zwanger én had ze malaria. (Twee eerdere kinderen waren doodgeboren.) Ze verhuisde al na drie maanden naar Melbourne (1902), waar haar zoon **Godfrey** geboren werd (1903). Om de rekeningen te kunnen betalen, werd Mor-

daunt redacteur en auteur. Daarnaast onderhield ze tuinen, deed ze borduurwerk en meerdere andere klussen. Ze werkte een tijdje in een school, maar ging er weg omdat de directeur een relatie met haar wilde beginnen. Het moge duidelijk zijn dat Mordaunt een sterke en onafhankelijke vrouw was. De zaden hiervoor werden al geplant in haar jeugd, toen ze, zeker naar Victoriaanse maatstaven, erg vrij werd opgevoed.

Vanaf 1902 schreef en publiceerde Mordaunt zowel fictie (haar debuut was *The Garden of Contentment*, 1902, een reeks fictieve brieven) als non-fictie (bv. *On the Wallaby: Through Victoria*, 1911), soms onder eigen naam, soms onder haar pseudoniem, soms op varianten van deze namen. Mordaunt schreef afwisselend romans, reisboeken en jeugdliteratuur (dit laatste dikwijls als **John Heron**, maar onder eigen naam voor de sprookjesbundel *Shoe and Stocking Stories* uit 1915), naast korte verhalen en artikelen voor de pers.

Berucht is haar satire *Gin and Bitters. A Novel about a Novelist who writes Novels about other Novelists* (1930), geschreven onder het pseudoniem **A. Riposte** (letterlijk "een antwoord, een weerwoord"). Het boek viel **William Somerset Maugham** (1874–1965) aan, omdat hij eerder in zijn roman *Cakes and Ale* (1930) de auteurs **Hugh Walpole** (1884–1941) en de net overleden **Thomas Hardy** (1840–1928) had neergehaald. De zaak leidde tot een schandaal, met een publicatieverbod voor *Gin and Bitters*.

Mordaunt verhoogde haar productie van fictie toen ze in 1909 vanwege gezondheidsproblemen terug naar Engeland verhuisde. Vanaf 1923 zou ze veel exotische reizen maken. Haar eerste trip, een journalistieke opdracht, bracht haar naar Martinique, Guadeloupe, Tahiti, de Samoaanse eilanden, Fiji, Nieuw-Zeeland, Australië en Papoea-Nieuw-Guinea. Op de weg terug naar Engeland bezocht ze nog veel meer plekken, waaronder het huidige Indonesië, Bali, Java, Sri Lanka, India en Kenia. In dat laatste land was haar zoon Godfrey gaan wonen. Wat een reis! Later bezocht Mordaunt bestemmingen in

Noord-Amerika, Zuid-Amerika, Afrika en Azië. Deze ervaringen verwerkte ze in reisboeken als *The Venture Book* en *The Further Venture Book* (beide 1926) en haar fictie.

In 1933 hertrouwde ze op Tenerife, met **Robert Rawnsley Bowles**. Ze gingen in Sydney wonen. Ook dit huwelijk was slecht. Robert Bowles stierf al in 1936. Het jaar nadien publiceerde Mordaunt haar autobiografie *Sinabada*. Deze titel betekent zoveel als “Koningin”, en was haar roepnaam in Papoea-Nieuw-Guinea. De laatste jaren voor haar dood bracht ze in Engeland door.

Mordaunt schreef meer dan vijftientig romans. Haar korte verhalen, waaronder ook spookverhalen, haalden misschien wel een nog hoger niveau. Achtendertig van haar verhalen werden verzameld in de bundel *The Tales of Elinor Mordaunt* (1934). Bij leven verschenen acht bundels. In 2021 werd daar de mooie overzichtsbundel *The Villa and the Vortex. Supernatural Stories, 1916-1924* (naar twee verhaaltitels) aan toegevoegd.

Al vroeg in haar literaire carrière schreef Mordaunt (door de critici doorgaans heel goed ontvangen) bovennatuurlijke verhalen, die vaak gekenmerkt werden door originele plots, een harde toon en goed uitgewerkte personages. Onder andere door haar vele reizen had Mordaunt een goed oog voor mensen van verschillende culturen en hoe zij hun leven leidden. Ook haar ervaringen met schilderen en tekenen hielpen haar een handje bij het beschrijven en uitwerken van haar personages.

Van haar oorspronkelijke bundels bevat *Before Midnight* (1917) het grootste aantal bovennatuurlijke verhalen, maar in elk van haar bundels nam ze wel een of meer van dit soort verhalen op. Of Mordaunt echt in spoken geloofde, weten we niet. Ze beweerde wel dat ze in Papoea-Nieuw-Guinea een Napoleontische matroos had gezien. Laat die boot maar varen, denk ik dan.

Maar goed, tijd nu voor Mordaunts griezelige verhalen!

Daarin valt op dat ze veel tijd besteedt aan de psychologie van haar hoofdpersonen, wat de vertellingen zeker ten goede komt. De nevenpersonages komen er daarentegen soms bekaaid vanaf. Ik denk hierbij aan dorpsbewoners, mensen van de lagere klasse en immigranten, die eerder karikaturaal worden neergezet. Dat past weliswaar soms bij de verhalen, maar is ook wel een gemiste kans in enkele gevallen.

In ‘The Weakening Point’ (1916) krijgt Bond Challice, de enige erfgenaam van een rijke familie, telkens op zijn verjaardag te maken met een terugkerende droom waarin een monster opduikt. Zal hij sterven zoals in zijn droom? Interessant is dat het Challice naarmate het verhaal vordert steeds minder goed vergaat in het echte leven. Dit schept zowel bij de hoofdpersoon als de lezer een gevoel van een onvermijdelijk slecht einde.

Het vrij lange en melodramatische ‘The Country Side’ (1917) is een van Mordaunts beste bovennatuurlijke verhalen. Een (veronderstelde?) heks, Mrs Orpin, blijkt daarin een goedaardige rol te spelen. Ze helpt de nieuwe en wat eenzame inwoner van het dorp, Margaret Wister, om de ontrouw (en andere minder leuke gewoonten) van haar echtgenoot Robert, een geestelijke, aan het licht te brengen. Het verhaal opent met de wel heel duidelijke zin *Religion is an ordered superstition*. Dit verhaal bevat een stevige scheut *folk horror*, zoals het “eten van de zonde”. Hier gaat het om een Welsh bijgeloof, dat trouwens ook in heel wat andere culturen bestaat. “Sin-eaters” nemen een rituele maaltijd tot zich om de zonden van een overledene weg te nemen.

Een echtgenoot die overspel pleegt vinden we ook in het spookhuisverhaal ‘The Fountain’ (1921). Isolatie speelt hier opnieuw een rol. De etherische Sylvia Colquhoun past niet in de hogere kringen waarin haar man Harry zich thuis voelt. Na haar verdrinkingsdood in de fontein die Harry voor haar liet bouwen, begint ze als geest haar man te tergen in hun woning, die steeds vochtiger wordt. Een mooi motief in dit verhaal is

water, dat in verschillende vormen gestalte krijgt, waaronder die van een Welshe meermin ofwel *gwenhidwy*. Interessant hier zijn de passages over de riten van druïden.

Ook de titulaire hoofdpersoon 'Hodge' (1921) is eenzaam. Hij wordt door de kinderen Rhoda en Hector Fane uit de pre-historie naar het heden gehaald. Ze vinden het stoffelijk overschot van deze holbewoner in de modder van het bos. (Heel vroeger was daar een zee.) Mee door hun spel komt Hodge tot leven. Vanzelfsprekend past hij niet in het heden. Als hij dan ook nog verliefd wordt op Rhoda...

Acteurs worden door hun boosaardige rollen overgenomen in 'The Vortex' (1919), wat het gevolg is van de brandende ambitie van Lawrence Kestervon, de auteur van het toneelstuk waarin zij spelen.

Het indrukwekkende en claustrofobisch aandoende 'Luz' (1922) bevat een streepje SF. Een jonge verpleegster – let op haar beroep – heeft een onredelijke angst voor een blinde man, die ze enkel kent van het getik van zijn wandelstok. Ze vermoedt sterk dat hij door en door boosaardig is. Op een mistige avond is ze de weg kwijt. Een onbekende persoon (of niet...) leidt haar door Londen op een wel heel vreemde wandeling. Het einde is gruwelijk!

'The Landlady' (1923) houdt zich bezig met wat een spook nu eigenlijk is. Is Miss Julia Champneys, die kamers verhuurt aan een jong echtpaar, gestorven of leeft ze nog? Waarom ziet het koppel haar onthoofde lichaam verschillende malen? Misschien kan ze na haar overlijden (?) geen afscheid nemen van haar woning? Dit verhaal heeft een goed-aardige geest in petto.

'Four Wallpapers' en 'The Villa' (beide 1924) zijn spookhuisverhalen. Als een koppel een prachtig huis erft in 'Four Wallpapers' ontdekken ze achter het behangpapier de geesten van eerdere bewoners. In 'The Villa' neemt een huis wraak op de nieuwe eigenaars, die de vorige eigenares dood wensten.

Herbert Russell Wakefield (1888–1964) uit Kent schreef verschillende spookverhalenbundels: *They Return at Evening* (1928), *Old Man's Beard* (1929), *Imagine a Man in a Box* (1931), *Ghost Stories* (1932), *A Ghostly Company* (1935) en *The Clock Strikes Twelve: Tales of the Supernatural* (1940). Zijn werk is sterk beïnvloed door **M.R. James** (1862–1936) en **Algernon Blackwood** (1869–1951). Wakefield wordt wel eens de laatste "klassieke" spookverhalenschrijver genoemd. Verhalen zoals 'Look Up There!', 'The Red Lodge' en 'He Cometh and He Pas-seth' worden vaak in bloemlezingen opgenomen. Een van zijn klassiekers is 'Nurse's Tale', waarin de impact van het spookverhaal op enigszins nostalgische wijze verzacht wordt door de vertelvorm: een kind krijgt het verhaal te horen van een kindermeisje. Denk even terug aan de spokerige verhalen die jij als kind te horen kreeg... Wakefield schreef naast korte verhalen ook vier romans, waaronder drie detectives, en wat *true crime*. Hij was erg geïnteresseerd in hoe criminelen denken.

De vroeg gestorven **Richard Barham Middleton** (1882–1911) uit Staines, Middlesex, was voornamelijk redacteur (bij *Vanity Fair*), literair recensent (voor het Londense blad *The Academy*) en dichter. We kennen hem nu vooral nog vanwege zijn spookverhalen. Hij werkte als bankbediende, wat hij maar saai vond. Dus leidde hij 's nachts het bestaan van een bohemien. Hij wilde vooral als dichter doorbreken, maar het grote succes liet op zich wachten. Een van zijn schrijversvrienden was **Arthur Machen** (1863–1947). Middleton leed aan depressies, mede het gevolg van zijn onbeantwoorde liefde voor een prostituee. Hij bracht zijn laatste maanden in Brussel door, waar hij zelfmoord pleegde door de inname van chloroform.

In zijn korte leven schreef Middleton onder andere twee dichtbundels, de roman *Queen Melanie and the Wood Boy* (postuum uitgebracht in 1931) en twee verhalenbundels. In het spookgenre is zijn bundel *The Ghost Ship and Other Stories* (1912, het jaar na zijn dood) van belang. Het voorwoord in

deze bundel is overigens van Arthur Machen. Het titelverhaal, dat met enige regelmaat in thematische bloemlezingen wordt opgenomen, is werkelijk uitstekend. Het betreft een humoristisch verhaal waarin spoken en gewone lui vredevol naast elkaar leven in een rustig dorp. Maar een storm zwiept een heus spookschip zomaar een tuin in. Uit het schip komt hemelse rum, die in het rapenveld drupt. Het gevolg laat zich raden.

Ook verhalen zoals 'The Conjurer' (een goochelaar laat zijn bevallige assistente – tevens zijn vrouw – verdwijnen, maar het publiek reageert wel erg enthousiast), 'The Coffin Merchant' (een man krijgt op straat een flyer overhandigd waarin staat dat hij binnenkort een doodskist zal nodig hebben, onderaan prijkt het adres van de winkel die over het macabere materiaal beschikt) en 'On the Brighton Road' (een zwerver ontmoet een man die beweert al viermaal te zijn gestorven) uit deze bundel zijn het lezen meer dan waard. Alles samen schreef Middleton trouwens meer dan veertig bovennatuurlijke verhalen, toch een aanzienlijk aantal.

Ironisch genoeg werd Middletons werk vrij snel na zijn dood razend populair, getuige daarvan de liefst zeven delen met verzameld werk die de volgende twintig jaar verschenen, waarvan de eerste drie al binnen de achttien maanden na zijn tragische dood.

De Londenaar A.M. (Alfred McLelland) Burrage (1889-1956) begon na het overlijden van zijn vader in 1906 verhalen voor jongens te schrijven, om zijn moeder en zus mee financieel te onderhouden. Zijn vader en oom waren hem daarin voorgegaan. De jonge Burrage kon dus helaas niet naar de universiteit gaan, zoals voorzien was. Voor zijn jeugdliteratuur gebruikte hij het pseudoniem Frank McLelland. Hij verkocht aan pulp-magazines die bestemd waren voor de jeugd. Zijn populairste jeugdroman was *Poor Dear Esme* (1925), over een jongen die zich als meisje verkleedt om naar een meisjesschool te kunnen gaan.

Na zijn prille begin als auteur voor de jeugd begon hij in allerlei genres te schrijven: misdaadverhalen, romantische komedies, avonturenverhalen en bovennatuurlijke vertellingen. Wat telde was initiële verkoop aan tijdschriften en kranten; aan royalty's hechtte hij weinig belang. Hij ging snel van het ene verhaal naar het andere en bleef zelden stilstaan bij wat hij al geschreven had. Daardoor zou je kunnen denken dat hij ondermaats werk leverde, maar dit was beslist niet het geval. Hij had enerzijds nood aan deadlines om vooruit te komen met zijn verhalen, en anderzijds was er de voortdurende druk om niet terug in de armoede te verzeilen. Zijn vader en oom was het trouwens precies zo vergaan.

Na de Eerste Wereldoorlog werden zijn memoires anoniem (auteur Ex-Private X) uitgebracht onder de titel *War is War* (1930). Het boek was zeer controversieel. Het uitte kritiek op zowel de Britse officieren, die zich niet altijd even dapper hadden getoond tijdens de oorlog, als op de Franse bevolking.

Zijn reputatie als jeugdauteur is helemaal weggedeemsterd. Hij is enkel nog bekend om zijn kwalitatief hoogstaande spookverhalen, waarvan de meeste bij leven verzameld werden in *Some Ghost Stories* (1927) en het mooi getitelde *Someone in the Room* (1931, ook onder het pseudoniem Ex-Private X uitgebracht). In 1916 schreef hij al wel eens een bovennatuurlijk verhaal zoals 'The Wrong Station' – hij bleef ook tijdens zijn legerdienst gewoon voortschrijven – maar pas in de jaren twintig gooide hij zich volop op dit genre, dat een opstoot aan populariteit kende. Tussen 1925 en 1930 schreef hij liefst 28 spookverhalen voor *The London Magazine* en nog een twintigtal voor andere bladen. Er wordt geschat dat hij meer dan honderd spookverhalen schreef – de meeste weliswaar in de *boom* die tot ongeveer 1930 duurde – en in totaal minstens 1600 verhalen wist te publiceren. Ook in de laatste jaren van zijn leven schreef hij nog aan een hoog tempo.

In 1942 en 1946 pende Burrage nog twee *weird* romans, respectievelijk *Seeker to the Dead* en *Don't Break the Seal*.

Zijn spookverhalen worden gekenmerkt door een heldere en (schijnbaar) eenvoudige stijl en alledaagse situaties en settings (de trein, een hotel, een vakantiehuisje). Zijn spoken zijn geen eeuwenoude fladderlakens, maar mensen die onlangs gestorven zijn. Soms zijn ze boosaardig, soms vallen ze heus wel mee. Hij verwerkte in zijn vertellingen vaak – mee onder druk van de alomtegenwoordige deadlines – wat hij zelf al dan niet recent had meegemaakt. Een voorbeeld is ‘The Little Blue Flames’, over de periode waarin hij halsoverkop met zijn moeder en zus op zoek moest naar een flat na het overlijden van zijn vader. ‘The Waxwork’ is gebaseerd op een echt bezoek aan Mme Tussauds. Voor ‘The Running Tide’ liet hij zich dan weer inspireren door zijn vakanties in Cornwall.

De dertien spookverhalen in *Some Ghost Stories* halen een hoog niveau. ‘The Green Scarf’ doet qua opzet – maar niet qua uitwerking – nogal denken aan het werk van M.R. James (1862–1936) omdat daarin een oorlogsrelikwie een invloed uitoefent op mensen in het heden. In ‘Playmates’ adopteert een rijke man een meisje. Ze krijgt geen affectie van de man; hij koos enkel als experiment voor adoptie. Op een dag krijgt het meisje toch speelkameraden. En dan gebeurt er iets onverwachts... In het beklemmende ‘Between the Minute and the Hour’ maken we de strijd van de hoofdpersoon mee bij de overgang van nacht naar morgen.

Burrage creëerde een eigen occulte detective, Francis Chard, die in tien verhalen optrad. Alle verhalen werden geschreven en gepubliceerd in 1927. Er is – diepe zucht – ook een Watsonfiguur, een zekere Torrance. Dit zijn helaas niet Burrages sterkste verhalen, ook al omdat de detective in kwestie niet echt uit de verf komt. Het beste verhaal uit deze reeks is ongetwijfeld ‘The Affair at Penbilo’, omdat het verdriet van een personage echt voelbaar is. Na het overlijden van zijn zus opent een man zijn huis voor geesten, hopen dat ook zijn zus onlangs deze weg op bezoek komt. Dat gebeurt natuurlijk niet! Wel integendeel, een kwaadaardige geest wipt binnen. Chard en Torrance moeten de boel oplossen.

Een ander weerkerend personage in de bovennatuurlijke fictie van Burrage is Derek Scarfe, die dol is op huizen waarin spoken rondwaren. Ieder zijn hobby natuurlijk!

Na de Eerste Wereldoorlog schreef de Welshman **Richard Hughes** (1900–1976) enkele goede spookverhalen. Ze verschenen in een van zijn twee verhalenbundels, *A Moment of Time* (1926). Hughes publiceerde verder gedichten, vier romans (waaronder *A High Wind in Jamaica*, in de VS bekend als *The Innocent Voyage*, 1929), toneelstukken en korte verhalen buiten het spookgenre. Hughes was overigens de eerste auteur die een hoorspel voor de BBC schreef (1924). Hughes’ beste spookverhaal is misschien wel ‘The Ghost’, dat veel psychologische diepgang heeft en op het einde dubbel verrast. De openingszin toont dat het tempo nu niet bepaald laag ligt in dit verhaal: *He KILLED me quite easily by crashing my head on the cobbles*. Leuke binnenkomer!

De Engelse dichter, toneelauteur en schrijver van korte verhalen **Alfred Noyes** (1880–1958) liet vaak spoken optreden in zijn poëzie. Zo is ‘The Highwayman’ een romantische ballade die tegelijk een spookverhaal is. Het gedicht wordt in de Angelsaksische wereld vaak opgenomen in bloemlezingen voor schoolkinderen. In zijn verhalenbundels *Walking Shadows* (1918) en *The Hidden Player* (1924) komt fantasy vaak aan bod. ‘Midnight Express’ is een van zijn overtuigendste verhalen. Een jongetje probeert elke avond het boek *Midnight Express* te lezen, maar valt telkens weer in slaap. Op bladzijde vijftig staat een afbeelding waarvan hij enorm bang is: *It showed an empty railway platform at night lit by a single dreary lamp. There was only one figure on the platform, the dark figure of a man, standing almost directly under the lamp with his face turned away towards the black mouth of a tunnel*. Hoe gaat hij, jaren later, als volwassene met die angst om?

De Engelsman Alan Noel Latimer 'Tim' Munby (1913–1974) was bibliothecaris en auteur. Munby werkte voor de Tweede Wereldoorlog in de wereld van de antiquaire handel. Hij schreef tussen 1943 en 1945 in OFLAGVIB, een kamp voor krijgsgevangenen in de buurt van Eichstätt (in Beieren), alle vertellingen die hij later zou opnemen in de bijzonder sterke spookverhalenbundel *The Alabaster Hand and Other Ghost Stories* (1949). Drie ervan werden nog tijdens zijn gevangenschap gedrukt in *Touchstone*, een magazine voor krijgsgevangenen.

Later schreef Munby nog *Phillips Studies* (1951–1960, vijf delen), een uitgebreide studie over een bekende en nogal excentrieke boekenverzamelaar uit de 19e eeuw, Sir Thomas Phillipps (1792–1872), die liefst 40.000 boeken en 60.000 manuscripten bezat.

Na R.H. Malden (1879–1951), E.F. Benson (1867–1940) en eventueel E.G. Swain (1861–1938) is dit de auteur die het best in de M.R. James-traditie schreef. Munby werkte vrij vaak met het concept van het verhaal-binnen-het-verhaal, en deed dat op een goede manier. Hij was vooral goed als hij bevlogen over antieke voorwerpen en boeken schreef. Zijn plotafhandeling was soms iets minder elegant.

De veertien verhalen in *The Alabaster Hand* draaien vaak om verzamelaars van boeken of andere historische voorwerpen. Bij hun zoektocht stuiten ze stevast op behekste spullen of geesten. Het sterkste verhaal is misschien wel de opener, 'Herodes Redivivus'. Een vijftienjarige jongen wordt het slachtoffer van een sinister plot van een boekhandelaar. 'A Christmas Game' voert ons terug naar Kerstavond 1870. Dit is een geslaagd en donker spookverhaal, ideaal voor kerst. 'The Alabaster Hand' doet wat denken aan E.G. Swains ongevaarlijke maar gezellige *Stoneground*-verhalen.

Elizabeth Walter (1927–2006) was een Engelse auteur van horror- en fantasyverhalen. Ze schreef vier romans en liefst zes bundels met spookverhalen. Samen goed voor eenendertig vaak wat langere verhalen van hoge kwaliteit. Ze liet ooit

optekenen: *The thing I like most about the supernatural is that it enables you to play God, to dispense justice – only you dispense it from beyond the grave.* Walter groeide op in de Welsh Borderlands, met name Herefordshire. Dat zie je terug in sommige van haar beste verhalen: ze spelen zich af in Wales. Soms ligt de nadruk echt wel meer op de setting en de personages dan op het bovennatuurlijke, zoals in 'The Sin Eater' (een jongeman genaamd Clive bezoekt kerken in een afgelegen gebied in Wales en raakt gefascineerd door de Penrhayader Church), en toch zijn deze verhalen bijzonder geslaagd. Haar verhaal 'The New House' is een voortreffelijk voorbeeld van een *haunted house story*. Enkele van haar verhalen doen onvermijdelijk heel modern aan. Zo verwijst de titel van 'Dual Control' (1975) naar de autorischool, waar de rij-instructeur in de passagiersstoel ook de wagen kan besturen als het fout loopt. In het verhaal zelf verliest een echtpaar de controle over hun leven, door een vluchtmisdrijf.



Over spookverhalen valt nog zoveel meer te vertellen, maar dat is voor een volgende keer. Ga vooral zelf op ontdekking en laat je verrassen.

Biografieën van de auteurs

Bruno Lowagie keerde na een carrière van bijna een kwart eeuw in de IT-sector terug naar zijn eerste liefde: schrijven. Hij publiceerde boeken zoals ‘Entrepreneur’ en ‘Nijlpaard voor Kerstmis’ in eigen beheer; regelmatig verschijnt er een kort verhaal van zijn hand in verhalenbundels van uitgeverijen zoals LetterRijn en Godijn Publishing.

Charles van Wettum is bang voor hoogten: als er op televisie iemand vanaf een stoeprand naar beneden kijkt, krijgt hij al kramp in zijn kuit. Hoogten behandelt hij dus uitsluitend theoretisch; sciencefiction is dan heel geschikt. Hij heeft in zijn carrière frustraties opgelopen in het onderwijs met ongezeggelijke leerlingen, eigenwijze docenten en onhandelbare groepen – dat is dus een geweldige bron voor verhalen. Hij is daarentegen niet bang voor spoken, en aangezien schrijven zoals iedereen weet vooral voortkomt uit angsten en (jeugd) frustraties, schrijft hij geen spookverhalen. Hij heeft zichzelf dan ook op een wat achterbakse manier deze bundel binnengefrommeld. Alle verantwoordelijkheid daarvoor is uiteraard voor de redactie.

Eddy C. Bertin (1944–2018) was een Vlaamse auteur die voornamelijk science fiction en horror schreef. Aan het eind van de jaren zestig verschenen zijn eerste verhalen. Bekendheid verwierf hij onder meer met zijn Membraantrilogie, gebundelde SF-verhalen met een overkoepelende verhaallijn. Naast andere verhalenbundels zoals *Mijn mooie duisterlinge* schreef hij o.a. de roman *De schaduw van de raaf*, een eerbetoon

aan E.A. Poe. Hij werd veelvuldig in het buitenland gepubliceerd, voornamelijk in tijdschriften. Vanaf medio de jaren tachtig verruilde hij volwassenenliteratuur steeds meer voor griezelliteratuur voor kinderen. Hij gaf verschillende tijdschriften uit, waaronder *SF-Gids*.

Eveline van Dienst schrijft graag korte verhalen. Zowel voor kinderen als voor volwassenen. De meeste van haar verhalen zijn uitgegeven in samengestelde bundels, zoals dit verhaal. Geef haar een thema en ze gaat ermee aan de slag. Ze voelt zich niet bij elk genre even comfortabel, maar hé: uitdagingen zijn er om aan te gaan! In het dagelijks leven is ze werkzaam in de gezondheidszorg. Haar ervaringen op de werkvloer zijn vaak een bron van inspiratie. We moeten je het antwoord op de vraag of Kaspar en BooWoo ook voortkomen uit een (werk)ervaring, schuldig blijven. Veel zweef uuuh leesplezier!

F.P.G. Camerman werkt al sinds het bronzen tijdperk aan zijn science fantasy epos *De Verloren Stammen van Aden*, waarvan inmiddels twee delen zijn verschenen: *De Schreeuw van de Griffioen* (2020) en *De Wil van Adens Goden* (2022). Het derde deel, *De Wens van Adens Gezant*, verschijnt in 2024. Tussendoor schrijft hij af en toe een kort verhaal, zoals dit verhaal uit 2017.

Finn Audenaert rapporteert op Verhalen Uit Vreemde Oorden (finnaudenaert.weebly.com) uit randgebieden van de werkelijkheid. U vindt er korte verhalen en besprekingen. Voor uitgeverij Poespa Producties stelt hij verhalenbundels samen en doet hij de eindredactie van alle uitgaven. Hij is ook redactielid van *In Tenebris*, een boekenreeks over fantastiek en mysterie, en van de SF/F/H-website Out Of This World. Voor het tijdschrift *Fantastische Vertellingen* bespreekt hij romans en verhalenbundels. Voor uitgeverij EdgeZero doet hij o.a. wedstrijdjurering en redactiewerk.

Frank Beckers

Eerst was ik zoon van Daarna was ik de broer van Ik stierf als oom van declameerde het spook uit mijn toekomst, om me te overtuigen dat hij mijn geest na mijn dood was. Tegelijkertijd toonde hij me mijn nog te schrijven doodsprentje, waarop mijn leven en dood in haiku-format beschreven stond, omdat ik een liefhebber was van het ultrakorte verhaal, liefst met een fantastisch element en waarin de grote vragen niet geschuwd worden. ‘Akkoord? Dan vink ik mijn eerste opdracht af opdat je geest rust kan vinden.’

Frank Roger schrijft sinds de jaren '70 verhalen in fantastische, satirische en surrealistische stijl, en heeft er inmiddels al meer dan 500 op de teller staan. Hij maakt verder collages en ander grafisch werk waarin de geest van dada en het Belgische surrealisme nog rondwaart. Het leidde tot inmiddels ongeveer 1400 publicaties in een vijftigtal talen.

Guido Eekhaut schrijft boeken en blijft dat doen, al vier decennia lang. Een opsomming van het resultaat is op Wikipedia te vinden. Daarnaast zijn er vele verhalen, in verschillende genres en talen. Hij kreeg voor dit alles enkele prijzen en werd voor andere genomineerd. Allemaal ijdelheid, zo'n opsomming, vindt hij zelf. Het werk is het belangrijkste.

Hervé Suys begon te schrijven tijdens een lange revalidatie na een sportblessure. Hij schrijft om indruk te maken op vrouw, kinderen en dichtste vrienden, doorgaans doet hij dit barvoets en blootshoofds. Meer werk van hem vindt u op: hervesuys.org.

Isabelle Plomteux schrijft zowel fantasy als poëzie en combineert soms beide. Haar werk is verschenen op genrewebsites (Fantasize, Vonk), in verhalenbundels (Ganymedes, EdgeZero) en in literaire tijdschriften (Sintel). In 2020 bemachtigde ze met het episch fantasy-verhaal ‘Vuurvlieg’ de

derde plaats bij de door Hebban.nl georganiseerde Harland Awards. Daarnaast is ze redactielid van Fantasize.nl en initiatiefnemer en bestuurder van de Fantastische Unie, een Nederlands-Vlaams initiatief voor het Nederlandstalige 'fantastische' genre dat uitgaat van Nederlandse en Vlaamse auteurs en uitgevers.

Jaap Boekestein schrijft sciencefiction, fantasy, horror, thrillers en verder alle genres die hem interessant lijken. Sinds 1989 verschenen er diverse romans en novellen van zijn hand, plus ruim vierhonderd korte verhalen. Samen met Tais Teng begon hij het eerste Nederlandse sciencefictiongenre: zilt-punk, met denderend optimistische verhalen over Nederland in de toekomst. Als inspiratiebronnen noemt Jaap de schrijvers Jack Vance, Clark Ashton Smith, Fritz Leiber, Robert van Gulik, Leigh Brackett en Tanith Lee. Over de jaren heen won hij o.a. de Paul Harland Prijs en de Bemoste Beeld Prijs. In het dagelijkse leven werkte Jaap Boekestein o.a. in het gevangeniswezen, bij een recherchebureau en als uitsmijter.

Johan Klein Haneveld verkent als liefhebber van het fantastische genre graag alle vormen van sciencefiction, fantasy en horror, met de nadruk op sciencefiction. Dit doet hij in de vorm van korte verhalen, novellen en romans en door het samenstellen van verhalenbundels. Tot en met 2023 verschenen er van hem dertig boeken, waaronder de bundel 'De laatste verkenner', de roman 'De anti-materie tovenaars' (geschreven met Theo Barkel) en de door hem samengestelde klimaatbundel 'Welkom in de broeikaswereld'.

Karel Smolders kun je bezwaarlijk kakelvers noemen. Net zijn zevende decennium aangesneden en dat doet zich voelen. Geen veelschrijver, wel al meer dan dertig jaar publicaties achter de kiezen. Dat begon ooit op Crime Time van wijlen Omroep Brabant (nu gewoon Radio 2). Neergestreken in de achtertuin van Uitgeverij Averbode gooide hij zich nadien op

de Vlaamse Filmpjes. Van daar was het een kleine stap naar jeugdboeken, acht bij elkaar en grotendeels sciencefiction en fantasy – plus een reeks korte verhalen. De laatste jaren heeft hij de bladzijde van de jeugdverhalen omgeslagen – tenzij twee wachtende manuscripten alsnog een thuis krijgen. Who knows? De huidige oogst aan verhalen vind je in meerdere bundels, webzines en tijdschriften die de fantastiek omarmen, zoals Fantastische Vertellingen, HSF en Wonderwaan.

Katrien Ricart, geboren in het diepste van de wintertijd, op een ijskoude nacht, een maand na de moord op J.F. Kennedy. Ze brengt haar jeugd door in een West-Vlaams dorp, waar tijdens de zomerkermis bleke skeletten rammelen in het spookkot. Hongerig naar anders en meer, verhuist ze naar de stad waar men de maan blust. Op haar werkplek zwerven de spoken van de Predikheren door de gangen. Ze houdt van sokken breien, boswandelingen, vertellen, hangmathangen en chai latté. Ze schrijft haar verhalen liefst puur en ongezoet met een laagje poëzie en magie.

Laura Scheepers schrijft al sinds ze op de kleuterschool zat. Tijdens haar schooltijd leverde dat voornamelijk goede cijfers op. In recente jaren heeft chronisch ziek zijn haar in ieder geval één ding opgeleverd: tijd om te schrijven. In 2019 begon ze na een writer's block van jaren weer met schrijven en sindsdien is er een aantal verhalen uitgekomen in bundels. Ze schrijft graag historische fictie, future-fiction, fantasy en slipstream, maar is bereid om bijna alles te proberen. Ook jureert en redigeert ze voor EdgeZero. Naast schrijven houdt ze van lezen, gamen en knutselen met alle mogelijke en onmogelijke materialen.

Liesbeth Jochems schrijft verhalen in het fantastische genre. Geregeld laat ze zich daarbij inspireren door de klassieke sprookjes. Ze heeft drie boeken uitgebracht, waarvan *Mozaïek van Geluk* het meest recente is. Ook staat ze in meer-

dere verhalenbundels. Wekelijks schrijft ze voor Hierinsal-land.nl. Ze woont met haar gezin in Olst en werkt als chemisch analist op een laboratorium in de agrarische sector. Bij voorkeur zwemt ze dagelijks in open water, ook in de winter. Meer over haar boeken en verhalen is te vinden op liesbethjochems.nl.

Luc Geeraert schrijft wetenschappelijke teksten en verhalen. In die verhalen die kort of lang kunnen zijn, probeert hij de mens te vatten op de grens tussen fantasie en werkelijkheid. Vaak leiden deze verhalen hem naar de donkere krochten van de menselijke ziel. Hij publiceerde in literaire tijdschriften, droeg bij aan verschillende verhalenbundels, en werkt aan een roman in 30 korte verhalen. Soms springt hij op een podium.

Luc Vos schrijft korte en lange verhalen. Zo'n 70 kortverhalen behaalden finaleplaatsen in schrijfwedstrijden en werden in bundels gepubliceerd. Ook ultrakorte verhalen en gedichten behoren tot zijn dagelijkse bezigheid en vallen met grote regelmaat in de prijzen. Sinds 2022 is hij zeer actief met 'Anne Verelst'-thrillers (Uitgeverij LetterRijn): *ZEVEN*, 10/22 (Winnaar thrillzone-award debuut 2022, Shortlist Vrouwenthillers, longlist Bronzen Vleermuis) – *Paternoster*, 06/23 (Longlist Zilveren Vleermuis) – *Het Woord*, 03/24. Andere publicaties: de thriller-novelle *Spijt?* (LetterRijn, 02/23) – een bundel met ultrakorte verhalen *Plofkoekjes* (Neckar, 04/23) – www.lucvos.be

Marceline de Waard is met twee romans en drie verhalenbundels op haar naam niet meer weg te denken uit de wereld van de vrouwenfictie. Feelgood met een twist. Haar hoofdpersonen zijn sterke vrouwen die het niet altijd gemakkelijk hebben en als het erop aankomt, het heft in eigen hand nemen. Voor de setting maakt ze graag gebruik van plaatsen

waar ze is geweest. Zoals uit haar verhalen blijkt, houdt ze erg van Ierland, Schotland en Engeland. www.marcelinedewaard.nl

Martine Pauwels is een veelzijdige schrijfster die al op jonge leeftijd fictieve werelden creëerde. Door haar passie voor het geschreven woord heeft ze een eigen stijl ontwikkeld. Haar interesse in het mysterieuze en het occulte is een belangrijke inspiratiebron.

Mike Jansen schrijft en publiceert SF/F/H-verhalen sinds 1991. Winnaar King Kong Award 1992, Fantastels 2012, Baarnse Literatuurprijs 2012, de Godijn Fantasy/SciFi Award 2020 en de Bemoste Beeld prijs 2021. Organisator EdgeZero Award, samensteller/uitgever van de EdgeZero *In de Polder* bundels. Publiceert Nederlands bij EdgeZero en Verschijnsel, Engels in diverse bladen en anthologieën. www.meznir.info

Patrick Van de Wiele leverde vanaf 1979 verhalen, nieuws en recensies (lp's, boeken, video's) voor Eddy C. Bertins *SF-Gids*. Met Jacky Van der Haegen en Eddy vormde hij de multimedialagroep Dunwich Experience. Voor *Survival* van Alfons Maes besprak hij vanaf 1982 soundtracks van SF-films en boeken. Met Eddy en Alfons startte hij *Cerberus*, tegenwoordig <https://ootw-magazine.weebly.com>, waarvoor Patrick boeken, cd's, dvd's en evenementen bespreekt. Met o. a. Alfons begon hij het muziektijdschrift *Keys and chords* (later www.keysandchords.com). Hij besprak optredens, albums, boeken en dvd's en nam interviews af. Als freelancer schreef hij voor *Film & Fun*. In bibliotheken gaf hij cursussen over SF en fantasy. Jarenlang schreef hij Engelstalige CD-besprekingen voor www.smoothjazz.eu. Nu heeft hij zijn eigen rubriek <http://www.smooth-jazz.de/Patrick/PatricksPlace.html>. In 2022 lanceerde hij www.cultuurmania.com.

Peter De Backer komt uit Gent. In de driedelige romancyclus *Achter een Gentse Gevel* schreef hij jeugdherinneringen neer, afgewisseld met reflecties over leven in het Gent van deze tijd. Met 'Twee spoken' waagt hij zich voor het eerst aan het genre van het spookverhaal. Op dit moment werkt hij aan een nieuwe roman en een reeks korte verhalen.

Ruben De Baerdemaeker gelooft niet in spoken, maar wel in verhalen. Hij heeft ze altijd al gelezen, en het schrijven is een eerder recent uitvloeisel daarvan. Hij wordt daartoe gedreven door een literaire klopgeest die op tijd en stond (maar altijd als je het niet verwacht) heel luid 'Boe!' roept.

Sabina (Nina) Stepanovic is creatief verhalenverteller. Op jonge leeftijd schreef zij haar eerste verhalen. Op dat moment nog met een sterke voorkeur voor thrillers en fantasy-verhalen. Tegenwoordig schrijft ze vooral YA. Sinds 2015 is ze zich meer gaan richten op haar andere talenten, tekenen en schrijven van kinderboeken, zonder haar eerste passie uit het oog te verliezen. In het Engels publiceert ze als Rose N Storm.

Tais Teng schrijft eigenlijk voor elke leeftijd: van het eerste spreukenboekje voor kleuterheksen tot gedegen handleidingen voor zeshonderdjarige dark lords. Daarbij tekende hij ook zowat alles, van sprekende theepotten tot best wel mooie vrouwen met vleermuisvleugels en een lelijk karaktertje. Zijn meest recente boeken zijn de griezelbundels *De Ring van Ardek* en *Welkom, mijn prooi* en de Zothique-bundel *Gekleed in soepel mummieleer* bij uitgeverij Macc. *Phaedra: Alastor 824* is een Engelse sf-roman die in het universum van Jack Vance speelt. Samen met Jaap Boekestein is hij de oprichter van ziltpunk, optimistische klimaatfictie die specifiek in Nederland speelt. Hij is het bekendst van de negendelige serie *De Griezelklas*.

Tim Therry, in het dagelijks leven bibliotheekmedewerker, schrijft graag verhalen met een flink fantasy-gehalte. In zijn woonplaats Leuven is hij actief in de Schrijverskolonie, een groep enthousiaste auteurs die elkaars teksten helpt verbeteren. Daarnaast is hij lid van een online schrijversclub die zich op fantasy richt: Fantastic Meetings. Sporadisch publiceert hij in tijdschriften of verhalenbundels, zoals in 2022 in de bundel *Sneeuw* (e-book) van uitgeverij Hamley Books. In zijn spreekwoordelijke lade ligt een uitgebreider werk: een jeugdboek voor de leeftijd van 10-12 jaar. Veel schrijftijd gaat naar het bijschaven hiervan en het werken aan een vervolgdeel.



Illustrator Felix Bosschaert

Felix Bosschaert is een Antwerps beeldend kunstenaar en illustrator. Grafiet vormt de drijvende kracht achter zijn artistieke praktijk. Dit veelzijdige materiaal wordt in al zijn facetten, van 4H tot 9B en in poedervorm, gebruikt. Het creëert een wereld van uitersten.

De contrasten in licht en donker, het afgewerkte en onafgewerkte in combinatie met de diepte van de duisternis en de gelaagdheid van het zwarte vlak, zijn kenmerkend voor zijn werk.

Door zijn onderzoek en het laag op laag blijven zoeken en tekenen, zowel intuïtief als associatief, creëert Bosschaert een wereld waarin grenzen vervagen en uitersten met elkaar in confrontatie gaan. Er ontstaat een spanningsveld dat even weerzinwekkend als intrigerend is.

Los van het intuïtieve gaat hij ook thematisch aan de slag, alles speelt zich in één wereld af waarin alles verbonden kan worden. De mens begeeft zich namelijk in een universum dat intrinsiek onbegrijpelijk en tegenstrijdig is. De relatie tussen mens en dier, lust en afgrijzen, dromen en werkelijkheid, groei en verval, geboorte en dood, zijn kenmerkende thema's. Wie durft kijken, ervaart het menselijk verhaal in al zijn gruwelijke en prachtige complexiteit.

Instagram: [felixbosschaert](#)

As above so below



Felix licht de cover toe

In 2019 werd ik voor het online platform *Collateral Journal* gevraagd om een beeld te maken rond het sciencefiction/horrorboek *Annihilation* van Jeff Vandermeer. Een fantastisch inspirerend boek, evenals de gehele *Southern Reach Trilogy* waar *Annihilation* deel van uitmaakt, een reeks die ik helaas op dat moment nog niet gelezen had.

De tekening is gestart vanuit de simpelste inhoudelijke bouwstenen van het boek. Vier vrouwelijke wetenschappers, een tunnel die het middelpunt vormt van het narratief, mens versus natuur en vooral de mysterieuze zone waarin dit alles zich afspeelt en waarbinnen alles versplintert en vervormt en er geen zekerheden zijn.

Dit laatste gaf mij in mijn ogen de vrijheid om elementen toe te voegen vanuit mijn eigen referentiekader en mijn interpretatie van het concept 'Annihilation'.

De grijze 'bol' is gebaseerd op foto's van een nucleaire explosie van Harold Edgerton. De horizon wordt verlicht door een andere nucleaire explosie in de verte. De figuur rechtsboven draagt een pet van de SS-officieren en een houten oorlogsmasker, vuurt een Luger af in de lucht en in de borstkas ligt een misvormd kind.

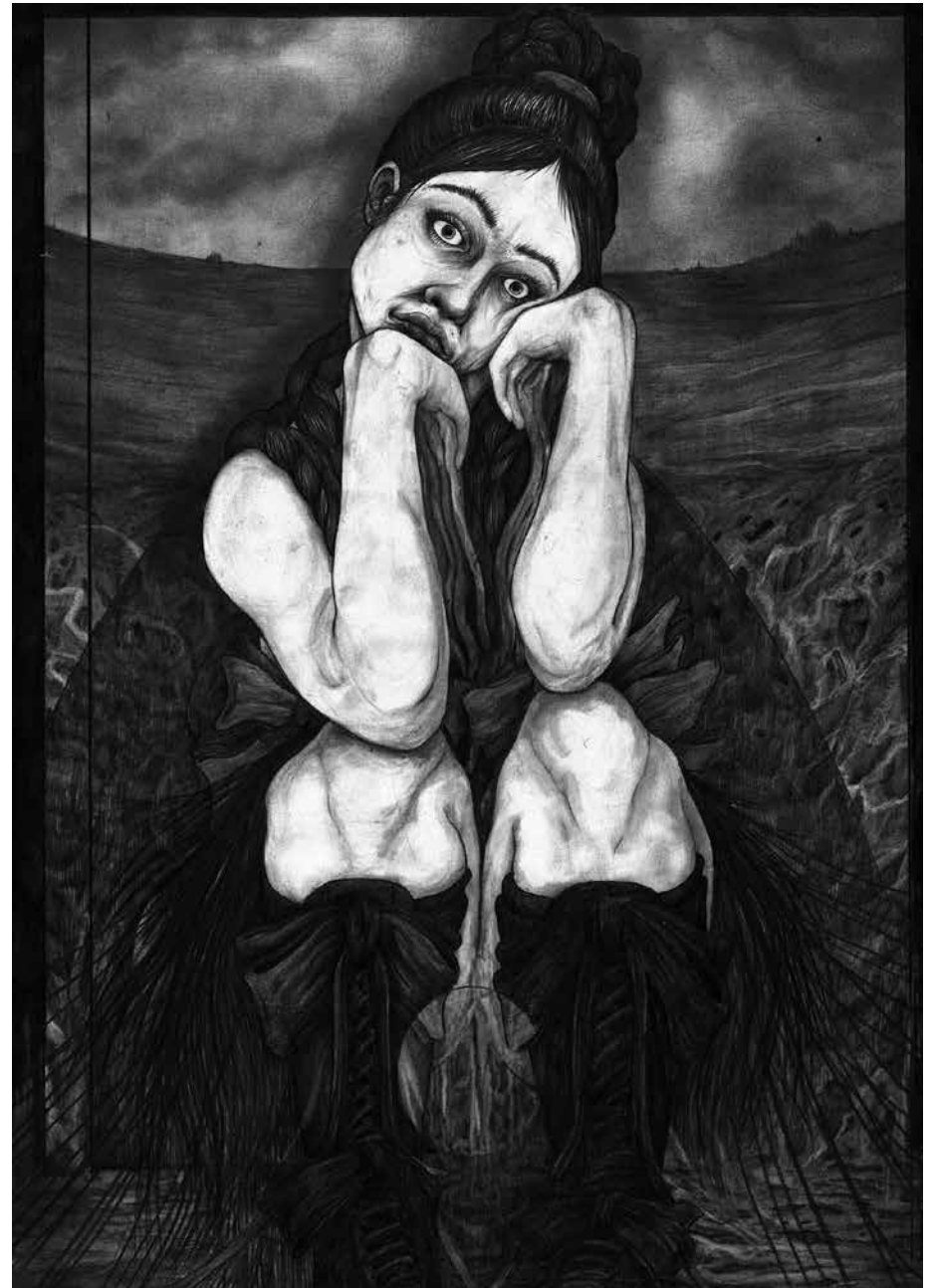
Schimmels, planten en vlees verstrengelen. Groeien en sterven zijn één.

De twee middelste figuren grijpen elkaar naar de keel, nog net voor ze worden opgeslokt door het zwarte gat in het midden. Het ultieme symbool van permanente vernietiging. Of is dit een manifestatie van hun woorden of hun ziel?

Veel van de elementen en ideeën groeiden organisch en al tekenend om een manier te vinden om de verschillende andere elementen met elkaar te verbinden. Ik vind het daarom ook niet aangewezen om elk detail te verklaren en zie het geheel meer als een actieve meditatie waarin je als kijker mee in de maalstroom stapt en je vrij bent om je eigen conclusies te trekken.



The black rabbit



The birthingwall



Reality crushes him like a giant black horse

Dankwoord

Je betrapte me misschien wel op een leugentje in mijn inleiding. Het eerste spook dat ik mij herinner, woonde niet in een put, maar stond heel prozaïsch in het jeugdtijdschrift *Zonnekind*. Nostalgie! Het betrof een vriendelijk spook getooid in een kleurrijk gebloemd laken en een hoge paarse hoed. Een spook met stijl, quoi. Het zal niemand verbazen dat ik verslaafd raakte aan spookverhalen.

Met deze bundel wordt een droom werkelijkheid. Voor het helemaal melig wordt, bedank ik iedereen die hielp bij het samenstellen van de bundel. Eerst en vooral alle auteurs. Dank voor jullie schitterende verhalen! Nu eens spannend, dan weer hilarisch of ontroerend. En zie toch eens die gruwelijke coverillustratie – dank je, Felix Bosschaert. Brrrr... Missie geslaagd, Felix.

Ik bedank ook Johnny Bekaert, de verpersoonlijking van het Geduld. Als uitgever straalde hij steeds rust uit midden in al dat spookgeweld. Johnny dingt volgend jaar mee voor een Guinness World Record: het grootste aantal e-mails gekregen van een samensteller. Graag gedaan, Johnny! Laat ons deze weg samen verder bewandelen, e-mail na e-mail.

Ook een hartelijk woord van dank aan Bruno Lowagie. Hij stond me met raad en daad bij. Hij gaf feedback bij de verhalen, hielp bij de redactie en verzorgde het eBook. Fantastisch!

Ik bedank graag de mensen die me hielpen bij het op punt stellen van mijn verhaal 'Feel bad', oorspronkelijk een inzending voor de schrijfwedstrijd Waterloper 2023: proeflezers Elke Everaert en Jeroen Theunissen, redactrice Natascha De

Vries-van Limpt (Van Limpt Redacties), verhaalchirurgen Sigrid Lensink-Damen en Robin Langerak, juryleden Marjo Heijkoop en Gerard van den Akker (juryrapport voor Waterloper), en de auteurs die je al eerder in de bundel vond: Peter De Backer, Frank Beckers, Ruben De Baerdemaeker, Bruno Lowagie, Mike Jansen en Laura Scheepers. Zo zie je maar hoeveel mensen aan een verhaal kunnen bijdragen.

Ik bedank Petra Doom, die me tijdens een lezing inspiratie bezorgde voor mijn verhaal 'De strijd beslecht'.

Veel dank aan Marc Lebbe, die me documentatie bezorgde voor mijn verhaal 'De vloek en de melomaan'.

Een bijzonder woord van dank aan Frank Roger, die me zin gaf om te schrijven, en aan Harald Hacquaert, die me *opnieuw* zin gaf om te schrijven.

Spoken, een thema dat Eddy C. Bertin inspireerde tot meesterlijke horrorverhalen. Ik bedank van harte Brenda Bertin, die me de toestemming gaf 'Geestesverschijning' in deze bundel op te nemen. We missen Eddy nog elke dag.

Ten slotte bedank ik Poespa Producties, Mike Jansen en Laura Scheepers (EdgeZero), Theo Barkel (Uitgeverij Macc), Fantastische Unie, Remco Meisner en Paul van Leeuwenkamp (Stichting Fantastische Vertellingen, *Ganymedes*, *Fantastische Vertellingen*, *Tjonge*), Jos Lexmond en het NCSF, *HSF*, *SF-Terra*, Ludo Noens en Kris Huygen (*Portulaan*), Hubert Van Eygen (*Weirdo's*), online SF/F/H-magazines *Out Of This World* en *Fantasize*, Vriendenkring Jean Ray, SF-café Leuven, Future Visions Unlimited en mijn familie.

‘Bang voor Spoken?’

© 2024 Finn Audenaert, alle auteurs en uitgeverij Poespa Producties

Coverillustratie © 2024 Felix Bosschaert

Eindredactie: Finn Audenaert

ISBN 97-8-946475-3790

NUR 303

Wettelijk depot D/2024/14.650/4

Vormgeving: Graphic Things – johnnybekaert.be

Lettertypes: Gazpacho van Monotype – Zeit van Fenotype

Druk en afwerking: EVMprint Brussels, België – daneels.be

Eerste druk: september 2024 – oplage 250 ex.

Made in Belgium



Een uitgave van Poespa Producties Gent, België

Afdeling uitgeverij van Johnny Bekaert – Graphic Things

poespaproducties.be

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.



Bang voor Spoken?

**Samenstelling
Finn Audenaert**

We zijn allemaal helden.
Maar hoe vergaat het ons
als de klok middernacht
slaat en er spoken
opduiken?

Achtentwintig auteurs
trekken alle registers open.
Of het nu gaat om
een vuurjapon op de
Canarische Eilanden of
luidruchtige fantoom-
buren, iedereen moet
de vraag beantwoorden:

‘Ben je bang voor spoken?’



cover art Felix Bosschaert

